

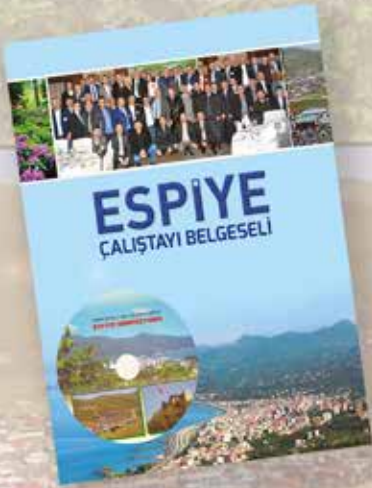
Kurtuluş Savaşı'nın 100. Yılı Anısına

GİRESUN-ESPIYE

BELGESEL KİTABI

yayına hazırlayan
İSMAİL KAHRAMAN

Espiye
Belgeseli

Giresun'dan
Kurtuluş
Savaşı'na

Giresun
Gönüllü
Alayları

ISBN: 978-605-61932-7-9

İKTAV Vakfı'nın kültür hizmeti olarak hazırlanmıştır.

1. Dünya Harbî'nden
Kurtuluş Savaşı'na
GİRESUN

GÖNÜLLÜ ŞEHİT OLDULAR

1. DÜNYA
SAYIŞININ
100.
Yılı Anısına

GÖNÜLLÜ ŞEHİTLERE

VEFA BORCU

Birinci Cihan Harbi'nde Doğu Karadeniz ve Giresun'un Harşit bölgesinde verilen destansı kurtuluş mücadelesi araştırılıp gerçekleri ortaya koymadan milli Kurtuluş Savaşı'nı Afyon, Haymana, Polatlı cepheleri ile 42 ve 47 Giresun Gönüllü Alaylarının verdiği kurtuluş mücadelesi anlaşılmaz. Doğu Karadeniz düşmandan 1918 de kurtulmuş, Mustafa Kemal Paşa 1919'da Milli Kurtuluş savaşını başlatmak üzere Samsuna çıkmıştı. Giresun uçakları Topal Osman Ağa ve Hüseyin Avni Alparslan komutasında birinci cihan harbinde 16 ay Harşit Vadisi'ni savunarak düşmana geçit vermemiş, "Bir Çanakkale bir de Harşit geçilememiş"

Rusları; Tirebolu/ Harşit'te durduran Giresun uçakları kurtuluş savaşında Hüseyin Avni Alparslan komutasında 42 ve Topal Osman Ağa komutasında 47 gönüllü Giresun alaylarını toplayarak Kurtuluş savaşına katılmış. Giresun ve Karadeniz

coğrafyası ile Afyon, Haymana ve Polatlı Dağları'nın ıssız tepeleri isimsiz mezarlarla dolu. Başlı dumanlı dağları gezerken karşımıza çıkıyor ansızın. Her iki ucuna acele ile konmuş iki taş. Altında kim yatıyor? Kimin neyi? Anası babası kim? Çocukları var mıydı?

Evli mi nişanlı mı? Hangi savaşta şehit olmuşlardı bilmiyoruz. Bildiğimiz tek şey biz torunlarının geleceği uğruna bırakmış ecdadımız bedenlerini toprağın kara bağrına. Meçhul asker veya isimsiz garip şehit mezarları demiş geçmiş şehit dedelerimize vefasızlık yapmışız.

Osmanlı Devleti, 1914 - 1918 yılları arasında 7 devlete karşı 10 cephede yapılan savaşlarda 3 milyona yakın şehit 220 bin esir verdi. Şehitlerimiz Çanakkale destanı ile gündeme geldi. Sarıkamış harekâtının sayfaları yeni açılıyor.

Gönüllü Şehit Oldular

Yemen elleri yavaş yavaş hatırlanıyor. Filistin, Sina, Hicaz, Irak, Galiçya, Makedonya Cepheleri ile Kurtuluş Savaşı destanının yazıldığı Afyon, Kütahya, Eskişehir ve Sakarya cephesindeki şehitlikler vefakâr şehit torunları tarafından araştırılıp gündeme getirileceği günü bekliyor.

Devr-i Alem Belgesel TV programı olarak bugüne kadar Kafkaslardan Çanakkale'ye, Yemen'den Galiçya'ya, Sarıkamış'tan Hicaz cephesine 1. Dünya Savaşına sahne olan bir çok cephe başta olmak üzere, dünya coğrafyasındaki şehitliklerimiz ve esir kamplarında araştırma yaptık.

Kurtuluş savaşında destanlar yazan Afyon, Polatlı ve Haymana'da şehit olan 42. ve 47. Gönüllü Giresun alayları ile ilgili araştırıp belgesel çekmeye başladık. Elinizdeki kitap 15 yıllık bir çalışmanın ürünü. Bu kitap ve belgesel için "Tarih tarihin yazıldığı yerde araştırılmalı diyerek "şehit ve gazi torunu olarak dünyanın bir çok ülkesine giderek araştırma yapmayı borç bildik.

Bir çok yazılı ve görsel belgeyi inceledikten, Araştırmacı Yazar İsmail Hacıfettahoğlu, Araştırmacı Yazar Ayhan Yüksel, Prof. Dr. Faruk Sümer, Tarih Bilimci Mustafa Köse, Yazar Seyfullah Çiçek, Giresun Dergisi Arşivi, Av. Murat Toker, Gazeteci Remzi Mamaşoğlu, Yazar Haldun Domaç, Eğitimci-Yazar Fahri Şirin, Yazar Mehmet Fatsa, Giresin ve Espiye Sempozyumu bildirileri, Trabzon belgeseli, Öğretim üyesi Ahmet Gürsoy ile bir çok tarihçi ve akademisyenin çalışmalarından yararlandık. Birinci Cihan Harbi'nden dönemeyen İbrahim dedemin

Şehit yetimi olan Babam Mustafa ile Halam Fadime Kahraman ve Sarıkamış'tan Sibiry'a esir düşen Mustafa dedemin ilk evladı olan anam Emine Kahraman başta olmak üzere bir çok sözlü kaynakla görüşüp belgesel çekimleri yaparak tarihe not düşüp zamana noterlik yaptık.

Şehitliklerimiz ve esir kampları ile ilgili araştırma ve belgesel çekimlerimiz Balkanlar, Uzakdoğu, Afrika, Kafkaslar ve Sibiry'a'da devam ediyor. Devr-i Alem Belgesel TV programı ve İlim kültür ve tarih araştırmaları merkezi İKTAV Kütüphane ve araştırma merkezindeki bilgi ve belgelerde yer alan bilgilere göre Giresun bölgesinden Birinci Cihan Harbi ve Kurtuluş Savaşı başta olmak üzere savaşlarda şehit olan ve Milli Savunma Bakanlığı tarafından 1998 yılında bastırılan 5 ciltlik Şehitlerimiz Kitabın' da yer alan Giresunlu şehitlerin isim listesini kitabımızda yayınladık.

"GÖNÜLLÜ ŞEHİT OLDULAR" Kitabı belgeseli ile tarihimizin fazla bilinmeyen bir dönemine ışık tutulacak ve gençlerimizin tarih bilinci ile yetişmesine vesile olacaktır. Şehit ve gazilerimizi bir kez daha minnet, şükran ve rahmetle anıyor, Kitap ve belgeselin hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyorum. Giresunlu gönüllü şehitlerimiz başta olmak üzere tüm şehit ve gazilerimize az da olsa vefa borcumuzu ödeyebildikse ne mutlu.

İsmail Kahraman /Gebze Ağustos 2014

Araştırmacı Gazeteci ve
Devri Alem Belgesel TV Prog. Yapımcısı

1. DÜNYA HARBİNİN 100. YILINDA CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN'DAN ÜNİVERSİTELERE ÇAĞRI : YÖK VE ÜNİVERSİTELER ARAŞTIRMA YAPMALI

1914-15 birinci dünya harbinin 100. Yıl dönümü. Bundan yüz yıl önce Bosna Hersek'te başlayan savaş, bütün dünyayı kasıp kavurmuş, onlarca milyon insan ölmüş. Başta Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere birçok devlet tarih sahnesinden silinmişti..

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Marmara Üniversitesi'nin 2014-2015 eğitim ve öğretim yılının açılış töreninde yaptığı konuşma ile tarihe not düştü. Bu konuşma her yönüyle iyi değerlendirilmeli. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın birinci Dünya harbi'nin 100 yıl dönümü ile ilgili yaptığı konuşmanın özetine kitabımızda yer vermek istiyoruz.

CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN'IN KONUŞMASI

... " 2014 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının 100'ncü yılını idrak ediyoruz. 28 Haziran 1914'te Ferdinand Saraybosna'da bir suikast sonucu öldürülmüş ardından da bütün Avrupa'yı ve Osmanlıyı içine alan büyük bir savaş başlamıştı. Bu yılın haziran ayından itibaren, bu savaşın yüzüncü yılına mümkün olduğunca dikkatleri çekmeye çalışıyorum. Özellikle üniversitelerimizin savaşla ilgili çalışma yapmaları, ortaya fazla eser koymaları benim çok arzu ettiğim bir durum.

Birinci Dünya Savaşı'nı İngilizce, Fransızca kaynaklardan okumak emin olun bizim adımıza özellikle de bilim camiamız adına çok yaralayıcı olur. Bu savaşın merkezinde Osmanlı imparatorluğu vardı. Yani İstanbul vardı. Birinci dünya savaşını en iyi araştırabilecek, aydınlatabilecek olan bizim bilim insanlarımızdır. Bu savaşın en değerli belgeleri İstan-

bul arşivlerindedir, kütüphanelerdedir. Bu yıl Aralık ayında, birinci dünya savaşı dahilinde Sarıkamış'ın yüzüncü yılı idrak edilecek. 2015 yılı 1915 olaylarının da 100'ncü yıl dönümü olması hasebiyle bizi ayrıca meşgul edecek. 2023 yılına kadar bugünüümü şekillendiren çok sayıda hadise gündemimize gelecek. Ülke olarak millet olarak, üniversite ve bilim camiası olarak bizim bu yüzüncü yıl dönümlerini verimli şekilde değerlendirmemiz gerekiyor. Ayrıca Başbakanımıza, YÖK'e, üniversite rektörlerimize bu yıl dönümlerini en iyi şekilde değerlendirme yönünde hatırlatmamı da yapmak istiyorum..."

1. DÜNYA SAVAŞI NEDEN ÖNEMLİ?

..."Birinci dünya savaşı neden bu kadar önemli? Yüzüncü yıl dönümü üzerinde neden bu kadar duruyoruz? Birinci dünya savaşı bugünüümü şekillendiren, bugün bölgedeki tüm kriz ve çatışmaların fitilini ateşleyen bir savaştır. 1918'de sona ermiş ama etkileri her yıl artarak bugünlere gelmiştir.

Şu anda balkanlar, Kafkasya Kuzey Afrika'daki sınırlar birinci dünya savaşının ardından Osmanlı bakiyesi olan topraklar üzerinde oluşmuştur.

Yaklaşık 100 yıl öncesine kadar Bosna'dan Yemen'e Gürcistan'dan Libya'ya kadar çok geniş bölge burada İstanbul'dan idare ediliyordu. Savaş sona erdiğinde ise, idare ettiğimiz topraklar bugünkü topraklardan daha dar bir sınır içine hapsedilmek istendi..."

SINIRLAR NASIL ÇİZİLDİ ?

..."Ortadoğu'da sınırların belirlenmesi üzerinde bugün dikkatle durması gereken bir konudur. 20'nci yüzyılın başına kadar dünyada Ortadoğu diye bir kavram yoktu. Yakın doğu vardı, uzak doğu vardı, Ortadoğu diye bir kavram kullanılmıyordu. Ortadoğu petrol ve çatışma bölgelerini işaret etmek amacıyla inşa edildi.

Birinci Dünya Savaşı'nın galibi olan ege-men güçler Kahire'de bir masanın etrafına oturdular, ellerine bir cetvel aldılar sınırlar orada çizildi. Meşhur bir espriyi de hatırlatmak isterim. Ortadoğu'da iki ülkenin sınırları düz zikzaklar çizer. o sınıra bile Churchill'in hıçkırığı adı verilir. Sınırlara baktığınızda keyfi çizildiğini görürsünüz. Örneğin şii mezhebine mensup halk üç ayrı devlete dağıtılmıştır, Türkmenler aynı şekilde. Lübnan'da sayıları az olan Durzi halk bile üç ayrı ülkeye dağıtılmışlardır. Suriye, Irak, Ürdün gibi ülke isimleri Birinci Dünya Savaşından sonra konulmuş isimlerdi. Benim

Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Belediye Başkanlığı döneminde Devri Alem belgesellerimizden hediye ettik

bu sözlerimden hiç kimse farklı manalar çıkarmaya çalışmasın. Sınırları tartışmaya açacak değilim. Hiçbir ülkenin sınırlarında iç işlerinde bizim gözümüz yok

GÖNÜLDEKİ SINIRLAR KALKMALI

Ancak burada coğrafi sınırların değil zihinlerdeki sınırların gönüllerdeki sınırların mutlaka ve mutlaka tartışmaya açılması taraftarı olduğumu belirtmek isterim. Araplar Kürtler Türkmenler aynı inancın değerlerin kültürün mensupları olduğu halde neden sürekli gerilim halindeler? Bu haritayı çizenler öyle istediler de ondan. Başka bir şey aramaya gerek yok. Bölgenin asli unsurları yüz yıl önce onları çatıştırmak için kurulmuş, edilgen aktörleri olmaya devam edecekler mi?

2023 yılına kadar bugünümüzü şekillendiren çok sayıda hadise gündemimize gelecek. Ülke olarak millet olarak, üniversite ve bilim camiası olarak bizim bu yüzüncü yıl dönümlerini verimli şekilde değerlendirmemiz gerekiyor. Ayrıca Başbakanımıza, YÖK'e, üniversite rektörlerimize bu yıl dönümlerini en iyi şekilde değerlendirme yönünde hatırlatmamı da yapmak istiyorum..."

YÖK,VALİLİK VE BELEDİYELERE TARİHİ GÖREV

Evet, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşması özetle böyle. Bu konuşma dikkate alınarak birinci Dünya harbinin 100 yıl dönümü ile ilgili birçok toplantılar düzenlenmeli. Panel ve sempozyumlar organize edilerek birinci dünya harbinin sebep ve sonuçları tartışmaya açılmalıdır. Bu konuda öncelikle görev Üniversiteler, Kültür Bakanlığı, Valilik ve Belediyeler olmak üzere tüm kamu ve özel kuruluşlara sivil toplum örgütlerine düşmekte.

(kaynak: www.belgeselyayincilik.com)

Alman İmp. II. Wilhelm ve
Sultan Reşat ve Enver Paşa

Çanakkale'de Osmanlı Ordusu

Filistin Cephesinde Türk topçusu

SAVAŞIN 100. YILINDA BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN KRONOLOJİK TARİHİ

Birçok dünya ülkesinin katılmasıyla 20. yüzyıla kadar yaşanmış en büyük askeri çatışma olan savaş, 28 Temmuz 1914 tarihinde Avrupa'da başlamış, diğer kıtalardaki sömürgelere de yayılması nedeniyle 'Dünya Savaşı' ve 'Büyük Savaş' olarak adlandırılmıştı. Birinci Dünya Savaşı, Avrupa'da İttifak Devletleri diye adlandırılan Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan Krallığı ile İtilaf Devletleri diye adlandırılan Britanya (Birinci) İmparatorluğu, Fransa ve Rusya İmparatorluğu önderliğindeki Sırbistan, Karadağ ve Belçika devletleri arasında gerçekleşmişti. Başlangıçta savaşın tarafları arasında yer almayan İtalya, ABD, Japonya, Yunanistan, Portekiz ve Romanya sonradan İtilaf Devletleri tarafında savaşa dâhil olacaktı. Milliyetçi hareketler, sömürge çatışmaları ve 19. yüzyıl sonlarında hızla gerçekleşen bloklaşmaların sebep olduğu 1. Dünya Savaşı, bir bakıma asırlardır devam eden sömürge politikalarının tıkanması sonrasında mevcut büyük Avrupalı devletlerin

istenilen coğrafyayı dolaylı yollarla değil de, a-taları olan ulusların asırlar önce de yaptığı gibi, doğrudan kan ve ateşle istila etmesiydi.

Savaşa sebep olan devletler 1914 Ağustosunda ilk kanı dökmeye başladıklarında, yaklaşık bir asırdır feodal sistemi geride bırakıp, insane hak ve özgürlüklerini tanıyarak siyasî hayatı buna göre düzenlemeye başlamış olan örgütlü uluslararası toplumun da katili olacaklar, savaş sırasında tarihe gömülmeye çalışılacak olan Osmanlı ve Avusturya-Macaristan devletinin topraklarında istikrarsız ulus devletler kurulacaktı. Avrupa'daki dört büyük devletin siyasî-askerî-ekonomik politikalarının tetiklediği çatışmalardan Avrupa ve diğer kıtalarda bulunan 25 devletin de etkilenmesiyle yayılan savaş, o zamana kadar görülmemiş ilk dünya savaşı olarak tarihe geçecek, her geçen gün daha geniş bir cepheye yayılan savaş, yaklaşık 4 yıl sürerek 1918 yılına kadar devam edecekti. Birinci cihan harbinin 100.yılında yüz önemli günü şöyle;

Cephede bekleyen
Rus askerleri

Alman Askerleri siperde

Düşman donanması Çanakkale'de

Süveyş kanalı

Alman Zırhlıları

Avustralyalıların Sırbistana saldırısı

Sultan Vahdettin

Franz Ferdinand'a suikast

1. Dünya Savaşı'nın 100 önemli günü

1) 28 Haziran 1914 : Avusturya-Macaristan veliahdı Arşidük Franz Ferdinand ve karısı Arşidüşes Sophie Gavrilo, Sırp bir suikastçı tarafından Saraybosna'da öldürüldü.

2) 23 Temmuz 1914 : Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarihe "Sarayova cinayeti" olarak geçecek olan suikast gerekçesiyle Sırbistan'a ağır şartlar taşıyan bir ultimatom verdi.

3) 28 Temmuz 1914 : Avusturya, 1908 Bosna-Hersek buhranından beri aralarında gerginlik olan Sırbistan'a verdiği ultimatomun tamamına olumlu bir karşılık alamadığı gerekçesiyle Belgrad'ı bombalamaya başladı.

4) 29 Temmuz 1914 : Rusya, bir Ortodoks-Slav devleti olarak bir anlamda kendi himayesi altında olan Sırbistan'a savaş açılması üzerine Avusturya ve Almanya'ya karşı seferberlik ilan etti.

5) 1 Ağustos 1914 : Rusya'nın seferberlik ilanı üzerine Almanya, ilk önce Rusya'ya ve ardından 3 Ağustos'ta Fransa'ya ve Fransa'nın müttefiki olan Belçika'ya karşı savaş ilan etti.

6) 2 Ağustos 1914 : Osmanlı Devleti ve Almanya arasında başlangıçta Said Halim Paşa, Enver Paşa, Talat Paşa ve Mebuslar Meclisi başkanı Halil Bey'den başka kimsenin bilmediği gizli bir ittifak anlaşması yapıldı.

7) 4 Ağustos 1914 : Amerika Birleşik Devletleri, dünya kamuoyuna I. Dünya Savaşı'nda taraf olacağını ilan etti.

8) 5 Ağustos 1914 : İngiltere'nin Belçika'nın işgal edilmiş olmasını protesto ettikten sonra

Almanya'ya karşı savaş ilan etmesiyle, I. Dünya Savaşı resmen başlamış oldu.

9) 11 Ağustos 1914 : Osmanlı Devleti'nin, İngiliz donanması tarafından takip edilen Goeben ve Breslau adlı Alman savaş gemilerinin geçmesine izin verdikten sonra Çanakkale Boğazı'nı kapatmasının ertesinde bu iki gemiye Osmanlı donanması bayrağı çekilerek Yavuz ve Midilli adları verildi, tayfalara Osmanlı fesleri giydirildi.

10) 16 Ağustos 1914 : Dünya çapında bir savaşın bir hafta gibi kısa bir sürede yayılmasını takip eden süreçte Avusturya-Macaristan Rusya'ya, Sırbistan Almanya'ya karşı savaş ilan etti.

11) 23 Ağustos 1914 : Japonya, Çin Denizi'ndeki donanmasını geri çekmesi için nota verdiği Almanya'nın bu isteği reddetmesi üzerine Almanya'ya karşı savaş ilan etti.

12) 25 Ağustos 1914 : Almanya ile Rusya arasında sürmekte olan Tannenberg Muharebesi devam ederken Rus orduları yaklaşık 100 bin kadar esir vermiş, muharebe Almanya'nın kesin zaferiyle sonuçlanmıştı.

13) 26 Ağustos 1914 : Bismarck'ın, Batı Afrika'da bir oldu bittiye getirerek Almanya sömürgeci yaptığı Togoland, Fransız ve İngiliz orduları tarafından işgal edildi.

14) 28 Ağustos 1914 : Almanya, Birinci Dünya Savaşı'ndaki ilk deniz savaşı olan ve Kuzey Denizi'nde gerçekleşen I. Heligoland Körfezi savaşında İngiliz donanması karşısında yenilgiye uğradı.

Bulgar Askerleri

Cihad-ı Ekber Fetvası

Japon Askerleri

Enver Paşa

15) 30 Ağustos 1914 : Afrika'daki denizaşırı kolonileri birer birer işgal edilen Almanya'nın Pasifik Okyanusu'ndaki sömürgelerinden olan Samoa, Yeni Zelanda'nın eline geçti.

16) 9 Eylül 1914 : Osmanlı Devleti Avrupalı devletlerin içinde bulundukları olağanüstü durum üzerine kapitülasyonları kaldırdığını ilan etti.

17) 10 Eylül 1914 : Paris'in varoşlarına ulaşmak üzere olan Almanya'nın ilerleyişi Fransız-İngiliz ordusuyla yapılan ve 6 günde yaklaşık 100 bin insanın hayatını kaybettiği Marne Muharebesi'ni Almanların kaybetmesiyle sona erdi.

18) 27 Eylül 1914 : Osmanlı donanması mayın döşeyerek Çanakkale Boğazı'nı tamamen kapattı ve boğazda savaş gemileri için yasak olan geçişler ticaret gemileri için de yasaklandı.

19) 20 Ekim 1914 : Osmanlı hükümeti, savaş sırasında kullanılmak üzere Almanya'dan 5 milyon liralık bir borç aldı.

20) 21 Ekim 1914 : Dönemin harbiye nazırı olan Enver Paşa, henüz 33 yaşında iken "Başkumandan Vekili" tayin edilerek Osmanlı ordusunun kumandanı oldu.

21) 29 Ekim 1914 : Alman Amiral Souchon'un komutasında Karadeniz'de bulunan Osmanlı donanması, Enver Paşa'nın emriyle Odesa ve Sivastopol limanlarını bombaladı.

22) 31 Ekim 1914 : Rus ordularının Doğubeyazıt'ın kuzeyinde saldırıya geçmesiyle Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı cephelerindeki ilk muharebesi başlamış oldu.

23) 2 Kasım 1914: İttihat ve Terakki hükümetinin verdiği notayı kabul etmeyen Rusya, Osmanlılara karşı topyekûn bir savaşın başladığını duyuran Çar İkinci Nikola imzalı bir bildiri yayınladı.

24) 5 Kasım 1914 : İngiltere, Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın müttefiki olarak resmen katılan Osmanlı Devletine ait Kıbrıs'ı kendi topraklarına kattığını ilan etti.

25) 7 Kasım 1914 : Japonya aynı zamanda Birinci Dünya Savaşı'nın en kansız cephesi olarak da anılan Pasifik Cephesinde Alman sömürge birlikleri karşısında zafer kazanarak savaştan çekilen ilk devlet oldu.

26) 9 Kasım 1914: Savaşın başından beri Hint Okyanusu'nda bulunan ve İtilaf Devletleri'ne ait çok sayıda gemiyi ele geçiren Emden Kruvazörü, Avustralya'ya ait olan Sydney Kruvazörü tarafından batırıldı.

27) 11 Kasım 1914 : Osmanlı Devleti hükümeti İngiltere, Rusya ve Fransa'ya resmen savaş ilanında bulundu.

28) 14 Kasım 1914 : Süleymaniye'de bulunan Şeyhülislamlık makamından merasimle taşınan Cihad-ı Ekber fetvası fetva emini Ali Haydar Efendi tarafından Fatih Camii avlusunda okundu.

29) 21 Kasım 1914 : İngiliz ordularının Fav Yarımadası'ndan başlayarak Basra'yı ele geçirmeleriyle, İngilizlerin "Mezopotamya Seferi" adını verdikleri işgal hareketi başlamış oldu.

30) 18 Aralık 1914 : İngiltere, Mısır'daki Osmanlı varlığını sonlandırarak Mısır'ı kendi himayesindeki bir krallık haline getirdiğini ilan etti.

31) 19 Aralık 1914 : Hasan İzzet Paşa'nın 3. Ordu komutanlığından istifa etmesi üzerine, Kafkas cephesinde büyük bir harekât yapmak isteyen Enver Paşa komutanlığı üzerine aldı.

32) 22 Aralık 1914 : Dondurucu soğukta yaklaşık 25 gün kadar sürerek, on binlerce Osmanlı askerinin donarak ölmesiyle sonuçlanacak olan "Sarıkamış Harekâtı" başladı.

33) 27 Aralık 1914 : Rus ordularını çember içine almak amacıyla Allahuekber Dağları'nı aşma emri verilen Osmanlı ordusu donarak şehit düşen binlerce askerden sonra Sarıkamış'a ulaştı.

34) 14 Ocak 1915 : Osmanlı Devleti'nin Bahriye Nazırı olan Cemal Paşa komutasındaki Osmanlı orduları, Süveyş Kanalı'ndaki ilk harekât olan Birinci Kanal Harekâtı'na başladı.

35) 19 Ocak 1915 : Tarihe geçecek bir savaş taktiği uygulayan Alman hava kuvvetlerine bağlı zeplinler Londra'yı ve ardından Paris'i bombaladı.

36) 24 Ocak 1915: Alman donanmasının telsiz konuşmalarını deşifre eden İngiltere, Almanya'ya karşı Kuzey denizinde sürdürdüğü Dogger Bank Muharebesinde üstün duruma geçti.

37) 4 Şubat 1915 : Almanya, İtilaf Devletleri karşısında üstün duruma geçebilmek için savaş gemileriyle birlikte ticaret gemilerinin de batırıldığı şiddetli bir denizaltı savaşına başladı.

38) 19 Şubat 1915 : İtilaf devletlerinin Çanakkale boğazını geçerek İstanbul'u işgal etme planları doğrultusunda İngiltere ve Fransa'ya ait donanma gemileri boğazdaki ilk geniş çaplı saldırılarına başladı.

39) 18 Mart 1915 : Çanakkale Boğazı'ndaki saldırılarını arttıran İtilaf Devletleri, Çanakkale cephesinde tarihe geçecek bir mücadele veren Osmanlı orduları karşısında büyük bir bozgun yaşadı.

40) 22 Nisan 1915: Almanya'nın, sarı ve yeşil renkli klorin gazıyla çok sayıda Fransız as-

kerinin ölümüne neden olan ve tarihte kimyasal silahın ilk defa kullanıldığı İkinci Ypres Muharebesi başladı.

41) 25 Nisan 1915 : Çanakkale Boğazı'nda bozguna uğrayan İtilaf Devletleri'ne ait ordularla Osmanlı orduları arasında Çanakkale kara muharebeleri başladı.

42) 26 Nisan 1915 : İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya arasında İtalya'ya özellikle Osmanlı Devleti toprakları üzerinde büyük vaatlerde bulunan Londra Pakti gerçekleştirildi.

43) 3 Mayıs 1915 : Savaş öncesinde Almanya ve Avusturya- Macaristan'la birlikte üçlü İttifak Devletleri arasında yer alan İtalya, Londra Pakti'ndak pazarlıklar üzerine Almanya ve Avusturya- Macaristan'a savaş ilan etti.

44) 7 Mayıs 1915 : İnşa edildiği yıllarda dünyanın en büyük gemisi olan Lusitania Transatlantığı, Atlas Okyanusu'nu geçtikten sonra İrlanda açıklarında bir Alman denizaltısı tarafından batırıldı.

45) 27 Mayıs 1915: Osmanlı Devleti hükümeti savaş devam ederken bulundukları bölgelerde devlet yönetimine karşı gelenlerin savaş alanlarından uzak yerlere sevk edilmesi için Tehcir Kanunu'nu uygulamaya başladı.

46) 23 Haziran 1915: Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında İtalya'nın yenilgisiyle sonuçlanan on iki muharebeden oluşan Isonzo Muharebeleri başladı.

47) 7 Ağustos 1915: Alman orduları, günümüzde Polonya'nın başşehri olan ve savaş sırasında Rus işgaline uğrayan Varşova'ya girdi.

48) 5 Ekim 1915 : Savaşın kısa bir süre önce Batı Trakya topraklarına sahip olan Bulgaristan, Sırbistan'a savaş açmak suretiyle Birinci Dünya Savaşı'na katıldı.

49) 7 Aralık 1915 : Osmanlı orduları Irak'ın Dicle nehri kıyısında üslenen İngiliz birliklerini kuşatma altına alarak bir süre sonra tamamını esir aldığı Kutül-Ammare kuşatmasına başladı.

50) 20 Aralık 1915: Aylarca süren saldırılara rağmen Gelibolu Yarımadası'nı ele geçiremeyen İngiliz ve Fransız orduları geri çekilmeye başladı.

51) 1 Ocak 1916: Belçika'nın Flaman bölgesinde gerçekleşen Messine Muharebesi sırasında Almanya birlikleriyle aralarındaki tepeyi ortadan kaldırmak isteyen İngilizlerin özel bir mayınla gerçekleştirdiği patlama 250 metre genişlik ve 40 metre derinliğinde bir krater oluşmasına neden oldu.

52) 9 Ocak 1916: Çanakkale Boğazı'nda ki deniz savaşlarıyla başlayan ve karada Seddülbahır, Arıburnu ve Anafartalar cephelerinde 260 gündür devam etmekte olan Çanakkale Muharebeleri resmen sona erdi.

53) 21 Şubat 1916: Almanya'nın Fransa'ya asker kaybı verdirmek amacıyla gerçekleştirdiği ve I. Dünya Savaşı'nın en kanlı çarpışmalarının yaşandığı Verdun Muharebesi başladı.

54) 9 Mart 1916: Almanya, Kamerun'daki çarpışmalar sırasında İtilaf Devletleri'ne yardım ettiği gerekçesiyle Portekiz'e karşı savaş ilan etti.

55) 30 Nisan 1916: Almanya, savaş sırasında kullanılan kömürden tasarruf etmek amacıyla Yaz Saati uygulamasını başlatarak, Avrupa'da bu uygulamayı yapan ilk devlet oldu.

56) 9 Mayıs 1916: İngiltere ve Fransa arasında aynı zamanda Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin paylaştığı ilk gizli anlaşma da olan Sykes-Picot Anlaşması imzalandı.

57) 31 Mayıs 1916: İngiliz donanması ile Alman donanması arasında Birinci Dünya Savaşı'nın en büyük zırhlı çarpışması olarak tarihe geçecek olan Jutland Muharebesi başladı.

58) 5 Haziran 1916: Mekke Emiri Şerif Hüseyin, İttihat ve Terakki hükümetinin Türkçülük ve Bölücülük politikasını gerekçe göstererek kendini bağımsız Hicaz'ın kralı ilan etti.

59) 20 Haziran 1916: Fransa'da savaş boyunca en fazla kayıp yaşandığı en şiddetli çarpışmalardan biri olan ve İngilizlerin ilk defa tank kullandıkları Somme Meydan Muharebesi başladı.

60) 3 Ağustos 1916: Osmanlı ordularının Sina ve Filistin cephelerinde İngiltere kontrolündeki Süveyş kanalında yenilgiye uğradıkları Romani Muharebesi başladı.

61) 27 Ağustos 1916: Rusya'nın Avusturya karşısındaki zaferi üzerine tarafını İtilaf devletlerinden yana seçen Romanya, Almanya ve müttefiklerine savaş ilan etti.

62) 7 Eylül 1916: Savaş sırasında deposuna cephane de konulan Haydarpaşa Garı, İngiliz uçakları tarafından bombalandı.

63) 21 Kasım 1916: Sırbistan'a savaş açarak aslında I. Dünya Savaşı'nın da başlamasına sebep olan ve Avusturya-Macaristan'ın en uzun süre iktidarda kalan imparatoru Birinci Franz Joseph öldü.

64) 5 Aralık 1916: İngiltere başbakanı Henry Asquith'in istifası üzerine "Türkler gitmeli" sloganıyla başlattığı propagandalarla tarihe geçecek olan David Lloyd George İngiltere başbakanı olarak tayin edildi.

65) 12 Aralık 1916: İtalya Alplerinde tarihte eşine az rastlanır bir olay gerçekleşti ve 20 bine yakın İtalyan ve Avusturyalı asker çığ altında kalarak can verdi.

66) 22 Ocak 1917: Amerika Birleşik Devletleri başkanı Woodrow Wilson, global bir çöküşe dönüşmek üzere olan Birinci Dünya Savaşı'nın bitirilmesi için Avrupa'ya "zafersiz barış" çağrısında bulundu.

67) 31 Ocak 1917: Almanya, şubat ayından itibaren savaş bölgesi ilan ettiği bütün sular da dolaşan gemileri herhangi bir uyarı ve ayırım yapmadan batıracağını ilan etti.

68) 4 Şubat 1917: Osmanlı Devleti hükümeti sadrazamı Said Halim Paşa'nın görevinden istifa etmesi üzerine İttihat ve Terakki kurucularından Talat Paşa sadrazamlığa getirildi.

69) 13 Şubat 1917: Almanya için muhbirlik yapan kadın casus Mata Hari, Paris'te tutuklandıktan sonra aynı yılın Ekim ayında kurşuna dizildi.

Sırp Askerleri

Emden Kruvazörü

Gazze'yi savunan Osmanlı askerleri

Almanların gaz saldırısından korunmaya çalışan Avusturyalı askerler

70) 8 Mart 1917: Rus takvimine göre 23 Şubat günü Rusya'daki kadın işçilerin gerçekleştirdiği politik bir hareket Rus devriminin ilk kıvılcıklarından biri oldu.

71) 10 Mart 1917: Irak cephesinde bulunan 6. Ordu, kendisinden sayı ve silah bakımından üstün olan İngiliz-Hint ordusu karşısında Bağdat'ı bırakmak zorunda kaldı.

72) 6 Nisan 1917: Almanya'nın denizaltı savaşlarında ABD'nin dış ticaretine büyük kayıplar verdirmesi ve Meksika'yla kendisine karşı bir ittifak kurmaya çalışması üzerine ABD, Almanya'ya savaş ilan etti.

73) 16 Nisan 1917: Bir süredir sürgün hayatı yaşayan Lenin, önce Almanya'ya oradan da İsveç'e gittikten sonra Rusya'ya geri dönerek Rusya'nın savaştan çekilmesi gerektiğini savunan gösteriler yapmaya başladı.

74) 17 Nisan 1917: İngiltere, Fransa ve İtalya arasında imzalanan St. Jean de Maurienne anlaşmasıyla Anadolu'nun paylaşılacağı yeni bir gizli anlaşma daha yapılmış oldu.

75) 12 Haziran 1917: Yunan kralı Konstantin'in tahttan feragat etmesi üzerine iktidar olan Venizelos, Almanya'ya karşı İtilaf Devletleri'nin safında savaş açtığını ilan etti.

76) 24 Haziran 1917: Türk ve Alman komutanlarının Enver Paşa başkanlığında Halep'te yaptığı toplantıda Yıldırım Orduları Grubunun kurulmasına karar verildi.

77) 26 Haziran 1917: Başlangıçta tarafsızlığını ilan etse de sonradan savaşa dâhil olan ABD

orduları okyanusu aşarak Fransa kıyılarından Avrupa kıtasına ulaştı.

78) 14 Ağustos 1917: Çeşitli sebeplerle yaşanan gelişmelere kayıtsız kalamayan Çin, Almanya'ya karşı savaş ilan etti.

79) 15 Eylül 1917: Bolşeviklerin darbe teşebbüsü sırasında savaş bakanı olan Krenski başbakan olduktan sonra Cumhuriyeti ilan ettiğini duyurdu.

80) 24 Ekim 1917: Temmuz ayı boyunca Petrograd'da yaşanan hadiselerin ardından ülkeden uzaklaşan Lenin Rusya'ya dönerek Krenski'nin devrilmesiyle sonuçlanan bir darbe yaptı.

81) 7 Kasım 1917: Gazze, Mart ayından beri sürmekte olan çarpışmaların Osmanlı ordularının yenilgisiyle sonuçlanması üzerine İngilizlerin eline geçti.

82) 2 Aralık 1917: Beyaz Rusya'nın Brest-Litovsk şehrinde bir araya gelen Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan, Rusya ve Osmanlı Devleti temsilcileri mütareke görüşmeleri yapmaya başladı.

83) 9 Aralık 1917: Osmanlı ordusunun İngiliz mareşali Edmund Allenby komutasındaki müttefik kuvvetlere karşı verdiği mücadeleyi kaybetmesi üzerine Kudüs İngiltere'nin eline geçti.

84) 8 Ocak 1918: ABD Başbakanı Woodrow Wilson Birinci Dünya Savaşı'nı sonlandıracak olan barış anlaşmasının dayandırılacağı 14 maddeden oluşan Wilson İlkeleri'ni açıkladı.

Alman Denizaltısı

Avusturya'ya karşı savaşan
Amerikalı askerler

Fransız Askerleri Atina'da

İngiliz Tankı

85) 10 Şubat 1918: Osmanlı Devleti'nin 34. Padişahı ve 113. Halife olan Sultan İkinci Abdülhamid, 1912'den beri mecburi olarak ikamet ettirdiği Beylerbeyi Sarayı'nda vefat etti.

86) 26 Şubat 1918: Rusya'da yaşanan Bolşevik İhtilali'nin ardından Rus ordularının Doğu Anadolü'deki işgalleri sona erdi.

87) 3 Mart 1918: Rusya, Almanya ve Avusturya-Macaristan'la Brest-Litovsk Anlaşmasını imzalayarak Birinci Dünya Savaşı'ndan çekildiğini ilan etti.

88) 21 Nisan 1918: Savaş boyunca 80'den fazla uçak düşürerek bir efsaneye dönüşen ve "Kızıl Baron" lakabıyla bilinen Manfred von Richthofen uçağı düşürüldükten sonra hayatını kaybetti.

89) 7 Mayıs 1918: Bir süre önce Bağdat'a giren İngiliz orduları Irak'taki hâkimiyeti tamamen sağladıktan sonra Kerkük'ü işgal etti.

90) 28 Mayıs 19180 Kafkasya'daki Müslümanların bağımsızlık talepleri üzerine yaşanan gelişmelerin ardından Tiflis'te toplanan Azerbaycan Milli Şurası, Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ilan etti.

91) 28 Mayıs 1918: Transkafkasya Federasyonu'nun dağılması üzerine Erivan'da bağımsız Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilan edildi.

92) 4 Temmuz 19180 Osmanlı Devleti'nin 36. ve son sultanı aynı zamanda 115. Halife olan Sultan Vahdeddin, Altıncı Mehmed olarak Osmanlı tahtına geçti.

93) 15 Eylül 1918: Kafkas İslam Ordusu İn-

giltere, Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada, ABD ve Sovyet birliklerinden oluşan geniş katılımlı Beyaz Ordu İttifakı karşısında başarı kazanarak Bakü'deki işgali sonlandırdı.

94) 15 Eylül 1918: Yıldırım Orduları Grubunun Megiddo Muharebesinde İtilaf Devletleri'nin bozgununa uğraması Suriye'nin kaybedilmesiyle sonuçlandı.

95) 29 Eylül 1918: Makedonya cephesinde Fransız ve Sırp orduları karşısında bozguna uğrayan Bulgaristan, Selanik'te imzaladığı bir antlaşmayla I. Dünya Savaşı'ndan çekildi.

96) 30 Ekim 1918: Bahriye Nazırı Rauf bey, Osmanlı Devleti hükümeti adına Limni Adasına giderek Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzaladı.

97) 2 Kasım 19180 İttihat ve Terakki kurucuları Enver, Talat ve Cemal paşalar yurt dışına kaçtı.

98) 3 Kasım 1918: Osmanlı Devleti'nin Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamasından sonra İngiltere Musul'u işgal etmeye başladı.

99) 12 Kasım 1918: Matthias Erzberger'in, Almanya'da cumhuriyetin ilanından sonra oluşturulan yeni hükümeti temsilen Compiègne Ateşkesi'ni imzalamasıyla I. Dünya Savaşı resmen sona erdi.

100) 13 Kasım 1918: İtilaf Devletleri'ne ait 55 parçalık donanmanın savaşarak geçemedikleri Çanakkale Boğazı'nı geçip İstanbul'a ulaşarak boğazda demirlemesinden sonra İstanbul resmen işgal edilmeye başlandı.

1. DÜNYA SAVAŞI'NDAN KURTULUŞ SAVAŞINA KARADENİZ BÖLGESİ VE HARŞİT CEPHESİ

Bir Çanakkale, bir Harşit Geçilemedi

KARADENİZ'İN ÇANAKKALEŞİ HARŞİT VADİSİ

Eli silah tutan Giresun erkekleri cephelerde şehit olurken, yaşlılar ve genç kadınlar Ruslarla işbirliği yapan Yerli Rum ve Ermenilerin zulmü altında inliyordu. Eşkiya ve asker kaçaklarının zulmü ise işin çabası. Tüm bu zulme rağmen dul kalmış Giresunlu genç kadınlar, yaşlı dedeler; Tirebolu Limanı'ndan aldıkları askeri cephane ve malzemeleri 18 saat yürüyerek Harşıt Cephesi ve Gümüşluk bölgesine karış demeden sırtlarında taşıyorlardı..

Hopa'dan Tirebolu'ya kadar olan savunmasız Karadeniz insanı, Rus işgal, Rum ve Ermeni işbirlikçilerinden büyük zulüm görmüştü. Zulümden kaçan insanlar akın akın Giresun'a doğru göç ediyordu. Yapılan zulümlerin canlı şahidi olan Tirebolulu Fadime nine ile konuşacağız. 100 yaşındaki Fadime nineden; Rus işgal, Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşadığı acı olayları dinlerken gözyaşlarımızı tutamıyoruz. Fadime nine Rusların Harşıt Irmağı'na kadar gelmeleri ile acı olayların yaşandığını anlatıyor. Artvin, Rize ve Trabzon bölgesinden insanların akın akın Rus işgalinden kaçtığını, yaşlı ve çocukların yollarda öldüğünü, çocuklarını sırtlarında taşı-

yan anaların çekilen ızdıraba dayanamayarak aklını oynatıp kendilerini Harşıt Irmağı'na atarak intihar ettiğini dinliyoruz.

Rus işgalinde 7 Yaşında olan Fadime nine anne ve babasını savaşta kaybettiğini kardeşi ile birlikte Espiye'ye geldiklerini, Giresun'daki yetimhane-ye gelirken 5 yaşındaki kardeşini fındık bahçesinde bırakmak zorunda kaldığını yıllarca kardeş hasreti ve vicdan azabı ile yanıp tutuştuğunu söylüyor. Fadime nineden duyduklarımız bizleri can evimizden vuruyor. Bugün kaç Karadenizli Birinci Dünya Savaşı ve Rus işgalinde dede ve ninelerinin çektiği sıkıntıyı biliyor? Hangimiz yaşanan zulümleri araştırıp öğreniyoruz? Göç yollarında ölenleri, Rum ve Ermeni zulmüne kurban gidenleri rahmetle anıyoruz.

KURTULUŞ SAVAŞI'NDA GİRESUN UŞAKLARI

Kurtuluş Savaşı'nda Giresunlu "uşaklar" ugramamıştı, ama Giresunlu "bana ne" dememiş; sadece bölgesini çignetmemekle kalmamış, "Giresun Uşakları" diye adlandırılan Hüseyin Avni Bey komutasında 42. Alayı, Osman Ağa komutasında 47. Gönüllü Alayı Teşkil ederek Kurtuluş savaşına katılmış. Vatanın işgal altındaki diğer parçalarına yardımı, daha doğrusu yardım için ölüme koşmayı bir vatanborcu bilmiş. Bütün bir alayını başlarında Zaferlerinin kazanılmasında önemli görevler üstlenen ve 27 Ağustos 1922'de Yunanlılardan Afyon'un İncehisar

kasabasındaki Dedesivri Tepesi'ni geri alırken şehit olan 47. Alayın erlerini anmak için Genelkurmay Başkanlığı ve İstanbul'da kurulu Giresun Dernekleri tarafından Giresun şehitliği yaptırılmış. Burada her yıl 29 Ağustos'ta yapılan devlet törenine çok

sayıda Giresunlu katılıyor. İncehisar'daki Giresun şehitliğinde Balkan, Kafkas, Yemen, Çanakkale ve Sarrkarnış savaşlarında şehit, gazi ve esir olan Giresunlular için her yıl mevlit okutulup dualar ediliyor.

KAFKAS CEPHESİNDEN GİRESUN /HARŞİT SAVUNMASINA

Kafkasya Cephesi, I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya İmparatorluğu, daha sonra Britanya, Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti ve Merkezi Hazar Diktatörlüğü ile karşı karşıya geldikleri cepheye verilen isimdir.

Kafkasya Cephesi, savaş sırasında Doğu Anadolu içlerine kadar genişlemiş, Trabzon, Bitlis, Muş ve Van şehirlerine kadar yayılmıştır. Kara harbi, Karadeniz Bölgesinde bulunan Osmanlı İmparatorluğu deniz gücü ve Rus donanması tarafından desteklenmiştir. Osmanlı Devleti'nin Kafkasya Cephesi'nde gerçekleştirdiği Kop ve Harşit Savunması Osmanlı-Rus Savaşının seyrini değiştirecek kadar önemli bir savunma olmuştur.

Tarihimizde önemli bir yere sahip olan I. Dünya Harbi, Türk milletinin unut-

maması gereken ibret sayfaları ile doludur. Çünkü bu harp, Batı dünyası için, Türk- İslam medeniyetinin yok edilip Anadolu'dan atılmasını hedef alan bir misyonun; ilim, irfan ve medeniyetinin adı olan Türkistan ve Horasan İslam medeniyetini yıkmak için batılı haçlı ve sömürgecilerin uydurduğu "Şark Meselesinin" tatbik safhalarından biridir. Zaferler tarihimize ikinci Çanakkale destanı ve Plevne savunması olarak geçen Kop Dağı ve Harşit savunması, Rusya'nın hayal kırıklığına uğramasının önemli kilometre taşlarından biri olmuştur.

Düşmana geçit vermeyen Kop Dağı, Bayburt ve Gümüşhane'den Tirebolu'ya kadar olan 250 Km'lik bölgede ölüm kalım mücadelesi verilmiş. Giresun bölgesi Birinci Cihan Harbinin bütün sıkıntısını çekmiştir.

Kop Dağı ve Harşit Savunmasının Askerî ve Siyasî Sonuçları

I. Dünya Savaşı'nın, Kafkas Cephesi'nde yer alan son savunma had-di "Kop Dağı ve Harşit Savunması" askerî, siyasî ve sosyal tarihimiz açı-sından önemli sonuçları da beraberin-de getirmiştir. I. Dünya Savaşı'nda İtilaf devletleri Çanakkale'yi aşamazken doğuda da Ruslar Kop Dağı ve Harşit'te durdurulur. Rusya'daki Bolşevik ihtilali-ne yol açan Kop Dağı ve Harşit Savun-ması Çarlık Rusya'nın yıkılmasına se-bep olur.

Mehmetçik, Kop Dağı ve Harşit sav-unmasında, Estergon, Kaniye, Akkâ, Plevne ve Çanakkale'de olduğu gibi, bir kez daha destanlar yazmış, Osman-lı ordusu olağanüstü başarılarla imza a-tarak zaferler tarihimize altın harflerle a-dını yazdırmıştır.

Savaşın tüm hızıyla devam etti-ği cephelerdeki savunma bölgelerinde yer alan köylerimiz bir yandan boşal-tılmış, diğer yandan da Rus istilası yü-zünden göç kaçınılmaz hâle gelmişti. Ancak halk, yurt edindiği köylerini terk etmek istemiyordu. Köy ve kasabalarını terk etmeyenler, Rus askerlerinin des-teği ile Ermeni ve Rumların baskısına maruz kalırken, Anadolu'nun iç kısmına doğru göç edenler büyük bir dram ya-

şıyordu. Rus işgali ve savaşları yüzün-den Doğu Karadeniz ve Doğu Anado-lu bölgesinden bir milyondan fazla insa-nın Anadolu'nun iç kısmına doğru göç ettiği, Rus askeri arşiv belgelerinde yer almakta. Dede ve ninelerinin Muhacir-lik ve seferberlik yıllarında çektiği sıkın-tılar torundan toruna anlatılarak devam etmekte. Muhacirlik ve seferberlik yılla-rında hastalık ve açlıktan çok sayıda in-san ölür. Devr-i Alem belgesel ekibi o-larak bugün Karadeniz ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaptığımız araştırma-larda muhacir mezarlarında okuduğu-muz Fatihalarla ruhlarını şad etmeye çalışıyoruz.

Unutulmamalıdır ki; şehit kanla-rıyla yazılan ve bir destanın adı olan Kop dağı savaşları ve Harşit Savun-ması Türk tarihinin bütünlüğü içerisin-de lâayık olduğu yeri tespit ederek, Tür-kiye Cumhuriyeti'nin varlığı ve bekası i-çin yeni nesillere aktarmak zorundayız. Kop dağı savunmasının vefasızlığa uğ-rayan komutanlarından Halit Karsı alan bir başka ifade ile Eyüplü Deli Halit Pa-şa ile 3 savaşta bir komutan Tirebolulu Kılıç ve kalem erbabı şehit Binbaşı Hü-seyin Avni Alparslan'ı, tüm şehitlerimi-zi, gazilerimizi minnet ve şükranla anı-yoruz.

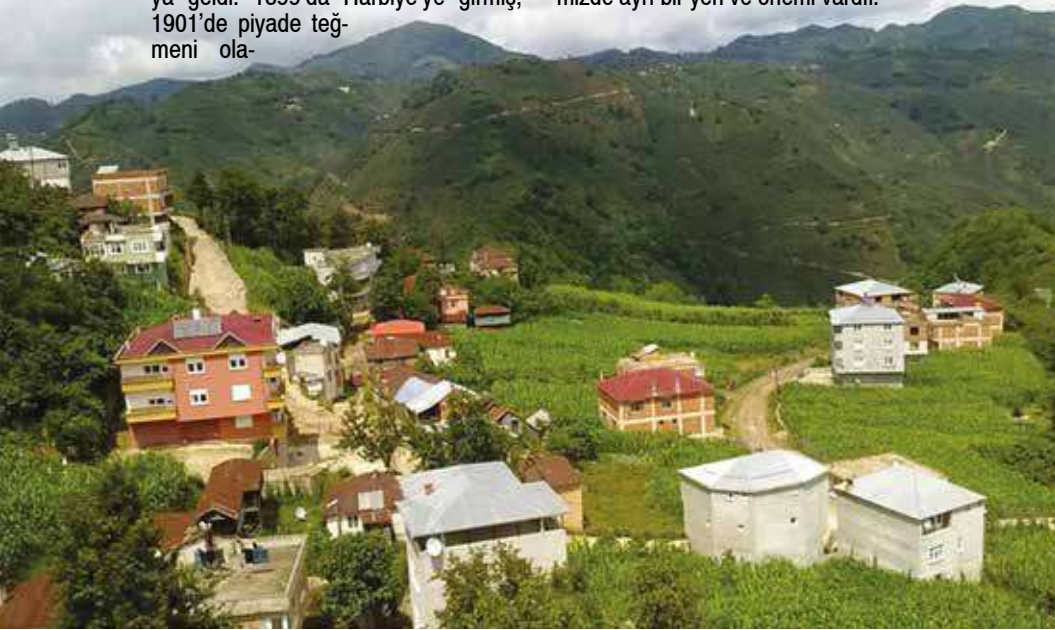
Harşit Cephesi'nin Komutanlık Merkezi Giresun/Espiye Arpacık Köyü

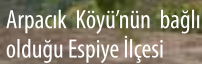
Birinci Cihan Harbinde Rusların Tirebolu Harşit'e kadar gelmesi ile Espiye büyük sıkıntılar çeker. Giresun'un Espiye ilçesi birinci cihan harbi ve kurtuluş savaşında çok önemli yere sahiptir. Birinci Cihan Harbi ve Kurtuluş Savaşı'nın önemli komutanlarından birisi olan Hüseyin Avni Alparslan Espiye Kurugeriş köyündendir. Kafkas Cephesi'nin Son savunma hattı Harşit Cephesi'nin karargah ve komutanlık merkezide Espiye Arpacık köyündedir. Sahil müfrezemiz 37. tümen komutanı Hamdi Paşa idi. Tümen karargâhı bugünkü Espiye'nin Arpacık Köyü'ne konuşlandırarak 16 aya yakın Harşit cephesini savunarak Ruslara geçit vermez.

Hüseyin Avni Alparslan 1877 yılında o yıllarda Tirebolu'ya bağlı Espiye'nin Kurugeriş Köyünden Emin Efendi ile Kadın Hanımın oğlu olarak dünyaya geldi. 1899'da Harbiye'ye girmiş, 1901'de piyade teğmeni ola-

rak mezun olmuştur. Rumeli'de Rum ve Bulgar komitecilerine karşı yapılan takiplerde bulunmuş. Balkan harbine katılmış, Birinci Dünya Savaşı'nda Şark cephesinde görevlendirilmiş, harpten sonra Giresun Askerlik Şubesi Reisi olmuş, bir ara Giresun Kaymaklığı da yapmıştır. 1919'dan itibaren Karadeniz'de Rum-Pontus çetelerine karşı mücadele etmiş, 1921 yılında Giresun'da Osman Ağa ile birlikte 42 ve 47. gönüllü alayların kurulmasını tamamlayarak, 42. alay komutanı olarak Sakarya ve Dumlupınar savaşlarına katılmış. 1921 yılının Ağustos ayının 30'unda alayının başında Haymana'da şehit olmuştur Mezarı bilinmemektedir.

Birinci Cihan Harbi'nde 16 aya yakın Ruslara karşı mücadele verilen 37 tümenin Karargah komutanlığının bulunduğu Giresun'un Espiye ilçesine bağlı Arpacık Köyü'nün manevi tarihimizde ayrı bir yeri ve önemi vardır.

[illegible]

DOĞU KARADENİZ'İN KURTULUŞ MÜCADELESİ

Devr-i Alem kameralarını şimdi de Doğu Karadeniz'de verilen destansı mücadeleye çeviriyoruz. Hopa'dan Harşit Nehri'ne kadar, Doğu Karadeniz bölgesinde ölüm kalım mücadelesi verilmiş ve namert düşmana Harşit savunması ile geçit verilmemiştir. Zaferler tarihimize Harşit savunması ikinci Çanakkale destanı olarak geçmiştir.

Birinci Dünya Harbi'nde açlık, yokluk, salgın hastalığın bir sel gibi çiğneyip geçtiği Doğu Karadeniz'de meydana gelen Sarıkamış bozgunundan sonra Rus ordusu ancak Harşit'te durdurulmuş ve 16 aya yakın Harşit Vadisi'ni savunularak Rus ordusu Harşit'i geçememiştir.

Kafkas cephesinin son siperleri Harşit savunması bugüne kadar araştırılmamış, şehitlikler yok olmuş, Harşit cephesi şehitlerine bir anıt mezar bile yapılmamıştır. Harşit savunmasının canlı şahidi Kafkas cephesinin son siperleri her geçen gün yok oluyor. Başbakanlık Devlet arşivleri ve Askeri Tarih arşivlerinde Harşit savunması ile ilgili arşiv belgeleri tasnif bile edilememiş.

Harşit şehitleri için bölgeye bir şehitler anıtı dikilip siperler koruma altına alınmalı. Arşiv belgeleri tasnif edilip kamuoyuna açıklanmalı. Harşit şehitlerine vefa borcumuzu ödemeliyiz. Zaferler tarihimizin ikinci Çanakkale destanı olan Harşit savunmasının araştırılması son siperlerin korunması için mülki, askeri ve idari devlet yetkililerine büyük görev düşüyor.

Sarıkamış Cephesi,
Köprüköyde toplu şehit

Bir akrebin kısıkaçı gibi, Rus ordusu bir koluyla güneyden Erzurum - Bayburt üstünden diğer koluyla da Karadeniz sahilinden, kuzeyden harekete geçer. O sırada sahil kuvvetlerine Rus dayanması eşlik eder. Osmanlı ve Rus ordusu arasında Karadeniz sahilindeki savaşlar öncelikle Batum, Artvin, Ardahan, Borçka, Hopa yöresinde yoğunlaşır. Artık Doğu Karadeniz'de ve Doğu Anadoludaki cephelerde her karış toprak savaş alanıydı. Derelerin savaşı, tepelerin, sırtların, dağların savaşıydı bu. Her dere, her vadi, her sırt doğal bir cepheydi. Biri terk ediliyordu, diğerine geçiliyordu. Osmanlı'nın savaştığı büyük cepheler Karadeniz'de asker kaynağını kurutmuştu. Geride ihtiyarlar, kadınlar, çocuklar çoğunlukta idi. Yokluk ve açlık had safhadaydı. Doğu'dan giren düşman her gün yaklaşıyordu.

Batum'dan başlamak üzere bir muhacir seli batıya doğru akıyordu. Hem doğayla, hem hastalıkla, açlıkla, deniz bombardımanı altında batıya doğru akıyordu yöre insanı.

Gönüllü Şehit Oldular

Yaşananlar muhacirlik miladı idi Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgemizin. Sadece Karadeniz'de iki milyon kişinin muhacir olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum muhacir yani Rus, Ermeni ve Rumlardan can ve namusunu korumak için göç eden kadın, çocuk ve yaşlıları yurt yuva olan diğer şehir ve bölgelerimizin de dengesini bozmuştur.

21 Kasım 1914 yılında Hopa Müfrezesi, 8 bölüklük Rus kuvvetlerine saldırır ve 4 bölüğü esir alır. Rıza Bey de, Artvin'i alır. Bu kuvvetler Çoruh'u geçip Ardaneç'u aldıktan sonra diğer kuvvetlerimiz Batum'a kadar gelip, elektrik santralini tahrip ederler.

Batum kuşatması, Borçka Şehitler Tepesi savaşları, Arhavi savaşları, Abı Deresi, Fırtına Deresi savaşları... Şubat 1914'ten itibaren Ruslar üstünlüğü ele geçirmiş batıya yönelmiştir. Ve Rize düşmüştür. 24 Şubat 1916 yılında Rize'ye kadar olan tüm bölgeler Ruslar tarafından işgal edilir

Of cephesinde ummadığı bir dirençle karşılaşan Ruslar Baltacı Deresinde 10 kilometrelik bir cephede büyük zayıf verir. Of âlimlerinin halkı aydınlatma çabaları çok etkili olur. Avni Paşa'nın yetkilendirdiği Of müftüsü Hüseyin Sabri Efendi'ye her türlü salahiyeti vererek şu emri yayınlamıştı "Bütün alakadar makamın sureti katıyyeden mazeret göstermemesini beyan eylerim"

Ruslar hiç beklemedikleri bu direnişte büyük zayıf vermiş ve Baltacı Deresini ancak 22 gün sonra aşabilmişlerdir. Of ve Çaykara ahali si de varını yoğunu, canını ortaya koyarak Rusla-

ra karşı amansız mücadele vermektedir.

15 Nisan 1916 yılında geldiğinde Of kazası işgal edilir. Sürmene ve Araklı dağları destansı savaşlara sahne olur. Madur Dağında Ruslara karşı verilen ölüm kalım mücadelesi zaferler tarihimize altın harflerle geçer. Sultan Murad, Harmantepe ve Çataltepe'deki şehitlikler bu mücadelenin manevi hatırası ve zaferler tarihimizin canlı şahidi olarak halen dimdik ayakta durmakta. Devr-i Alem kameralarımızı Sultan Murad, Harmantepe ve Çataltepe şehitliklerimize çeviriyoruz.

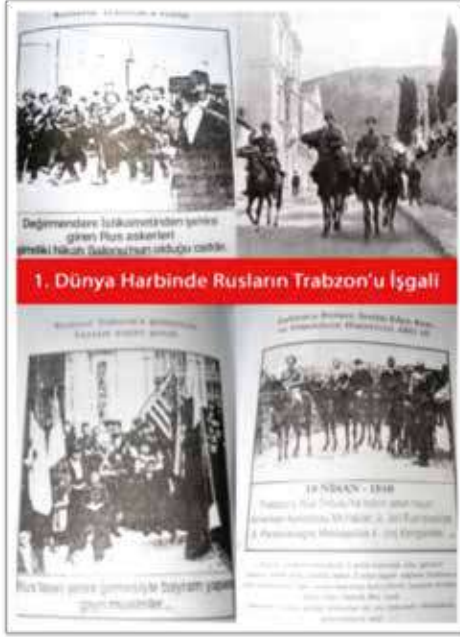
Sultan Fatih'in bizlere armağanı Trabzon'da işgal edilir. Eli silah tutan Trabzon uşakları Çanakkale, Sarıkamış ve Yemen'de şehit oldukları için Trabzon sahipsizdir. Trabzonlu ihanete uğramış, Ermeni ve Rum azınlığın Rusları Trabzon limanında alkışlarla karşıladığını tarih asla unutmayacaktır.

Sahil birlikleri ve yerli milis güçleri Karadağ'da düşmanı karşılar. Karadağ, Çamlitepe, Kanlitepe, Işıklar Köyü ölüm kalım mücadelesine sahne olur. Akçabat, Hıdırnebi, Balıklı sırtları ve Karadağ bölgesindeki siper ve şehitlikler bugün vefasızlığa uğrasa da birer ıslak imza gibi durmakta. Ve şehit torunlarından vefa beklemekte. Bölgede yaşayan şehit torunları ile yaptığımız belgesel çekimleri ile tarihe not düşüp zamana noterlik yapıyoruz.

Bir avuç vatan evladı Karadağ'da Ruslara geçit vermez. Tam 92 gün Rus Ordusunun Karadağ'da durdurulması bugün hatırlanmasa da kahramanlık destanı olarak zaferler tarihimizdeki şerefli yerini alır. Bu mücadelede askeri birliklerimizin yanında gönüllü milis güçleri de yer alır.

Trabzon Harmantepe Şehitliği

Ancak Ruslar dört ay süren Bayburt Kop Geçidi, Masad Vadisi, Ahsunk Hanları, Maden hanları savaşlarından sonra Bayburt'un düşmesi moralleri bozarken Ruslara cesaret verir. Düşmanın sahil güçlerimizin arkasına düşme tehlikesi ve Bayburt'un da düşmesi, geri çekilip yeni bir savunma hattı kurmayı gerektirir.

Üçüncü Ordu Komutanı Vehip Paşa; Erzincan, Tirebolu arasına bir çizgi çekip savunma hattını, üçüncü orduyu bu çizgi üzerine konuşlandırır. Bu cephe Harşit Cephesidir.

Harşit; Gümüşhane dağlarından doğan ve Tirebolu'dan Karadeniz'e dökülen ırmağın adıdır. Harşit ırmağının yatağı derin ve sarp bir vadidir. Ormanlar ve arazi Sarıkamış'ta Rusların işine yaramıştır. O dönem Osmanlı ordusu da taarruz-

daydı. Harşit Vadisinde bu sefer roller değişir ve Ruslar taarruza geçer. Biz savunmadaydık. Sarp arazi bizden yanaydı. Bu sırtları kaplayan engin ormanlar ordumuzun yorganıydı. İki Vadi arasında akan Harşit Irmağı doğal engeldi. En büyük silahımız ise vatanımız koruyor olmaktı. Karadağ'daki birliklerimiz ve çetelerimiz Harşit'in batı yakasında konuşlanıp savunma hazırlıklarını hızlandırır.

Ruslar Karadağ savaşlarından sonra Harşit'e çekilen ordumuzun boşalttığı köylere girmeye devam ettirir. Vakfıkebir, Tonya, Eynesil ve 27 Temmuz 1916 günü Görele'yi işgal edilir. Çavuşlu'da Şeminin gıranından çetelerin yaptığı baskında Rusların taburu telef olur. Bunun üzerine Heri altı ve Dumurlu Deresi altında Ruslar korkunç bir katliam gerçekleştirir. Savunmasız sivil halk ve muhacirleri kurşuna dizerler. "Trabzon'dan çıktım uzun yazılar" türküsü Rusların yaptığı katliamı anlatmaktadır. Düşman artık ilerliyordu ama yoğun du üflüyordu. Rus ordusu, üç filo 36 gemi denizden, kara gücü ile karadan Harşit'in doğusunda konuşlanır.

Sahil müfrezemiz 37. tümen komutanı Hamdi Paşa idi. Tümen karargâhı bugünkü Espiye'nin Arpacık Köyü'ne konuşlandırılır. İn köyü, Aslancık başı, Güce sırtları, Şaban Kalesi, Garigen, Tepe alan, Olucak, Argaç Tepesi Ağaç başı Kara ovacık yaylaları savunma için hazırlanmıştı. Ordumuz ve gönüllü milis güçleri tarihimize ikinci Çanakkale destanı olarak geçecek Harşit savunmasına hazırlanıyordu. Devr-i Alem kameralarını şimdi bu bölgelere çeviriyoruz.

Gönüllü Şehit Oldular

Harşit vadisindeki Osmanlı ordusunun kazdığı siperler bütün canlılığı ile halen o günkü gibi durmaktadır.

Ağaç başı yaylasında birlik karargâhı vardı. Tepe alan işe nakliye ve dağıtım yeri olarak kullanılmaktaydı. Ayrıca hâkim olduğu tepeye taciz atışları için kullanılıyordu. Mehmetçik cephede mücadele verirken kadınlar ve çocuklar sırtlarında askere cephane ve malzeme taşıyordu. Kar da ve çamurda on sekiz saat yalınayak yürüyerek vatan savunması için emsali görülmemiş fedakârlıkta bulunuyordu.

Harşit Savunması
Siperleri

Bugün Gümüşhane yaylası olan Harşit vadisindeki Güvende'nin kuzeyinden başlayan yakın savunma mevzileri de bütün canlılığı ile durmaktadır. Ağaçbaşı, Güvendebaşı, Güvende arkası, Kabaktepe, Naldöken, Balıklı gıranı, Gerdanlık tepe, Karaovacık, Yalakoba, Ocakyanı ve diğer yaylalarda da bütün canlılığı ile bu siperler durmaktadır. Devr-i Alem belgesel programı olarak Karaovacık-Pirali Şeyh şehitliğinin etrafını çevirip korumaya altın olarak şehitlerimize karşı ve fa borcumuzu ödemeye çalıştık. I. Dünya savaşında Kafkasya ve Doğu cephesindeki son siperlerini kendini bölgenin tari-

hi araştırmalarına adanmış değerli eğitimci - yazar Fahri Şirin ile gezerek zaferler tarihimize not düşüyoruz. Harşit'in batı tepelerinde ormanların zirvelerinde, zirvelerdeki topuk yaylalarında bu siperler abide gibi duruyor. İçine girecek askeri bekliyor sanki. Sarıkamış yenilgimiz ile batıya yönelen Rus ordusunun tepelerde, sırtlarda, vadilerde, derelerde, yaylalarda dışıyla tırnağıyla karşısına dikilen Türk ordusunun son siperleriydi bu siperler. Üçüncü ordumuzun birinci dünya savaşındaki ıslak imzaları halen bütün heybetiyle duruyor. İçinde otlar büyümüş, ihtişamı eskimemiş bu siperler vefakâr şehit torunlarını bekliyor.

Acıdır ki; ne üzerinde otlayan koyunlar, ne çobanlar ne de yanlarından geçen yolcular bu siperlerin farkında değil. Üzerinde piknik yapan insanlarımız neyin üstünde oturduğundan haberi yok. Acımız bu. Narkoz almış acımız!

Bu savaş doğu cephesinin sırtına acımasız yükler yüklemiştir. Kanalda, Irak'ta, Kut'ül Emmare'de, Trablus'ta, Çanakkale'de, Kafkasya'da savaşan Osmanlı orduları, üç milyon civarında asker kaybetmiştir. Doğu Karadeniz'de Muhacirlik diye adlandırılan felaket yüzbinilerce ocak söndürmüştür. Ta Batum'dan başlayan ve Rus ordusundan ve Ermeni eşkiyasından kaçarak batıya akan muhacir sayısı iki milyon olarak verilmektedir. Ve bunların yarısından fazlası geri dönmediği gibi gittikleri bölgeleri de büyük bir yükün altında bırakmışlardır.

RUSYA'DA EKİM DEVRİMİ VE GİRESUN HARŞİT CEPHESİ

Rusya'da Ekim devrimi gerçekleşince Rus ordusunda çözümler meydana gelir. Yöreyi iyi bilen ve gerilla savaşı veren milislerimiz ile üçüncü ordumuz karşısında bir hayli yıpranır Rus ordusu. Ordumuz aynı zamanda Ruslar tarafından örgütlenen Ermeniler ve Pontus Çeteleriyle savaşı. Ve nihayet Ruslar Erzincan anlaşması gereği Harşit vadisinden çekilmeye başlar.

13 Şubat 1918 tarihinde Tirebolu'dan hareket eden sahil kuvvetlerimiz 13 Şubat 1918'de Görele'ye girer. Önce Vakfıkebir sonra 17 Şubat 1918'de Trabzon ardından da Rize, Artvin, Çayeli, Hopa, Gümüşhane, Bayburt, Erzurum bütün doğu cephesi ciddi mücadeleler verilir. Osmanlı ordusu bunu takiben Ermeni çeteleriyle oluşturulmuş ve silahlandırılmış Ermeni alaylarıyla savaşıyordu. Bu savaşlarda Doğudaki Ermeni mezalimi bertaraf edilir. Rus işgalinden kurtulan ülkemiz Mondros öncesi rahat bir nefes alır. Ancak; Anadolu'ya sahipsen rahatlık senin işin değildir. Şimdi Harşit Vadisi'nin batı zirvelerinde bir yaz iki kış geçirmiş üçüncü ordumuza bağlı 37. Tümen'in, denizden Erzincan'a kadar uzanan çizgide mevzilenmiş ve savaşmış askerlerimizin, milislerimizin hakkı unutulacak mı? 1916'den 2016'ya Harşit savunmasının yüzüncü yıldır. Yüzüncü yıl anısına bu canlı siperlerin yeni neslimize tanıtılması elzemdir. Şimdi üzerinde uçurtma şenlikleri yapılıyor. Ancak bastığı yeri tanımayan gençlik; hangi geleceğin teminatı olabilir?

Çevre orman Bakanlığımızca bu siperlerin bulunduğu yerlerin milli park ilan edil-

mesi ve koruma altına alınması gerekir. Bu bir borçtur! Doğu Karadeniz bölgemizin miladıdır Harşit Savunması. Ondan öncesi vardır. Sonrası vardır. Ama 1916 - 1918 yıllarında olan olayları anlatmalıyız. Unutmamalı ve unutturmamalıyız. Savaşmak için değil, tedbir için! Tekerrür etmesin diye tarih! Birinci Dünya Harbi'nde açlık, yokluk, salgın hastalık, bir sel gibi çığnemiş geçmiştir Doğu Karadeniz'i. Ama yiğit Karadeniz uşağı Rus ordusunu Harşit'de durdurmuş ve 16 aya yakın Harşit vadisini savunarak Rus Ordusu'nun Harşit'i geçmesine izin vermemiştir. Ancak bölgedeki şehitlikler bugüne kadar araştırılmamış. Şehitlikler yok olmuş, Harşit cephesi şehitlerine bir anıt mezar bile çok görülmüş. Harşit savunmasının canlı şahidi siperler her geçen gün yok oluyor. Devlet yetkilileri tarafından bölgede ciddi araştırmalar yapılmalı. Harşit şehitleri için bölgeye bir şehitler anıtı dikilip siperler koruma altına alınmalıdır.

HARŞİT SAVUNMASI'NDAN ERZİNCAN ANLAŞMASI'NA

Kafkas savaşında Harşit'i geçemeyen Rusya'da çarlık yıkılmış ve Bolşevik Devrimi olmuş. Lenin dünyaya barış mesajları verdikten sonra Osmanlı Devleti ile ateşkes anlaşması için 4 Aralık 1917'de Erzincan'da masaya oturur. Görüşmeler uzun sürer. 18 Aralık 1917 tarihinde imzalar atılır. Anlaşmaya göre savaşan taraf ordularının ateş keserek bulundukları yerde kalmaları, yığınak yapmamaları, Türklerin, doğu cephesinden Irak cephesine asker taşımamaları, Karadeniz'de her iki yanın tecim gemilerinin serbestçe dolaşmaları kabul edilir. Savaş gemilerinin dolaşım sahası da kurulacak iki tarafın üyelerinden oluşan bir komisyon tarafından yönetilecektir.

GİRESUNLU ESİRLER SİBİRYA ESİR KAMPLARINDA

Erzincan anlaşması ile Ruslarla yapılan Kafkas savaşı bitmişti ancak esir düşen Mehmetçikler için çile, dert ve sıkıntı bitmemişti. Birinci cihan harbinde verilen şehitler, esir ve gazilerle ilgili Devr-i Alem belgesel programı olarak dünyanın bir çok yerinde araştırmalar yaptık. Amacımız Yemen'den Galiçya'ya, Sarıkamış'tan Hicaz Cephesine 1. Dünya Savaşlarına sahne olan cephelelerin yer aldığı bölgelere ilgililerin ve şehit torunlarının dikkatini çekmek.

Yapılan araştırmalarda başta Sibirya bölgesi olmak üzere Rusya coğrafyasında toplam 125 esir kampının olduğu bilinmekte. Rusya'nın batısından Ural dağları ve Asya bölgesinde yer alan 125 ölüm kampının neredeyse yüzde 60'ı Sibirya'nın çeşitli bölgelerinde bulunmaktaydı. Devr-i Alem belgesel TV program ekibi olarak Moskova üzerinden yollara koyulup uçuş bucaksız Sibirya bölgesinde esir düşen şehit dedelerimizin ölüm kalım mücadelesi verdiği esir kamplarını araştırıp toplu şehit mezarlarını bularak Fatıha okuyoruz. Devr-i Alem kameralarını Sibirya'ya çeviriyor, on binlerce Mehmetçüğimizin tutsak edildiği Sibirya bölgesi, Yenisey Irmağı vadileri, Sayam Dağları, Tuva'nın başkenti Kızıl, Hakas'ın başkenti Abakan, Orta Sibirya coğrafyasının merkezi Krasnoyarsk kentlerinde araştırmalar yapıyoruz. Sizleri on binlerce Mehmetçüğün esir kamplarında öldüğü Sibirya'da çektiğimiz belgesel görüntülerle baş başa bırakıyoruz.

Sibirya'da belgesel çekimlerimizden sonra Türkiye'ye dönüp şehit ve esir torunları ile ilgili de araştırmalar yapıyoruz.

Abakan Tren İstasyonunda esir kamplarına sürülen Mehmetçikleri düşündüm

Torunlar şehit dedelerini unutmamalı

Rusya'nın Sibirya bölgesindeki esir kamplarında şehit olan mehtemçiklerin toplu şehit mezarları

Birinci Cihan Harbi'nde Sibiry'a gibi esir kamplarına düşen ve cephelerde şehit olan yüz binlerce Mehmetçik Harşit savunmasının karargâh merkezi Giresun'un Espiye ilçesi Arpacık köyü yakınlarındaki Soğuk pınar beldesinden Şerefioğlu Gazi Mustafa Şağar gibi şanslı değildi. Onların birçoğu esaretten dönememiş gurbet elde şehit olmuşlar ve cephelerde kalmışlardı.

Sibiry'a'da on sene esir kaldıktan sonra dönen Mustafa Şağar'ın esaret hayatını bugün 90 yaşındaki kızları Emine ve Kezban hanımdan dinliyoruz. Sarıkamış ve Sibiry'a deyince Emine hanımın gözleri doluyor, hüzünlü konuşmakta zorluk çekiyor. Mustafa Şağar gibi on binlerce Mehmetçiğin esir kaldığı birçoğunun geri dönemediği Sibiry'a'daki araştırmamıza değerli tarihçi yazar merhum Metin Tekin'in kaleme aldığı "Sarıkamış'tan Sibiry'a'ya" kitabı çok önemli kaynak teşkil ediyor.

Yine Espiye / Soğukpınar beldesi Dikmen köyünden ana karnında şehit yetimi olan Kandazoğlu Mustafa ve Fadime hala, birinci cihan harbinde şehit olan Babaları İbrahim'in hangi cephede şehit olduğunu araştırmak için yaptıkları çalışmalar ve verdikleri mücadele insanı derinden etkiliyor. Tirebolu askerlik şubesi kayıtlarında "Kandazoğlu İbrahim'in "Askere Celp edilip Cepheye Sevk" edildiğini gösteren noter tasdikli yazıdan başka bir belgeye ulaşamadıklarına üzülenler. Şehit torunu Fadime Hala'nın sürekli babam İbrahim'in şehit olduğu yerleri bularak oraların taşına toprağına yüz sürüp öpsem demesi şehit evladının atasına vefasını da yansıtır. Genç

Sibiry'a'da 10 yıl esir kalan Sarıkamış Gazisi Mustafa Şağar ve eşi

Şehit İbrahim Kahraman adına yapılan camii

yaşta dul kalan Şehit İbrahim'in eşi Kezban hanım hamile olarak Espiye'den aldıkları askeri cephaneyi sırtlarında 18 saat yaya olarak Kafkas savaşlarının son siperleri Harşit cephesinin Ağaç başı ve Gümüş oluk bölgesine karakışta yalınayak taşıyarak vatan savunmasına katkıda bulunmuş. Kezban hanımın şehit yetimi dört çocuğuna hem ana hem de baba olması Anadolu kadınının sadakat ve vefasını da gösteriyor.

(Kaynak: Devri Alem belgesel tv programı araştırma ve senaryo ekibi)

DOĞU KARADENİZ İLLERİ KAÇ ŞEHİT VERDİ?

Harşit Kabaktepe Şehitliği

Başta Karadeniz bölgesindeki il ve ilçelerimiz olmak üzere Doğu Anadolu Bölgemizdeki birçok il ve ilçe kurtuluş günleri organize ediyor. Giresun'un Görele ilçesi 13 Şubat'ta düşman işgalinden kurtulmuştu. 24 Şubat 1918'de Trabzon düşman işgalinden kurtuldu. Sırasıyla Doğu Karadeniz Bölgesindeki il ve ilçelerimizin düşman işgalinden kurtuluş günleri için anma toplantıları düzenleniyor.

"Karadeniz Bölgesindeki Şehitlerimizin isim isim listesi Devri Alem Belgesel TV programı Belgesel Yayıncılık Kütüphanesi ve Araştırma merkezindeki bilgi ve belgelerde yer alıyor. Karadeniz bölgesindeki illerden Birinci Cihan Harbi ve Kurtuluş savaşında şehit olanların isim isim listesini tespit ederek şehit torunları ve araştırmacıların bilgisine sunuyoruz. Resmi belgelerdeki bilgilere göre Doğu Karadeniz bölgesindeki illerimizin kaç şehit verdiğini tespit ettik. İşte illerimizin birinci cihan harbinde verdiği şehit sayıları; Artvin:211, Bayburt:249, Giresun:1076, Gümüşhane:329, Ordu:1233, Rize: 383, Trabzon:1230

Türk zaferler tarihine altın harflerle geçen. 1916-17 yıllarında "Kop Dağı'ndan Harşit Vadisi'ne kadar olan bölgede yaşanan destansı mücadele henüz araştırılmadı. Bu bölgede yer alan, Trabzon'dan Giresun'a, Bayburt'dan Gümüşhane'ye kadar olan yerler tarihin şanlı sayfalarında yerini aldı. Kop dağı ve Karadeniz dağlarında yok olan siperler, mevziler ve şehitliklerimizi araştırarak belgesel çekmeye devam ediyoruz.

Devri Alem Belgesel tv programı e-kibi olarak Trabzon'un Akçaabat, Düzköy, Vakfıkebir'in yüksek dağlarında, Kayabaşı, Hıdırnebi, Karadağ, Haçkalı Oba yaylaları ile, Giresun'un Harşit Vadisi ve Gümüşhane'nin Kürtün bölgesini adım adım gezerek araştırma yapıp, belgesel çekimleri yaparak tarihe not düştük..

1. Cihan Harbi'nde destansı mücadele verilen şehitlerimizin bu bölgedeki mezarları yok olmuş, siperler topraklarla örtülmüş. Vefasızlık ve ilgisizlikten kültür tarihimize önemli bir yeri olan bu tarihi bölgedeki değerler yok olmakla karşı karşıya.

MUHACİRLİK YILLARINDA DOĞU KARADENİZ

Karadeniz'in en acı yılları 1915-1916-1917 yılları arasında yaşanmıştır. MUHACİRLİK YILLARINDA, Artvin, Rize, Trabzon ve Giresun'un Harşit Vadisi'ne kadar olan bölgeyi Ruslar işgal ediyor. 10 binlerce insan Karadeniz'den batıya ve güneye doğru göç ediyorlar. Bu göç esnasında çok acı çekiliyor. İşte bu dönemlere MUHACİRLİK YILLARI deniliyor. Bu yıllarda bölgedeki düşman güçleri kin duygularıyla vahşice davranıp yerli halka her türlü zulmü reva gördüler. Düşman istilasından kaçan halk paramparça olup, dağıldı. Halkın hayatı işkenceye döndü. Halk zorunlu olarak göç etmeye başladı. Zorlu muhacirlik yılları hasret ve acıyı beraberinde getirdi. Yaşlı, kadın ve çocukların canlarını ve ırzlarını kurtarmak için zorunlu muhacirlikten başka yapacakları bir şeyleri de yoktu.

İşte o yılları ikinci ağızdan dinleyip, belgesel çektik. Babalarının, annelerin, dedelerinin kendilerine anlattıklarını bizlere aktaran ve bilgi veren yöre halkından o günleri araştırdık.

O yıllarda bu acı günleri yaşayanlardan birinin oğlu olan Ahmet Canım Bey ile görüşüp bilgi aldık. Ahmet Bey ile uçağa tanıştık. Babasından dinlediği muhacirlik yıllarını anlattı. Rus Çetelerinin elinden nasıl kaçtıklarını, Bolu'ya kadar

nasıl göç ettiklerini, yolda çektikleri çileli ve meşakkatli günleri anlatarak tarihin tozlu sayfalarında kalan ve gündeme gelmeyen o yılları anlatırken duygulanıyor ve gözleri nemleniyordu.

Muhacirlik yıllarında Ruslar Harşit Vadisi'ni aşamayınca bütün hırslarını Tirebolu ve Tirebolululardan çıkartmıştı. Ruslar büyük toplarıyla Tirebolu'yu yakıp yıkmıştı. Burada yaşayanları dinleyerek büyüyen Tirebolu Avcılar Köyünden Veysel Telli bizlere çok önemli bilgiler verdi. Veysel Telli 90 yaşında. Telli, Muhacirlik yılları ile ilgili babasından dinlediği tüyler ürpertici olayları anlatarak, o günleri bizimle paylaştı.

Acı dolu o günlerde özellikle Rum ve Ermeni çeteleri yerli halka baskı ve işkence yaparak canından bezdirmiş. Binlerce kişi başta sıtma olmak üzere hastalıkla, açlık ve sefaletle mücadele etmek zorunda kalmış, cepheye yakınlığı nedeniyle de zorunlu göçe tabi tutulmuşlar.

Rum ve Ermeni çeteleri kadın, çocuk yaşlı demeden işkence ediyor, hamile kadınlarını karınlarını yararak bebekleri süngülerine takarak vahşice katlediyorlardı.

Harşit Vadisi Karadeniz'in Çanakale'si olarak nitelendiriliyor tarihçiler tarafından. Harşit Vadisi ve Harşitliler teslim olmamışlar Ruslara. Cansiperane mücadele etmişler on beş buçuk ay. Ruslara karşı büyük bir direniş göstermişler. Çok büyük sıkıntılar çekmişler ama Harşit'ten öteye koymamışlar Rusları. Bu konularda en kapsamlı araştırmayı değerli dostum, yazar ve araştırmacı İsmail Hacifettahoğlu yapmıştır. Araştırmalardan yararlanarak aşağıdaki yazıyı sizlerle paylaşıyorum.

KARADENİZİN KURTULUŞ DESTANI

Ruslar, Trabzon'un 90 kilometre batısındaki Harşit'e ellerini kollarını sallaya sallaya girememiş, 22 Nisan'da işgal ettikleri Akçaabat'ın hemen üstündeki Hıdırnebi Tepesi'ne dahi büyük kayıplar vererek ancak 3 ay sonra çıkabildiler. Hortokop'ta kahramanca direnen Türk savunmasını kırmak için Ruslar büyük kayıplar verir.

Dünyanın kan gölüne döndüğü Birinci Dünya Harbi dönemi, yani 1914-1918 yılları arası Trabzon tarihinin hicranlı dönemidir. Bu dönemde Trabzon ve Trabzonlu akıl almaz mezalimlere, ihanetlere, işgallere, muhaceretlere uğramıştır. Hastalık, açlık, sefalet ve çaresizliğin dayanılmaz acılarını çekmiştir. Muallim İbrahim Cudi Efendi, "Der Mesâib-i Harbi Umumî", yani Harbi Umumî Musibetleri başlıklı şiirinde harp esnasında Trabzon'da yaşananları kıyametin kopuşuna benzetir ve "Ya seyyid-el verâ kum!... kad kâmedil kıyâma" diyerek Peygamberimizi yardıma çağırır.

Ruslarla – Türk birlikleri arasında Trabzon'un Baltacı Deresi, Madur Dağı, Sultan Murat, Kalafka, Hortokop, Hocamezarı, Hıdırnebi, Şinik, Haçka, Beypinarı, Karaabdal, Karadağ, Çataltepe, Sis, Görele ve Harşid Vadisi'nin birçok yerinde çetin çarpışmalar oldu.

Bu çarpışmalarla ilgili Genel Kurmay'ın ilgili yayınları, Fevzi Çakmak'ın eserleri, Hasan Umur'un, Muzaffer Lermioğlu'nun, Mehmet Bilgin'in, Altay Yiğit'in, Sadi Selçuk'un kitaplarında çok önemli bilgi ve araştırmalar yer almakta.

İLLERİN ŞEHİT SAYILARI

Devr-i Alem Belgesel TV programı ve İlim kültür ve tarih araştırmaları merkezi İKTAV Kütüphane ve araştırma merkezindeki bilgi ve belgelerde yer alan bilgilere göre Türkiye'nin 81 ilinden Birinci Cihan Harbi ve Kurtuluş Savaşı'nda şehit olanların isim isim listesini tespit ederek şehit torunları ve araştırmacıların bilgisine sunuyoruz.

81 İLİMİZİN ŞEHİT SAYILARI

İşte illerimizin şehit sayısı; Adana: 1781, Adıyaman: 193, Afyon: 3273, Ağrı: 35 Aksaray: 604, Amasya: 751, Ankara: 4219, Antalya: 2132, Ardahan: 31, Artvin: 211, Aydın: 2638, Balıkesir: 4043, Bartın: 798, Batman: 8, Bilecik: 1585, Bayburt: 249, Bingöl: 106, Bitlis: 282, Bolu: 3206, Burdur: 1023, Bursa: 6121, Çanakkale: 2210, Çankırı: 1930, Çorum: 3238, Denizli: 3625, Diyarbakır: 497, Edirne: 1822, Elazığ: 718, Erzincan: 702, Erzurum: 910, Eskişehir: 1615, Gaziantep: 1626, Giresun: 1076, Gümüşhane: 329, Hakkari: 21, Hatay: 585, Isparta: 1516, İçel: 2272, İstanbul: 3177, İzmir: 2805, Kahramanmaraş: 784, Karaman: 895, Kars: 41, Kastamonu: 5160, Kayseri: 2127, Kırıkkale: 505, Kırklareli: 693, Kırşehir: 1074, Kocaeli: 1377, Konya: 4787, Kütahya: 2488, Malatya: 643, Manisa: 2200, Mardin: 182, Muğla: 1363, Muş: 105, Nevşehir: 1069, Niğde: 1072, Ordu: 1233, Rize: 383, Sakarya: 1465, Samsun: 1243, Siirt: 153, Sinop: 2438, Sivas: 1575, Şanlıurfa: 710, Şırnak: 8, Tekirdağ: 980, Tokat: 1224, Trabzon: 1230, Tunceli: 77, Uşak: 1093, Van: 343, Yozgat: 2053, Zonguldak: 2091.

(Kaynak: İlim Kültür ve Tarih Araştırmaları merkezi Gebze/ Kocaeli)

42 ve 47. Giresun Gönüllü Alaylarının Samsun'a Sevki:

Milli Mücadele'nin başlaması, o günlerde Samsun Yöresinin durumu, İngiliz işgal birlikleri, Pontus ayaklanması, 42. ve 47. Giresun Gönüllü Alayların ayaklanmanın bastırılmasına katkısı.. Tarih bilimcisi değerli kültür adamı Mustafa Köse önemli bir araştırma yapar ve Kurtuluş savaşında destanlar yazan 42 ve 47. Gönüllü Giresun Alayları ile ilgili çok önemli tespitlerde bulunur. Sayın Köse'nin yaptığı araştırmada Giresun Alayları ile ilgili tespiti okuyalım..

Samsun'u ve Samsunluyu bu zulümden kurtaracak, gözü dönmüş Pontus canilerine haddini bildirecek çareler aranmaya başlandı. Ekonomik yönden iyi durumda olmayan, silahsız ve teşkilatsız Samsun halkının bu zalimlerle baş etmesi mümkün değildi. Bunların hakkından ancak, onları çok iyi tanıyan, Binbaşı

Hüseyin Avni Bey'in "Alparslan Grubu" diye de tanınan 42 nci Alayı ile Topal Osman Ağa'nın 47 nci alayı gelebilirdi.

Kocgiri'de Giresunlulardan teşkil edilen alay bu nevi başarılar kazanırken, Giresunlulardan müteşekkil bir başka alay da aynı tarihlerde Batı cephesine sevk ediliyordu.

Hüseyin Avni Bey komutasındaki ve yine önceleri Giresun Alayı adını taşıyan bu birliğin söz konusu cepheye sevki Erkan-i Harbiye-i Umumiye Vekleti tarafından istenmişti. İlk olarak alayın 500 mevcutlu 3. Taburu emredilen yere gönderildi. 15 Subay, 500 erden müteşekkil 1. Tabur ve 11 subay, 466 erden oluşan 2. Tabur ve Alay karargâhı, Merkez Ordusu'nun emriyle Samsun'da alıkonuldu.

Pek çok silah eksikliği bulunan Alay, Nebyan bölgesinde hükümete isyan halinde bulunan Rum çetecilerine karşı ikinci asama hareket için görevlendirildi. 9 Mayıs 1921 tarihinde Hüseyin Avni Bey komutasındaki ve 42. Alay adını alan birlikler, Rumlara karşı pek şiddetli saldırılara giriştiler ve bölgede yuvalanan Rum çetelerini dağıttılar.

9 Mayıs 1921 tarihinde 42 nci Alay Rumlara karşı pek şiddetli saldırılara girişti. Bölgede yuvalanan Rum çetelerini ortadan kaldırmak için yoğun çatışmalar meydana geldi.

Binbaşı Hüseyin Avni Bey, en-gin tecrübesi, yiğit ve cüretkâr kişiliği, ustun komutanlığı sayesinde çok kısa bir süre içinde Pontus çetelerini Çarşamba yakınlarında sıkıştırdı. 28 Haziran 1921 günü meydana gelen şiddetli çatışmalar-da Hüseyin Avni Bey kolundan hafif yaralandı. Ancak çatışmalar neticesi eşkiya hezimete uğratılarak dağıtıldı(7). M.Dag ise olayı "Osman Ağa" yazısında; "42 nci Alayın Kumandanı Askerlik Şubesi Reisi ve Osman Ağa'nın dava arkadaşı Hüseyin Avni Bey idi. 42 nci Alay da Samsun ve havadisinde görevini tam anlamıyla yapmış ve yöreyi Pontuscu Rumlardan tamamen temizledi." şeklinde ifade etmektedir.

(Gurbetçi Giresun Dergisi, Sayı:11,s.14) (8)

"47. Alay'ın 4. Taburu Kocgiri hareketinde iken, 42. Alay, Merkez Ordusu kuruluşuna girdi. Alayın birinci ve ikinci taburları ile Kudretli Cebel Bataryası, 15. Fırka emrine girmek üzere 20 Nisan 1921 tarihinde Samsun'a hareket ettirildi. Taburlar pavyonlara yerleştirildi ve mayinher silahlarıyla teçhiz edildi.

7 Haziran 1921/de 15. Fırka Komu-

tanlığının emriyle 42. Alay'ın ikinci taburu, Bunyan Dağları'ndaki Pontuscu Rum çetelerinin takip ve imhasına sevk edildi.

Rum çetelerinin sayısı küçümsenecek gibi değildi. Yunanistan, Rusya ve Kafkasya'dan gelen Rumlara sayıları daha da arttı. Yunan ve Car subayları da teşkilatın içindeydiler. Gizli faaliyetlerini ayaklanma hareketlerine çevirdiler. Giderek artan kanlı eylemlere giriştiler.

42. ve 47. Giresun Gönüllü Alaylarının Batı cephesi emrine gönderileceği bildirildi. Kockiri hareketinden dönmek üzere olan 47.Alay'ın 42. Alay'la Kavak'ta birleşmeleri sağlandı.

Kocgiri isyanının bastırılmasından sonra Resadiye, Niksar, Erbaa üzerinden Samsun'a gelen Topal Osman ve kuvvetleri burada yapılan yeni bir düzenlemeyle nizamiye kıtası haline sokulmak için bir taburdan 3 taburlu bir alay teşkili ile 47 numarasını aldılar.

Bu yolculuk esnasında güzergâh üzerinde bulunan Rum ayrılıkçıların hareketlerini engellemeye çalıştı. Osman Ağa'nın cebri yürüyüşü esnasında hareket hattını takip eden Merkez Ordusu Komutanı kendisini hayranlık ve övgüyle izliyordu. Bu yürüyüşle ilgili olarak tuttuğu notlarında Osman Ağa için " Muvazzaf asker olmasına rağmen, askerlik için yaratılmış müstait bir adam" ifadesini kullanmaktan kendini alamamıştır. Sakarya Savaşı öncesi Samsun'da toplanan Giresun Alayları yukarıda sözünü ettiğimiz yeni düzenlemeleriyle 14 Temmuz 1921 günü Batı cephesine hareket ettiler. Bu alayların hareket esnasında mevcut kuvvetleri şöyledi:

1. Dünya Savaşı'ndan Kurtuluş Savaşına GİRESUN

42 VE 47.

GİRESUN GÖNÜLLÜ ALAYLARI:

42. Alay erkânı: 16 nefer, 14 silah, 25 hayvan.

1. Tabur: 402 nefer, 313 silah, 21 hayvan, 1 araba.

2. Tabur: 321 nefer, 258 silah, 29 hayvan, 1 araba.

3. Tabur: 334 nefer, 313 silah, 21 hayvan.

47. Alay erkânı: 16 nefer, 14 silah, 25 hayvan.

1. Tabur: 444 nefer, 325 silah, 24 hayvan.

2. Tabur: 375 nefer, 283 silah, 24 hayvan.

3. Tabur: 237 nefer, 250 silah, 10 hayvan.

Kudretli Cebel Bataryası: 56 nefer, 12 hayvan, 2 top.

Makineli Tüfek Bölüğü: 50 nefer, 8 silah, 25 hayvan, 4 makineli tüfek.

(ATESE Ars. Kls. 729, Ds. 12, fhr.3.-5)

Anlaşıldığı gibi, 42. ve 47. Alaylar aynı zamanda yeniden düzenlenerek, resmi, nizami yapılanmalarını Samsun'da oluşturmuşlardır. Alayların mevcutlarına yol boyunca katılanlar olduğu gibi, cephede, savaş bitene kadar zaman zaman Giresun'da yeni toplanan gönüllüler eğitilip, intikal ettirilmiştir. Ayrıca, Resmi diğer askeri birliklerde, alaylarımızda da çok sayıda Giresunlu bulunmaktaydı. Samsun'dan Ankara'ya, Sakarya Savaşı'na katılmak üzere yürüyerek hareket eden 42. ve 47. Gönüllü Alaylar, silah ve teçhizat eksikleri elden geldiğince giderilmiş olarak, Savaşın kritik anında, Mangal tepe muharebelerinde, cepheye katılıp, pek çoğu Şehit olmaya, ama Vatanımızın üzerindeki kara bulutları dağıtmaya gidiyorlardı.. Üstelik gönüllü gidiyorlardı

(*) Kaynak: Tarih Araştırmacısı Mustafa KOSE.

Samsun Sempozyumu bildirisi)

AFYON'DA GÖNÜLLÜ GİRESUN ALAYI ŞEHİTLİĞİ

Şehitlik, İscehisar- Doğanlar Köyü'nde, Dede Sivrisi Tepesi'nin 1,5 km. kuzey- batısında olup içerisinde 14 şehit mezarı bulunmaktadır. Bu şehitlik, şehitlerin silah arkadaşlarından Giresunlu Hacı Ahmet Halis Asal (R.1318- M.1977) tarafından 1967 yılında yaptırılmıştır. Daha sonraki yıllarda da şehitlikte bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Burada Kurtuluş Savaşı'nda Sivri Tepeyi düşmandan almak için hücum eden 47. Giresunlular Gönüllü Alayı'ndan şehit olanlar yatmaktadır. Şehitliği yaptıran Asal da vefatından sonra vasiyeti üzerine buraya gömülmüştür.

Giresun şehitliği, Doğanlar köyü sınırları içerisinde, Dedesivrisi mevkiinde edilmiştir. Giresun ve yöresinden gelen gönüllülerin şehit olmasından dolayı "Giresun Şehitliği" adını almıştır. Ülkemizi işgal eden yunan ordusu, ilçemiz, Karaağaç ve Doğanlar köyü sınırları içerisindeki "kabaçkırar" ve "Dedesivrisi" mevkiilerinde mevzilenmişlerdir.

Kurtuluş savaşında Giresun ve yöresinden gelen gönüllülerinden oluşan 47. Alaya Topal Osman komuta etmiştir. Topal Osman emrindeki 47. Alay 26 Ağustos 1922 gece saat 02.30 ' da başlayıp 36 saat süren taarruzda yunan ordusunu Sivritepe mevkiinden atmıştır. O geceyi 47. Alay bir taburu ile Kabaçkırar, iki taburu ile Dedesivrisi ve Evliya tepelelerinden geçirdi.

Bu muharebe sırasında 14 Giresun-

lu şehit düşmüştür. Sivritepe mevkiinde şehit düşen Giresunlu gönüllülerin isimleri şöyledir; Boztepe köyünden Ali oğlu Hasan 1311. Çukur Köyünden Mehmet oğlu Hüseyin 1317. Kemaliye Köyünden Ahmet Oğlu 1315. Kemaliye Köyünden Ahmet Oğlu Mustafa 1315. Çiçekli Köyünden İlyas Oğlu Resim 1316. Sayca Köyünden Ahmet Oğlu Dursun 1314. Görele bağlı Köyünden Mustafa Oğlu Yusuf 1311. Keşap Karabulduk Köyünden Şükrü Oğlu İbrahim 1315. Dereli Yavuz Kemal Hapan Köyünden Yusuf Oğlu Osman 1314. Bulancak Uçallı Mahallesinden Hüseyin Oğlu Niyazi 1314. Keşap Halkalı Köyünden Salih Oğlu Abdullah 1317. Hamurlu Köyünden Ahmet Oğlu Osman 1316. Tatlılı Köyünden Nazım 1316. 47.

Alayın aynı gün şehit düşen arkadaşlarını Sivritepe'ye defnetmişler ve bir gün sonra yunan ordusunu tekrar kovalamaya devam etmişlerdir.

Afyon İscehisar'da Giresun Alayı Şehitliği

Muharipler birliği üyesi Giresunlu Ahmet Halis Asal hem savaş alanını gezmek hem de şehit düşen arkadaşlarının mezarlarını ziyaret için 1964 yılında Doğanlar Köyüne gelmiş. Sivritepe 'deki mezarları ziyaret ettikten sonra birkaç günde Doğanlarda kalmıştır. Burada yatan arkadaşlarına bir şehitlik yaptırmaya karar vermiştir.

Ahmet Halis Asal'ın teşebbüsü ve Giresun Belediye emekli General Doktor Ali Rıza Erkan, Afyon Valisi Ahmet Balkan ile batı menzil komutanlığının yardımıyla 1967 yılında şehitlik inşa edilmiştir.

Ahmet Halis Asal bu şehitlikte Kendisine de bir mezar yaptırmıştır. Vasiyeti üzerine bir manga askerle resmi tören niteliğinde cenaze töreni ile şehitliğe defnedilmiş ve arkadaşlarının yanında ebedi istirahat ahna çekilmiştir.

Afyon ili İscehisar ilçesi doğanlar köyündeki Giresun şehitliği Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Müdürlüğü'nün 14.11.1988 gün ve 328 sayılı Kararı ile 1. Grup korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. İscehisar Çevre Güzelleştirme Derneği ile şehitliğine anıt ve tören alanı yapımı için Müze müdürlüğüne müracaatı üzerine projesi çizdirilmiş Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 30.03.1990 gün ve 689 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Finansmanı Devlet Planlama Teşkilatı tarafından karşılanan şehitliğin yapımı Müteahhit Ahmet Cengizhan tarafından gerçekleştirilmiştir. Büyük Taarruz ve Başkumandanlık Meydan Muharebesi ile ilgili olduğundan, Doğanlar Sivritepe'deki Giresunlular Şehitliğinde her yılın ağustos ayında devlet töreni düzenlenmektedir.

Afyon Giresun 47. Alayı Şehitliğinin yapılmadan önceki harabe hali

Ahmet Halis Asal 1964 yılında Afyon şehitliğinde

Afyon Giresunlular Şehitliği yapılırken

Giresun Şehitliğinin ilk defa yapılmasına öncülük eden Ahmet Halis Asal'ın Giresun Şehitliğindeki mezarı

47. GİRESUN GÖNÜLLÜ ALAYI KOMUTANI YARBAY TOPAL OSMAN AĞA

Osman Ağa, Giresun'un Hacı Hüseyin mahallesindeki köklü bir aile olan Feridunzadeler'dendir. Annesi Zeynep hanımdır. Osman Ağa ticaretle uğraşırken 1912 yılında Balkan savaşı başlamış, babası askerlik bedelini ödemediği halde o, gönüllü bir birlik oluşturarak savaşa katılmıştır. Başarılarından dolayı yarbaylık rütbesine kadar yükselmiştir. Bu savaşlarda sağ ayağından ağır bir şekilde yaralanmış, tedavisinden sonra "GAZİ" ünvanı alarak Giresun'a geri dönmüştür.

GAZİ TOPAL OSMAN AĞA

-1884 Yılında Giresun'un Hacı Hüseyin Mahallesinde doğdu.

-1912 Yılında Balkan Harbine gönüllü katıldı. Sağ dizinden yaralanarak sakat kaldı ve 'TOPAL' lakabı ile anılmaya başlandı.

-30 Kasım 1915'te gönüllü olarak Doğu Cephesinde Ruslara karşı savaştı.

-Şubat 1918'de Giresun Belediye Başkanı oldu

-Şubat 1919 yılında Muhafazai Hukuk-u Milliye Cemiyeti Giresun Şubesini kurdu.

-1919 Yılında İstanbul Hükümeti hakkında tutuklama kararı çıkardı, Tutuklanmamak için Keşap ve Şebinkarahisar yöresine kaçtı.

-29 Mayıs 1919'da Atatürk ile Havza'da gizli olarak buluştu.

-5 Haziran 1919'da Arkadaşları ile Pontusçu Rumlar'ın Giresun'daki Rum Mektebine Astıkları Pontus bayrağını indirdi.

-8 Temmuz 1919'da hakkındaki tutuklama kararı Padişah Vahdettin tarafından kaldırıldı.

-Temmuz 1919'da Giresun'a geri döndü ve tekrar belediye başkanı ve muhafazai Hukuk-u

Milliye Cemiyeti başkanı oldu.

-Temmuz 1919'da Osman Ağa'ya Kaymakam Baki bey tarafından başarısız bir suikast düzenlendi.

-Şubat 1920'de 'GEDİKKAYA' gazetesini yayınlamaya başladı.

-Eylül 1920'de Giresunlu gönüllüler ile Ermeni hareketini bastırmak üzere Kars'a gitti.

-12 Kasım 1920'de Giresun uçakları ile birlikte Ankara'da Atatürk'ün muhafızlığına başladılar.

-12 Kasım 1920'de Osman Ağa ve 47. Gönüllü Alayının Koçgiri İsyanını bastırmaları.

-5 Ağustos 1921'de Komutasındaki 47. Giresun Gönüllü Alayı Ankara'ya geldi.

-Ağustos 1922'de 42. ve 47. Gönüllü Alayları Başkomutanlık, Sakarya Meydan Muharebesine katıldılar.

-2 Nisan 1923, Osman Ağa'nın ölümü ve Cumhuriyet Şehidi olması.

-Nisan 1923, Osman Ağa'nın Giresun kalesine gömülmesi.

-Mart 1925, Osman Ağa'nın naaşı anıt mezarı taşınmıştır.

Osman Ağa Kimdir

Osman Ağa, Giresun'un Hacı Hüseyin mahallesindeki Feridun zadelere ailesindendir. Babası Hacı Mehmet Efendi, Annesi Zeynep hanım olup ailesi ticaret ile uğraşmakta idi. 1912 yılında Balkan savaşı başladığına Osman Ağa ticaret işi ile uğraşmakta idi, babası askerlik bedelini ödemesine rağmen O gönüllü birlik oluşturarak savaşa katıldı. Savaşta göstermiş olduğu başarılarından dolayı Yarbaylık rütbesine kadar yükseldi. Bu savaşlarda sağ dizinden yaralanarak Gazi unvanını aldı. Giresun'a döndükten sonra 1.Dünya savaşına katılmış, Batum ve Harşit çayında Ruslara karşı savaşarak, Rusların Harşit çayını geçmelerini engelleyerek Tirebolu'nun işgalini önlemiş.

Mondros Mütarekesinden sonra Belediye başkanı olmuş, Uzun yıllar beraber yaşayan Ermeni ve Rum işgalci çetelerinin belini gönüllüler kurarak kırmış. Bu Rum ve Ermeni işgalci çeteler, Osmanlı hükümetine Osman Ağa'yı şikayet ederek hakkında tutuklama kararı çıkarttırmışlar, Bunun üzerine Osman Ağa, Şebinkarahisar bölgesine yerleşmiş.

8 Mayıs 1919 tarihinde Yunan Kızılhaç heyetini taşıyan bir Yunan gemisi Giresun'a gelir. Heyet 11 Mayıs 1919 tarihinde Taşkılla'ya beyaz renkli Yunan Kızılhaç Bayrağını asar, 5 Haziran 1919 Tarihinde ise Pontus bayrağını asarlar. Bu olaylar üzerine Osman Ağa, Harekete geçerek arkadaşları ile birlikte işgalcilerin bayraklarını indirip, yerlerine Türk bayrağını asarlar. Osmanlı hükümeti tarafından affedilen Osman Ağa; İzmir ilinin Yunanlılar tarafından işgal edilmesi üzerine

17 Mayıs 1919
tarihinde

Giresun'da büyük bir miting düzenleyerek işgalci devletleri ve göz yumanları protesto etmiştir.

29 Mayıs 1919 tarihinde Havza'da Mustafa Kemal Atatürk ile gizlice buluşmuş. Bu buluşmadan sonra Atatürk'ten aldığı emirler doğrultusunda hareket etmiş, ayrıca bu emirler kendisine güç verdiği için daha rahat hareket etmeye başlamış.

Erzurum Kongresine Dr. Ali Naci DUYDUK ve İbrahim Hamdi Bey'i temsilci olarak göndermiş. Giresun Askerlik Şubesi Başkanı Hüseyin Avni Alpaslan ve Jandarma Komutanı Hamdi Bey ile anlaşarak, Eylül 1920'de Giresun gençlerinden oluşan 'GİRESUN GÖNÜLLÜLER TABURU'nu kurmuştur. Kurulan bu tabur önce Ermeni saldırılarında görev almış.

12 Kasım 1920'de Osman Ağa Mustafa Kemal ATATÜRK ile tekrar buluşmuş, Atatürk'ün korunması içi önce yanındaki on kişiyi, Daha sonra da Giresun'dan topladığı 100 kişilik muhafız grubunu Ankara'ya göndermiş. Bu şekilde Atatürk'ün ilk muhafız birliği Giresunlulardan kurulmuş.

Giresun'da GEDİKKAYA isimli bir gazete çıkartarak, milletin milli şuurunun oluşmasını sağlamaya çalışmış. Bu çalışmaları art niyetli kişiler tarafından engellenmeye çalışılmış.

Giresun Müdafa-i Milliye Başkanı ve Belediye Başkanı sıfatıyla Kasım 1920'de Ankara'ya gitmiş, gerekli emirleri aldıktan sonra Giresun'a dönerek, 12 Ocak 1921 tarihinde 42. ve 47. Gönüllü Alayların kurulması çalışmalarını başlatmış. Mart 1921'deki Koçgiri ayaklanması Topal Osman Ağa komutasındaki 47. Gönüllü Alayının büyük katkıları ile bastırılmıştır.

Çorum-Merzifon-Tokat ve Samsun valisinde Rum ve Ermeni çetelerini tamamen kaldıran Osman Ağa , komutasındaki Gönüllü Alayı ile birlikte Sakarya savaşına katılmıştır. Bu savaşta 42. Alay, Tirebolu'lu Binbaşı Hüseyin

Avni Bey Komutasında büyük kahramanlıklar göstermiştir, Taşlı tepe sırtlarını kanlarının son damlasına kadar savunmuşlar. Bu alayın tamamını şehit veren Osman Ağa, Mangal tepe sırtlarında büyük kahramanlıklar göstermiştir.

Trabzon milletvekili Ali Şükrü beyin ölümünden sorumlu tutulmuş, 2 Nisan 1923'de çıkan bir çatışmada 40 yaşında iken vefat etmiştir. Mezarı Giresun Kalesindedir.

(Kaynak Giresun Valiliği resmi internet sayfası)

1. DÜNYA SAVAŞI'NDAN KURTULUŞ SAVAŞINA
42. VE 47. GÖNÜLLÜ GİRESUN ALAYI

47. GİRESUN ALAYI HAYMANA CEPHESİNDE

Kurtuluş Savaşının Kaderinin Belirlendiği Haymana Bölgesinin Milli Park İlan edilmesi için geri sayım başladı.

Tarihi zenginlikleri bol olan Haymana'nın Milli Park ilan edilmesi için kollar sıvandı.

Kurtuluş savaşında en kanlı ve çetin savaşların geçtiği Duatepe, Çaldağ ve Mangal dağı bölgesinin Milli Park ilan edilmesi için Haymana Belediyesi ve Haymana Kaymakamlığı çalışmaları başlattı. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile konunun görüşülerek ilgili yazışmaların yapıldığını belirten Haymana Belediye Başkanı Özdemir Turgut, "Şüphesiz ki Kurtuluş Savaşı döneminde ülkenin kaderinin belirlendiği bu bölgenin milli park ilan edilmesi gerekmektedir. Bu konu ile ilgili çalışmalarımızı başlattık. Haymana'nın kurtuluş savaşında göstermiş olduğu başarılar ve cesaretini herkesin bilmesi ve anlaması lazım" dedi.

KURTULUŞ SAVAŞIN'DA HAYMANA'NIN ÖNEMİ

23.Ağustos.1921'de başlayan ve 12 Eylül 1921'de sona eren ve 22 gün 22 gece sürerek dünya meydan savaşları içerisinde en uzun süreli olan Sakarya Meydan Savaşın' da Haymana'nın stratejik önemini ve Haymana ve çevresinde Türk ve Yunan ordularının çarpışmalarını anlatmadan geçmek büyük kayıp olacaktır. İşte bu esnada Atatürk' ün "Hattı müdafaa yoktur, Sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır" sözleri Haymana' da söylemiş olması da yine Haymana'nın Kurtuluş Savaşı sırasındaki önemini açıklayan bir delildir.

Muharebesi ile ilgili olduğundan, Doğanlar Sivri-tepe'deki Giresunlular Şehitliğinde her yılın Ağustos ayında devlet töreni düzenlenmektedir.

Mustafa Kemal, meclisi Ankara'da toplayarak Ankara'yı Türk devletinin başkenti yapmıştı. İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunanlılar yeni bir devletin kuruluşunu başından engellemek için işgal ettikleri batı topraklarımızdan Ankara' ya doğru büyük bir hareket başlattılar. Bu harekâtın sonunda Türk ordusu aldığı bir kararla birliklerini geri çekmeye başladı. Ta ki Haymana'ya kadar. . .

Yunan birliklerinin Haymana'ya gelerek Ankara'yı tehdit etmesi gerek halk üzerinde ve gerekse Meclis'te büyük sıkıntıların yaşanmasına neden oldu. Halk uzun konvoylar halinde Ankara'dan daha güvenli yerlere; Kayseri, Sivas, Kırşehir'e doğru şehri terk etmeye başladı. Tam bir panik havası yaşanmakta idi.

Gönüllü Şehit Oldular

İşte bundan sonra Mustafa Kemal sahneye çıkarak 5 Ağustos 1921'de Meclis'ten başkomutanlık rütbesini alarak büyük yetki ve söz sahibi olarak orduların başına geçti. Artık Yunan' ı Ankara'nın burnunun dibinden atmanın zamanı gelmişti. Başkomutanlık karargâhı Ankara-Polatlı karayolu üzerindeki Alagöz köyünde kurulur.

Amacı Ankara' ya girerek Milli Mücadele'nin merkezini dağıtmak olan Yunan saldırısı 23.Ağustos.1921'de başladı. 24.Tümen ve 47. Alaydan oluşan 1. Grubumuz Haymana'nın Kalkıklı mıntkasını koruyacaktı. 24 Ağustos'ta muharebe 90 km.'lik bir cephede hakiki şiddetine ulaştı. Ağırılık merkezi Beylikköprü'den itibaren güneye doğru idi. Mevziler sürekli olarak el değiştiriyordu. Yunanlıların karşılaştıkları bu inatçı direniş karşısında ilk ümit kırıklarını 25 ağustos'ta duydukları sanılır. Yunanlıların asıl hedefi Çal dağ zirvelerini ele geçirmekti. Sonraki günlerde kanlı çarpışmalar sonucunda nihayet Çal dağ'da Yunanlılar'ın eline geçti. Fakat Türk birlikleri yine de çekilmedi. Türk ordusu savaşın en kritik gününü 1 Eylül 1921'de yaşamıştır. Yunan ordusu Haymana ve Çal dağ yönlerinde önemli gelişmeler göstermiştir. Türk Baş Komutanlığı bütün

yedek birliklerini bu bölge de savaşa sürmüştür. Türk birlikleri Haymana'nın elden çıkarması için çok kan dökmüş ve mevcutları 30 ere inmiş yiyecek sıkıntısı çekmişlerdir.

Kurtuluş savaşı sırasında Çal Tepesi'nin stratejik bakımdan büyük önemi olmuştur. Bu savaşın en kanlı bölümü Haymana' da cereyan etmiştir. En önemli mevki de Çal Tepesi olmuştur. Nitekim başkomutan Mustafa Kemal de bunun farkındadır. O sıralar Atatürk'ün yanından hiç ayrılmayan Halide Edip, gördüklerini daha sonra anılarında anlatmıştır

(Kaynak: Belgesel Yayıncılık Haymana Araştırması / İKTAV Kütüphanesi-Gebze)

3 SAVAŞTA BİR KOMUTAN ŞEHİT BİNBAŞI HÜSEYİN AVNİ ALPARSLAN

Harşit savunmasının Karargah merkezi Espiye bölgesinde yetişen Sarıkamış, Kop Dağı ve Harşit savunmasının en önemli komutanlarından birisi de üç savaşta bir komutan şehit Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan'dır. Hüseyin Avni Alparslan 1877 yılında Espiye'nin Kurugeriş Köyünden Emin Efendi ile Kadın Hanımın oğlu olarak dünyaya gelir.

1899'da Harbiye'ye giren Hüseyin Avni 1901'de piyade teğmeni olarak mezun olur. Balkan savaşlarına katılarak Rumeli'de Rum ve Bulgar komitelerine karşı mücadele eder. Birinci dünya savaşında Şark cephesinde cepheden cepheye koşarak zaferler kazanır, Askeri belgelere göre çok sayıda muharebeye katıldığı anlaşılan Hüseyin Avni Alparslan, Erzurum ilçeleri, Artvin yöresi ve Bayburt'ta mücadeleler vermiş, ünlü Çoruh Müfrezesinde aktif görev almıştır. Doğu cephesinde savaşırken aynı zamanda "Türk Yurdu Dergisi'ne" "Alparslan" adı ile yazılar yazmıştır.

Kazımkarabekir ve Deli Halit paşalarla birlikte Doğu cephesinde, başta Sarıkamış harekatı olarak üzere bir çok cephe de bulunur. Kop Dağı ve Harşit savunmalarına birlik komutanı olarak katılır ve Doğu Karadeniz bölgesini düşman işgalinden kurtaran komuta kademesinde aktif olarak görev

alır. Yarbey Hamdi Bey komutasında Teşkilatı Mahsusa Alayı başta, 9 taburlu 3 Alaylı bir kuvvet oluşturulur.

Hüseyin Avni ve Osman Ağa 37. Tümen olan bu birliklerde görev alır. Rusları, Harşit'in öte yakasına geçmesini engelleyerek, Doğu Karadeniz'in düşman işgalinden kurtarılmasında milli mücadeleye zemin hazırlarlar.

Birinci Dünya Harbi'nden sonra Hüseyin Avni Bey, Pazar ve Rize Askerlik Şube Başkanlığı'na atanır. Bu sırada Samsun'dan Trabzon'a kadar Pontus Devleti kurmayı amaçlayan Pontus çeteleri ile mücadele eder. Hüseyin Avni Bey, 1 Ocak 1920'de Giresun Askerlik Şube Başkanlığı'na atandı. Bir süre Giresun Kaymakamlığı görevini de vekâleten yürütür. Giresun'da Osman Ağa, Müdafaa-i Hukukçular ve halk ile el ele vererek düzenli birlikler oluşturur. Giresun Nizamiye Alayını kurar.

Milli kurtuluş savaşına destek vermek için 1921 yılında Giresun'da Topal Osman Ağa ile birlikte 42 ve 47. gönüllü alayların kurulmasını tamamlayarak, 42. alay komutanı olarak Sakarya ve Dumlupınar savaşlarına katılır. 1921 yılının 30 Ağustos'un da Yarbey rütbesi ile alayının başında Polatlı, Haymana'da şehit olur.

özgeçmişinin birinci sayfası

[illegible]

Hüseyin Avni Bey'in dosyasındaki sicil özeti

[illegible]

Hüseyin Avni Alparslan Kimdir? (*)

Hüseyin Avni Bey (Tirebolulu Alparslan) Kurtuluş Savaşı'nın gizli kalmış kahramanlarından biridir. O sadece bir asker değil, aynı zamanda bir kültür adamıdır. Giresun Tirebolulu olan Hüseyin Avni, şehitliği çocuklara bırakılacak en onurlu miras olarak görece kadar büyük bir vatanseverdir. Ve Sakarya Meydan Muharebesi'nde 30 Ağustos 1921'de şehitlik mertebesine ulaşmıştır. Bu değerli asker ve düşünce adamını anmak, tarihimize duyacağımız saygının ötesinde bir görevdir.

re uzunluğunda ve 20 kilometre derinliğinde bir cephede gerçekleşti, Sakarya Meydan Muharebesi. Ortaya çıkardığı sonuçlarıyla büyük önem taşıyan Sakarya Meydan Muharebesi'nin gelecek nesillere daha doğru aktarılması bir gerekliliktir. O zaferde canlarını veren Mehmetçikler unutulmamalıydı. Nitekim aradan 87 yıl geçtikten sonra Ankara'nın Polatlı ilçesinde Türkiye'nin en büyük "Mehmetçik Anıtı" yapıldı ve düzenlenen bir törenle açıldı.

Sakarya Meydan Muharebesi, Anadolu'da Milli Mücadeleyi ayakta tutan savaştır. Çünkü Sakarya Meydan Muharebesi'nin kaybedilmesi halinde düşman orduları Ankara'ya girecek, Ankara Hükümetinin kalbini ele geçirecekti. Nitekim bu durum öylesine ihtimal dâhilinde görülüyordu ki, Kütahya-Eskişehir Muharebesi'nin kaybedilmesinin ardından Sakarya Muharebesi başladığında Ankara boşaltılmaya başlanmıştır.

Kütahya - Eskişehir yenilgisi sadece Ankara'dan göçün başlamasına değil, Meclis'te muhalefetin sesinin yükselmesine neden olmuştur. Hatta bazı muhalifler kaybedilen savaşın faturasını kesmek için Mustafa Kemal'i hedef seçmiştir. Atatürk ise akıllı bir strateji ve ordusuna olan güveni ile savaşı yönetmek için 5 Ağustos 1921 tarihinde Meclis'ten tüm yetkileri alıp, Başkomutan olmuştur. Üstelik sadece üç ay için... Bunun anlamı şudur; Yunan Ordusu Sakarya'da üç aya bile gerek kalmadan bozguna uğratılacaktır.

İşte böyle bir ortamda, tam 100 kilomet-

Anıtın açılışıyla birlikte Panorama Müzenin temelini de atıldığı törende dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt, Sakarya Meydan Muharebesinin önemini anlatırken şu cümlelere yer verdi. "Sakarya Meydan Savaşı'na katılan subay ve astsubayların yüzde 80'i, erbaş ve erlerin yüzde 60'ı ya şehit oldu ya da yaralandı. Savaşa katılan 42. Alay'ın bütün komutanları şehit olduğu için alayın komutasını bir yedek subay üstlendi."

Savaşın önemini bir kez daha vurgulayan Genelkurmay Başkanı'nın açıklamalarında 42. Alay'dan söz etmesi, üzerinde ciddi anlamda durulması gereken bir olaydır. Çünkü 42. Alay, Giresun'un yetiştirdiği en büyük askerlerden Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in (Tirebolulu Alparslan) Giresunlu gönüllülerden oluşturduğu bir Alay'dı. 42. Alay, Sakarya'da Mangaltepe'nin geri alınması muharebelerine katılmış, Mangaltepe, Taşlıtepe ve Gökgöz'de Yunan askerleriyle göğüs göğse savaşımıştır.

Genelkurmay Başkanı'nın övgüsüne de mazhar olan bu Alay'ın komutanı Hüseyin Avni Bey, 28 Ağustos 1921 tarihinde Gökgez'de yaralanıp, 30 Ağustos 1921'de şehit olmuştur.

Binbaşı Hüseyin Avni Bey'in ne denli diyetli ve cesur bir komutan olduğu şu olayla ortaya çıkmaktadır. Savaşın kritik saatlerinde, Başkomutan Mustafa Kemal, "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır, o sathı bütün Vatan'dır" emrini verirken, Genelkurmay Başkanı İsmet Paşa, "izinsiz ve emirsiz geri çekilenler idam edilecektir" emrini birliklere ilettiği

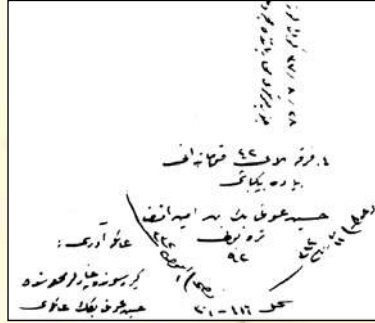
Emir cephedeki Subaylara ulaşınca 4. Tümen 42. Alay Komutanı Hüseyin Avni Bey, birçok Alay komutanı gibi Alay'ın subaylarını akşam yemeğinden sonra topladı. Emri okudu, içlerine sindirmeli için biraz bekledi ve sonra ayağa kalktı.

Beyler!

"Bu savaş öyle bir savaş olacak. Çünkü bu savaş fetih, yağma savaş değil, vatan savaş. Hiçbir hatayı affetmeye hakkımızın olmadığı bir savaş. Komutanlarımız izin vermedikçe öleceğiz, geri çekilmeyeceğiz. Askere örnek olacağız. Çocuklarımıza para pul, mal mülk değil, milleti için şehit ya da gazi olmuş namuslu bir askerin çocukları olmanın şerefini bırakacağız.

O emri verdikten sonra askerlerinin önünde savaşarak, şehit olan Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında bayrağı en önde taşıyan Çılgın Türk'lerden biridir. Tıpkı Sakarya Meydan Muharebesi gibi Tirebolulu Alparslan'ın kahramanlığının da sonraki kuşakları iyi tanıtılmasında büyük fayda bulunmaktadır.

Nitekim bu konuda ilk adımları Araştırmacı Yazar İsmail Hatıfettahoğlu, Araştırmacı Yazar Ayhan Yüksel, Prof. Dr. Faruk Sümer ve Tarih Bilimci Mustafa Köse atmıştır.

Hüseyin Avni Bey'in şehadetiyle ilgili resmi belge

H. Avni Bey'in Gümüş Liyakat Madalyası beraati

Hüseyin Avni Bey'in mücadele dolu yaşamı

Şimdi bu araştırmaları da temel alarak Şehit Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan'ı tanıyalım.

- Giresun'un Tirebolu İlçesi Cintoşı mahallesinde 1876 yılında doğdu. Babası Amasya Suluova İlçesinden Tirebolu'ya hoca olarak gelen Emin Efendi, annesi Yanıkömeroğulları'ndan Kadın hanımdır.

- İlk tahsilini Tirebolu'da tamamlamıştır. 1893'te girdiği Trabzon Lisesi'ni 1898'de bitirmiştir.

- 1898'de Pangaltı Harbiye Mektebini kazanıp, Şubat 1901'de Teğmen rütbesiyle mezun olmuştur.

- 1901'de 3. Ordu emrine Selanik'e tayini yapılmıştır. Burada Selanikli Başyazıcı ailesinden Rıza Ağanın kızı Huriye Hanımla evlenmiştir.

- 29 Aralık 1903'de Üsteğmen olmuştur.

- 1903'te bugün Bulgaristan sınırında bulunan Menlik Redif taburunda görev alıp, Bulgar eşkıyaların takibinde başarılı hizmetlerde bulunmuştur. Bu hizmetleri nedeniyle Mareşal İbrahim Paşa'nın teklifi üzerine 6 Ocak 1904 tarihinde dördüncü dereceden Mecidi nişanıyla ödüllendirilmiştir.

- Aralık 1904'te sınıf değiştirerek, Jandarma sınıfına geçmiştir. 1905 tarihinde ise Selanik Jandarma Alayı emrine nakledilmiştir. Üsteğmen rütbesiyle görev yapan Hüseyin Avni Bey, Yunan çetelerine karşı savaşmış, bir manga asker ile 100 kişilik bir Yunan çetesini imha ederek, askerlik yaşamının önemli başarılarından birini kazanmıştır. Bu başarısı Binbaşı Menlikli Tayyar Bey tarafından mükâfatlandırılmıştır.

- 30 Haziran 1907'de Yüzbaşı rütbesine yükselmiş ve Manastır Jandarma Alayı'nın 5. Taburu, Grenebe Bölük Komutanlığı'na atanmıştır.

- 14 Şubat 1909'da Alay komutanı ile yaşadığı sorun nedeniyle Jandarma sınıfından istifa edip, nizamiyeye geçmiştir. 3. Ordu Nizamiye 22. Alay 2. Tabur'una misafir yerleştikten sonra burada Be-

kir Bey adında bir subayla düello sorunu yaşamış, tutuklu olarak Manastır Kırmızı Kışlaya gönderilmiştir. Dosyası Selanik Divan-ı Harbe gönderilince, tutuksuz yargılanmak üzere Selanik'e gitmiştir.

- 31 Mart Olayı (1909) patlak verince bu olayları bastırmak üzere İstanbul'a giden Hareket Ordusu'nun öncü kuvvetlerini oluşturmuştur.

Balkan Savaşı'nda

Çatalca'da görev yaptı

- Nisan 1909'da tekrar Jandarma'ya geçerek, Kasımpaşa Jandarma Bölük Komutanı olmuştur. Ağustos 1909'da Asker Mektebine geçmiştir. Mart 1910'da İzmit Jandarma Bölük Komutanı, 29 Ocak 1912'de Harbiye Nezareti Harita Komisyonuna atanmıştır.

- 18 Ekim 1912'de Balkan savaşına katılmıştır. Çatalca'da 6 ay görev yapmıştır. Balkan Savaşı'nın sona ermesinin ardından Mayıs 1913'te ise Harita Heyeti'nde ki görevine dönmüştür.

- Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından Ağustos 1914'de Erzurum'a gönderilmiştir. 8 Kasım 1914'te Teşkilat'ı Mahsusa'ya geçmiş, Oltu ve Çatak bölgelerinde görev yapmıştır. Bu bölgede Rus kuvvetlerine karşı önemli başarılar kazanmıştır.

- 1 Mayıs 1915'te Ergenis Müfrezesi Komutanı olmuştur ve Ergenis, Yusufeli, Tortum gibi yerlerde Ruslara karşı amansız mücadeleler vermiş ve önemli başarılar kazanmıştır. Kış şartlarında ki bu mücadeleler sırasında ayakları donduğu için malul durumuna düşmüş bir süre Erzurum'da tedavi gördükten sonra yeniden savaşa dönmüştür.

- Nisan 1916'da Bayburt civarında Ruslarla göğüs göğse savaşmıştır.

- 7 Haziran 1916'da Kıdemli Yüzbaşı olmuştur.

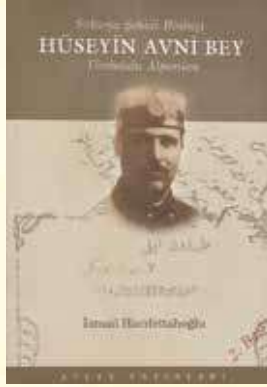
Ruslara karşı gösterdiği yararlıklar nedeniyle mükâfatlandırılıp, 5 Temmuz 1916'da kıdemi 3 yıl yükseltilmiştir.

- 14 Eylül 1916 tarihinde Binbaşılığa yükseltiştir. 14 Aralık 1916'da ise Kafkas Kıtaları Hücum Tabur Kumandanı olmuştur.

- Ocak 1917'de Avusturya-Macaristan Hükümeti tarafından üçüncü rütbeden Meziyet-i Askeriye nişanı ile ödüllendirilmiştir.

- Mart 1917'de ise Mareşal Fevzi Çakmak Kırmızı Kurdeleli Savaş Madalyası ile ödüllendirmiştir.

- 1 Haziran 1917'de 9. Tümen'e bağlı Hücum Alayı Kumandanı olmuştur.

Harşit Savunmasının Mimarıydı

- 20 Ağustos 1917 tarihinde ise Harşit Cephesinde 110. Alay Kumandanlığı vekâletinde bulunmuş, Ruslara karşı en büyük direnişi gerçekleştirmiş, Rusları burada durdurmayı başarmıştır.

- 10 Şubat 1918'de Karadeniz'den Rusların çıkarılması ve işgal altında bulunan yerlerin kurtarılması hareketına birliğinin başında katılmış, Harşit'ten Trabzon'a doğru yerleşim yerlerinin kurtarılmasını sağlamıştır.

- 24 Şubat 1918 Pazar günü Trabzon'un düşman işgalinden kurtarılmasını sağlayan kuvvetlerin içinde bulunmuştur.

- 30 Mart 1918'de 123. Piyade Alayı'nın başında Trabzon'dan Batum'a hareket etmiş, 2 Nisan 1918'de Çayeli'ne girmiştir.

- 10 Nisan 1918'de Müstalik 123. Alay Kumandanlığı'na, 110. Alay Komutan Vekilliği de kendisinde kalmak üzere tayin edilmiştir.

- Ardahan, Kars, Çıldır ve Ahılkelek'te yaptığı teşkilatlandırma çalışmaları ve muharebelerde aldığı başarılar nedeniyle "Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası" ile taltif edilmiş ve 3. Tümen 8. Alay Kumandanlığına getirilmiştir.

- Mondros Mütarekesi'nden (30 Ekim 1918) sonra 1 Ocak 1919 tarihinde Harita Komutanlı-

ğ'ındaki görevine geri dönmüştür. İstanbul'da ki karışıklıklardan rahatsız olup, Anadolu'ya geçmek isteyince Mayıs 1919'da Pazar (Rize) Askerlik Şubesi Başkanlığı'na, 20 Eylül 1919'da ise Rize Askerlik Şube Başkanlığı'na tayin edilmiştir.

- 1 Ocak 1920'de Giresun Askerlik Şubesi Başkanlığı'na nakledilmiştir. Bu görevi sırasında Giresun Kaymakamlığı göre-

vini de vekâleten yürütmüştür.

- Ocak 1921'de Giresun Nizamiye Alayı'nı kurmuş ve bu Alay'ın Kumandalığına tayin olmuştur.

- Mareşal Fevzi Paşa'nın izniyle gönüllü kuvvetlerden oluşan 42. Alay'ın komutanlığına Binbaşı Hüseyin Avni Bey, 47. Alay'ın komutanlığına ise Topal Osman Ağa getirilmiştir.

- Şubat 1921'de kuruluşu tamamlanan 42. Alay Samsun 15 Tümen'e bağlanmıştır.

- 9 Mayıs 1921 tarihinde Sakarya Cephesine gitmek üzere Samsun'a vardığında 42. Alay Rum çetelerinin saldırısına uğramış, 28 Haziran 1921'de Hüseyin Avni Bey kolundan yaralanmasına karşın, Rum çeteciler hezimete uğratarak dağıtılmıştır.

- Samsun'da görevini başarıyla tamamlayan 42. Alay 14 Temmuz 1921 günü Ankara istikametine hareket etmiştir. Yol üzerinde bulunan Ermeni ve Rum çeteleri etkisiz hale getirilerek, 20 Ağustos'ta Ankara'ya ulaşmıştır.

- Savaşın en şiddetli anında Mangal Dağı ve Türbe Tepe'nin kaybedildiğinde 42. Alay savaşa katılmıştır.

- 28 Ağustos 1921 tarihinde cephe yaralanan Hüseyin Avni Bey, 30 Ağustos 1921 Salı günü şehit olmuştur.

Tirebolulu Alparslan'ın yazar ve araştırmacı kişiliği

Hüseyin Avni Bey, çevresinde alçak gönüllü ve fedakâr biri olarak bilinir. Düşüncelerinden ve doğru bildiklerinden hiçbir etkiye karşın taviz vermez. Üzerine aldığı görevleri zorluk derecesine bakmaksızın yapan gerçek bir kahramandır.

Nitekim Sakarya Meydan Muharebesi'nde öleceğini bildiği halde, emrindekilere saldırı emrini vermiş ve her zaman askerinin önünde savaşmıştır. Çok sayıda disiplin cezası almasına rağmen, üstlerinin her zaman güvenini sağlaması onun aynı zamanda haksızlığa tahammülü olmadığının ve ne denli başarılı bir asker olduğunun göstergesidir.

İşte onun haksızlığa başkaldırdığı bir örnek: 1904 yılında Balkanlarda görev yaparken, zabitlerin üç dört ay maaş almamasını içinde sindiremediğinden, onlara öncülük yapıp, telgrafhaneyi işgal etmiş, böylece zabitlerin maaşlarını almasını sağlamıştır. Bu olay onun 15 gün ceza almasına neden olmuştur.

Tipik bir Karadenizli özelliği göstermektedir. Çabuk öfkelenmesi, buna karşın merhameti onun en belirgin kişisel özelliğidir. 45 yıllık kısa yaşamı boyunca sadece ülkesinin esenliği ve bağımsızlığını düşünmüş, Türklüğün manen ve maddeten yükselmesini kendisine görev kabul etmiştir. Bu arada ailesine yeteri kadar ilgiyi gösterememiştir. Çok önemli görevlerde bulunmasına karşın, ailesinin önemli bir maddi varlığının bulunmaması onun nasıl bir vatansever olduğunun göstergesidir.

Hüseyin Avni Alparslan'ın Türk Yurdu mecmuasına gönderdiği mektup

تورک یوردی
۲۵۴۷

میلاد
شرق اوردوستنده چنک ایدن بهادر ضابطلریزدن برلیسی یازیور:

تورک یوردی مجموعه سی، مدیر لکنه

بوییل ایچنه چنک ایتیم، چنک ایدر ایکن آقافری طوکیدرم، ایستیمک اوزده اوضرومه کلدم. یوش دورودکن جانم برمقاله یازمق ایستدی، یازدم، سزه کوندیریوم. چنک ایسه تورک یوردینک برکوشه سته، بر یوجاقنه صغیشدیریکنز، شیمدی آقافریم ایلیشدی. یته چنکشمک اوزده غاوغا برینه کیدیوم. بیلمم فتح اولوتان برلردکی تورکدارک حاله و سربنه داتر یازسم مقبوله کجری؟ اوز سایه سی سونام آغا بک.

آلب اسممزه

برالمه کلنچ برالمه فلم: بر تورک بهادرته بادیانده ایسته بودر. باشقه برمنیمدن اوکرتیکیزه کوره آلب ارسلان بک قوماندیسی آتکده کی هسکرله پانجه روت یوزاندیه دوسلرک برطاپورین هو ایچتدیر. ارقه میدانندن کوندردیکی علمی عقایدیسی «تورک یوردی» پروک افتخارله ندر ایلییور. فتح اولوتان برلردکی تورکدارک حاله داتر یازاجلاری، بالطبع دها پروک برانتشارله درج ایدمچکده.

«آتیرمه اوردو» اولر یازا یئاز.

قای خان ی؟ قای خان ی؟

باتوز بالیق
۲۶ شباط ۱۳۲۰

تورک اولوسی [ملت] لادی ایچنده بیرچوق اویاق [عشیرت] واردیر. یونلاردان بیریده (قای خان اویاقی) در.

(قای خان اویاقی) ایکی به آیریلش دریر. یونلاردان بیر آرتوغرول به کیک آلی آلتیندا قایلش دریر. ایسته بو (آرتوغرول اویاقی) شیمدیک خان لیشیمزیک چایسی قودوموش دور.

۳۷

تورک یوردی
۵۷۵

مکتوب ره بابلریز

تورک آدی آراشدیرمالاریندان
[آدمالی ۱۸۱۱ Edg]

خوجا یاشا
۲۸ - مایس - ۱۳۲۹

[آدمالی] استیک شریک (ایت یورتو) کوندیه اوطوروش، برلشیدش بریشیدد. سرکرا ایله خاقلار قارا عاتنا قایل آتا اولوش دور.

بو آدی کیسی [آدب علی] دن، کیسی ده ز آدب علی دن یوزما دریش. تاریخ اویاقاردی یازان آکابر تاریخچیلر سندن سادیک ایسه یئوآدی (آدمالی) دان یوزمادر دیور.

سادیکی اولر برخوجا که اثرنیا بهرک شوآدایون برتاج سوزده بن سوله مک ایستهوم. یا کایرم سام دورلک یته او اولو خوجا دور.

Trabzon ili Laz mı, Türk mü kitabını yazdı

Hüseyin Avni Bey, Osmanlı Devletinin çok dinli ve etnik yapıları insan yapısını, Osmanlı'yı yıkip dağıtmak isteyen malum Emperyalist devletlerin kullandığını kışkırtma ve misyoner faaliyetleriyle sayısız acılara sebep olduğunu yaşayarak görmüştür. Bu doğrultuda halkın bilinçlendirilmesi amacıyla yerel gazeteler, "Yeşil Giresun" ve Erzurum "Albayrak" da yazılar yazmıştır. Gönüllü Alayları kurmasında halkın "Kurtuluş" bilinci etrafında toplanmasının payı büyüktür.

Türk Milliyetçiliği ve Türk Diline büyük önem veren Hüseyin Avni Alparslan, Türk Kültürü üzerine de önemli araştırmalar yapmıştır. Tirebolu Alparslan'ın, "Trabzon İli Laz mı, Türk mü?" başlıklı 24 sayfalık kitabında, Doğu Karadeniz Bölgesinin etnik kökeni üzerine ciddi bir araştırma vardır. Hüseyin Avni Bey, Oğuz Türkmenleri, Çepni Türkleri üzerine yaptığı ciddi araştırmalar yanında bu göçer toplulukların bölgeye taşıdığı folklorik yapıyı da mercek altına almıştır. Bugün Doğu Karadeniz'de hala devam eden, yaz aylarında kentten yaylaya gitme törenlerinin, özü ve yapılışını en ince detaylarına kadar araştırmıştır.

Vatani için savaşmayı, kendi deyişiyle cenk etmeyi kaçınılmaz bir görev olarak kabul eden, savaşa giderken, yüzünde tebessümler beliren, kendisine verilen tüm görevlerin üstesinden geldiği gibi, Türklerin kötü talihini yenmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçmayan Hüseyin Avni Alparslan kısa sayılacak yaşamına kolay erişilemeyecek başarılar sıgırmıştır.

Sakarya'da şehitliği, "Çocuklarımıza bırakacağımız en büyük şeref" olarak adlandıran Tirebolu Alparslan'ın çocuğu bulunmamaktadır. Ancak onun ismini yaşatması gereken, başta Tirebolu ve Giresun olmak üzere bu vatanın sayısız evladı olmalıdır. Türkiye'nin erken kaybettiği bu değer, yerel olarak değil, ülke genelinde unutulmamalı, unutturulmamalıdır.

(**)Haldun Domaç . İst.Aydın Üniv.Öğrt.Görv.16 Ağustos 2008)

Hüseyin Avni Alparslan tarafından kaleme alınan "Trabzon İli Laz mı Türk mü?" isimli kitabın kapağı

Hüseyin Avni Bey kendi yazdığı "Trabzon ili laz mı Türk mü" kitabını imzalayarak Erzurum Valisi Hamid Bey'e göndermiştir. Kitap üzerinde mürekkeple şunlar yazılmıştır.

"Erzurum Valisi Hamid Beğefendi Hazretlerine ref'ü takdim kılınır.

17.4.37(1921)

Giresun Nizamiye Alay Kumandanı
Hüseyin Avni Alparslan"

1967 Yılında Afyon Şehitliğinin Genel Görünüşü

Afyon'da 47. Giresun Gönüllü Alayı Şehitliği (*)

Giresun'da tamamı Giresun Uşaklarından kurulu iki gönüllü alay teşkil eder. Tüm teçhizat ve iagesini de kendi gayret ve imkanlarıyla temiz eder. 2000 mevcutlu "42. Giresun Gönüllü Alayı"nın başına Giresun Askerlik Şubesi Başkanı Binbaşı H.Avni Alpaslan Bey, 2500 mevcutlu "42. Giresun Gönüllü Alayı"nın başına da Osman Ağa geçer. Bu arada, Osman Ağa'nın "Giresun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" ve "Giresun Belediye Başkanı" gibi resmi sıfatlara da sahip olduğunu belirtelim.

Osman ağa önce "Koçgiri Kürt İsyanı"nı bastırır. Daha sonara Samsun'da H.Avni Alpaslan Komutasındaki 42. Alay'la buluşarak mıntıkadaki Rum çetelerine karşı büyük bir mücadele hareketine girişirler. Bu sırada Sakarya Meydan Muharebesi başlamıştır. Kan gövdeyi götürmektedir. Durum çok kritiktir. Ankara'dan gelen emir üzerine çok acele cepheye yetişmeleri gerekmektedir. Dilerseniz bundan sonrasını bizzat Atatürk'ten dinleyelim:

"Sakarya Muhaberesi sıralarında, cephe-

zin bir tarafında gedik açan düşmanın gediği genişletmekte ve ilerlemekte olduğunu bildirdiler. Derhal yedekte bulunan kuvvetlerimizden yeterli miktarda imdat gönderilmesini ve süngü hücumu ile düşmanı eski mevzilerine tard etmelerini emrettim. Fakat aldığım cevap: "İhtiyatla kuvvetimiz kalmadı, hepsi mevzilerde çarpışıyor. Yalnız Giresunlu Topal Osman Ağa'nın askerleri vardır." Oldu. Tekrar verdiğim emirde: "Kim olursa olsun, süngü hücumu yapacaklardır." dedim. Cevap verdiler: "Bunların süngüsü yoktur".

Osman Ağa'nın Karadenizli gönülleri milli kıyafetleri ile gelmişlerdi. Süngüleri yoktu. Süngü yerine bellerinde eğri bıçaklar vardı. Hatırma derhal o Karadeniz bıçakları geldi. Hemen: Osman Ağa'nın askerleri bellerindeki bıçaklarla düşman üzerine atılıp, eski mevzilerine tard edeceklerdir." Emrini verdim.

Eğri bıçaklarıyla düşmana saldıran bu yiğit çocuklar Yunanlıları eski mevzilerine atmağa muvaffak oldular. Fakat yüzde altmış kayıp verdiler.

Gönüllü Şehit Oldular

Atatürk'ün söyledikleri bunlar. Biz de küçük bir açıklama yapalım: Bu savaşta 42. Alay'dan H.Avni Alpaslan Bey dahil çocuğu şehit düşmüş, sadece 84 kişi sağ kalmıştır. 47. Alay'dan ise, 285 kişi sağ kalabilmiştir. (12.9.1921)

Aynı olaya ilişkin bir başka anı da Giresun Mücahitler Derneği eski Genel Sekreteri Mücahit Gazi Mustafa Hakyemez'den şunları anlatıyor:

"1973 yılında Polatlı şehitliğinin açılışına davetliyiz. O zamanki Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay törene katılan İstiklal Savaşı kumandanlarından 5. Süvari Kolordu Komutanı Fahrettin Altay Paşa'dan bir anısını rica eder. Fahrettin Paşa şunları anlatır: ben Polatlı'da iki alayla düşman kuvvetleriyle çarpışırken, karşı taraftaki yunan kuvvetleri 15 bin kişiyle eriyen kuvvetlerimize saldırmakta idi. Bir akşamüzeri üç tarafımız düşman kuvvetleri ile çevrilmiş, elimizde 450-500 kişi bir kuvvet kalmıştı ki, bu arada Çankaya sırtlarında bulunan Atatürk'ü telefonla aradım. Durumumu anlatarak, Polatlı'yı bırakacağımızı, çünkü üç tarafımızı düşman sardığını ve esir olmaksızın Ankara sırtlarına çekileceğimizi söyledim. Yanındaki komutanlarla istişare ettikten sonra, çekilmemi, çünkü "42. ve 47. Giresun Gönüllü Alayları"nın Polatlı'ya hareket ettiğini yarın sabah Polatlı'da olacağını müjdeledi. O an hayatımın en sevindiği anı olmuştur. O gece sabaha kadar uyumadım. Sabah olunca dürbünle etrafa bakarken ne göreyim; Giresun Uşakları üzerlerinde abazıpkalari ile düşmana hücum ediyorlar. Düşman bu kıyafeti görünce şaşkına döndü. Yüzde altmışının silahı olmayan Giresun Uşakları bellerindeki kamayı açan Yunanlıların arkasından atıyorlardı. Öldürdükleri düşmanın silah ve kütüklükleri ile silah sahibi oldular. Düşmanın büyük bir panik içerisinde ilk mağlubiyeti böyle başladı. Bu an kadar sevindiğim hiç olmamıştır."

Tarihlere sığmayan Giresun Uşaklarının cesaret ve kahramanlıklarını İstiklal Savaşımızın birinci derecedeki sorumluları Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk ve yine İstiklal Savaşımızın bü-

yük komutanlarından Fahrettin Altay Paşa'nın anılarından duymak bir başak oluyor değil mi Sevgili Giresunlular?

Sakarya Zaferinden sonra mevcudunun tamamına yakını kaybeden 42. inci Alay lağvedilir. 47. Alay ise mevcudu takviye edilerek Büyük Taarruza hazırlanır.

26 Ağustos 1922 tarihinde Mustafa Kemal'in emriyle Büyük Taarruz başlar. Bu sırada Osman Ağa komutasındaki 47. Giresun Gönüllü Alayı Afyon İli İscehisar ilçesi Karaağaç ve Doğanlar köyü sınırları içerisindeki "Kapaçkiran" ve "De-desivrisi (Sivriepe)" mevkiilerin de mevzilenmiş olan düşmanla savaşmaktadır. Tepelerin yamaçlarına Yunan tel örgülerle öyle bir tahkimat yapılmıştır ki, Yunan birliklerini teftişe gelen bir İngiliz Generali "Türkler bu tel örgülerini geçebilirler ise gelip Avrupa'yı da alsınlar" diye alay eder. 47. Alayımız'a mensup 38 cesur Giresun Uşağı sağdan soldan temin ettikleri paslı makaslarla bu tel örgülerini bir gecede kesmeye muvaffak olurlar. Ancak, ne var ki, şansları yaver gitmez. Tel örgülerle takılı çingirakların sesine uyanan yunanlılar binlerce mermi yağdırmaya başlar. Bu esnada 14 yiğit Giresun Uşağı şehit düşer. Hemen aceleyle dualar ve gözyaşları arasında oldukları yere defnedilirler. Bu arada 36 saat süren bir taarruzdan sonra Giresun Uşakları düşmanı Sivritepe mevkiinden atmaya muvaffak olmuşlardır.

Sakarya Meydan Savaşına Milis Binbaşısı olarak katılan Osman Ağa, "Büyük Zafer"den sonra TBMM tarafından Yarbay rütbesi ve İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir.

Giresun Muharip Gaziler Derneği üyesi Ahmet Halis Asal (Rum asıllı olup, İslamiyeti kabul ederek 47. Giresun Gönüllüleri Alayı ile İstiklal Savaşına katılmıştır.) hem savaşıkları alanları gezmek hemde arkadaşlarının mezarlarını ziyaret etmek için 42 yıl sonra 1964'te Doğanlar köyüne gelir. Arkadaşları için bir şehitlik yaptırmaya karar verir. Makbuzlar bastırır, yardımlar toplar.

Giresun Belediye Başkanı Em. Gnrl. A. Rıza Erkan, Afyon Valisi Ahmet Balkan ile Batı Menzil Komutanlığı'nın da yardımlarını sağlar. Buraya gidiş- gelişlerinde silah arkadaşı Eynesilli Tevfik Gül'de kendisini yalnız bırakmaz. Köylülerle de iyice kaynaşırlar. Adeta onlardan biri olurlar. Gece gündüz bir nefer gibi çalışarak 1967 yılında bu mütevazı şehitliği tesis eder. Öldüğünde vasiyeti üzerine cenazesi Giresun'dan getirilerek askeri törenle, burada kendisi için ayırdığı yere, arkadaşlarının yanına defnedilir.

Yıllar sonra bu şehitliğin yeniden düzenlenmesi fikri doğmuş ve "Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün 14.11.1988 gün ve 321 sayılı kararla 1. grup koruması gerekli kültür varlığı olarak, tescil edilmiştir.

İscehisar Çevre Güzelleştirme Derneği ile Doğanlar köyü muhtarlığının Giresun Şehitliğine Anıt ve Tören alanı yapımı için Müze Müdürlüğüne müracaatı üzerine, projesi çizdirilmiş ve Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 30 31 1990 gün ve 689 sayılı kararıyla onanmıştır.

Giresunlu işadamları ve dergimizin yazarlarından Turhan Kurdoğlu 25 Nisan 1989 yılında "Şehitlik"i ziyaret eder. Ziyarete ilişkin yazı Giresun dergisinin Nisan 1991 tarih ve 39. sayısında yayınlanınca dikkatler bir anda bu "Şehirlik" üzerine çevrilir. Ancak ne var ki, bu konunun üzerine ciddi bir biçimde sadece Bayrampaşa Giresunlular Derneği Genel Sekreteri İsa Kara ile Bakırköy Giresunlular Derneğinden Yusuf Başaran gider. Birkaç sene öncesine kadar yapıлып, daha sonra her nedense vazgeçilen askeri törenin tekrar yapılmasını sağlar. Yazışmalar-çizimeler sonunda nihayet DPT tarafından finansmanı sağlanan projenin, Milli Savunma Bakanlığı İnşaat Emlak Dairesi tarafından ihalesi yapılır ve müteahhit Ahmet Cengizhan tarafından 1992 yılında şimdiki haline getirilir.

Bu arada Dr. Adil Emecan koordinatörlüğün-

deki İstanbul'daki Giresun Dernekleri "Şehitlik"e maddi katkıda bulunmak amacıyla 27 Haziran 1992 tarihinde bir gece düzenlerler. Yine, alınan ortak bir kararla "Şehitlik" in 28 Ağustos 1992 Cuma günü açılış törenine katılırlar.

Bu eserin meydana getirilmesinde, işlerinin kolaylaştırılmasında değerli hemşerimiz İ. Taktik Hava Kuvvetleri Komutanı Hv. Korgnrl. Sayın Sinan Bilge Paşa ile Afyon Valisi Sayın Aykut Ozan'ın, İscehisar Kaymakamı Sayın Recai Akyel'in ve İscehisar Belediye Başkanı Sayın Kayahan İmirlioğlu'nun da gayretleri olmuştur. Afyon Köy Hizmetleri Müdürü Sayın İsa Zora'da şehitlik yolunun daha düzenli hale getirilmesi için gayretlerini esirgememiştir. Emeli geçen herkeşe tekrar tekrar teşekkür ediyoruz.

28 Ağustos 1992 tarihinde muhteşem bir törenle açılışını yaptığımız şehitliğimizin kısa bir tarihçesini vermeye çalıştım.

Bu "Şehitlik" ; tamamı bir vilayetin (Giresun) gönüllü kahramanlarından oluşarak, o ilin ismiyle anılan (47. Giresun Gönüllü Alayı Şehitliği) ve o ile 900 km. uzaklıktaki başka başak bir ilimizin sınırları içerisinde (Afyon) bulunan ve dünyada beklide bir başka benzeri olmayan bir "Şehitlik"tir. İstiklal Savaşımızın kalbini attığı Afyonkarahisar'ın kıraç bir tepesine "Giresun" damgasını vurarak kudsiet kazandıran bu "Şehitlik" bizim gurur abidemizdir. Giresunumuza 900 km mesafedeki bu ısısız tepede "Giresun" adı aziz şehitlerimizle beraber ebediyete kadar yaşayacaktır!

Geç de olsa şehitlerine sahip çıkmakla Giresunluluğunu ispatladın, vefa borcunu ödemeye çalıştın. Bu bir kerecikle kalmamalı. Zira borcun bitmemiştir. Dünya durdukça da bitmeyecektir. Bu nedenle her yıl daha da artan bir vecd ile sahip çıkmaya devam etmelisin. Şunu unutma ki, manevi değerlerine sahip çıkmayan bir toplum, bir millet yok olmaya müstahaktır. Ruhları Şadolsun!

(*) Kaynak : Giresun Dergisi / Seyfullah Çiçek)

GİRESUN ŞEHİTLERİ LİSTESİ

Bir çok tv kanalında yayınlanan Devr-i Alem Belgesel TV programı ekibi olarak bugüne kadar Kafkaslardan Çanakkale'ye, Yemen'den Galiçya'ya, Sarıkamış'tan Hicaz cephesine 93 harbi, balkan savaşları, 1. Dünya ve kurtuluş Savaşına sahne olan bir çok cephede araştırma yapıp belgesel tv programı çekerek şehit dedelerimize vefa borcumuzu ödemeye çalıştık. Dünya coğrafyasındaki şehitliklerimiz ve esir kampları ile ilgili araştırma ve belgesel çekimlerimiz

Balkanlar, Uzakdoğu, Afrika, Kafkaslar ve Sibiry'a'da devam ediyor. Devr-i Alem Belgesel TV programı ve İlim kültür ve tarih araştırmaları merkezi İKTAV Kütüphane ve araştırma merkezindeki bilgi ve belgelerde yer alan bilgilere göre Giresun bölgesinden birinci Cihan Harbi ve Kurtuluş Savaşı başta olmak üzere savaşlarda şehit olan ve Milli Savunma Bakanlığı tarafından 1998 yılında basıtırılan 5 ciltlik Şehitlerimiz Kitabın' da yer alan Giresunlu şehitlerin isim listesi:

GİRESUN İL VE İLÇELERİ ŞEHİT LİSTESİ

Genel Kurmay Başkanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı kaynaklarına göre; 93 Harbi, 1. Cihan Harbi, Çanakkale, Yemen ve Sarıkamış cephelele ile Kurtuluş Savaşı ve diğler savaşlarda Giresun il ve ilçelerinden şehit olan 1076 Giresunlu askerin listesi.

İLÇESİ VE KÖYÜ BELLİ OLMAYAN GİRESUNLU ŞEHİTLER

- 1- Fethi Oğullarından Osman oğlu Abdullah
- 2- Ali oğlu Abdullah
- 3- Cebeci Oğullarından Derviş oğlu Abdullah
- 4- Halil oğlu Abdullah
- 5- Hüseyin oğlu Abdullah
- 6- Şahbaz Oğullarından İbrahim oğlu Abdullah
- 7- Mustafa oğlu Abdullah
- 8- Aşık Oğullarından Ömer oğlu Abdullah
- 9- Çiçekli Oğullarından Ahmet oğlu Abdullah
- 10- Ali oğlu Abdullah
- 11- Kethüda Oğullarından Hasan oğlu Abdullah
- 12- Kahya Oğulları İbrahim oğlu Abdullah
- 13- Başeski Mustafa oğlu Abdullah
- 14- Himmet oğlu Abidin
- 15- Hüsnü oğlu Ahmet
- 16- Civelek Oğullarından Abdi oğlu Ahmet
- 17- Ahmet oğlu Ahmet
- 18- Dizdar Oğullarından Ali oğlu Ahmet
- 19- Türkmen Oğullarından Hasan oğlu Ahmet
- 20- Hasan oğlu Ahmet
- 21- Beşer Oğullarından Hüseyin oğlu Ahmet
- 22- Mustafa oğlu Ahmet
- 23- Salih oğlu Ahmet
- 24- Yosma Oğullarından Temel oğlu Ahmet
- 25- Hasan oğlu Ahmet
- 26- Mustafa oğlu Ahmet
- 27- Salih oğlu Ahmet
- 28- Çalızadeler Hasan oğlu Ahmet
- 29- Gökçe Oğullarından Ali oğlu Ahmet
- 30- Keşaplı Oğullarından İlyas oğlu Ahmet
- 31- Dur Oğullarından Mehmet oğlu Ahmet
- 32- Ali Oğullarından Osman oğlu Ahmet
- 33- Gökçe Oğullarından Osman oğlu Ahmet
- 34- Tahir oğlu Ahmet Hüseyin
- 35- Hacıkerim Hüseyin oğlu Ali
- 36- Ahmet oğlu Ali
- 37- Ali oğlu Ali
- 38- Derviş Oğullarından Hasan oğlu Ali
- 39- Hüseyin oğlu Ali
- 40- Mehmet oğlu Ali
- 41- Mehmet Ali oğlu Ali
- 42- Mustafa oğlu Ali
- 43- Uzun Oğullarından Salih oğlu Ali
- 44- Bektaş Oğullarından Süleyman oğlu Ali
- 45- Bekir oğlu Ali
- 46- Musacı Oğullarından Mehmet oğlu Ali
- 47- Eski Osman oğlu Ali
- 48- Çoban Halil oğlu Ali
- 49- Pulbey Oğullarından Hasan oğlu Ali
- 50- Cafer İbrahim oğlu Ali
- 51- İmam Oğullarından Mehmet oğlu Ali
- 52- Semer Mustafa oğlu Ali
- 53- Karaosman Oğullarından Osman oğlu Ali
- 54- Eski Oğullarından Osman oğlu Ali
- 55- Çağraklı Oğullarından Ömer oğlu Ali
- 56- Keskin ... Ali
- 57- Yetim Oğullarından Emin oğlu Ali Osman
- 58- Mehmet Ali oğlu Ali Osman
- 59- Kanli oğlu Arif
- 60- Foça Mehmet oğlu Aziz
- 61- Habril Oğullarından Mehmet oğlu Aziz
- 62- Deveci Oğullarından Dursun oğlu Bekir
- 63- Kadı Oğullarından Hasan oğlu Bekir
- 64- Mehmet oğlu Bilal
- 65- İsa Oğullarından Tahir oğlu Bilal
- 66- Şakir Oğullarından Şakir oğlu Cemal
- 67- Veli Oğullarından Veli oğlu Cemal
- 68- İbil Oğullarından Hasan oğlu Dursun
- 69- Kemal Oğullarından Mustafa oğlu Dursun
- 70- Aydın Oğullarından Ali oğlu Emin
- 71- Hacı Mustafa oğlu Emin
- 72- Erzurumlu Oğullarından Abdurrahman oğlu Emin
- 73- Mollasalih Oğullarından Ali oğlu Emin
- 74- Dursun Ömer oğlu Emin
- 75- Şıklı Oğullarından Mustafa oğlu Emir
- 76- Padar Oğullarından Hacı İshak oğlu Faik

77- Şatır Abdullah oğlu Fehmi
78- Alıdayı Oğullarından Mustafa oğlu Fevzi
79- Ahmet oğlu Galip Yılmaz
80- Mustafa oğlu Hacı Mehmet Efendi
81- Ayvaz Oğullarından Mustafa oğlu Hakkı
82- Mustafa oğlu Hakkı
83- Şükrü oğlu Halil
84- Falcı Oğullarından Halil oğlu Halil
85- Mollahasan Oğullarından Hasan oğlu Halil
86- Gogo Mehmet oğlu Halil
87- Kavuncu Mustafa oğlu Halil
88- Köse Oğullarından Hüseyin oğlu Halis
89- Hatip Oğullarından Hüseyin oğlu Hasan
90- Mehmet Ali oğlu Hasan
91- Mişe Halil oğlu Hasan
92- İmam Oğullarından Salih oğlu Hasan
93- Pernovi Oğullarından Şakir oğlu Hasan
94- Osman oğlu Hasan
95- Erzurumlu Oğullarından Resul oğlu Hasan
96- Bıyıklı Oğullarından Ahmet oğlu Hasan
97- Tökez Oğullarından Hasan oğlu Hasan
98- Galaman İbrahim oğlu Hasan
100- Kabakçı Oğullarından Aziz oğlu Haşim
101- Çolak Oğullarından Ahmet oğlu Hayri
102- Hüseyin oğlu Hüseyin
103- Tanlı Oğullarından Hüseyin oğlu Hüseyin
104- İsmail Oğullarından Ali oğlu Hüseyin
105- Cebir Oğullarından Ali oğlu Hüseyin
106- Hasan oğlu Hüseyin
107- Hasan oğlu Hüseyin
108- Aşık Oğullarından Mehmet oğlu Hüseyin
109- Veli Baş Oğullarından Mehmet oğlu Hüseyin
110- Musa Oğullarından Salih oğlu Hüseyin
111- Genç Oğullarından Ahmet oğlu Hüseyin
112- Çırak Oğullarından Hasan oğlu Hüseyin
113- Mehmet oğlu Hüseyin
114- Osman oğlu Hüseyin
115- Cennet Oğullarından Hüseyin oğlu Hüseyin
116- Kel Emin Hüseyin
117- Ela Ahmet Mehmet oğlu Hüseyin
118- Öksüz oğullarından Ahmet Oğlu Hüseyin
119- Musa Oğullarından Hasan oğlu Hüseyin
120- Huş oğullarından Hüseyin oğlu Hüseyin
121- Topçu Oğullarından Nuri oğlu Hüseyin
122- Hülleci Oğullarından Osman oğlu Hüseyin
123- Kadişakıf Oğullarından Mehmet Emin oğlu
124- Hüseyin Muhterem

125- Molla Ayvaz Oğullarından Ali oğlu İbrahim
126- Çavuş Oğullarından Ahmet oğlu İbrahim
127- Hasan Oğullarından Yusuf oğlu İbrahim
128- Mehmet oğlu İbrahim
129- Gülcü Oğlu Musa oğlu İbrahim
130- Mustafa oğlu İbrahim
131- Davut Oğullarından Ahmet oğlu İbrahim
132- Aban Oğullarından Hasan oğlu İbrahim
133- Ceydanhacı Oğullarından Şükrü oğlu İbrahim
134- Yusuf Oğullarından Hasan oğlu İlyas
135- Mehmet oğlu İskender
136- Reis Oğullarından İsmail oğlu İsmail
137- Kardeşli Oğullarından Mehmet Ali oğlu İsmail
138- Saka Oğullarından Veli oğlu İsmail
139- Osman Oğullarından Yusuf oğlu İsmail
140- Beşir Oğullarından Mahmut oğlu İsmail
140- Hacıömer Oğullarından Ali oğlu İzzet
141- Mehmet oğlu İzzet
142- İmam Oğullarından Hüseyin oğlu İzzet
143- Emin oğlu İzzet
144- Fetih Oğullarından Ahmet oğlu İzzet
145- Tülek Oğullarından Hacı Ali oğlu Kadir
146- Durmuş Oğullarından Mehmet oğlu Kamil
147- Ömer Mehmet Ali oğlu Kamil
148- Artin oğlu Kürek
149- Ferikli Oğullarından Hüseyin oğlu Mahmut
150- Gülcü Hasan oğlu Mahmut
151- Emin oğlu Mahmut
152- Hacı Mehmet oğlu Mahmut
153- Hamza Ali oğlu Mahmut
154- Hacıçorum Ömer oğlu Mehmet
155- Bıdar Oğulları Ahmet oğlu Mehmet
156- Hüseyin oğlu Mehmet
157- İkiz Oğullarından Abdullah oğlu Mehmet
158- Ahmet oğlu Mehmet
159- Dizdar Oğullarından Ali oğlu Mehmet
160- Ali oğlu Mehmet
161- Toraman Oğullarından Emin oğlu Mehmet
162- İsmail oğlu Mehmet
163- Kılınçoğlu Mehmet Asım oğlu Mehmet
164- Osman oğlu Mehmet
165- Veli oğlu Mehmet
166- Karaosman Oğullarından Halil oğlu Mehmet
167- Mehmet oğlu Mehmet
168- Osman oğlu Mehmet
169- Nazif Osman oğlu Mehmet
170- Ali oğlu Mehmet

171 -Medek Oğullarından Hüseyin oğlu Mehmet
172 -Hamza Oğullarından Hüseyin oğlu Mehmet
173 -Sefer Oğullarından İbrahim oğlu Mehmet
174 -Habib Mehmet oğlu Mehmet
175 -Kör Oğullarından Mehmet oğlu Mehmet
176 - Resul Oğullarından Osman oğlu Mehmet
177 -Keskin ... Mehmet
178 -Şahin ... oğlu Mehmet
179 -Keleş Oğullarından Mustafa oğlu Mehmet Ali
180- Berber Ali Oğullarından İzzet oğlu Mehmet Ali
181- Kemal Oğullarından Mustafa oğlu Mehmet Ali
182- Deliemiir Oğullarından Osman oğlu Mehmet Ali
183- Ali oğlu Mehmet Ali Efendi
184- Vahit oğlu Mehmet Demir
185- Mustafa oğlu Mehmet Safer Efendi
186- Kol Oğullarından Mustafa oğlu Memiş
187- Hasan oğlu Mithat Efendi
188- Ahmet oğlu Muharrem
189- Kızci Talip oğlu Muhittin
190- Ahmet oğlu Musa
191- Hasan Oğullarından Mehmet oğlu Mustafa
192-Karaali Oğullarından Ahmet oğlu Mustafa
193-Hasan oğlu Mustafa
194-Hasan oğlu Mustafa
195-Şaban Oğullarından Hasan oğlu Mustafa
196-Kolu Oğullarından İbrahim oğlu Mustafa
197-Gömez Oğullarından İsmail oğlu Mustafa
198-Zehir Oğullarından Mehmet oğlu Mustafa
199-Gönüllü Halil oğlu Mustafa
200-İbişlice Oğullarından Ali oğlu Mustafa
201-Cevriz Oğullarından Hasan oğlu Mustafa
202-Hüseyin oğlu Mustafa
203-Müezzin Oğullarından Mehmet oğlu Mustafa
204-Köse Oğullarından Salih oğlu Mustafa
205-Isık Bekir oğlu Mustafa
206-Sultan Oğullarından
Mehmet oğlu Mustafa Asım
207-Molla Oğullarından Mehmet oğlu Nahl
208-Kara Mehmet Bey oğlu Nazım
209-Hacı Şakir oğlu Necip
210-Öksür Oğullarından Hüseyin oğlu Nuri
211-Asalı Oğullarından Ahmet oğlu Osman
212-Cafer Oğullarından Ali oğlu Osman
213-Durmuş oğlu Osman
214-Süleyman Oğullarından Hüseyin oğlu Osman
215-Mehmet oğlu Osman
216-Tophasan Oğullarından Mehmet oğlu Osman
217-Gümüşhaneli Oğullarından Mustafa oğ-

lu Osman
218-İbrahim oğlu Osman
219-Çamcalı Oğullarından Mehmet oğlu Osman
220-Elif Oğullarından Ahmet oğlu Osman
221-Toyna Oğullarından Ahmet oğlu Osman
222-Ayvaz Oğullarından Ali oğlu Osman
223-Hasanbaş Oğullarından Ali Osman oğlu Osman
224-Mehmet Oğullarından Mehmet oğlu Osman
225-Kil Oğullarından Süleyman oğlu Osman
226-Güç Oğullarından Veli oğlu Osman
227-Türedi Oğullarından Veli oğlu Osman
228-Türkmen Oğullarından Yusuf oğlu Osman
229-Basudacıoğullarından Hasan oğlu Ömer
230 -Mustafa oğlu Ömer
231 -Mustafa oğlu Ömer
232 -Mehmet oğlu Ömer
233 -Süleyman Fehmi oğlu Ömer
234 -Mahalli Ali Hamit oğlu Ömer
235 -Laz Oğullarından İzzet oğlu Kasım
236 -Mustafa oğlu Raşit
237 -Yahya oğullarından Hüseyin oğlu Recep
238 -Halil oğlu Refik
239 -Çekim Mehmet oğlu Ruşen
240 -Bostancıoğullarından İzzet oğlu Salih
240 -Osman oğlu Salih
240 -Mehmet oğullarından Mehmet oğlu Salih
240 -İbrahim oğlu Süleyman
240 -Kürt Ali Hasan oğlu Süleyman
241 -Usta Oğullarından Halil oğlu Süleyman
242 -Gökçe Oğullarından Mehmet oğlu Süleyman
243 -Yetimhasanoğullarından Mustafa oğlu Şakir
244 -Alibaş Mustafa oğlu Şakir
245 -Ömer Oğullarından Süleyman oğlu Şerif
246 -Harputlu Oğullarından Yusuf oğlu Şevket
247 -Bahri Oğullarından İlyas oğlu Şevki
248 -Naldemircioğullarından Hacı İlyas oğlu Şükrü
249 -Hüseyin oğlu Şükrü
250-Hasanyazıcı Oğullarından
Mehmet Ali oğlu Şükrü
251- Handat Oğlu Osman oğlu Şükrü
252-Şakir oğlu Şükrü
253-Yusuf oğlu Şükrü
254-Kiraz Oğullarından Mehmet oğlu Şükrü
255-Kadı Oğullarından Kadı oğlu Şükrü
256-Yaba Oğullarından Abdullah oğlu Tahir
257-Kaçar Oğullarından Hasan oğlu Tahir
258-Çolak Oğullarından Ali oğlu Talip

259-Zivali Oğullarından Emin oğlu Talip
260-Derviş Oğullarından Hüseyin oğlu Tevfik
261-Battal Yakup Oğullarından Osman oğlu Tevfik
262-Yahya Oğullarından Salih oğlu Tevfik
263-Canikli oğullarından Abdullah oğlu Tevfik
264-Akbulut Zübeyir Bey oğlu Ülkü
265-Eyüp Hasan oğlu Vahit
266-Sefa İsmail oğlu Veli
267-Seyit oğlu Veli
268-Pulcu Ahmet oğlu Veysel
269-Çuş Oğullarından Mustafa oğlu Veysel
270-Molla Abdurrahman Oğulların Hasan oğlu Yakup
271-Zehirali Oğullarından Ahmet oğlu Yakup
272-Turalı Salih oğlu Yakup
273-Ahmet Oğullarından Ali oğlu Yunus
274-Hasanusta Oğullarından Mustafa oğlu Yusuf
275-Veli Mustafa oğlu Yusuf

DERELİ İLÇESİ ŞEHİTLERİ

1- Türker Kadir Bey oğlu Adnan
2- Himmet Oğullarından Hüseyin oğlu Ahmet
3- Himmet Oğullarından Hüseyin oğlu Ahmet
4- Himmet Oğullarından İbrahim oğlu Ahmet
5- Zeval Oğullarından Mehmet oğlu Ahmet
6- Dilsiz Oğullarından Şaban oğlu Hasan
7-Küçük Osman Oğullarından Ahmet Emin oğlu Haşim
8- Camcı Oğullarından Hasan oğlu Hüseyin
9- Uzunali Hasan oğlu İbrahim
10- Şeyhli Oğulları Hasan oğlu İbrahim
11- Deliömer Oğullarından Osman oğlu İbrahim
12- Davut Oğullarından Veli oğlu İsmail
13- Hasanbaş Oğullarından Bilal oğlu İsmail
14- Süleyman Usta Oğullarından Halil oğlu İsmail
14- Ekinci Oğullarından Mehmet oğlu İzzet
15- Halil Oğullarından Kahraman oğlu Mehmet
16- Reis Oğullarından Mustafa oğlu Mehmet
17- Çukurlu Oğullarından Abdülaziz oğlu Mehmet
18- Köse Oğullarından Dursun oğlu Mehmet
19- Cafer Oğullarından İbrahim oğlu Mehmet
20- Çakır Oğullarından İbrahim oğlu Mehmet
21- Kara Ömer Oğullarından İsmail oğlu Mehmet
22- Mehmet oğlu Mustafa
23- Hacıömer Oğullarından Mehmet oğlu Mustafa
24- Hacıömer Oğullarından Mehmet oğlu Rağip
25- Süleyman Oğullarından Osman oğlu Süleyman
26- Hasanpaşa Mehmet Ali oğlu Veysel

ALUCRA İLÇESİ ŞEHİTLERİ

1- Ali oğlu Abdullah
2- Kelali Oğullarından Hüseyin oğlu Abdullah
3- Davut Oğullarından Ömer oğlu Abdullah
4- Hüseyin Oğullarından Süleyman oğlu Abdullah
5- Ali oğlu Ahmet
6- Ömerfehin Oğullarından Hamit oğlu Ahmet
7- Hamza Oğullarından İbrahim oğlu Ahmet
8- İsmail oğlu Ahmet
9- Niyazi oğlu Ahmet
10- Habip oğlu Ahmet
11- Abidin oğlu Ali
12- ustafa oğlu Ali
13- Süleyman oğlu Ali
14- Kahya Oğullarından Mahmut oğlu Ali
15- Bekir Oğullarından Osman oğlu Arif
16- Veli Oğullarından Arif oğlu Asım
17- Memiş Veli oğlu Asım
18- Emin oğlu Aziz
19- İsmail oğlu Aziz
20- Hatip Oğullarından Mehmet oğlu Aziz
21- Osman oğlu Aziz
22- Karabekir Oğullarından Ahmet oğlu Ceyb
23- Belik Oğullarından İbrahim oğlu Derviş
24- Turab Oğullarından Ali oğlu Dursun
25-Hasan Süleyman oğlu Dursun
26-Delialı Oğullarından Mehmet oğlu Feyzullah
27-Kadı Oğullarından Ahmet oğlu Hacı
28-Kurt Oğullarından Mahmut oğlu Halil
29-Kuşçu Oğullarından Nuri oğlu Halil
30-Kara Hüseyin Oğullarından Hüseyin oğlu Hasan
31-Derviş Oğullarından Abdullah oğlu Hasan
32-Feyzi oğlu Hasan
33-Halil oğlu Hasan
34-Topal Osman Oğullarından Halil oğlu Hasan
35-Hüseyin oğlu Hasan
36-İbrahim oğlu Hasan
37-Körbekir Oğullarından Ömer Hasan
38-Ömer oğlu Hasan
39-Mollahasan Oğullarından Veli oğlu Hasan
40-Bozoğlu Yusuf oğlu Hasan
41-Kayayoldaş Oğullarından Abdullah oğlu Hüseyin
42-Ahmet oğlu Hüseyin
43-Ali oğlu Hüseyin
44-Hasan oğlu Hüseyin
45-Mehmet oğlu Hüseyin

46-Emir Oğullarından Mehmet oğlu Hüseyin
47-Salih oğlu Hüseyin
48-Kılıç Oğullarından Süleyman oğlu Hüseyin
49-Kel Halil Oğlu Salih oğlu Hüseyin
50- Sofu Oğullarından Ali oğlu İbrahim
51-İmam Oğullarından Hasan oğlu İbrahim
52-Mehmet oğlu İbrahim
53-Davut Oğullarından Ömer oğlu İbrahim
54-Uzunali Oğullarından Ali oğlu İsmail
55-Davulcu Oğullarından Hasan İsmail
56-İsmail oğlu İsmail
57-Emir Oğullarından Musa oğlu İsmail
58-Mustafa oğlu İsmail
59-Abakır Mustafa oğlu İsmail
60- Abdullah oğlu Kamil
61- Osman oğlu Kamil
62- Süleyman oğlu Mahmut
63- Deli Molla oğlu Mehmet
64- Hasan oğlu Mehmet
65- Veli Oğullarından Hasan oğlu Mehmet
66- Molla Hüseyin Oğullarından Hasan oğlu Mehmet
67- Osman oğlu Mehmet
68- Fevzullah Oğullarından Sait oğlu Mehmet
69- Salih oğlu Mehmet
70- Uzun Oğullarından Salih Mehmet
71- Alisipahioğullarından Hüseyin oğlu Mehmet
72- Harem Oğullarından Ali oğlu Mehmet Beşir
73- Davulcu Oğullarından İzzet oğlu Musa
74- Abdi Oğlu Mustafa
75- Sarı Hüseyinoğullarından Mehmet oğlu Mustafa
76- Ali oğlu Mustafa
76- Veziroğullarından Hüseyin oğlu Mustafa
77- Hüseyin oğlu Mustafa
78- İbişoğullarından Mehmet oğlu Mustafa
79- Arap Oğullarından Osman oğlu Mustafa
80- Davulcu oğullarından Osman oğlu Mustafa
81- İbiş Mehmet oğlu Mustafa
82- Salih oğlu Nazım
83- Osman oğlu Nuri
84- Ahmet oğlu Osman
85- Ali oğlu Osman
86- Morhi Oğullarından İzzet oğlu Osman
87- Tarişoğullarından Mehmet oğlu Osman
88- Karamanoğullarından Mehmet Osman
89- Kırömer Oğullarından Ali oğlu Ömer
90- Karaca Oğullarından Hasan oğlu Ömer
91- Sofi Oğullarından Mahmut oğlu Ömer

92- Uğurlu Oğullarından Mehmet oğlu Ömer
93- Mehmet Ali oğlu Ömer
94- Ayvaz İbrahim oğlu Pehlivan
95- Hüseyin oğlu Rıfat
96- Ali oğlu Salih
97- Ağca Oğullarından Halil oğlu Salih
98- İbrahim oğlu Salih
99- Ali oğlu salih Sıtkı Efendi
100- Mustafa oğlu Selim
101- Yesir Oğullarından Salih oğlu Süleyman
102- İbrahim oğlu Şahin
103- Hasan oğlu Şakir
104- Ahmet Şakir
105- Derviş Oğullarından Hüseyin oğlu Şakir
106- Mercan Oğullarından Osman oğlu Şakir
107- Tahtacı Oğulları Ömer oğlu Şakir
108- Arap Oğullarından Halil oğlu Şevki
109- Abdal Oğullarından Ömer oğlu Şevki
200- Andır Oğullarından Mehmet oğlu Şükrü
... Tahir
201- Belik Oğullarından Ahmet oğlu Tahir
202- İmam Oğullarından Ahmet oğlu Yakup
203- Hasancı Hüseyin oğlu Yusuf
204- Eğir Oğullarından Yusuf oğlu Yusuf
205- İzzet oğlu Zeki Efendi
206- Şeyh Oğullarından Ali oğlu Zeynel

ESPIYE İLÇESİ ŞEHİTLERİ

1-Davut Oğullarından Halil oğlu Ahmet
2-Köse Oğullarından Şükrü oğlu Arif
3-Salcı Hüseyin oğlu Emin
4- Emin oğlu Feyzullah
5- Toykara Oğullarından Hasan oğlu Halil
6-Parlak Halil oğlu Hasan
7- Mehmetbayraktar İzzet oğlu Haşim
8- Koz Oğullarından İbrahim oğlu Hüseyin
9- Elgülü Oğullarından Ahmet oğlu İsmail
10- Mucukoğullarından İbrahim oğlu Kasım
11- Meryem Oğullarından Hacı Ali oğlu Mehmet
12-Kırmala Oğullarından Süleyman oğlu Şaban

ÇANAKÇI İLÇESİ ŞEHİDİ

Halil Oğullarından İzzet oğlu Recep

BULANCAK İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1- Köse Oğullarından Hüseyin oğlu Abdullah
- 2- Hasan oğlu Ahmet
- 3- Mustafa oğlu Ahmet
- 4- Dağlı Oğullarından Mehmet oğlu Ali
- 5- Cafer Oğullarından Recep oğlu Ali
- 6- Hasanusta Oğullarından Hurşit Ali
- 7- İsmail oğlu Hilal
- 8- Erzurumlu Oğullarından Abdurrahman oğlu Emin
- 9- Hasan oğlu Feyzullah
- 10- Şükrü oğlu Halil
- 11- Yankayıldım Oğullarından Mehmet oğlu Hasan
- 12- Sarı Oğullarından Aziz oğlu Hasan
- 13- İkinci Oğullarından Bekir oğlu Hasan
- 14- Kandaz Oğullarından Hasan oğlu Hasan
- 15- Hosulmek Oğullarından Hasan oğlu Hasan
- 16- Kukacı Oğullarından Osman oğlu Haşim
- 17- Delimehmet Oğullarından Ahmet oğlu Hüseyin
- 18- Eyüp Oğullarından Mustafa oğlu Hüseyin
- 19- Gökez Oğullarından Hasan Hüseyin
- 20- Kürt Oğullarından Hasan oğlu İbrahim
- 21- Battal Oğullarından Ali oğlu İbrahim
- 22- Karahacı Oğullarından Hüseyin oğlu İshak
- 23- Veli Oğullarından Recep oğlu İsmail
- 24- Yaşar Mehmet Oğullarından Mehmet oğlu İsmail
- 25- Karahasan Oğullarından Şakir oğlu Kamil
- 26- Hacı Halil Ahmet oğlu Kamil
- 27- Kaçar Hasan oğlu Kazım
- 28- Molla Oğullarından Osman oğlu Kemal
- 29- Hacıhalil Oğullarından Yusuf oğlu Kemal
- 30- Yaver Ahmet oğlu Lütfullah
- 31- Akbaş Oğullarından İlyas oğlu Mahmut
- 32- Dursun Oğullarından Ahmet oğlu Mehmet
- 33- Alasaç Oğullarından Derviş oğlu Mehmet
- 34- Salih oğlu Mehmet
- 35- Hasanusta Oğullarından Osman oğlu Mehmet
- 36- Şeyhler Oğullarından İbrahim oğlu Mustafa
- 37- Derviş Oğullarından Hüseyin oğlu Nazım
- 38- Durmuş Oğullarından Hüseyin oğlu Nazım
- 39- Sarıbayraktar Oğullarından Hasan oğlu Numan
- 40- Mihriusta Oğullarından Mehmet oğlu Nuri
- 41- Ali oğlu Osman
- 42- Mehmet Oğullarından Salih Osman
- 43- Mehmet oğlu Osman
- 44- Kel Oğullarından Süleyman oğlu Osman
- 45- Laz Oğullarından Mustafa oğlu Ömer
- 46- Alataç Oğullarından Nuri Sadık

- 47- Odabaşı Oğullarından Bekir oğlu Sadık
- 48- Karahüseyin Oğullarından

Mehmet oğlu Salih

- 49- Bayrakdar Oğullarından Mehmet oğlu Salim
- 50- Ali Osman Süleyman
- 51- Yusuf Oğullarından Abdullah oğlu Şakir
- 52- Durmuş Halil oğlu Şakir
- 53- Seçic Oğullarından İbrahim oğlu Temel
- 54- Eminefendi Oğullarından Hasan oğlu Yusuf
- 55- Yeniay ... oğlu Zuhtü

ÇAMOLUK İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1- Himmet Oğullarından İsmail oğlu Ahmet
- 2- Kara Ahmet Oğullarından Emin oğlu Aziz
- 3- Mustafa oğlu Bilal
- 4- Karagöz Oğullarından Abdullah oğlu Hasan
- 5- Kürekçi Oğulları Abdurrahman oğlu Hüseyin
- 6- Emin oğlu Hüseyin
- 7- Bayram Oğullarından Hasan oğlu İbrahim
- 8- Musalı Oğullarından Mahmut oğlu İbrahim Ahmet
- 9- Hurşit Oğullarından Hüseyin oğlu İskender
- 10- İsmail oğlu Kazım
- 11- Kelküçük Oğulları Hasan oğlu Mahmut
- 12- Kapılı Oğullarından Mehmet oğlu Mustafa
- 13- Bilal Oğullarından Ali Şükrü

EYNESİL İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1- Lodor Oğullarından Hasan oğlu Emin
- 2- Türkmen Oğullarından Dursun oğlu Hasan
- 3- Yamak Salih oğlu Mahmut
- 4- Balcı Kadir oğlu Mehmet
- 5- Timur Oğullarından Ahmet oğlu Mehmet
- 6- Kavruk Bilal oğlu Mehmet
- 7- Yaylaoğullarından Ali Mustafa
- 8- Yayla Ali oğlu Ömer
- 9- Çapacı Oğullarından Mehmet oğlu Abdullah

GÜCE İLÇESİ ŞEHİDİ

- 1- Sarıme Mehmet Oğullarından Molla Mehmet oğlu İbrahim

GÖRELE İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1- Arif oğlu Ahmet
- 2- Topal Oğullarından Hasan oğlu Ahmet
- 3- Mehmet oğlu Ahmet
- 4- Osman oğlu Ahmet
- 5- Ömer oğlu Ahmet
- 6- Çakıroğullarından Mehmet oğlu Ahmet
- 7- Keçi Oğullarından Ali oğlu Ali
- 8- Ali Osman oğlu Ali
- 9- Hasan oğlu Ali
- 10- İbrahim oğlu Ali
- 11- Mehmet oğlu Ali
- 12- Hacı İmam Oğlu Mehmet oğlu Ali
- 13- Kethüda Oğullarından Mustafa oğlu Ali
- 14- Karahasan Oğullarından Ali oğlu Ali
- 15- Osman oğlu Ali
- 16- Bektaş Oğullarından Hasan oğlu Ali Osman
- 17- Koca Oğullarından Mehmet oğlu Aziz
- 18- Ömer Oğullarından Mustafa oğlu Bilal
- 19- Alahüseyin Oğullarından Mehmet oğlu Emin
- 20- Derviş Oğullarından Mehmet oğlu Emin
- 21- Bodur Oğullarından Hasan oğlu Emin
- 22- Ali oğlu Emin Efendi
- 23- Mustafa oğlu Halil
- 24- Mehmet oğlu Halil
- 25- Usta Hasan oğlu Halil
- 26- Tavacı Hüseyin oğlu Halil
- 27- Hasan oğlu Halil Hızır
- 28- Emin oğlu Hasan
- 29- Ahmet Oğullarından İbrahim oğlu Hasan
- 30- Ali oğlu Hasan Kelceci
- 31- Hüseyin oğlu Hayrullah
- 32- Sandık Oğullarından Emin oğlu Hüseyin
- 33- Hasan oğlu Hüseyin
- 34- Hüseyin oğlu Hüseyin
- 35- Mehmet oğlu Hüseyin
- 36- Kahveci Oğullarından Osman oğlu Hüseyin
- 37- Kara Veli Oğullarından Ali oğlu Hüseyin
- 38- Halil oğlu Hüseyin
- 39- Karahalil Oğullarından Halil oğlu Hüseyin
- 40- Hüseyin oğlu Hüseyin Efendi
- 41- Melek Oğullarından Halil oğlu İbrahim
- 42- Mehmet oğlu İbrahim
- 43- Mehmet Ali oğlu İbrahim
- 44- Osman oğlu İbrahim
- 45- Mahmut oğullarından İbrahim oğlu İbrahim

- 46- Hoca Oğulları İdris oğlu İskender
- 47- Kemal Oğullarından İbrahim oğlu İsmail
- 48- Halil Osman oğlu İsmail
- 49- Hüseyin oğlu İzzet
- 50- Karavelioğullarından Mehmet Ali oğlu Kamil
- 51- Nelifet Oğulları Hüseyin oğlu Mahmut
- 52- Çevre oğlu Mahmut Yunus
- 53- Musa Muhacirlerinden Ahmet oğlu Mehmet
- 54- Hasan Oğullarından Ahmet oğlu Mehmet
- 55- Ali oğlu Mehmet
- 56- İmam Ali oğlu Mehmet
- 57- Halil oğlu Mehmet
- 58- Uzunhasan Oğullarından Hasan oğlu Mehmet
- 59- Dolakak Oğullarından Hüseyin oğlu Mehmet
- 60- Yayla Oğullarından Mehmet oğlu Mehmet
- 61- Mehmet oğlu Mehmet
- 62- Süleyman Kethüda Oğullarından Ali oğlu Mehmet
- 63- Eyice Oğullarından Süleyman oğlu Mehmet
- 64- Halil oğlu Mehmet
- 65- Ayvazoğullarından Ahmet oğlu Mehmet
- 66- Dolafak Zadelerden Hüseyin Efendi oğlu Mehmet Sadık
- 67- Kısıl Oğullarından İbrahim oğlu Mestan
- 68- Resul Halil oğlu Mustafa
- 69- İbrahim oğlu Mustafa
- 70- Veli Oğullarından Mehmet oğlu Mustafa
- 71- Habişo Oğullarından Osman oğlu Mustafa
- 72- Çoban Oğullarından Ahmet Oğlu Mustafa
- 73- Terzioğullarından Hüseyin Oğlu Mustafa
- 74- Şenhan Rasim Mustafa
- 75- Kezban Oğulları Mustafa Osman
- 76- Çalık Oğullarından Mehmet Osman
- 77- Mehmet Ali oğlu Osman Efendi
- 78- Selim oğlu Osman Efendi
- 79- Müfdu Hasan oğlu Ömer
- 80- Ahmet oğlu Ömer
- 81- Yakup Oğullarından Hasan oğlu Ömer
- 82- Ömer oğlu Rasim
- 83- Ali Osman oğlu Recep Ziya
- 84- Mustafa oğlu Reşit
- 85- İbrahim oğlu Sabri
- 86- Hacı Hasan oğlu Salih
- 87- Mezun Oğullarından Hacı Hasan oğlu Salih
- 88- Halil oğlu Salih

-
-
- 89-Ömer oğlu Salih
 - 90-Kalender Oğlu Ahmet oğlu Salih
 - 91-İbrahim oğlu Salih
 - 92-İmam Oğullarından Mustafa oğlu Şükrü
 - 93-Hüseyin oğlu Şükrü
 - 94-Yakup Oğullarından Abdülkadir oğlu Tahsin E-fendi
 - 95-Rüstem oğlu Talip
 - 96-Emin oğlu Temel
 - 97-Macan Oğullarından Hasan oğlu Temel
 - 98-Hüseyin Oğullarından Halil oğlu Temel
 - 99-Mehmet oğlu Temel
 - 100-Kurazlı Oğullarından Hürşit oğlu Temel Hasan

KEŞAP İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1-Cem Oğullarından Mehmet oğlu Abdullah
- 2-Resul Oğullarından Resul oğlu Abdullah
- 3-Alaşalvarlı Oğullarından Salih oğlu Abdullah
- 4-Kandaz Oğullarından İbrahim oğlu Ahmet
- 5-Hasan oğlu Ali
- 6-Mehmet oğlu Ali
- 7-Elgüli Oğullarından Mustafa oğlu Ali
- 8-Küllükçü Oğullarından Aziz oğlu Ali
- 9-Sak Oğullarından Hasan oğlu Ali
- 10-Işaklı Oğullarından Ömer oğlu Ali
- 11-Maydal Oğullarından Şükrü oğlu Ali
- 12-İkiz Oğullarından Halil oğlu Ali Osman
- 13-Osman Oğullarından Mustafa oğlu Ali Osman
- 14-Osmanefendi Oğullarından Salih Durmuş
- 15-Bedik Oğullarından Abdullah oğlu Durmuş
- 16-Küreci Oğullarından Ali oğlu Dursun
- 17-Köse Oğullarından Hasan oğlu Dursun
- 18-Hasan oğlu Emin
- 19-Osman oğlu Eyüp
- 20-Veysi Oğullarından Halil oğlu Halil
- 21-Sinancı Oğullarından Hüseyin oğlu Hasan
- 22-Şeyh Oğullarından Hüseyin oğlu Hasan
- 23-Ömer oğlu Hasan
- 24-Yusuf oğlu Hasan
- 25-Hasan oğlu Hasan
- 26-Sakallı Oğullarından Mehmet oğlu Hasan
- 27-Türkmen Oğullarından Durmuş oğlu Hüseyin
- 28-Hasan oğlu Hüseyin
- 29-Dil Oğulları Osman oğlu Hüseyin 30-Cevat-hacı Oğullarından Şükrü oğlu İbrahim
- 31-Yazıcı Oğullarından Şaban oğlu İlyas
- 32-Seis Ali oğlu Mehmet

- 33-Çolak Oğullarından Ali Osman oğlu Mehmet
- 34-Ömer oğlu Mehmet
- 35-Çenezar Oğullarından Mustafa oğlu Mevlüt
- 36-Lombadoğlu İbrahim oğlu Muhittin Efendi
- 37-Serkil Oğullarından Durmuş oğlu Musa
- 38-Kızıl Oğullarından Durmuş Musa
- 39-Kızalı Oğullarından Dursun oğlu Musa
- 40-Sipahi Oğullarından Abdullah oğlu Mustafa
- 41-Kasap Oğullarından Ömer oğlu Mustafa
- 42-Çoban Oğullarından Ali oğlu Mustafa
- 43-Hamza Oğullarından İskender oğlu Mustafa
- 44-Zurnacı Oğullarından Osman oğlu Osman
- 45-Veli Oğullarından İsmail oğlu Osman
- 46-Çürüdü Oğullarından Veli oğlu Osman
- 47-Mollaömer Oğullarından Hasan oğlu Ömer
- 48-Ömer oğlu Ragıp
- 49-Topçu Oğullarından Salih oğlu Salih
- 50-Tokuç Oğullarından Ali oğlu Salih
- 51-Mustafa oğlu Salih
- 52-Mehmet oğlu Şamil
- 53-Cafer Oğullarından Ömer oğlu Şevket
- 54-Teke Oğullarından Bilal oğlu Temel
- 55-Ali oğlu Tefik
- 56-Kara Hüseyin Oğullarından Mehmet oğlu Yusuf
- 57-Yusuf Oğullarından Emin oğlu Yusuf
- 58-Osman Oğullarından Mustafa oğlu Yusuf Şevki

PIRAZİT İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1-Hasancık Oğullarından Abdullah oğlu Ali
- 2-Hasan oğlu Hasan
- 3-Hasan Oğullarından Durmuş oğlu Hüseyin
- 4-Hasan oğlu İzzet
- 5-Alibaş Oğullarından Mehmet oğlu Mehmet
- 6-Kara Mehmet Oğullarından Ali oğlu Mevlut
- 7-Molla Oğullarından Salim oğlu Mustafa
- 8-Ahmet oğlu Osman
- 9-Fettah Oğullarından Osman oğlu Ramazan
- 10-Köse Mustafa Oğullarından Hüseyin oğlu Şakir
- 11-Ahmet oğlu Şükrü
- 12-Yemeni Oğullarından Abdullah oğlu Tamir
- 13-Davulcu Oğullarından Abdullah oğlu Yusuf

MERKEZ İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1- Boşnak Oğullarından Ahmet Abdullah
- 2- Şaban Oğullarından Bilal oğlu Abdullah
- 3- Hamza Oğullarından Murtaza oğlu Abdullah
- 4- Halim Oğullarından Numan oğlu Abdullah
- 5- İslam Oğullarından Süleyman oğlu Abdullah
- 6- Ali Oğullarından Osman oğlu Ahmet
- 7- Körâli Oğullarından İsmail oğlu Ali
- 8- Karabaş Oğullarından Ömer oğlu Ali
- 9- Elli Osman İbrahim oğlu Ali
- 10- Ramazan Oğulları Abdullah oğlu Ali
- 11- Harşunlu Oğullarından Halil oğlu Ali
- 12- Kayamış Oğullarından Mehmet oğlu Ali
- 13- Şallı Oğullarından Osman oğlu Ali
- 14- Hasan oğlu Arif
- 15- Kahya Oğullarından Mehmet oğlu Bekir
- 16- Sarıhasan Oğullarından
Ahmet oğlu Dursun
- 17- Gülekçi Oğullarından Emrullah oğlu Dursun
- 18- Ekinci Bekir Bekiroğlu Emin
- 19- Mahmut oğlu Fehmi
- 20- Emir Oğullarından İbrahim oğlu Halil
- 21- Ömer oğlu Halil İbrahim
- 22- Şaban oğlu Halim
- 23- Hüseyin oğlu Hasan
- 24- Haydar Mehmet oğlu Hasan
- 25- Karslı Oğullarından Ali oğlu Hasan
- 26- Yazılı oğullarından Mehmet Hasan
- 27- Emin oğlu Haşim
- 28- Kostak Ahmet oğlu Haşim
- 29- Çorali Oğullarından Şakir oğlu Hürşit
- 30- İbdaş Oğullarından Abdullah oğlu Hüseyin
- 31- Çürük oğullarından Ahmet oğlu Hüseyin
- 32- Ahmet oğlu Hüseyin
- 33- Tatar oğullarından Ali oğlu Hüseyin
- 34- Yuvaslı Mustafa oğlu İsmail
- 35- Karacafer oğullarından Hüseyin oğlu İsmail
- 36- Mahmut oğullarından Mehmet oğlu Katip
- 37- Şahmelik oğullarından Ali oğlu Mahmut
- 38- Ehl Oğullarından Haşim oğlu Mahmut
- 39- Mustafa oğlu Mehmet
- 40- Veli oğlu Mehmet
- 41- Mühürücü oğullarından Ali oğlu Mehmet
- 42- Balcıoğullarından Halil
oğlu Mehmet Emin

- 43- Ali oğullarından Ali oğlu Memiş
- 44- Kumaş Oğullarından Hacı Salih oğlu Mustafa
- 45- Salih oğlu Mustafa
- 46- Eski Oğullarından Ahmet oğlu Mustafa
- 47- Genç Oğullarından Emrullah oğlu Mustafa
- 48- Osman Oğullarından İlyas oğlu Mustafa
- 49- Sipahi Oğullarından Mehmet oğlu Necip
- 50- Pertik Oğullarından Mehmet oğlu Nuri
- 51- Habip oğullarından Mustafa oğlu Nuri
- 52- Osman oğlu Osman
- 53- İmam Oğullarından Abdullah oğlu Osman
- 54- Ayvaz Oğullarından Ali oğlu Osman
- 55- Hamza Oğullarından Aziz oğlu Rasim
- 56- Topçu Oğullarından İbrahim oğlu Rasim
- 57- Durak Oğullarından Yusuf oğlu Salim
- 58- Ali oğlu Süleyman
- 59- İmamoğullarından Ahmet oğlu Süleyman
- 60- Mustafa oğlu Talip
- 61- Molla Yusuf Oğlu İzzet oğlu Temel
- 62- Ahmet oğlu Tefvik
- 63- Durmuş Oğullarından İbrahim oğlu Tefvik
- 64- Kumaş Oğullarından Ömer Yakup
- 65- Abdullah oğlu Yunus
- 66- Ali Kahya Oğullarından Mahmut oğlu Yusuf
- 67- Topçu Oğullarından İsmail oğlu Ali

YAĞLIDERE İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1- Karaca Oğullarından Mehmet oğlu Abdullah
- 2- Kumaş Oğullarından Hasan oğlu Ahmet
- 3- Salih oğlu Ahmet
- 4- Şeydi Oğullarından Ahmet oğlu Ahmet
- 5- Seniürlü Oğullarından Şakir oğlu Halil
- 6- Ulvi Oğullarından Bilal oğlu Hasan
- 7- Hüseyin oğlu Hüseyin
- 8- Uzunabdullah Oğullarından
Abdullah Hasan oğlu İbrahim
- 9- Macar Ali Oğlu Hasan oğlu İbrahim
- 10- Reis Oğullarından Abdullah oğlu İsmail
- 11- Karaca Oğullarından Mustafa oğlu Mehmet
- 12- Veli Usta Oğullarından
Hüseyin oğlu Mehmet
- 13- Tokaç Oğlu İbrahim oğlu Mehmet
- 14- Bekir Hüseyin oğlu Mustafa
- 15- Karakayalı Oğullarından Hüseyin oğlu
Temel

TİREBOLU İLÇESİ ŞEHİT LİSTESİ

- 1- Usta oğullarından Bilal Oğlu Abdullah
- 2- Küçük Halil Oğullarından Mustafa Oğlu Abdullah
- 3- Çamuralı Oğullarından Salih Oğlu Abdullah
- 4- Bataklı Oğullarından Ömer Oğlu Abdullah
- 5- Ahmet Oğlu Ahmet
- 6- Bilal Oğlu Ahmet
- 7- Zevk Oğullarından Çakır Hasan Oğlu Ahmet
- 8- Keçiköylü Oğullarından Hüseyin Oğlu Ahmet
- 9- Şeyh Oğullarından Mehmet Oğlu Ahmet
- 10- Rizeli Oğullarından Kadir Oğlu Ahmet
- 11- Fıtkı Ali Oğlu Ahmet
- 12- Dalman Oğlu Hüseyin Ahmet
- 13- Kürt Oğlu Temel Ahmet
- 14- Veli Oğullarından Temel Oğlu Ahmet
- 15- Parlak oğullarından Hasan Oğlu Ali
- 16- Küçükali Oğullarından Bilal oğlu Ali
- 17- Azap Oğullarından Bilal Oğlu Ali
- 18- Vaiz Oğullarından Halil Oğlu Ali
- 19- Murtaza Oğullarından Hasan oğlu Ali
- 20- Hasan oğlu Ali
- 21- Koca oğullarından Hasan oğlu Ali
- 22- Hüseyin Oğlu Ali
- 23- Hamza oğullarından Hüseyin Oğlu Ali
- 24- Bıyık oğullarından Mahmut Oğlu Ali
- 25- Mehmet oğlu Ali
- 26- İbiş Oğullarından Mustafa Oğlu Ali
- 27- Ahmet Oğullarından Süleyman oğlu Ali
- 28- Cevil Temel oğlu Ali
- 29- Balık oğullarından Temel Oğlu Ali
- 30- Deli Ali Oğullarından Hüseyin Oğlu Ali
- 31- Deli Ali Oğullarından Bilal Oğlu Ali
- 32- Tongal Mehmet Oğlu Ali
- 33- Mehdi Mehmet Oğlu Ali
- 34- Niyaz Ali oğlu Ali
- 35- Hüseyin Oğlu Ali
- 36- Çilesiz Mustafa oğlu Ali
- 37- Bilal Oğlu Ali
- 38- Töngel Halil Oğlu Ali
- 39- Feyzullah oğlu Arif
- 40- Takır Oğullarından Hüseyin Oğlu Arif
- 41- Mehmet Oğlu Arif
- 42- Ömer Yazıcı Oğullarından Emin Oğlu Aziz
- 43- Hıdır Ömer oğlu Aziz
- 44- İbaç oğullarından Hüseyin Oğlu Beşir
- 45- Muhsin Oğlu Durmuş
- 46- Memiş Oğlu Dursun

- 47- Hamit oğullarından Osman oğlu Dursun
- 48- Bali Oğullarından Mehmet oğlu Dursun
- 49- Kovacı Oğullarından Mustafa oğlu Dursun
- 50- Uçur Mehmet oğlu Dursun
- 51- Ali oğullarından Emin oğlu Emin
- 52- İbil Oğullarından Mehmet oğlu Emin
- 53- Öksüz oğullarından Memiş oğlu Emin
- 54- Ordulu Ömer oğlu Emin
- 55- Ömer oğlu Emrullah
- 56- Osman oğlu Eyüp
- 57- Seher Abbas oğlu Fazlı
- 58- Hacı Arif oğlu Lütfullah oğlu Fazlı
- 59- Hazırcı Ahmet Feyzullah
- 60- Hafız Oğlu Hacı İsmail
- 61- Hüseyin oğlu Ali oğlu Halil
- 62- İmam oğullarından Ali oğlu Halil
- 63- Azizoğullarından Ali oğlu Halil
- 64- Keskin oğullarından Ali Osman oğlu Halil
- 65- Kazak oğullarından Hasan oğlu Halil
- 66- Hüseyin oğlu Halil
- 67- Kandıra oğullarından Hüseyin oğlu Halil
- 68- Hamza oğullarından İbrahim oğlu Halil
- 69- Kara Hüseyin Oğullarından Hasan oğlu Halil
- 70- Murtaza oğullarından Mehmet oğlu Halil
- 71- Kırık Mehmet oğlu Halil
- 72- Kavraz Mustafa oğlu Halil
- 73- Şaban oğlu Halil Küçük
- 74- Faik Ali oğlu Hami
- 75- Ömer Mustafa oğlu Hamit
- 76- Kırca oğullarından Hasan oğlu Hasan
- 77- Bayram oğullarından Hüseyin oğlu Hasan
- 78- İmam oğullarından Abdullah oğlu Hasan
- 79- Şirlek Oğullarından Hurşit Oğlu Hasan
- 80- Yetim Oğullarından Hüseyin oğlu Hasan
- 81- Sünnetçi Oğullarından Kerim Oğlu Hasan
- 82- Kurt oğullarından Osman oğlu Hasan
- 83- Veli oğullarından İsmail oğlu Hasan
- 84- Seyami oğullarından Emin Oğlu Hasan
- 85- Şişman Mustafa oğlu Hasan
- 86- Türkmen Mustafa oğlu Sait
- 87- Sarıbaşoğlu Ali Oğlu Haşim
- 88- Kuru Ali oğlu Haşim
- 89- Kurt Ali oğlu Haşim
- 90- Kuzu Ali Oğlu Haşim
- 91- İmam Hüseyin Oğlu Haşim
- 92- Burhin Oğullarından Emin oğlu Hurşit
- 93- Mazin Hurşit Oğlu Hurşit
- 94- Üçkulak Oğullarından Abdullah oğlu Hüseyin
- 95- Durmuş Oğullarından Hasan oğlu Hüseyin

96-Hüseyin oğlu Hüseyin
97-Kerim Oğlu Hüseyin
98-Şahlı Oğullarından Mehmet oğlu Hüseyin
99-Mustafa Oğlu Hüseyin
100-Veli Oğlu Hüseyin
101-Derviş oğullarından Ali oğlu Hüseyin
102-Çil Ahmet oğullarından Süleyman oğlu Hüseyin
103-Türkmen Muhsin Oğlu Hüseyin
104-Veli Ali oğlu Hüseyin
105-Kod Ali oğlu Hüseyin
106-Yanar Bekir oğlu Hüseyin
107-Karahalil Hüseyin oğlu Hüseyin
108-Murat Mehmet oğlu Hüseyin
109-Türkmen Mehmet oğlu Hüseyin
200-Ömer Mustafa oğlu Hüseyin
201-Durmuş oğlu Mustafa oğlu Hüseyin
202-Emin oğlu Hüseyin Avni
203-Musa Bekir oğlu Hüsnü
204-Ordulu Ömer oğlu İbiş
205-Hacı Ali oğlu İbrahim
206-Hüseyin Oğullarından Halil oğlu İbrahim
207-Veli oğlu İbrahim
208-Emin oğlu İbrahim
209-Mehmet oğlu İbrahim
210-Köle Mehmet oğlu İsa
211-Mangal Oğullarından Süleyman oğlu İsmail
212-Zaim oğlu İsmail
213-Batman Oğullarından Mustafa oğlu İsmail
214-Hakkı Ömer oğlu İzzet
215-Kara Hüseyin oğullarından Mehmet oğlu Kamil
216-Hoşgil Mustafa oğlu Kamil
217-Musa oğullarından Ali oğlu Kasım
218-Kara Mehmet Oğullarından Mustafa oğlu Kasım
219-Hüseyin oğlu Mahmut
220-Haridli Oğullarından Ahmet oğlu Mehmet
221-Hacı Osman oğlu Mehmet
222-Yolcu Oğullarından Halil Oğlu Mehmet
223-Hasan oğlu Mehmet
224-Odabaşı Mehmet oğlu Mehmet
225-Kürt Oğullarından Süleyman oğlu Mehmet
226-Şaban oğlu Mehmet
226-Ahmet Efendi Hüseyin oğlu Mehmet
227-Zeval Ali oğlu Mehmet
228-Veli hasan oğlu Mehmet
229-Demir İbrahim oğlu Mehmet
230-Ayan Mehmet oğlu Mehmet
231-Ahmet oğlu Mehmet
232-Halil oğlu Mehmet Ali
233-Dumaç oğullarından Salih oğlu Mustafa
234-Süleyman oğlu Mustafa
235-Bektaş Oğullarından

Süleyman oğlu Mustafa
236-Rizeli Oğullarından Salim Oğlu Mustafa
237-Tomaç Ali oğlu Mustafa
238-Ömer oğullarından Hüseyin oğlu Mustafa
239-Kürt Ali oğlu Mustafa
240-Gedik Veli Şamil oğlu Mustafa
241-Öksüzöğlü Süleyman oğlu Mustafa
242-Veliöğlü Ahmet oğlu Mustafa
243-Ali oğlu Mustafa Efendi
244-Abdullah oğlu Numan
245-Hasan Efendi Oğullarından
Abdullah Oğlu Numan
246-Abdullah oğlu Osman
247-Mahmut oğullarından
Abdurrahman oğlu Osman
248-Ali oğlu Osman
249-Mehmet oğlu Osman
250-Mustafa oğlu Osman
251-Güncü oğullarından Mehmet oğlu Osman
252-Çilesiz Mustafa oğlu Osman
253-Öksüz oğullarından Osman oğlu Osman
254-Fakılı Oğullarından Yusuf oğlu Ramiz
255-Kocababa oğlu Raşit Hakkı
256-Bey oğullarından Osman oğlu Ruşen
257-Kıl Ali oğullarından Hasan oğlu Salih
258-Musa Oğullarından Hasan oğlu Salim
259-Deli Ahmet Mustafa oğlu Salim
260-Sarı Halil oğullarından Emin oğlu Selim
261-Ali oğlu Süleyman
262-Mehmet oğlu Süleyman
263-Şatır Hacı Ali oğlu Süleyman
264-Kavraz oğullarından Musa oğlu Şaban
265-Kulaksız oğlu Hacı İbrahim oğlu Şaban
266-Mavizarlı Mustafa oğlu Şahin
267-Derviş Oğullarından Ali oğlu Şakir
268-Kara Hasan oğlu Şakir
269-Yanık Oğullarından Ali oğlu Temel
270-Halil oğlu Temel
271-Hasan oğlu Temel
272-Kahveci Mehmet oğlu Temel
273-Arif oğlu Tevfik
274-Mehmet oğlu Yahya
275-Karaca Bekir Mehmet oğlu Yahya
276-Ayvaz Ali oğlu Yakup
277-Gedikoğlu Abdullah oğlu Yakup
278-Herek Oğullarından Mehmet oğlu Yunus
279-Osman Kızıl oğullarından Mehmet oğlu Yusuf
280-Vağit Oğullarından Mustafa oğlu Yusuf
281-Mesar Oğullarından Ömer oğlu Yusuf
282-Uluç oğullarından İbrahim oğlu Yusuf

ŞEBİNKARAHİSAR İLÇESİ ŞEHİTLERİ

- 1- Bulut Oğullarından Hüseyin oğlu Abdülhamit
- 2- Kalender Oğullarından Ahmet oğlu Abdulkadir
- 3- Kürekçi Oğullarından Ali oğlu Abdulkadir
- 4- Töngel Oğullarından Hüseyin oğlu Abdulkadir
- 5- Mercan Oğullarından Ahmet oğlu Abdullah
- 6- Feyzullah oğlu Ahmet
- 7- Arzuman Oğullarından Arif oğlu Ahmet
- 8- Mehmet oğlu Ahmet
- 9- Mehmet oğlu Ahmet
- 10- İsmail Oğlu Şerif oğlu Ahmet
- 11- Abdullah Efendi Abid Ahmet
- 12- Molla Memiş oğlu Ahmet
- 13- Osman oğlu Ahmet
- 14- Gaymir Ömer oğlu Ahmet
- 15- Hil Recep oğlu Ahmet
- 16- Hüseyin oğlu Ali
- 17- Mehmet oğlu Ali
- 18- Çörgel Oğlu Mehmet oğlu Ali
- 19- Küçük Oğlu Ömer oğlu Ali
- 20- Süleyman oğlu Ali
- 21- Zabun Oğlu İbrahim oğlu Ali
- 22- Abdi Oğullarından Şaban oğlu Arif
- 23- Batırş Bekir oğlu Arif
- 24- Çavuş İsmail oğlu Arif
- 25- Abdulaziz Oğullarından Mehmet oğlu Aziz
- 26- Şaban Oğullarından Şaban oğlu Aziz
- 27- Kanlı Mustafa Bey oğlu Dursun
- 28- Hasan oğlu Emin
- 29- Süleyman oğlu Emin
- 30- Ali Osman oğlu Ethem
- 31- Kendi Gelen Deli Osman Şerif oğlu Halil
- 32- Ömer oğlu Halil İbrahim
- 33- Ali Efendi Mehmet oğlu Hamza
- 34- Halil oğlu Hasan
- 35- Muhsin oğlu Hasan
- 36- Feyzullah Arif oğlu Hasan
- 37- Güzar Ahmet Bekir oğlu Hasan
- 38- Süleyman Hasan oğlu Hüsnü
- 39- Ali oğlu Haşim
- 40- Mustafa oğlu Hüseyin
- 41- Şükür Oğullarından Yusuf oğlu Hüseyin
- 42- Hasan oğlu Hüseyin
- 43- Mahmut oğlu Hüseyin
- 44- Memiş oğlu Hüseyin
- 45- Ayvaz Murat oğlu Hüseyin

- 46- Süleyman Mehmet oğlu Hüseyin
- 47- Davut Hürşit oğlu Hüseyin
- 48- İsmail oğlu Hüseyin Ağa
- 49- Recep oğlu Hüseyin Hüsnü Efendi
- 50- Kahveci Mehmet oğlu İbîş
- 51- Hasan oğlu İbrahim
- 52- Osman oğlu İbrahim
- 53- Salih oğlu İbrahim
- 54- Muti oğlu Salih oğlu İbrahim
- 55- Eyüp oğlu İsmail
- 56- Salih oğlu İsmail
- 57- Reis Ahmet oğlu İsmail
- 58- Hüseyin Ağa Ahmet oğlu İsmail
- 59- İbrahim oğlu İsmail Efendi
- 60- Hüseyin oğlu Kadir
- 61- Bozacı Oğlu Sadullah oğlu Kasım
- 62- Rasim oğlu Kerim
- 63- Mehmet oğlu Kör Halil
- 64- Mahmut oğlu Mahmut
- 65- Sofu Ali oğlu Mahmut
- 66- Durmuş oğlu Mehmet
- 67- Karacabekir Mehmet oğlu Yahya
- 68- Ayvaz Ali oğlu Yakup
- 69- Gedik Oğlu Abdullah oğlu Yakup
- 70- Herek Oğullarından Mehmet oğlu Yunus
- 71- Osmankızıl Oğullarından Mehmet oğlu Yusuf
- 72- Vağıt Oğullarından Mustafa oğlu Yusuf
- 73- Mesar Oğullarından Ömer oğlu Yusuf
- 74- Uluç Oğullarından İbrahim oğlu Yusuf

Kaynak: İlim Kültür Tarih Araştırmaları Merkezi (İKTAV) Gebze Kütüphanesindeki Milli Savunma Bakanlığı'nın 5 ciltlik Şehitlerimiz Kitabı basım tarihi: 1998)

NOT: Giresun il ve ilçelerimizden 1. Cihan Harbi, Çanakkale, Yemen, Sarıkamış ve Kurtuluş Savaşı cephelerinde şehit olan askerlerimizle ilgili özet bilgiye yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi İlim, Kültür ve Tarih Araştırmaları Merkezi (İKTAV) kütüphanesindeki kaynak eserlerde yer almaktadır.

www.belgeselyayincilik.com

www.gebzegazetesi.com

belgeselyayincilik@gmail.com

Arpacık Köyü'nde 1. Cihan Harbi Şehitleri'ne Kur'an Ziyafeti

Birinci Cihan Harbi'nin 100. yıl dönümü dolayısıyla, savaşta şehit düşenler için Giresun'un Espiye İlçesi Arpacık Köyü Camii'nde Kur'an-ı Kerim ve mevlit okutuldu.

Birinci Cihan Harbi'nin Kafkas Cephesi'nin son savunma hattı olan Kop Dağı ve Harşit Cephesi'nde kanının son damlasına kadar savaşarak Ruslara geçit vermeyen şehitler için, Kop Dağı ve Harşit Savunmasının Karargah Merkezi olan Espiye'nin Arpacık Köyü Camii'nde Kur'an-ı Kerim ve Mevlid-i Şerif okutuldu. Espiye İlçe Müftülüğü'nün düzenlediği programa Espiye Kaymakamı Osman Bilgin, Espiye Belediye Başkanı Mustafa Karadere, Garnizon Komutanı Yüzbaşı Erden Aktaş, Espiye Müftüsü Kemal Türksoy, AK Parti İl Genel Meclis Üyesi Mehmet Abdioğlu, Espiye Belediye Meclis Üyeleri Şükrü Kömürücü, Mustafa Çelik ve vatandaşlar katıldı.

Programda bir konuşma yapan Espiye Müftüsü Kemal Türksoy, Birinci Cihan Harbi'nin en önemli cephelerinden biri olan Kafkas Cephesi'nin son Savunma Hattı olan Kop ve Harşit Vadisi'nde çetin savaşlar olduğunu belirterek, savaşın 100. Yılında Devr-i Alem Program Yapımcısı İsmail Kahraman'ın da önerisi ile bir program düzenlediklerini ve bundan da büyük bir mutluluk duyduklarını söyledi.

Kur'an-ı Kerim tilaveti ve mevlit okunmasının ardından söz alan Devr-i Alem Program Yapımcısı ve Araştırmacı Gazeteci İsmail Kahraman ise, Birinci Cihan Harbi'nin Kafkas Cephesi ile ilgili önemli bilgiler verdi.

1. Dünya Harbi'nin, Türk milletinin unutmaması gereken ibret sayfalarıyla dolu olduğunu vurgulayan Kahraman, Harşit Cephesi'nin karargah Merkezi'nin Espiye'nin Arpacık Köyü olduğunu söyledi. Savaşın 100. Yılında aziz şehitlere gösterilen vefanın önemli olduğunu dikkat çeken

Kahraman, Espiye'nin büyük sıkıntılar çektiğini söyledi. Kop Dağı ve Harşit savunmasının karargah Merkezi olan Arpacık köyü ile ilgili tarihi bilgileri paylaşan İsmail Kahraman şunları söyledi: "Birinci cihan harbinde Rusların Tirebolu Harşit'e kadar gelmesi ile Espiye büyük sıkıntılar çeker. Giresun'un Espiye ilçesi birinci cihan harbi ve kurtuluş savaşında çok önemli yere sahiptir. Birinci Cihan Harbi ve Kurtuluş Savaşı'nın önemli komutanlarından birisi olan Hüseyin Avni Alparslan Espiye'nin Kurugeriş köyündendir. Kafkas Cephesi'nin son savunma hattı Harşit Cephesi'nin karargah ve komutanlık merkezinde Espiye Arpacık köyündedir. Sahil müfrezesi 37. tümen komutanı Hamdi Paşa idi. Tümen karargâhı Arpacık Köyü'ne konuşlandırılarak 16 aya yakın Harşit cephesini savunarak Ruslara geçit vermedi. Buradaki tarihi destansı mücadeleler verildi. Bunları gelecek nesillere anlatmak gerek."

ŞEHİT DEDELERİMİZE VEFA BORCUMUZU ÖDEDİK Mİ?

Bu kitap ve belgesel Birinci cihan Harbi'nde Doğu Karadeniz ve Giresun'un Harşit bölgesinde ve kurtuluş savaşında verilen destansı kurtuluş mücadelesi ve gönüllü şehit olan dedelerimize vefa borcumuzu ödemek için kaleme alındı. 1. Cihan harbinde Giresun bölgesi araştırılıp gerçekleri ortaya koymadan milli kurtuluş savaşını başlatmak üzere Samsuna çıkmış, Giresun ve Trabzon'dan seçilen delegelerle Erzurum kongresi gerçekleşmişti. Giresun uçakları Topal Osman Ağa ve Hüseyin Avni Alparslan komutasında birinci cihan harbinde 16 ay Harşit vadisini savunarak düşmana geçit vermemiş, "Bir Çanakkale birde Harşit geçilememiş"

Rusları Tirebolu/Harşit'te durduran Giresun uçakları kurtuluş savaşında Hüseyin Avni Alparslan komutasında 42 ve Topal Osman ağa komutasında 47 gönüllü Giresun alaylarını toplayarak Kurtuluş savaşına katılmış. Birinci Cihan Harbi ve Kurtuluş Savaşında şehit olan binlerce gönüllü Giresun uşağı kefensiz ve nişansız mezarlarda yatmakta.

Giresun ve Karadeniz coğrafyası ile Afyon, Haymana ve Polatlı Dağları'nın ıssız tepeleri isimsiz mezarlarla dolu. Baş dumanlı dağları gezerken karşımıza çıkıyor ansızın. Her iki ucuna acele ile konmuş iki taş. Altında kim yatıyor, kimin nesi, anası babası kimdir, çocukları var mıydı, evli mi nişanlı mı, hangi savaşta şehit olmuşlardı bilmiyoruz. Bildiğimiz tek şey biz torunlarının geleceği uğruna bırakmış ecdadımız bedenlerini toprağın kara bağrına. Meçhul asker veya isimsiz garip şehit mezarları demiş geçmiş şehit dedelerimize vefasızlık yapmışız.

Osmanlı Devleti, 1914 - 1918 yılları arasında 7 devlete karşı 10 cephede yapılan savaşlarda 3 milyona yakın şehit 220 bin esir verdi. Şehitlerimiz Çanakkale destanı ile gündeme geldi. Sarıkamış harekâtının sayfaları yeni açılıyor. Yemen elleri yavaş yavaş hatırlanıyor. Filistin, Sina, Hicaz, Irak, Galiciya, Makedonya cepheleri ile kurtuluş savaşı destanının yazıldığı Afyon, Kütahya, Eskişehir ve Sakarya cephesindeki şehitlikler vefakâr şehit torunları tarafından araştırılıp gündeme getirileceği günü bekliyor.

Devr-i Alem Belgesel TV programı olarak bugüne kadar Kafkaslardan Çanakkale'ye, Yemen'den Galiciya'ya, Sarıkamış'tan Hicaz cephesine 1. Dünya

Savaşına sahne olan bir çok cephede araştırma yapıp belgesel çekerek şehit dedelerimize vefa borcumuzu ödemeye çalıştık. Dünya coğrafyasındaki şehitliklerimiz ve esir kampları ile ilgili araştırmalarımıza Kafkaslar ve Sibirya'da devam ettik. Devr-i Alem belgesel ekibi olarak on binlerce kilometre yol giderek Osmanlı'nın Kafkasya cephesindeki şehitlikleri ve Sibirya'daki esir kamplarında araştırma yapıp belgesel çektik.

Kurtuluş Savaşı'nda destanlar yazan Afyon, Polatlı ve Haymana'da şehit olan 42 ve 47 Gönüllü Giresun alayları ile ilgili araştırıp belgesel çekmeye başladık. Elinizdeki "HARŞİT SAVUNMASI'NDAN KURTULUŞ SAVAŞINA GİRESUN UŞAKLARI GÖNÜLLÜ ŞEHİT OLDULAR" kitap ve belgeseli 15 yıllık bir çalışmanın ürünü. Bu kitap ve belgesel için "Tarih tarihin yazıldığı yerde araştırılarak "Şehit ve gazi torunu olarak dünyanın bir çok ülkesinde araştırma yaptık.

Bir çok yazılı ve görsel belgeyi incelerken, Araştırmacı Yazar İsmail Hacifettahoğlu, Araştırmacı Yazar Ayhan Yüksel, Prof. Dr. Faruk Sümer, Tarih Bilimci Mustafa Köse, Yazar Seyfullah ÇİÇEK... Giresun Dergisi Arşivi, Av. Murat Toker, Tarihçi Yazar Ayhan Yüksel, Gazeteci Remzi MAMAŞOĞLU, Yazar Haldun Domaç. Eğitimci-Yazar Fahri Şirin, Yazar Mehmet Fatsa, Giresun ve Espiye Sempozyumu bildirileri, Trabzon belgeseli, Öğretim üyesi Ahmet Gürsoy ile bir çok tarihçi ve akademisyenin çalışmalarından yararlandık. Birinci Cihan Harbi'nden dönemeyen İbrahim dedemin Şehit yetimi olan Babam Mustafa ile Halam Fadime Kahraman ve Sarıkamış'tan Sibirya'ya esir düşen Mustafa Dedemin ilk evladı olan Anam Emine Kahraman başta olmak üzere bir çok sözlü kaynaklarla görüşüp belgesel çekimleri yaptım. Merkezi Gebze'de bulunan ve binlerce kitap ve belgeselin yer aldığı İlimi Kültür ve Tarih Araştırmaları Merkezi Kütüphanesindeki bir çok belgesel ve bilgi gözden geçirilip incelenerek bu kitap hazırlandı.

" HARŞİT SAVUNMASI'NDAN KURTULUŞ SAVAŞINA GİRESUN UŞAKLARI GÖNÜLLÜ ŞEHİT OLDULAR " Kitabı belgeseli ile tarihimizin fazla bilinmeyen bir dönemine ışık tutulacak ve gençlerimizin tarih bilinci ile yetişmesine vesile olacaktır. Şehit ve gazilerimizi bir kez daha minnet, şükran ve rahmetle anıyor, Kitap ve belgeselin hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyorum. Giresunlu gönüllü şehitlerimiz başta olmak üzere tüm şehit ve gazilerimize azda olsa vefa borcumuzu ödeyebildikse ne mutlu.

"BAKİ KALAN GÖK KUBBE'DE HOŞ BİR SEDAİMİŞ.."

Tarih, Kùltür ve Turizm Değerleri ile
GİRESUN REHBERİ

GİRESUN

İlçeleri: Alucra, Bulancak, Çamoluk, Çanakçı, Dereli, Doğankent, Espiye, Eynesil, Görele, Güce, Keşap, Piraziz, Şebinkarahisar, Tirebolu, Yağlıdere.

Doğusunda Trabzon ve Gümüşhane, batısında Ordu ve Sivas, kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Sivas ve Erzincan bulunuyor. Şehrin eski adı kiraz anlamına gelen Kerasus ya da kiraz şehri anlamında Kerasios. Türkler buraya Kiresin demişler daha sonra bu ad değişerek bu günkü Giresun'a dönüşmüş.

Şehrin eski adı kiraz anlamına gelen Kerasus ya da kiraz şehri anlamında Kerasios. Türkler buraya Kiresin demişler daha sonra bu ad değişerek bu günkü Giresun'a dönüşmüş.

Yeşille mavinin kucaklaştığı Karadeniz'in inci kentlerinden birisi olan Giresun, sahip olduğu doğal güzellikler ve tarihi değerler açısından önemli bir şehir. Şehrin Çok eski çağlara dayanan bir tarihi var. Milattan önce 8. yy'da Akdeniz ve Marmara'dan gelen Miletoslular Karadeniz kıyısında bir çok kent kurdular. Bunların arasında Giresun da vardı. daha sonra Sinop Pontuslular tarafından alınca Giresun da Pontusluların elindeydi. Giresun'a Ortaasyadan göç eden Türk oymaklarından Kalippler ve Tiberenler yerleşti. Kalippler özellikle madencilikle uğraştılar. Yunanlılar ilk çağda çeliği bu türk oymağından öğrendiler. 1097 yılındaki birinci haçlı seferi sonu

cunda Karadeniz bölgesi Bizanslıların eline geçti. 1380 yılında Giresun Hacı Emir bey tarafından alındı.

Birinci Dünya Savaşı'nda Giresun büyük bir kahramanlık örneği sergiledi. Ruslara karşı Bayburt hattında dövüşen Topal Osman Ağa'nın bulunduğu bir birlik çetin savaşlar vererek Harşit Irmağı'na kadar çekilmiş burada sayısını artırarak 14 şubat 1918 de Rus saldırısının durdurulmasında başarılı hizmetleri oldu. Afyon ve Dumlupınar muharebelerine katıldı bu birlik. Giresun Gençleri Kafkas Cephesine de gittiler. Ama gidiş o gidiş. Bir daha geri dönmediler...

Anlatılanlara göre bir zamanlar Giresun'da uçsuz bucaksız kiraz ormanları varmış. Bu bölge Kiraz ağacının vatanı sayılıyormuş. Giresun yalnız kirazın değil fındığın da vatanı sayılıyor. Daha doğrusu kirazın vatanı fındığın başkenti. İlk çağlarda Karadeniz cevizi olarak bilinen fındık bu yörede yetişirmiş. Giresun fındığı bu gün bile en çok aranan ve beğenilen bir yemış.

Kenti ikiye bölen yarımada'nın ucunda ki tepede gökyüzüyle kucaklaşmak isteyen bir kale karşınıza çıkar. Bu kale Giresun kalesi. Burdan kenti kuşbakışı seyredebilir, buradaki restoran'ta yemek yiyebilirsiniz. Bunun yanında Giresun'a 37 km uzaklıkta Espiye ilçesindeki Andoz kalesi hem denize hem vadiye hakim, tabii bir sivri tepe üzerine kurulu. Eşsiz bir manzaraya sahip Andoz kalesi yerli ve yabancı turistlerin bölgedeki en önemli uğrak yerlerinden biri.

Buradan deniz, vadi boyunca uzanan yeşillikler ve şehrin manzarasına doyum olmaz.

Tarihi giresun evleri kalenin hemen altındaki zeytinlik mahallesinde. Bu evler arasında dolaşarak geçmişe bir yolculuğa çıkabilirsiniz. Bu gün koruma altına alınan evler şehre ayrı bir güzellik katıyor.

Giresun müzesinde Eski tunç çağı, hitit helenistik dönem, roma bizans Selçuklu ve Osmanlıdan örnekler görürsünüz. Giresun müzesi 18. yy dan kalma bir yapı. Ortadoks kilisesi olarak yapılmış. Ve 1923 yılına kadar kilise olarak hizmet vermiş. Daha sonra bir süre boş kalmış ardından cezaevi olarak kullanılan bu yapı 1988 yılında müzeye dönüş-

ayının üçüncü Pazarı gelen insanlarla dolup taşar.

Bir başka güzel yayla da özellikle kış sporları için elverişli olan 2100 metre yükseklikteki Bektaş yaylası. Burada pırıl pırıl bir hava yemyeşil bir doğa karşılar sizi. Burada da konaklama yeme içme imkanı var buz gibi suları da hoşunuza gidecek içinizi serinletecek. Buna benzer bir çok yayla Giresun'u süslemiş buraya gelenlere ayrı güzellikler sunuyor.

Sayırsız dere ve vadilerin bulunduğu Giresun'da çağlayanlar ve coşkun dereleri aşmak için eski dönemlerden beri kullanılan kemer köprüler büyüleyici bir manzara oluşturuyor.

türülmüş. Bu müzede Giresun'un tarihi ve eski medeniyetlerle ilgili fikir edinebilirsiniz.

Kentin doğusunda 200 metre yüksekliğinde bir kartal başını andıran tepedeki gedik kaya mesire yeri harika panoramasıyla ilgi çektiği gibi biraz kafa dinlemek için gelinecek yerler arasında.

Karadeniz ne kadar deniz demekse bir o kadar da yayla demek. Giresun dağları üzerinde 1600 metre yükseklikteki Kümbet yaylası harika bir yer. Burada konaklayabileceğiniz motel ve yayla evleri var. Yaylada bulunan bir kasaptan kekik kokan etleri alıp odun ateşinde pişirerek burada güzel bir yemek yiyebilirsiniz. Burası her yıl temmuz

Giresun doğal maden sularıyla da ünlü. İnşidibi madensuyu, çaldağ maden suyu Batlama deresi üzerinde. Şişelenmesi yapılarak pazarlanan maden suları böbrek taşlarına iyi geliyor ve hazmı kolaylaştırıyor.

Giresun dağlarının güney eteklerinde 1500 metre yükseklikteki Şebinkarahisar Giresun'un en büyük ilçesi. Buraya gelirken size eşlik edecek manzara son derece etkileyici. Keşfedilmemiş büyük şelaleler karşınıza çıkacak. Yeşillikler içinde yol alacaksınız Şebinkarahisar'a doğru. Bizans ve Osmanlı döneminde önemli bir merkez olan Şebinkarahisar Cumhuriyet döneminde kısa bir süre il olmuş. Hititlere kadar uzanan görkemli bir tarihe sahip kalesinin kulelerle desteklenen surları sarı kayalara

Gönüllü Şehit Oldular

oturmuş. Bir zamanlar Bizans tekfuru bu kale için "Bu kaleyi fethedecek yiğit daha anasının karından doğmadı" demiş. Ama Selçuklu komutanlarından Kara boğa burayı fethetmişti..

Giresun'da sahil boyu ilçelerdeki kalelerin her birinde bir fetih destanı yatar. Bu destanların tümünde Karadeniz'in coşkun ve hareketli dalgaları gibi bir kükreme bir yiğitlik var. Giresun'un tanınmış oyunu Horona benzer. Horon Giresun'un yiğit çocuklarının müzikle coşan asil kükreşleridir.

Bir yanda yeşil bir koy
Kalesi öte yanda
Giresun sesleniyor
Destan destan horonda

Bir yanda Tirebolu Gümüş sahilleri gelinlik kız gibi yeşil duvağıyla yamaca yaslanmış. Gözü Karadeniz'in köpüklü dalgalarında. Rahmetli şair Behçet Kemal Çağlar şiiriyle bunu ne güzel anlatıyor.

Bu gece bu koy yine erimiş ayla dolu
Bir dalıp çıksa gümüş olacak Tirebolu
Geçici süsler görüp oyalanmaz ki gamım
Ben zamanın dışına taşmış olan adamım.

İşte zamanın dışına taşmış olan adam böyle anlatıyor Tirebolu'yu Giresun'u. Giresun gerçekten bitmez tükenmez bir öykü. Onun zengin folkloruna bir girdiniz mi bir daha çıkamazsınız. Hele geleneksel giyimi bir başka Giresun'un. Erkekler abazıpka denen bir giysi giyerler. Başta siyah başlık üstte aba ve yelek. Altta zıpka altına körüklü çizme giyerler. Çerkez kayışına takılan kama ve tabanca erkek giyimini tamamlar. Oyali yaşmak ya da çember peştamal hırka entari yün şal kara lastik Giresun kadınının günlük giyimi. Giresun'da giyim cıvı cıvı rengarenk capcanlı. Erkeklerin giydiği siyah renk asaletin mertliğin simgesi. Kızların taktığı yazmalar da masumiyetin.

Giresun'un Çınarlar mahallesinde 18 yy'dan kalma kilise, Seyyit Vakkas Türbesi şeyh kerameddin camii gezilip görülecek yerler arasında. Bunun yanında şehir merkezinde bulunan Hacı Hüseyin Camii, Kale Camii, Şebinkarahisar'daki Fahrettin

Behram Camii, Kurşunlu Camii, Taşmescit, Yağlıdere ilçesindeki Yavuz Sultan Selim'in annesine yaptırdığı Sarı Halife Türbesi önemli tarihi yapılardan.

Kentin üretimini de belirleyen fındık bir anlamda Giresun kültürüyle ve alışkanlıklarıyla özdeşleşmiş gibidir.

Giresun geleneklerinde Mart bozumu ve hidrellezin önemli bir yeri var. Hicri takvime göre yılbaşı olan 14 mart sabahı erken kalkılır ve namaz kılınır. Uğurlu olacağına inanıldığından akarsu ya da denizden su alınır. Sağ ayak eşikten içeri besmeleyle atılır. Getirilen su evin her yanına ve hayvanların üstüne serpilir. Eve gelen misafirler, yeni yılınız hayırlı uğurlu olsun martınızı bozuyorum der ve ve sağ ayağını atarak girer. O gün ısırgan otu ve ya poğaça pişirilir. Ve dağıtılır.

Kıydan bir mil kadar açıktaki olan Giresun adası Karadenizin tek adası sayılır. Halk arasında Bu adanın kentin güney doğusunda yer alan ve görünümü bir kartal gagasını andıran yedi kayadan kopan bir parçanın denize yerleşmesiyle oluşmuş olduğu inancı hakim. Buraya özellikle yaz aylarında bir çok yerden ziyaretçi akın eder.

Her yörenin kendine özgü mutfağı olduğu gibi Giresun mutfağı da çok değişik lezzetli yemeklerle dolu. Yörenin önemli sebzesi olan karalahanadan çeşitli yemekler yapılıyor. Mısır unundan ve Karadeniz denince hemen aklımıza gelen hamsiden de yemekler yapılıyor. Hamsi böreği, karalahana çorbası ve dolması, ısırgan püresi, pezik mıhlaması önemli yemek çeşitlerinden. Ee giresuna gelir de bu yemeklerden yemezseniz gezinizin bir anlamı olmaz herhalde.

Giresun'da Görele'de, bakımından Görele belediyesinin sorumlu olduğu bir şehitlik var. Birinci dünya savaşı sırasında Ruslar tarafından şehit edilen Kuloğlu Hacı ve arkadaşlarının toplu halde gömüldükleri yer burası. Şehitlerimizin ruhuna bir fatiha okuduktan sonra yolumza devam ediyoruz.

ALUCRA

1876 yılına kadar iki nahiye olarak idare edilen Alucra, bu tarihten sonra Şebinkarahisar Mutasarrıflığına bağlı bir ilçe olmuştur. 1933 yılında Şebinkarahisar'ın da ilçe olması dolayısıyla Alucra, Giresun İl'ine bağlı bir ilçe olmuştur. Denizden 1430 m. yükseklikte bir yayla kasabasıdır. Alucra yöresinin iklimi, Karadeniz ikliminin aksine kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları sıcak ve kuraktır. Bu sebeple tarımda tahıl ön plandadır. Ekili tarımda en fazla, tahıl yer alır. Bunun sebebi, yağış azlığı ve yaz kuraklığıdır. Alucra'da nüfusun büyük bir kısmını çocuklar ve büyük yaş gurubu oluşturur. Toplam nüfusu 9.170'tir

BULANCAK

İlçenin önce KEPSİL, 1871'lerde AKKÖY, 1928'lerde de BULANCAK adını almıştır. Bulancak İlçesi, AKKÖY adı ile Giresun'a bağlı iken 1887 yılında Belediye kurulmuş, 1934 yılında da ilçe olmuştur.

ÇAMOLUK

2013 TÜİK verilerin göre toplam nüfusu 7.495'tir. İlçenin kuzeyinde Berdiya dağları, güneyinde ve doğusunda Sivas, Erzincan ve Gümüşhane bulunmaktadır. Çamoluk idari yönden Giresun iline bağlı olmasına rağmen coğrafi özellikleri, iklimi ve köylerin yerleşimi bakımından İç Anadolu bölgesine benzemektedir. Çamoluk 1990 tarihine kadar Alucra ilçesine bağlı bir yerleşim merkezi olarak ya-

şamış, 1990 yılında kabul edilen kanunla Alucra'dan ayrılarak Giresun iline bağlı bir ilçe olmuştur. Çamoluk, coğrafi yapı itibarıyla 600 km²'lik yüz ölçüme sahip bir alana yerleşmiştir. Çamoluk İlçesi bir belde belediyesi, belde belediyesine bağlı iki mahalle ve ilçe belediyesine bağlı 8 mahalle ve 26 köyden oluşmaktadır. Köylerin büyük bir çoğunluğu, Kelkit vadisi boyunca sıralanmıştır.

ÇANAKÇI

2013 yılı verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 6.959'dur. 1461'de Osmanlı Egemenliğine giren bölge 1879 yılında Görele ilçesinin kurulmasıyla bu ilçeye bağlanmıştır. 1960 yılından beri Görele İlçesine bağlı bucak iken, buradan ayrılarak 29 Ağustos 1991 tarihinde İlçe olmuştur. Eskiden beri Çanakçı, İlçe merkezinde üretilmekte olan ağaç kap ve çanaklar nedeniyle "Çanak ustasının bulunduğu yer" anlamında buraa Çanakçı denmiştir. Çanakçı'nın kuzeyi, doğusu ve batısı Görele İlçesiyle çevrili olup, güneyinde Gümüşhane ilinin Kürtün ilçesi, güneydoğusunda da Trabzon'un Şalpazarı İlçesiyle komşudur. İlçenin yüzölçümü 205 km²'dir.

DERELİ

Dereli ilçesi, Giresun'u İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerine bağlayan transit yol üzerinde kurulmuştur. Yüzölçümü 830 kilometrekaredir. Rakımı 240 metredir. 2013 TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 20.875'dir. Karagöl Dağları üzerinde Karagöl, Sağrakgöl, Kurugöl, Çamlıgöl, Bağırsak gölleri ve Aygır gölü gibi krater gölleri bulunur. Dereli İlçesinin en büyük akarsuyu Aksu deresidir. İlçe bitki örtüsü bakımından çok zengindir. Her mevsim bol yağış aldığı için, ilçe çevresi gümrormanlarla kaplıdır

DOĞANKENT

Doğankent önceleri Harşit adıyla anılmakta ve adını Harşit suyundan almaktaydı. 10 Temmuz 1964 Harşit adı Doğankent olarak değiştirildi. TÜİK 2013 verilerine göre toplam nüfusu 6.943'tür Çatalağaç Köyünde maden araştırmaları yapılmakta ve burada yeni işletme sahaları açılma çalışmaları yapılmaktadır. Güvenlik Köyü altında ise Granit Taş işletmesi kurularak faaliyetini devam ettirmektedir. İlçede iki tane Hidroelektrik Santrali bulunmaktadır.

ESPIYE

Espiye adına ilk defa "Espiye" şeklinde Osmanlı tahrir defterlerinde rastlıyoruz. Espiye kelimesinin sözlük "yalı atı" veya "atlık" anlamına gelmektedir.

1957 yılına kadar Tirebolu'ya bağlı olarak kalan Espiye, çok partili yaşama geçildikten sonra 1957 yılında ilçe olmuştur. Bu tarihin Espiye için başka bir önemi daha vardır. Bu tarihe kadar pirinç yetiştirilen Espiye'de sıtma hastalığının artış göstermesi nedeniyle çeltik ekimi hükümet tarafından yasaklanmıştır. 2013 TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 31.794'dir. Yüzölçümü 230 km²'dir

EYNESİL

Eynesil, Cumhuriyetin ilk yıllarından 1930 yılına kadar Görele'ye bağlı bir köy iken, 1930 yılında Bucak teşkilatı kurulmuş. 1960 yılında Görele İlçesinden ayrılarak müstakil ilçe olmuştur. Toplam yüzölçümü 72 km²'dir. 2013 yılı toplam nüfusu 13.399'dur Eynesil'de tarım ve hayvancılık ön plandadır. Halkın başlıca tarımsal faaliyetleri fındık ve çaydır. Son yıllarda kivi üretimi de önemli miktarda artmıştır. İlçemiz de kuru tarım yapılmakta olup, toplam tarım arazisi 41.620 dekadardır

GÖRELE

Toplam yüz ölçümü 178 km²'dir. Görele'nin 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 29.713'tür. Görele adı, Görele Burnu diye anılan, harabe halinde kalıntılarına rastlanan "Coralla / Koralla" şehrinden gelmektedir. Görele Burnu'nda Bizans döneminden kalma dört kale harabesi vardır. 1876 yılında Görele'de belediye teşkilatı kuruldu. İlk belediye reisi Ömer Ağa'dır. Görele, 4 Aralık 1920 günü Giresun'un müstakil sancak haline getirilmesine dair kabul edilen kanun tasarısı sebebiyle Trabzon sancağından ayrılarak Tirebolu ile birlikte Giresun'a bağlı kaza merkezi haline getirilmiştir. Daha sonra da ilçe olmuştur.

GÜCE

Güce, Tirebolu İlçesine bağlı bir belde iken, 20.05.1990 tarih ve 3644 sayılı Kanunla, Giresun İli'nin bir ilçesi olmuştur. Güce kelimesi, Türkçe'de çetin, meşakkatli, sarp yalçın, yorucu, külfetli, sorunlu, zahmetli, anlamlarına gelmektedir. Güce, kuzeyde Tirebolu ilçesi, doğusunda Tirebolu ve Doğankent ilçesi, batısında Espiye ilçesi, güneyinde Gümüşhane ili Kürtün ilçesi ile çevrilidir. Toplam yüz ölçümü 205.796 Ha'dır. Gelevera deresi ve Özlüce deresi önemli akarsulardır. Güce'nin 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 8.354'tür

KEŞAP

Güneybatısında Giresun Merkez ve Dereli, doğusunda Espiye, güney doğusunda ise Yağlıdere ilçeleri yer alır. Doğu, güneydoğu ve güneybatı sınırlarını genellikle dağ sırtları belirler. 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 20.292'dir. Yüzölçümü 222 km²'dir. Tamamen tesadüfen oluştuğu anlaşılan ve Türkiye haritası ölçülerine birebir uyan Karabulduk beldesindeki Şahin Kayası 1. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır.

PIRAZİZ

Piraziz Giresun'un batı sınırında yer almaktadır. Doğusunda Bulancak ilçesi, batısında Ordu İli'nin Gülyalı ilçesi ile komşu olan Piraziz'in nüfusu 2013 verilerine göre 13.587 kişidir. Yüzölçümü ise 130 km² dir. Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde uzun yıllar Bulancak ilçesine bağlı bir bucak olarak kalmıştır. 16.08.1988 tarihinde ilçe statüsüne geçen Piraziz'de Belediye teşkilatı 08.06.1965'te kurulmuştur. İlçe, adını Osmanlı'nın klasik devrinde bölgeye hükmetmiş olan İbrahim oğlu Pir Aziz adlı bir beyden almıştır. 2004 yılında beri ilçede Piraziz Festivali düzenlenmektedir.

ŞEBİRKARAHİSAR

İlçenin yüzölçümü 1318 km²'dir 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 23.193'tür. Şebinkarahisar çevresinde şap (Alünit), pirit, granit, linyit, uranyum ve kurşun- çinko yatakları bulunmaktadır. Şebinkarahisar önemi ilk çağlardan XV-XVI. Yüzyıllara kadar verimli olarak işletilen şap madenine borçluydu. Bugün de halen çok zengin olan yöre rezervleri değerlendirilmemektedir. Yörede şaplıca ve Konak çevrelerinde 30 milyonton görünür rezerv bulunmaktadır. Arama çalışmaları ile artırılabilcek, 3-5 milyon ton civarında bir mevcut rezerv ahip olan maden, İler Yaylasında açılmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra, 1923 yılında o günlerde liva olan Şebinkarahisar il yapılmıştır. 1933 yılında ilçe statüsüne getirilmiştir.

TİREBOLU

Tirebolu, bu günkü ismini Tripolis kelimesinden almaktadır. Tripolis, üç şehir anlamına gelmektedir. Tirebolu, 1839 yılına kadar Gümüşhane sancağına bağlı iken daha sonra Trabzon sancağına bağlanmıştır. 1922 yılında

da müstakil mutasarrıflık olan Giresun'a bağlanmıştır. Tirebolu ilçesinde "Belediye Teşkilatı" ise 1869 yıllarında kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde Tirebolu ilçesi, Giresun ilinin bir ilçesi olmuştur. Yüzölçümü 210 km²'dir. Şehirde Senjan (Merkez Kale) ve Bedrama adlarında iki tarihi kale bulunmaktadır. Merkez kale ilçe merkezinde sahilde bir yarımada üzerinde inşa edilmiştir. Bedrama Kalesi 15 km. içeride Örenkaya köyünde bulunur.

YAĞLIDERE

İlçe ülkemizin Doğu Karadeniz bölümünde Giresun iline bağlı olarak Yağlıdere Çayı kenarında kurulmuştur. Yüzölçümü yaklaşık olarak 350 km²'dir. Toplam nüfusu 16.833'tür. İlçe sınırları içerisinde Pontus Rumlarından kalma Çağlayan Köyünde Gebe Kilise kalıntıları ile Tuğlacık Köyünde Hacı Abdullah Sarı Halife Türbesi turistik yerlerdir. Tekke Köyündeki zaviyenin de Yavuz Sultan Selim Trabzon Valiliği sırasında annesi Gülbahar Hatun tarafından tesis edildiği köydeki Osmanlıca vakfiyeden tapu tahrir defterinden anlaşılmıştır. İlçemizin sınırları içindeki Çağlayan Köyü'nde; yaklaşık 50 m. yüksekliğinde tabii bir şelaledir.

GİRESUN Neden FINDIĞIN BAŞKENTİ?

Bir dünya markası olan Giresun Fındığının başkenti olarak da bilinir. Giresun'da hayat fındıkla başlar, fındıkla sürer. Fındık sadece bir geçim kaynağı değil, tarih, kültür, sanat, türkü ve destandır. Kabuğuna sığmayan meyve olan fındık, yemyeşil bahçelerinde ağustos ayına kadar toplanılmayı bekler. Fındık harmanları ile Giresun altın sarısı renge döner. Kurutulup satışa hazır olduğunda dünyanın yüzden fazla ülkesine Giresun markası ile fındık ihraç edilir.

Çin'de ezilip çaya katılır. Yağını süt olarak içerler. İtalya'da ununu ekmeğe katarlar. Almanya'da salça olarak yemeklerde kullanılır. Fındığının aynı zamanda kansızlığa, gribe, güçsüzlüğe ve cilde iyi geldiği bilim adamlarınca keşfedilmiştir. Fındığının tarihi ise yaklaşık olarak 2500 yıl öncesine dayanır.

Fındığının ilk uluslararası ticaret malı olarak satışı tarihi 1403. İspanya Kralı 3. Henri'nin elçisi Klavyo, Timur'la görüştüktan sonra Trabzon'dan İstanbul'a deniz yoluyla döner. Seyahatnamesine ise şu cümleyi ekler; "17 Eylül 1403'te Trabzon'dan; kaptan Nicholas yönetimindeki fındık yüklü gemiyle 25 günde İstanbul'a gittik."

Osmanlı İmparatorluğu döneminde fındık, 1665 yılında Avrupa'ya gönderilir. 1792 yılından itibaren ise Romanya'ya fındık satışı başlar. 1900'lü yıllarda, fındığının tek üreticisi ve satıcısı Türkiye'ydi. Günümüzde ise Giresun Fındığı, kalitesi ile dünya pazarlarında aranan bir marka.

Fındık bu topraklarda 25 asırdır üretiliyor, 600 yıldan beri dünyaya sunuluyor. Sağlık ve hijyenik tesislerinde işleniyor. Uluslararası gıda güvenliği sistemlerine uygun üretim yapan, modern teknolojilerle donatılmış işleme tesislerinde işlenmiş fındıklar; beyazlatılmış, kavrulmuş, dilinmiş, kıyılmış, fındık püresi ve fındık unu gibi nihai ürünlere dönüştürülüyor. Ve dünyanın en kaliteli fındığı ambalajlanarak tüketim ve sanayiide kullanılmak üzere dünyanın her yerine gönderiliyor. İnsan sağlığının en önemli unsur olduğu bilinci ile çalışan Türk fındık sektörü ürünlerin stoklandığı iklimlendirilmiş depolarda da yüksek kalite standartlarını uyguluyor. Sektör fındığının tüm üretim aşamalarında arge çalışmalarına verdiği önemin yanı sıra ileri teknoloji ile donatılmış kalite kontrol laboratuvarlarında sürekli yapılan testlerle kalite standartlarını hep yüksekte tutuyor. Daldaki yeşilliğiyle tabiat harikası, içindeki besin değeri ile Allah'ın armağanı Türk fındığı kuruyemiş olarak tüketilmesinin yanı sıra dünyanın en lezzetli çikolatalarının ve çikolatalı ürünlerinin üretiminde vazgeçilmezdir. Bisküvi, şekerleme, tatlı, pasta, dondurma ve yemek sektörlerinde de ürünlerin lezzet kaynağıdır. Dünyanın en modern tedarik zincirlerine Türk fındık sektörü toplam dünya üretiminin %75'ini gerçekleştirirken, yılda 250.000 ton iç fındığı 100'den fazla ülkeye ihraç ediyor. Dünyanın en lezzetli besin ve enerji kaynağı fındık. Bir dünya markası olarak Giresun ve Türkiye'nin adını tüm dünyaya duyuruyor. Bir dünya markası olan Fındık deyince akla Giresun gelir. Giresun dünyada Fındığının başkenti olarak tanınır.

Kültür, tarih ve turizmde marka şehir GİRESUN

Dalları filizlerle bezeli yaşlı bir çınarım. Her gün yeniden doğuyorum. Geçmişim tüm kültürleri kucaklar. . .

Adım ne olursa olsun binlerce yıllık kültür ve medeniyetinin birikimiyim. Ben Karadeniz Bölgesi'nin kültür tarih ve tabiat ile fındık ve kirazın başkenti, marka şehir Giresun'um. Bin yılları, beş bin yılları devire devire bu güne gelmiş bir medeniyetler beşiği Adım başı tarih. Adım başı geçmişten izler taşıyor. Adım başı doğal güzellik yurdu burası. Adım başı kültür ve tarih. Her an yeniden keşfedilmeye hazır. Duyulmamış sözleri, tam olarak yazılamamış tarihi, hakkı ile anlaşılamamış hak aşığı gönül sultanları, dinlenememiş halk ozanları, hikayeleri destanları masallarıyla bitmez tükenmez bir bölge Giresun..

Boy boy tepeler, göz alabildiğine yeşil bağ ve bahçeler. Burası Tür-kiye'nin en önemli kültür ve turizm bölgelerinden birisi. Devr-i Alem ile Giresun'un kültür ve medeniyet tarihine yolculuk başlıyor. Her yörenin kendine özgü mutfağı olduğu gibi Giresun mutfağı da çok değişik lezzetli yemeklerle dolu. Yörenin önemli sebzesi

olan karalahanadan çeşitli yemekler yapılıyor. Mısır unundan ve Karadeniz denince hemen aklımıza gelen hamsiden de yemekler yapılıyor. Hamsi böreği, karalahana çorbası ve dolması, ısırgan püresi, pezik mıhlaması önemli yemek çeşitlerinden. Ee Giresun'a gelir de bu yemeklerden yemezseniz gezinizin bir anlamı olmaz herhalde.

TARİHTE GİRESUN

Giresun, Karadeniz'in tek adasının karşısında, denize doğru uzanan bir yarımadanın üzerinde kurulmuş. Eski adı Kerasus. Kerasus zaman içinde Giresun'a dönüşmüş. Kerasus adının bölgede bol yetişen kirazdan geldiği rivayet edilir. Bir başka kaynağa göre bu isim yarımadanın denize doğru bir boynuz gibi uzanması dolayısı ile "boynoz" anlamına gelen Kerastan üretilmiş. Geçmiş çok eskilere dayanan Giresun'un tarihi Hititler dönemine kadar uzanıyor. Şehir, Hititler döneminde kurulmuş Aziz ülkesinin sınırları içindeydi.

Kiresus adlı bir yerleşim yerinin veya kalenin, M.Ö 670'lerde Karadeniz bölgesinde Koloniler kurmaya başlayan Miletoslular tarafından kurulduğu ileri sürülür.

M.Ö 183 yılında Pontos kralı 1. Farnekes tarafından bugünkü yerinde kurulduğu söylenir. Giresun, Pontusluların ardından M.Ö 64'de Pompeius tarafından zapt edilmiş. Şehir, Romalıların idaresinde Bizans'ın denetimine girmiş. 1071 yılından sonra hızlanan Türk fetihleri esnasında Keresus'un Selçukluların hakimiyetine girdiğine dair herhangi bir bilgi yok. Ancak, Haçlıların İstanbul'u işgalinden sonra Trabzon'da kurulan Rum İmparatorluğu sınırları içinde kalan kaleye yönelik Türk akınları sürmüştür.

1300 yıllarında Çepni Türkleri tarafından kalenin zapt edildiği tahmin ediliyor. Giresun'u fetheden ilk Türk fatihinin adı Kuşdoğan Bey'dir. Kelkit Vadisinden gelip Harşit Irmağı boylarına yerleşen Çepniler, 1300 yılında sahile kadar gelmişler. 1368 Temmuz'unda Osmanlı akıncıları bölgeye akınlar düzenledi. Kerasus bir süre sonra bölgedeki Türkmenler tarafından zapt edilmiş.

Hacı Emir Bey'in oğlu Süleyman Bey 1397 ilkbaharında Giresun'u kuşatıp aldı. Süleyman bey, Kadı Burhanettin'e gönderdiği fetihnamede İslam devletinin başından bu zamana kadar Giresun'a hiç bir Müslüman'ın eli erişmemiş ve hiç kimse onu açamamıştır" diyerek başarısının çok mühim olduğunu ifade ediyordu. Pontus Rum imparatorundan bile vergi alan Giresun Fatih Süleyman Bey'in ne zaman vefat ettiği, Giresun'un hangi tarihte tekrar Trabzon Rum İmparatorluğu'nun eline geçtiği hakkında bilgi yok..

GİRESUN TÜRK YURDU OLUYOR

Fatih Sultan Mehmet, 1461'de Trabzon'u fethettikten sonra İstanbul'a dönerken ebedi Türk yurdu yapmak üzere Giresun'u teslim aldığını biliyoruz.

Ünlü seyyahımız Evliya Çelebi Giresun için ne güzel yakıştırma yapmış: Evliya Çelebi, " Hin i muhasarada Ebül- Feth Muhammed Han, Mahmut Paşa'ya 'bu gece kal'a altına giresin deyü ferman edince kal'aya meterise girüp feth olduk da ismine 'Giresin' dediler" der.

Giresun Osmanlı idaresine girdiğinden bir kaza merkezi olmuş. Tanzimat döneminde Trabzon'a bağlıydı. Cumhuriyet döneminde vilayet haline getirilen Giresun Şebinkarahisar'ın da kendisine bağlanmasıyla güneye doğru genişleyerek tarihi sınırlarını aşmış.

Giresun, doğal güzellikleri bakımından Türkiye'nin sayılı şehirlerinden birisi. Füsunkar koyları, heybetli dağları, sonsuz boyalı ufuklarıyla gözlere doyulmaz bir görüntü ziyafeti sunar. İl topraklarının ana çatısını oluşturan Giresun dağları, denize paralel olarak uzanır.

Romalı Kumandan Lucullus buraya geldiğinde yabani kiraz ağaçlarını görmüş ve fidanlarını Roma'ya götürmüştü. Bu bilgi kirazın dünyaya buradan yayıldığı rivayeti'nin kaynağı olmuş.

GİRESUN KALESİNDE GÜN BATIMI

Giresun'un en eski tarihi hatırası Giresun Kalesi'dir. Giresun'da en önemli mesire yerlerinden biri olan Kale, kenti ikiye bölen yarımadanın en yüksek yerindedir. Kale'nin Pontus Kralı I. Farnakes tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Sur ve saray kalıntıları hala ayakta. Kalenin çeşitli yerlerinde oyulmuş taş mağaralar ve tapınak kalıntıları bulunuyor. Kaleden, limanı, Giresun adasını, eski evlerin bulunduğu Zeytinlik Mahallesi'ni ve batıya doğru giden şehirlerarası yolu gözlerinizle takip edersiniz, ta uzaklardaki Bulancak'ı hayal meyal görürsünüz. Kaleden günbatımının seyri bir başka göz ve gönül ziyafetidir. Yüce duygular doldurur içinizi;

"Düştü enginlere bir ince hüzün
Soldu güller gibi sevdalı yüzün

Nerde mehtabı hazin gönlümüzün,"
diyen divane gönlünüz garip duygulara kapılıyor, ciğerleriniz bütün havayı içine alacakmış gibi genişliyor, gözleriniz bir büyüye yakalanmış gibi gezinip duruyor.

Giresun Kalesi'nin tepesinde Kuruluş Savaşı'nda büyük yararlılıklar gösteren gazi topal Osman Ağa'nın anıt mezarı bulunuyor. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Ruslar'ın Trabzon'u alıp Harşit'e kadar ilerlemesi şehirde büyük bir endişeye yol açar.

Osman Ağa ve Hüseyin Avni Alparslan gönüllülerden oluşan birliklerinin başında Harşit cephesinde Ruslar'a karşı savaşı. Milli mücadele sırasında yörede Pontus Rum Devleti kurmaya yönelik hareketlerin ve Rum çetelerinin

karşısında durdu. Direnişi örgütleyen Osman Ağa önemli faaliyetlerde bulundu. Giresun Askerlik Şubesi Başkanı kılıç ve kalem erbabı Tirebolulu Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan Bey de bu mücadelede rol oynadı. Hüseyin Avni Alparslan ve Osmanağa gibi binlerce gönüllü Giresunlu, Trablusgarp, Yemen, Balkan, Kafkas, Çanakkale ve Sarıkamış savaşlarında ya şehit oldu veya gazi... Bir çokları da esir düşerek dünyanın çeşitli bölgelerindeki esir kamplarında öldü. Bazı esirler seneler sonra eşi ve yakınları ölmüş boş evlere döndüler. Birçokları da vefasızlığa isyan ederek köylerini terk edip gittiler. Bugün kaç Giresunlu şehit, gazi ve esir dedeleri ile ilgili bilgiye sahip? Unutulmuş bu isimsiz kahramanları saygı, minnet, şükran ve rahmetle anıyoruz... Ruhları şad olsun..

GİRESUN'UN CAMİLERİ

Hacı Hüseyin Cami 1594 yılında yapılmış, 1861'de yenilenmiş. Hacı Mikdad Ağa Cami 1661'de ahşapken, 1892'de Sari Alemdar-Zade İsmail Kabudan tarafından yeniden yaptırılmış. Kale Cami, 1830'da Dizdarzadeler'e mensup Emetullah Hanım tarafından yaptırılmış. Şeyh Keramet'in Cami, 1900'de yenilenmiş. Cami'nin 1846 tarihli kitabesi bulunuyor.

Fatih Camii

Şebinkarahisar ilçe merkezinde, kalenin kuzeyinde ve taşhanların batısında bulunan Fatih Camii, Şebinkarahisar'daki en eski tarihi kalıntılardan biridir. Fatih Camii, Fatih Sultan Mehmed'in 29 Ağustos 1473 tarihinde Otlukbeli Savaşını kazandıktan sonra Şebinkarahisar'a gelişinde yapılımaya başlanmış ve 5 yılda tamamlanmıştır. İlk olarak ahşaptan yapıldığı kaydedilen caminin, iki defa yandığı ve bu yangınların ardından taş malzemeyle yenilediği ifade edilmektedir. Kaynaklar bugünkü Fatih Camii'nin 1888 yılında Rasih ve Mahmut Paşalar tarafından yaptırıldığını kaydetmektedirler. Camiin 1939 depreminde çöken kubbeleri, 1950 yılında onarılmıştır. Ayrıca yapı, 1977 yılında küçük bir onarım geçirmiştir.

Kurşunlu Camii

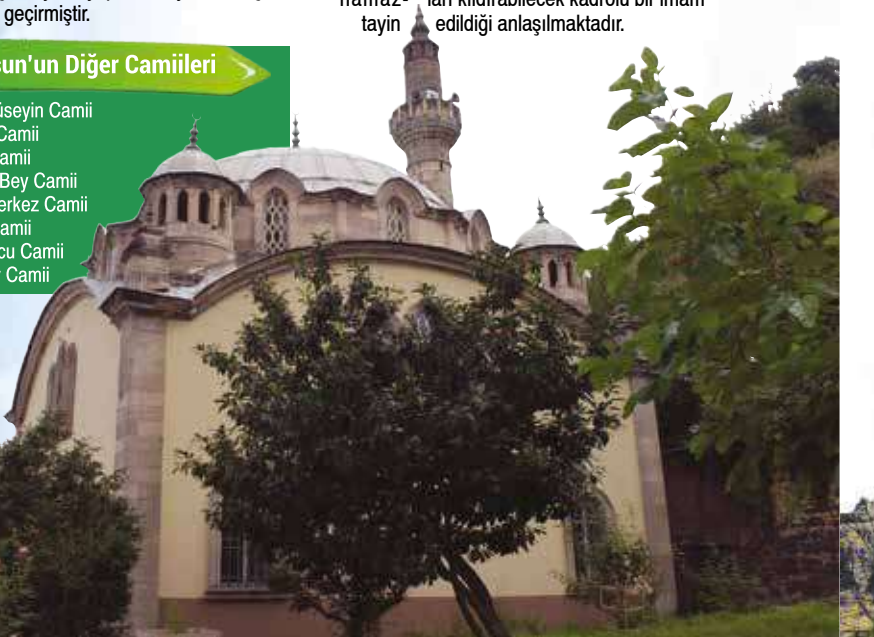
Şebinkarahisar'ın ileri gelenlerinden Allah Kulu adıyla anılan bir hayırsever tarafından Taş Mahalle Kurşunlu Semtinde yaptırılan camiye 1574 yılında başlanılmış, 1582 tarihinde bitirilmiştir. Osmanlı Devletinin mimari özelliklerini yansıtan cami, üç kubbeli bir son cemaat yeri ve tek kubbe ile örtülen haremde meydana gelmiştir. Mihrap ve mimberi ilk yapıldığı şekilde zamanımıza intikal etmiştir. 1968 tarihinde restore edilen Kurşunlu camii halen kullanılmaktadır.

Tirali Camii

Piraziz'in Eren Mahallesi'nde ibadete açık olan eski caminin tarihte çeşitli adlar ile anıldığı anlaşılmaktadır. İlk yapıldığı yıllarda, hayrât sahibini adıyla Tirali Camii, daha sonra kasabanın merkezinde bulunması dolayısıyla Abdal Camii veya hafta pazarına izafeten de halk arasında, İskele Pazarı Camii şeklinde anıldığı bilinmektedir. Tarih içindeki fonksiyonuyla etrafında bir şehrin kuruluşuna vesile olan bu caminin yöre eşrafından Tiralizâde Ali Efendi tarafından 1869'da yapımının tamamlandığı, 1870 yılında da Cuma namazları kıldırabilecek kadrolu bir imam tayin edildiği anlaşılmaktadır.

Giresun'un Diğer Camiileri

Hacı Hüseyin Camii
Çekek Camii
Kapu Camii
Bektaş Bey Camii
Eren Merkez Camii
Çarşı Camii
Burunucu Camii
Yeniköy Camii

KALELER

Giresun Kalesi

Kenti ikiye bölen yarımada ucundaki tepe üzerinde, I. Pharnakes (M.Ö. 2. yüzyıl) tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. İç ve dış kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Güneybatıdan başlayarak ve kenti çevreleyerek kuzeydoğuya uzanan kale duvarlarının bir bölümü yıkılmıştır. İç kalede bir saray kalıntısı bulunmaktadır. Büyük blok taşlarla örülmüş olan kalenin kuzeyinde, sığınak olarak kullanıldığı düşünülen mağaralar vardır. Kale surları, Roma döneminde onarım görmüştür. Günümüzde piknik ve günübirlik kullanım alanı olarak düzenlenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca onarım çalışmaları devam etmektedir.

Şebinkarahisar Kalesi

İlçenin güneyinde bazalt bir tepe üzerinde yükselen kalenin ihtişamlı bir görünüşü vardır. Kalenin ne zaman yapıldığı belli değildir. Ancak Mengücek Hükümdarı Fahrettin Behramşah'ın 1184 tarihinde kaleye ilaveler yaptığı ve savunma gücünü artırdığı bilinmektedir. Kale dış ve iç diye iki kısma ayrılmaktadır. Dış kale duvarlarının büyük kısmı yıkılmıştır. Nispeten az eğimli batı yamacındaki duvarlar esas itibarıyla ayakta kalmış olup kale yapılarından biri bu kısımdadır. Meyilli olan kale içinde yer yer kayalara oyulmuş su sarnıçları göze çarpar.

Andoz Kalesi

Espiye İlçesi girişindeki Yağlıdere Deresi'nin kenarında, denize ve vadiye hakim doğal bir sivri tepe üzerinde yer almaktadır. M.Ö. 1300'ü yıllarda yapıldığı zannedilmektedir. Kaleye ulaşım kuzeyinde bulunan yol ile sağlanır. Etrafı surlarla çevrilidir. Duvarlar yer yer yıkılmıştır. Bazı kısımlarda kuleler mevcuttur. Andoz Kalesi oldukça küçük bir kaledir.

Tirebolu Kalesi

Tirebolu ilçe merkezinde, denize doğru uzanmış küçük bir yarımada üzerinde yer alır. Kalenin kesin yapım tarihi bilinmemekle beraber M.Ö. 15. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Kalenin içerisinde bazı binalara ait temeller vardır. Bunların başında güney duvarı içerisine oyularak yapılmış bir mescit mihrabı ve bu mescide ait duvar temelleri bulunmaktadır. Kalenin batı tarafında ikinci bir kule gibi yükselen ayrı bir kısım daha vardır. Kale restore edilmiştir.

Eynesil Kalesi

Arkeolojik sit alanı ilan edilen ve altında mağaralar bulunan Eynesil Kalesinin restorasyon çalışmaları 2003 yılında yapılmış, Kale denize ve ilçeye hakim bir görüntü sergilemektedir.

Tirebolu Bedrama Kalesi

Tirebolu İlçesine 8 km uzaklıkta yüksek bir tepe üzerinde Harşit Vadisine hakim, çok dar bir yaya yoluyla güney istikametinden çıkılan kale, kayalar üzerine kurulmuş stratejik bir konuma sahiptir.

Kuşluhan Kalesi

Dereli İlçesinin Kuşluhan Mahallesinde bulunur. Dereli' yi Şebinkarahisar'a bağlayan yol üzerindedir. İlçe merkezine 3 km. uzaklıkta bulunur. Ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte, taş işçiliğinden Bizans dönemine ait olduğu ancak, Cenevizliler tarafından da kervanların dinlenme yeri olarak kullanıldığı anlatılmaktadır. Kale komutanı yöre hakimiyetini elinde bulundurur. Kale Fatih Sultan Mehmet'in Uç Beyi Seyyid-i Vakkas komutasındaki Osmanlı Ordusu tarafından 1461 yılında alınmıştır. Böylece kale ve yöre tamamen Osmanlı İmparatorluğu topraklarına dahil edildi. Kale ile ilgili bazı efsaneler vardı. Bunlardan biri şudur: Kale içerisinde büyük bir yılanın

bulunduğu, bu yılanın altın bir beşiğe sahip olduğu, beşiği almak isteyenler tarafından çok korkulu ve heybetli bir yılan şeklinin ortaya çıktığı söylenmektedir. Kaleden dereye inen bir iç yol bulu-nur. Yolun su taşıamak için yapıldığı anlaşılmaktadır.

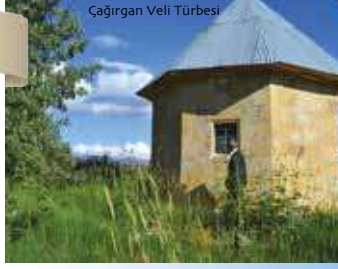
Bende hor Kalesi

Piraziz'deki Kaleyanı veya Ayıkası adlı mahallenin bulunduğu yerdedir.1607 tarihli bir belgede Şeyhli köyü yakınlarında, güvenlik için bir palanka yapılmasına izin verildiği bildirilmektedir. Bu yapının Bende hor olduğu, eskiyen kalenin yeniden ihya edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Bu tarihten 19.yüzyıla kadar, Bende hor kalesinin de içinde bulunduğu yörenin tarihine ışık tutacak fazla kaynak yoktur. Buna rağmen sahilde kent oluşumunun gerçekleşmeye başladığı 19.yüzyılın ikinci yarısına kadar bölgenin genel olarak köy yerleşimi ile tarihi süreci tamamladığını söyleyebiliriz. Bu süreç içinde, Abdal İskelesini gözetleyen işlevinden başka Bende hor kalesinin statüsünü ortaya koyacak verilerden ise yoksunuz. Piraziz ilçesinin çekirdeğini oluşturan Bende hor Kale/köyünün merkezî fonksiyonunu iyice yitirdiğini, nüfus potansiyelinin giderek sahilde Abdal İskelesi ve Cuma camii etrafında artış gösterdiğini söyleyebiliriz.

DİĞER TARİHİ ESERLER

Giresun'un manevi şahsiyetlerinden biri olan şeyh Vakkas Türbesi bugün bir ziyaretgâh. Mezarı 15. yüzyılda, türbesi 19. yüzyılda yapılmış. Halk tarafından bilindiği şekliyle Şeyh Vakkas'ın, Giresun'un alınması sırasında yararlılıklar gösteren ve yapılan çatışmalarda şehid düşen bir uç beyi olduğuna inanılıyor. Giresun'da son devir Osmanlı Mimarisinin dikkate değer sivil yapılarından birisi hükümet konağıdır. 19. yüzyılda konak olarak inşa edilen bu güzel yapı hükümet konağı olarak kullanılıyor. Millet Bahçesinin yontma taştan yapılan kapısı görülmeye değer. Kemerin üstündeki kitabeden kapının 1900'de yapıldığını öğreniyoruz. Ticaret Lisesi de son devir sivil Mimarî yapılarından birisi. Bugün ayakta kalabilen kiliselerden Gogora mevkiindeki restore edilmiş, diğeri Çınarlar mahallesinde kütüphaneye olarak hizmet veriyor.

Taş Hanlar

VII. yüzyılda Şebinkarahisar Sipahi Reisi Taban Ahmet Ağa tarafından yaptırılmıştır. Kaleye giden yolun sağ ve solunda kâgîr bedestan (çarşı) olarak yapılan bu binalar 1939 depremine kadar bozulmadan durmakta idi. Her bedestan iki katlı olup orta yerlerinde ışık alabilecek açıklık bırakılmıştır. 1915 tarihinden 1939 depremine kadar cezaevi olarak kullanılan bedestanlar tamamen tahrip edilmiştir. Bu bedestanlar halk arasında Taşhanlar olarak bilinmektedir.

Giresun'daki Tübbe ve Tümölüsler

Mahmut Çağırğan Baba Türbesi, Seyyid Vakkas Türbesi, Şeyh Kerametînn Türbesi, Folbaba Türbesi, Piraziz Türbesi, Şeyh İdris Tekkesi ve Türbesi, Sarı Halife Türbesi, Sivritepe Tümölüsü, İkiztepe Tümölüsü

KEMER KÖPRÜ VE ŞELELELER

AKSU KÜLTÜR FESTİVALİ

Her yıl 20-23 Mayıs tarihleri arasında yapılan Giresun Aksu Kültür ve Sanat festivalinde bir töre vardır. Genç kızlar taze dullar, bu adanın kıyısında yıkanır, taş atar, böyle mutlu olacaklarına inanırlar. Mahalli takvimle Mayıs'ın yedisinde kayığa binilip denize açılarak dere ağzında yedi kere dönülüp taş atılması geleneğinin buraları yurt tutan Çepni Türklerinin adeti olduğunu bize araştırmacılar söylüyor. Giresun baharda yaylalarına çağırır insanı. Tarihe ve tabiatı aşık Giresunlu bu çağrıya direnemez, doğal güzellikleriyle dopdolu yaylalara çıkar. Yüce yayla, temiz havası sesiz kucayıyla sükunet sunan, huzur bağışlayan saadet yuvası yayla. Kekik, çam ve çiçek kokuları. Uzaklarda bulutların arasında bir görünüp bir kaybolan dağlar. Yaylada köylülerin cana yakınlığı ve mangalda pişen etin lezzeti unutulmaz. Kulakkaya, Melikli obası, Küm-bet, Bektaş, Karaovacı, Çakıl, Sis dağı, Karagöl, Karadoğa, Tamdere, Tamzara, yaylaları ve daha adını burada saymadığımız birçok yayladaki kamp ve piknik alanları tabiat aşıklarını bekliyor. Yeşilin bütün tonlarını göz ve gönüllere sunan Giresun yaylalarına günübirlik gidip gelinebilir. Konaklama imkanlarına da sahip bu yaylalar, dinlenmeye gelenleri şaşırtıcı güzellikleriyle ağırlar

Giresun'daki Şenlikler

Kümbet Yayla Şenliği
Bektaş Yayla Şenliği
Kuşdili Şenliği
Guskun Tepesi Hıdırellez Şenliği
Sis Dağı Yayla Şenliği
Paşakonağı Yayla Şenliği
Sağrak Gölü Yayla Şenliği

Festivaller

amoluk Bal Festivali
Alucra Ekin Festivali
Piraziz Festivali
Buları Yaylası Taflan Festivali
Acıkiraz Taflan Festivali
Ocakbaşı Keşkek Festivali

GİRESUN ADASI

Giresun'da Selçuklu ve Osmanlı devletleri döneminden kalma onlarca tarihi kemer köprü var. Bunlar, tanıklık ettiği birçok doğal afete rağmen yüzyıllardır ayakta duruyor. Demircili Kemer Köprüsü, Ağanın Köprüsü, Harava Köprüsü, Sınır Köprüsü, Çay köprü, Pınarlar Kemer Köprüsü, Süllü Kemer Köprüsü ve daha onlarca kemer köprü mevcuttur. Yağlıdere'deki Ağanın Köprüsü 20 m uzunluğunda 11 m yüksekliğindedir. Bu köprü 200 yıl önce El hasenat-u vel-hayrat hüvel baki kethüda Zade Emin Ağa tarafından yapılmıştır.

Giresun, tarihi zenginliklerinin yanı sıra olağanüstü tabii güzellikleriyle de sizi büyüler. Kıyıda bir mil açıktaki Giresun Adası, tarihi ve tabii güzellikleriyle dolu. Doğu Karadeniz'in tek adası. Bir efsaneye göre bu ada, kentin güneydoğusunda yer alan ve görünümü bir kartal gagasını andıran Gedikkaya'dan kopan bir parçanın denize yerleşmesiyle oluşmuş. Eskilerin Aretios dedikleri bu küçük ada, aşk efsaneleriyle dolu. Anlatılanlara göre binlerce yıl önce Giresun'da yaşayan krallardan birinin genç ve güzel bir kızı varmış. Kız gelinlik çağına basınca komşu krallardan dünür üstüne dünür gelmeye başlamış. Kız, kim olursa olsun, gelenlere "hayır" diyor, başka bir şey demiyormuş. Onun yüreği, Giresun Kale'sinin eteğinde, koyunlarını otlatan yağız benizli bir çoban için çarpıyormuş. Gönül bu ya, ferman dinlemez, çoban yamaçtan kavalını üfllediği zaman, kızcağız pencereye koşar, hem dinler hem ağlamış, bu umutsuz aşkı için. Gel zaman, git zaman çobanın gönül de kral kızına düşmüş. Bu yakıcı aşk, aylarca sürmüş. Kızın gelen dünürlere "hayır" cevabı vermesi üzerine, kral sormuş, soruşturmuş, sonunda meseleyi anlamış, Küplere binen kral, kızını, Giresun'un karşısındaki bu adaya sürmüş. Burada manastıra kapatmış. Çobanı da yakalatarak, manastırın karşısındaki yaşlı bir çınarın dallarına astırmış. Bir gün sonra da halk sabah uyandığında kızın cesedini, manastırın kulesinde sallanır bulmuşlar.

YAYLALAR

OTÇU GÖÇÜ GELENEĞİ

Giresunlu yaz aylarında yayla şenlikleriyle şenlenir. Yayla şenliklerinin temelinde Doğu Karadeniz Bölgesindeki yaygın bir gelenek olan Otçu Göçü yatar.

Mısırların 20-30 cm büyüdüğü zamanlarda aralarında biten yaban otların kazılmasına sık kazma, ikici kez temizlenmesine ot biçme denir. Bu işlerden iyice yorulan ve işleri biten köylüler ve şehirde oturanlar yorgunluklarını atmak ve eğlenmek için genellikle Temmuz ayı içinde yaylalara yaptıkları toplu gezi ve ziyaretlere Otçu Göçü denir. Zaman olarak mısır otunun alınması ile fındık toplanmasına başlama arasında kalan 15-20 günlük boşluktur. Büyük bir coşkuyla hazırlıklar tamamlandıktan sonra yola çıkılır. Geçmişten gelen örf ve adet gereği yolculuk sırasında pınar başlarında oturulur, yemekler yenir, türküler söylenir, tabancalar atılır ve horonlar tepilir. Otçu Göçü'nü Çepni Türklerinin bayramı olarak niteleyen, bu sosyal hadiseyi bir makale ile ta 1915'te bizlere aktaran

Hüseyin Avni Alparslan Bey'e bir kez daha Allah'tan rahmet diliyoruz. Doymusuz güzellikleriyle bir başka tabloyu andıran Kümbet Yaylası, Giresun'a yaklaşık 60 km. mesafede. Giresun'un en popüler yaylalarından birisi. Yaylanın mesire yeri olan Aymaç Mevki, yayla merkezinin yaklaşık 2 km. kuzeybatısında yer alır. Kümbet yayla şenliklerinin kutlandığı bu mevki, doğal güzellikler yönünden zengin çevre manzarasına hakim bir tepede. Göz alan, gönül çelen güzellikleriyle cenneti düşündüren bu yayla, duyulan, sezilen ama anlatılamayan ihtişamıyla sizi, uzun uzun kendine baktırır. Gözleriniz bir büyüye kapılmış gibi etrafta gezinir durur. Bu yüksek tepeler, yemyeşil tatlı yamaçlar, asude evler, insanlar...Bu tablo kolay kolay bırakılmaz, ama bizim daha görececek yerlerimiz var. Dağların yamaçlarına yayılmış yeşillikler denizinden, Karadeniz'in oya gibi işlenmiş sahillerine iniyoruz.

Özellikle Kümbet, Bektaş, Kazıkbel, Çakıl ve Karavacık yayla şenlikleri sürekli yapılmakta ve bu şenliklere yurtiçi ve yurtdışından on binlerce insanımız katılmaktadır.

Kümbet Yaylası'nda 6 motel ve Orman Genel Müdürlüğü'ne ait 3 yayla evi bulunmaktadır.

FOTOĞRAFLARLA GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GİRESUN

1. Dünya Savaşı'ndan Kurtuluş Savaşına GİRESUN

KAYNAKÇA :

"Gönüllü şehit Oldular Kitap ve Belgesel" inin hazırlanmasında merkezi Gebze'de bulunan İlim Kültür Tarih Araştırmaları İKTAV araştırma merkezi ve belgesel yayıncılık kütüphanesindeki yazılı ve görsel bir çok belge incelendi.

Araştırmacı Yazar İsmail Hacifettahoğlu, Araştırmacı Yazar Ayhan Yüksel, Prof. Dr. Faruk Sümer, Tarih Bilimci Mustafa Köse, Yazar Seyfullah ÇİÇEK, Giresun Dergisi Arşivi, Av. Murat Toker, Tarihçi Yazar Ayhan Yüksel, Gazeteci Remzi MAMAŞOĞLU. Yazar Haldun Domaç. Eğitimiçi-Yazar Fahri Şirin, Yazar Mehmet Fatsa, Giresun ve Espiye Sempozyumu bildirileri, Trabzon belgeseli, Öğretim üyesi Ahmet Gürsoy ile bir çok tarihi ve akademisyenin çalışmalarından özel olarak yararlanıldı. Birinci cihan harbinde şehit olan İbrahim dedemin Şehit yetimi olan Babam Mustafa, amcalarım İbrahim ve Şaban ile Halam. Fadime Kahraman ve Sarıkamış'tan Sibirya'ya esir düşen Mustafa Dedemin ilk evladı olan Anam Emine Kahraman başta olmak üzere bir çok sözlü kaynaklarla görüşüp belgesel çekimleri yaptım. Merkezi Gebze'de bulunan ve binlerce kitap ve belgeselin yer aldığı İlimi Kültür ve tarih araştırmaları Merkezi (İKTAV) in Kocaeli Gebze'de bulunan Kütüphanesindeki bir çok belgesel ve bilgiyi gözden geçirip incelenerek bu kitap hazırlandı.. ayrıca kitabın hazırlanmasında aşağıdaki bilimsel makalelerden özel olarak yararlanıldı.

1.CAGLAR, Günay, " Ali Rıza Pasa Hükümetinin İstifası üzerine Meclis-i Mebusan-i Osmaniye'ye Samsun ve Yöresinden Gönderilen Telgraflar."

3-MILLİ Mücadele'de Karadeniz Bölgesi'ne Yönelik İngiliz Faaliyetleri- Doç. Dr. MEHMET OKUR- Genelkurmay ATESE Yay.-Ankara-2006

4- AYDOĞAN, Erdal, "Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun Bölgesinde Jandarma Birlikleri Oluşturma Faaliyetleri"- 19 Mayıs ve Milli Mücadele'de Samsun Sempozyumu-20-22 Mayıs 1999-Bildiriler-

5-KURT, Dr.Yılmaz, Pontus Meselesi, T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No: 68

5- BALCIOĞLU, Mustafa, 1.Dunya Savaşı ve sonrasında,

da, Rumlar ve Topal Osman, Giresun Tarihi Sempozyumu -1996)

6-Mustafa Balcioğlu, Belgelerle Milli Mücadele Savaşı'nda 1c Ayaklanmalar ve Merkez Ordusu, Ankara 1991, s.77.)

7-M.S.Sari Bayraktaroğlu, Osman Ağa ve Giresun Uşakları Konuşuyor, İst.1975, s.151.

8-Sakarya Şehidi Binbaşı Hüseyin Avni Bey-Tirebolulu Alparslan- İsmail Hacifettahoglu-Atlas Yayınları-1999

9- (MENTESOGU, Erden, Yakın Tarihimizde Osman Ağa ve Giresunlular, Yesil Giresun Gazetesi Yayınları, Giresun 1997 – s.123.)

10.-19 Mayıs ve Milli Mücadele'de Samsun Sempozyumu- 20-22 Mayıs 1999- Bildiriler –

11- Osman Ağa ve Giresun Uşakları Konuşuyor M. Şakir Sarıbayraktaroğlu

12- Atatürk'ün Muhafızı Topal Osman Ö. Sami Çoşar

13- Osman ağa Erdem Menteşoğlu

14- Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları Maliye Bakanlığı 50. Yıl Yayınları

15- Politika Ansiklopedisi, Tercüman Yayınları

16- Giresun Dergisi 11.Sayı

17- Afyon Valiliği'nin resmi yazısı

18- Giresunlu Mücahit Gazi Mustafa Hakyemez

19- Giresun Dergisi 39. Sayı

20- Tek Adam, Şevket Süreyya Aydemir- 2. Cilt. S.516

21- Anadolu Ajansı Bülteni -5 Ağustos 2008

22- Şu Çılgın Türkler- Turgut Özakman- Ankara'ya Yürüyüş. S.312

23-Sakarya Şehidi Binbaşı Hüseyin Avni Bey- Tirebolulu Alparslan, İsmail Hacifettahoglu, Atlas Yayınları Ankara 2003

24- Milli Mücadelede bir sarklı. Müftü Ahmet Necmettin Efendi, Tarih ve Medeniyet Dergisi, Ayhan Yüksel, Ocak 1998,

25-Tirebolu'dan Simalar, Ayhan Yüksel, An Sanat Yayın Evi 2005, s.127

26- Tirebolu Tarihi, Prof. Dr. Faruk Sümer, İstanbul 1992 , Şehit Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan- Mustafa Köse,

“Birinci Dünya Savaşı’ndan Kurtuluş Savaşı’na
Gönüllü Şehit Oldular” kitabının yazarı

İsmail Kahraman’ın Özgeçmişi

İsmail Kahraman

1960 yılında Giresun’un Espiye ilçesi Soğukpınar Beldesi (Dikmen) köyünde doğdu. 1978 yılında Gebze’de gazeteciliğe başladı. TRT, Anadolu Ajansı başta olmak üzere bir çok yayın kuruluşunda çalıştı. Cebel-i Tark’tan Çin Seddi’ne Zaferlerimiz ve Şehitliklerimiz, Balkanlar, Ortadoğu, Afrika ,Orta Asya, Doğu Türkistan, Sibirya, Avrupa, Kafkaslar ve Uzakdoğu ile ilgili çok sayıda araştırma yazıları yazıp, belgeseller çekip kitaplar yazdı. Halen bir çok TV kanalında DEVR-İ ALEM adı ile yayınlanan tarih ve kültür belgeseli programını hazırlayıp sunmakta. Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından sürekli sarı basın kartı sahibi olan Kahraman, Kültür Bakanlığı belgesel yapım yetki ve yayıncı belgesi ile Yapımcı - Yönetmen olarak dünyanın 80’e yakın ülkesinde 100’den fazla kültür ve medeniyet tarihimize yönelik araştırmalar yapıp TV belgeselleri ve kitaplar hazırladı.

Anadolu Gazete Sahipleri Basın İlan

Kurumu Türkiye Temsilcisi (2002-2006)
*Avrasya Gazete, Radyo ve Televizyon Yayıncıları Birliği (AGRT) Genel Başkanı
*Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Gazeteciler Federasyonu Başkanlar Konseyi Üyesi olarak Basın - yayın hayatına devam ediyor. Belgesel TV programları ile Haber ve Araştırma yazılarından dolayı; Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü başta olmak üzere basın yayın, resmi ve özel kuruluşlar tarafından çok sayıda ödül ve başarı belgesi ile ödüllendirildi. Araştırmacı gazeteci ve belgesel yönetmeni olarak Yurtiçi ve yurt dışında konferans, seminer ve panellere konuşmacı olarak katılıp belgesel gösterimlerinde bulundu. 3 Evlat babası ve bir torun dedesi olan Kahraman Nivport üniversitesi davranış bölümü mezunu ve Anadolu Üniversitesi .AFK halka ilişkiler bölümünde eğitim görmekte. Yurt içi ve yurt dışı gezileri ile ilgili inceleme ve araştırma yazıları , Belgesel Yayıncılık tarafından “İsmail Kahraman’la Devri Alem” adı ile kitap haline getirilmekte.

İlim Kültür ve Tarih Araştırmaları Merkezi (İKTAV) Kütüphanesinde
binlerce kitap ve belgesel kültürümüzün hizmetinde

İlim, Kültür ve Tarih Araştırmaları Vakfı (İKTAV)'nın
kültür hizmetlerine sponsor olarak katkıda bulunabilirsiniz.
İKTAV İletişim: www.belgeselyayincilik.com / belgeselyayincilik@gmail.com

İlim Kültür Tarih Araştırmaları Merkezi (İKTAV)'ın çalışmalarına sponsor olan kuruluşlar

Sultan Orhan Mahallesi 1113 Sok. No: 15 Gebze / KOCAELİ
Tel: 0 262 641 43 99 - 0 262 646 03 03 / Fax: 0 262 641 46 05
belgeselyayincilik@gmail.com /info@gebzegazetesi.com

İlim, Kültür ve tarih araştırmaları Merkezinde
Üniversiteler, Araştırmacılar ve Akademisyenlerin
yararına yazılı ve görsel kaynak:

DEVİRİ ALEM BELGESELLERİ

1. **ALMANYA'DA GURBETÇİ OLMAK:** İşçi göçünün 50 yılında, adım Adım Almanya gezi izlenimleri... Türklerle yapılan söyleşiler... Tarih boyu Türk – Alman ilişkileri... Berlin'de Türk Şehitliği... Berlin'de Osmanlı yazma eserler kütüphanesi...

2. **AFGANİSTAN:** Horasan Medeniyetinin Başkenti Kabil, Molla Cami'den Ali Şir Nevai'ye Herat. Celalabad'tan Hayber geçidine yolculuk, Kubbetül İslam ve Mevlana diyarı Belh, Pamir Dağları'ndan Maveraünnehir'in kilometre çizgisi, Seyhun ve Ceyhun ırmakları.

3. **KARA KITA AFRIKA'YA KÜLTÜR YOLCULUK:** Afrika neresi? Afrika çölünde yolculuk, Sahra Çölü'nden Atlas Dağları'na... Sahra yolu..

4. **ATA YURDUMUZ TÜRKMENİSTAN:** Merv'den Anadolu'yu fethedenler, Selçukluların Başkenti Merv'de yok olan bir medeniyetin ayak izleri, Sultan Sencer'in Türbesi'nde yankılanan Oğuz hanın destanı. Kaf Dağı'nın ardındaki Aşkabat, Dandanakan'da yazılan tarih....

5. **ARDA BOYLARI:** Edirne'den Rodoplara Arda ve Meriç boylarında Osmanlı izleri.. Haskova'dan Kırcaali'ye, Koşukavak'dan Dimetoka'ya yanık Rumeli Türküsü. Rumeli'de Unutulmuş köyler ve yıkılan evler, tütme-yen bacalar.

NAVUTLUK: Avlonya'dan Dıraç'a Adriyatik sahilindeki Arnavutluk.. İşkodra kalesinden Elbasan'a.. Akçahisar'dan Berat'a mimaride yaşayan Osmanlı medeniyeti...

7. **ASRIN FELAKETİ MARMARA DEPREMİ:** Deprem felaketinden alınacak dersler, Marmara depreminde görüp yaşadıklarım. Deprem değil ihmal öldürüyor.

8. **CAN AZERBAIJAN:** Hazar sahilindeki rüzgarlar şehri Bakü neler anlatıyor, Şeki'den Kafkas dağlarına yolculuk, Nizami'nin şiirlerinde yaşayan Gence'de yankılanan destan. Can Azerbaycan Karabağ için ağlıyor...

9. **GİRİT'TE OSMANLI:** Konya'dan Hanya'yı görmek, Hanya'da garip Osmanlı eserleri, Resmo'dan Kandiya'ya, Girit'ten göç edenlerin hikayesi..

10. **BATMAN'DAN ERBİLE PETROL:** Erbil Kalesi'nde Türkmen ağıdı, Kuzey Irak'ta kültür yolculuğu. Erbil'de Kerkük havası...

11. **BİTLİS'TEN AHLAT'A:** Kubbet'ül İslam Ahlat'tan Belh'e tarih yolculuğu. Ahlat mezar taşlarından Orhon abidelerine, taşlarda yaşayan medeniyet...

12. EVLAD-I FATİHAN DİYARI BOSNA: Bosna semalarında yankılanan Fatih'in fermanı, Sarayova'nın taşköprüleri, İğman dağlarından Tuna nehrine, Vezirler şehri Trnav-nuk, Mostar'da Hilal'in yükselişi...

13. ÇANAKKALE DENİZ VE KARA SAVAŞLARI: Çanakka-le dünya milletleri için neler anlatır. Çanakakale'yi yaşa-tan ülkeler...

14. ŞEHİTLER MAHŞERİ ÇANAKKALE: Çanakakale cephe-sinde şehit olan Müslüman ülke askerleri, Neden Ça-nakkale cephesine gelmişlerdi?

15. DENİZLİ: Denizli'de yapılan hacı savaşları ve so-nuçları...

16. DOĞU TÜRKİSTAN: Urumçi'den Turfan'a, Kaşgar-ı Mahmut'un divanı, Doğu Türkistan'dan dünyaya...

17. DÜZCE: Düzce'de yaşayan dünya kültürleri...

18. ENDÜLÜS MEDENİYETİ: İspanya'da 800 yılın izle-ri, Kurtuba'dan Gırnata'ya, Elhamra Sarayı'nın ihtişa-mı, Cebeli Tarık'da Tarık bin Ziyad'ı anmak ve anlamak, İşbiliya'dan Seviya'ya, Tüleytula'dan Tolado'ya Endülüs, Vadiül Kebir'den akan Endülüs tarihi, Madrid'de bir gün...

19. RESSAM OSMAN HAMDİ BEY: Müzeci ve Ressam Osman Hamdi'nin tabloların-da yaşayanlar...

20. ERZURUM BELGESELİ: Doğu'nun ki-lit taşı Dadaşlar diyarı Erzurum... Sarı-kamış Harekatı'nın karargah merkezi Er-zurum...

21. HABEŞİSTAN'DAN ETİYOP-YA'YA: Afrika'nın merkezi Adisababa... İlk hicret edenler...

22. FİLİSTİN: Kudüs'ten Akka'ya, Yafa'dan Hayfa'ya Os-manlı izleri...

23. GAZİ OSMAN PAŞA VE PLEVNE: Tuna Boylarında Os-manlı şehirleri...Plevne'de yazılan destan...

24. SANAYİ KENTİ GEZBE: Gezbe'de sanayi kuruluşu bu-lunan dünya ülkeleri.

25. GURBET ŞEHİTLERİ YEMEN: Gidenler neden gelmi-yor? Sana'da gördüklerim...Türkçe'yi unutan Türkler; a-bidesiz ve mezarsız şehitler, Aden'den Hudeybeye... Ye-men ellerinde Veysel Karani...

26. HACI BAYRAM VELİ: Anadolu'nun manevi fatihleri... Horasan erenleri... Alperenler...

27. HARPUT'TAN ELAZİZE: Balakgazi ve Arapbaba... Harput'ta söylenen Türkü... Mamuratül Aziz

28. ANTAKYA'DAN HATAY'A: Habibi Neccar ve Kadim şe-hir Antakya...

29. HİNDİSTAN'DA İSLAM MEDENİYETİ: Gazneli Mahmud'dan Babür'lülere Hindistan.. Akra'dan Delhi'ye

Türk - İslam medeniyetinden izler. Kültürümüzde kadı-nı temsil eden Tac Mahal.. Abdullahi Dehlevi'den Mu-hamet Bakibillah'a Hindistan'da gönül sultanları... Hi-maliyaların eteğinde Sirhint'de bir yenileyici İmam-ı Rabbani...

30. HICAZ'DA OSMANLI İZLERİ: Dünyanın merkezi Ka-be.. İnsanlığın ata-sı Cidde.. Mekke'den Medine'ye Hicret yolu. Mahşerin provası Ara-fat Meydanı... Hicaz'da Osmanlı izleri.

31. İSTANBUL SAHABE-LERİ: İstanbul'un ma-nevi fatihleri, Gökte-ki yıldızlar... Neden gel-mişlerdi?

32. İSVİÇRE'DE LOZAN: Türkiye'nin Kuru-luşu Lozan. İsviçre Türkleri ne yapıyor?

33. KAFKASLAR'DAN BALKANLAR'A: Abhazya'dan Kafkas dağlarına Sohumka-le...

34. KAMERUN MÜSLÜMANLARI: Batı Afrika'da bir garip ülke.. Kara kıtanın kara ta-lihi.

35. KARADENİZ'İN KURTULUŞ DESTANI: Karadeniz dağ-larında unutulmuş şehitler...

36. KÜLTÜRÜMÜZDE KIRIM: Desti Kıpçak diyarı Kırım... Sivastopol önünde yatan gemiler... Akmescid'-ten Bahçesaray'a Kırım hanları.. Dilde fikirde işte birliğin mimarı Gaspıralı İsmail..Hüzünlü bir göç hikayesi... Su-dak kalesinden Gözleve'ye...

37. KIRIM'DAN ANADOLU'YA SÖNMEYEN TATAR ATEŞİ: Kırım'dan Dobruca'ya, Dobruca'dan Anadolu'ya Sön-meyen Tatar ateşi...Tatarları bastırdığı od...

38. KOCAELİ: Akçakoca Gazi'den adını alan Kocaeli... Cumhuriyetin ilan edildiği İzmit... Atatürk'ün İzmit Ba-sın toplantısı...

39. KOP'TAN HARŞİT'E İKİNCİ PLEVNE ZAFERİ: Kop Dağı'nda Halit Paşa direnişi... Harşit ırmağını geçeme-yenler... Karadeniz'de yaşanan bilinmeyen bir göç hi-kayesi...

40. KOSAVA'DAN ÜSKÜP'E : Priştina'dan Pirizren'e Rumeli... Golan tepelerinden Gora dağlarına giden Türkmenler... Kosovalı şair Mehmet Akif...

41. ATA YURDUMUZ KIRGIZISTAN: Bişkek'ten Talas'a, Al-taylardan Issıkgöle.. Balasagun'da Yusuf Has Hacı'ı an-lamak..

42. KUDÜS'DEN AKKA'YA: Kudüs'te Osmanlı izleri.. Kudüs'e veda ederken...

43. KUDÜS VE MESCİD-İ AKSA: İlk kible mescidi aksa... Miraç ve Kubbetüs Sahra...

44. KÜLTÜR TARİHİMİZ DE DİYARBAKIR: Dicle'den akan tarih... Kale'den Ulucamiye...

45. KÜLTÜR TARİHİMİZDE ÇİN: Çin Seddi'ni a-şanlar... Pekin'de Osmanlı izleri... Çin'de Uygur sofrası... İpek Yolu'nun başla-dığı yer Şian, Dungan Müslümanla-rı, Çin'de sahabe kabirleri... Şenzen'den Hongkong'a...

46. LÜBNAN: Beyrut'tan Trablus-şam'a giderken... Lübnan'da Osmanlı eserleri. Mı-sır seferinde Trablus'a göçen Kavaşra Türkleri... Zahle'de Osmanlı şehitliği... Balbek'te Selçuklu Türkle-ri...

47. MAŞRİK'DEN MAĞRİP'E FAS: Marakeş kütüphanele-ri... Darül-beyza'dan Kazablanka'ya, Rabat'tan Meknes'e mağrip medeniyeti... Fas'ın kalbi Fes.

48. FİNDİĞİN BAŞKENTİ GİRESUN: Fındığın dünyaya yol-culuğu... Selçuklu'nun Bayramlı beyliği...

49. KÜLTÜRLER BAŞKENTİ İSTANBUL: İmparatorluklar... Kültürler ve Sultanlar Şehri...

50. SANAYİ TARİHİMİZ: Sanayi tarihimize kültür yolcu-luğu.

51. KÜLTÜR TARİHİMİZDE YAYLALAR: Orta Asya'dan Anadolu'ya yayla kültürümüz...

52. MALAZGİRT'TEN VİYANA'YA: Malazgirt Ovasından Viyana dağlarına kutlu sefer...

53. DUBAİ'DEN PAKİSTAN'A: Birleşik Arap Emirlik-leri'nden Pakistan'ın Lahor kentine...

54. MEHMET AKİF ERSOY: Kosova'dan İstanbul'a Milli Şa-ir Mehmet Akif'in hayat hikayesi.

55. TİFLİS'DEN BATUM'A GÜRCİSTAN: Komşumuz Gürcistan'da kültür tarihimiz ve Acara'nın başkenti Batum'da Osmanlı izleri...

56. DOST VE KARDEŞ PAKİSTAN: Pencap'dan Keşmir'e, Peşaver'-den İslamabad'a kültür tarihimize yolculuk. Muhammed İkbâl'den Ziyaülhak'a Pakistan...

57. PEYGAMBERLER TARİHİ: Dünya ve Türkiye'de pey-gamber şehirlerine tarih yolculuğu...

58. RODOS'UN FETHİ: Kanuni'nin Rodos seferi... Ro-

dos sarayı...

59. RODOS'TA OSMANLI İZLERİ: Rodos'da Osman-lı izleri ve unutulmuş Türk-lerin sitemi...

60.

SANAYİ VE ORMAN: Ye-şil örtü ormanlarımız ve çevrenin önemi.

61. SARIKAMIŞ ŞEHİTLERİ: Allahüekber'-den Köprüköy'e kar altında yatan bir tarih, Mezarsız ve kefensiz Sarı-kamış Şehitleri...

62. MOSTAR'DA EZAN: Köprü değil Hilal'in karşısında okunan ezan.

63. SELÇUKLU'DAN OSMANLIYA ANTALYA: Vakıflar şehri Antalya.

64. ŞEHİT SULTAN MURAT HÜDAVENDİGAR: Bursa'dan Rumeli'ye kutsal sefer...

65. SULTANLAR ŞEHİRİ MANİSA: Padişahlar yetiştiren Şehzadeler şehri Manisa...

66. SÜNNET BELGESELİ: Sünnetin kültür tarihimizdeki yeri ve sünnet geleneği...

67. ŞAM'DAN HALEP'E SURIYE'DEKİ OSMANLI: Şam, Ha-lep, Hama, Humus ve Busra'ya yolculuk...

68. ŞEHİTLERE VEFA: Galicya'dan Yemen'e, Filis-tin'den Hicaz'a şehitliklerimiz.

69. ŞEHZADE ŞEHİRLERİ, AMASYA, TRABZON, KÜTAHYA VE BOLU: Şehirlerin tarihi.

70. BULGARİSTAN'DA OSMANLI MEDENİYETİ: Filibe'den Sofya'ya, Balkanlar'dan Tuna'ya komşudaki 500 yıllık kültür tarihimizden izler.

71. BALKANLAR'DAN TUNA BOYLARI: Balkanlar'dan e-sen Rumeli havası mı? Ürün eli mi?

72. TUNA'DAN BİR TARİH AKAR: Silistre'den Vidin'e.. Rusçuk'tan Varna'ya Tuna boylarında Osmanlı şehirleri .. Deli orman mı? Dolu orman mı?

73. TUNUS: Arap Baharı öncesi ve Sonrası Tunus. Ku-zey Afrika'nın merkezi Tunus, Kara kıta Afrika'-nın ma-nevi merkezi Kayrevan... Anibal'in ülkesi Kartaca'ya yol-culuk...

74. ORHON'DAN ANADOLU'YA TÜRK DÜNYASI: Göktürk-ler den Türkiye Cumhuriyetine Türk devletlerinin kuru-luş hikayesi...

75. SİMBAT'IN ÜLKESİ UMMAN: Umman'a kültür yolculuğu...

76. ÜRDÜN'DE OSMANLI İZLERİ: Amman'dan ölü denize, Gor bölgesinden Mute'ye kültür ve medeniyetinde tarihimiz...

77. VATAN YAHUT AHISKA: Hüzünlü bir göç hikayesinin adı Ahıska Türkleri... Ahılka'den Ahıska'ya hüzünlü bir coğrafya...

78. BALKAN SAVAŞLARI: Rumeli'ye veda ederken... 93 harbi...

79. YUNANİSTAN'DA OSMANLI MEDENİYETİ: Batı Trakya'dan Atina'ya...

80. YUNUS EMRE: Anadolu'da bir söz ustası hak aşığı ve halk ozanı Yunus'un izinden...

81. 93 HARBİN'DEN 89 GÖÇÜNE: Rumeli ve Balkanlardan devam eden göçün hikayesi...

82. TAYLAND MÜSLÜMANLARI: Ban-kong'da bir Osmanlı arması. Patani Müslümanları...

83. HOLLANDA TÜRKLERİ: Hollanda da yaşayan 400 bin Türkün hikayesi... Evliya Çelebi'den günümüze Hollanda şehirleri...

84. AŞKABAT'TAN MERV'E TÜRKMENİSTAN: Oğuzhan'ın ülkesi Ata yurdumuz Türkmenistan... Türkmenistan şehirleri...

85. KORE ŞEHİTLERİ: Anadolu'dan uzaklara gidenler ve Kore de şehit olanlar...

86. MOĞOLİSTAN'DA ORHON ABİDELERİ: Orhon kitabeleri ne anlatıyor... Taş değil tapu senedi... Orhon ırmağının Baykal gölüne, Karakorum'dan Karabalgas'a, Göktürklerden Uygurlara kültür ve medeniyet tarihimiz...

87. ÇAD'DAN KAMERUNA: Afrika çöllerine akan Şari ve Logon ırmakları... Habeşa'da şehit edilen alimler... Diajamina'dan Kuseyri'ye...

88. BEL'H'DEN KONYA'YA MEVLANA: Afganistan'dan Anadolu'ya, Mevlana yolunu takip etmek...

89. ROMANYA: Bükreş de Türk şehitliği... Köstence'den Babadağ'a... Balkanların manevi fatihi Sanı Saltuk...

90. RUSYA: Moskova'dan Orhon abideleri

ne... Kızıl Meydan'ı gezerken... Rusya Müslümanları...

91. HAC VE HİCAZ: Kutsal topraklarda Hac ibadeti... Mekke'den Medine'ye kutlu yolculuk...

92. BELÇİKA: Avrupa'nın kalbinin attığı yer... Avrupa Birliği binasının önünde...

93. SAKARYA'DAN KOCA TEPE'YE: Kurtuluş Savaşı Destanı ve Şehitliklerimiz...

94. KORE'DEN KIBRIS'A: Kıbrıs ve Kore Savaşları Şehitlerimiz...

95. KARADAĞ: Botgoritsa'dan Tepe-döven'e tarih yolculuğu... Karadağ'da unutilan şehitler...

96. MAKEDONYA: Atatürk'ün doğduğu yer... Üsküp'ten Kalkandelen'e... Vardar Irmağı'nın kaynağından su içmek... Alaca Camii'den Harabati baba tekkesine, Ohri'den Manastir'a...

97. SLOVAKYA: Tuna nehri ile yarışmak... Bratislava'da Osmanlı şehitleri... Galiçya neresi?

98. CEBELİ TARIK'TAN ÇİN SEDDİ'NE: Türk Tarihi'nin Akışı belgeseli...

99. FETİHTEN KURTULUŞA TRABZON: Trabzon'un Fatih Sultan Mehmet tarafından 1461 yılında fethinden, 24 Şubat 1918 yılında Rus işgalinden kurtuluşu... Karadeniz dağlarında unutilmış şehitlikler...

100. DİLOVASI: Sanayi, çevre, tarih, kültür ve tarımda marka şehir Dilovası...

101. BURKİNA FASO: Batı Afrika'nın kalbinin attığı altın madenin merkezinde fakir insanlar diyarı

102. HACI ABDULLAH HALİFE: "Karadeniz'in Manevi Önderi Sultanlar Hocası"

103. TATARİSTAN: İdil boylarında İdil Bulgar Türk devletinin kurulduğu, İslam medeniyeti ile 1123 yıl önce tanışan bir devlet

104. ŞİPKA'DAN PLEVNE'YE: Balkan dağlarındaki Şipka geçidinden, Tuna boylarındaki Plevne'ye unutilan şehitler diyarı

105. ÇEÇENİSTAN: Asırlarca ölüm kalım mücadelesi veren bir milletin varoluş destanı.

Belgesel #1

GİRESUN'dan
KURTULUŞ SAVAŞINA'na
**GÖNÜLLÜ
ALAYLAR**

Belgesel #2

100. yılında
**SAKARYA
ZAFERİ**
ve
**İSTİKLAL
MARŞI**

Harşitten Sakarya Nehri'ne Zaferler Tarihimiz Akar

İlim, Kültür, Tarih ve Teknoloji Araştırmaları Merkezi

www.iktav.com

*"Hatt-ı müdafaa yoktur;
sath-ı müdafaa vardır*

Viyana'da başlayan çekilmenin
238 yıl sonra durdurulduğu
askeri tarihin kaydettiği en uzun
sürelî meydan muharebesi olan
23 Ağustos - 13 Eylül 1921
tarihleri arasında 22 gün 22
gece süren, Ankara - Polatlı ve
Haymana'da yapılan Sakarya
Meydan Muharebesi sonrası
TBMM tarafından gazi ve mare-
şallık ünvanı verilen Mustafa Ke-
mal Atatürk'ün Sakarya Meydan
Muharebesi ile ilgili tarihi sözü:

*"Hatt-ı müdafaa yoktur; sath-ı müdafaa vardır. O sath
bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla
ıslanmadıkça terk olunamaz.*

*Onun için küçük, büyük her birlik bulunduğu mevziden
atılabilir.*

*Fakat küçük, büyük her birlik, ilk durabildiği noktada
yeniden düşmana cephe kurup harbe devam eder. Yanında-
ki birliğin çekilmeye mecbur olduğunu gören birlikler ona
tabi olamaz. Bulunduğu mevzide sonuna kadar dayanmaya
ve karşı koymaya mecburdur."*

Mustafa Kemal Atatürk

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

Recep Tayyip Erdoğan

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

'Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır; o sath bütün vatandır' anlayışıyla zafere ulaşan Sakarya Meydan Muharebesi, Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan yolda önemli dönüm noktalarından biridir.

Türk Milletinin bütün fertleriyle kanı ve canı pahasına 22 gün ve gece süren şanlı direnişi sonrasında gelen Sakarya Zaferi, İstiklal Harbi'nin seyrini değiştirmiş, aziz milletimize istiklal yolunda güç ve umut katmış, uluslararası alanda Medisimizin itibarını yükseltmiştir.

Sakarya Meydan Muharebesi'nde sergilenen azim ve kararlılık, bugün de milletimize rehberlik etmektedir. Vatan daşlarımız, vatan ve bayrak sevgisini her şeyin üzerinde tuttuğunu, gerektiğinde inancı ve istiklali için canı pahasına mücadeleden kaçınmayacağını 15 Temmuz'da dünyaya bir defa daha göstermiştir.

Bu vesileyle, hürriyet ve bağımsızlığımıza, aziz vatanımıza sahip çıkmak için hayatlarını feda etmekten çekinmeyen bütün şehitlerimize bir defa daha ALLAH'tan rahmet diliyorum. Ruhları şad olsun.

Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı

Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı, 2015 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilmiştir. Ankara'nın Polatlı ve Haymana ilçelerinde bulunan 138.500 dekarlık alanı ihtiva eden **Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı**, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 9. Bölge Müdürlüğü Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Park Müdürlüğü sorumluluğundadır.

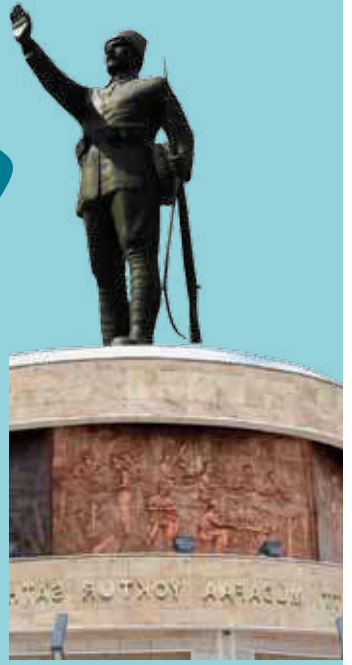
Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı'nın kurulmasını takiben Bakanlığımız, alanı korumak ve vatandaşlarımızın kullanımına açmak için hızla yatırımlara başlamıştır.

Alanın vatandaşlarımıza daha iyi anlatılabilmesi için; Polatlı'daki tanıtım merkezleri yanında Haymana Kirazoğlu, Haymana Ahırlı Kuyu ve Haymana Evliya Fakı Köylerinde 3 adet tanıtım birimi oluşturulmaktadır.

Kartaltepe'deki Mehmetçik Anıtı yanında yapımı sürmekte olan Kartaltepe Sakarya Meydan Muharebeleri Tanıtım Merkezi ve Panoramik Müze inşası, tüm hızıyla devam etmektedir.

İstiklal Harbinde Türk Kadınının rolünü anlatan **"Halide Edip Adıvar Kadın Kahramanlar Müzesi"** yapımı ve eski siperlerin onarılması, tanıtım ve bilgi materyallerinin güncellenmesi gibi faaliyetler de eş zamanlı olarak yürütülmektedir.

Öte yandan bugüne kadar yapılan çalışmalarla Polatlı Sakarya Köyü 12. Grup Şehitliği, Polatlı Eski Polatlı Köyü Şehitliği ve Mangal Dağı Şehitliği ihya edilmiş ve şehitlerimizin hatırasına layık bir hale getirilmiştir. Bunların yanında Evliyafakı Köyü Mezarlığı içerisinde **"Evliyafakı Şehitliği"**, Eski Kışla Köyü içerisindeki **"Kışla Hastanesi Şehitliği"** ve **"İkiztepe Şehitliği"**nin çalışmalarına başlanmıştır.

Jeoradar Çalışması

Şehitlerimizin ebedi istirahatgahlarının ihyasına yönelik çalışmalarımız devam etmektedir. Bunların yanında; muharebelerin geçtiği alanlarda sürmekte olan jeoradar çalışma neticelerine göre tespit edilen ve edilecek şehitlikler düzenlenmektedir. Bu bağlamda savaşın 100. Yılı olan 2021'e yönelik çalışmalarda hızla devam etmektedir. Bunların arasında jeoradar çalışması ile şehitliklerimizin tespiti faaliyeti ile bugüne kadar 80.000 m²'lik alan taranmış 16 şehitlik alanı tespit edilmiştir.

2017 yılı içerisinde 176 noktada 100.000 m²'den fazla alanın da taranması ve şehitlik tespit çalışmalarının bitirilmesi planlanmaktadır. Çalışmaları devam ettirerek bütün şehitlerimizin hatırasının yaşatılması, ziyaretçilerimizin şehitlerimizi bir fatiha ile hatırlamaları hedeflenmektedir. Bütün bu çalışmalar, Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüd (ATASE) Daire Başkanlığı ile iş birliği içerisinde yürütülmektedir.

Bakanlığımız, Milli Mücadelenin en önemli dönüm noktası hükmündeki Sakarya Meydan Muharebesi'nden geriye kalanları korumayı ve hatırasını yaşatmayı hedeflemektedir. Bu destansı mücadeleyi gelecek nesillerin hafızalarında canlı tutmak gayesiyle, savaşın geçtiği alanlar ve şehit mezarları, Bakanlığımızca korunmakta ve milletimizin milli bir mirası olarak muhafaza edilmektedir.

Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı'nın vatandaşlarımızla buluşturulması için yapılacak çalışmalar arasında; müze ve şehitlikler içindeki tanıtım ve bilgilendirme alanlarının yenilenmesi öncelikle ele alınmaktadır. Bunun yanında alanın dünya standardında bir tarihi alan haline getirilmesi için gereken strateji geliştirme çalışmaları da gerçekleştirilmektedir.

Milli Mücadele Öncesi

1 1914-1918 tarihleri arasında dört yıl süren Birinci Dünya Savaşı'nda ölüm kalım mücadelesi verilmiş, yedi düvele karşı on cephede milyonlarca şehit verdiğimiz Birinci Dünya Harbi bitmiştir. Cepheelerde kazanılan savaş, müttefikimiz Almanlar yenildiği için masa başında kaybedilmiştir. 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ise ağır şartlar içermektedir.

Birinci Dünya Harbi sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya) Anadolu'nun kritik yerlerini işgale başlamıştır. Bu anlaşma ile Osmanlı Devleti'nin bütün orduları ve donanması dağıtılmış, milletimizin hürriyeti elinden alınmaya çalışılmıştır.

Milletimiz bu işgale ve haksızlığa dur demek için kendi başına direnmeye başlamış ve yurdun birçok yerinde küçük mukavemet teşkilatları kurulmuştur. **"Kuvay-ı Milliye"** adlı bu gönüllü birlikler silahla mücadele ederken; ileri gelen toplum liderleri

de, bulundukları vilayetlerde vatan-daşları teşkilatlandırmaya ve işgalden kurtuluş çareleri aramaya başlamıştır.

1919 yılında Yunan işgaline uğrayan Batı Anadolu'da, Kuvayı Milliye hareketi, yani milletin kendini savunmak için mücadele etmesi daha da hızlanmıştır. Bunun üzerine Yunan işgali batıya doğru genişlemeye başlamıştır.

Öte yandan yurdun geri kalanında vatan müdafaası için takip edilecek yollar ele alınmaktadır. Yapılan kongreler ve toplantılar neticesinde bildiriler yayınlanarak, vatandaşların teşkilatlanması sağlanmıştır.

19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde hızlanan milli mücadele hareketi, vatanın bir bütün olarak korunması ve kurtarılmasını hedeflemiştir. Bunun için farklı illerde kongre ve toplantılar düzenlenmiş, Osmanlı Meclis-i Mebusan vekillerinin de katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece Milletimizin birliği ve bütünlüğü güçlendirilmiş, bağımsızlığımız için mücadeleye başlanmıştır.

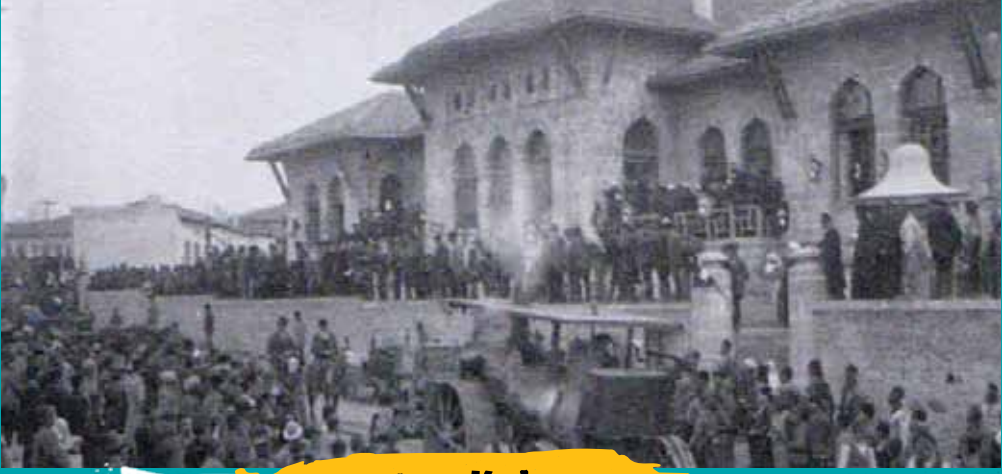

Milli mücadelede hedefler ve vatan sınırları "Misak-ı Milli" adlı karar ile Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı tarafından belirlenmiştir. Milleti mücadeleye ve direnişe teşvik eden bu kararlar üzerine bağımsızlık mücadelemiz şiddetlenmiş ve en nihayetinde İngilizler İstanbul'u işgal ederek Meclis-i Mebusan'ı kapatmıştır. Bu noktadan sonra Millet iradesinin tecelli edeceği tek adres olarak Türkiye Büyük Millet

Meclisi 23 Nisan 1920' de kurulmuştur.

Kapatılan Meclis-i Mebusan üyelerinin de davet edildiği Ankara'daki Türkiye Büyük Millet Meclisi, büyük fedakarlıklarla toplanmış, Milli iradenin üstünlüğü prensibiyle çalışmıştır. Kuruluşundan itibaren milli mücadeleyi yönetmiş ve vatanın kurtuluşu için bütün imkanları seferber etmiştir.

Son Kale

1921 yılı Ocak ayında başlayan harpler neticesinde silah, mühimmat ve erzak açısından çok daha üstün durumdaki Yunanları hemen mağlup etmek mümkün olamamıştır.

Kütahya-Eskişehir Muharebelerinin kaybedilmesi üzerine , aynı yılın yaz aylarında ordumuzun Ankara'nın batısından geçen Sakarya Nehri'ne kadar geri çekilmesi kararlaştırılmıştır. Sakarya kıyılarına geri çekilme ile Yunan ilerleyişi ve zulmünü bitirmek için güç toplayarak milletin imanı ve iradesi ile son kalede düşmana dur demek hedeflenmiştir.

1921 yılı ilkbaharında, Yunan Ordusu, Anadolu'yu işgal ederken halka kan kusturuyordu. Vatani kurtarmak için harekete geçen ordumuz ise imkansızlıklar içinde mücadele ediyordu. Yıllar süren savaşlarda yaşanan kayıplarla silah ve cephane yok denecek kadar azalmıştı. Anadolu'da halkın ve orduların geçimi için gereken erzak bulunamıyordu. Buna rağmen milletimiz, Mehmet'ini koruyor, ekmeğini bölüyor, vatan için seve seve fedakarlık yapıyordu.

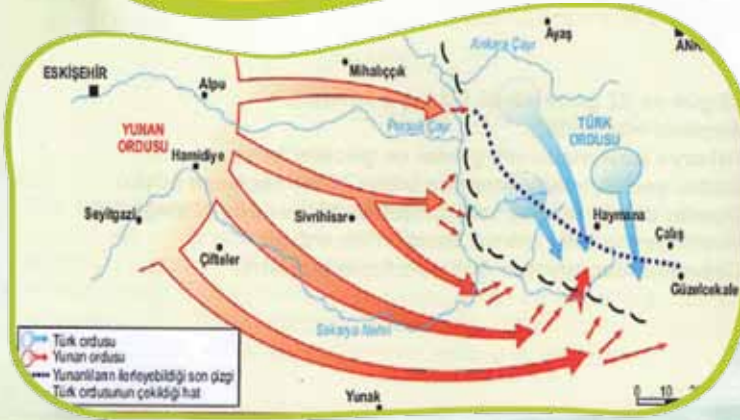
İnönü ve Kütahya-Eskişehir Savaşlarında istediği neticeyi alamayan ordumuz ise gücünü toplamak için geri çekiliyordu. Kütahya - Eskişehir muharebelerinde 45.000 kişilik mevcudunun yarısını kaybeden Türk ordusunun mevcudu bu süre içerisinde tarlasından, sürüsünün başından, okulundan koşup vatanını savunmaya gelen yurttaşlarla yeniden aynı seviyeye getirilebilmiş ve Ankara'nın batısından geçen Sakarya Nehri'nde müdafaa hattı kurulmuştur. Sakarya Meydan Muharebesi'nde savaşan doğrudan doğruya halkın kendisidir.

*Art arda savaşlar sonu yıkılmış,
bezgin ve umutsuz bir ülke...
Koca bir devlet tarihe karışmış;
elde kalan son toprak Anadolu da
tehlkede...
Böyle günler yaşanırken,
ilk kurşun atılıyor "Kalkın, silkinin!" der gibi...
Millet, "Düşman cesedimi çiğnemedem yurduma giremez!" diyor.
Sonra...
Sonrası bir destan...*

Sakarya Meydan Muharebesi ve Önemi

Sakarya Meydan Muharebesi; 100 kilometrelik bir cephe üzerinde, 23 Ağustos - 13 Eylül 1921 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Ankara'nın Polatlı ve Haymana ilçelerini sınırlarında kalan Sakarya Nehri'nin doğu yakasındaki alanda yapılan savaş, İstiklal Harbi'mizin dönüm noktasıdır. Harp, Yunan Ordusunun Sakarya Nehri mevzilerine yönelik ileri hareketi ile başlamış, Sakarya'nın doğusuna geçerek buradaki Türk mevzilerine taarruzu ve güneyden kuşatma teşebbüsü ile devam etmiştir. Güneyde başarı sağlayamayan Yunan Ordusu, Türk savunma mevzilerini Haymana istikametinde yarmaya teşebbüs etmiş ama ordumuzun kahraman savunması karşısında başarısız olmuştur.

Daha sonra ordumuzun karşı taarruzları neticesi, Yunan Ordusu Sakarya'nın batısına çekilmiş ve burada da mağlup olarak, Ege'ye doğru çekilmeye başlamıştır.

**22 gün ve 22 gece sürdü Sakarya Savaşı...
Anadolu'nun kalbi,
Sakarya boylarında
attı günler ve geceler
boyu.**

**Kadın, çocuk, yaşlı
demeden bütün Millet
cepheye koştu.**

**Tepeler alındı, tepeler
verildi; siperler bir
gecede el değiştirdi.**

**İmanla, cesaretle, azimle
savaştı Türk ordusu.
Cehennemler yaşandı,
Sakarya kana boyandı.**

Hattı Müdafaa Yoktur Sathı müdafaa Vardır

Harbin ilk günlerdeki kötü gidişatı üzerine Mustafa Kemal Paşa:

“Hatt-ı müdafaa yoktur; sath-ı müdafaa vardır. O sath bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük, büyük her birlik bulunduğu mevziden atılabilir.

Fakat küçük, büyük her birlik, ilk durabildiği noktada yeniden düşmana cephe kurup harbe devam eder. Yanındaki birliğin çekilmeye mecbur olduğunu gören birlikler ona tabi olamaz. Bulunduğu mevzide sonuna kadar dayanmaya ve karşı koy maya mecburdur” sözleriyle orduya emir vermiştir.

Mustafa Kemal Paşa’ nın ifade ettiği üzere; o güne kadar savunma hattı taktiğiyle gerçekleşen harplerde, hat kırıldığına bütün ordu geri çekilmektedir. Ancak vatanın bekası için yapılan bu son savunmada, tam fedakarlık talep etmiştir.

Bu emri izleyen günlerde savunma hattımız yer yer kırılrsa da bu kısımlar geri

çekilerek hemen, yeniden mevzilenmiştir. Bu başarılı taktik ile Türk askerinin iman dolu mücadelesi birleştiğinde Yunan Ordusu durdurulmuş ve harp kazanılmıştır.

**Sakarya, saf çocuğu, masum Anadolu’nun,
Divanesi ikimiz kaldık Allah yolunun!
Sen ve ben, gözyaşıyla ıslanmış hamurdanız;
Rengimize baksınlar, kandan ve çamurdanız!
Necip Fazıl Kısakürek**

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ'NİN SONUÇLARI

Sakarya Meydan Muharebesi ile Milletimizin 238 yıllık, Viyana kapılarından başlayarak Anadolu'ya doğru gerileyişi, son bulmuştur. Zafer kazanan Türk Ordusu ve Milli Mücadele Hükümeti'ne yurtta ve dünyada olan saygı artmıştır. Kazanılan zaferin ordumuza verdiği moral ve yapılan hazırlıklar sayesinde 26 Ağustos 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesi zaferi ile Anadolu düşman işgalinden kurtarılmıştır. İslam'ın ve Türk'ün son kalesinde bir destan yazılmıştır.

Batılı ülkeler TBMM iradesi ile anlaşmalar imzalamış. İlk olarak Fransızlarla Ankara Antlaşması imzalayarak İtilaf Devletleri cephesini bozmuş, Misak-ı Milli'yi kabul etmiş. Sovyet Rusya ile bugünkü doğu sınırlarımızı tespit eden Kars Antlaşması imzalanmıştır. Sakarya Zaferi; yeni Türk Devletinin doğuşunda en büyük etkenlerden biri olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya mareşallik rütbesi ve gazi unvanı Sakarya Zaferi'nden sonra 19 Eylül 1921 tarihinde verilmiştir.

13 Eylül 1683'de Viyana çekilmesi ile başlayan geri çekilme 238 yıl sonra aynı tarihte 13 Eylül 1921 tarihinde Sakarya Meydan Muharebesi zaferi ile Polatlı ve Haymana'da durdurulmuş ve karşı taarruza geçilmiştir.

**Sakarya Meydan
Muharebesi'nde yıllar süren
harplerde verilen şehitler ve kayıplar
neticesinde asker sayısı azalmış,
kadınlarımız ve gençlerimiz cepheye
yardıma koşmuştur. Kara Fatmalar,
Ayşe bacılar ve daha nice kadın
kahramanlar, bebekleri kucağında
cephane taşımıştır. Birçok okulun
öğrencileri cepheye koşmuştur.
Örneğin Kayseri Taş Mektep'teki 63
lise son sınıf öğrencisi Sakarya'da
şehit olmuş, okul o yıl mezun
vermemiştir.**

SAKARYA SAVAŞI'NDA ŞEHİT SAYISI

Sakarya Meydan Muharebesi'nde Türk ordusunun zayıyatı; 5713 şehit, 18.480 yaralı, 828 esir ve 8629 kayıp olmak üzere toplam 33650'dir. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü bölgede sürdürdüğü sistematik arama çalışmaları sırasında muharebe meydanında kaybolmuş yaklaşık 2000 şehidimize ulaşmayı başarmış, şehit mezarlarını koruma altına almıştır.

*"Sakarya
kıyılarındaki Türk zaferi,
Yakın ve Orta Doğu'nun siyasal
yüzünü değiştirmiştir. İki yüz yıldan beri
Batı, ihtiyar Osmanlı İmparatorluğu'nu
parçalamaya çalışmış; fakat Sakarya'da
Türk'ün kendisi ile karşılaşmış ve O'na
dokunduğu anda da tarihin yönü
değişmiştir."*

Joseph Arnold Toynbe
Ünlü İngiliz Tarihçi

*"Bugün Polatlı ve
Haymana arasındaki tepeleri
dolaşanlara, bu çorak dağların hava-
sında, binlerce ve binlerce şehitlerin son
nefesleri hala duyuluyormuş gibi gelir. Ve
geceleri dağlarda dolaşan çobanlarla, dağ
yollarından geçen yolcular, mesela Duatepe
üzerine, zaman zaman gökten nur yağdığını
anlatırlar. İnanırsınız. Çünkü her bastığı-
nız toprak parçası bir şehit mezarıdır."*

Şevket Süreyya Aydemir

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ ZİYARETÇİ REHBERİ

ALAGÖZ KARARGÂH MÜZESİ: Ankara'ya 40km. uzaklıkta Alagöz Köyünde bulunan Başkomutanlık karargahı Mustafa Kemal Atatürk tarafından 12 Ağustos - 09 Eylül 1921 tarihleri arasında savaşı burada yönetmiştir.

SAKARYA KIŞLASI: Sakarya Irmağı kenarında oluşturulan Sakarya Şehitleri Çevre Koruma, Ağaçlandırma ve Park Alanı Askeri kışla içinde yer almaktadır.

SAKARYA ŞEHİTLİĞİ: Şehitlik ve Zafer anıtı Polatlı merkezinde yer almaktadır. Bölgede yapılan ilk şehitlik ve Anıt'dır. Savaşı yaşayan komutanlar tarafından yaptırılması ve açılışının yapılmış olması anlamlıdır.

GORDION: Efsaneler diyarı Gordion Polatlı'dan 17km. mesafededir. Efsanelere konu olmuş Antik Kenti ve araziye kaplayan 100'ü aşan tümölüsleriyle eşsiz bir görüntüye sahiptir. Kazılardan çıkan eserlerin sergilendiği müzesi ve 355m. çapı, 55m. yüksekliği ile dünyanın tek örnek ahşap mezarı ziyaretçilerini beklemektedir.

KARATEPE :Karayolundan görülebilen tepe Polatlı'nın güneyinde bulunmaktadır. Tepe savaşta defalarca el değişmiştir ve yüzlerce şehit verdiğimiz yerdir.

SARIÇAL TEPE MEVZİLERİ: Sarıçal Tepe, Yıldız dağı bloğunun güney bölümünde, savunma hattının 90 derece dönüş yaptığı bölgedir. 1921 yılından kalan en belirgin mevziler bu bölgede yer almaktadır.

GAZİTEPE: Gazitepe, Polatlı'nın 47km. güneyinde İlerkatrancı köyünde bulunmaktadır. 12 Ağustos 1921 günü Başkomutan Mustafa Kemal'in cepheyi dolaşırken attan düşüp kaburga kemiklerinin kırıldığı yerdir.

MANGAL DAĞI: 23 Ağustos 1921 günü savaşın ilk gününde muharebelerin geçtiği mevzileri ve muharebe alanlarının güney kanadının dayandığı arazi görülebilir. Mangal Dağın'da mevzilerle birlikte isimsiz şehit mezarları da bulunmaktadır.

TÜRBE TEPE: Bahçecik köyünün üstünde 1335m. yüksekliğinde en hakim arazi parçasıdır. 24-25 Ağustos 1921 günleri çetin muharebelerin yaşandığı bölgedir. Bu tepelerde savaştan kalan yer yer mevziler görülebilir. Haymana veya Polatlı üzerinden ulaşılabilir.

ÇAL DAĞI: Savaşın kilit arazi kesimlerinden biridir. 1 ve 2 Eylül 1921 günleri bu arazi kesiminde 3 Alay, 5 tabur komutanı ve 900 Erimiz şehit olmuştur. Haymana ve Polatlı üzerinden ulaşılabilir. Mevzi hatları ve geniş bir arazi kesimi buradan görülebilir.

ILICAÖZÜ DERESİ: Ilıcaözü mevzileri uzun bir hat şeklinde uzanmaktadır.. Savaşın ilk günlerinde yeşil Ilıca Vadisi ateş ve barut dumanı kaplamıştır. Savaşın izleri bu bölgede görmek mümkündür.

TOYDEMİR KÖYÜ: Ilıcaözü mevzileri kaybedildiğinde birliklerimiz Toydemir mevzi hattına çekilmişlerdir. Bu mevzi hattının bir kısmını köyün çevresinde görülmektedir

İKİZTEPE: İkiztepe ve Kızılkırma tepe bölgelerinde savaşa ait birçok mevzi ve izler bulunmaktadır.

ESKİ POLATLI ŞEHİTLİĞİ: Eski polatlı köyü şehitliğinde 47 şehidimiz bulunmaktadır.

SAKARYA KÖYÜ: Savaşta 12.grup karargahında ev sahipliği yapmıştır. Daha sonra bir hafta boyunca Yunan mezalimi araştırma komitesi bu evde kalmıştır. Halide Edip Adıvar kitaplarında bu evden bahsetmektedir.

YILDIZ DAĞI MEVZİLERİ: Bir çok mevzi hattı ve topçu mevzilerinin bulunduğu Yıldız dağı bölgesinden Sakarya ovası'nı görebilirsiniz.

BEYLİKKÖPRÜ KÖYÜ: Beylik köprü köyü önemli bir nehir geçit yeri ve İstasyon olarak önemli bir duraktır. Sakarya Savaşında kullanılan istasyon ve Yunan Ordusunun kullandığı mevziler görülebilmektedir.

KARTALTEPE - MEHMETÇİK ANITI: Polatlı - Eskişehir yolu üzerinde Polatlı'ya 9km. mesafededir. Tepe üzerinde bulunan 32m. yüksekliğindeki Mehmetçik tüm azametiyle düşmana "DUR" demektedir..

BEŞTEPELER MEVZİLERİ: Beştepe bölgesinde izleri silinmek üzere olan birçok mevzi hattı görmek mümkündür.

BASRI KALE MEVZİLERİ: Polatlı'nın 8km. batısında Dua Tepe 'nin hemen doğusunda yer almaktadır.. Birliklerimizin bu bölgede en son çekildiği hatlardır.

DUATEPE ANITI: Polatlı'dan 10 km. Polatlı - Eskişehir karayolu'ndan 5km. mesafededir. Sakarya ovasına hakim olan bu tepe karşı taarruz safhasında düşmandan geri alınan ilk tepedir. Görkemli bir anıt grubu bulunmaktadır.

ÇEKİRDEKSİZ KÖYÜ: Dua Tepe eteklerinde bulunan Çekirdeksiz Köyü bu bölgede en çok Yunan mezalimine uğramış köyümüzdür.

TOPÇU ve FÜZE OKULU: Topçu ve füze okul komutanlığı içerisinde yer alan müze özel izinle ziyaret edilmektedir. Topçu sınıfına ait objeler ve Sakarya Meydan muharebesinde kullanılan tahta tekerlekli hafif toplar müzede sergilenmektedir.

İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehrenye ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.

Garb'ın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:

Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.
Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahi şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne namahrem eli;
Bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli
Ebedi, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder varsa taşım;
Her cerihamda, İlahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'sım!
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki, başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

Mehmet Akif ERSOY

ISBN 978-605-77-9

9 786056

Hazırlayan:
www.belgeselyayincilik.com

Fındığın başkenti kirazın anavatanı

GIRESUN

Giresun'un milli kahramanları
Hüseyin Avni Alpaslan
ve Topal Osman

Giresunlu 1076
şehidimizin
isim listesini ilk
kez yayınlıyoruz

GİRESUN'DA DEVRİ ALEM

Dünyanın 70'ten fazla ülkesi-
ni gezerek kültür
ve medeniyet coğrafya-
mızı Devr-i Alem adıyla
belgeselleştirip birçok TV
kanalında program yapan
bir gazeteci olarak, doğ-
duğum, çocukluk yıllarımı
geçirdiğim ata ve dede
memleketim Giresun'a ve-
fasızlık olur mu dedik. Ka-
meramızı alarak Giresun'un
yolunu tuttuk .

Ata ve dede memleket-
lerini unutmamalıyız. Dinimizde Sıla-i
Rahim kültürü önemli yer tutmakta.
Mutlaka yılda bir kez ata ve dede mem-
leketlerini ziyaret etmeliyiz. Çocukluk
yıllarımızı geçirdiğimiz yerleri, dede me-
zarlarını, çocuklarımız ve torunlarımızla
ziyaret etmeliyiz. Sizleri Belgesel tadında
çocukluk yıllarımı geçirdiğim Giresun'a
götürerek hazırladığımız Giresun belge-
seli ile başbaşa bırakmak istiyorum.

Bu belgesel ve kitap silya hasret,
Giresun sevdasıyla yanıp tutuşan, vefalı
Giresunlulara, Giresun'u tanıtmaya yö-
nelik önemli bir kültür hizmetidir.

Bu belgesel ve kitap-
ta ilk kez Birinci Cihan
Harbi'nin Çanakkale,
Sankamış ve Yemen
Cepheleri ile Kurtuluş
Savaşında şehit olan 1076
Giresunlu şehidin isim lis-
tesi yer almakta.

Belgesel tadında siz-
leri Giresun'a götürürken
yerli ve yabancı turistlere bir
çağrıda bulunmak istiyorum.
Adını kirazdan alan, bir dünya
markası fındığın başkenti Giresun, tüm
yerli yabancı turistleri kendine davet edi-
yor. Karadeniz'in incisi Giresun'un dave-
tine ne zaman icabet edeceksiniz?

İsmail KAHRAMAN
Araştırmacı -Gazeteci ve
Belgesel Yönetmeni

GİRESUN

İlçeleri: Alucra, Bulancak, Çamoluk, Çanakçı, Dereli, Doğankent, Espiye, Eynesil, Görele, Güce, Keşap, Piraziz, Şebinkarahisar, Tirebolu, Yağlıdere.

Doğusunda Trabzon ve Gümüşhane, batısında Ordu ve Sivas, kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Sivas ve Erzincan bulunuyor. Şehrin eski adı kiraz anlamına gelen Kerasus ya da kiraz şehri anlamında Kerasios. Türkler buraya Kiresin demişler daha sonra bu ad değişerek bu günkü Giresun'a dönüşmüş.

Yeşille mavinin kucaklaştığı Karadeniz'in inci kentlerinden birisi olan Giresun, sahip olduğu doğal güzellikler ve tarihi değerler açısından önemli bir şehir. Şehrin Çok eski çağlara dayanan bir tarihi var. Milattan önce 8. yy'da Akdeniz ve Marmara'dan gelen Miletoslular Karadeniz kıyısında bir çok kent kurdular. Bunların arasında Giresun da vardı. daha sonra Sinop Pontuslular tarafından alınca Giresun da Pontusluların elindeydi. Giresun'a Orta Asya'dan göç eden Türk oymaklarından Kalippler ve Tiberenler yerleşti. Kalippler özellikle madencilikle uğraştılar. Yunanlılar ilk çağda çeliği bu türk oymağından öğrendiler. 1097 yılındaki birinci haçlı seferi sonucunda Karadeniz bölgesi Bizanslıların eline geçti. 1380 yılında Giresun Hacı Emir Bey tarafından alındı.

Birinci Dünya Savaşı'nda Giresun büyük bir kahramanlık örneği sergiledi. Ruslara karşı Bayburt hattında dövüşen Topal Osman Ağa'nın bulunduğu bir birlik çetin savaşlar vererek Harşit Irmağı'na kadar çekilmiş burada sayısını arttırarak 14 şubat 1918'de Rus saldırısının durdurulmasında başarılı hizmetleri oldu. Afyon ve Dumlupınar muharebelerine katıldı bu birlik. Giresun Gençleri Kafkas Cephesine de git-

tiler. Ama gidiş o gidiş. Bir daha geri dönmediler...

Kenti ikiye bölen yarımada'nın ucundaki tepede gökyüzüyle kucaklaşmak isteyen bir kale karşınıza çıkar. Bu kale Giresun Kalesi. Burdan kenti kuşbakışı seyredebilirsiniz. Bunun yanında Giresun'a 37 km uzaklıkta Espiye ilçesindeki Andoz Kalesi hem denize hem vadiye hakim, tabii bir sivri tepe üzerine kurulu. Eşsiz bir manzaraya sahip Andoz Kalesi yerli ve yabancı turistlerin bölgedeki en önemli uğrak yerlerinden biri. Buradan deniz, vadi boyunca uzanan yeşillikler ve şehrin manzarasına doyum olmaz.

Tarihi Giresun evleri kalenin hemen altındaki zeytinlik mahallesinde. Bu evler arasında dolaşarak geçmişe bir yolculuğa çıkabilirsiniz. Bu gün koruma altına alınan evler şehre ayrı bir güzellik katıyor.

18. yy'dan kalma Giresun müzesinde Eski tunç çağı, Hitit, Hellenistik dönem, Roma, Bizans Selçuklu ve Osmanlıdan örnekler görürsünüz. Ortadoks kilisesi olarak yapılmış. Ve 1923 yılına kadar kilise olarak hizmet vermiş. Daha sonra bir süre boş kalmış ardından cezaevi olarak kullanılan bu yapı 1988 yılında müzeye dönüştürülmüş.

Giresun dağları üzerinde 1600 metre yükseklikteki Kümbet yaylası harika bir yer. Burada konaklayabileceğiniz motel ve yayla evleri var. Yaylada bulunan bir kasaptan kekik kokan etleri alıp odun ateşinde pişirerek burada güzel bir yemek yiyebilirsiniz. Burası her yıl temmuz ayının üçüncü pazarı gelen insanlarla dolup taşar.

Bir başka güzel yayla da özellikle kış sporları için elverişli olan 2100 metre yükseklikteki Bektaş Yaylası. Burada pırıl pırıl bir hava yemyeşil bir doğa karşılar sizi.

Burada da konaklama yeme içme imkanı var buz gibi suları da hoşunuza gidecek içinizi serinletecek. Buna benzer bir çok yayla Giresun'u süslemiş buraya gelenlere ayrı güzellikler sunuyor.

Saysız dere ve vadilerin bulunduğu Giresun'da çağlayanlar ve coşkun derele-ri aşmak için eski dönemlerden beri kullanılan kemer köprüler büyüleyici bir manzara oluşturuyor. Giresun doğal maden suları da ünlü. İnşidibi madensuyu, Çaldağ maden suyu Batlama deresi üzerinde. Şişelenmesi yapılarak pazarlanan maden suları böbrek taşlarına iyi geliyor ve hazmı kolaylaştırıyor. Giresun dağlarının güney eteklerinde 1500 metre yükseklikteki Şebin-

karahisar Giresun'un en büyük ilçesi. Burada keşfedilmemiş büyük şelaleler karşınıza çıkacak. Yeşillikler içinde yol alacaksınız Şebinkarahisar'a doğru. Bizans ve Osmanlı döneminde önemli bir merkez olan Şebinkarahisar Cumhuriyet döneminde kısa bir süre il olmuş. Hititlilere kadar uzanan görkemli bir tarihe sahip kalesinin kulelerle desteklenen surları sarp kayalara oturmuş. Bir zamanlar Bizans tekmuru bu kale için "Bu kaleyi fethedecek yiğit daha anasının karından doğmadı" demiş. Ama Selçuklu komutanlarından Kara boğa burayı fethetmişti.. Tirebolu'nun Gümüş sahilleri yamaca öylece yaslanmış. Gözü

Karadeniz'in köpüklü dalgalarında. Rahmetli şair Behçet Kemal Çağlar şiiriyle bunu ne güzel anlatıyor.

Bu gece bu koy yine erimiş ayla dolu
Bir dalıp çıksa gümüş olacak Tirebolu
Geçici süsler görüp oyalanmaz ki gamım
Ben zamanın dışına taşmış olan adamım.

Seyyit Vakkas Türbesi, Şeyh Keramedin Camii gezilip görülecek yerler arasında. Bunun yanında şehir merkezinde bulunan hacı hüseyin camii, kale camii, şebinkarahisardaki Fahrettin behram camii, Kurşunlu camii, Taşmescit, yağlı dere ilçesindeki Yavuz Sultan Selimin Annesine yaptırdığı Sarı halife Türbesi önemli tarihi yapılardan. Kıydan bir mil kadar açığa olan Giresun

adası Karadeniz'in tek adası sayılır. Halk arasında Bu adanın kentin güney doğusunda yer alan ve görünümü bir kartal gagasını andıran yedi kayadan kopan bir parçanın denize yerleşmesiyle oluşmuş olduğu inancı hakim. Buraya özellikle yaz aylarında bir çok yerden ziyaretçi akın eder.

Milli Savunma Bakanlığının Resmi kayıtlarına göre Giresun'da, Balkan Savaşı, Birinci Cihan Harbi, Sankamış, Çanakkale, Kurtuluş Savaşı, Kore ve Kıbrıs Barış Harekatında ve benzeri mücadelelerde 1076 şehit verilmiş. Şehirde bir şehitlik var. Görele şehitliği. Burada 18 şehit yatıyor. Ruhları şad olsun.

GİRESUN (English)

Situated in the eastern Balck Sea region. Giresun province is surrounded by the provences of Trabzon and Gümüşhane to the east. The province of Ordu to the west, the province of Erzincan to the south, the province of Sivas to the southeast and the Black Sea to the north.

In examining the periods that Giresun Province has passed through from the time it was founded up to the

17 townships and 536 villages. As for the answer to the question, "Where does the name Giresun come from?" The origin of the cherry is Giresun. For this reason, its former name ' Kerasus' or 'Kerasa' derives its name from the word cherry, (kiraz). The hazelnut is Giresun's primary source of economic revenue. The highest quality hazeltunts are grown in Giresun.

With its geographic position and

present, Giresun, was founded as a comonial city by the Miletians in the 8 th century B.C. The Pontus King Phamakes I re-established the city in the vicinity of the Giresun Castle stands at present.

The city of Giresun was annexed to the Roman Empire in 63 A.D. Later on, it was made, a part of the Trabzon Greek Empire in the year 1204 . The city was made a part the Ottoman Empire in the year 1461 when sultan Mehmed the Conqueror captured the city of Trabzon in the year 1461. It became a province immediately after the establishmentof the Turkish Republic in 1923. According to the statistics released in 2002, Giresun is comprised of 16 provincial clistricts including the central district,

cultural values, Giresun possesses incomparable beauty taht is worth seeing throughout the year. Regarding tourism potential, the plateaus of Giresun are the most important feature from the aspect of natural beauty and historical works. Another characteristic tahat adds to the Eastern Black Sea region. From the standpoint of natural beauty and history, the Castle, which is situated in the city center, is a site worth visiting.

With its unique cuisine and folklore, Giresun possesses a rich cultural make-up. Within the scope of tis cultural structure, International Black Sea Giresun Aksu Festival Activities are held on an annual basis starting on May 20th.

MERKEZ

BULANCAK

İlçenin önce KEPSİL, 1871'lerde AKKÖY, 1928'lerde de BULANCAK adını almıştır. Bulancak İlçesi, AKKÖY adı ile Giresun'a bağlı iken 1887 yılında Belediye kurulmuş, 1934 yılında da İlçe olmuştur.

ÇANAKÇI

2013 yılı verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 6.959'dur. 1461'de Osmanlı Egemenliğine giren bölge 1879 yılında Görele ilçesinin kurulmasıyla bu ilçeye bağlanmıştır. 1960 yılından beri Görele İlçesine bağlı bucak iken, buradan ayrılarak 29 Ağustos 1991 tarihinde İlçe olmuştur. Eskiden beri Çanakçı, İlçe merkezinde üretilmekte olan ağaç kap ve çanaklar nedeniyle "Çanak ustasının bulunduğu yer" anlamında buraa Çanakçı denmiştir. Çanakçı'nın kuzeyi, doğusu ve batısı Görele İlçesiyle çevrili olup, güneyinde Gümüşhane ilinin Kürtün ilçesi, güneydoğusunda da Trabzon'un Şalpazarı İlçesiyle komşudur. İlçenin yüzölçümü 205 km²'dir.

ALUCRA

1876 yılına kadar iki nahiye olarak idare edilen Alucra, bu tarihten sonra Şebinkarahisar Mutasarrıflığına bağlı bir ilçe olmuştur. 1933 yılında Şebinkarahisar'ın da ilçe olması dolayısıyla Alucra, Giresun İl'ine bağlı bir ilçe olmuştur. Denizden 1430 m. yükseklikte bir yayla kasabasıdır. Alucra yöresinin iklimi, Karadeniz ikliminin aksine kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları sıcak ve kuraktır. Bu sebeble tarımda tahıl ön plandadır. Ekili tarımda en fazla, tahıl yer alır. Bunun sebebi, yağış azlığı ve yaz kuraklığıdır Alucra'da nüfusun büyük bir kısmını çocuklar ve büyük yaş gurubu oluşturur. Toplam nüfusu 9.170'tir

DERELİ

Dereli ilçesi, Giresun'u İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerine bağlayan transit yol üzerinde kurulmuştur. Yüzölçümü 830 kilometrekaredir. Rakımı 240 metredir. 2013 TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 20.875'dir. Karagöl Dağları üzerinde Karagöl, Sağrakgöl, Kurugöl, Çamlıgöl, Bağırsak gölleri ve Aygır gölü gibi krater gölleri bulunur. Dereli ilçesinin en büyük akarsuyu Aksu deresidir. İlçe bitki örtüsü bakımından çok zengindir. Her mevsim bol yağış aldığı için, ilçe çevresi gür ormanlarla kaplıdır

DOĞANKENT

Doğankent önceleri Harşit adıyla anılmakta ve adını Harşit suyundan almaktaydı. 10 Temmuz 1964 Harşit adı Doğankent olarak değiştirildi. TÜİK 2013 verilerine göre toplam nüfusu 6.943'tür Çatalağaç Köyünde maden araştırmaları yapılmakta ve burada yeni işletme sahaları açılma çalışmaları yapılmaktadır. Güvenlik Köyü altında ise Granit Taş işletmesi kurularak faaliyetini devam ettirmektedir. İlçede iki tane Hidroelektrik Santrali bulunmaktadır.

ESPIYE

Espiye adına ilk defa "Espiye" şekline Osmanlı tahrir defterlerinde rastlıyoruz. Espiye kelimesinin sözlük "yalı atı" veya "atlık" anlamına gelmektedir.

1957 yılına kadar Tirebolu'ya bağlı olarak kalan Espiye, çok partili yaşama geçildikten sonra 1957 yılında ilçe olmuştur. Bu tarihin Espiye için başka bir önemi daha vardır. Bu tarihe kadar pirinç yetiştirilen Espiye'de sıtma hastalığının artış göstermesi nedeniyle çeltik ekimi hükümet tarafından yasaklanmıştır. 2013 TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 31.794 'dir. Yüzölçümü 230 km²'dir

EYNESİL

Eynesil, Cumhuriyetin ilk yıllarından 1930 yılına kadar Görele'ye bağlı bir köy iken, 1930 yılında Bucak teşkilatı kurulmuş. 1960 yılında Görele İlçesinden ayrılarak müstakil ilçe olmuştur. Toplam yüzölçümü 72 km²'dir. 2013 yılı toplam nüfusu 13.399'dur Eynesil'de tarım ve hayvancılık ön plandadır. Halkın başlıca tarımsal faaliyetleri fındık ve çaydır. Son yıllarda kivi üretimi de önemli miktarda artmıştır. İlçemiz de kuru tarım yapılmakta olup, toplam tarım arazisi 41.620 dekadır

GÖRELE

Toplam yüz ölçümü 178 km²'dir. Görele'nin 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 29.713'tür. Görele adı, Görele Burnu diye anılan, harabe halinde kalıntılara rastlanan "Coralla / Koralla" şehrinde gelmektedir. Görele Burnu'nda Bizans döneminden kalma dört kale harabesi vardır. 1876 yılında Görele'de belediye teşkilatı kuruldu. İlk belediye reisi Ömer Ağa'dır. Görele, 4 Aralık 1920 günü Giresun'un müstakil sancak haline getirilmesine dair kabul edilen kanun tasarısı sebebiyle Trabzon sancağından ayrılarak Tirebolu ile birlikte Giresun'a bağlı kaza merkezi haline getirilmiştir. Daha sonra da ilçe olmuştur.

GÜCE

Güce, Tirebolu İlçesine bağlı bir belde iken, 20.05.1990 tarih ve 3644 sayılı Kanunla, Giresun İli'nin bir ilçesi olmuştur. Güce kelimesi, Türkçe'de çetin, meşakkatli, sarp yalçın, yorucu, külfetli, sorunlu, zahmetli, anlamlarına gelmektedir. Güce, kuzeyde Tirebolu ilçesi, doğusunda Tirebolu ve Doğankent ilçesi, batısında Espiye ilçesi, güneyinde Gümüşhane ili Kürtün ilçesi ile çevrilidir. Toplam yüz ölçümü 205.796 Ha'dır. Gelevera deresi ve Özlüce deresi önemli akarsularıdır. Güce'nin 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 8.354'tür

KEŞAP

Güneybatısında Giresun Merkez ve Dereli, doğusunda Espiye, güney doğusunda ise Yağlıdere ilçeleri yer alır. Doğu, güneydoğu ve güneybatı sınırlarını genellikle dağ sırtları belirler. 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 20,292'dir. Yüzölçümü 222 km² 'dir. Tamamen tesadüfen olduğu anlaşılan ve Türkiye haritası ölçülerine birebir uyan Karabulduk beldesindeki Şahin Kayası 1. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır.

PIRAZİZ

Piraziz Giresun'un batı sınırında yer almaktadır. Doğusunda Bulancak İlçesi, batısında Ordu İli'nin Gülyalı İlçesi ile komşu olan Piraziz'in nüfusu 2013 verilerine göre 13.587 kişidir. Yüzölçümü ise 130 km² dir. Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde uzun yıllar Bulancak İlçesine bağlı bir bucak olarak kalmıştır. 16.08.1988 tarihinde ilçe statüsüne geçen Piraziz'de Belediye teşkilatı 08.06.1965'te kurulmuştur. İlçe, adını Osmanlı'nın klasik devrinde bölgeye hükmetmiş olan İbrahim oğlu Pir Aziz adlı bir beyden almıştır. 2004 yılında beri ilçede Piraziz Festivali düzenlenmektedir.

ŞEBİRKARAHİSAR

İlçenin yüzölçümü 1318 km²'dir 2013 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 23.193'tür. Şebinkarahisar çevresinde şap (Alünit), pirit, granit, linyit, uranyum ve kurşun- çinko yatakları bulunmaktadır. Şebinkarahisar önemini ilk çağlardan XV-XVI. Yüzyıllara kadar verimli olarak işletilen şap madenine borçluydu. Bugün de halen çok zengin olan yöre rezervleri değerlendirilmemektedir. Yörede şaplıca ve Konak çevrelerinde 30 milyonton görünür rezerv bulunmaktadır. Arama çalışmaları ile artırılabilir, 3-5 milyon ton civarında bir mevcut rezerves ahip olan maden, İnler Yaylasında açılmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra, 1923 yılında o günlerde liva olan Şebinkarahisar il yapılmıştır. 1933 yılında ilçe statüsüne getirilmiştir.

TİREBOLU

Tirebolu, bu günkü ismini Tripolis kelimelerinden almaktadır. Tripolis, üç şehir anlamına gelmektedir. Tirebolu, 1839 yılına kadar Gümüşhane sancağına bağlı iken daha sonra Trabzon sancağına bağlanmıştır. 1922 yılında da müstakil muta-

sarrıflık olan Giresun'a bağlanmıştır. Tirebolu ilçesinde "Belediye Teşkilatı" ise 1869 yıllarında kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde Tirebolu ilçesi, Giresun ilinin bir ilçesi olmuştur. Yüzölçümü 210 km². dir. Şehirde Senjan (Merkez Kale) ve Bedrama adlarında iki tarihi kale bulunmaktadır. Merkez kale ilçe merkezinde sahilde bir yarımada üzerine inşa edilmiştir. Bedrama Kalesi 15 km. içeride Örenkaya köyünde bulunur.

YAĞLIDERE

İlçe ülkemizin Doğu Karadeniz bölümünde Giresun iline bağlı olarak Yağlıdere Çayı kenarında kurulmuştur. Yüzölçümü yaklaşık olarak 350 km²'dir. Toplam nüfusu 16.833'tür. İlçe sınırları içerisinde Pontus Rumlarından kalma Çağlayan Köyünde Gebe Kilise kalıntıları ile Tuğlacık Köyünde Hacı Abdullah Sarı Halife Türbesi turistik yerlerdir. Tekke Köyündeki zaviyenin de Yavuz Sultan Selim Trabzon Valiliği sırasında annesi Gülbahar Hatun tarafından tesis edildiği köydeki Osmanlıca vakfiyeden tapu tahrir defterinden anlaşılmıştır. İlçemizin sınırları içindeki Çağlayan Köyü'nde; yaklaşık 50 m. yüksekliğinde tabii bir şelaledir.

ĞİRESUN Neden FINDIĞIN BAŞKENTİ?

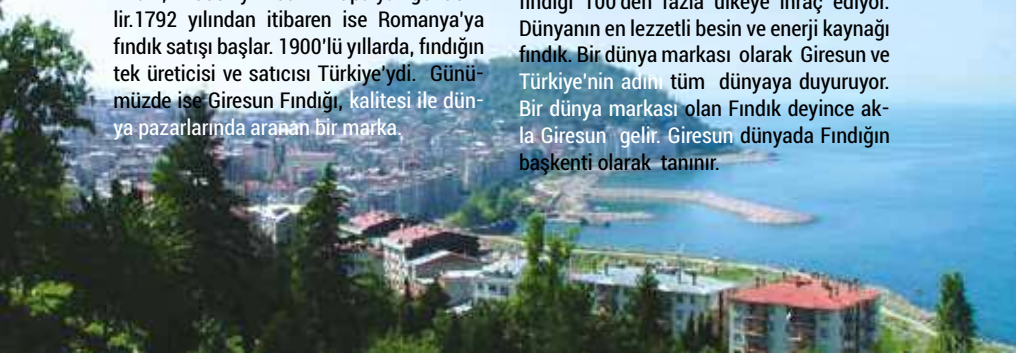
Bir dünya markası olan Giresun Fındığının başkenti olarak da bilinir. Giresun'da hayat fındıkla başlar, fındıkla sürer. Fındık sadece bir geçim kaynağı değil, tarih, kültür, sanat, türkü ve destan- dır. Kabuğuna sığmayan meyve olan fındık, yemyeşil bahçelerinde ağustos ayına kadar toplanılmayı bekler. Fındık harmanları ile Giresun altın sarısı renge döner. Kurutulup satışa hazır olduğunda dünyanın yüzden fazla ülkesine Giresun marka- sı ile fındık ihraç edilir.

Çin'de ezilip çaya katılır.Yağını süt olarak içenler. İtalya'da ununu ek- meğe katarlar. Almanya'da salça olarak yemeklerde kullanılır. Fındığın aynı zamanda kansızlığa, gribe, güçsüzlüğe ve cilde iyi geldiği bilim adamlarınca keşfe- dilmiştir. Fındığın tarihi ise yaklaşık olarak 2500 yıl öncesine dayanır.

Fındığın ilk uluslararası ticaret ma- lı olarak satışı tarihi 1403. İspanya Kralı 3.Henri'nin elçisi Klavyo, Timur'la gö- rüşüttükten sonra Trabzon'dan İstanbul'a deniz yoluyla döner. Seyahatnamesine ise şu cümleyi ekler; "17 Eylül 1403'te Trabzon'dan; kaptan Nicholas yöneti- mindeki fındık yüklü gemiyle 25 günde İstanbul'a gittik."

Osmanlı İmparatorluğu döneminde fındık, 1665 yılında Avrupa'ya gönderi- lir.1792 yılından itibaren ise Romanya'ya fındık satışı başlar. 1900'lü yıllarda, fındığın tek üreticisi ve satıcısı Türkiye'ydi. Günü- müzde ise Giresun Fındığı, kalitesi ile dün- ya pazarlarında aranan bir marka.

Fındık bu topraklarda 25 asırdır üre- tiliyor, 600 yıldan beri dünyaya sunuluyor. Sağlık ve hijyenik tesislerinde işleniyor. Uluslararası gıda güvenliği sistemlerine uygun üretim yapan, modern teknolojilerle donatılmış işleme tesislerinde işlenmiş fin- dıklar; beyazlatılmış, kavrulmuş, dilinmiş, kıyılmış, fındık püresi ve fındık unu gibi nihai ürünlere dönüştürülüyor.Ve dünyanın en kaliteli fındığı ambalajlanarak tüketim ve sanayiide kullanılmak üzere dünyanın her yerine gönde- riliyor.İnsan sağlığının en önemli unsur olduğu bilin- ci ile çalışan Türk fındık sektörü ürünlerin stoklandığı iklimlendirilmiş de- polarda da yüksek kalite standartlarını uy- guluyor. Sektör fındığın tüm üretim aşama- larında arge çalışmalarına verdiği önemin yanısıra ileri teknoloji ile donatılmış kalite kontrol labravutalarında sürekli yapılan testlerle kalite standartlarını hep yüksekte tutuyor. Daldaki yeşilliğiyle tabiat harikası, içindeki besin değeri ile Allah'ın armağanı Türk fındığı kuruyemiş olarak tüketilmesi- nin yanısıra dünyanın en lezzetli çikolata- larının ve çikolatalı ürünlerinin üretiminde vazgeçilmezdir. Bisküvi, şekerleme, tatlı, pasta, dondurma ve yemek sektörlerinde de ürünlerin lezzet kaynağıdır. Dünyanın en modern tedarik zincirlerine Türk fındık sektörü toplam dünya üretiminin %75'ini gerçekleştirirken, yılda 250.000 ton iç fındığı 100'den fazla ülkeye ihraç ediyor. Dünyanın en lezzetli besin ve enerji kaynağı fındık. Bir dünya markası olarak Giresun ve Türkiye'nin adını tüm dünyaya duyuruyor. Bir dünya markası olan Fındık deyince akla Giresun gelir. Giresun dünyada Fındığın başkenti olarak tanınır.

Kültür, tarih ve turizmde marka şehir GİRESUN

Dalları filizlerle bezeli yaşlı bir çınarı. Her gün yeniden doğuyorum. Geçmişim tüm kültürleri kucaklar...

Adım ne olursa olsun binlerce yıllık kültür ve medeniyetinin birikimiyim. Ben Karadeniz Bölgesi'nin kültür tarih ve tabiat ile fındık ve kirazın başkenti, marka şehir Giresun'um. Bin yılları, beş bin yılları devire devire bu güne gelmiş bir medeniyetler beşiği Adım başı tarih. Adım başı geçmişten izler taşıyor. Adım başı doğal güzellik yurdu burası. Adım başı kültür ve tarih. Her an yeniden keşfedilmeye hazır. Duyulmamış sözleri, tam olarak yazılamamış tarihi, hakkı ile anlaşılamamış hak aşığı gönül sultanları, dinlenememiş halk ozanları, hikayeleri destanları masallarıyla bitmez tükenmez bir bölge Giresun..

Boy boy tepeler, göz alabildiğine yeşil bağ ve bahçeler. Burası Tür-kiye'nin en önemli kültür ve turizm bölgelerinden birisi. Devr-i Alem ile Giresun'un kültür ve medeniyet tarihine yolculuk başlıyor. Her yörenin kendine özgü mutfağı olduğu gibi Giresun mutfağı da çok değişik lezzetli yemeklerle dolu. Yörenin önemli sebzesi olan karala-

hanadan çeşitli yemekler yapılıyor. Mısır unundan ve Karadeniz denince hemen aklımıza gelen hamsiden de yemekler yapılıyor. Hamsi böreği, karalahana çorbası ve dolması, ısırgan püresi, pezik mıhlaması önemli yemek çeşitlerinden. Ee Giresun'a gelir de bu yemeklerden yemezseniz gezinizin bir anlamı olmaz herhalde.

TARİHTE GİRESUN

Giresun, Karadeniz'in tek adasının karşısında, denize doğru uzanan bir yarımadanın üzerinde kurulmuş. Eski adı Kerasus. Kerasus zaman içinde Giresun'a dönüşmüş. Kerasus adının bölgede bol yetişen kirazdan geldiği rivayet edilir. Bir başka kaynağa göre bu isim yarımadanın denize doğru bir boy-nuz gibi uzanması dolayısı ile "boynuz" anlamına gelen Kerastan üretilmiş. Geçmiş çok eskilere dayanan Giresun'un tarihi Hititler dönemine kadar uzanıyor. Şehir, Hititler döneminde kurulmuş Aziz ülkesinin sınırları içindeydi.

Kiresus adlı bir yerleşim yerinin veya kalenin, M.Ö 670'lerde Karadeniz bölgesinde Koloniler kurmaya başlayan Miletoslular tarafından kurulduğu ileri sürülür.

M.Ö 183 yılında Pontos kralı 1. Farnekes tarafından bugünkü yerinde kurulduğu söylenir. Giresun, Pontusluların ardından M.Ö 64'de Pompeius tarafından zapt edilmiş. Şehir, Romalıların idaresinde Bizans'ın denetimine girmiş. 1071 yılından sonra hızlanan Türk fetihleri esnasında Keresus'un Selçukluların hakimiyetine girdiğine dair herhangi bir bilgi yok. Ancak, Haçlıların İstanbul'u işgalinden sonra Trabzon'da kurulan Rum İmparatorluğu sınırları içinde kalan kaleye yönelik Türk akınları sürmüştür.

1300 yıllarında Çepni Türkleri tarafından kalenin zapt edildiği tahmin ediliyor. Giresun'u fetheden ilk Türk fatihinin adı Kuşdoğan Bey'dir. Kelkit Vadisinden gelip Harşit Irmağı boylarına yerleşen Çepniler, 1300 yılında sahile kadar gelmişler. 1368 Temmuz'unda Osmanlı akıncıları bölgeye akınlar düzenledi. Kerasus bir süre sonra bölgedeki Türkmenler tarafından zapt edilmiştir.

Hacı Emir Bey'in oğlu Süleyman Bey 1397 ilkbaharında Giresun'u kuşatıp aldı. Süleyman bey, Kadı Burhanettin'e gönderdiği fetihnamede İslam devletinin başından bu zamana kadar Giresun'a hiç bir Müslüman'ın eli erişmemiş ve hiç kimse onu açamamıştır" diyerek başarısının çok mühim olduğunu ifade ediyordu. Pontus Rum imparatorundan bile vergi alan Giresun Fatih Süleyman Bey'in ne zaman vefat ettiği, Giresun'un hangi tarihte tekrar Trabzon Rum İmparatorluğu'nun eline geçtiği hakkında bilgi yok..

GİRESUN TÜRK YURDU OLUYOR

Fatih Sultan Mehmet, 1461'de Trabzon'u fethettikten sonra İstanbul'a dönerken ebedi Türk yurdu yapmak üzere Giresun'u teslim aldığını biliyoruz.

Ünlü seyyahımız Evliya Çelebi Giresun için ne güzel yakıştırma yapmış: Evliya Çelebi, " Hin i muhasarada Ebû'l- Feth Muhammed Han, Mahmut Paşa'ya "bu gece kal'a altına giresin deyü ferman edince kal'aya meterise girüp feth olduk da ismine 'Giresin' dediler" der.

Giresun Osmanlı idaresine girdiğinde bir kaza merkezi olmuş. Tanzimat döneminde Trabzon'a bağlıydı. Cumhuriyet döneminde vilayet haline getirilen Giresun Şebinkarahisar'ın da kendisine bağlanmasıyla güneye doğru genişleyerek tarihi sınırlarını aşmış.

Giresun, doğal güzellikleri bakımından Türkiye'nin sayılı şehirlerinden birisi. Füsunkar koyları, heybetli dağları, sonsuz boyalı ufuklarıyla gözlere doyulmaz bir görüntü ziyafeti sunar. İl topraklarının ana çatısını oluşturan Giresun dağları, denize paralel olarak uzanır.

Romalı Kumandan Lucullus buraya geldiğinde yabani kiraz ağaçlarını görmüş ve fidanlarını Roma'ya götürmüştü. Bu bilgi kirazın dünyaya buradan yayıldığı rivayetinin kaynağı olmuş.

GİRESUN KALESİNDE GÜN BATIMI

Giresun'un en eski tarihi hatırası Giresun Kalesi'dir. Giresun'da en önemli mesire yerlerinden biri olan Kale, kenti ikiye bölen yarımada'nın en yüksek yerindedir. Kale'nin Pontus Kralı I. Farnakes tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Sur ve saray kalıntıları hala ayakta. Kalenin çeşitli yerlerinde oyulmuş taş mağaralar ve tapınak kalıntıları bulunuyor. Kaleden, limanı, Giresun adasını, eski evlerin bulunduğu Zeytinlik Mahallesi'ni ve batıya doğru giden şehirlerarası yolu gözlerinizle takip edersiniz, ta uzaklardaki Bulancak'ı hayal meyal görürsünüz. Kaleden günbatımının seyri bir başka göz ve gönül ziyafetidir. Yüce duygular doldurur içinizi;

"Düştü enginlere bir ince hüzün
Soldu güller gibi sevdalı yüzün

Nerde mehtabı hazin gönlümüzün," diyen divane gönlünüz garip duygulara kapılıyor, ciğerleriniz bütün havayı içine alacakmış gibi genişliyor, gözleriniz bir büyüye yalananmış gibi gezinip duruyor.

Giresun Kalesi'nin tepesinde Kurtuluş Savaşı'nda büyük yararlılıklar gösteren gazi topal Osman Ağa'nın anıt mezarı bulunuyor. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Ruslar'ın Trabzon'u alıp Harşit'e kadar ilerlemesi şehirde büyük bir endişeye yol açar.

Osman Ağa ve Hüseyin Avni Alparslan gönüllülerden oluşan birliklerinin başında Harşit cephesinde Ruslar'a karşı savaşıyor. Milli mücadele sırasında yörede Pontus Rum Devleti kurmaya yönelik hareketlerin ve Rum çetelerinin

karşısında durdu. Direnişi örgütleyen Osman Ağa önemli faaliyetlerde bulundu. Giresun Askerlik Şubesi Başkanı kılıç ve kalem erbabı Tirebolulu Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan Bey de bu mücadelede rol oynadı. Hüseyin Avni Alparslan ve Osmanağa gibi binlerce gönüllü Giresunlu, Trablusgarp, Yemen, Balkan, Kafkas, Çanakkale ve Sarıkamış savaşlarında ya şehit oldu veya gazi... Bir çokları da esir düşerek dünyanın çeşitli bölgelerindeki esir kamplarında öldü. Bazı esirler seneler sonra eşi ve yakınları ölmüş boş evlere döndüler. Birçokları da vefasızlığa isyan ederek köylerini terk edip gittiler. Bugün kaç Giresunlu şehit, gazi ve esir dedeleri ile ilgili bilgiye sahip? Unutulmuş bu imsiz kahramanları saygı, minnet, şükran ve rahmetle anıyoruz... Ruhları şad olsun..

Milattan önceki yıllarda burada yaşayan insanlar yörede bol bulunan kiraz ağaçlarından esinlenerek bölgeye Kerasus adını vermişler. Fatih Sultan Mehmed, burayı fethettikten sonra Giresun adı ile anılır olmuş.

Karadeniz'in Çanakkalesi HARŞİT VADİSİ

Eli silah tutan Giresun erkekleri cephelerde şehit olurken, yaşlılar ve genç kadınlar Ruslarla işbirliği yapan Yerli Rum ve Ermenilerin zulmü altında inliyordu. Eşkiya ve asker kaçaklarının zulmü ise işin çabası. Tüm bu zulme rağmen dul kalmış Giresunlu genç kadınlar, yaşlı dedeler; Tirebolu Limanı'ndan aldıkları askeri cephane ve malzemeleri 18 saat yürüyerek Harşit Cephesi ve Gümüşoluk bölgesine kar kış demeden sırtlarında taşıyorlardı..

Hopa'dan Tirebolu'ya kadar olan savunmasız Karadeniz insanı, Rus işgali, Rum ve Ermeni işbirlikçilerinden büyük zulüm görmüştü. Zulümden kaçan insanlar akın akın Giresun'a doğru göç ediyordu. Yapılan zulümlerin canlı şahidi olan Tirebolulu Fadime nine ile konuşacağız. 100 yaşındaki Fadime nineden; Rus işgali, Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşadığı acı olayları dinlerken gözyaşlarımızı tutamıyoruz. Fadime nine Rusların Harşit Irmağı'na kadar gelmeleri ile acı olayların yaşandığını anlatıyor. Artvin, Rize ve Trabzon bölgesinden insanların akın akın Rus işgalinden kaçtığını, yaşlı ve çocukların yollarda öldüğünü,

çocuklarını sırtlarında taşıyan anaların çekilen ızdıraba dayanamayarak aklını oynatıp kendilerini Harşit Irmağı'na atarak intihar ettiğini dinliyoruz.

Rus işgalinde 7 Yaşında olan Fadime nine anne ve babasını savaşta kaybettiğini kardeşi ile birlikte Espiye'ye geldiklerini,

Giresun'daki yetimhaneye gelirken 5 yaşındaki kardeşini fındık bahçesinde bı-rakmak zorunda kaldığını yıllarca kardeş hasreti ve vicdan azabı ile yanıp tutuştuğunu söylüyordu. Fadime nineden duyduklarımız bizleri can evimizden vuruyor. Bugün kaç Karadenizli Birinci Dünya Savaşı ve Rus işgalinde dede ve ninelerinin çektiği sıkıntıyı biliyor?

Hangimiz yaşanan zulümleri araştırıp öğreniyoruz? Göç yollarında ölenleri, Rum ve Ermeni zulmüne kurban gidenleri rahmetle anıyoruz.

KURTULUŞ SAVAŞI'NDA GİRESUN UŞAKLARI

Kurtuluş Savaşı'nda Giresun işgale uğramamıştı, ama Giresunlu "bana ne" dememiş; sadece bölgesini çiğnetmemekle kalmamış, "Giresun Uşakları" diye adlandırılan Hüseyin Avni Bey komutasında 42. Alayı, Osman Ağa komutasında 47. Gönüllü Alayı teşkil ederek Kurtuluş savaşına katılmış.

Vatanın işgal altındaki diğer parçalarına yardımcı, daha doğrusu yardım için ölüme koşmayı bir vatanborcu bilmiş. Bütün bir alayını başlarında Zaferlerinin kazanılmasında önemli görevler üstlenen ve 27 Ağustos 1922'de Yunanlılardan Afyon'un İscehisar kasabasında ki Dedesivri Tepesi'ni geri alırken şehit olan 47. Alayın erlerini anmak için Genel-

kurmay Başkanlığı ve İstanbul'da kurulu Giresun Dernekleri tarafından Giresun şehitliği yaptırılmış. Burada her yıl 29 Ağustos'ta yapılan devlet törenine çok sayıda Giresunlu katılıyor. İscehisar'daki Giresun şehitliğinde Balkan, Kafkas, Yemen, Çanakkale ve Sarıkamış savaşlarında şehit, gazi ve esir olan Giresunlular için her yıl mevlit okutulup dualar ediliyor.

GİRESUN EVLERİ....

Zeytinlik Mahallesi ev ve sokaklarıyla ilgi çeker. Burada eski evler, geleneksel yüzüyle gülümser size. Daracık sokaklar arasında saklanmış bu evler, geçmişin nazlı yadigârları, köşelerinde bir şiir kitabı gibi duruyorlar. Kim bilir kaç kişiyi ağırladı bu evler, bahçeleri kaç çocuğu büyüttü kim bilir? Bu eşsiz sivil mimarı örnekleri bizi 150 yıl öncesinin Giresun'una götürüyor.

İlk yerleşim kalenin çevresi olmuş. Tepenin yamaçlarında şehrin tarihi dokusu ve tarihi evler eski günlerin hatırasını yaşıyor. Giresun, 1960'lı yıllara kadar bu tarihi kesimin çevresinde bir şerit halinde gelişme göstermiş. 1959'da Giresun limanının hizmete açılması ve sahil yolunun yapılması ile şehir, mekân olarak doğu-batı yönünde yayılmaya başlamış. Emektar Gazi Caddesi öneminden bir şey yitirmemiş. Yine canlı, hareketli ve dipdiri... Aydınlık bir sabahta kazancılar yokuşuna inerseniz, bakırı döven çekiç seslerini duyarsınız. Bir yandan gönül ateşi, bir yandan ocak ateşi bakırı yumuşatır, kirlerinden arıtır ve parlatır. Çekiçler bir garip ritimle iner kalkar. El emeği göz nuru, alın teri, helal kazanç ürünleri bunlar.

CAMİLER

Hacı Hüseyin Cami 1594 yılında yapılmış, 1861'de yenilenmiş. Hacı Miktad Ağa Cami 1661'de ahşapken, 1892'de Sari Alemdar-Zade İsmail Kabudan tarafından yeniden yaptırılmış. Kale Cami, 1830'da Dizdarzadeler'e mensup Emetullah Hanım tarafından yaptırılmış. Şeyh Keramet'in Cami, 1900'de yenilenmiş. Cami'nin 1846 tarihli kitabesi bulunuyor.

Fatih Camii

Şebinkarahisar ilçe merkezinde, kalenin kuzeyinde ve taşhanların batısında bulunan Fatih Camii, Şebinkarahisar'daki en eski tarihi kalıntılardan biridir. Fatih Camii, Fatih Sultan Mehmed'in 29 Ağustos 1473 tarihinde Otlukbeli Savaşını kazandıktan sonra Şebinkarahisar'a gelişinde yapılmaya başlanmış ve 5 yılda tamamlanmıştır. İlk olarak ahşaptan yapıldığı kaydedilen caminin, iki defa yandığı ve bu yangınların ardından taş malzemeyle yenilediği ifade edilmektedir. Kaynaklar bugünkü Fatih Camii'nin 1888 yılında Rasih ve Mahmut Paşalar tarafından yaptırıldığını kaydetmektedirler. Caminin 1939 depreminde çöken kubbeleri, 1950 yılında onarılmıştır. Ayrıca yapı, 1977 yılında küçük bir onarım geçirmiştir.

Kurşunlu Camii

Şebinkarahisar'ın ileri gelenlerinden Allah Kulu adıyla anılan bir hayırsever tarafından Taş Mahalle Kurşunlu Semtinde yaptırılan camiye 1574 yılında başlanılmış, 1582 tarihinde bitirilmiştir. Osmanlı Devletinin mimari özelliklerini yansıtan cami, üç kubbeli bir son cemaat yeri ve tek kubbe ile örtülen harem-den meydana gelmiştir. Mihrap ve mimberi ilk yapıldığı şekilde zamanımıza intikal etmiştir. 1968 tarihinde restore edilen Kurşunlu camii halen kullanılmaktadır.

Tirali Camii

Piraziz'in Eren Mahallesi'nde ibadete açık olan eski caminin tarihte çeşitli adlar ile anıldığı anlaşılmaktadır. İlk yapıldığı yıllarda, hayrât sahibini adıyla Tirali Camii, daha sonra kasabanın merkezinde bulunması dolayısıyla Abdal Camii veya hafta pazarına izafeten de halk arasında, İskele Pazarı Camii şeklinde anıldığı bilinmektedir. Tarih içindeki fonksiyonuyla etrafında bir şehrin kuruluşuna vesile olan bu caminin yöre eşrafından Tiralizâde Ali Efendi tarafından 1869'da yapınının tamamlandığı, 1870 yılında da Cuma namazları kıldırabilecek kadrolu bir imam tayin edildiği anlaşılmaktadır.

Giresun'un Diğer Camileri

Hacı Hüseyin Camii
Çekek Camii
Kapu Camii
Bektaş Bey Camii
Eren Merkez Camii
Çarşı Camii
Burunucu Camii
Yeniköy Camii

KALELER

Giresun Kalesi

Kenti ikiye bölen yarımada'nın ucundaki tepe üzerinde, I. Pharnakes (M.Ö. 2. yüzyıl) tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. İç ve dış kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Güneybatıdan başlayarak ve kenti çevreleyerek kuzeydoğuya uzanan kale duvarlarının bir bölümü yıkılmıştır. İç kalede bir saray kalıntısı bulunmaktadır. Büyük blok taşlarla örülmüş olan kalenin kuzeyinde, sığınak olarak kullanıldığı düşünülen mağaralar vardır. Kale surları, Roma döneminde onarım görmüştür. Günümüzde piknik ve günübirlik kullanım alanı olarak düzenlenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca onarım çalışmaları devam etmektedir.

Şebinkarahisar Kalesi

İlçenin güneyinde bazalt bir tepe üzerinde yükselen kalenin ihtişamlı bir görünüşü vardır. Kalenin ne zaman yapıldığı belli değildir. Ancak Mengücek Hükümdarı Fahrettin Behramşah'ın 1184 tarihinde kaleye ilaveler yaptığı ve savunma gücünü artırdığı bilinmektedir. Kale dış ve iç diye iki kısma ayrılmaktadır. Dış kale duvarlarının büyük kısmı yıkılmıştır. Nispeten az eğimli batı yama-cındaki duvarlar esas itibarıyla ayakta

kalmış olup kale yapılarından biri bu kısımdadır. Meyilli olan kale içinde yer yer kayalara oyulmuş su sarnıçları göze çarpar.

Andoz Kalesi

Espiye İlçesi girişindeki Yağıldere Deresi'nin kenarında, denize ve vadiye hakim doğal bir sivri tepe üzerinde yer almaktadır. M.Ö. 1300'lü yıllarda yapıldığı zannedilmektedir. Kaleye ulaşım kuzeyinde bulunan yol ile sağlanır. Etrafı surlarla çevrilidir. Duvarlar yer yer yıkılmıştır. Bazı kısımlarda kuleler mevcuttur. Andoz Kalesi oldukça küçük bir kaledir.

Tirebolu Kalesi

Tirebolu İlçe merkezinde, denize doğru uzanmış küçük bir yarımada'nın üzerinde yer alır. Kalenin kesin yapım tarihi bilinmemekle beraber M.Ö. 15. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Kalenin içerisinde bazı binalara ait temeller vardır. Bunların başında güney duvarı içerisine oyularak yapılmış bir mescit mihrabı ve bu mescide ait duvar temelleri bulunmaktadır. Kalenin batı tarafında ikinci bir kule gibi yükselen ayrı bir kısım daha vardır. Kale restore edilmiştir.

Eynesil Kalesi

Arkeolojik sit alanı ilan edilen ve altın-
da mağaralar bulunan Eynesil Kalesinin
restorasyon çalışmaları 2003 yılında yapılmış, Kale denize ve ilçeye hakim bir görün-
tü sergilemektedir.

Tirebolu Bedrama Kalesi

Tirebolu İlçesine 8 km uzaklıkta yüksek
bir tepe üzerinde Harşit Vadisine hakim,
çok dar bir yaya yoluyla güney istikametinden
çıkan kale, kayalar üzerine kurulmuş
stratejik bir konuma sahiptir.

Kuşluhan Kalesi

Dereli İlçesinin Kuşluhan Mahallesinde
bulunur. Dereli' yi Şebinkarahisar'a bağla-
yan yol üzerindedir. İlçe merkezine 3 km.
uzaklıkta bulunur. Ne zaman yapıldığı bi-
linmemekle birlikte, taş işçiliğinden Bizans
dönemine ait olduğu ancak, Cenevizliler
tarafından da kervanların dinlenme yeri
olarak kullanıldığı anlatılmaktadır. Kale
komutanı yöre hakimiyetini elinde bulun-
durur. Kale Fatih Sultan Mehmet'in Uç Beyi
Seyyid-i Vakkas komutasındaki Osmanlı
Ordusu tarafından 1461 yılında alınmıştır.
Böylece kale ve yöre tamamen Osmanlı
İmparatorluğu topraklarına dahil edildi.

Kale ile ilgili bazı efsaneler vardı. Bun-
lardan biri şudur: Kale içerisinde büyük bir

Bende hor Kalesi

Piraziz'deki Kaleyanı veya Ayıkışı
adlı mahallenin bulunduğu yerdedir.1607
tarihli bir belgede Şeyhli köyü yakınlarında,
güvenlik için bir palanka yapılmasına izin
verildiği bildirilmektedir. Bu yapının Bende-
hor olduğu, eskiyen kalenin yeniden ihya
edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Bu tarihten 19.yüzyıla kadar, Bende-
hor kalesinin de içinde bulunduğu yörenin
tarihine ışık tutacak fazla kaynak yoktur.
Buna rağmen sahilde kent oluşumunun
gerçekleşmeye başladığı 19.yüzyılın ikinci
yarısına kadar bölgenin genel olarak köy
yerleşimi ile tarihi süreci tamamladığını
söyleyebiliriz. Bu süreç içinde, Abdal is-
kelesini gözetleyen işlevinden başka Bende-
hor kalesinin statüsünü ortaya koyacak
verilerden ise yoksunuz. Piraziz ilçesinin
çekirdeğini oluşturan Bende hor Kale/köyü-
nün merkezî fonksiyonunu iyice yitirdiğini,
nüfus potansiyelinin giderek sahilde Abdal
iskelesi ve Cuma cami etrafında artış gös-
terdiğini söyleyebiliriz.

DİĞER TARİHİ ESERLER

Giresun'un manevi şahsiyetlerinden biri olan şeyh Vakkas Türbesi bugün bir ziyaretgâh. Mezarı 15. yüzyılda, türbesi 19. yüzyılda yapılmış. Halk tarafından bilindiği şekliyle Şeyh Vakkas'ın, Giresun'un alınması sırasında yararlılıklar gösteren ve yapılan çatışmalarda şehid düşen bir uç beyi olduğuna inanılıyor. Giresun'da son devir Osmanlı Mimarisinin dikkate değer sivil yapılarından birisi hükümet konağıdır. 19. yüzyılda konak olarak inşa edilen bu güzel yapı hükümet konağı olarak kullanılıyor. Millet Bahçesinin yontma taştan yapılan kapısı görülmeye değer. Kemerin üstündeki kitabeden kapının 1900'de yapıldığını öğreniyoruz. Ticaret Lisesi de son devir sivil Mimarı yapılarından birisi. Bugün ayakta kalabilen kiliselerden Gogora mevkiindeki restore edilmiş, diğeri Çınarlar mahallesinde kütüphaneye olarak hizmet veriyor.

Çağırın Veli Türbesi

Şebinkarahisar Taşhan

Taş Hanlar

VII. yüzyılda Şebinkarahisar Sipahi Reisi Taban Ahmet Ağa tarafından yaptırılmıştır. Kaleye giden yolun sağ ve solunda kâgir bedestan (çarşı) olarak yapılan bu binalar 1939 depremine kadar bozulmadan durmakta idi. Her bedestan iki katlı olup orta yerlerinde ışık alabilecek açıklık bırakılmıştır. 1915 tarihinden 1939 depremine kadar cezaevi olarak kullanılan bedestanlar tamamen tahrip edilmiştir. Bu bedestanlar halk arasında Taşhanlar olarak bilinmektedir.

Giresun'daki Türbe ve Tümülüsler

Mahmut Çağırın Baba Türbesi, Seyyid Vakkas Türbesi, Şeyh Keramet'in Türbesi, Folbaba Türbesi, Piraziz Türbesi, Şeyh İdris Tekkesi ve Türbesi, Sarı Halife Türbesi, Sivritepe Tümülüsü, İkiztepe Tümülüsü

AKSU KÜLTÜR FESTİVALİ

Her yıl 20-23 Mayıs tarihleri arasında yapılan Giresun Aksu Kültür ve Sanat festivalinde bir töre vardır. Genç kızlar taze dullar, bu adanın kıyısında yıkanır, taş atar, böyle mutlu olacaklarına inanırlar. Mahalli takvimle Mayıs'ın yedisinde kayığa binilip denize açılarak dere ağzında yedi kere dönülüp taş atılması geleneğinin buraları yurt tutan Çepni Türklerinin adeti olduğunu bize araştırmacılar söylüyor. Giresun baharda yaylalarına çağırır insanı. Tarihe ve tabiata aşık Giresunlu bu çağrıya direnemez, doğal güzellikleriyle dopdolu yaylalara çıkar. Yüce yayla, temiz havası sesiz kucağıyla sükunet sunan, huzur bağışlayan saadet yuvası yayla. Kekik, çam ve çiçek kokuları. Uzaklarda bulutların arasında bir görünüp bir kaybolan dağlar. Yaylada köylülerin cana yakınlığı ve mangalda pişen etin lezzeti unutulmaz. Kulakkaya, Melikli obası, Küm-bet, Bektaş, Karaovacık, Çakıl, Sis dağı, Karagöl, Karadoğa, Tamdere, Tamzara, yaylaları ve daha adını burada sayamadığımız birçok yayladaki kamp ve piknik alanları tabiat aşıklarını bekliyor. Yeşilin bütün tonlarını göz ve gönüllere sunan Giresun yaylalarına gününbirlik gidip gelinebilir. Konaklama imkanlarına da sahip bu yaylalar, dinlenmeye gelenleri şaşırtıcı güzellikleriyle ağırlar

Giresun'daki Şenlikler

Kümbet Yayla şenliği
Bektaş Yayla Şenliği
Kuşdili Şenliği
Guskun Tepesi Hıdırellez Şenliği
Sis Dağı Yayla Şenliği
Paşakonağı Yayla Şenliği
Sığrak Gölü Yayla Şenliği

Festivaller

Çamoluk Bal Festivali
Alucra Ekin Festivali
Piraziz Festivali
Buları Yaylası Taflan Festivali
Acıkiraz Taflan Festivali
Ocakbaşı Keşkek Festivali

KEMER KÖPRÜ VE ŞELELELER

GİRESUN ADASI

Giresun'da Selçuklu ve Osmanlı devletleri döneminden kalma onlarca tarihi kemer köprü var. Bunlar, tanıklık ettiği birçok doğal afete rağmen yüzyıllardır ayakta duruyor. Demircili Kemer Köprüsü, Ağanın Köprüsü, Harava Köprüsü, Sınır Köprüsü, Çay köprü, Pınarlar Kemer Köprüsü, Süllü Kemer Köprüsü ve daha onlarca kemer köprü mevcuttur. Yağlıdere'deki Ağanın Köprüsü 20 m uzunluğunda 11 m yüksekliğindedir. Bu köprü 200 yıl önce El hasenat-u vel-hayrat hüv-el baki kethüda Zade Emin Ağa tarafından yapılmıştır.

Giresun, tarihi zenginliklerinin yanı sıra olağanüstü tabii güzellikleriyle de sizi büyüler. Kıyıda bir mil açıktaki Giresun Adası, tarihi ve tabii güzellikleriyle dolu. Doğu Karadeniz'in tek adası. Bir efsaneye göre bu ada, kentin güneydoğusunda yer alan ve görünümü bir kartal gagasını andıran Gedikkaya'dan kopan bir parçanın denize yerleşmesiyle oluşmuş. Eskilerin Aretios dedikleri bu küçük ada, aşk efsaneleriyle dolu. Anlatılana göre binlerce yıl önce Giresun'da yaşayan krallardan birinin genç ve güzel bir kızı varmış. Kız gelinlik çağına basınca komşu krallardan dünür üstüne dünür gelmeye başlamış. Kız, kim olursa olsun, gelenlere "hayır" diyor, başka bir şey demiyormuş. Onun yüreği, Giresun Kale'sinin eteğinde, koyunlarını otlatan yağız benizli bir çoban için çarpıyormuş. Gönül bu ya, ferman dinlemez, çoban yamaçtan kavalını üfllediği zaman, kızcağız pencereye koşar, hem dinler hem ağlamış, bu umutsuz aşkı için. Gel zaman, git zaman çobanın gönlü de kral kızına düşmüş. Bu yakıcı aşk, aylarca sürmüş. Kızın gelen dünürlere "hayır" cevabı vermesi üzerine, kral sormuş, soruşturmuş, sonunda meseleyi anlamış. Küplere binen kral, kızını, Giresun'un karşısındaki bu adaya sürmüş. Burada manastıra kapatmış. Çobanı da yakalatarak, manastırın karşısındaki yaşlı bir çınarın dallarına astırmış. Bir gün sonra da halk sabah uyandığında kızın cesedini, manastırın kulesinde sallanır bulmuşlar.

YAYLALAR

OTÇU GÖÇÜ GELENEĞİ

Giresunlu yaz aylarında yayla şenlikleriyle şenlenir. Yayla şenliklerinin temelinde Doğu Karadeniz Bölgesindeki yaygın bir gelenek olan Otçu Göçü yatar.

Mısırların 20-30 cm büyüdüğü zamanlarda aralarında biten yaban otların kazılmasına sık kazma, ikici kez temizlenmesine ot biçme denir. Bu işlerden iyice yorulan ve işleri biten köylüler ve şehirde oturanlar yorgunluklarını atmak ve eğlenmek için genellikle Temmuz ayı içinde yaylalara yaptıkları toplu gezi ve ziyaretlere Otçu Göçü denir. Zaman olarak mısır otunun alınması ile fındık toplanmasına başlama arasında kalan 15-20 günlük boşluktur. Büyük bir coşkuyla hazırlıklar tamamlandıktan sonra yola çıkılır. Geçmişten gelen örf ve adet gereği yolculuk sırasında pınar başlarında oturulur, yemekler yenir, türküler söylenir, tabancalar atılır ve horonlar tepilir. Otçu Göçü'nü Çepni Türklerinin bayramı olarak niteleyen, bu sosyal habiseyi bir makale ile ta 1915'te bizlere aktaran

Hüseyin Avni Alparslan Bey'e bir kez daha Allah'tan rahmet diliyoruz. Doyumsuz güzellikleriyle bir başka tabloyu andıran Kümbet Yaylası, Giresun'a yaklaşık 60 km. mesafede. Giresun'un en popüler yaylarından birisi. Yaylanın mesire yeri olan Aymaç Mevki, yayla merkezinin yaklaşık 2 km. kuzeybatısında yer alır. Kümbet yayla şenliklerinin kutlandığı bu mevki, doğal güzellikler yönünden zengin çevre manzarasına hakim bir tepede. Göz alan, gönül çelen güzellikleriyle cenneti düşündüren bu yayla, duyulan, sezilen ama anlatılamayan ihtişamıyla sizi, uzun uzun kendine baktırır. Gözleriniz bir büyüye kapılmış gibi etrafta gezinir durur. Bu yüksek tepeler, yemyeşil tatlı yamaçlar, asude evler, insanlar...Bu tablo kolay kolay bırakılmaz, ama bizim daha görececek yerlerimiz var. Dağların yamaçlarına yayılmış yeşillikler denizinden, Karadeniz'in oya gibi işlenmiş sahillerine iniyoruz.

Özellikle Kümbet, Bektaş, Kazıkbel, Çakıl ve Karavacık yayla şenlikleri sürekli yapılmakta ve bu şenliklere yurtiçi ve yurtdışından on binlerce insanımız katılmaktadır.

Kümbet Yaylası'nda 6 motel ve Orman Genel Müdürlüğü'ne ait 3 yayla evi bulunmaktadır.

GİRESUN İLÇELERİNE KÜLTÜR YOLCULUĞU

EYNESİL, GÖRELE , ÇANAKÇI

Doğudan Trabzon il sınırını bitirince Giresun il sınırına girersiniz. Biraz sonra da kendinizi Eynesil'de bulursunuz. Eynesil, Giresun ilinin 15 ilçesinden birisi. Kuzey kıyı şeridinde ilin en doğu ucunda Trabzon'a sınır ilçelerden birisi. Sağ tarafta köpüklü çırpınışlarıyla bıkmadan usanmadan sahilleri dövüp duran dalgalar seslenir el salllar size. İster istemez aklınıza o meşhur marş gelir."Çırpınırdı Karadeniz bakın Türkün Bayrağına" Marş biter bitmez denizin içimize akseden çalkantısı bitmez, fırtınası dinmez. Deniz ve karanın bu ezeli sevişmesini, bu bitmeyen söyleşmesini kim dile getirebilir. Kara ile denizin bu sahil buluşmasındaki musikiyi anlayıp yorumlamak zor.

Antik çağdan kalma bu yıkık kale surlarına sinmiş, bu ezeli marşa eklenecek söz, katılacak ses ancak sürekli hasret olur. Eynesil'i geçip sahil yolunda devam ederseniz Görele ilçesine ulaşırsınız. Antik çağda mercan anlamına gelen Coralla sözcüğü söylene söylene Görele olmuş. Görele, Fatih Sultan Mehmed zamanında Osmanlı topraklarına katılır. 1874 yılına kadar Tirebolu kazasına bağlı bir nahiye merkezidir. 1916 yılında Rus işgaline uğrayan Görele, 13 şubat 1918 yılında işgalden kurtulur. Görele ilçesinden güneye doğru yol alırsanız Çanakçı karşınıza çıkar.Çanak ustalarıyla ünlü bu şirin ilçenin

adı da buradan geliyor. 1960 yılından itibaren Görele'ye bağlı bucak merkezi iken 1991 yılında ilçe olur. Toprakları dağlık olan Çanakçı olağanüstü tabii güzelliklerle dopdolu.

DOĞANKENT, TİREBOLU, GÜCE

Giresun'a doğru giderken sahil yolu sonunda bizi tarihi eserleri ve doğal güzellikleriyle Karadeniz bölgesinde müstesna bir yeri olan Tirebolu'ya ulaştırıyor. Yüksek bir tepeye çıkıp Tirebolu'ya bakmak istiyoruz. Şehri kaleden seyredin diyorlar. İlçe merkezinde bulunan Saint Jean bugün bir kale. Güzel görünümlü küçük bir yarımada üzerine XIII. yüzyılda Kaymakam Eyüpzade İzzet Bey tarafından yaptırılmış. 120 basamaklı merdivenleriyle oldukça sağlam olan bu kalenin üç tarafı su ile çevrili. Surları aşınmış olmakla beraber aslı varlığını koruyor.

Tirebolu'nun tarihi milattan öncesine kadar uzanıyor. Tripolis 3 şehir demek. Türk telaffuzuna göre Tirebolu olmuş... Trabzon Rum İmparatorları döneminde hükümdarların en güzel ikamet ve sayfiye yeri olarak seçtiklerinden şöhret kazanmış. Burası Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılmış. Osman döneminde bir ara Gümüşhane Sancağına bağlanmışsa da uzun müddet Trabzon'un kazaları arasında yer almış önemli bir ticaret ve liman şehri olarak dikkati çekmiş. Giresun vilayet olunca burası ona bağlı bir kazası olmuş. Donanma eski komutanlığından Amiral Şükrü Okan'ın, Hüseyin Avni Alparslan'ın ve Kuvayi milliyeci Müftü Ahmet Necmettin Efendinin memleketi. Tirebolular büyüklerini unutmamışlar Hüseyin Avni Alparslan'ın adını bir ilköğretim okuluna, Şükrü Okan'ın adını bir caddeye ve Ahmet Necmettin Efendi'nin adını da doğduğu sokağa vermişler. Yolunuz buraya düşerse Selim Ağa Çeşmesi'ni, Çarşı Camiini, Orta Çeşme'yi, İmamdüzü Çeşmesi'ni, tarihi Hamamı, asırlık tarihi evlerini görmeden ve çay fabrikasından nefis Tirebolu çayını almadan geçmeyiniz.

Tirebolu'dan Doğankent'e giderken 5-6 km mesafedeki Harşit Vadisi'ne girip içeri doğru sol cenahı takip ederseniz tarihi Bedrama Kalesi'ne ulaşabilirsiniz. Burası bölgeye Osmanlılardan çok önce gelmiş ve yurt tutmuş Türkmen boylarının Karadeniz kıyısına ulaşmalarını engelleyen son savunma kalesi. Ancak bu savunma yeri Türkmen Çepni

kitlelerini engelleyemedi. Bu mücadelede geniş vadiye hakim ve denizi gören, son derece stratejik ehemmiyeti olan bu tepenin üzerindeki Bedrama Kalesi önemli bir rol oynamış. Osmanlıların bir gözetleme kulesi olarak kurdukları bu kale onlardan çok önce Çepniler tarafından zaptedilmiş. Çepni beylerinden Melih Ahmet bey buranın fatihiydi.

Doğankent'teyiz. Burası daha önce Harşit adıyla anılmakta idi. Bu adın hangi gerekçelerle değiştirildiğini ve niçin böyle bir ismin tercih edildiğini anlamak güç. Doğankent, yıllar önce inşa edilmiş olan elektrik santrali ile dikkat çekiyor. Uzun bir cadde üzerine sıralanmış dükkanlarla küçük bir kasaba hüviyetinde olan Doğankent, Harşit Deresi'nin hemen sol kıyısında yer alıyor. Çepni Türkmenleri 1380'de muhtemelen Kışlak olarak bugünkü Doğankent kazasının bulunduğu yere inmişler. Halkın geçim kaynağı tarım. Buranın Dandi Kalesi ve Hidroelektrik Santrali'nin şelalesi görülmeye değer yerler arasında bulunuyor.

Kayalarla çarpışan ve yılmayan dalgalar köpük köpük öfkesiyle gerinip gerinip geri gelen dalgalara baka baka sahil yolundan Giresun ilçelerini tanımaya devam ediyoruz. Espiye'ye varmadan güneye doğru giden yola saparsanız Güce ilçesine varırsınız. Doğu Anadolu'dan gelen Gücefarıoğulları tarafından verilmiş Güce ismi. Genellikle dağlık bir arazi yapısına sahip Güce'nin ekonomisi tarıma dayanıyor. Yüksek kısımlarda hayvancılık ve arıcılık yapılıyor.

ESPIYE, YAĞLIDERE

Espiye sahile kurulmuş sade ve güzel bir ilçe. Bu beldenin Türk yurdu olması Oğuz Türklerinin bir kolu olan Çepnilerin bölgeye yerleşmesiyle başlar. Osmanlı döneminde de işletilen Kızılkaya ve Lehanos madenleri bugün kaderiyle baş başa. Espiye’de gezilip görülecek bir çok yer var. 1998 yılında Dikmen ve Kozköyü’ne Soğukpınar adı ile belediye kuruldu. Döğör olarak da anılan Dikmen 15. ve 16. yüzyıllarda Bayramoğlu adı ile Trabzon sancağına bağlı nahiyeye merkeziydi. Meliklerin oturduğu Dikmen Köyü’ndeki tarihi medreseden bugün hiçbir iz yok. Akkaya Dağı’nın altından batarak vadinin diğer tarafından çıkan Çay Irmağı’nın oluşturduğu şelale, Yedi Değirmenler, Kapıkaya, Ulucak ve tarihi Ericek Köprüsü görülmeye değer. Yazın bile karın eksik olmadığı Ahıl Baba ve Çakıl Dağlarının sularının oluşturduğu Karaduva Deresi’nin muhteşem manzarası insanı derinden etkiliyor. Ordu-Giresun-Trabzon güzergahında yolculuk yapanlar Espiye’nin lezzetli pidesini yemeden gidemezler. İlçede birinci derecede Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilen Andoz Kalesi, Yağlıdere kıyısında çevreye hakim bir tepe üzerinde gözetleme ve kontrol amaçlı ile kurulmuş. Kimler tarafından ne zaman inşa edildiği bilinmeyen Andoz Kalesi son yıllarda restore edilerek turizme açıldı. Kale’den sahili ve Giresun dağlarını seyretmek belgeseller ve yazarlara ilham kaynağı olur.

Andoz Kalesi’ni kendi sessizliğiyle baş başa bırakıp sahilten içeriye doğru yolumuza devam ediyoruz. Şimdi de Yağlıderedeyiz. Burası dağlar arasında kıvrıla kıvrıla akan Yağlıdere’nin suları

ile olağanüstü tabii güzelliklerle iç içe. İlçenin en önemli özelliklerinden birisi başta Amerika olmak üzere binlerce Yağlıderelilerin yurt dışında çalışıyor olması.

Tarihi eserler arasında ilçe merkezindeki tarihi cami dikkat çekiyor. Yağlıdere’ye bağlı Tuğlacık Köyü’ndeki Yavuz Selim’in annesi Gülbahar Hatun adına yaptırılan Sarı Halife Türbesi ve Tekke Köyünde bulunan Sarı Halife Cami ve dergahı beldenin önemli tarihi yerlerinden. Horasan kökenli Türk dervişlerinden birisi olan Yavuz Sultan Selim’in hocası olduğu da söylenen Sarı Halife hazretleri ruhuna uygun mekanlar seçmiş. Her yıl Mayıs ayında şenliklerle anılan Sarı Abdullah halife buradan karşı zirveleri kolluyor. Bu tatlı yamaçlarda yüceliklere giden yolları gösteren Sarı Halife tarafından yapılan dergah, cami ve değirmen görülmeye değer yerler. Buraya kadar gelmişken Ağa’nın köprüsünü görmeden olmaz. Kethudazade Eminağa tarafından yaptırılan Ağa’nın köprüsü Yağlıdere’nin üzerinde bizi selamlıyor. Dere üzerindeki tespih taneleri gibi dizilen diğer köprüleri sakin suları ile baş başa bırakıp yola devam ediyoruz. Bu yol bizi Kozbükü Beldesi’ne ulaştırıyor. Buraya yolunuz düşerse Çağlayan şelalesini görmenizi tavsiye ederiz. Ulaşım imkanları pek kolay olmasa da buralar gezilip görülmeye değer. Burası cennet vadileri gibi uzayıp giden güzellikler meşheri, rengarenk çiçeklerle bezeli cennet yamaçları. Bu yamaçlara yaslanmış köy evleri doyumsuz bir görüntü ziyafeti sunuyor bizlere.

KEŞAP, BULANCAK, PİRAZİZ, ÇAMOLUK

1 3 km. uzaklığı ile il merkezine en yakın ilçe Keşap'tayız. Ter-temiz sahilleri, zengin doğası, eşsiz gümbatımıyla görenleri heyecanlandırır. İlçeye 15 km mesafede bulunan sulara ve yeşilliklere gömülmüş Karabulduk Beldesi'ne uğrarsanız Keşap Deresi üzerinde 4 tarihi kemer köprüyle karşılaşırsınız. Karabulduk Beldesi'ne bağlı Armutdüzü Köyü sınırları içinde bulunan şahin Kayası üzerindeki tabii Türkiye haritası görenleri hayrette bırakıyor.

Aksu Deresi'nin ortasından geçtiği Dereli İlçesi, Giresun iline bağlı na-hiye iken 1958 yılında ilçe olur. Dereli Giresun'un yaşadığı tarihi olaylara ortak olmuş bir ilçe. Giresun'u İç Anadolu ve Doğu Anadolu'ya bağlayan transit yol üzerinde kurulmuş. Giresun ilimizin meşhur yaylalarından Kümbet, Bektaş ve Kulakkaya ilçemizin sınırları içinde bulunuyor. Temmuz ayı içinde yapılan Kümbet ve Bektaş yayla şenlikleri binlerce insanı bir araya getiriyor.

Piraziz, Giresun'un Ordu iline kom-şu tek sahil ilçesi, Adını Türk dervişle-rinden Piraziz'den almış. Gönül sul-tanlarını barındıran bu belde Giresun dağlarının eteklerinde Karadeniz sahil-

linde yemyeşil gülümser. Fındık, ziraat, ilçe ekonomide önemli bir yer tutar. Bu yeşillikler yurdunu bırakıp hemen yanı başındaki Bulancak'a gidiyoruz.

Bulancak, Giresun'un en güzel ve en büyük ilçelerinden birisi. Bu güzel ilçemizin de çevresi fındık bahçeleriyle çevrili. İlçe toprakları dar kıyı şeridi ve hemen ardından yükselen dağlardan meydana gelir.

Giresun'a Erzincan sınırından gel-erseniz sizi Çamoluk karşılar. Giresun'un en uzak ilçesi Çamoluk. şehir merke-zine olan uzaklığı 184 km. Erzincan, Sivas ili hudutlarında Kelkit Vadisi'nde kurulmuş. Coğrafi yapısı, iklimi, yerle-şim özellikleri bakımından Giresun'dan ve Karadeniz Bölgesinden çok farklı. Tamamen Doğu Anadolu Bölgesinin özelliklerini taşır.

ŞEBİNKARAHİSAR, ALUCRA

Giresun ilimizin deniz kıyısı olmayan ve ile en uzak ilçelerden birisi de Alucra'dır. Aluc ağacının çok olması nedeniyle söylene söylene Alucra ismini aldığı söyleniyor. Alucra'nın tarihi Hititlere kadar uzanıyor. Otlukbeli Savaşı bu ilçe topraklarında olmuş. İlçe ekonomisi hayvancılığa dayanır. Kıydan uzakta Giresun dağlarının güneyinde yer alır. Verimli olan topraklarında her türlü tahıl yetişir.

Giresun'un en önemli bir ilçesi olan Şebinkarahisar, eşsiz coğrafi güzelliklere ve zengin bir tarihi geçmişe sahip. Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde tahkimli kalesi ve şap maddesi ve tarım ürünleriyle Kelkit havzasının önemli bir yerleşim merkezi olmuş. Adını çevresindeki şap maddelerinden almış. Giresun'un 116. km güneyinde şirin bir dağ ilçesi burası. 1933 yılında il iken ilçe olmuş, 11 Ekim 1924 tarihinde ilçeyi Gazi Mustafa Kemal Atatürk ziyaret etmiş ve bu evde bir gece kalmış. Atatürk'ün konakladığı bu yapı, gelecekte Karahisar evi şimdi müze olarak kullanılıyor.

Şebinkarahisar, Selçuklu ve Osmanlıdan kalma tarihi eserlerle, zengin hatıralarla dolu. İlk bakışta şehre hakim yüksek ve dik kayalarla örülü bir

tepe üzerinde kurulan kalesi gözümüze çarpıyor. Seyyah ve araştırmacılar bu haliyle kaleyi, denizde ada veya gemiye benzetirler. Kalenin tarihi muhtemelen Roma döneminden daha eskiye gidiyor. Kalenin bugünkü giriş kapısının içerisindeki Surlar Mengücekli ve Osmanlı dönemlerine ait. Kale kapısı üzerindeki kitabe ve Selçuklu çift başlı kartal kabartması 1896 yılında Rumlar tarafından yerinden sökülüp yok edilmiş. Kale 1915 yılındaki Ermeni ayaklanması sırasında bütünüyle tahrip olmuş.

Kale'nin Ermenilerden geri alınması sırasında bir çok Giresunlu şehit olurken, kaçan Ermenilerin, askerlerin su içeceği kaynaklara zehir atarak askerlerimizi zehirleyip şehit ettiklerini çoktan unutmuşuz.

Şebinkarahisar'ın kalbi daha çok Fatih Camiinde atar. Merkezde bulunan yapı şehrin en büyük camisidir. Yüksekçe bir teras üzerinde ve geniş bir dış avlu içerisinde yer alır. Yapılan bütün cephelerde düzgün kesme taş kullanılmış. 1473 yılında Otlukbeli savaşından sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmış. Caminin içi efsunkar bir havayla karşılar sizi.

Osmanlı döneminden kalma cami-

lerden birisi de 1586 yılında Mutasarrıf Topay Mehmet tarafından yaptırılan Kurşunlu Camii'dir. Muhtelif tamirler görmüş, en son 19. yüzyılda yapılan bir tamirle bugünkü görünümüne kavuşmuş. Cami, en son 1968 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiş.

İlk yapılışı 11. yüzyıla kadar inen Behrampaşa Camii' Avutmuş mahallesinde yer alır. Kaynaklar, yapıyı Mengücek Beyi Muzafferüddin'in inşa ettirdiğini kaydeder. Bir tekke yapısını andıran Tamzara camii, zengin barok süslemelerine sahip. Cami 1900 yılında yapılmış. Kapı üzerindeki kitabesi ve minber üzerindeki ay yıldızlı levhaları ile dikkati çeken Kadıoğlu camii, Kadızade Mehmet efendi tarafından 1924 yılında yaptırılmış.

Taş mahallesinde Kale'ye çıkan yolun solunda yer alan Taş Mescid şehrin çok harap yapısıdır. Tonoz örtüsü ve yan duvarları çökmüş, içerisi molozla dolmuş. Bu yapı, Melik Ahmet zamanında

GİRESUN VEFA BEKLİYOR

Gurbet elde yaşayanlar sılaya hasret. Genç torunlar Giresun sevdası ile yanıp tutuşuyor. Dede, nine, baba, ana ve hala mezarları kaybolmuş. Köyler ıssız, evler viraneye dönmüş, fındık bahçeleri orman, mısır tarlaları yok olmuş, meyve ağaçları kurumuş, dereler çağlamıyor, yaylalarda koyun kuzu meleşmiyor. Dede ve baba memleketimiz Giresun biz torunlardan vefa bekliyor. Gurbet elden Giresun'a yol göründü. Yollar uzun, vuslat zor, kavuşmak hayal olsa da, Dede ve baba memleketi güzel Giresun'umuz bizi çağırıyor.. Vefalı torunları bekleyen adını kirazdan alan, bir dünya markası fındığın başkenti Giresun'un davetine ne zaman icabet edeceğiz ?..

1366 yılında yapılmış. Bu mescidin de kitabesi Rumlar tarafından yok edilmiş.

Kale'ye çıkan eski yolun sağında ve solunda yer alan iki handan bugün sadece doğu taraftaki hanın bir kısmı ayakta kalabilmiş. İkinci hanın olduğu yere yeni dükkanlar yapılmış. Taş Hanlar, 1939 depreminden çok zarar görmüş. Ayakta kalabilen kısımların ve bazı mimari izlerin yardımıyla doğudaki Taşhan'ın Osmanlı devrinin karakteristik izlerini taşıdığını görürsünüz. Artık Şebinkarahisar'dan ayrılma vaktidir. Biz Giresun'a Şebinkarahisar'dan veda ediyoruz. Elveda Giresun derken yolu uzun ve menzili ırak olan gurbet elde yaşayan vefalı Giresunlulara birde çağrı yapıyoruz.

ESPIYE

ÇALIŞTAYI BELGESELİ

ESPIYE’NİN TARİHİ

Eski çağlarda Espiye adı bölgede yaşayan halk tarafından bilinmiyordu. Daha doğrusu, Yağlıdere suyu Gelevera Deresi arasındaki geniş düzlüğün adı henüz konulmamıştı. Bu yöreye ad verilmesi Müslüman Türklerin gelişi ile olacaktı. O günlerde (MÖ 656) Espiye düzlüğünün hemen yanbaşında yükselen Andoz Kalesi ve komşu ilçe Tirebolu’da Merkez Kalesi vardı.

Antik çağlarda Tirebolu’yu kuran halkın Miletoslular olduğu ve dolayısıyla Espiye arazisine bu halkın hakim olduğu belirtilmektedir. Tirebolu’yu Miletoslular’ın kurduğunu, MS 1. YY’da Plinus’un yazdığı “Natural History” adlı eserinden anlıyoruz. Yine aynı eserden Miletoslular’ın Karadeniz’de 90 kadar şehir kurdukları yazılmaktadır. Atinalı Kesnepheron’un (MÖ 430-355) “Anabasis” adlı eserinden MÖ 401’de Doğu Karadeniz Bölgesi’nde Kolh’ların Driller’in, Halib’lerin, Tibaren’lerin yaşadıkları anlaşılmaktadır. Drille’in Kıpçak Türkleri’nin ataları olan Kimmerler’in bir boyu olduğu ve hatta Tirebolu adının “Dırıbolu” biçiminde buradan geldiği iddia edilmektedir. O günlerde Tirebolu’ya bağlı olan Espiye’nin eski sakinlerinden birinin de Driller olabileceğini bu açıklamalar ışığında söyleyebiliriz.

Espiye daha sonraları, Pontus Krallığı, Roma ve Bizans hakimiyeti altında kalmıştır. 1204 yılında Haçlı

Ordularının İstanbul’u işgal etmeleri ile İstanbul’dan kaçan Aleksious’un Trabzon’a gelerek burada Trabzon Rum İmparatorluğu’nu kurması üzerine bu evletin sınırları içinde yer almıştır.

Espiye’nin Türk yurdu olması Oğuz Türkleri’nin bir kolu olan Çepniler’in bölgeye gelmesiyle başlar. Oğuz Han’ın üç oğlundan biri olan Çepniler XII. ve XIV. YY’da Kürtün bölgesinde gelmesiyle Karadeniz kıyıları Türkleşmeye başlamıştır. Çepniler bugünkü Ordu, Mesudiye bölgesinde Hacı Emirli Beyliği’ni kurmuşlardır. Onbinden fazla atlıdan oluşan bir orduya sahip olan Emirli Beyliği Doğu Karadeniz Bölgesi’nde hakim olan Trabzon Rum İmparatorluğu’na pek çok akınlar düzenleyerek sıkıntılı günler yaşatmıştır. O tarihte, tüm Karadeniz sahillerine Rumlar, dağlık kesimlerine de Türkler hakim idiler. Bir müddet sonra Hacı Emirli Beyliği’nin başına Hacı Emir Bey’in oğlu Süleyman Bey geçti. Süleyman Bey, ilk olarak uzun süredir fethetmeyi düşündüğü Giresun’a 397 yılında bir sefer düzenledi. Zorlu mücadelelerden sonra Giresun şehrini zaptetti. Bu sebeple ona “Giresun Fatih” ünvanı verildi. Ancak Giresun’un zaptı ile Espiye Türklerin eline geçmemişti. Trabzon Rum İmparatorluğu’nun sınırları buradan başlıyordu.

Giresun'un fethi ile Keşap, Dereli ve Giresun Merkez Türk hakimiyetine girmişti. Aradan 64 yıl geçtikten sonra Trabzon Rum İmparatorluğu'na son verilecekti. Bu zaferle birlikte Espiye ve tüm Karadeniz ebedi Türk yurdu oldu. Bölgede Osmanlı hakimiyetinin başlaması ve Rum hakimiyetinin sona erdirilmesinde Çepniler büyük rol oynamışlardır. Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon Rum İmparatorluğu'na son vermek üzere düzenlemiş olduğu seferde bölgeye çok önceden yerleştikleri ve iyi tanıdıkları için yardım ettiler. Bu nedenledir ki, Osmanlılar Çepniler'i pek çok vergiden muaf tutmuşlardır. Espiye adına ilk defa "Espiye" şeklinde Osmanlı tahrir defterlerinde rastlıyoruz. 1515 tarihli defterde "Çepni eli" olarak belirtilen Espiye "Eşter Oğlu Mustafa Bey Zeameti" olarak kayıt edilmiştir. Bu nedenle Espiye adının meşinin buradan arıyoruz. Espiye kelimesi Farsça "Esb" kelimesinden türetilmiştir. Hayat Büyük Türkçe Sözlük'te "Esb" kelimesi "At, Beygir" anlamına gelmektedir. Bu kelimeye eklenen "-i-yelü" eki, iki anlamda olabilir. Birincisi "Atlık, atların ol olduğu yer" anlamında mütela edilebilir. İkincisi de "Yelü" sözcüğünün "yalu, yalı" biçiminde ses ve şekil değiştirmesinden yola çıkılarak "yalı atı" şeklinde olabileceğidir. Her iki anlamda da Espiye kelimesi Türkler'in vermiş olduğu bir addır. Çünkü, Türk töresinde "at, avrat, silah" kutsallık derecesinde önemli kavramlardır. Eski Türkler at üstünde uyur, at üstünde yerler içerlerdi. Bu durumda, Espiye ister "yalı atı" isterse "atlık" anlamına gelsin, Türkler'ce çok kıymetli bir isimle anılmıştır.

1515 tarihli Osmanlı kayıtlarına göre, o

günlerde Espiye'nin 16 haneden (konuttan), Andoz'un ise 6 haneden oluştuğunu anlıyoruz. Bunun anlamı Espiye'nin o tarihlerdeki nüfusunun 80-90 kişi olduğudur. Sonuç olarak, Espiye 480-500 yıllık bir yerleşim yeridir. Andoz Kalesi'ne gelince uzunluğu 90 adım, genişliği ise 20 adım olan küçük bir kale olup burada halk yaşadığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Andoz Kalesi olsa olsa hemen yanı başındaki denizi ve yolları gözetleme amaçlı olarak kullanılmış olabilir.

Espiye gerek Osmanlılar, gerekse Pontus ve Trabzon Rum İmparatorluğu dönemlerinde idari bakımdan il olarak Trabzon'a ve ilçe olarak ta Tirebolu'ya bağlı kalmıştır.

16. YY'da bölgenin idari yapısı nahiye-ler (beldeler) şeklinde idi. Çepni bölgesinde 7 nahiye kurulmuştu. Bunlar, Yağlıdere, Bayramoğlu, Karaburun, Üregir, Eskiyoğlu, Alahnas ve Kürtün nahiyeleri idi. O dönemde Espiye, Cibril, Andoz, Adabük ve Akköy Yağlıdere Nahiyesi içinde, Dikmen, Keçiköy, Oğulca (Avluca), Kozköy, Tağnalcuk (Taflancık), Manastır-ı İslam, Çepniköy ve Kurugeriş köyleri de Bayramoğlu Nahiyesi içinde yer almışlardır.

Espiye pazarından bir görünüş

Tarihi bakımdan en az Espiye kadar eski olan yukarıda isimlerini saydığımız köyler, bugün hala aynı adlarla anılmaktadırlar. I. Dünya Savaşı sırasında tüm Anadolu gibi sıkıntılı günler geçiren Espiye Ruslar'ın Harşit Çayı'na gelmesiyle düşmana karşı Osman Ağa komutasında gönüllüleri ile katılmıştır.

1. Dünya Savaşı sonrası devam eden Kurtuluş Savaşı'nda da bir taraftan askerlik şubeleri kanalı ile diğer taraftan Osman Ağa'nın Giresun'da kurduğu gönüllü birlikleri ile katılmıştır. Öte yandan aynı zamanda Espiye'li olan o günlerin Giresun Askerlik şubesi Reisi Binbaşı Hüseyin Avni Alpaslan'ın gönüllü birliklerine asker vermiştir. Espiye'ye bağlı Kurugeriş Köyü'nde doğan Hüseyin Avni Alpaslan, I. Dünya Savaşı'na Şark Cephesi'nde katılmıştı. Aynı zamanda bir fikir adamı da olan Hüseyin Alpaslan Türk Yurdu Dergisi'nde milliyetçi yazılar yazmış "Otçugöçü" ve "Çepni Boyu"nu inceleyen makaleler kaleme almıştır. Kurtuluş Savaşımız sırasında, Giresun'da

kurulan iki gönüllü alaydan 42.Piyade Alayı'nın teşekkülünü sağlamıştır. Sakarya-Dumlupınar Savaşlarına çağrılarak cepheye gitmiş, 30 Ağustos 1921 tarihinde Mangaltepe Sırtlarında şehit olmuştur.

Cumhuriyet döneminde 1957 yılına kadar şimdiki komşu ilçemiz olan Tirebolu'ya bağlı olarak kalan Espiye, çok partili yaşama geçildikten sonra 1957 yılında ilçe olmuştur. Bu tarihin Espiye için başka bir önemi daha vardır. Bu tarihe kadar pirinç yetiştirilen Espiye'de sıtma hastalığının artış göstermesi nedeniyle çeltik ekimi hükümet tarafından yasaklanmıştır.

NÜFUS VE İDARİ YAPI

2014 yılında yapılan “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine” göre Espiye’nin merkez nüfusu 20.938; genel nüfusu ise 32.710 ‘dır. Espiye’nin Bir beldesi, 8 mahallesi ve 30 köyü bulunmaktadır.

Beldemiz: Soğukpınar Beldesi

Mahallelerimiz: Merkez Mahalle, Adabük Mahallesi, Ağalık Madeni Mahallesi, Cibril Mahallesi, Çam Mahallesi, Esentepe Mahallesi, Kaleboynu Mahallesi, Karadere Mahallesi

Köylerimiz: Akkaya, Aralıcak, Arıdu-rak, Arpacık, Avluca, Bahçecik, Bayrambey, Çalkaya, Çepniköy, Değirmenağzı, Demircili, Direkbükü, Ericek, Gebelli, Gülburnu, Gümüşdere, Güneyköy, Güzelyurt, Hacıköy, Hacımahmutlu, İbrahimşeyh, Kaşdıbi, Kuru-geriş, Seydiköy, Şahinyuva, Taflancık, Tiken-ce, Yeniköy, Yeşilyurt.

Yıllara Göre Espiye Nüfusu

Yıl	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu
2014	16.239	16.471	32.710
2013	15.708	16.086	31.794
2012	15.666	16.144	31.810
2011	15.615	16.085	31.700
2010	15.590	16.026	31.616
2009	15.558	15.826	31.384
2008	15.537	15.725	31.262
2007	15.424	15.651	31.075

2014 nüfus sayımı sonuçları

	Erkek	Kadın	Toplam
İlçe Merkezleri	10.457	10.481	20.938
Belde ve Köyler	5.782	5.990	11.772
Toplam	16.239	16.471	32.710

COĞRAFİ YAPI

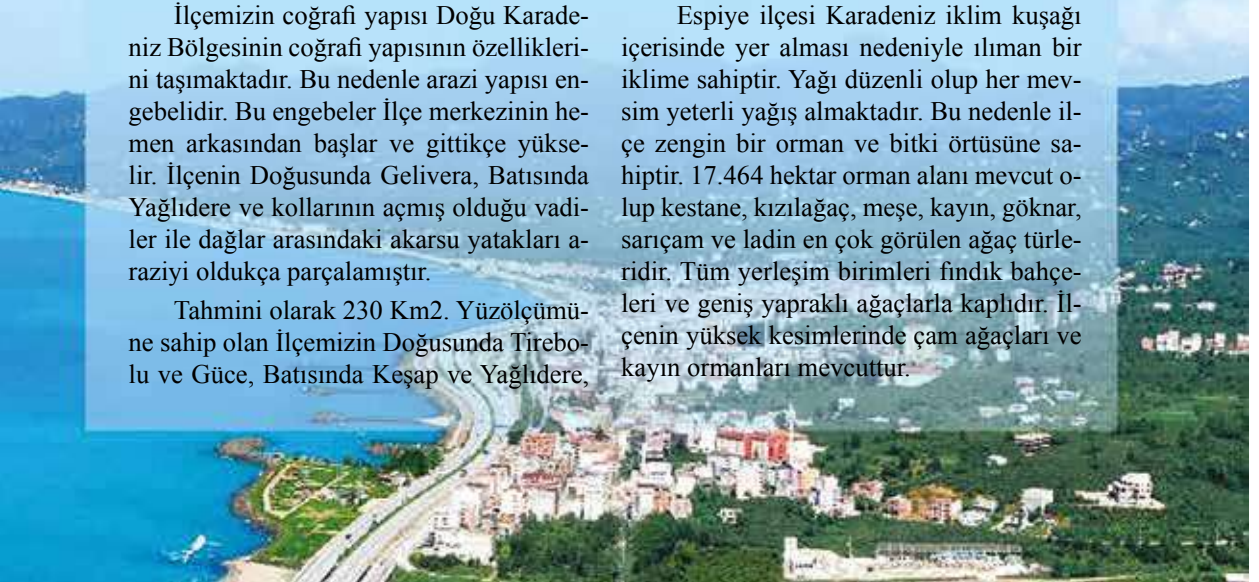
İdari olarak Giresun’a bağlı olan Espiye’nin il merkezine uzaklığı 31 kilometredir.

İlçemizin coğrafi yapısı Doğu Karadeniz Bölgesinin coğrafi yapısının özelliklerini taşımaktadır. Bu nedenle arazi yapısı engebeldir. Bu engebeler İlçe merkezinin hemen arkasından başlar ve gittikçe yükselir. İlçenin Doğusunda Gelivera, Batısında Yağlıdere ve kollarının açmış olduğu vadiler ile dağlar arasındaki akarsu yatakları araziye oldukça parçalamıştır.

Tahmini olarak 230 Km2. Yüzölçümüne sahip olan İlçemizin Doğusunda Tirebolu ve Güce, Batısında Keşap ve Yağlıdere,

Güneyinde Alucra ve Şebinkarahisar İlçeleri ile Kuzeyinde Karadeniz bulunmaktadır.

Espiye ilçesi Karadeniz iklim kuşağı içerisinde yer alması nedeniyle ılıman bir iklime sahiptir. Yağı düzenli olup her mevsim yeterli yağış almaktadır. Bu nedenle ilçe zengin bir orman ve bitki örtüsüne sahiptir. 17.464 hektar orman alanı mevcut olup kestane, kızılğaç, meşe, kayın, göknar, sarıçam ve ladin en çok görülen ağaç türleridir. Tüm yerleşim birimleri fındık bahçeleri ve geniş yapraklı ağaçlarla kaplıdır. İlçenin yüksek kesimlerinde çam ağaçları ve kayın ormanları mevcuttur.

EKONOMİ

Espiye’de ekonominin can damarı fındıktır. Hayatın fındık üzerine Espiye’de tarıma elverişli arazi- nin %80’ininde, toplam ilçe yüzölçümünün %35’inde fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Toplam olarak 8596 hektar alanda yetiştirilen fındığın üretim miktarı çeşitli etkenlere göre yıldan yıla değişmekte olup ortalama 6000 ton/yıl kadardır. İlçede her çiftçi ailesi başına ortalama olarak 15-16 hektarlık fındık bahçesi düşmekte olup 5150 aile tarafından (yaklaşık olarak nüfusun tümü) fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Fındık yetiştiriciliğini izleyen ikinci önemli ekonomik ürün çaydır. 16 köy ve mahallede toplam 1860 hektar alanda yapılan çay yetiştiriciliğinde dekara ortalama verim 1800 ton/yıl civarındadır. İlçede çay üretiminden başka mısır, patates ve karalahana, fasulye vb. diğer yerel sebze üretimi de yapılmaktadır. 8000 ton/yıl mısır üretimi de yapılmakta olup her geçen gün üretimi azalmakta, mısır ekili alanlara fındık bahçesi tesis edilmektedir. Üretilen mısır genelde ticari olarak değil çiftçi ailesinin kendi ihtiyacını karşılaması için üretilmektedir. Tarımsal üretim ile ilgili ayrıntı bilgi için “Tarım” sayfasını okumanızı öneririz.

Espiye’de “sanayi yoktur” denilse doğru kabul edilebilir. Birkaç adet küçük ölçekli tarımsal ürün işleme tesisi bulunmaktadır. 75 işçisi bulunan “Karadere Tarım Ürünleri Gıda San. ve Tic. Ltd.Şti.” günlük olarak 50 ton kabuklu fındığı kırıp iç fındık üretmektedir. Yine 30 işçisi bulunan “Özoğlu Gıda Mad. İthalat

ve İhracat Ltd. Şti” ise günde 20 ton iç fındık işleme kapasitesine sahip diğer bir tesistir. 18 elemanı istihdam eden “Yılmazlar Çay San. ve Tic. Ltd. Şti”inin günde 30 ton yaş çay işleme kapasitesine sahip bir işletmesi bulunmaktadır. Çeşitli nedenlerle kapasitesinin 1/3’ini kullanan bu işletmede 150 ton/yıl kuru çay (işlenmiş çay) üretilmektedir.

Espiye’de ticaret ve pazarlama faaliyetleri de genel olarak tarım ve ormancılık kökenlidir. İlçede 18 marangoz atölyesi, 15 demir doğrama atölyesi, 13 fırın, 40 lokanta, 100 çayocağı, ve kahvehane, 8 elektrikçi, 10 berber, 3 yorgancı, 3 mobilyacı, 3 pastane, 15 oto tamircisi, 9 terzi, 12 konfeksiyon-tuhafiyeye, 6 manifatura, 10 ayakkabıcı ve ayakkabı tamircisi olmak üzere 500 civarında işyeri hizmet vermektedir. İlçemizde bir adet demir export şirketi de bulunmaktadır.

İlçemizde “Esnaf ve Sanatkarlar Odası”, “Ziraat Odası”, “Fındık Tarım Satış Kooperatifi”, “Esnaf ve Sanatkarlar Kooperatifi” gibi mesleki organizasyonlar faaliyet göstermektedir. İlçede bankacılık “Ziraat Bankası”, “Halk Bankası” ve “Akbank” şubelerince yürütülmektedir.

İlçemizin Şahinyuva Köyü’nde bakır ve çinko madeni işletilmektedir. “Lahanos Madeni” olarak bilinen bu kaynak önceleri devlet, daha sonra Karadeniz Bakır İşletmeleri ve en son olarak ta Koç Holding’e bağlı bir işletme tarafından işletilmiş olup şu an faal durumda değildir.

İlçede büyük bir doğa turizmi potansiyeli mevcut olmasına karşın henüz ekonomiye bir katkısı yok gibidir. Sadece, yaz aylarında birkaç yaylada düzenlenen şenlikler kapsamında yapılan alışverişin ilçe ekonomisine bir miktar katkısı olmaktadır.

TURİZM

Espiye’de turizm denince ilk akla gelen doğadır. Yeşili ve mavisiyle şirin ve Karadeniz’in incisi olan Espiye’de yayla şenlikleri, yayla ve orman içi yürüyüşler en başta gelen turizm kaynaklarıdır. Birinci derecede Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilen Andoz Kalesi, ilçeye ayrı bir güzellik katmaktadır. İlçemizde önemli tarihi eserler bulunmaktadır. Camii, Şahinyuva köyündeki kilise, Ericcek Köprüsü en önemli eserlerdendir. İlçeye 4 km. uzaklıktaki Zefre mevkiinde Cenevizlilerden kaldığı söylenen bir tersane kalıntısı bulunmaktadır.

Espiye’nin en önemli turizm merkezlerinden biriside Yeniköy Yedideğirmenler Tabiat Parkıdır. Milli Park ilan edilen bölgede tesis yapım çalışmaları tüm hızıyla devam etmektedir.Şimdiden ilgi odağı olan yedi değirmenler şelalesi Espiye’yi turizmde öne çıkaracak önemli bir doğa harikasıdır.

Otçu Göçü

Yayla şenliklerinin temelinde Doğu Karadeniz Bölgesinde yaygın bir gelenek olan “Otçu Göçü” yatmaktadır.Mısırların 20-30 cm büyüdüğü zamanlarda aralarda sık biten kısımların araları 30-40 cm. açılacak şekilde sökülmesine “Sık Kazma” dibindeki otları 2.kez temizlemeye “Ot Bıçme” ve fındık bahçelerindeki otları tırpanla ve orakla biçilmesine de “Kırkma” denilmektedir.Bu işlerden iyice yorulan ve işleri biten Cenikliler (köy ve şehirde oturanlar) yorgunluklarını atmak ve eğlenmek için genellikle Temmuz ayı içinde yaylalara yaptıkları toplu gezi ve ziyaretlerine “Otçu Göçü” denir. Zaman olarak mısır otunun alınması ile fin-

dık toplamaya başlama arasında kalan 15-20 günlük boşluktur. Genellikle perşembe ve cuma günü yaylaya götürülecek yiyecek ve giyecekler paketlenir, yola çıkılır.Geçmişin getirdiği örf ve adet gereği yolculuk sırasında pınar başlarında oturulur, yemekler yenir, türküler söylenir, tabancalar atılır, kağıt fişeği ve dinamitler patlatılır ve horanlar oynanır. Bu güzel geleneklerin kaybolmaya yüz tuttuğunun sezinlenmesi üzerine eski günlerin tekrar yaşanması amacıyla Yayla Şenlikleri düzenlenmeye başlanmış ve büyük ilgi görmüştür

TARIM VE HAYVANCILIK

Espiye İlçesinin ekonomik temeli fındığa dayalı olup, fındık; yöre çiftçilerinin başlıca gelir kaynağıdır. Tarıma elverişli arazinin %80'inde, ilçe alanının %35'inde fındık yetiştirilmektedir. İlçede 8596 hektar sahada yetiştirilen fındığın üretim miktarı çeşitli etkenlere göre değişmekte, ortalama yıllık 6 bin ton civarındadır. İlçede çiftçi ailesi başına 15-16 dekar fındık bahçesi düşmektedir. 5150 aile fındık yetiştiriciliği yapmaktadır. Fındık bahçelerinin yıllık ortalama verimi 70 kg/dekar dır. Verim; sahil kolda 120-150 kg/dekar a çıkabilmekte fakat yüksek kolda 20 kg/dekar a düşebilmektedir. Bunun sebebi fındık bahçelerinin ömrünü tamamlamış olması, bakım ve mücadele işlerinin yeterli yapılaması, yıllık iklim değişiklikleri, yüksek kolda iklim ve toprak yapısının fındık yetiştiriciliğine fazla elverişli olmaması gibi nedenler gösterilebilir.

ÇAY YETİŞTİRİCİLİĞİ

İlçemizde 16 köy ve mahallede çay yetiştiriciliği yapılmaktadır. 1860 dekar sahada yapılan çay yetiştiriciliğinde yıllık ortalama verim 1200 ton civarında olabilmektedir. Toprak ve iklim yapısı itibarı ile sahil ve sahile yakın yerleşim bölgelerinde çay tarımı yapılabilmektedir. Çayın ilkim ve toprak isteği olarak çok seçici bir bitki

olması sebebiyle sahilinden 15 km içerde çay yetiştirilememektedir. Çay yetiştiriciliğinin en fazla yapıldığı köyler İbrahim şeyh, Hacı Mahmutlu, Hacıköy, Demircili ve Cibril mahalleleridir.

MISIR YETİŞTİRİCİLİĞİ

İlçemizde hemen hemen tüm mahalle ve köylerde mısır yetiştirilmektedir. 1824 hektar sahada yetiştiriciliği yapılmasına, fındıktan sonra ikinci tarımsal ürün olarak ekonomik öneme sahiptir. Yıllık ortalama mısır üretimi 4346 ton, mısır sapı üretimi 8000 ton dur. Mısır genellikle aile içi tüketimde insan ve hayvan gıdası olarak kullanılmaktadır. Önceki yıllarda daha fazla yetiştirilen mısır, fındığın önemi arttıkça üretim miktar ve alanı olarak yıldan yıla azalmıştır. Özellikle sahil ve sahile yakın köy ve mahallelerde mısır ekili alanlara fındık bahçesi tahsis edilerek mısır yetiştirilebilen saha azalmıştır.

Köylere ulaşım kolaylaştıkça buğday unu tüketimi artmış, mısır daha çok hayvan yeni olarak kullanılmıştır.

Helen üretilen tane mısırın büyük çoğunluğu hayvan yemi olarak kullanılmakta; mısır sapı ise tamamen kaba yem olarak hayvan yetiştiriciliğinde kullanılmaktadır. Ortalama mısır verimi sahilde 300 kg/dekar, yüksek köylerde 100-150 kg/dekar civarındadır. Daha çok hayvan yemi olarak yapıldığından mısırdaki verimi arttırıcı çalışmalar yetiştiricilerin fazla ilgisini çekmemektedir

SEBZECİLİK

Sebze üretimi özellikle sahil ve sahile yakın köylerde yapılmaktadır. daha çok aile içi tüketim için yetiştirilen sebzeler, sahile yakın yerlerde sebze bahçelerinde, köylerde ise mısır tarlası içinde veya etrafında yetiştirilmektedir. Mısır tarlası içinde yapılan sebze yetiştiriciliğinde bakım ve mücadele işleri zor olmakta ve dolayısıyla verim düşük olmaktadır. Yetiştirilen başlıca sebzeler karalahana, taze fasülye, domates, salatalık, biber, patlıcan ve patatestir. İlçemizde 110 hektar sahada yıllık 976 ton üretim yapılmaktadır..

MEYVECİLİK

İlçemizde üretimi yapılan başlıca meyvelere elma, armut, kiraz, vişne, dut, incir, ceviz, şeftali, erik, ayva, mandalina, porta-

kal ve kividir. İlçemizde üretim ise yıllık 240 tondur. Toplu meyve bahçesi tesisi yok denecek kadar azdır. İklim yapısı itibarıyla meyve bahçelerinde görülen hastalık zararlıları bölgemizde yoğun zarara neden olmakta, bunlarla mücadele ise maliyeti arttırmaktadır. Bu durumda çiftçiler için meyve yetiştiriciliğinden çok fındık yetiştiriciliği daha çok cazip hale gelmektedir.

HAYVANCILIK

İlçede büyükbaş, küçükbaş, manda, tavuk başlıca yetiştirilen hayvanlardandır. Yükseklerde ise arıcılık yapılmaktadır.

Espiye Belediyesi'nin Hizmetleri

Espiye Belediye Başkanı Mustafa Karadere ile birlikte ilçede çok hızlı bir değişim ve dönüşüm başladı. Dört koldan devam eden yatırımlarla güzelleşen ve cazibe merkezi haline gelen Espiye'de 20 ayda yapılan hizmetlerin bazıları.

30 Mart 2014 seçimlerinden 30 Kasım 2015 tarihine kadar geçen 20 aylık sürede Belediyemizin yapmış olduğu çalışmalar.

Öncelikle yapımı yarım kalan Avrupa birliği standartlarına uygun olarak projelendirilen Mezbahane ve Canlı Hayvan borsasının tüm noksanlıkları tamamlanarak halkımızın hizmetine açılmıştır.

ALTYAPI ÇALIŞMALARI

Belediyemiz tarafından ilçemizde yapımı devam eden Kanalizasyon ve altyapı çalışmaları bitirilmiş olup, ayrıca abone bağlantılarının yüzde 75'e yakını bağlantısı yapılarak vatandaşımızın hizmetine sunulmuştur.

Bunun yanında Esentepe mahallemize 290 metre yağmursuyu, Adabük mahallesi Hastane yanında 200 metre Kanalizasyon hattı ve İlçemiz genelinde 32 noktaya Yağmur suyu drenajı için beton büz atılmıştır.

SU ŞEBEKESİ ÇALIŞMALARI:

İlçe merkezinin 75 km lik hattın tamamı ve mahallelerimizin kısmen su şebekesi yenilenmiş tüm abone bağlantıları tamamlanmıştır.

Ayrıca Adabük mahallesi Dere mahalle ve İbrahimşeyh Adabük sınırına 7500 metre 90 lık içme suyu şebekesi döşenerek 50 tonluk su deposu yapılmıştır. Ağalık mahallesine 50 tonluk içme suyu deposu, Cibril

mahallesi orman köy mevkiine 20 tonluk içme suyu deposu yapılmıştır.

Karadere mahallesi Çınarlık mevki yolu üzerine 1350 metre Çam mahallesi Kürtünlü mevkiine 370 metre 90 lık boru döşenerek eski aspest borular iptal edilmiştir.

Mevcut su abonelerimizin kullandıkları eski tip analog sayaçların yerine 6000 adet su abonemize ön ödemeli elektronik Dijital saat uygulamasına geçilmiştir.

İlçemiz Merkezine Ağaçaş Şantiye Yaylasından içme suyu getirilebilmesi için İLBANK A.Ş ile protokol imzalanmış,Proje çizim ihalesi yapılmıştır.

PARK-BAHÇE PEYZAJ ÇALIŞMALARI:

İlçemiz Şehir girişinde Giresun ve Yağlıdere Dolmuş duraklarının bulunduğu alanda yapımı devam eden peyzaj düzenlemesi tamamlanarak hizmete sunulmuştur.

Esentepe mahallesinde bulunan Belediye parkı içerisinde boş alanlara Çocuk oyun grupları yapılmıştır.

Sahilde bulunan yürüyüş alanına yeni tip spor aletleri yapılmıştır.

ÜSTYAPI PARKE ÇALIŞMALARI:

Altyapı çalışmalarımızdan dolayı ilçemizin tamamında sökülün üst yapının da yeniden yapım çalışmalarına hızla başlanılmış olup, bugüne kadar İlçe merkezinde 55.000 metre kare parke çalışması yapılmış olup, yapımına ekiplerimiz tarafından hızla devam edilmektedir.

YENİ AÇILAN YOLLAR:

Mahallelerimizde toplam 1930metre yeni imar yolu açılarak halkımızın hizmetine sunulmuştur.

BETONLAMA ÇALIŞMALARI:

Belediyemiz tarafından mahallelerimize 10 kilometre yol ağının yapımı için beton ihalesi yapılarak mahallerimizde betonlama çalışmalarına başlanılmıştır.

Cibril mahallemize 1200, Çam mahallemize 800, Karadere mahallemize 50 metre olmak üzere toplam 2050 metre beton yol yapılmış olup betonlama çalışmaları şuan Adabük mahallemizden başlamak üzere diğer mahallelerimizde de devam edecektir hedefimiz bu yıl mahallelerimize 10 km beton yol yapmaktır.

ASFALTAMA ÇALIŞMALARI:

Esentepe Mahallemize 400 mt, Karadere mahallemize 2200 mt ve çam mahallemizi 1200metre ve Adabük mahallemize 500 metre olmak üzere toplam 4300metre yol asfaltlanmış olup, bunun yanında 20 km asfalt yolun bakım ve onarımı yapılmıştır.

İSTİNAT VE YOL DUVARLARI:

Mahallelerimizin değişik yerlerinde toplam 175 metre uzunluğunda yol duvarı yapılmıştır.

STABİLİZE YOL ÇALIŞMALARI:

İlçemize bağlı mahallelerimizde bulunan 108 km stabilize yollarımızın bakım ve onarımı ekiplerimiz tarafından yapılmakta olup, noksanlıklara anında müdahale edilmektedir.

AYDINLATMA ÇALIŞMALARI:

İlçemiz Çam mahallesi Pazaryeri mev-

kiinde 530 metre yol dekoratif aydınlatma direği ile aydınlatılmıştır.

İMAR ÇALIŞMALARI:

İlçemiz genelinde 1/5000 ölçekli Revize İmar planı yapımına başlanılmıştır.

Adabük mahallesinde Üniversite yeri olarak ayrılan 13000m²'lik alana ilave olarak 12000m² lik bir alan planlanmıştır.

KUM ÇAKIL TESİSLERİ:

Belediyemize ait Kum çakıl tesislerinin faal duruma geçirilerek hizmet vermektedir.

ARAÇ GEREÇ MAKİNA PARKI:

Belediyemiz araç parkına 1 adet Eskavtör,1 Kanal kazıyıcı ,2 adet 10 lastik kamyon 2 adet kamyonet,1 adet su Arazözü satın alınmıştır.

İLÇEMİZE YAPILAN

KAMU YATIRIMLARI:

1- Cezaevi yapımı

2- Adabük mahallesine bir adet ilköğretim okulu

Bir adet İmam Hatip Ortaokul bölümü yapılması

3- Adabük mahallesine DSİ tarafından Güzlek deresi Çalışmasının yapımı

4- Gelevera deresinin ıslah çalışmasının yapımı için DSİ tarafından ihalesi yapılmıştır.

5- İlçe Devlet Hastanesinin tamamlanması.

6- Adabükte yapılacak olan Balıkçı barınağının Projesinin yapılması.

7- İlçemizi Giresun Üniversitesi bünyesinde Spor Akademisinin kurulması kararı.

AKKAYA KÖYÜ

Fahrettin Kılıç

Nüfus:168

Tel: 0534 359 11 65

Bayrambey olarak bilinmektedir.Tarihi Bayramoğulları beyliğine dayanır.Avluca tarihi ile birdir.Avluca'ya bağlı bir köy iken daha sonra ayrılarak Akkaya köyü ismini almıştır. Bu isim çevresindeki Akkaya Dağında almıştır. İlçeye 25 km uzaklıktadır.

ARALICAK KÖYÜ

Halil Kırca

Nüfus:173

Tel: 0537 259 82 35

Aralıca Köyü ismi etrafı dağlarla çevrili olduğundan "aralık" kelimesinden alınmıştır.Köye ilk gelenler "Odabaş"soyisini alan aile büyükleridir.köyün en önemli tarihi eseri savaşında askerlere mısır unu öğüten Aralıca değıirmenidir.Köyün geçim kaynağı fındık ve mısırdır.Köyden dışarıya işsizlik nedeniyle göç olmaktadır.Köyün yaylası Baldıran yaylasıdır.

SAKARYA KÖYÜ

(Arıdurak)

Mustafa Mucukoğlu

Nüfus:464

Tel: 0533 335 95 11

Köyü eski ismi Arıdurak olup ,değıştirilerek Sakarya olarak değıştirilmiştir.Eskiden arıcılık fazla yapılmış bu nedenle ismini buradan alıp söylenmektedir. Köyümüz ilçe Merkezinin bitişğinde yer alır,tarihi Andoz Kalesi ile tanınır.Halkın Turistik ve mesire yeridir.Son yıllarda onarılmış ve hizmete açılmıştır.Trabzon tabiat ve kültür koruma kararları gereğı birinci derecede doğal sit ilan edilmiştir.Köyümüz dağınık mahallelerden oluşur.Halkı balıkçılık ve fındıkçılık yapıyor.

ARPACIK KÖYÜ

Mehmet Arpacık

Nüfus: 96

Tel: 0535 416 14 51

Köyün kuruluş tarihi çok eskidir, kurucusu "Ocak dede" denilen bir zattır.Bu zatın mezarı halen köyde bulunmaktadır. Köyde çok eski tarihi bir cami bulunmaktadır.Son yıllarda restore edilmiştir.Köyün kurucusu olan Ocak dede "benim köyümde acı olan hiçbir ekin ekilmeyecektir.Sözü üzerine halen köyde biber,soğan ve sarımsak bitkilerinin tarımını yapmamaktadır.Halkın geçim kaynağı fındıktır.

AVLUCA KÖYÜ

Telat Buruş

Nüfus: 488

Tel: 0534 495 95 23

Asıl adı "Avulu"dur,daha sonra Avluca olarak kaynaklara geçmiştir.Kuruluş Cenevizliler ve Pontus Rumları zamanına rastlanmaktadır.Köyün ilk kurucuları Buruşoğulları halen köyde yaşamaktadırlar.Köyün 1952 yılında yapılan bir okulu mevcuttur,2 camisi vardır.Sağlık ocağı vardır. Halkın geçim kaynağı hayvancılık ve fındık tarımıdır.

BAYRAMBEY KÖYÜ

Ali Haydar YILDIZ

Nüfus:96

Tel: 0532 497 21 19

Karadova deresinin güneyinde ,sağman dağının ve Kapukaya dağının eteklerinde kurulmuştur bir köydür.Köyün adı Avluca'ya bağla Sancak beyi Bayrambey'in burada konaklamasından dolayı Bayrambey olarak kalmıştır.Köyde ören ve Sarıbaş mahalleleri bulunmaktadır.Köyün ilçeye uzaklığı 30 km'dir.Geçim kaynakları arıcılık, ve havyacılıktır ve fındık tarımıdır.

ÇALKAYA KÖYÜ

Mustafa ÖZTÜRK

Nüfus :199

0530 228 39 88

Çalkaya köyünün eski ismi Manasur olarak geçmektedir.Köyün eteğinden kızıl-dere geçmektedir.Köyün bazı yerlerinde kilise kalıntısı bulunmaktadır.Bunlar Alema-ğaç Tepesinde eski kilise kalıntıları ve Tiryaki tepesinde hemem hemen kaybolmuş durumda olan kalıntılardan ibarettir.Köydeki Rumlar Osman Ağa çeteleri tarafından sürülmüştür.Köyün geçim kaynağı fındık tarımıdır.Bunun yanı sıra arıcılık ile uğraşan ailelerde vardır.Köyün yaylası Karaovacık yaylasına yakın olan Çorak obasıdır.

ÇEPNİKÖY KÖYÜ

Mehmet GÜÇ

Nüfus:303

Tel:0536 685 54 16

Oğuzların Çepni boyunda gelen Çepniler tarafından 1071 Malazgirt savaşından sonra Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasından sonra Çepniler Tarafından kurulmuş bir köydür,tarihi çok eski olan bu köyün coğrafi yapısı tarıma elverişlidir, vadi arasında 4 tarafı komşu köylerle çevrili güzel yapıli bir köy olup,komşu köylerin ortasında kaldığından ulaşım ve haberleşmede üstün olması nedeniyle köyde 670 tarihli bir cami bulunmaktadır.Köyün geçim kaynağı fındık tarımıdır.

DEMİRCİLİ KÖYÜ

Şerif Karal

Nüfus:252

Tel:0532 450 39 56

Köy adını Bizans döneminde Demircilerin burada ikamet etmesinden almıştır.Köy Armetit dağı eteğine kurulmuştur.2 mahallesinde bulunmaktadır.köye ilk gelenler kirman oğlu Hasan ve Türkmenoğlu Molla Mehmet'tir, daha sonra da Velışıhoğlu gelmiştir.Halen bunların torunları köyde oturmaktadırKöyden Çanakkale sava-

şına Türkmenoğlu Mehmet,Kirman oğullarından Yakup ve Durmuş katılmış ve bir dahada geri dönmemişlerdir.Köyde Armetit tepesinde kale kalıntıları mevcuttur.Köyün geçim kaynağı fındık tarımıdır.

DİREKBÜKÜ KÖYÜ

Şakir Kır

Nüfus:159

Tel:0536 353 90 81

DEĞİRMENAĞZI KÖYÜ

Muzaffer Turan

Nüfus:179

Tel: 0536 550 31 46

ERİCEK KÖYÜ

Ömer Özdemir

Nüfus:833

Tel:0532 067 79 28

Köyün kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte çok eski bir yerleşim yeri olduğu sanılmaktadır.Mitolojiye göre ilk gelen insanlar hanyanı denilen yere yerleşmişlerdir.Daha sonra Eriçeklice adı verilen yere yerleşmişler ve buranın ismini Ericek olarak değiştirmişlerdir.Köyün içinden geçen derenin üzerine tarihi bir taş köprü bulunmaktadır.Bu yol ilçeyi ve köyleri iç kesimlere ve yaylalara bağlayan bir yol olduğu bilinmektedir.

Köyün ilçeye uzaklığı 42 km'dir.Ericek balı meşhurdur.Köyün geçim kaynağı ormancılık ve arıcılıktır.Kısmen fındıkçılıktır.

TAFLANCİK KÖYÜ

Mevlüt Kangal

Nüfus:324

Tel: 0539 834 56 77

Çok eski bir tarihi yerleşim yeridir, yaşlıların söylediklerine göre bu çevreye 3 kardeş gelmiş, kardeşlerden birisi buraya yerleşmiştir. Daha sonra buraya taflan ağacı dikmiş ve köyün ismi Taflancık köyü diye kalmıştır.

Diğer köylere nazaran bu köyde daha çok taflan bulunmaktadır. Halkın geçim kaynağı fındık ve mısır tarımıdır.

HACIKÖY KÖYÜ

Esmeri Zıvalı

Nüfus:414

Tel: 0536 674 16 33

Köy adını köyde çok öncelerden bulunan hacılardan almıştır.Önceleri Hacılar Köyü olan köyün ismi daha sonra Hacıköy şeklinde değiştirilmiştir.yapılan incelemeye göre köyün tarihi kesin olarak bilinmiyor.köy halkının önemli bir bölümünün Gümüşhane ve Bayburt tarafından gelerek buralara yerleştikleri söylenmektedir. Köyde sığınak olarak kullanılmıştır.Köyün çok büyük bir bölümü dağlık ve engebeldir.Köyüngeçim kaynağı fındık ve çay tarımıdır ilçeye uzaklığı 3 km'dir.Ormanlık olan yerlerin yerin fındık bahçeleri almıştır.Mısır ekimi ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır.

GÜLBURNU KÖYÜ

Talat Çakır

Nüfus:441

Tel: 0532 414 74 85

Çok eski bir tarihi yerleşim birimidir. Cenevizliler beraber başlar köyün asıl adı halk tarafından “Zefre” olarak bilinmektedir. Bu isim de Zefiros adlı bir kadının isminden gelmektedir. Burada daha önce yaşayan üzüm yetiştirirlermiş üzümünden şarap elde edilirmiş bu gün dahi şarap kuyularına rastlanmaktadır.Daha sonrada Erzurum ve Gümüşhane'nin Torul ilçesine gelip yerleşen insanlar olmuştur.Yerleşen incanlar fındıkçılık ve balıkçılık ile geçimlerini sağlamışlardır. Köyün bulunduğu semt 1950 yıllarından önce Giresun'un doğal limanlarına sahiptir.Bu liman “Zefre Limanı” olarak Karadeniz'in en önemli üç limanından biri olarak bilinmektedir. Köyün 2 camisi vardır,köyde kayık yapmak için atölyeler ve balık ağı yapan ustalar mevcuttur.

SEYDİKÖY KÖYÜ

Ali Yılmaz

Nüfus:279

Tel: 0536 336 53 87

Seydiköyü Giresun'un en uzak köylerinden biridir.Adı ise Cumhuriyet döneminden beri hiç değişmemiştir. Seydiköyü'nün arazi yapısı ise dağlık bir arazi yapısına sahiptir.Ayrıca Seydiköyünden Karaovacık deresi akmaktadır.Bu dere Seydiköy ile Güce'nin köylerini birbirinden ayırır.Köyde ayrıca tarihi eser olarak bir mağara olduğu biliniyor.Köyün geçim kaynağı ise hayvancılık ve fındıktır.

YEŞİLKÖY KÖYÜ

Niyazi Kır

Nüfus:486

Tel: 0531 771 81 31

Kurugeriş köyünün mahallesi iken, bağımsız köy olmuştur. Adını Çevrenin yeşil olmasından almıştır, dağınık fındık bahçeleri ve ormanla kaplıdır. Kızılmakuş,Avruk, Topçu,Tepen kız, Acem, Pangal ve Salman Mahallelerinden meydana gelir.halk fındıkçılık ve hayvancılıkla geçinir.

BAHÇEÇİK KÖYÜ

Abidin BODUR

Nüfus:147

Tel: 0535 362 35 38

YEŞİLYURT KÖYÜ

Bülent Baş

Nüfus:113

Tel: 0532 726 46 07

Çepni köyü ile tarihi bir olup Çepni boylarının buraya yerleşmesiyle köyün kurulduğu söylenmektedir. Eski adı Çepni Aralıcak mahallesi olup köye hayli uzaktır.Bu nedenle de köy 1997 yılında Yeşilyurt ismini almıştır.köyün geçim kaynağı fındıktır.

ŞAHINYUVA KÖYÜ

Abdurrahman Kandemir

Nüfus:371

Tel: 0535 930 65 06

Şahinyuva Köyü'nün kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber,çok eski bir yerleşim alanı olduğu sanılmaktadır. Köy Şahinyuva ismini halktan birinin vermesi neticesinde almıştır. İlçeye uzaklığı 17 km'dir, arazi yapısı dağlık ve engebelerdir. Halkın geçim kaynağı fındık ve mısır tarımına dayanır ve hayvancılıkta yapılmaktadır.Köyde madencilik sektöründe çalışan bir çok insan vardır.Bu maden sayesinde köy halkı gurbete pek göç vermemiştir.

GEBELLİ KÖYÜ

Kenan Elevli

Nüfus:251

Tel: 0536 332 91 70

Gebelli köyü Aralıcak köyünün bir mahallesi iken daha sonra bu köyden ayrılmıştır.Köy ismini,çok önceleri burada yaşayan gebe bir kadının doğum yapmak üzere hastaneye giderken yolda ölmesi ve köyünün çok engebeli bir arazi üzerinde kurulu olmasından almıştır.Köyün geçim kaynağı fındık ve mısırdır.

TİKENCE KÖYÜ

Halil Memiş

Nüfus:208

Tel: 0533 482 71 19

Trabzondan gelen Osmanoğulları ailesinin yerleşmesi ile kurulan köy; dikenli, çalılık ve ormanlık bir arazi üzerine kurulmuştur. Köy ismini de bu özelliklerinden almıştır. Köyün ilçeye olan uzaklığı 12 km'dir. Verimli ve çok değerli arazisi olmasına rağmen azlığı nedeni ile köyün nüfusunun üçte ikisi başka illere göç etmiştir. Köyün geçim kaynağı fındık tarımına dayanır. Az miktarda mısır ve fasülye üretilmektedir. Besi hayvancılığı yapan ailelerin ekonomiyeye katkısı vardır.

HACİMAHMUTLU KÖYÜ

Saffet Çelik

Nüfus:499

Tel: 0542 227 13 37

Köyün tarihini anlatan tarihi bir kaynak yoktur. Köy yaşlılarının anlattıklarına göre köyün kurucusu Hacı Mahmut Eynesil ilçesinden gelip Kahyaoğlu Derebeyinin yanında kalmış, daha sonra köye gelerek kendi ismiyle anılan köyü kurmuştur. Zamanla Beşikdüzü, Şalpazarı, Eynesil, Vakfikebir ve Yağlıdereden insanlar gelerek bu köye yerleşmişlerdir. Tarihi eserleri yoktur. Yalnız 1827 yılında yapılmış bir camisi vardır. Yayılacılık yapılmaktadır. Yayılacılık; Zenget, Sarıççek, Meşat Beleni, Boculu Çamı ve Susuzluk yaylasıdır.

GÜMÜŞDERE KÖYÜ

İbrahim Kılıç

Nüfus:155

Tel: 0537 714 58 50

Yeniköy tarihi ile birliktedir. YeniköyünGegecek mahallesi olarak anılmakta iken 1994 yılında ayrılarak Gümüşdere ismini almıştır.Köyün ihtiyarları ağaç kaşıkcılığı yapmaktadır. Köyün tamamı dağlık ve bayırdır.

GÜNEYKÖY

Ahmet Köse

Nüfus:188

Tel: 0537 341 56 60

Arpacık köyü ile birlikte kurulmuştur. Aynı köyden 1995 yılında ayrılarak ayrı bir köy olmuştur. Köyün tarihi Arpacık Köyü ile aynıdır. Köyde çok eski bir tarihi mezarlık bulunmaktadır. Durmuş Köse ismindeki vatandaş kurtuluş savaşına katılarak 12 yıl sonra köye dönmüş ve daha sonra vefat etmiştir. Eminogullarından Ömer ve İbrahim Gökçek Çanakale savaşına katılmışlar ve bir daha geri dönmemişlerdir. Köyün geçim kaynağı fındık tarımına dayanır.

KURUGERİŞ KÖYÜ

Osman Top

Nüfus:264

Tel: 0532 113 43 54

Bayramoğlu nahiyesi içinde yer almıştır. Tarihi bakımdan Espiye kadar eskidir. Köyün geçim kaynağı hayvancılık ve az da olsa fındık tarımıdır. Köyün en önemli şahsiyeti Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan beydir. 1877 yılında kurugeriş köyünde doğmuş Giresunlu Osman Ağa ile birlikte Rum Pontuslularla mücadele etmiş 42. Alay komutanı olarak Sakarya ve Dumlupınar savaşlarına katılmış, 1921 yılında aynı savaşta şehit olmuştur.

KAŞDİBİ KÖYÜ

İhsan Cantürk

Nüfus:244

Tel: 0542 574 11 75

Kaşdibi Köyünün tarihi yaklaşık 300 yıl öncesine dayanmaktadır. Kaşdibi, Demircili Köyü ile birlikte iken yaklaşık 80 yıl önce 1. Dünya Savaşı yıllarında iki köy birbirinden ayrılmışlardır. Köyün ilk yerleşen aileleri Çöğürçüoğulları ve Kahyaoğullarıdır. Kaşdibinde şu anda 200 hane mevcuttur. Kaşdibinin adı (kaşın altındaki göz) anlamındadır. Kaşdibi halkı eğitime önem vermiştir.Geçim kaynağı fındık tarımıdır.

GÜZELYURT KÖYÜ

Turan Güdük

Nüfus:642

Tel: 0536 526 33 15

Gelevera Deresi kenarından dağ eteklerine mahalleler şeklinde kurulmuş olan bir köydür. 3 mahallesi bulunmaktadır. Eski adı Keçiköy'dür Bu ismi çok fazla keçi beslenmesinden dolayı almıştır. Güzel-yurt denilmesinin sebebi burada Çepnilerin oturmasından kaynaklanmaktadır. Geçim kaynakları fındık, mısır ve hayvancılıktır.

İBRAHİMŞEYH KÖYÜ

Şinasi Dursun

Nüfus:264

Tel: 0532 472 37 25

Köy ismini üç kardeşten biri olan İbrahimşeyh'ten almıştır. Köyde yerleşim şekli genelde dağınıktır. Bazı toplu mahalleler vardır. Köyün Nüfusu sayıma göre 583 kişidir. Eğitim düzeyi olarak halkın çoğu ilkokulu bitirmiştir. Köy halkının ekonomik durumu genelde iyidir. Halkın geçim kaynağı başta fındık ve çay tarımıdır. Bunun yanı sıra esnafılık ve hayvancılık yapan insanlar da mevcuttur. Köyde sağlık ocağı yoktur. Köyden bakıldığında Espiye ilçesinin ve sahilinin manzarasına doyum olmaz. Köyün halkı eğitime büyük önem vermektedir.

YENİKÖY

İsmail Yıldırım

Nüfus:516

Tel: 0538 585 88 98

Avluca Köyünden ayrılmıştır. Tarihi 7 değirmeni ile anılır. Değirmenler Patlaksu Deresi üzerindedir. Patlaksuda köyün diğer tarafından Çay Derenin kuruması nedeniyle meydana gelmiştir. Çay Deresinin sulasında bir gelinin boğulması nedeni ile köylülerin dereye bedduası sonucu derenin kurduğu halk arasında yaygın bir söylentidir. Köyün istiklal savaşı gazileri Hacı Ali Şahin ve İbrahim Aydın'dır. Köyün geçim kaynağı fındık ve mısırdır.

MAHALLELERİMİZ

MERKEZ MAHALLESİ

Bahri ÖNER

Nüfus: 7513

Tel:0 534 491 29 28

İlçemizin tek mahallesi iken iki ayrı mahale olarak bölündü ilçe merkezinin doğu kısmını teşkil eder.Nüfus ve hane olarak ilçenin yarısını alanı içine alır.Hükümet binası,Belediye,Devlet Hastanesi,Şehit Hüseyin Tahmaz İ.Ö.O mahallemiz sınırları içindedir.Ayrıca Süleyman Şah Parkı bulunmaktadır.

ADABÜK MAHALLESİ

Mehmet KAHYAOĞLU

Nüfus:3207

Tel:0537 884 57 05

Adabük,ün tarihini belirleyen sağlam kaynaklar bulunmakla birlikte yaşlılardan edinilen bilgilere göre çevresi yüksek olup ortada düz bir mevki oluştuğundan düzlük anlamına gelen 'bük' kelimesi 'ada' kelimesinin birleşmesiyle Adabük adını almıştır. 1970 yılı sonunda köy merkeze bağlı bir mahalle olmuştur.Mahallenin yol,su,elektrik ve diğer hizmetleri tamamlanmıştır. Mahallede Orman İşletme Müdürlüğü ve Giresun Üniversitesi Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır.

Köy halkının geçim kaynağı ;fındık, mısır,çay ve hayvancılıktır.Mahallede 495 öğrenci kapasiteli Pansiyonlu Yatılı İ.Ö.O bulunmaktadır. Mahalle halkı yazın yaylalara çıkar.Başlıca yaylalar Karaovacık, Kazıbeli, Delmece ve Güvende yaylarıdır.

AĞALIK MADENİ MAHALLESİ

Ramis CEBECİ

Nüfus :198

Tel :0538 462 60 97

Cumhuriyetin ilk yıllarında işletilmeye başlanan ve bölgede çok zengin olan madenden dolayı bu ismi almıştır.Halen maden kalıntıları ve ocaklar mevcuttur.Espiye'nin merkez mahallesidir.İlçeye uzaklığı 8 km'dir.Geçim kaynağı fındık tarımıdır.

ESENTEPE MAHALLESİ

Çetin DUTAL

Nüfus:4370

Tel :0532 202 82 31

Merkez İlçe mahallesidir.Şehir merkezinin yarısını teşkil eder.Eski ismi Mangalis olarak bilinmekteydi. Halen birçok vatan-daş Mangalis olarak hıap etmektedir.Espiye 75.Yıl Çok Programlı Lisesi ,Esentepe Talebe Yurdu,Hak Sağlığı Merkezi bu mahallemizin sınırlı içindedir .İlçemizin otamircileride mahallemizdedir.Halkın yeri olan Esentepe Parkı mahallemizdedir.

CİBRİL MAHALLESİ

İlyas KIRCA

Nüfus :1098

Tel:0535 435 65 37

Cibril mahallesine, 1500 ve 1600 yıllarının başlarında Gümüşhane ilinden Ağacaoğulları ve Hocaogulları gelerek, bu günkü Kırcaahmet semtine yerleşmişlerdir. Arazinin cıllarla kaplı ve bataklık olmasından dolayı CUBRUL olduğu öylenmektedir.

ÇAM MAHALLESİ

Salih YANIK

Nüfus:4917

Tel :0533 321 62 83

İlçemiz Merkezindedir. İsmi eskiden Çamlık bir mevkii olmasından almıştır.350 hane ve 2000'den fazla nüfusu varır.Mahallemizde 750 öğrencilik Süleyman Demirel

İ.Ö.O bulunmaktadır.Halk Fındık ve Çay tarımı ile uğraşır.İlçemiz merkezinde esnafımız mevcuttur.

KALEBOYNU MAHALLESİ

Ahmet DEMİR

Nüfus:325

Tel:0533 482 71 04

Mahallemizin tarihini anlatan yazılı bir kaynak yoktur.Mahalle yaşlılarının anlattıklarına göre Kaleboynu Vadisi içinde kurulmuş olup ilçe merkezine 6km. uzaklıktadır. Eski konumuyla Çam köyü olarak bilinen Kızıldere şimdiki konumuyla Kaleboynu mahallesi olarak bilinmektedir.Mahalle halkının geçim kaynağı fındıktır.

KARADERE MAHALLESİ

Selami KÜÇÜKAYDIN

Nüfus :672

Tel: 0535 704 05 30

İlçeye 2 Km uzaklıkta olup dağınık yerleşim yerine sahiptir. Mahallenin ortasından akan Kara dere'den ismini almıştır.Mahallemizde çok eskiden itibaren bilinen bakır madeni yatakları mevcuttur.Hatta Cumhuriyetten sonraları 1940 yıllarında maden işlenmiş ve Tirebolu'ya Liman 'a nakil yapıldığı bilinmektedir.Halk fındıkçılıkla geçinir,az da olsa İlçe Merkezinde esnafımız bulunmaktadır.

ESPIYE ÇALIŞTAYI

İsmail KAHRAMAN

(Devr-i Alem Belgesel Program Yapımcısı)

Büyük Yunus derki; ilim ilim bilmektir kendini bilmektir. Kendini, tarihini ve kim olduğunu bilmeyenler, daha doğrusu kimliksiz olanlar yok olup gitmeye mahkumdur. Aidiyet duygusu vardır. Belediyemize, kültürümüze ve memleketimize. Güzel bir söz vardır; Ahde vefasıyla ahim memleketi unutmamak ve değerlerimize sahip çıkmak gerekir.

Bugün özelde Espiye genelde Giresun ve Türkiye'mizi kültürümüz konuşacağız. İlk kez 1. Espiye çalıştayı burada gerçekleşecek. Bu anlamlı organizasyonun sahibi çok değerli başkanımıza alkışlarınızı rica ediyorum. Çalıştay'ın amaçları, önemini ve konuşacağımızı çok kısa özetler halinde vurgulamak istiyorum. Espiye'nin tarihsel ,kültürel potansiyelini en önemlisi insan potansiyelinin tespit etmek gerekmektedir. Bugün Giresun'un 2. Büyük ilçesi Espiye tarihi geçmiş çok eskilere dayalı. Bugün Amerika'da Yağlıdere Keşap'tan sonra en çok nüfusa sahip Espiye Giresun'un 2. Büyük ilçesi Espiye. Espiye'nin tarihini ve kültürel değerlerini potansiyelini bürokrat ve iş adamları tespit ederek bir yürütme kurulu oluşturmak istiyoruz. Yürütme kurulumuz oluştuktan sonra ayda bir toplantılar yapmak istiyoruz. Üniversiteli ne kadar Espiye'li var. Kadınlar komisyonumuzun kadınlarımızın çok büyük sorunları var. Giresun bölgesinde ve kadınlarımız da var onları tespit etmek gerekir. Önemli iş adamlarımız var. Bunlarla ilgili ayrı ayrı komisyonlar oluşturacağız ve her ayrı toplantılar yapacağız ve potansiyelimizi gündeme getirece-

ğiz. Kısaca Espiye ilçesinin tarihini coğrafi konumu ile ilgili sizleri bilgilendirdikten sonra değerli konuklarımız bu bahsettiğimiz çalışmalarımızın amaçları doğrusunda onlardan da fikir almak istiyoruz. Espiye çalıştayına katkılarımızı bulunmasını arz ediyoruz. Espiye bürokrasinin her an geldiği bakin 1916. 2016 yüz yıl önce Kafkas hareketini karargah merkezi Espiye. Çanakkale savaşlarının 100.yılına gençlere hitap ettik ve dünya çapında çalışmalar yapıldı. Türkiye'nin iki Çanakkale'si var; Birisi normal Çanakkale İkincisi de Espiye'de karargah merkezi yapan harşit Çanakkale'si. Biraz daha tarihi geçmişe gidelim Trabzon fethe dilmeden Bayramoğlu Beyleği Devleti kurulmuş ve Trabzon Pontus'tan 69 sene vergi almış. Böyle bir geçmişe sahip hiç işgale uğramadığı halde sadece kurtuluş savaşında değil Yemende, Sarıkamış da Kafkasya'da bazı yerlerde de Giresunlulardan ve Espiye'den görüyoruz. Espiye'de Karargah merkezi Arpacık'tan maalesef haberimiz yok. Askeri kayıtlarda karargah merkezi olduğu biliniyor. Hüseyin Alpaslan adında birisi var çok büyük bir şahsiyet. Kurtuluş savaşında şehit oluyor ve nerede şehit olduğunu bilmiyoruz. Espiye Kurugeriş'li doğumludur Hüseyin Alpaslan. Tarihi geçmiş bu kadar eski olan ve biz Türklerin İslam öncesi yerleştiği Bayramoğlu devletini kurulduğu yerler coğrafi konumlar konusuna baktığımızda Espiye'den özellikle gelen Ericcek deresi diyoruz. Akkaya'ya çıktığımızda 7 değirmenler şelalesi Ericcek köprüsü ve yaylalarımız köylerimiz muhteşem manzaralara sahip. Bu kadar turizm değerlerine sahip bir ilçe Espiye. Sözü uzatmak istemiyorum bu kadar değerli bir potansiyeli olan Espiye'yi en iyi şekilde nasıl tanıtabiliriz ?

Sayın başkanımıza buradan bir öneride bulunmak istiyorum. Emekliler nüfusunu Espiye'ye alsınlar. Espiye canlansın.

Biz damat sahibi olduk, gelin sahibi olduk. Kız ve erkek ve onlar bilmiyorlar. Espiye'yi torunlarımızın torunları da var. Emeklilerin nüfusunu mutlaka Espiye'ye almalıyız. Dolayısıyla Giresun'a almalıyız. Hemen sözümü şöyle toparlıyorum. Çalıştayımız gerçekten çok önemli sonuçlar verecek. En azından protokol mensuplarımızdan davet edeceğiz onlardan Espiye'nin potansiyelini ve duygu ve düşünceleri bize yol gösterecek. Ardından değerli Başkanımız bir değerlendirme yapacak. Sonrada salondaki, tüm arkadaşlarımıza mikrofon vereceğiz. Gelecek bütün bilgileri bir çalıştay raporu haline getireceğiz. Espiye'nin kalınmasını, değerlerini en iyi şekilde tanıtmasını sağlayacağız. Hayırlı uğurlu olsun diyorum ve sizlere de teşekkür ediyorum.

Temel KAHVECİ Espiye Fedarasyonu Başkanı

Sayın belediye başkanı m, Dernek başkanlarımız, siyasi partilerin değerli temsilcileri, federasyonumuzun değerli başkanları, hanımefendiler, beyefendiler uzaktan gelen değerli misafirlerimiz hepinizi saygıyla selamla hürmetle selamlıyorum. Espiye'nin ve Espiyelilerin değerlerini artırmak daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak daha rahat bir hayat sürmeleri ve güzel bir Espiye oluşturmak için bu çalıştaşı çok önemsiyorum. Amacımız Espiye'nin daha yaşanabilir, güzel bir memleket olması. Tarihi değerlerimize, geleneklerimize sahip çıkmamız. Çocuklarımıza bu kültürü tanıtmalıyız. Yaylalarımıza köylerimize, tarihi ne varsa her şeyine sahip çıkmalı ve yaşatmak.

Espiye dışında gurbette yaşayan hemşerilerimizin kaybolmasını önlemek bunun içinde değerlerimizi tespit edip bir araya getirmek. Bu değerlerimize sahip çıkmak. Eğer varsa 1 üst makamlara çıkmasında yardımcı olmak.

Yine hemşerilerimizin burada yabancı olmasını hissettirmemek ve beraberlik içerisinde federasyonumuzda Espiye derneklerimizle bir arada olmayı sağlamaktır. Bunu her yıl yaptığımız Feshane etkinliklerimizde gerçekleştiriyoruz. Giresun'u özlüyoruz, insanlarımız hasret içinde birbirlerini tanımıyorlar. Aynı köylü ama birbirini tanımıyor. Bir araya gelince sonra akraba çıkıyorlar. Bu kaynaşmayı sağlamakta biz derneklerin, federasyonların görevi ama bazen yalnız kaldığımızı hissediyoruz. Bazen alay ediyoruz.

Burada bulunmamız bile bizim için önemli. Birbirinizi tanıyorsunuz ve tanışacaksınız. Güzel bir etkinlik inşallah. Çalıştayımız Espiye'mize katkı sunar. Bir fikrimiz olur. Espiye ile ilgili burada sizlere kağıtlar dağıttık. Çok değerli fikirlerinizi bizimle paylaşıyorsunuz. Bu 30 yıl önce yapılması gereken bir toplantıydı. Geç yapıldı ama yapılması yapılmamasından daha iyidir. Büyük bir başarı hepimizin uzak yerlerden geldiniz memleketten gelenlerde var. Şehir dışından gelenlerde var ve Türkiye'nin diğer illerinden gelen kardeşlerimiz var. Burada tek ortak paydamız Espiye'dir.

Her partideki arkadaşlarımızın ayaklarına sağlık yüreklerine sağlık. Bizim için fikirleriniz çok önemli. Bizimle lütfen fikirlerinizi paylaşınız. Biraz sonra serbest konuşma olacak arada da konuşmalarınızı paylaşacaksınız. Espiye belediye başkanımıza cevaplar verecekler. Espiye'yi tanıtacağız. Espiye'nin gücünü göstereceğiz ve bu sayede belediye başkanımız Espiye biz hepimiz gurur duyduk.

Biraz sonra gelecek Giresun Milletvekiliimiz Hasan Turhan bu derneklerden geçti. Hepimizin tanıdığı bir insan. Çocuklarımızın geleceğe hazırlanması, artık yönetilen değil yöneten biz olmalıyız. Geldiğiniz için ayaklarınıza sağlık fikirleriniz için teşekkür ediyoruz. İnşallah bir dahaki toplantıya daha farklı yerlerden gelmenizi bekliyoruz. Daha güzel bir ortamlarda oluruz. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Fedayi Özer:

(Espiye Derneği Başkanı)

Değerli belediye başkanım değerli sivil toplum örgütünün başkanları değerli yöneticiler ve hemşerilerim. Sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum.1. sini düzenlenmiş olduğumuz Espiye çalıştayına hoş geldiniz .Kaymakamız ve belediye başkanımıza şükranlarımı iletiyorum. Eməği gecen herkese ve bizi yalnız bırakmayan siz değerli dostlarımıza teşekkür ediyorum.

Nazım Avcı

Sayın belediye başkanım ve değerli misafirler hepiniz hoş geldiniz. Hakikaten Espiye bizim için çok farklı. Giresun bizim için önemli bir yer. Kartpostal ve sanal âlemden takip ediyoruz. Çalışmalarınızı destekliyoruz. Sizin için elimizden ne gelirse yapacağımıza söz veriyoruz.

Özcan Özdemir:

(Soğukpınar Belediye Başkanı)

Sayın belediye başkanım, sayın federasyon başkanım, çok değerli Espiye dernek başkanları sevgili misafirler hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Kısaca amacımız Espiye'ye hizmet.

Hüseyin Acar:

(Gebze Espiye'liler Derneği Başkanı)

Sayın belediye başkanım ve çok değerli dernek başkanları 1.sini düzenlemiş olduğumuz çalışmaya hoşgeldiniz. Gerçekten bugün çok duygulandım. Çok güzel bir kalabalık. Gebze'den İstanbul'dan daha değişik yerlerden gelen çok değerli arkadaşlarımız var.Bugün burada arkadaşlarımızın toplanma sebebi aynı hedef. Her birimiz buraya Espiye için geldik. Espiye için neler yapabiliriz bunu tartışmaya geldik. İnşallah çok iyi şeyler çıkacak. Bu toplantıyı düzenleyenlere çok teşekkür ediyorum.

Bu çalışmayı düzenlediği için Espiye belediye başkanı Mustafa Karadere'ye teşekkür ediyorum. Bu çalıştayın her zaman yapılmasını diliyor, sizleri burada bir arada görmek bize ve çalışmalarımıza güç verecektir. Bu çalıştayın Espiyemiz ve Giresun'umuz için hayırlı olmasını diliyorum, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Halil Kütük

(Giresun Federasyonu Kurucu Başkanı)

Sayın belediye başkanlarım, federasyonların başkanları, bürokratlarımız hepimizi saygıyla selamlıyorum. Bu güzel Pazar gününde burayı doldurdunuz için hepinize teşekkür ediyorum. Özellikle konuşmacılar mikrofonun başında olduğu zaman hitap ettikleri toplumla ilgili acaba bir ilgisi var mı ? Önce onu söyler ki dinleyenler konuşmacılara biraz daha yakın olurlar. Benim Yağlıdere ve Espiye'ye çok özel bir ilğim var çünkü benim eşim Ericek'ten kemeçcinin yeğeni. Dolayısıyla sizlerle beraberim. Şimdi biz, çalıştayı yeni yapıyorsunuz ama, Espiye'nin bir kahramanı var. Arkadaşlar 1998'de Yağlıdere derneğimizin bir akşam iftar yemeği vardı . TGRT'de Yağlıdere programı vardı. Sağolsun İsmail Kahraman bey biraz erken erken geldi konuştuk. 'Ya başkan hep istanbul'a bir şeyler yapıyorsunuz, Giresun için ne yapabiliriz' dedi. Orada Tirebolu, Düzce ,Doğankent, Yağlıdere, Espiye 5 tane ilçeye mahsus hepsine özel bir yayla şenliği yapılmasına karar verdik. Bende bu şenliğin Karaovacık'ta yapılmasını tavsiye ettim. Karaovacık'ta yapılmasına karar verildi. Ertesi gün Giresun valimizi aradım. 'Sayın valim biz Tirebolu, Düzce, Doğankent, Yağlıdere, Espiye için Karaovacık'ta yayla şenliği yapmak istiyoruz. Onun için sizlerden müsaade arz ediyoruz dedim'. Turizm müdürü de yanındaymış. Turizm müdürüne dedi ki bende duyuyorum telefonda 'müdürüm İstanbul'dan Halil Kütük arıyor Espiye için yayla şenliği yapacaklarmış ne dersiniz "dedi. Sağolasın Müdürümde bizler için bir şey yapsınlar da ne yapıyorlarsa yapsınlar demişti. O zaman İsmail bey ile bira tane sanatçı götürecektik. Orda bir saatlik program yapalım. Tabi imkanlarda yok o zaman sponsorlarda yok. Bir tane sanatçıyla bir saatlik program yapalım onu destekleyenler olur

dedim. İsmail bey kalkıp bize destek için elinden gelenleri yapıp katkıda bulunmaya çalıştı. Bizimle alay edenler oldu. 1 sayfa yazı yazmışlar. İstanbul'dan Espiye'ye kendi başlarına program yapacaklar diye alay ettiler. Sonra sağ olsun Kürşat bey diye bir abimiz vardı. Benim çocukluğumun geçtiği yerlerde yayla şenliği yapacaklarmış ne gerekiyorsa yap demişti. Hatırlarsınız 1998'de on bin kişiyi Karaovacık'a getirmiştik. Ali Şan Hüseyin Bıçak gibi o zamanın bir çok ünlü sanatçılarını da getirmiştik. Mükemmel bir program olmuştu. Zaten ondan sonra öyle müthiş bir program olmadı açık söyleyeyim. Bir televizyonda programa bir ekip gönderdik. Bu ekip Giresun'un belgeselini çeksin.10 gün boyunca ilçe ilçe gezerek Giresun'un belgeseli ilk o zaman yapıldı yanlış hatırlamıyorsam. İsmail bey program belgesel ve yayıncılık plaketi aldı ve hepimizi onurlandırdı. Şimdi kendi memleketine müthiş hizmetlerde bulunuyor kendisini huzurlarınızda tebrik ediyorum. Biz hayatımızda doğruları yapmaya çalıştık doğruları savunduk , doğrudan ayrılmadık ve ayrılmayacağız. Herkese saygılar sunuyorum teşekkür ediyorum.Hayırlı olsun.

Mehmet Kuğu :

(Giresun Federasyonu Başkanı)

Saygı değer belediye başkanım, ilçe başkanlarım ve değerli dernek başkanlarım , hanımefendiler beyefendiler 1. Düzenlenen Espiye çalıştayına hoş geldiniz sefalar getirdiniz. Uzun yıllardır büyük metropolde Giresun ve Giresun'luluk adına STK ortamlarında hizmet vermeye çalışıyorum.29 Kasım'da yapılan kongremizde Giresun sivil toplum kuruluşları başkanlığına seçildim. Ancak 34 yıldır İstanbul'da STK adına bir kardeşinizim. İlk defa Giresun ilçelerinden birini, ilçemizi daha ne kadar geliştirebiliriz düşüncesiyle yapılan il çalıştayında olma mutluluğu içindeyim.

Temel KAHVECİ (Espiye Federasyonu Başkanı)

Bu işe emek veren sevgili başkanımızı kutluyorum. Tabi İsmail kahraman hocam gibi çok şeyler bilmiyoruz. Espiye ile ilgili ancak öncelikle ve onu tebrik ediyorum. Çalışmalarınızın hayırlı olmasını diliyorum. Özellikle Espiye'ye ve Giresun'umuza hayırlı olmasını diliyorum. Bu çalıştay diğer ilçelerimize de örnek olacaktır. Federasyon olarak çalışmalarının hayırlı olmasını ve başarılar diliyorum.

Kemal Oğuz Kıdıllı (AK Parti Bayrampaşa İlçe Başkanı)

Çok kıymetli belediye başkanlarımız, dernek başkanlarımız, Giresun federasyon başkanımız, Espiye federasyonu başkanımız, çok kıymetli STK temsilcilerimiz, iş adamlarımız bürokratlarımız ve sevgili konuklarımız ben de sizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum. 1. Espiye Çalıştayına hepiniz hoş geldiniz .Bayrampaşa biliyorsunuz Fatih Sultan Mehmet Han'ın otağını kurduğu önemli yerlerden bir tanesidir. Bütün Espiyeli hemşerilerimizi, öncelikle belediye başkanım basta olmak üzere sizleri Bayrampaşa'da ağırlamaktan ve bu programın Bayrampaşa'da yapılmasında çok mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum. Çalıştaya önemli toplantılar ve buradan çıkacak önemli sonuçlardır. Espiye-mizle ilgili bence en önemli şey bir hayattır. Nasıl Espiye'ye hakimiz .Bu manada gelişen dünyayı ve Türkiye'nin gidişatını da ele alarak Espiye hayalimizin ortaya konulması lazım. Bu manada hem valilik hem de yerel yöneticiler adına bir hayat oluşturulması isteniyor. Şimdi Giresun havaalanı ile birlikte tabi bölgenin özellikle turizm noktasındaki değeri daha büyük noktalara çıkarmak istiyoruz. Bundan sonra yatırımcılar ve bu bölgede iş yapmak isteyen özellikle Espiye adına iyi çalışmalar yapacağına inanıyoruz. Espiye'mizin coğrafi konumu çok değerlidir.

Geniş arazilere sahip hem sahili hem de yüksek alanları olmak üzere çok önemli bir yerde bulunur. Dolayısıyla Espiye ile ilgili bir proje ortaya konulacaksa Espiye'nin geleceği ile ilgili bir durum ortaya konulacaksa bunların hepsini değerlendirip ve ona göre karar vermeliyiz. Espiye belediye başkanımızı tanıma imkanı buldum. Çok çalışkan bir memleketliyiz. Meselesine hakim ve Espiye'ye hakim, Espiye'ye sahip çıkan bir kişiliği ve kimliği vardır. Dolayısıyla Espiye'miz için bence çok önemli bir başkana sahibiz .Hepimiz onunla guru duymamız lazımdır. Bugün bu toplantının organize edilmesi çok önemli bir düştüncedir. Bu manada hem kaymakamlığımız hem Espiye belediye başkanımız hem de federasyon başkanlarımız hem de Espiye'mizin STK'ları bu işe çok önemli bir imza attığını düşünüyorum. Hepsini tebrik ediyorum. Sözlerime son verirken bu toplantının organize edilmesinde emeği geçen bütün arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum

Mustafa Karadere: (Espiye Belediye Başkanı)

Sayın dernek başkanlarım, çok değerli federasyon başkanlarım, kıymetli belediye başkanım değerli hanımfendiler kıymetli beyefendiler öncelikle hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Değerli arkadaşlar, ben sizlerin abisiyim, sizlerin kardeşiyim, ben yalnız başıma hiçbir şey değilim. Sizler varsa, sizler bana destek veriyorsanız bizler bir değeriz. Bugünkü toplantının gerçek mimarı sizlersiniz. Bugün bu Pazar gününde geldiniz katıldınız. Türkiye'nin her yerinden gelenler oldu. Hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Hepinizi gözlerimden öpüyorum. Sizler bizleri, o koltuk da otursun diye seçmedi arkadaşlar. Adeta bizim öyle bir sorumluluğumuz var ki 24 saat çalışmamız gerekiyor. Zaten telefonlarımız 24 saat açık.

Ben kendi cep telefonumu sizlere veriyorum arkadaşlar. Bütün arkadaşlar da olsun. İşte ne bilim işi olan cenazesi olan arkadaşlarımız var hepsine numaramı teker teker vereceğim. Program bittiğinde vereceğim. Değerli arkadaşlar, sizlerin ve bütün Espiye'nin desteğiyle yaklaşık bir buçuk yıl oldu. Bu yıl içersin de dört tane büyük genel seçim oldu. Biliyorsunuz bir seçim en az üç ay alıyor. Bazen toplantılar kafamdan geçiyor toplantı falan yapalım diyoruz zaman zaman dernek başkanlarımızla bire bir görüşmelerimiz oluyor. Bursa'ya gittik orada görüşmelerimiz oluyor. Fakat hepimizin bir araya gelmesi, birlik beraberlik içinde olmamız gerekiyor. Böyle toplantılarımız siyasetten uzak. Espiye'mizin menfaatlerinde bulunmamız gerekiyor. Bunu açık ve net söylüyorum. Değişik siyasi görüşlerde bulunabiliriz. Bunlara da saygı duyuyorum. Fakat Espiye'nin menfaatlerinde birleşmemiz gerekiyor. Yaklaşık 30 yıldır ticaretin içerisindeyiz. Fakat şu bir buçuk yıl içersin de edindiğim tecrübeler ve olaylar çok değişik. Bunu bazı olaylarla yaşamadan anlatılmaz. Yaşamak lazım. Ben kendi kendime bazen özeleştiriyorum. Biz bu toplumda bir şey bilmiyoruz köylerimiz, yaylalarımız, beldemizin dört mahallesiyle Espiyemizin sekiz mahallesiyle gidip geliyorduk. Ericek'te oluyorduk. Alucra'da oluyorduk. Yeniköy'de oluyorduk. Fakat bu belediye başkanı olduktan sonra olay çok değişik oluyor arkadaşlar. Gerçekten sorumluluk sahibi oluyorsunuz. Sorumluluğumuz çok büyük.

Değerli arkadaşlar bıçağın sırtındayız. Geçmiş dönemlerde sivil toplum örgütlerinde yönetim kurulu başkanlığı yaptım. Değişik sivil toplumlarda da yöneticilik yaptım. Ülke me katkı sağlama bildik. 81 ildeki tüm iş adamlarıyla görüşmeler yaptım. Türkiye'miz her tarafa böyle sanki bir kısıpaca alınmak istiyor. Evet değerli arkadaşlar bizim bugünkü konumuz bu değildir. Şunu söylemeye çalışıyorum. Espiye'miz ne kadar güzel olursa olsun. Espiye'mizde her şey güzel olsun. Eğer Giresun'umuzda bir sıkıntı varsa yani Türkiye de bir sıkıntı varsa bizim güzelliğimiz fazla işe yaramaz.

Ben bunu belirtmeye çalışıyorum. Huzurlu olacaksak hep beraber olacağız. Espiye'mizde yaklaşık 34000 nüfus var. Gidenler gelenler var yaklaşık 35000 nüfusumuz var. Değerli arkadaşlar bunun iki katı kütükten çıkarıyor yazılmayanlar yani yaklaşık 70.000 kişi Espiye'nin içinde bulunuyor. Gurbette yaşayan insanlarımız bizim bas təcımız. Hiç ayırımı gayrımız yoktur. Ama ben inanıyorum ki hepinizin gönlü Espiye'dedir. Espiye'yle ilgili bir şey olduğu zaman hepiniz bir şeyler yapmaya çalışıyorsunuz. Evet içimizde gerçekten yardım etmek isteyenlerden var. Çalıştayımızın amacı bu değerleri bir araya getirerek acaba ne yapabiliriz diye düşünmeliyiz .

Önümüzdeki yıllarda ne yapabiliriz asıl amacımız ne bunu konuşmak için bu çalıştayı yaptık. Samimi söyleyeyim 2 yıl önce açılması gereken Hastane'nin işleri bittikten sonra Allah nasip ederse açılacaktır. Gerçekten gezen arkadaşlar varsa bilmiyorum. Son derece modern bir hastanemiz. Espiye 1957' de belediye oldu kuruldu..

60 yıl içerisinde değerli arkadaşlar. Bir tane milletvekilimiz Ankara'ya gitmemiş. Doğrumu bu arkadaşlar doğru. Ya müsteşar olacak veya bürokratlar ve bürokratlarımız olmamış arkadaşlar. Biz bu hizmetleri alıyoruz sağ olsunlar Allah razı olsun. Gece gündüz çalışarak alıyorsun fakat birilerinde bizim elimizden tutması gerekir. Bununda özellikle altını çizmek gerekir. Sayılarımız çok az arkadaşlar bizimde birlik beraberlik içinde olmamız gerekiyor. Bir şey isterken hep beraber istememiz gerekiyor. Bu da bizim eksiklerimiz. Bu eksiklerimizi nasıl halledeceğiz düşünmemiz lazım. Nasıl birbirimize destek vereceksek düşünmemiz lazım. Espiye'nin menfaatlerinde birleşeceksek bir araya gelmemiz gerekiyor. Bu hizmetler kendi başına olunmuyor arkadaşlar. Sizlerin desteği olmadan ben hiçbir şey yapamam. Değerli arkadaşlar yaptıklarımız gerçekten Espiye için çok önemli ve önünü açacak projeler. Espiye'nin turizm üzerine yatırımını yapabilmemiz için Ericek ile Karaovacak arasını bir sıcak asfalt yapmamız lazım.

Alt yapı yapıldıktan sonra diğer yatırımlar kendiliğinden gelir. Biz istediğimizi yaptıktan sonra Espiye'ye yeni projeler kendiliğinden gelecek. Giresun'a havalimanı yapıldıktan sonra gerçekten Giresun'un havası değişti. Bir tane arkadaşımızı havalimanına götürdük. Dedim Giresun havalimanından bir bilet alalım dedim. Dedi ki Ordu-Giresun mu? dedi. Ben de yok sadece Giresun dedim. Arkadaşlar bunu uçak çalışanlarına falan söylerseniz veya herhangi bir yerde Giresun'u unutmayalım. Bazıları havaalanına gittiği zaman Ordu olarak söylüyor. Onu çağırdım ve dedim ki burası Ordu-Giresun havalimanı dedim. Bu havaalanımız gerçekten Giresun'a çok güzel şeyler kattı. Espiye'nin bütün mahallelerinde bütün köylerinde temizlikçi arkadaşlarımız var.

Giresun'un en büyük sorunlarından bir tanesi de çöp sorunu arkadaşlar. İnşallah bu Çavuşlu da ki tesis açıldı. Bir geçiş süresi var inşallah iki ay içinde yavaş yavaş oturur. Tam yapılma süresi tamamlandıktan sonra, o eski çöplüklerin üzerleri kapatılacak, bütün köylerimize çöp konteynırları olacak ve her hafta olmazsa ayda bir arkadaşlarla toplantılar yapılacaktır. Altını çizerek söylüyorum çevreyi kirliletmek adına dersler vereceğiz. Bunlar bizim için çok önemli şimdi biz bunları yapmazsak bütün değerlerimiz elimizden gider ve yaptığımız çalışmaların bir değeri kalmaz. Gerçekten yeni köye giden yatırımlarınızı gördük. Ama bunu genişletmemiz gerekir. Bunu Akkaya ile birleştirmemiz gerekir. Karşıdaki Avluca ile birleşmesi gerekir. Orayı bir bütün haline getirmemiz lazım. Bazı arkadaşlar soruyor bu tesisin faydası ne olacak? diye. Arkadaşlar bu tesisler açıldığı zaman buraya insanlar gelecek. Giresun'un her yerinden insanlar gelecek. Oradaki insanlarımız yöresel ürünlerini satacaklar. Ekonomik bir katkıdır

Değerli arkadaşlar bu konuştuklarımız hava da kalsın. Bir sene önce ne yaptık, ne yapmadık. Artılarımız eksilerimiz bunları masaya yatırmamız lazım. Belediye başkanlığı seçimleri 5 yılda bir oluyor. Seçimlerde isteyen istediği yere oyunu atar. Bizi bağlamaz ama. Espiye'nin menfaatlerinde birleş-

lim. Hepimiz biriz hepimiz kardeşiz. Biz her menfaatlerde birleşeceksek bize top vursa yıkılmayız.

Değerli arkadaşlar konuşmamı fazla uzatmak istemiyorum. Sizlerden gelecek önerileri dinleyerek, sizlerden gelen soruları cevaplamak istiyorum çünkü öneriler sizden gelecek. Yapacaklarımızı anlatmaya kalksak çok şey anlatırız. Ama mesele sizleri dinlemek değerli arkadaşlar. Ben burada aslında sizleri dinlemeye geldim. Sizlerin önerilerini almaya geldim. Sizleri dinleyip eksiklerimi öğrenmeye geldim. Noksanlıklarımı görmeye geldim. Buradaki eksikleri kapatarak yeni bir toplantıya eksiksiz gelmek istiyorum. Benimde bir eksikğim noksanım olabilir. Biz de insanız biz de dört dörtlük değiliz ama şunu söylüyorum yanımıza kim gelirse gelsin Espiye'nin makamı, milletin makamı. Bizim kapımız yirmi dört saat açık. Dinleyeceğiz ve Espiye'ye katkıda bulunacağız. Şimdi sayın milletvekilim burada onunda görüşlerini alacağız. Fakat şunu söyleyeyim sayın vekilim; siz İstanbul milletvekili olabilirsiniz. Gerçekten Giresunlular bağrına basıyor. Bütün Giresun'un kalbi sizden yana. Bunları daha önce sizlere söyledim. Siz İstanbul'da aday oldunuz, Giresun'daki seçmenlerimize bile etkisi oldu. Bugüne kadar yaptıklarınızdan dolayı, Allah yar ve yardımcınız olsun. Allah sizleri mahcup etmesin. Sizleri Espiye vekili olarak görüyoruz. Bu zamana kadar yaptığınız çalışmalarda hiçbir ayrım yapmadınız. Bir insanının geçmişi geleceğinin aynasıdır. Sizlerin Espiye Giresun ve Türkiye ile ilgili konularda çalışacağınızla tüm kalbimle inanıyorum.

Remzi Aydın:

(Eyüp Belediye Başkanı)

Sayın milletvekilim. Değerli başkanlarım. Kıymetli arkadaşlar hepinizi saygı ile selamlıyorum Gerçekten çok güzel bir faaliyet. Bu çalıştay

Giresun'umuzun, Espiye'nin aslında geliştiği ve değiştiği bir faaliyettir. Gurbetteki Espiyelilerin son yıllarda oluşan sosyal gelişmeler aslında Espiye'nin gelişimini ize gösteriyor. Her gelişim ve her değişim aslında yeni sorunları ve yeni çözümleri gündeme getiriyor. İşte bu çalıştay bu arayışın sonucu olarak meydana çıkmıştır. Espiye federasyonumuza ve belediye başkanımızı tebrik ediyorum.

Espiye'mizin sorunlarını ve çözümlerini tartışılması için bu çalıştayda toplandık. Esasında bir çalıştay fikri başlı başına bir değişim. Ama bu çalıştayın İstanbul'da ve Giresunlu bir girişimcinin otelinde yapılması ayrıca vurgulanması gereken bir husustur diye düşünüyorum. Çünkü biz biliyoruz ki esasında Giresunlu veya Espiye'li çok hemşerimiz Espiye'den çok daha sayıda gurbette. Bu sayısal anlamda bir çoğunluk değil. Doğrusu ama her bir hemşerimiz belirli bir ölçüde ticari ve sosyal alanlarda artık toplumda öne çıkmaya başlayan insanlarımız var. Dolayısıyla gurbetteki Espiyelilerin bu çalıştaya davet edilmesi ve bu çalıştayın gurbette yapılması çok anlamlı ve iyi bir tercih olduğunu düşünüyorum. Ben de bir Espiye'li bir belediye başkanı olarak çalıştayın sonuçlarını takip ediyorum. Bu çalıştayın sonuçlarına bizimde katkımız olmasını istiyoruz. Espiye'li olarak katkı sağlamak istiyorum. Gerçekten Espiye'ye 2 anlamlı borcumuz var. Biz Espiye'de büyüdük. Biz o toprakların insanıyız. Yani bizim Espiye'ye vefa borcumuz olduğunu düşünüyorum. Herkesin maddi veya manevi borcu olduğunu düşünüyorum.

Bu anlamda her Espiye'li kardeşimizin elinden geleni yapacağını ümit ediyorum. Hepimiz Espiye'ye gidiyoruz. Orada daha rahat ortamlarda daha estetik şehirlerde oturma zorunluluğumuz olduğunu arz ediyorum. Elimimden ne geliyorsa yapacağım. Bu sorumluluğun sizin tarafından yerine getirileceğine inanıyorum.1. Espiye çalıştayımızın sürekli değişik konularla değişik çözümler getireceğine inanıyorum..

Hasan Turan :

(AK Parti İstanbul Milletvekili)

Öncelikle böyle bir çalıştaysa öncülük eden Espiye federasyonumuz ve Espiye belediye-miz ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Bugün burada sizin aranızda olmaktan onur duyduğumu belirtmek istiyorum. Giresun demeklerimiz Allah'a hamd olsun bende yıllarca bu cemiyet içinde caba gösteren ve gayret eden bir kardeşinizim. Giresun günlerimiz ile İstanbul ve Giresun toplumunun sosyal aktivasyonları konusunda düşündük tasındık bizim bir değerimiz var varlığımız var dedik. Ancak çokta kıymetini bilemiyoruz. Dünyada Giresun'a ait fındık önemli bir tarım bitkisidir. Fındığa bir göndermede bulunalım. Fındığın kabuğu kırılmış içinden bir Giresun çıkmış. Söylediğim her sözün yükün ve ağırlığının farkındayım. Tabi ki bilmeden söylemiyorum. Kimsenin gönlünü almak içinde söylemiyorum. Ben yapabileceğimi yapmaya çalışırım. Buraya her çıkanı da dinlerim. Anlayışlı olan insanlar. Anlamıyorsa Allaha havale ederim. Yapacak bir şey yok. Hemşerilerimle birlikte yürüdüğüm yolda çözüm için her şeyi yaparım. Bir ayağım İstanbul'da. Bir ayağım Giresun'da bir ayağım ise Ankara'da. Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum

TARİHİ, KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ ve GELENEKLERİYLE

ESPIYE SEMPOZYUMU

Espiye Sempozyumuna giden yol..

Espiye Sempozyumuna karar verdiğimizde Giresun Üniversitesi kuruluş aşamasındaydı. Bunu neden söylüyorum? Şundan: Arkasında bir üniversite kadrosunun olmadığı bir il ya da ilçede bilimsel etkinlik düzenlemek ve hele bilim adamlarını bir araya getirecek motivasyonu yaratmak, oldukça zordur. Hiç şüphesiz bu başarının arkasında ikili ilişkiler ve birer dostluk hikâyesi vardır.

Bilindiği gibi Espiye, 1957’de ilçe olmuş, yerleşim yeri olarak geçmişi hakkında yeterli bilgi bulunmayan bir coğrafyada konumlanmıştır. Buna rağmen cesaretimizi topladık ve tarih araştırmacısı ve bilim uzmanı Ayhan Yüksel’in arkadaş ve dost çevresini oluşturan bilim insanlarını bir araya getirmeyi düşündük. Sağ olsun Ayhan Bey, teklifimizi olumlu karşıladı.

Özellikle İstanbul’un çeşitli üniversitelerinde görev yapan, kimi arşiv araştırmacısı, kimi yüksek lisans ve doktora çalıştıran hocalardan tabir yerinde ise sipariş ederek Espiye çalışmalarını istedik.

Çalıştılar.

Bir sempozyum organizasyonu için bu işin yazışmalarını yapacak, gelen misafirleri Espiye adına sahiplenerek, karşılayıp yol masraflarını, yiyecek ve konaklama ihtiyaçlarını ödeyecek kuruma ihtiyaç vardı. Bu da Espiye Belediye Başkanlığı ya da Espiye Kaymakamlığı olabilirdi.

Resmi harcamalar konusunda kaymakamlıktan çok belediye daha rahat olur düşüncesiyle dönemin belediye Başkanı Erol Karadere’ye sempozyum fikrini açıkladım.

Sempozyumun ne işe yarayacağını, Bilimsel etkinliğin Espiye’ye özellikle de bilim insanlarına yapacağı katkısı anlattım.

Başkan Karadere konuyu benimsedi. Böylece resmi sahiplenme meselesini çözmüş olduk.

Sempozyumun ekonomisi de tamamdı.

Sıra bilimsel çalışma yapacak kadroyu bulmaya gelmişti. Bunun için önceden konuştuğumuz gibi Ayhan Yüksel’de eline taşın altına koydu.

Kendisi da tarih çalıştığı, tarih üzerine bilgi biriktirdiği ve yazdığı için alanıyla ilgili epey arkadaş çevresine sahipti. Zaten hem Espiye-Tirebolu ve hem de Giresun ile ilgili epey makale yazmıştı.

Ayhan Bey, İstanbul’da hocaları motive edip sempozyuma ikna ederken ben de Giresun’da sempozyumla ilgili yazışmaları, belediye meclis kararlarının yazılmasını, afişleri, konaklama ve davet yazışmalarını hazırlamıştım.

Birlikte sempozyumun tarihini, yerini, konularını, her bir konuyu kimin yazabileceğini ya da yazdırabileceğini bilim adamlarının çalışmalarından hareketle ortaya koyduk. Tabir yerinde ise bilim adamlarına sempozyum için adeta bilimsel çalışma ödevi verdik.

Hepsi sağ olsun.

Bizi kırmadılar.

Bir öğrenci gibi çalıştılar. Zamanı olmayıp işi yoğun olan hocalar, doktora öğrencilerini yönlendirdi. Ve tarihin sayfaları arasında saklı kalan Espiye'nin özgeçmişi bütün hikâyesi ile ortaya çıktı.

Bütün bunlar olurken Giresun'da yaptığımız tarih, kültür sempozyumlarının fikir öncüsü, emekli Albay ve köşe yazarı Hüseyin Mümtaz Beyazıtıoğlu'nun tecrübesini de yanımıza aldık. İlaveten o tarihte Espiye İmam hatip lisesi Müdürü olan ve Espiye Belediyesi ile ilişkileri koordine etmekte destek olacağına inandığımız H. İlhami Temel Hoca'yı aramıza aldık. Böylece dört kişiden oluşan Espiye Sempozyumu düzenleme kurulu ortaya çıktı.

Bilim kurulunu, hocalarla görüşerek belirledik ve çalışmayı başlattık. Yaklaşık bir yıla yakın süre içinde sempozyum gününe kadar bildiriler yazıldı. Doğrusunu isterseniz, Espiye gibi, tarihsel şöhreti fazla olmayan bir yerleşim alanından nasıl bir şey çıkacaktı ya da çıkar mıydı, merak ediyorduk. Lakin Bildiriler geldikçe, hiç ummadığımız kadar nitelikli bilgi ortaya çıktı.

Sempozyum sunum gününden önce, bilim kuruluyla birlikte oturum saatlerini, oturum başkanlarını sunulacak tebliğleri sıraladık, ayarladık ve o gün Espiye Atatürk Ortaokulunda etkinliği gerçekleştirdik.

Tarihe bir değil birçok not düşüldü o gün. Zaman akıp geçtikçe, aradan yıllar geçip de günler ertesi günlere devrettikçe, özellikle geleceğin nesilleri bize teşekkür edecekler diye düşünmekteyim.

Bilimsel bilgi, dayanakları olan, doğruluğu belgelerle ilişkilendirilerek ortaya konulan bilgidir. Bu sebeple hakikat ışığını kim arıyorsa işte orada yanmaktadır.

Espiye sempozyumunda sunulan her bir tebliğ, değerini bilenler için anlamı ve yüksek bir bilgidir.

Sağlıcakla kalın...

Espiye- Ocak 2022

Em. Öğr. Gör. Ahmet GÜRSOY

İ ç i n d e k i l e r

Sempozyum Kurulu	vii
Sempozyum Programı	viii
Düzenleme Grubu Adına Ahmet Gürsoy'un Sunuş Konuşması	xi
Espiye Belediye Başkanı Erol Karadere'nin Açılış Konuşması	xiii

Feridun M. EMECEN

Doğu Karadeniz Kıyılarında İskan ve Şehirleşme: Espiye Kasabasının Ortaya Çıkışı	1-20

M. Hanefi BOSTAN

XV - XVII. Yüzyıllarda Espiye'nin Sosyal ve İktisadî Tarihi	21-60

Süleyman BEYOĞLU

Tirebolu Şer'iyye Sicillerine Göre Espiye (1788-1914)	61-76

Ayhan YÜKSEL

Espiye Tarihine Dair Notlar (XIX-XX. Yüzyıllar)	77-94

Mustafa ALTUNBAY

XVIII. Yüzyılda Espiye Madenleri	95-128

Mehmet FATSA

Osmanlı Yol Sistemi İçinde Yağlıdere Derbendi ve Anduz Kalesi	129-136

Ünsal BEKDEMİR

Espiye'nin Kentsel Nüfusu ve Özellikleri	137-166

Oktay KARAMAN

İl Yıllıklarında Espiye	167-188

Ahmet GÜRSOY

Kadro Defterine Göre Espiye Mektebi'nin Kuruluşu ve Eğitim	189-196

Can EKİZ

Espiye'de Eğitim-Öğretim	197-204

Ali ÇELİK-Ahmet GÜRSOY

Espiye'de Halk İnanışları	205-216

Beytullah DÖNMEZ-Gökhan HAMZAÇEBİ

Karaovacık Yayla Şenlikleri ve Otçu Göçü Geleneği	217-226

Gazanfer İLTAR

Espiye'deki Osmanlı Mezar Taşları	227-233

Sempozyum Kurulu

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Hüseyin Mümtaz Bayazıtöğlu, Yazar
Ahmet Gürsoy, Giresun Ün. Eğt. Fak. Öğr. Gör.
Ayhan Yüksel, Araştırmacı.-Yazar
İlhami Temel, İHL Müdürü

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Kenan İnan (KTÜ Fen Edebiyat Fak.)
Yrd. Doç. Dr. Haneft Bostan (MÜ Fen-Ed. Fak.)
Yrd. Doç. Dr. Beytullah Dönmez (Giresun Ün. Eğitim Fak.)
Yrd. Doç. Dr. Oktay Karaman (Giresun Ün. Fen-Ed. Fak.)

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu
Yrd. Doç. Dr. Recep Ahışalı
Arş.-Yazar Ayhan Yüksel
Öğr. Gör. Ahmet Gürsoy

Yer: Anadolu Lisesi Salonu

Tarih: 24 Haziran 2006- Cumartesi 10.00

Sempozyum Programı

A. AÇILIŞ TÖRENİ

- a- Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı'nın Okunması
- b- Sempozyum Düzenleme Komitesi Adına Öğr. Gör. Ahmet Gürsoy'un Sunuş Konuşması
- c- Espiye Belediye Başkanı Erol Karadere'nin Açılış Konuşması
- d- Espiye Kaymakamı Ahmet Deniz'in Konuşması
- e- Giresun Vali Yardımcısı Fikret Deniz'in Konuşması

B. TEBLİĞLERİN SUNUMU

I. Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu

1. *Prof. Dr. Feridun Emecen*
Doğu Karadeniz Kıyılarında İskân ve Şehirleşme: Espiye Kasabasının Ortaya Çıkışı.
2. *Prof. Dr. Ali Çelik-Öğr. Gör. Ahmet Gürsoy*
Espiye'de Halk İnanışları
3. *Yard. Doç. Dr. Haneî Bostan*
XV-XVII. Yüzyıllarda Espiye'nin Sosyal ve İktisadi Tarihi
4. *Arş. Yazar, Öğr. Mehmet Fatsa*
Osmanlı Yol Sistemi İçinde Yağlıdere Derbendi ve Anduz Kalesi

II. Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Feridun Emecen

1. *Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu*
Tirebolu Şer'iyye Sicillerine Göre Espiye (1788-1914)
2. *Doç. Dr. Ünsal Bekdemir*
Espiye'nin Kentsel Nüfusu ve Özellikleri
3. *Yrd. Doç. Dr. Oktay Karaman*
İl Yıllıklarında Espiye
4. *Arş. Yazar Ayhan Yüksel*
Espiye Tarihine Dair Notlar (XIX-XX. yy)
- 5- *Okt. Gazanfer İltar*
Espiye'deki Osmanlı Mezar Taşları

III. Oturum

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ünsal Bekdemir

1. *Yrd. Doç. Dr. Beytullah Dönmez-Okt. Gökhan Hamzaçebi*
Karaovacık Yayla Şenlikleri ve Otçu Göçü Geleneği
2. *Arş. Gör. Mustafa Altunbay*
XVIII. Yüzyılda Espiye Madenleri
3. *Öğr. Can Ekiz*
Espiye’de Eğitim-Öğretim
4. *Öğr. Gör. Ahmet Gürsoy*
Kadro Defterine Göre Espiye İlk Mektebinin Kuruluşu ve Eğitim

IV. Oturum

Oturum Başkanı: Em. Albay Hüseyin Mümtaz Bayazıtöğlu

1. *Gazeteci-Yazar Necdet Sevinç*
Pontus Meselesi
2. *Sevgi Erenol, Türk Ortodoks Patrikhanesi Basın Sözcüsü*
Misyonerlik
3. *Arş.-Yazar Ayhan Yüksel*
Giresunlu Osman Ağa ve Tirebolulu H. Avni Alparslan Bey

C. DEĞERLENDİRME VE KAPANIŞ

Düzenleme Grubu Adına Ahmet Gürsoy'un Sunuş Konuşması

Sayın Valim,

Sayın kaymakam,

Sayın başkan,

Değerli katılımcılar, Sevgili Espiyeliler.

Bugün Espiye sempozyumu ile tarihe, kültüre, Espiye ile ilgili köklere bir kapı aralamanın mutluluğu içindeyiz. Espiye gibi ilçe olalı yarım asrı bulmamış bir yerleşim yerinin ciddi anlamda bir sempozyuma konu olup-olmayacağını işe başlarken bilmiyorduk. Doğrusunu isterseniz, biraz da endişelenmiştik. Lakin konu başlıklarını belirleyip, bugün burada bulunan birbirinden değerli bilim adamlarına ve katılımcılara davetiye gönderip, ön konuşmaları yapmağa başladığımız zaman gördüm ki, Espiye sanılanın aksine temelleri ve kökleri çok sağlam bir tabana dayanmaktadır. Bunun böyle olduğunu tebliğleri okuyan herkes anlayacaktır.

Bu faaliyetler sonunda gerek kültürel gerekse tarihi temelleri itibariyle Espiye'nin öz be öz Türk yerleşim yeri olarak kurulduğunu göreceğiz. Osmanlı tahrir defterlerinin bize sunduğu bilgileri ilmi süzgeçten geçirerek yorumlayan araştırmacılar, paha biçilmez bilgiler sunacaklar.

Coğrafyasına baktığımızda hinterlandı geniş, nüfus temleri açısından büyümeye ve gelişmeye en elverişli coğrafyaya sahip olan bir Espiye gerçeği ile karşılaşacağız.

Eğitim yönünden Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanan modern okulların kurulduğunu anlayacağız.

İlmin ışığı altında Espiye'nin tarihi, kültürel, ekonomik, eğitim ve coğrafya ile ilgili bilgileri değerlendirip birbirinden değerli tebliğler hazırlayan katılımcılar bize bu sempozyum yapılmasaydı asla bilemeyeceğimiz, farkına varamayacağımız bilgileri sunacaklar.

Hiç şüphesiz Espiye sempozyumunun bir diğer önemli faydası da şu olacaktır: Türk tarihine ve kültürüne önemli bir katkı sağlamanın yanında, Karadeniz bölgesinin stratejik özelliklerine önemli yarar sağlayacaktır. Türkiye’de bölünme ve ayrılıkçılık senaryolarının yapıldığı bir sırada Espiye’nin ilmi yaklaşımlarla kendi varlığını tanımlaması ve varoluş bilgincini ortaya koyması milli çıkarlarımız açısından da özel bir önem arz etmektedir.

Karadeniz bölgesinde yürütölmek istenen Pontus faaliyetleri karşısında Espiye’nin belgelerin ışığında milli kimliğini, kültürünü, coğrafyasını ve eğitim geçmişini ortaya koyması, bölgenin stratejisi açısından düşünöldüğünde oldukça anlamlıdır.

Espiye Belediyesinin desteğinde gerçekleştirilen bu ilmi hakikat, geleceğe ışık tutacak önemli bir eser vücuda getirecektir.

Dileriz bu çabamız takdirle karşılanır.

Saygılarımla.

Öğr. Gör. Ahmet GÜRSOY

Espiye Belediye Başkanı Erol Karadere'nin Açılış Konuşması

Sayın valim,

Saygıdeğer misafirler,

Değerli katılımcılar.

Bugün burada Espiye'miz adına toplanmış, ilçemizin geçmişini, değerlerini, kültürünü ve eğitimine ilişkin ilmi bilgileri anlayıp dinleyeceğiz. Dolayısı ile Espiye ile ilgili pek çok şeyi öğreneceğiz.

Espiye oldukça derin bir geçmişe sahip, kültürel özellikleri itibariyle de zengin bir toplumsal yapıya sahiptir. Ancak bunun böyle olduğunu ortaya koymak için elbette ilmin ışığına ihtiyacımız olacaktı. Biz de elimizden geldiğince bunu yapmağa çalışarak değerli bilim adamlarının desteği ile huzurlarınıza geldik. Hiç şüphesiz böyle bir ilmi toplantı düzenlemekle hem bölgemize yönelik tarihi, kültürel, ekonomik bilgileri ortaya çıkarmayı ve hem de milli kültürümüze katkı sağlamayı amaç edindik.

Belediye olarak halkımızın temel değerlerini korumaya ve kültürünü geliştirip yeşertmeğe devam edeceğimizi herkesin bilmesini istiyoruz.

Sözlerimi fazla uzatmak istemiyorum. Çünkü birbirinden değerli katılımcılara hep birlikte dinleyeceğiz.

Bir yıl boyunca ilçemiz ile ilgili tarih kaynakları tarayan, kafa yoran bilim adamlarımıza, organizasyonu düzenleyen kurula, katkı sağlayan herkese teşekkür ederek huzurlarınızdan ayrılması istiyorum.

Espiye sempozyumunun ilçemize, milletimize, kültürümüze hayırlı olmasını diliyorum.

Erol KARADERE
Espiye Belediye Başkanı

Doğu Karadeniz Kıyılarında İskân ve Şehirleşme: ESPIYE KASABASININ ORTAYA ÇIKIŞI

*Feridun M. EMECEN**

Doğu Karadeniz'in kıyı kesiminde kalesi bulunan kadim şehir ve kasabalar dışında çoğu XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişme göstermiş birer iskeleye sahip sahil köylerinin ekonomik faaliyet ve pazar yeri olmanın da etkisiyle zaman içerisinde kasabaya dönüşmeye başladıkları bilinmektedir¹. Bilhassa Giresun sahil şeridinde iskele-pazar yeri ve bir toplanma vesilesi olan Cuma camiinin mevcudiyetiyle sivrilen genellikle bir derenin denize döküldüğü alanda oluşan düzlükte ve bu düzlüğe bakan hafif yükseltili tepelere serpiştirilmiş evleri bulunan küçük iskân birimleri içerisinde Piraziz, Bulancak, Keşap, Espiye, Görele ve Eynesil gibi tarihleri kadim dönemlere inmeyen yerleşme mahalleri ortaya çıkmıştır². Gelişme seyirleri Giresun³ ve Tirebolu⁴ gibi kale-şehir özelliği gösteren yerleşmelerden daha farklı olarak tamamıyla Türk hâkimiyeti devresine rastlanmakta olan bu iskan mahalleri XIII-XIV. asırlardan itibaren bu sahillere bakan dağlık alanın gerisinden başlayan Türkmen yerleşme vetiresinin nihai sınırını oluşturmuşlardır. Söz konusu yerler içerisinde bilhassa Espiye'nin kasabalaşmasının, son derece ilginç bir tarihî serüveni vardır. Aslında burası

* Prof. Dr., İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

¹ Feridun M. Emecen, "İskele Pazarlardan Kasabaya: Doğu Karadeniz'de Küçük Kıyı Yerleşmelerinin Yükselişi", *Prof. Dr. Mübahat Küttükoğlu Armağanı*, İstanbul 2006, s. 67-83.

² Geniş bilgi için bk. F. M. Emecen, *Doğu Karadeniz'de İki Kıyı Kasabasının Tarihi: Bulancak-Piraziz*, İstanbul 2005, s. 16-25.

³ F. M. Emecen, "Giresun", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* [=DİA], XIV, 78-84.

⁴ Ayhan Yüksel, *Tirebolu: Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788-1858)*, İstanbul 2003.

başlangıçta diğerlerinden farklı olarak batısındaki Yağlıdere'nin denize döküldüğü kesimin yanı başındaki geç Ortaçağ kalesi durumunda bulunan Anduz'un gölgesinde kalmıştır. Espiye'nin bugün bulunduğu yerde Türk hâkimiyetinden önceye giden kadim bir iskân bulunmamakla birlikte Anduz kalesinin civarında küçük bir yerleşme ünitesi var olmuş olabilir. Osmanlı idaresi altında Anduz ve Espiye belirlenmiş bir yerleşme özelliği kazanmış; Anduz zaman içerisinde unutulurken Espiye gerisindeki zengin madenlerin bir iskelesi halinde XVII. yüzyılın sonlarından itibaren giderek önemli bir gelişmeye mazhar olmuş ve zamanla kasabaya dönüşmüştür. İşte burada Espiye'nin bu gelişim hakkında XV. asırdan itibaren ne gibi bilgilere ulaşılabileceği, buranın ne şekilde, nasıl bir iskân merkezi haline gelip kasabaya dönüştüğü konusu ele alınmaya çalışılacaktır.

Adı ve Ortaya Çıkışı

Espiye'nin bugün bulunduğu düzlük, kabaca batıda Yağlıdere ile doğuda Gelevera dereleri arasında kalmakta olup bu kısımda kökü antik, hatta ortaçağa inen bir yerleşme izine rastlanmamaktadır. Ancak Doğu Karadeniz kıyılarının bu kesiminde demir, bakır ve gümüş maden işletmeciliği tarihinin kadim asırlara indiği malum olduğuna göre⁵, Espiye'nin yer aldığı sahilin hemen üst kısmındaki maden ocaklarından elde edilen ürünlerin kıyıya indirildiği bir yerin mevcut bulunduğu söylenebilir. Buna rağmen muhtemelen iskân için –belki de müsait olmaması sebebiyle– bu düzlük yerine, Yağlıdere'ye bakan, içeriden gelen nakliyat yolunu ve denizi gözetleyen Anduz kalesinin bulunduğu mevki öne çıkmış olabilir. Zamanla burada bir kalenin var oluşu, söz konusu yolun sahile indiği kesimde küçük bir iskelenin mevcudiyetiyle de bağlantılı bulunabilir. Bu bakımdan birer tahminden öte gitmeyen bu düşüncelerin odak noktasını teşkil eden Anduz üzerinde biraz durmak gerekecektir. Zira buranın bugünkü Espiye'nin oluşmasında bir kilit vazifesi gördüğü açıktır. Bu kale Zefre'den itibaren Hisarüstü-Kalecik⁶ ve Tirebolu ile Bedreme kalelerine uzanan şeritte, bir nevi askerî istihkâm ve gözetleme kulesi olarak ortaya çıkmıştır. Küçük boyutlarda olan ve tıpkı

⁵ R. Drews, “Karadeniz’de En Eski Grek Yerleşmeleri”, (trc. Ö. Çapar), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XV/26 (Ankara 1991), s. 319 vd.

⁶ A. Bryer-D. Winfield, *The Byzantine Monuments and Topography of Pontos*, Washington 1985, s. 135-137.

Bedreme⁷ gibi az sayıda bir muhafız gurubu dışında nüfus barındırmadığı anlaşılan Anduz kalesinin ne zamandan beri var olduğu suali kesin şekilde cevaplandırılmamaktadır. Yapılan araştırmalar kalenin geç ortaçağda inşa edilmiş olduğunu gösterir. Bununla birlikte buranın stratejik bir konumda olması, daha önceden de bir askerî istihkâmın bulunabileceğini hatıra getirir. Nitekim Anabasis'te Onbinler'in yürüyüşü sırasında yöredeki yerel halkların önemli stratejik mevkilerde korunaklı gözetleme kuleleri bulunan yerleşme yerlerine sahip olduğuna dair bilgiler yer alır⁸. Muhtemelen daha sonra Trabzon Rum Devleti idaresi altında bu eski askerî istihkâmın yerinde yeni bir kale inşası gerçekleşmiştir. Bunun en önemli sebebini ise şüphe yok ki Yağlıdere boyundan sahile inen yolun korunma ve gözetlenme ihtiyacıdır. Bunda başlıca iki sâik öne çıkar: Bunlardan ilkin, maden taşımacılığının emniyeti ve nakliyat iskelesinin tarassutu; ikincisini ise bilhassa XIII. yüzyıldan itibaren bölgede etkinliklerini artırmaya başlayan Türkmenlerin akınlarına karşı oluşturulduğu anlaşılan müdafaa hattının bir halkası olması keyfiyeti teşkil eder. Özellikle bu ikincisi Trabzon Rum Devleti'nin sınır takviye planları içerisinde anlamlı bir yere sahiptir. Kalenin adının da bu dönemden kalma olduğu yolunda şüpheye mahal yoktur. Dönemin literatüründe bu kalenin adı Hosios Antonios (Aziz Antonyus) şeklinde geçer⁹ ve Türkçeye bu kelime Anduz olarak girmiştir¹⁰. XIV. yüzyılda bölge yoğun Türkmen/Çepni akınlarına hedef olunca kalenin önemi daha da artmış olabilir. Kısa süre sonra burası civar köylerinin Çepnilerin kontrolü altına girmesi üzerine hinterlandını kaybetmiş bir askerî istihkâm durumuna düşmüş, az sonra da terkedilmiştir. Nitekim Osmanlı idaresinin kurulduğu dönemde, yani Trabzon'un 1461'de alınmasının ardından 1486 tarihli kayıtlarda Anduz'da bir kalenin varlığına, yahut burada tıpkı Bedreme gibi Osmanlı muhafızlarının bulunduğu dair herhangi bir bilgi yer almaz. Sadece Anduzlu adını taşıyan

⁷ Kale ve içindeki muhafızlar ile ilgili bk. F. Sümer, *Tirebolu Tarihi*, İstanbul 1992, s. 57, 62, 92-93.

⁸ Ksenophon, *Anabasis*, (trc. H. Örs), İstanbul 1962, s. 196-198 (Burada Helenlerin Drillere karşı hareketi sırasında Drillerin dağ ve tepelerde istihkâmları olduğu, ağaçtan kuleleri bulunduğu belirtilir)

⁹ İlgili açıklama ve kaynak için bk. A. Bryer-D. Winfield, *aynı eser*, s. 135.

¹⁰ Bilge Umar ise Andoz adını Ada/Anda Ana tanrıçasının tepesi anlamında Luwi diline dayandığını belirtir. Helenleşme döneminde "Tepe" manasına gelen Andos denmiş olduğunu belirtir. Fakat bunun doğruluğu şüphelidir (*Karadeniz Kapadokyası, Pontos*, İstanbul 2000, s. 108-109). Ayrıca kalenin XIII. asırda Komnenler döneminde ortaya çıktığını da yazar.

küçük bir köy yerleşmesi görülür. Anduzlu adının sonundaki “-lu” eki ise kale adına dayalı bir adlandırma olup buraya mensup olanların kurduğu yerleşme yeri olma anlamını kuvvetlendirir. Bu durum Osmanlı hâkimiyeti öncesi Türkmen/Çepni guruplarının burayı ele geçirmiş olma ihtimalini yükseltir. 1486 tarihli tahrir kayıtları burada yaşayan yedi hane ve iki mütekaid sipahiden ibaret bir nüfus varlığını ortaya koyar¹¹. Bu sonuncuları, Osmanlı öncesi kale hizmetiyle yükümlü askerî gurubun geride kalmış ahfadı olabilir. Bunlar kalenin bulunduğu sarp kayalığın eteklerinde yeni bir iskân birimi teşkil etmişlerdir. Anduz’un bu durumu muhtemelen nazır olduğu Yağlıdere ile Gelevera arasındaki düzlükte ve bu düzlüğe bakan meyilli tepeciklerde bir başka yeni yerleşimin daha zuhuru yol açmıştır. Burası ise Anduz kalesindeki Osmanlı öncesi muhafız gurubunun atlarını saldıkları bir otlak durumunda bulunması sebebiyle “Espiye” tarzında adlandırılmış bir alan olmalıdır.

“Esb” kelimesi Farsça at manasına gelir ve bu bölgedeki Türkmen/Çepni guruplarının dilinde de Farsçadan gelme birçok kelime mevcuttur. Bir nevi uç niteliği taşıyan bölgedeki Türkmen/Çepni askerî oluşumlarının, İran-Azerbaycan ve Doğu Anadolu coğrafyasına hakim Akkoyunlular, ondan önce de Trabzon Rum Devleti’nin güney sınırlarına dayanmış olan Selçuklu bakıyyesi beyliklerle organik bağları vardı. Bundan dolayı onların askerî ve idari terminolojisi kullanmış olmaları pekâlâ mümkün görünmektedir. Espiye’nin bu durumda Türkçe tam karşılığı “At alanı” veya “At meydanı” anlamına gelir ve bu tabirler daha üst yaylak alanlarda ve Anadolu coğrafyasında sıklıkla kullanılan bir coğrafi ad özelliği taşır¹². Bu bakımdan Espiye kelimesi için bir başka ikna edici açıklama aramak muhal bir çabadır¹³. XIX. asır seyyahları Türkçe’ye dönüşmüş olan bu adı Espia/Hespia/Haspia tarzında yazmışlardır¹⁴ ve bunun Espiye adı dışında hiçbir başka kökenle ilgisi bulunmamaktadır.

¹¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi *Maliyeden Müdevver Defterler* [=BOA, MAD], nr. 828, s. 753.

¹² XVI. asırda Tirebolu’ya tabi köyler arasında bu ada benzer At-dutan adlı bir yerleşme yeri vardır. Çok yakın coğrafyadaki bu ad Espiye ile birlikte düşünüldüğünde bir anlam kazanır (Köy için bk. F. Sümer, *Tirebolu Tarihi*, İstanbul 1992, s. 63)

¹³ B. Umar da bunun “at” ile bağlantılı olabileceğini belirtir (*Karadeniz Kapadokyası*, s. 108-109).

¹⁴ P. De Tchihatcheff, *Asie Minor, Description Physique de Cette Contree*, Paris 1867, I, 265; II (Paris 1869), 425; Bryer-Winfield, *aynı eser*, s. 135-136.

Osmanlı Döneminde Espiye Köyünde İskânın Niteliği

Anduz kalesinin nazır olduğu düzlükte ortaya çıkan yeni yerleşme yerine ait ilk bilgiler 1486 tarihine ancak iner. Bu durumda buradaki iskân mahallinin Osmanlı hâkimiyetinin tesisinden biraz önceye dayandığı ileri sürülebilir. Bu tarihte Espiyelü diye adlandırılan bu iskân biriminde 16 hane ve 4 bekâr erkekten oluşan sivil nüfus yanında, Yağlıdere camiinin hizmetlisi oldukları belirtilen üç kişi (Emir Saidoğlu İbrahim ile Musa, Hasanoğlu Seydi Fakih) ile iki mütekaid sipahi ve iki oğlu; ayrıca “müsellem” yani eski bir askerî sınıf iken daha sonra Osmanlı idaresi altında vergi muafiyeti sağlanarak çeşitli devlet hizmetleriyle mükellef kılınmış 10 hane, 6 bekâr daha ikamet etmekteydi¹⁵. Espiye’de yerleşenlerin bu statü farklılıkları, daha sonraki dönemlerde de aynen sürdürülmüştür. Yani burada sivil nüfus yanında eski sipahiler ve müsellem diye adlandırılan gurubun bulunduğu üç kategoriye ayrılmış bir sosyal yapı vardı ve bu da Osmanlı öncesi oluşmuştu. Tahrir kayıtlarından Espiye’nin bu haliyle Çepni nahiyesi adı verilen idari ünitenin bir parçası olduğu da anlaşılmaktadır. Özellikle müsellemelerin mevcudiyeti, eski askerî teşkilatın bu sınır hattında varlığına ve hareketliliğine işaret eder. Bu kayıtlarda verilen rakamlara göre Espiye’nin nüfus hacminin XV. asrın son çeyreğinde 30 hanelik bir kapasiteye sahip olduğu; bunun da bugünkü ölçülere göre tahminen 150-180 kişiye tekabül ettiği ileri sürülebilir. Espiye’deki ikametın Gelevera deresi cihetine doğru dağınık bir şekilde olduğu da tahmin edilebilir. Yani Anduz Yağlıdere, Espiye ise Gelevera’ya yakın kesimde ortaya çıkmıştır.

Anduz ile Espiye’nin yerleşim yeri olarak kaderleri, XVI. asırda da benzeri şekilde sürdü. Bu yüzyıla ait üç sayım defteri, bu iki iskân mahallinin sosyal yapı ve ekonomik durumları hakkında az-çok belirleyici tek kaynak vasfı taşır. Bu defterlerde Espiye ve Anduz, Yağlıdere nahiyesine bağlı olarak gösterilir.

1515 dolayında yapılan tahrire göre, Anduz’da sivil, sipahi ve müsellem statülü üç gurup mevcuttu¹⁶. Müsellem gurubu 1486’da zikredilmemiş

¹⁵ BOA, MAD, nr. 828, s. 742.

¹⁶ BOA, *Tahrir Defterleri* [=TD], nr. 52, s. 698. Bu defterdeki veriler 1530 tarihinde düzenlenen ve 1520-1530 yılları arasındaki tahrirlerin ana sonuçlarını göstermek amacıyla hazırlanmış olan mufassal-icmal kayıtlarıyla aynıdır (BOA, TD, nr. 387, s. 753). Bu defterde yer alan Trabzon sancağına ait tahrir kaydının 1520 tarihli olduğu ve 1515 tahririnden farklı

olduğuna nazaran bunlar daha sonra böyle bir statü kazanıp Anduz civarına gelenler olabilir. Bu gurup Yağlıdere’de köprü yapmak, geçidin yahut yolun deniz kıyısına kadar bakımını üstlenmek karşılığı avarız türü vergilerden muaf sayılmışlardı. Yani Yağlıdere vadisi boyunca kıyıya ulaşan yolun denize yakın kesiminde ulaşımı kolaylaştırma gibi önemli bir görevi yerine getiriyorlardı. Köprü yapım ve tamir hizmeti, bildiğimiz manada taştan değil, tahtadan ve kütüklerden hayvan ve insan geçmeyi sağlayacak, örneklerine bugün de rastlanan türden köprüleri ifade etmekteydi. Bunlar sâbit olabildiği gibi bazen seyyar şekilde hareketli köprü özelliği taşıyordu. Nitekim benzeri bazı kayıtlarda “at peremesi” yapıp hayvanların geçişini sağladıklarına dair bilgiler, bu ikinci tip köprü hususiyetini çağırıştırır¹⁷. Yağlıdere ağzında derenin genişliği ve sık sık vuku bulan taşkınlar, bu hizmetin zorluk derecesini ortaya koyar. Bu müsellemlerin sayısı 10 hane kadardı. Ayrıca köyün sivil nüfusu 1486’ya göre azalmış ve üçe düşmüştü. İki ayrı gurup halinde zikredilen mütekaid sipahiler ise 5 hane 1 bekârdan müteşekkildi. Ayrıca Şeyh Sadioğlu Ali ile bunun iki oğlu muhtemelen Anduz kalesinin hizmetini görüyorlardı. Zira bunun oğullarından birinin “ulufe tasarruf ettiği”nin belirtilmesi, maaş karşılığı olan hizmetin ancak Anduz kalesiyle ilgili olabileceğini hatıra getirir. Ayrıca bunlar Hisarbükü adlı muhtemelen Anduz’un hemen altında bulunan bir toprak parçasını ekinlik gibi kullanıyorlardı. Diğer sipahiler ise Edegeriş denilen toprak parçasını ellerinde tutuyorlar, sefere hizmeti talebinde bu hizmete gidiyorlardı. Buradaki kalenin bulunduğu kayalıkta ise Anduz sakinlerinin iki doğan yuvasının bakımını üstlenmiş bulundukları dikkati çeker. Anduz köyünün toplam nüfusu 19 haneye ulaşmıştı. Bu da 100 kişi dolayında bir nüfus hacmini düşündürür.

Gelevera cihetindeki Espiye köyü Anduz’a nispetle daha kalabalık bir yerleşme yeri olma özelliğini korudu. 1515’te burası Yağlıdere nahiyesinin

bulunduğu yolundaki görüşler (H. Bostan, *XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, Ankara 2002, s. 13-14) söz konusu icmal defteri hazırlanırken yapılan bazı katip hatalarının ve yanlış yazımların ortaya koyduğu bir yanılmadan ibarettir (Bu tür icmal defterlerindeki rakamlara karşı daima dikkatli olunması gerektiği, önemli yanlışlara rastlanabildiği tarafımdan bir makaleye konu edilmişti. Bk. F. M. Emecen, “Mufassaldan İcmale”, *Osmanlı Araştırmaları*, XVII (İstanbul 1996), s. 37-44. Bu iki defterin birbiriyle aynı verileri ihtiva ettiğine şüphe duymamak gerekir.

¹⁷ BOA, TD, nr. 52, s. 654, 659. Pereme aslında bir çeşit taşımada kullanılan kayıktır (Cengiz Orhonlu, “Osmanlı Türkleri Devrinde İstanbul’da Kayıkçılık ve Kayık İşletmeciliği”, *Tarih Dergisi*, sayı: 21 (İstanbul 1966), s. 110, 121-123).

merkez köyü durumundaydı¹⁸. Bir önceki tahrirde yani 1486'ya göre de nüfusta artış olmuştu. 42 hane sivil nüfusun yanında, 30 hane müselleme, vergi muafı bir imam (İbrahimoğlu Halil) ve iki oğlu ile iki mütekaid sipahi daha burada ikamet ediyordu (Toplam nüfus yaklaşık 300-350 kişi). Sivil nüfus içerisinde de Mahmutoğlu Yusuf Fakih, Yağlıdere camii imamı ve hatibi idi. Ayrıca köyde bir de cüz okuyucusu mevcuttu. Bu durum Yağlıdere camii ile Espiye köyünün organik bir bağı olduğunu ortaya koyar. Bu camiinin yerinin tesbiti ise önemli bir problem olarak karşımıza çıkar. Camiinin Yağlıdere içinde bugünkü Yağlıdere'ye yakın bir yerde değil, sahilde düzlük alanda, belki de Espiye köyünün bulunduğu mevkide bulunma ihtimali yüksektir. Eğer burada ise o vakit Espiye köyünün bölgenin bir toplanma merkezi olduğu anlaşılır. Zira Cuma namazının kılınma şartları toplu ibadeti gerektirdiği için "cami" lafzı ile anılan mescitler, civardan -en fazla bir günlük yoldan- gelen köylülerin toplandıkları, hem Cuma farızasını yerine getirip hem de alış-veriş yaptıkları bir temerküz noktası durumunda bulunuyorlardı. Bu durumun bilahare Espiye'nin bir maden sevk iskelesi özelliğini tebarüz ettireceği XVIII. asra kadar buraya bulunduğu bölgede merkezi bir hususiyet kazandırdığı düşünülebilir. Öte yandan köyden alınan vergi kalemlerinden hareketle yetiştirilen mahsullere bakıldığında Espiyelilerin buğday, arpa, darı, kendir, soğan-sarımsak yetiştirdikleri, nar ve ceviz ağaçlarına sahip bulundukları, meyve hasılatının da yapıldığı dikkati çeker. Ancak vergi miktarlarının azlığı, üretimin çok fazla olmadığına ve kendi ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde olduğuna işaret eder.

XVI. yüzyılın ortalarına ait 1554 ve son çeyreğine ait 1583 tarihli tahrir kayıtlarını, her iki köy için karşılaştırmalı olarak incelersek, Anduz ve Espiye'nin durumunu daha iyi kavrayabiliriz. Özellikle Anduz'un 1554'te kırk yıl öncesine nispetle sosyal açıdan önemli bir değişim geçirdiği belirtilmelidir. 1583'te de 1554'e göre aynı durumunu koruduğu anlaşılmaktadır. İlkinde burada üç hane sivil nüfus yanında 8 hane müselleme, 3 hane de mütekaid sipahinin bulunduğu görülmektedir¹⁹. Toplam hane sayısı ise 15'tir (yaklaşık 70-75 kişi). Köydeki halkın statülerinde 1515 tahririnden bu yana herhangi bir değişim olmamıştır. Yol ve köprü bakımı işi devam etmektedir, kalenin

¹⁸ BOA, TD, nr. 52, s. 696; krş. BOA, TD, nr. 387, s. 752.

¹⁹ BOA, TD, nr. 288, s. 589-591.

hizmetinde olduğunu tahmin ettiğimiz mütekaid sipahi gurubu içinde yer alan Şeyh Seydi oğulları ise yine buradadır, hatta bunlar 1583 tarihinde de varlıklarını sürdürmüşlerdir. Seydioğulları ve Himmetoğulları XVI. asır boyunca Anduz'da devamlı olarak bulunan ve yerleşme sürekliliği gösteren iki aile olarak karşımıza çıkar. Bunun dışında 1554'te üç sivil hane sahibinin ahfâdı 1583'te de burada bulunmaktadır. 1583'te Anduz'un sivil nüfusunun iki hane artarak beşe yükseldiği dikkati çeker²⁰. Bu son tarihte toplam hane sayısı 18'dir. Şu halde Anduz'un 1554'ten 1583'e uzanan çizgide nüfus yapısını aynen koruduğu söylenebilir. Ancak burası XVII. asır sonlarında sadece üç haneden ibaret küçülmüş bir köy durumuna düşecek²¹, iskân mahalli olma hususiyetini Espiye lehine kaybedecektir.

Espiye ise Anduz'a nispetle XVI. asrın ikinci yarısından itibaren yavaş ama sürekli büyüme arz eden bir yerleşme ünitesi durumundadır. Ancak ilginç şekilde 1554 tahririnde kırk yıl öncesinin rakamlarına göre nüfusta yarıya yakın bir düşme olmuş; toplam hane sayısı 42'ye inmiştir²². Böylece 1515'te tahminen 300-350 kişi olan köy nüfusu 1554'te 200-250'ye gerilemiştir. Bunun sebebi hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bölgede de önceki tarihlere nispetle nüfus düşüşü olmayıp aksine yükselme söz konusu olduğuna göre, bu durum Espiye ile ilgili bir olumsuz gelişmenin sonucu ortaya çıkmış olabilir. Statü gurupları içinde müsellemlerin sayılarında yine azalış söz konusudur (30 haneden 17'ye inmiştir). Sosyal yapıyı incelersek, sivil nüfus içinde yer alan imam ve hatip kayıtlı şahsın 1515'te adı geçen Mahmud'un oğlu olması yine ilgi çekicidir. Ailenin bu görevle seçkinleşen sürekliliğini ortaya koyar. Yine müsellemler gurubu arasında yer alan imam kayıtlı bir şahıs daha vardır. Muaf gurubu bu tarihte 5 hanedir. Bunlar içerisinde 1515'te zikredilen İbrahimioğlu Halil'in oğlu Mustafa ve akrabaları da Yağlıdere camii hizmetini devam ettirmektedirler. 1515'deki ürün çeşitliliğinin ise değişmediği dikkati çeker. 1583'te ise nüfus 1515'teki durumuna yeniden ulaşmıştır. Burada artış sivil nüfusta değil müsellemler gurubunda görülür. Zira 28 hane sivil nüfusa karşılık müsellemler gurubu 50 hanedir²³. Muhtemelen 1554'ten 1583'e uzanan çizgide Espiye daha önce

²⁰ Ankara Tapu Kadastro Arşivi [=TK], TD, II. cilt, nr. 43, vr. 68a-b.

²¹ BOA, Kamil Kepeci [=KK], nr. 2692, vr. 81a.

²² BOA, TD, nr. 288, s. 588-589.

²³ TK, TD, nr. 43, II, vr. 67b-68a, 69a-b, 208a.

kaybettiği nüfusunu hemen hemen aynı şekilde tekrar kazanmıştır. Bu durum 1554'teki azalmanın başka yerlere göç etmekle alakalı olabileceği ve bunda da vergi baskısının rol oynadığı kanaatini vermektedir. Nitekim bu son tarihte Espiye sivil nüfusunun tamamı ve müsellemlerden de 13 hane, tıpkı Anduzlular gibi Gelevera deresi boyunca inen yolun bakımı ve dere üzerine köprü yapma gibi bir mükellefiyet karşılığı avarız türü vergilerden muafiyet hakkını kazanmışlardır. İlgili kayıta Gelevera üzerinde at geçmeye kabil köprü yapmak, bunun bakımını ve tamirini gerçekleştirmek ve ayrıca köyde bulunan camiin de hizmetini görmek gibi şartlar öne çıkarılmıştır. 1583'e doğru kazanılan bu statü, Espiye'nin kaybettiği nüfusun bu müsait şartlar altında yeniden oluştuğu izlenimini edinmemize yol açmaktadır. Osmanlıların 1578 Kafkas harekâtı sebebiyle Trabzon deniz hattını nakliyat ve sevkıyatta kullanmaya başlamasının²⁴ kıyı iskelelerin desteklenmesine yol açtığı, o sıralarda henüz resmiyet kazanmamış bir maden nakil iskelesi olduğu anlaşılan Espiye'nin de nüfus terakümü için muafiyetlerle bundan yararlandırıldığı hatıra getirilebilir. Böylece Espiye'nin yaklaşık iki yüz yıl sonra bir iskele-kasabaya dönüşümünü sağlayacak sürecin başlamış olduğu iddia edilebilir.

1583'teki verilere göre Espiye ahalisinin tarıma yönelik faaliyet alanı zemin denilen küçük ekim sahalarının ortaya çıkışıyla da kendisini gösterir. Bunlar ya daha önce işlenmekteyken terkedilmiş (bennâklık yer)²⁵, ya da yeni ziraata açılmış toprak parçaları durumundadır. Ürün çeşidi olarak ise 1515'tekilere, sadece bağcılıktan elde edilen ve ekonomik bir boyut kazandığı anlaşılan "şıra vergisi" eklenmiştir. Ayrıca ilgi çekici bir şekilde 1554'teki nüfus düşüşünün tesiriyle boşalmış olan bazı tarım alanlarını ellerine geçirenler arasında bir Hristiyan da vardı. Kosta adlı bu şahıs, Espiye ve Anduz'da gayrimüslim nüfusun bulunmadığı göz önüne alınacak olursa, muhtemelen Tirebolu'da oturmakta²⁶ ve buradaki boş bağ ve bahçeleri kira ödeyerek işletmekte idi. Bağcılıkla alakalı şıra vergisinin ortaya çıkmasının da bu durumla ilgili olabileceği düşünülebilir.

²⁴ Harekat için bk. Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri*, İstanbul 1993, s. 223-279.

²⁵ Bunlar için bk. F. M. Emecen, *Bulancak-Piraziz*, s. 141-145.

²⁶ Tirebolu'da XV-XVI. asırda önemli sayıda bir Hristiyan topluluğu bulunuyordu (H.Bostan, *Trabzon*, s. 245-246).

Espiye Köyünden İskele-Kasabaya Dönüşüm

XVI. asrın sonunda Espiye köyünde iskelenin varlığına dair bir karinenin mevcut olduğu belirtilmelidir. 1554 tarihli defterde Hacı b. Veli adlı birinin mülkü olduğu belirtilen Alahnas'ın iskelesinden bahsedilmesi²⁷, buranın Espiye ile ilgisini ortaya koyar. Gelevera yakınındaki bu iskeleye sandal ve melekse denilen kayıkların yanaştığı ve mal nakliyatından belirli bir vergi alındığı 1583 tarihli defterde belirtilir. 1000 akçalık bir hacmi olan bu vergi birimi Tirebolu iskelesi gümrüğüne bağlıdır²⁸. Lahnas'ın Espiye yakınlarında ve maden ocaklarının bulunduğu bir köy olması ve buranın bir iskelesinin mevcudiyeti, Espiye'nin maden nakliyatı ile yakından ilgisinin en önemli göstergesi olarak mütalaa edilebilir. XVII ve XVIII. yüzyıla ait belgelerde bakır, gümüş hatta altın çıkarılan bu madenler Lahnas ve Espiye madenleri adıyla şöhret kazanacak ve Espiye iskelesinden de bu vesileyle kayıtlarda sıklıkla söz edilecektir²⁹. 1673 tarihli bir belgede Keşap'tan Zefre'ye kadar olan kıyı kesimindeki iskelelere getirilen mallardan gümrük vergisi yanında gemi ve sandal bahası adı altında vergiler talebi dolayısıyla gemi sahiplerinin bunu vermemek için çeşitli yollara başvurdıkları ve belirlenmemiş iskelelere yanaştıklarından şikâyet edilmiş olması dikkat çekicidir³⁰. Espiye iskelesinin bu çerçevede söz konusu tüccarca tercih edildiğini düşünmek yanlış olmasa gerektir. Hatta 1772'de Espiye iskelesine indirilen 1218 külçe bakır eşkiya tarafından ele geçirilip civar iskelelere götürülmüştü³¹.

Bu sıralarda Espiye köyünün durumuna dair tek kayıt Eylül 1682 tarihli bir Avarız tahrir defterinden öğrenilmektedir. Burada Espiye'nin hane sayısı 15 olarak gösterilmiştir³². Halkının ise daha önce kazandıkları yol bakımı, köprücülük ve cami hizmeti karşılığı vergi muafiyeti statüsü sürmekte idi. Bu mükellefiyetin süreklilik arz etmiş olması, Espiye halkının madenlerin nakil

²⁷ BOA, TD, nr. 288, s. 644.

²⁸ TK, TD, nr. 43, II, vr. 208b.

²⁹ Espiye madeninde 1742'de 149.553 dirhem gümüş, 5197 dirhem bakır elde edilmişti. 1783'te bu defa 3000 batman bakır Trabzon'a iskeleden sevk edilmişti (Mustafa Altunbay, "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Gümüşhane ve Yöresinde Madencilik Faaliyetleri", *Trabzon Tarihi Sempozyumu*, 6-8 Kasım 1999, Trabzon 1999, s. 388-389). Ayrıca bk. N. Aygün, *XVIII. Yüzyılda Trabzon'da Ticaret*, Trabzon 2005, s. 228, 238.

³⁰ BOA, Atık Şikâyet Defterleri, nr. 8, hüküm 1737.

³¹ BOA, Cevdet-Dahiliye, nr. 2996.

³² BOA, KK, nr. 2697, vr. 83b.

yollarını gözetmek, iskelede melekse ve sandallara yüklenmesini sağlamak gibi bir işle de uğraşmakta olduklarını akla getirir. XVIII. asırda Espiye maden sahasında üretim artışı hükümetçe desteklendi ve böylece Espiye iskelesi çok daha önem kazandığı gibi artık belirlenmiş bir yer oldu. İskelenin civarında muhtemelen mal depolamaya yarayan mahzenler yapıldı, dükkânlar ortaya çıktı ve Espiye köyü ile iskelesi bütünlük kazanarak tepelerdeki yerleşmenin zaman içerisinde aşağı düzlük kesime doğru inme süreci başladı.

Espiye'nin bir iskele ve pazar mahalli özelliği XVIII. asra ait belgelerle de sabittir. 1583 tarihli tahrir defterine iliştilmiş olan Cemaziyelahir 1181/Ekim 1767 ve 29 Zilkade 1181/Nisan 1768 tarihli iki belgenin tedkiki, Espiye kasabasının oluşumuna ve yukarıda belirtilen hususlara ışık tutar³³. Bu belgeler Tirebolu vergi gelirleri biriminin bir parçası olan Espiye iskelesi gümrük resminin Trabzon'a mı yoksa Giresun'a mı ait olduğu konusunda ilgili gelirleri uhdelere almış olanlar arasında çıkan anlaşmazlıklarla alakalıdır. Anlaşıldığına göre mesele XVIII. asrın başlarına kadar giden bir geçmişe sahiptir. Ana tartışma odağı doğrudan Espiye iskelesidir. Tartışmanın mahiyetine girmeden önce bu durumun Espiye iskelesinin ve dolayısıyla köyünün önemli bir ekonomik alt yapısı bulunduğunu gösterdiği vurgulanmalıdır.

Kayda göre Giresun bölgesinde Giresun şehri vergi gelirleri dahil 71.899 akçe tutarında zeameti olan Divan katiplerinden Hüseyin Senai, kendisine ait gelir kaleminin bir parçasını teşkil eden Giresun gümrük alanının Zefre'den başlayıp Batlama suyuna kadar olan sahil kesimini kapsadığını, Tirebolu gümrüğünün de bunun içinde bulunduğunu, adı kayıtlarda zikredilmemiş dahi olsa Espiye iskelesinin Tirebolu gümrüğüne dahil olması hasebiyle buranın gümrük gelirlerini kendisinin toplaması gerektiğini ileri sürmüştü, Trabzon gümrüğüne mutasarrıf olanların buraya müdahale etmelerinin önlenmesini istemişti. Bunun üzerine devlet merkezinde ilgili kayıtlar etraflı şekilde incelendi. Meselenin 1124/1712 yılına kadar giden bir geçmişi olduğu, 1167-1168/1753-54'de önce Giresun gümrüğüne İstanbul gümrükçüsünün müdahalesinin engellenip buranın müstakil bir gümrük haline getirildiğine dair ferman verildiği, 1173/1759'da ise bu defa Espiye iskelesine Trabzon gümrükçüsünün karışamayacağı yolunda bir başka ferman daha çıktığı,

³³ TK, TD, nr. 43, II, vr. 120a'ya iliştilmiş risaleler.

Trabzon gümrük yetki alanının nereye kadar uzandığı belirtilmediği için Espiye iskelesinin Giresun gümrük mutasarrıflarına ait olduğu yolunda karar alındığı anlaşıldı. Ancak buna Trabzon gümrükçüleri itiraz edip, aslında bu gümrük alanının Trabzon'a ait iken 1141/1728 yılında bazı tüccarın malları vergiden kaçırmak için Giresun ve civarındaki iskelelere indirmeleri sebebiyle, bu durumu kontrol için Giresun'a Trabzon gümrükçüsünün bir temsilcisinin yollandığı ve bunun daimi olarak burada oturduğu, bundan dolayı zamanla bu gümrüğün müstakil olarak algılanmaya başlandığı şeklindeki itirazlarının bulunduğu görüldü. Bu tartışmalar üzerine meselenin çözümü için Trabzon valisine emir yollanarak ehli vukufa müracaatla konuyu açıklığa kavuşturması istendi. Bu emir üzerine Trabzon'da tarafların temsilcilerinin ve 100 kadar da ehli vukufun huzurunda konu tartışıldı. Buradan çıkan karar, Espiye iskelesinin Tirebolu'dan 2,5 saat uzaklıkta Kürtün nahiyesinde Alahnas köyü sınırları içinde olduğu, eskiden beri buraya mal getirip götüren tüccarın vergilerinin Trabzon gümrükçüsü tarafından toplandığı, dolayısıyla bu alanın Trabzon gümrüğüne ait bulunduğu oldu. Tahrir kayıtlarında da Espiye iskelesine dair kayda rastlanmamış olmasından hareketle buranın Tirebolu'ya bağlı değil, müstakil bir gümrük birimi teşkil ettiği ve Trabzon'a bağlı olması gerektiği kararlaştırıldı.

Bu belgelerden çıkan netice, daha önce adı geçmeyen Espiye iskelesinin XVIII. asırda kazandığı önem dolayısıyla bilinen bir gümrük alanı haline geldiği gerçeğidir. Ayrıca Espiye iskelesinin ehemmiyetli sayılabilecek bir gelir baremi oluşturduğu da ortaya çıkmaktadır. Bunun ise Espiye'nin kasabaya dönüşümünde kat'i bir kırılma noktası olarak mütalaası yanlış olmasa gerektir. Yani bir bakıma bu "kaçakçı iskelesi", zaman içerisinde belirlenmiş ve resmen tescil edilmiş bir hâle gelerek kasabalaşmaya yol açacak sosyal gelişmeleri de beraberinde taşımıştır.

S o n u ç

Anduz'un karşısında Gelevera deresi cihetinde düzlükte ortaya çıkan Espiye köyü, önce camii sonra pazar yeri ve iskelesi vasıtasıyla bölgenin önemli bir toplanma merkezi haline gelmeye başlamış, XVIII. asırda bir maden iskelesi olarak resmen tescil edilmiş bir yerleşim yeri konumunu kazanmıştır. Bu durumun bilhassa XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ticaretin imkânlarının genişlemesinin de etkisiyle Gümüşhane ve civarındaki madencilikle uğraşan gayrimüslim unsurların sahile inerek yerleşmelerine yol

açtığı bilinmektedir. 1261/1845 sayımında Espiye’de tamamı Müslümanlardan oluşan 156 hanede 221 yetişkin, 206 çocuk ve 56 yaşlı erkek nüfusun mevcut bulunması ilgi çekicidir. Buna karşılık Lahnas’ta madenci statüsünde 18 hane Türk’e karşılık 40 hane Rum, 20 hane de Ermeni aile yaşıyordu³⁴. Bunların zamanla Espiye’ye inerek burada daimi ikamete başladıkları açıktır. Nitekim Espiye sakinleri içinde yer alan Hristiyanlar pazar günleri kurulmakta olan hafta pazarının, dini ibadetlerini engellemesi sebebiyle başka bir güne alınması için müracaata bulunmuşlar ve bu teklif kabul edilip 1880’de hafta pazarı Pazartesi gününe çekilmişti³⁵. Bu tarihlerden sonra artık Espiye çoğunluğunu Türklerin teşkil ettiği, Rum ve Ermenilerle karışık nüfusu, sahilde maden depolamaya yarayan mahzenleri, dükkânları, hatta maden ayrıştırılan bir kal-hanesi ve oldukça faal iskelesiyle bir kasaba hâlini almıştır.

³⁴ BOA, *MAD*, nr. 18940, s. 2, 6. Halbuki Lahnas’ta XV. ve XVI. yüzyıllarda hiç gayrimüslim yoktu. Madenciliğin XVII. yüzyılda öneminin artmasıyla birlikte nüfusta bir değişim yaşandığı anlaşıyor.

³⁵ A.Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, İstanbul 2002, s. 271-274.

Divân-ı humâyûn kalemi kâtiblerinden kıdvetü't-tahrîr ve'l-kalem Hüseyin Senâî zîde-kadruhu südde-i sa'adetime arzuhâl edüp Trabzon sancağında Giresun nâhiyesinde nefis-i Giresun ve gayriden yetmiş bir bin sekizyüz doksan dokuz akça berât-ı şerîf ile mutasarrıf olduğu ze'âmetinin baş kalemi olup müşterekiyle kayd ve berâtına dâhil olan nefis-i Giresun el-mezbûrenin hâsılı tahtında resm-i gümrük ma'a gümrük-i siyâh ve ze'âmeti mülhakatından yine nâhiye-i mezbûreye tâbî' resm-i gümrük-i sefinehâ ve sandalhâ ve melekse-i kazâ-i Keşap Zefre'den Giresun'a ve Giresun'dan Batlama'ya varınca ki mukabele ez-karîb ba'id âmedend ve defter-i icmâlde Kürtün ve mufasssalda Yağlıdere nâhiyesine tâbî' nefis-i kal'a-i Tirebolu'nun hâsılı tahtında resm-i gümrük kayd olunmağla zıkr olunan gümrüklerin rûsûmuna ve nefis-i Tirebolu el-mezbûrenin hudûdu dâhilinde vâki' Espiye iskelesinin resm-i gümrüğüne âhardan bir vechile dahl u ta'arruz olunmak îcâb etmez iken Trabzon iskelesinin gümrüğüne ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf olan müderisinden Mahmud Efendi demekle ma'rûf kimesnenin mukaddema müştkereki ve babası müteveffâ Elhâc Hüseyin zamânında zıkr olunan Tirebolu ve Espiye ve Giresun iskelelerinin gümrükleri Trabzon gümrüğü mülhakatındandır deyü kavî-i mücerredî ve takarrübüne mebni ısdâr ettirdiği emr ile hilâf-ı defter-i hakanî fuzûlû müdâhale ve tegallûben zabt ve resm-i gümrüklerin ahz u kabz ve gadr eyledüğün bildirip ze'âmet-i mezkûre hâsıl kayd olunan mârû'z-zıkr gümrükler müşterekleriyle mûmâ-ileyhânın tarafından ber-mûceb-i defter-i hakanî âdemisine zabt ve âid olan resm-i gümrüklerin ahz u kabz ettirilmeyüp Trabzon gümrük emini tarafından hilâf-ı defter-i hakanî ısdâr ettirdiği emr ile bir türlü dahl u ta'arruz ettirilmemek bâbında emr-i şerîf sudûrunu istid'â ve Divân-ı humâyûnda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâcaat olundukta mûmâ-ileyh Hüseyin Senâî'nin müşterekiyle kayd u berâtına dâhil ze'âmetinin baş kalemi olan nefis-i Giresun gümrüğüne selefi zamânında hilâf-ı kanun ve defter-i hakanî sâbıkâ İstanbul gümrüğü emîni tarafından kavî-i mücerredine mübteni ısdâr ettirdiği emr ile fuzûlî müdâhale eyledikte mukaddemâ yirmi dört târihinde gümrükçü istid'âsıyla ale'l-ıtlâk verilen emre ibtinâen emr-i mezkûrun ibârât ve mefhûmundan ziyâde ba'zı takrîrât izâfesiyle altmış yedi ve altmış sekiz senelerinde ale't-tahsîs Giresun gümrüğü husûsiyçün gümrükçü-i sâbık müteveffâ Seyyid Ishak'ın ısdâr ettirdiği emr-i mezkûr kanûn ve defter-i hakanîye muhâlif ve ze'âmet mutasarrıfı ve müştereklerine gadri mûcib olmağla defter-i hakanîde sarâhaten yazıldığı minvâl üzere müşterekiyle ze'âmeti tarafından zabtı iktizâ eden resm-i gümrük ve rûsûmât-ı sâireye kadîmden olugelmişe mugayir ve kanun ve deftere muhâlif İstanbul gümrükçüleri taraflarından müdâhale ve ısdâr ettirdiği emre i'tibâr olunmamasını hâvî bâ-telhîs altmış sekiz

senesi evâsıt-ı şevvâlinde hatt-ı humâyûn mu'anven başka ve Tirebolu el-mezbûre toprağında vâki' Espiye iskelesi demekle ma'rûf iskeleye Trabzon gümrüğü mutasarrıfları taraflarından müdâhale ve ta'arruzda bulun(ul)mamasını muhtevî defter-i hakanî mücebince yetmiş üç senesi evâhir-i cumâdelûlâsında dahi başka selefî istid'âsıyla Divân-ı humâyûn tarafından iki kıt'a emr-i şerîf verildiği mastûr ve hazîne-i âmirede mahfûz baş muhasebe defterlerine nazar olundukda münâzi'ü'n-fihâ olan Espiye ve Tirebolu ve Giresun iskeleleri Trabzon gümrüğü mülhakatından olmak üzere şürûtu beyânıyla mâlikâne mutasarrıflarına istid'âlarına mübtênî altmış üç ve yetmiş iki senelerinde verilen evâmîr-i şerîfe müceblerince yetmiş üç senesinde baş muhâsebeye kayd ile mâlikâne mutasarrıfları tarafına eğerce başka emr-i şerîf verildiği ve mukata'a-i gümrük-i iskele-i Trabzon ve ihtisâb ve dellâliye ve şem'hâne müderrisinden Mahmud Efendi demekle ma'rûf kimesnenin mâlikâne berât-ı şerîf ile uhdesinde olduğu mukayyed olup lâkin Trabzon iskelesi gümrüğünün berât kaydı mahallinde ve defter-i hakanîde yazıldığı mahalde âhar iskele tasrîhi olmayup ancak mâlikâne mutasarrıfı istid'âsıyla baş muhasebeye kayd birle takrîre mebnî verilen emr-i âlîde mezkûr olduğu ve mârû'z-zikr nefis-i kal'a-i Tirebolu ve hâsılı tahtında yazılan resm-i gümrük ve resm-i gümrük-i sefînehâ ve gayrihâ ber-müceb-i defter-i hakanî müşterekiyle mûmâ-ileyhin ze'âmeti tarafından kadîmîsi üzre ahz ve kabz ettirilmesi muvâfık-ı defter-i hakanî ve kanûn ve mukaddemâ selefî zamânında hatt-ı humâyûn ile mu'anven verilen emr-i şerîf mazmûnuna mutâbık ve âharın müdâhalesi mugayir-i defter-i hakanî ve kanûn ve muhâlif-i mazmûn-ı emr-i humâyûn olduğunu iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim bilfi'il reisülküttâb olan izzetlü Ömer Efendi dâme-mecduhu i'lâm ve defterhâne-i âmirede mahfûz rûznâmçe-i humâyûn ve defter-i icmâl ve mufasssala mürâca'at olundukda Giresun nâhiyesine tâbî' mahallât-ı müslümanân ve neferât-ı gebrân ve neferât ile cemâ'at-ı müslümanân ki der-nefs-i kal'a-i Giresun sâkinend ber-vech-i serbest ve hâsılı tahtında ispençe ve niyâbet ve şa'ir ve resm-i gümrük ve resm-i liman ve resm-i gümrük ma'a gümrük-i siyâh yekûn ma'a gayrihi yirmi beş bin akça ve yine Giresun nâhiyesine tâbî' resm-i gümrük-i sefînehâ ve sandalhâ ve melekse-i kazâ-i Keşap Zefre'den Giresun'a ve Giresun'dan Batlama'ya varınca ki mukabele ez karîb ü ba'id âmedend hâriç ez-defter ber-müceb-i emr-i humâyûn hâsıl üç bin beş yüz akçe yazular ile defter-i mufasssaldaki muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde birikdirilip gayrihi elli dört bin yüz akçe ze'âmet deyü bir icmâl ve Yağludere nâhiyesine tâbî' kezâlik mahallât ve neferât ile nefis-i kal'a-i Tirebolu ve hâsılı tahtında ispençe ve niyâbet ve öşr-i kendir ve resm-i gümrük ve resm-i liman yekûn ma'a gayrihâ otuz yedi bin atçe yazı ile ol dahi defter-i mufasssaldaki muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde Kürtün nâhiyesine tâbî' Karakaya nâm karye ve gayrihi ile birikdirilip yetmiş bin akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i evvelin otuzdört bin yüz (?) ve icmâl-i sâninin otuz bin beş yüz seksen beş akçeleri Divân-ı humâyûn kaleminin bâ-hatt-ı humâyûn-ı şevket-makrûn verilen nizâm-ı müstahsene şürûtu üzere kırk nefer mülâzimlerinden mûmâileyh Hüseyin Senâî ve bâkileri müşterekleri kayıdlarındave yine mukata'a-i iskele-i Trabzon ma'a ihtisâb ve dellâliye ve şem'hâne-i Fazlı Bey ve

mîzân-ı harîr ve fûrûht-ı nemek ber-mûceb-i iltizâm fî sene iki yük akçe yazı ile ol dahi havâss-ı humâyûn mülhakatından olmak üzere defter-i icmâlde tahrîr ve defter bulunup bu takdîrce ber-mûceb-i defter-i hakanî nefis-i Giresun el-mezbûre hâsılıyla mahsûb resm-i gümrük ma'a gümrük-i siyâh ve yine resm-i gümrük-i sefinehâ ve sandalhâ ve melekse-i kazâ-i Keşap Zefre'den Giresun'a ve Giresun'dan Batlama'ya varınca ve nefis-i Tirebolu'nun dahi kezâlik hâsılı ile mahsûb ve hudûdu dâhilinde olan resm-i gümrük ve resm-i liman ve rûsûmât-ı sâireleri ve münâzi'û'n-fîhe olan Espiye iskelesi dahi refs-i Tirebolu el-mezbûre hâsılıyla mahsûb ve hudûdu dâhilinde olduğu hâlde bil-cümle rûsûmât-ı mezbûreleri mûmâileyh Hüseyin Senâî tarafından zabt olunup havâss-ı humâyûndan olan Trabzon gümrüğü mutasarrıflarının alâkaları olmamak iktizâ eyledikde iftihârû'lemâcid ve'l-ekârim bilfi'il defter emîni olan izzetlü Ebu Bekir Efendi dâme-mecduhu arz ve vâkıâ Trabzon gümrüğü mülhakatından Giresun ve Espiye ve Tirebolu iskeleleri sarâhaten mezkûr olmayup tevârih-i muhtelifede mukataa tarafına verilen evâmîr-i şerîfe ümenâ istid'âlarına mebnî ve kırk bir senesinde verilen emr-i şerîf Trabzon gümrüğü mülhakatından olan kazalardan gümrüğe müte'allik emti'a ve eşyâların hufyeten Giresun kazâsına kaçırılmalarından nâşî o makulenin resm-i gümrükleriyçün mahsûs bir âdemîsi Giresun'da ikamet etmesinden ibâret ve münâzi'û'n-fîh olan Espiye iskelesi nefis-i Tirebolu el-mezbûre hâsılıyla mahsûb ve hudûdu dâhilinde olduğu hâlde bil-cümle rûsûmât-ı mezbûreleri mûmâileyh Hüseyin Senâî tarafından zabt olunup havâss-ı humâyûndan olan Trabzon gümrüğü mutasarrıflarının alâkaları olmamak iktizâ eylediği defter emîni mûmâileyhin arzından müstefâd olmağla bu takdîrce Trabzon gümrüğü ve gümrük-i Sinop ve tevâbi'i gümrükleri mukataât-ı cesîme-i mîrîyeden olduklarına binâen mugayir-i şurût noksân gümrük ile tüccârı itmâ' ve celb ile vâridâtlarına kesr ü noksân getirmemek ve zikr olunan Espiye iskelesi ze'âmet-i mezbûrne kaydında musarrah hudûdu dâhilinde olduğu vâkı' ise mahallinde ma'rifet-i şer' ve Trabzon eyâleti mutasarrıfı mirülhâc Ali zîde-mecduhu ma'rifeti ve cümle ayân ve vücûh-ı ahâli ve etrâf-ı kazâ ve kurânın müsinn ü ihtiyâr bî-garez mevsûkü'l-kelim kimesneler hâzır oldukları hâlde hakikat-ı hâli tefahhus ve su'âl ve ze'âmet-i mezbûr dâhilinde olduğu mütehakkik olduktan sonra kadîmî üzere zabt olunup muktezâ-yı kanûn u defter-i hakanî üzere alâ-hayrihi'-âde ze'âmete âid olan rûsûmât-ı mezkûreye gümrük-i mezkûr ahâlisi taraflarından müdâhale olunmamak üzere reisülküttâb-ı mûmâileyhin i'lâmı ve defter emîni mûmâileyhin arz ve mukaddem ze'âmet-i mezkûrun mutasarrıf-ı sâbıkına verilen evâmîr-i aliyye mûceblerince amel olunmak için divân-ı humâyûndan emr-i şerîf tahrîr ve defter-i hakanî ve baş muhâsebeye ilmühaberleri verilmek bâbında iftihârû'l-ümerâ ve'l-ekâbir bilfi'il başdefterdar olan izzetlü İbrahim Sârım efendi dâme uluvvuhu i'lâm etmeğin i'lâmı mûcebince Divân-ı humâyûndan iktizâsına göre emr-i şerîf tahrîr ve defter-i hakanîye ilmühaberi verilmek için sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince mîr-i mûmâileyhe ve Giresun ve Keşap ve Tirebolu kadılarına hitâben ber-minvâl-i meşrûh Divân-ı humâyûn kaleminden emr-i şerîfî tahrîr ve asıl fermân-ı âlî

kalem-i mezbûrda hıfz olunmağla defter-i hakanîye ilmühaber olmak üzere iş bu kaime verildi. Fi evâil-i Cemaziyelâhır sene 1181.

II.

Divân-ı humâyûn kâtiblerinden Hüseyin Senâî'nin “*Trabzon sancağında Giresun nâhiyesinde nefis-i Giresun ve gayriden yetmiş bir bin sekiz yüz doksan dokuz akçe bâ-berât-ı âlî mutasarrıf olduğu ze'âmetinin baş kalemi olup olup müsterekiyle kayd u berâtına dâhil olan nefis-i Giresun el-mezbûrenin hâsılı tahtında resm-i gümrük ma'a gümrük-i siyâh ve yine ze'âmet-i mezkûresi mülhakatından nâhiye-i mezbûreye tâbî' resm-i gümrük-i sefinehâ ve melekse-i kazâ-i Keşap Zefre'den Giresun'a Giresun'dan Batlama'ya varınca mukabele ez-karib u ba'id âmedend ve defter-i icmâlde Kürtün ve mufassalda Yağlıdere nâhiyesine tâbî' nefis-i Kal'a-i Tirebolu'nun hâsılı tahtında dahi resm-i gümrük kayıt olmağla nefis-i kal'a-i Tirebolu hudûdu dâhilinde vâkî' Espiye iskelesinin resm-i gümrüğüne Trabzon gümrüğünün mâlikâne mutasarrıfı müderrisîn-i kirâmdan Mahmud Efendi Trabzon gümrüğü mülhakatındandır deyü fuzûlî müdâhale ve tarafından zabt ve resm-i gümrüklerini ahz u kabz ve gadr eder” deyü kâtib-i merkum bundan akdem arzuhâl etmekden nâşî defter-i hakanî kuyûdâtı ve mukaddemâ tarafına verilen ahkâm-ı şerîfe kayıtları ihrâc ve izzetlü defter-i hakanî emîni ve reisülküttâb efendiler defter-i hakanî kuyûdâtı muktezâsınca ba'de'l-arz ve'l-i'lâm münâzi'ü'n-fih olan Espiye iskelesi nefis-i Tirebolu el-mezbûre hâsılı ile mahsûb ve hudûdu dâhilinde olduğu vâkî' ise mahallinde ma'rifet-i şer' ve hâlâ Trabzon eyâleti mutasarrıfı ma'rifeti ve cümle a'yân ve vücûh-ı ahâlî ve etrâf-ı kazâ ve kurânın müsinn ü ihtiyâr bî-garez mevsûkû'l-kelim kimesneleri hâzır oldukları hâlde hakikat-i hâl tefâhhus ve su'âl ve ze'âmet-i mezbûre dâhilinde bulunduğu mütehakkik oldukdan sonra kadîmî üzere zabt olunması bâbında işbu sene-i mübâreke cemâzîyelâhırında sâdır olan evâmîr-i şerîf kâtib-i merkumun çukadârı yediyle mîr-i mûmâileyhe lede'l-vusûl mîr-i mûmâileyh tarafından dahi Trabzon'da mütesellimi olan Süleyman Ağa'ya ber-müceb-i emr-i âlî buyuruldu tahrîr ve infâz-ı emr-i âlî tenbih ve te'kid olunmağla mütesellim-i mûmâileyh bil-cümle a'yân ve ahâlî ve etrâf-ı kazâ ve kurânın müsinn ü ihtiyârlarından yüzden mütecâviz bî-garez müslimîn meclis-i şer'e ihzâr ve kâtib-i merkumun çukadârı ve Trabzon gümrüğü mültezimleri hâzır bi'l-meclis oldukları hâlde keyfiyet-i ahvâl cümleden su'âl olundukta “*za'îm-i mûmâileyhin berâtı dâhilinde nefis-i Giresun el-mezbûre hâsılı mahsûb resm-i gümrük ma'a gümrük-i siyâh ve yine resm-i gümrük-i sefinehâ ve sandalhâ ve melekse-i kazâ-i Keşap Zefre'den Giresun'a Giresun'dan Batlama'ya varınca ve nefis-i Tirebolu hudûdu dahi mu'ayyen olup münâzi'ü'n-fih olan Espiye iskelesi hudûdu Tirebolu'dan iki buçuk sa'at ba'id Kürtün nâhiyesinde Lahnas karyesi hudûnda ve âharın ze'âmeti ve timârları dâhilinde olup kadîmü'l-eyyâmdan berü iskele-i mezbûreye diyâr-ı âhardan sefine ile emti'a ve eşyâ getüren tüccâr tâifesinin ber-müceb-i şürût-ı berât resm-i gümrükleri Trabzon gümrüğü tarafından ahz u zabt oluna gelüp kâtib-i mûmâileyhin iskele-i mezbûra vürûd eden bâzîrgân ve tüccârın**

emti'a ve eşyâlarından gümrük mutâlebesi hilâf-ı inhâ olduğundan gayri Trabzon gümrüğünün mâl-ı mîrîsine kesr ü noksân cereyânını mûcib olacağı emr-i bedihîdür" deyü bi'l-ittifâk alâ tarîki'ş-şehâde haber vermeleriyle kâtib-i merkumun iskele-i mezbûra vürûd eden tüccâr ve bâzîrgân tâifelerinin getürdükleri emti'a ve eşyâlarından gümrük mutâlebesi hilâf-ı inhâ olduğu cihetden müdâhale ve mutâlebesini men' ve kadîmî üzere Trabzon gümrüğü tarafından zabt ve ahz u kabz olmak üzere emr-i şerîf sudûrunu Trabzon kadısı arz etmekle fil-hakika bundan mukaddem kâtib-i merkumun arzuhâline der-kenâr olunan kuyûdât-ı defter-i hakanî muktezâsınca mâru'z-zîkr nefis-i kal'a-i Tirebolu ve hâsılı tahtında yazılan resm-i gümrük ve resm-i gümrük-i sefinehâ ve gayrihâ müştereğiyle kâtib-i merkumun ze'âmeti tarafından kadîmîsi üzere ahz u kabz olunmasını izzetlü reisülküttâb-ı sâbık efendi ba'de'l-ilâm münâzi'ü'n-fihâ olan Espiye iskelesi dahi nefis-i Tirebolu el-mezbûre hâsılıyla mahsûb ve hudûdu dâhilinde olduğu hâlde bil-cümle rûsûmât-ı mezbûreleri merkum Hüseyin Senâî tarafından zabt olunup Trabzon gümrüğü mutasarrıflarının alâkaları olmamak iktizâ eder deyü defter emîni sâbık efendi arz eylediği cihetden zîkr olunan Espiye iskelesi ze'âmet-i mezbûre kaydında musarrah hudûdu dâhilinde olduğu vech-i meşrûh üzere tafâhhus ve tahkikatü'l-hâlet birle bâ-telhis Divân-ı humâyûn tarafından verilen emr-i şerîfin ilmühaber kaimesi ve bu def'a cümle ahâlinin ihbâr ve ittifâklarıyla verilen i'lâmda tahrîr olunduğu üzere münâzi'ü'n-fihâ olan Espiye iskelesi mevki'i Kürtün nâhiyesinde Lahnas karyesi timar karyelerinden olup hâsılı tahtında resm-i gümrük tasrîhi olmadığı defter-i hakanî der-kenârında müstefâd olmağla mahallinde ma'rifet-i şer' ve mütesellim-i mûmâileyh ma'rifeti ile kâtib-i merkumun çukadârı ve Trabzon gümrüğü mültezimleri mahzarlarında bil-cümle a'yân ve ahâlî ve etrâf-ı kazâ ve kurânın müsinn ü ihtiyârları ihbâr ve şahâdetleriyle mahall-i şer'de verilen i'lâm mücebince mezkûr Espiye iskelesi hudûd-ı Tirebolu'dan iki buçuk sa'at ba'îd ve Kürtün nâhiyesinde timâr-ı âhar olan sâbıkü'z-zîkr Lahnas karyesinin hudûdu dâhilinde vâki' olduğuna binâen kâtib-i merkumun ze'âmeti tarafından kadîme mugayir vâki' olan müdâhalesi men' ü def' olunmak üzere mü'ekked emr-i şerîf tahrîr ve defterhâne-i âmireye ilmühaberi verilmesini re'y-i âliye havâle ile telhîs olundukda telhîs mücebince emr-i şerîf tahrîr ve defterhâneye ilmühaberi verilmek bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmağın mücebince emr-i şerîfi tahrîr olmağla defterhâne-i âmireye iş bu ilmühaber verildi.

Fi 29 Zilkade 1181

XV - XVII. Yüzyıllarda Espiye'nin Sosyal ve İktisadî Tarihi

*M. Haneî BOSTAN**

15 Ağustos 1461'de Trabzon'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethinin akabinde Espiye ve çevresi Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştır. Osmanlı fethi öncesi Espiye ve civarının Çepni Türklerinin hakimiyetinde olduğu dönemin çağdaş kaynaklarından anlaşıldığı gibi¹, fetihten sonra yapılan ilk tahrirde de Espiye ve çevresinde gayr-i Müslim nüfus bulunmamasından ortaya çıkmaktadır². Yine, 1486 yılı sayımında Espiye ve çevresindeki yerleşim yerlerinin vergi geliri kadim Çepni beylerinden Eşteroğlu Mustafa Bey'e zeâmet, kadim Çepni oğlanlarından Yusuf Ece oğlu Halil Ağa'ya ve eskiden Çepni beylerine hizmet eden Selman Şahoğlu Musa'ya timar olarak verilmesi³ ve bugünkü Espiye ilçesinin güney kısımlarını oluşturan bölgedeki yerleşim yerlerinin tamamının Çepniler tarafından kurulan Bayramoğulları (Hacıemiroğulları) Beyliği'nin adını taşıyan Bayramoğlu nâhiyesine tâbi

* Yard. Doç. Dr., MÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Anthony Bryer, "Greeks and Turkmens: The Pontic Exception", *Dumparton Oak Papers*, XXIX (Washington 1975), s. 143-148 (Panaretos'un günlüğü ile ilgili kısım); Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, 2. bs., Ankara 1991, Ekler III (Panateros'un günlüğünün Fransızca tercümesi). Erzincan'dan Amasra'ya kadar bütün sahil kesiminin Çepniler'in elinde bulunduğuna dair bk. Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, 2. baskı, İstanbul 1984, s. 512.

² Başbakanlık Osmanlı Arşivi *Maliyeden Müdevver Defterler* [=BOA, MAD], nr. 828, s. 61-62, 713-714, 719, 734-735, 736-737, 739, 742.

³ *Aynı defter*, s. 719, 734, 739.

olması⁴, aynı bölgede Bayramoğlu ve Çepniköy adlı köylerin, Bayrambey mezarının bulunması⁵ ve bu yerleşim birimlerinin varlıklarını bugün de devam ettirmesi⁶ bu görüşü teyit etmektedir.

İdari Teşkilat

Bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde bulunan iskan yerleri XV. asırda kaza statüsündeki “*Zeâmet-i Kürtün*” adlı idari ünitenin “*Kürtün*” ve “*Çepni*” adlı birimlerine bağlı idi⁷. XVI. asırda bu yerleşim yerleri Kürtün kazasının Yağlıdere ve Bayramoğlu nâhiyelerine tâbi olduğu görülmektedir⁸. XVII. yüzyılda ise bugünkü Espiye’nin yerleşim yerlerinin Kürtün nam-ı diğer Tirebolu kazasına bağlı bulunduğu tespit edilmektedir⁹. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda da Espiye’nin iskan yerlerinin Tirebolu kazasına tabi bulunduğu anlaşılmaktadır¹⁰. Espiye XV., XVI. ve XVII. asırlarda köy statüsünde bir yerleşim yeri idi. XVIII. yüzyılın sonlarına ait şer’iyye sicil kayıtlarında

⁴ BOA, *Tahrir Defteri* [=TD], nr. 52, s. 720-743; BOA, *TD*, nr. 53, muh. sy.; BOA, *TD*, nr. 387, s. 752, 754-755; BOA, *TD*, nr. 288, s. 628-635; Tapu Kadastro Kuyud-ı Kadime Arşivi [=TK. KKA], *TD*, nr. 43, s. 83a, 84a-85a, 87a-87b, 98a-99a.

⁵ BOA, *MAD*, nr. 828, s. 719; BOA, *TD*, nr. 52, s. 741; BOA, *TD*, nr. 387, s. 755; BOA, *TD*, nr. 288, s. 632, 634; TK. KKA, *TD*, nr. 43, s. 98b.

⁶ *Espiye-99*, Gebze [1999], s. 47, 53, 54.

⁷ BOA, *MAD*, nr. 828, s. 61-62, 713-714, 718, 719, 734-735, 736-737, 739, 742, 761.

⁸ BOA, *TD*, nr. 52, s. 696-700, 713, 714, 718-742, 761; BOA, *TD*, nr. 53, muh. sy; BOA, *TD*, nr. 387, s. 752, 753, 754-755, 759; BOA, *TD*, nr. 288, s. 581, 628-635, 641-644; TK. KKA, *TD*, nr. 43, s. 70b, 71a, 82a, 83a, 84a-85a, 87a-87b, 91a, 98a-99a, 112a, 112b, 120a-120b, 121a.

⁹ BOA, Kamil Kepeci *Mevkufat Kalemi* [=KK, MK], nr. 2697, s. 77b, 78b-79b, 81a, 83b; BOA, KK, MK, nr. 2703, s. 48b. Arpacık ve Adabükü köylerinin avarız kayıtları Yavabolu nâm-ı diğer Görele Kazası içinde (bk. BOA, KK, MK, nr. 2697, s. 71b, 72a-72b; BOA, KK, MK, nr. 2703, s. 48a) neden yer aldığı anlaşılamamıştır.

¹⁰ XVIII. yüzyılda Kürtün kazasının diğer adının Tirebolu olduğuna dair bk. Ahmet Refik, *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri (966-1200)*, 2. bs., İstanbul 1989, s. 30-32, 34-35; XVIII. ve XIX. yüzyılda Tirebolu kazası ile ilgili bk. *Salnâme-i Trabzon*, Def’a 8, Trabzon 1293, s. 114-125; Faruk Sümer, *Tirebolu Tarihi*, İstanbul 1992, s. 102, 153-155; Feridun M. Emecen, “Doğu Karadeniz’de Âyânlık: Tirebolulu Kethudazâde Mehmed Emin Ağa”, *Belleten*, LXV/242 (Ankara 2001), s. 197; Ayhan Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, İstanbul 2002, s. 267-274; a. mlf., *Tirebolu: Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788-1858)*, İstanbul 2003, s. 62-63, 64, 65, 66, 68; 69, 76, 77, 82, 83, 84, 115, 130, 134, 150, 167, 189, 207, 208-209, 217, 219-221, 226, 231, 232, 234, 240, 244, 251, 252, 261-263; Cavit Akın, “19. Yüzyılın Son Yarisında Trabzon Vilâyeti”, *Trabzon Tarihi Sempozyumu (6-8 Kasım 1998)*, Trabzon 1999, s. 199.

Lahnas (Alahnas), Espiye ve Dikmen köyleri için zaman zaman “nâhiye” ıstılahı kullanılmakla birlikte, bu tabirin zikredilen köyler için bölge manasında kullanıldığı aynı kayıtlardan anlaşılmaktadır¹¹. Trabzon sancağı kazalarından biri olan Tirebolu kazası 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864 ve 1865 tarihli Devlet Salnâmelerinde yer alan bilgilere göre Trabzon eyaletinin Gümüşhane livasına tabi kazaları içinde yer almaktaydı¹². Ancak Espiye ve Tirebolu; 1861, 1862, 1863, 1864 ve 1865 tarihli salnamelerde Trabzon livasının nahiyeleri içinde sıralanmaktaydı¹³. Tirebolu, 1866 tarihinden itibaren de Trabzon sancağının kazaları içinde kaydedilmektedir¹⁴. 1915 yılında Espiye, Trabzon sancağına tabi olan Tirebolu kazasının bir nahiyesi idi¹⁵. Bu tarihte Espiye nahiyesine 52 ayrı köy iskan birimi tabi bulunmaktaydı. Ayrıca bugün Espiye ilçesi sınırları dahilinde bulunan Adabük, Keçiköy, Avluca-Yeniköy, Taflancık, Manastır-ı İslam, Çepniköy, Arpacık ve Dikmen köylerini de ilave edersek Espiye nâhiyesinin köy yerleşim sayısı 60’a çıkmaktadır¹⁶. O gün Espiye nahiyesine bağlı köylerin bir kısmının bugün Yağlıdere ilçesine tabi olduğu görülmektedir¹⁷. Tirebolu kazası, 1916’da Trabzon’un Ruslar tarafından işgalinden sonra seferberlik sonuna kadar Giresun ve Ordu kazası ile birlikte Canik sancağına bağlı olarak idâre edildiği arşiv kayıtlarından ortaya

¹¹ Yüksel, *aynı eser*, s. 208, 209, 220, 221, 226, 234, 248, 251, 252, 262, 263.

¹² Selçuk Günay, *Resmî Devlet Salnâmelerine Göre (h. 1263–1334) Osmanlı İmparatorluğunun Seneler İtibariyle Mülkî Taksimatı*, (Doktora ön çalışması, Erzurum 1980), s. 38-39, 46, 56-58.

¹³ Günay, *aynı eser*, s. 56-58.

¹⁴ Günay, *Aynı eser*, s. 82, 106, 117-118, 127, 132, 138, 147, 155, 177, 191, 203, 214, 256. Tirebolu kazasının Gümüşhane mukataasına bağlı olduğuna dair bk. Fahrettin Tızlak, “Ondokuzuncu Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Madenleri”, *Prof. Dr. Bayram Kodaman’a Armağan*, Samsun 1993, s. 297.

¹⁵ Yüksel, “Trabzon Vilâyetinde Yer Adlarını ve İdârî Yapıyı Değiştirme Teşebbüsleri”, *Trabzon Tarihi Sempozyumu (6-8 Kasım 1998)*, s. 203; a.mlf., *Doğu Karadeniz Araştırmaları*, İstanbul 2005, s. 14.

¹⁶ Yüksel, “Enver Paşa’nın Yer İsimlerinin Değiştirilmesine Dair Emirnâmesi ve Giresun’daki Uygulaması”, *Giresun*, sayı: 127 (Ağustos 1998), s. 64-71; a.mlf., *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 19-37.

¹⁷ Bk. <http://www.yerelnet.org.tr/iller/ilce.php?il=GIRESUN&ilce=YAGLIDERE>, 05.06.2006

çıkılmaktadır¹⁸. Tirebolu kazası 4 Aralık 1920’de yeni kurulan Giresun sancağına dahil edilmiştir¹⁹. Espiye, 1923 yılında vilayet (il) olan Giresun’un Tirebolu kazasının bucağı (nâhiyesi) olarak 1926 yılında idari teşkilatta yerini almıştır²⁰. 1928 yılında Tirebolu kazasına ait 94 köyden 40 adeti Espiye nâhiyesine tabi idi²¹. 1946 yılında Espiye ilçesinde 81 yerleşim yerinin adı tespit edilmiştir²². Espiye nahiyesi 1957 yılında idari yönden yeniden yapılanarak ilçe statüsüne kavuşturulmuş ve Yağlıdere kendisine bağlı bir nahiye (bucak) olarak teşkilatlandırılmıştır²³. 1987 yılında Yağlıdere’nin ilçe yapılmasıyla²⁴, Espiye müstakil kalmıştır. Bugün Espiye, merkezde 8 mahalle ve 29 köyden oluşan, 230 km²’lik yüzölçümüne sahip bir ilçedir. 20 Ağustos 1998 tarih ve 98/49560 sayılı kararla Kozköyü ve Dikmen köyü birleştirilerek belde yapılmış, dolayısıyla köy sayısı 27’ye düşmüştür²⁵.

1486 yılında bugünkü Espiye ilçesi sınırları içine giren yedi ayrı iskan birimi bulunmaktaydı. Bu yerleşim birimlerinin Alahnas, Anduzlu, Atdutan, Bayramoğlu, Demircülü, Espiyalı ve Kandavur köyleri olduğu tespit edilmektedir²⁶. Alahnas, 1486 yılı kayıtlarında Çepni’ye tabi olarak gösterilmekte²⁷, dolayısıyla bugünkü Yağlıdere ve Keşap sınırlarına yakın

¹⁸ BOA, *Dahiliye Nezareti Umûr-ı Mahalliye ve Vilâyât Müdüriyeti Kalemi Analitik Envanteri* [=DH. UMVM], Dosya nr. 1/2-2, Gömlek nr. 32 (26 Şevval 1335); Dosya nr. 1/2-2, Gömlek nr. 34 (7 Zilhicce 1335).

¹⁹ *Giresun Tarihi Hakkında Kısa Notlar*, Giresun 1955, s. 7; Sabahattin Özel, *Milli Mücadelede Trabzon*, Ankara 1991, s. 182-183.

²⁰ Ayhan Yüksel, resmi belgelerde Espiye’nin 1926 yılında nahiye olduğunu belirtmektedir (bk. *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 276 dñn. 3). Espiye’nin Cumhuriyetin ilk yıllarında nahiye olduğuna dair bk. Sadık Sarısanman, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1930) Giresun (Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayat)*, İstanbul 1999, s. 165, 183, 186.

²¹ Sümer, *aynı eser*, s. 128.

²² Yüksel, “Giresun İlinde Yerleşim Yerleri (1946)”, *Giresun*, sayı: 183 (İstanbul 2003), s. 34-58.

²³ Yüksel, *Aynı eser*, s. 276 dñn. 3; *Genel Nüfus Sayımı, İdari Bölünüş (20 Ekim 1975) -28 Giresun*, Ankara 1977, s. 7; <http://www.yerelnet.org.tr/iller/ilce.php?il=adi=GİRESUN&ilceadi=ESPIYE>, 05.06.2006.

²⁴ <http://www.yerelnet.org.tr/iller/ilce.php?il=adi=GİRESUN&ilceadi=YAGLIDERE>, 05.06.2006.

²⁵ *Espiye – 99*, s. 4, 47-50.

²⁶ Bk. BOA, *MAD*, nr. 828, s. 61-62, 713-714, 719, 734-735, 736, 739, 742.

²⁷ Bk. *aynı defter*, s. 713.

olduğu anlaşılmaktadır. Ancak aynı köyün 1515 tarihli tahrir kayıtlarında Kürtün'e bağlı olduğu görülmektedir²⁸. 1520 ve 1554 tarihli kayıtlarda Kürtün kazasına tabi Alahnas nahiyesi içinde yer aldığı ortaya çıkmaktadır²⁹. Alahnas nahiyesinin Tirebolu'nun güneydeki Arageriş köyünden başlayıp yine daha güneydeki İlit köyüne kadar uzanan bölgeyi kapsadığı ve bu bölgenin bugünkü Güce ilçesi sınırları ile Tirebolu ilçesinin güney-batı kısımlarından oluştuğu bilinmektedir³⁰. 1515 tarihli bir kayıta Alahnas köyüne ait doğan yuvalarından birinin Arpacık denilen mevkiye olduğu, yine 1583 tarihli tahrir kayıtlarında Alahnas'ın bir iskelesi bulunduğu ve bu iskelenin aynı tahrir sonradan iliştirilen 1767 ve 1768 tarihli belgelerde Espiye iskelesi şeklinde zikredilmesi, bu iskelenin de Kürtün nahiyesine tabi Alahnas köyü sınırları içinde bulunduğu, 1846 yılına ait *Tirebolu Nüfus Yoklama Defteri*'nde Adabükü köyünün "*Lâhnas-ı Adabük*" şeklinde kaydedilmiş bulunması dikkat çekicidir³¹. Yine Tirebolu Şer'iyye Sicili'nde bulunan 1791 tarihli sicil kaydında Gümüşhane madenleri mülhakatından olan "*Esbîye*" ve "*Alahnas*" madenlerinden bahsedilmekte, daha sonraki kayıtlarda da "*Lahnâs*" adlı köy zikredilmektedir³². Bütün bu bilgiler ışığında Alahnas köyü ve madeninin Arpacık köyü ile Yağlıdere ilçesi arasında bulunan, sahile yakın, Espiyalı ve Adabükü köylerinin yanı başında ve bugün Lahnas madeni denilen mevkiin yakınında olduğu ortaya çıkmaktadır³³. Espiyalı köyü ise bugünkü Espiye ilçe merkezidir. Anduzlu köyünün Anduz kalesi yakınındaki Arıdurak köyü civarındadır. Atdutan köyünün de Espiye-Armelit'te bulunduğu anlaşılmaktadır. Bayramoğlu'nun bugünkü Bayrambey, Kandavur'un bugünkü Yeniköy, Demircülü'nün ise bugünkü Demircili köyü olduğu tespit edilmektedir³⁴. 1515 yılı tahrir verilerine göre bugünkü Espiye sınırları içinde bir

²⁸ BOA, TD, nr. 52, s. 614.

²⁹ BOA, TD, nr. 387, s. 759; BOA, TD, nr. 288, s. 637, 641-644.

³⁰ Sümer, *Çepniler*, İstanbul 1992, s. 62, 97; a. mlf., *Tirebolu Tarihi*, s. 79, 85.

³¹ BOA, TD, nr. 52, s. 616; TK.KKA, TD, nr. 43, s. 120a, 131b; Yüksel, *aynı eser*, s. 267, 268, 269.

³² Yüksel, *Tirebolu*, s. 128, 207, 208, 221, 234, 244, 251, 252.

³³ Faruk Sümer de Alahnas köyünün Espiye yakınında bulunan Lahnas olduğunu belirtmektedir (bk. *Çepniler*, s. 62).

³⁴ Sümer, *aynı eser*, s. 96-97; a. mlf., *Tirebolu Tarihi*, s. 84-85; *Espiye-99*, s. 47; Yüksel, "Enver Paşa'nın Yer İsimlerinin Değiştirilmesine Dair Emirnâmesi ve Giresun'daki Uygulaması", *Giresun*, sayı: 127 (Ağustos 1998), s. 69-70; a. mlf., "Giresun İlinde Yerleşim Yerleri (1946)",

önceki tahrir nispetle 13 yeni köyün kurulduğu ve Bayramoğlu köyünün bu tarihteki kayıtlarda görülmediği ortaya çıkmaktadır. Yeni kurulan köyler şunlardır Adabükü, Ağruk, Cebail, Çepniköy, Döğer (Dikmen), İncirlik me’a Depe, Keçiköy, Koz, Kurugeriş, Manastır, Oğulluca (Avluca), Tafnal ve Tafnalcuk³⁵. Bu köylerden Çepniköy, Döğer, Manastır, Keçiköy, Oğulluca, Ağruk, Tafnal, Tafnalcuk ve Adabükü’nün 1515 tarihinden kısa bir süre önce teşekkül ettiği “*hâric ez-defter*” kaydından anlaşılmaktadır³⁶. Adabükü ve Cebail köylerinin bugün Espiye ilçe merkezinin mahalleleri olduğu, Döğer (Dikmen), Koz, Çepniköy, Kurugeriş köylerinin bugün de aynı adlarla, Tafnal ve Tafnalcuk köylerinin Tafnalcık adıyla varlıklarını devam ettirdikleri, Keçiköy’ün bugünkü Güzelyurt, Manastır’ın Çalkaya, Oğulluca (Ağalluca-Ağulluca)’nın Avluca olduğu tespit edilmektedir³⁷. İncirlik ve Depe ile Ağruk köylerinin Bayramoğlu nâhiyesine tâbi olduğu göz önüne alındığında bunların Espiye’nin güney tarafında Çepniköy’e yakın yerleşim yerleri olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim 1915 ve 1946 yıllarında Espiye’ye bağlı Tepeköy adıyla kaydedilen bir köy bulunmaktaydı³⁸. Bugün bu yerleşim yeri Taflancık köyü sınırları içinde aynı adla yer almaktadır³⁹. Ağruk köyünün bugünkü Yeşilköy’de bulunan Avruk adlı mevkiinde olduğu kuvvetle muhtemeldir⁴⁰.

1520 ve 1554 tarihli tahrir kayıtlarında 1515 yılına oranla Espiye’nin köy iskan birimlerinin sayılarında ve adlarında bir değişiklik olmamıştır. 1583 yılına ait Trabzon sancağı tahrir sonuçları Espiye’de iki yeni köyün kurulduğunu göstermektedir. Bunların diğer adı Ayubükü olan Arpacı ile

Giresun, sayı: 183 (Nisan 2003), s. 35, 36, 37, 41, 42, 47; a.mlf. *Giresun Tarihi Yazıları*, 32-34.

³⁵ BOA, TD, nr. 52, s. 614, 615-161, 696 - 700, 713, 714, 718-723, 724-726, 740-742, 761.

³⁶ *Aynı defter*, s. 719, 720, 721, 722, 725, 740-741.

³⁷ *Espiye-99*, s. 47. Ayrıca bk. Sümer, *aynı eser*, s. 84-85; a.mlf., *Çepniler*, s. 96-97; Yüksel, *aynı eser*, s. 32-34, 267-270, 275-279; a.mlf., “Enver Paşa’nın Yer İsimlerinin Değiştirilmesine Dair Emirnâmesi ve Giresun’daki Uygulaması”, *Giresun*, sayı: 127 (Ağustos 1998), s. 69-70; a.mlf., “Giresun İlindeki Yerleşim Yerleri (1946)”, *Giresun*, sayı: 183, s. 34-55; Mehmet Fatsa, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Giresun Kırsalı’nın İdari ve Sosyal Yapısı*, Ankara 2005, 175-176, 181-184, 186, 187, 233-238.

³⁸ Yüksel, *aynı eser*, 33; a.mlf., “Giresun İlinde Yerleşim Yerleri (1946)”, *Giresun*, sayı: 183, s. 56.

³⁹ *Espiye - 99*, s. 47.

⁴⁰ Bk. *Aynı eser*, s. 47.

Kaşderesi olduğu görülmektedir⁴¹. Arpacı'nın bugün Arpacık, Kaşderesi'nin de Kaşdibi köyü olduğu düşünülmektedir⁴².

XVII. yüzyıl avarız kayıtlarında bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde bulunan 11 köyün kaydına rastlanmaktadır. Bu yerleşim yerlerinin Adabükü, Alahnas, Anduzlu, Arpacık, Atdutan, Espiyalı, Dikmen, Keçiköy, Kurugeriş, Oğulluca ve Kandavur olduğu tespit edilmektedir⁴³.

XV. Asırda Espiye'de Nüfus

XV. yüzyılda bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde yaşayan nüfusu belirlemeye yarayacak tek bir defter bulunmaktadır. Bu da *Mufassal Timar Defteri* olup 1486 tarihlidir⁴⁴. Defter'de yer alan bilgilere göre Espiye bu tarihte “*Esbıyalu*” adıyla köy yerleşim birimi olarak kaydedilmiştir⁴⁵. Espiye'de 30'u hane ve 12'si mücerred (bekar yetişkin erkek) olmak üzere yaklaşık 160 kişi ikamet etmekteydi⁴⁶. XV. yüzyılda bugünkü Espiye ilçesi dahilinde bulunan 7 ayrı köyde toplam 159 hane ve 49 mücerredten oluşan yaklaşık 800-850 kişi yaşamaktaydı⁴⁷. Nüfus yoğunluğu bakımından Alahnas köyü 275 kişi ile birinci sırayı, Espiyalı ikinci, Bayramoğlu yaklaşık 150 kişi ile üçüncü sırayı teşkil etmekteydi. Bu asırda en az nüfusun sırasıyla Demircülü, Atdutan ve Kandavur köylerinde ikamet ettiği görülmektedir. Anduzlu köyü yaklaşık 140-145 kişilik nüfusuyla⁴⁸ orta derecede nüfusa sahip bir yerleşim yeri idi.

⁴¹ TK. KKA, TD, nr. 43, s. 127a, 129b.

⁴² Arpacık ve Kaşdibi ile ilgili olarak bk. Sümer, *Tirebolu Tarihi*, s. 154; Yüksel, “Enver Paşa'nın Yer İsimlerinin Değiştirilmesine Dair Emirname ve Giresun'daki Uygulaması”, *Giresun*, sayı: 127 (Ağustos 1998), s. 69; a. mlf., “Giresun İlinde Yerleşim Yerleri (1946)”, *Giresun*, sayı: 183 (Nisan 2003), s. 36, 48; *Espiye-99*, s. 47, 52, 62.

⁴³ Bk. BOA, KK, MK, nr. 2697, s. 77b, 78b-79b, 81a, 82b-83a, 83b; BOA, KK, MK, nr. 2703, s. 48a-48b.

⁴⁴ M. Hanefi Bostan, *XV-XVI. Asırda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadî Hayat*, Ankara 2002, s. 9.

⁴⁵ BOA, MAD, nr. 828, s. 734-735.

⁴⁶ Hane ve mücerredlerle ilgili olarak bk. Emecen, *Doğu Karadeniz'de İki Kıyı Kasabasının Tarihi: Bulancak-Piraziz*, İstanbul 2005, s.125.

⁴⁷ Bk. Tablo 1.

⁴⁸ Tahmini nüfus hesaplanırken her hane 5 kişi olarak hesaplanmıştır. Hane bazı araştırmacılar tarafından 7 kişi olarak da kabul edilmiştir. Hane hakkında bk. Ömer Lütfi Barkan, “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, *Türkiyat Mecmuası*, X (İstanbul 1953), s. 11-

XV. yüzyılda bugünkü Espiye ilçesinin nüfusunun % 22.63'ü müsellemlerden, % 11.61'i cami mülazımlarından, % 4.97'si mütekit sipahilerden ve % 10.30'u da muaf zümrelerinden oluşuyordu. Müsellemlerin % 46'sının yamak olduğu görülmektedir. Müsellemler Alahnas, Anduzlu, Atdutan, Espiyalı ve Kandavur köylerinde bulunmaktaydı⁴⁹.

Osmanlı öncesine dayanan müsellemler teşkilatı, Kürtün kazasında varlığını sürdürmüştü. Bunlar savaşı bir zümre olup bazı vergilerden muaf tutulmuşlardı⁵⁰.

Cami mülazımları, XV. yüzyılda Espiye'nin Alahnas, Atdutan, Bayramoğlu, Espiyalı ve Kandavur köylerinde bulunmaktaydı⁵¹. Bunların Alahnas ve Bayramoğlu köylerinde önemli bir yekûn teşkil ettikleri görülmektedir⁵².

Alahnas köyü mülazımları Konur camiinde görev yapmaktaydı. 8 hane ve 2 bekar yetişkinden oluşan cami görevlilerinden biri hatip, biri de müezzindi. Bunların 7 neferi fakih⁵³. Espiyalı köyündeki 3 nefer muaf zümrenin mülazım olduğu⁵⁴ ve bunların Yağlıdere camiinde görevli bulundukları anlaşılmaktadır⁵⁵. Bayramoğlu köyündeki 4 nefer mülazımın hepsi fakih olup, bunlardan biri hatip, biri de müezzin idi⁵⁶. Kandavur köyündeki mülazımlar, aynı köydeki camide görevli bulunmaktaydı⁵⁷.

TABLO I: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Bugünkü Espiye İlçesinin Nüfusu

XV. ve XVI. yy Espiye	1486 Yılı	1515 Yılı	1554 Yılı	1583 Yılı

12; Nejat Göyünç, "Hâne Deneyimi Hakkında", *Tarih Dergisi*, 32 (İstanbul 1979), s. 331-348; Halil İncelik, "XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar", *Belleten*, XXIV/93 (Ankara 1960), s. 45.

⁴⁹ Bk. BOA, *MAD*, nr. 828, s. 62, 714, 734, 735, 739.

⁵⁰ Emecen, *aynı eser*, s. 122.

⁵¹ *Aynı defter*, s. 61, 62, 713, 714, 719, 735.

⁵² Bk. Tablo III.

⁵³ *Aynı defter*, s. 61, 713.

⁵⁴ *Aynı defter*, s. 735.

⁵⁵ BOA, *TD*, nr. 52, s. 699.

⁵⁶ BOA, *MAD*, nr. 828, s. 719.

⁵⁷ *Aynı defter*, s. 62, 714.

Köy Adı	Hane	Mücerred	Tahmini Nüfus	Oran (%)	Hane	Mücerred	Tahmini Nüfus	Oran (%)	Hane	Mücerred	Tahmini Nüfus	Oran (%)	Hane	Mücerred	Tahmini Nüfus	Oran (%)
Alahnas	51	19	274	32	90	6	456	19	107	1	536	28	214	51	1121	32
Adabükü	-	-	-	-	3	-	15	1	5	-	25	1	7	1	36	1
Ağruk	-	-	-	-	5	-	25	1	6	1	31	2	12	1	61	2
Anduzlu	29	1	146	17	27	2	137	6	5	-	25	1	25	3	128	4
Arpacı (Ayubükü)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	11	146	4
Atdutan	9	1	46	5	23	1	116	5	18	1	91	5	23	5	120	3
Bayramoğlu	28	12	152	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cebraıl	-	-	-	-	7	-	35	1	10	-	50	3	17	4	89	3
Çepniköy	-	-	-	-	14	-	70	3	28	1	141	7	11	2	57	2
Demircülü	3	1	16	2	9	-	45	2	9	3	48	2	13	2	67	2
Döğer (Dikmen)	-	-	-	-	37	2	187	8	35	6	181	9	48	3	243	7
Espiyalı	30	12	162	19	85	8	433	18	43	1	216	11	108	21	561	16
İncirlik me'a Depe	-	-	-	-	3	-	15	1	2	-	10	1	3	1	16	0
Kandavur	9	3	48	6	21	-	105	4	25	4	129	7	21	3	108	3
Kaşderesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	3	188	5
Keçiköy	-	-	-	-	6	-	30	1	4	2	22	1	7	2	37	1
Koz	-	-	-	-	15	1	76	3	13	2	67	3	16	1	81	2
Kurugeriş	-	-	-	-	9	1	46	2	6	-	30	2	12	3	63	2
Manastr	-	-	-	-	5	1	26	1	4	-	20	1	8	1	41	1
Oğulluca	-	-	-	-	43	-	215	9	43	6	221	11	34	3	173	5
Tafnal	-	-	-	-	6	-	30	1	6	1	31	2	7	1	36	1
Tafnalcuk	-	-	-	-	9	6	51	2	9	4	49	3	16	5	85	2
TOPLAM	159	49	844	100	476	28	2408	100	378	33	1923	100	666	127	3457	100

Atdutan köyünde cami görevlisi olarak kaydedilen 2 neferin⁵⁸ bu köyde bulunan camide görev yaptıkları anlaşılmaktadır⁵⁹.

⁵⁸ Aynı eser, s. 739.

⁵⁹ Bk. BOA, TD, nr. 52, s. 714.

Muaf zümresine gelince; 1486'da bunların yaklaşık % 82'si Alahnas köyünde ikamet etmekteydi⁶⁰. 13 hane ve 6 mücerredten oluşan bu gruptan bir neferi divan kethüdası, İsa oğlu Menteşe'nin de Alahnas zaviyesinin tekyedarı olduğu ve bunun bir doğan yuvası ve bir vakıf değirmeni tasarruf ettiği ve elinde bu konuda Sultan Beyazid'den hüküm bulunduğu belirtilmektedir⁶¹. Bu köydeki muafların muafiyet hükmünü Amasya'da sancakbeyi iken II. Bayezid'den aldıkları anlaşılmaktadır⁶². Anduzlu köyünde mevcut bulunan bir nefer muafın cami mülazımı olduğu görülmektedir⁶³.

XV. asırda bugünkü Espiye'de bulunan mütekait sipahi grubunun büyük bir bölümü Anduzlu köyünde, geriye kalan kısmı da Espiyalı köyünde bulunmaktaydı⁶⁴. Espiyalı'daki 4 nefer mütekait sipahi zümresinin bir neferi müselleme ve bir neferi de yamaktı. Müselleme ve yamak olarak kaydedilenlerin yetişkin bekar olduğu, babalarının statüsünden dolayı mütekait sipahi grubuna dahil edildikleri tahrir kayıtlarından anlaşılmaktadır⁶⁵. Anduzlu'daki 6 nefer mütekait sipahinin iki ayrı grup olarak kaydedildiği görülmektedir⁶⁶.

XV. yüzyılda bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde bulunan iskan birimlerinde ikamet eden 159 hane ve 49 yetişkin bekar olmak üzere toplam 208 neferden oluşan nüfusun 19 neferi bennak ve 142 neferi de çift sahibi haneler idi⁶⁷.

XVI. Yüzyılda Espiye'de Nüfus

XVI. yüzyılda bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde bulunan iskan birimlerinin nüfus ile ilgili bilgi veren üç *Mufassal Tahrir Defteri* bulunmaktadır. Bu defterler 1515, 1554 ve 1583 tarihlidir.

⁶⁰ Bk. Tablo V.

⁶¹ BOA, MAD, nr. 828, s. 714.

⁶² Aynı defter, s. 61.

⁶³ Aynı defter, s. 734.

⁶⁴ Bk. Tablo IV.

⁶⁵ Aynı defter, s. 735.

⁶⁶ Aynı defter, s. 734, 742.

⁶⁷ Tahrir kayıtlarında bennak olarak kaydedilmeyen bütün haneler çift olarak ele alınmıştır (bk. Tablo VII).

1515 tarihli tahrir verilerine göre Espiye’de 19 ayrı köy mevcuttu. Bu köylerde toplam 476 hane ve 28 yetişkin bekar erkekten⁶⁸ oluşmak üzere yaklaşık 2400-2500 kişi ikamet etmekteydi. Nüfus yoğunluğu bakımından Alahnas köyü yaklaşık 450-500 kişilik nüfusuyla birinci sırayı, Espiyalı köyü yaklaşık 400-450 kişilik nüfusla ikinci, 1486 yılından sonra kurulan Oğulluca (Avluca) köyü üçüncü ve Döğer (Dikmen) köyü de dördüncü sırayı teşkil etmekteydi. Bu tarihlerde en az nüfusun yeni kurulan Adabükü ve İncirlik-Depe köylerinde yaşadığı görülmektedir⁶⁹.

1554 yılı kayıtlarına göre Espiye’nin köy iskan birimleri sayısında bir önceki tahrirle oranla bir değişiklik olmamıştır. 1515 ila 1554 yılları arasında geçen kırk yıllık sürede Espiye ve çevresinin nüfusu artması gerekirken yaklaşık 2400-2500 kişiden 1900-2000 kişiye inerek % 25 nispetinde düşmüştür⁷⁰. XVI. asrın ortalarında bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde bulunan yerleşim birimlerinde en az nüfus İncirlik, Manastır, Keçiköy, Adabükü ve Anduzlu köylerinde yaşamaktaydı. Bu dönemde en çok nüfusun sırasıyla Alahnas, Oğulluca, Espiye, Döğer ve Çepniköy’de ikamet ettiği tespit edilmektedir⁷¹.

1583 yılında bölgede köy sayısı Arpacı ve Kaşderesi ile birlikte 21’e çıkmıştır. Bu tarihte Espiye ve çevresinde nüfus 666 hane ve 127 yetişkin bekar olmak üzere⁷² yaklaşık 3500 kişiye yükselmiştir. Bir önceki döneme oranla nüfus % 80’lik bir artış göstermiştir. Bu tarihte nüfus yoğunluğu sıralamasında Alahnas köyü birinci, Espiyalı ikinci, Döğer (Dikmen) üçüncü, Kaşderesi dördüncü, Oğulluca beşinci idi. En az nüfusun ikamet ettiği yerler arasında Tafnal, Adabükü ve Keçiköy ilk sıralarda yer almıştır.

Yaklaşık bir asırlık dönemde Espiye yöresinin nüfusu üç misli artmıştır. Burada dikkat çeken husus, nüfusun Espiye gibi sahil kesiminde ve maden ocaklarının bulunduğu Alahnas ve Döğer gibi bölgelerde yoğunlaşmaya

⁶⁸ BOA, TD, nr. 52, s. 614, 615-616, 696 – 700, 713, 714, 718, 719-725, 740-742, 761.

⁶⁹ Bk. Tablo I.

⁷⁰ 1554’te Espiye’ye tabi köy iskan birimlerinde 378 hane ve 33 yetişkin bekar erkek iskan etmekteydi (bk. BOA, TD, nr. 288, s. 568, 569, 570, 576, 580, 581, 588-589, 628, 630, 633, 634, 635, 641-644).

⁷¹ Bk. Tablo I.

⁷² TK. KKA, TD, nr. 43, s. 67b, 69a, 70b-71a, 78a-78b, 79a-79b, 82a, 83a, 84a-84b, 85a, 87a, 87b, 91a, 98a, 98b, 99a, 112a, 120a-120b, 121a, 127a.

başlamasıdır. Yine ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri de XV. ve XVI. asırlarda bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilindeki yerleşim birimlerinde 1583'te yalnız Arpacı ve Kaşderesi köylerinde belirlenen 6 hane⁷³ dışında gayr-i müslimlere tesadüf edilmemesidir. Bu köylerin yeni kurulması ve maden sahası çevresinde bulunması dikkat çekicidir.

1515'te Espiye yöresi nüfusu içinde müsellemler % 11, 1554'te % 19, 1583'te de % 38'lik bir orana sahiptiler. Anduzlu köyü müsellemleri avarız vergisinden muafiyet karşılığında Yağlıdere ırmağının üzerinde atla geçmeye kabil köprü yapmayı ve Yağlıdere derbendinden denize varıncaya kadar olan yolun bakımını üstlenmişlerdi⁷⁴.

Espiyalı köyünde müsellemler olarak kaydedilenler Gelevara deresi üzerinde at geçmeye imkan veren köprü yapmak ve bunların bakım ve onarımını üstlenmek karşılığında avarız vergisinden muaf tutulmuşlardır. Bunların sayıları 1583'te 64 hane ve 10 mücerreden (yaklaşık 330 kişi) ibaretti⁷⁵. Bu tarihte nüfusun yaklaşık %60'lık kesimini oluşturunyorlardı⁷⁶.

Alahnas köyü müsellemleri 1520'de 52 bennak, 15 caba, 1 zemin hane ve 12 yetişkin bekar erkekten teşekkül ediyordu⁷⁷. 1554'te bunların sayıları 65 hane ve 2 mücerredten ibaretti⁷⁸. 1583 yılında da 128 hane ve 35 mücerret'e ulaşarak (yaklaşık 675 kişi) köy nüfusunun % 60'ından biraz fazlasını oluşturdular. Bunlar Gelibolu'dan Haşrit deresine varıncaya kadar olan derbentleri tamir ve ihya etmek üzere derbentçi kaydedilmişlerdi⁷⁹.

TABLO II: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Espiye'de Müsellemler Topluluğu

Cemaat-ı Müselleman (Müsellemler Topluluğu)																						
Köy Adı	1486 Yılı		1515 Yılı					1520 Yılı					1554 Yılı					1583 Yılı				
	Müsellemler	Yamak	n	n	a	b	m	e	r	n	n	a	b	m	e	r	n	n	a	b	m	e

⁷³ Aynı defter, s. 127a, 129b.

⁷⁴ BOA, TD, nr. 52, s. 698; BOA, TD, nr. 288, s. 591; TK. KKA, TD, nr. 43, s. 69b.

⁷⁵ Aynı defter, s. 70a.

⁷⁶ Bk. Tablo I, II.

⁷⁷ BOA, TD, nr. 387, s. 759.

⁷⁸ BOA, TD, nr. 288, s. 643.

⁷⁹ TK. KKA, TD, nr. 91b.

	<i>Hane</i>	<i>Mücerred</i>	<i>Hane</i>	<i>Mücerred</i>														
Alahnas	5	6	5	5	-	-	-	-	52	15	1	12	46	19	-	2	128	35
Adabükü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Ağruk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anduzlu	5	-	5	1	6	4	3	-	6	4	3	-	-	-	-	-	11	2
Arpacı (Ayubükü)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atdutan	2	-	-	-	-	-	-	-	7	1	1	-	1	-	2	-	4	2
Bayramoğlu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cebraîl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çepniköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Demircülü	-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	1	-	1	3	-	2	5	2
Döğër (Dikmen)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Espiyalu	5	7	5	1	20	8	3	7	30	8	3	-	-	-	-	-	64	10
İncirlik me'a Depe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kandavur	1	-	1	-	2	-	1	-	3	-	1	-	1	1	2	1	3	-
Kaşderesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-
Keçiköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Koz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kurugeriş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Manastır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oğulluca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tafnal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tafnalcuk	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-	6	1
TOPLAM	18	13	16	8	30	12	8	7	103	28	10	12	51	23	4	5	254	52

Muaf zümresine gelince, bunlar 1515'te nüfusun yaklaşık % 13'ünü, 1554'te % 12'sini ve 1583'te de % 7'sini meydana getiriyorlardı. Önemli bir yekûn teşkil eden Alahnas köyü muafı (2 hane, 35 bennak hane, 19 caba hane ve 2 mücerred), gelip-geçen yolculara hizmet karşılığında her çeşit

vergiden muaf tutulmuşlardı. Bu köyün muaflarından 2 nefer *Menteşe zaviyesinin* görevlileri idi⁸⁰. *Menteşe zaviyesi* görevlilerinin sayısı 1554'te 3 nefer⁸¹, 1583'te de 6 neferden ibaretti⁸². 1583'te zaviyenin şeyhi Teberrük oğlu *Menteşe* idi. Bunun *Menteşe* evladından olmaması nedeniyle muafiyeti kaldırılmıştır. 1515'te *Espiyalı köyünde* bulunan 5 nefer muaftan biri *Yağlıdere camiinin müezzini*, bir diğeri de camiinin mülazımı idi⁸³. Bu muaf zümresinin dışında Yunus adlı şahıs *Yağlıdere camiinin cüzhanı* idi ve avarızdan muaf tutulmuştu. Yine aynı köyden Mahmud'un oğlu Yusuf köyün imamı ve *Espiyalı camiinin hatibi* idi⁸⁴. Cami mülazımlarına gelince; bunların sayıca *Alahnas köyünde* önemli bir yekûn teşkil ettikleri (36 hane ve 2 mücerred) görülmektedir⁸⁵. *Çepniköy'de* bulunan mülazımlar *Bedrama* (*Bedirme*) kalesinde bulunan camiinin görevlileri oldukları anlaşılmaktadır⁸⁶. *Döğer* (*Dikmen*) köyü mülazımlarının aynı köyün camisinin görevlileri olduğu kaydedilmektedir. Bunlar 1515'te 7 hane, 1 mücerred, 1554'te 9 hane, 1 mücerred, 1583'te de 17 hane 1 mücerred oldukları tespit edilmektedir⁸⁷. Atdutan köyü mülazımlarının da aynı adla anılan caminin görevlileri oldukları belirtilmektedir⁸⁸.

1486-1583 yılları arasında yaklaşık bir asırlık dönemde mütekaait sipahiler cemaatinin yalnız *Anduzlu* ve *Espiyalı köyünde* bulundukları anlaşılmaktadır⁸⁹. Bunda *Anduz kalesinin* büyük etkisi olduğu düşünülmektedir. XVI. yüzyılda bugünkü *Espiye ilçesi* dahilinde bulunan iskan birimlerinde ikamet eden, çift ve bennâk olarak toprak tasarruf eden halkın sayılarında önemli değişiklikler gözlenmektedir. Nitekim 1515 yılında 51 çift

⁸⁰ BOA, TD, nr. 52, s. 615-616.

⁸¹ BOA, TD, nr. 288, s. 643.

⁸² TK. KKA, TD, nr. 43, s. 121a.

⁸³ BOA, TD, nr. 52, s. 699.

⁸⁴ Aynı defter, s. 696.

⁸⁵ Bk. TK. KKA, TD, nr. 43, s. 82a.

⁸⁶ BOA, TD, nr. 288, s. 635.

⁸⁷ BOA, TD, nr. 52, s. 720; BOA, TD, nr. 288, s. 631; TK. KKA, TD, nr. 43, s. 83b.

⁸⁸ Aynı defter, s. 79b.

⁸⁹ BOA, TD, nr. 52, s. 698, 699; BOA, TD, nr. 387, s. 752, 753; BOA, TD, nr. 288, s. 590; TK. KKA, TD, nr. 43, s. 69b.

karşılık 247 bennak, 1583'te 88 çifte karşılık 316 bennak tespit edilmektedir⁹⁰. Bu da nüfusun büyümesine karşılık halkın elindeki toprağın giderek azaldığını göstermektedir.

XVII. yüzyılda ise bugünkü Espiye ilçesi sınırları içinde bulunan yerleşim yerlerinde ikamet eden nüfusu tespit etmemize yardımcı olacak iki defter bulunmaktadır. Bunlar 1681 ve 1683-1864 tarihli *Avarızhane Defterleri*'dir.

1681 tarihli avarız kayıtlarına göre Adabükü, Anduzlu, Arpacık, Atdutan, Dikmen, Keçiköy, Kurugeriş, Oğulluca ve Kandavur köylerinde toplam 164 avarız hanesi ile Alahnas ve Espiyalı'da toplam 101 avarızdan muaf hane iskan etmekteydi⁹¹. Bunlar yaklaşık 1300-1350 kişilik nüfusa tekabül etmekteydi⁹². Alahnas ve Espiyalı köylüleri derbentçi olduklarından avarız vergisinden muaf bulunuyorlardı⁹³.

TABLO III: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Espiye Yöresinde Cami Görevlileri

Cemaat-ı Mülazimat-ı Cami																
Köy Adı	1486 Yılı		1515 Yılı				1520 Yılı				1554 Yılı				1583 Yılı	
	Hane	Mücerred	Bennak	Hane	Caba	Zemin	Mücerred	Bennak	Caba	Zemin	Mücerred	Bennak	Caba	Hatip	Mücerred	Hane
Alahnas	7	2	20	-	7	-	4	20	7	-	3	-	-	-	-	36

⁹⁰ Bk. Tablo VII.

⁹¹ BOA, KK, MK, nr. 2697, s. 71b, 72a-72b, 78b-79a, 79b, 81a, 82b-83a, 83b; BOA, KK, MK, nr. 2703, s. 48a, 48b.

⁹² Bk. Tablo VI.

⁹³ BOA, KK, MK, nr. 2697, s. 82b-83a, 83b.

Adabükü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağruk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anduzlu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arpacı (Ayubükü)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atdutan	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	2	-
Bayramoğlu	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cebrail	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çepniköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-
Demircülü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Döğer (Dikmen)	-	-	2	-	4	1	2	3	4	1	2	2	5	2	-	-	17	1
Espiyalı	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	1	2	-
İncirlik me'a Depe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kandavur	3	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Kaşderesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Keçiköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Koz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kurugeriş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Manastır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oğulluca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tafnal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tafnalcuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	19	2	23	-	11	1	6	25	11	2	5	13	6	2	2	4	58	3

Espiye’de İktisadî Hayat

XV. ve XVI. asırlarda bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde yaşayan halk tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktaydı. Bu asırlarda halktan vergi olarak bennak, caba, ispençe, niyabet, cerayim, arusiyye, bâd-ı hevâ ve adet-i deştânî resmi ile zemin öşrü alınmaktaydı⁹⁴.

⁹⁴ Bk. Tablo IX.

Bennak resmi yarım çiftlikten daha az toprağı bulunan halktan alınan bir vergidir. Çift sahibi hanelerin ellerinde 60 dönüm, bennak hanelerin de 10 dönüm araziye sahip oldukları düşünülmektedir⁹⁵. Caba haneler ise ellerinde toprak bulunmayan fakir aile reisleri olarak değerlendirilmektedir⁹⁶. 1486 yılı kayıtlarında bugünkü Espiye’de caba kayıtlı bulunmazken 1515’te bunların 126 nefer, 1520’de 121 nefer, 1554’te 85 nefer ve 1583’te de 273 nefer oldukları tespit edilmektedir⁹⁷. Bunlar 1515’te hanelerin % 26’sını, 1554’te % 22’sini ve 1583’te % 41’ini teşkil etmekteydi.

TABLO VI: Yüzyılda Bugünkü Espiye İlçesi’ndeki Avarızhaneleri ve Nüfus

<i>Köy Adı</i>	<i>Hane</i>	<i>Tahmini Nüfus</i>	<i>Oran %</i>	<i>Avarız Hane</i>	
				<i>Hane</i>	<i>Rub’</i>
Adabükü	34	170	12,83	1	3
Alahnas	86	430	32,45	-	-
Anduzlu	3	15	1,13	-	1
Arpacık	14	70	5,28	-	3
Atdutan	8	40	3,02	-	1√
Espiyalı	15	75	5,66	-	-
Dikmen	65	325	24,53	3	1
Keçiköy me’a Kurugeriş	20	100	7,55	1	-
Oğulluca me’a Kandavur	20	100	7,55	1	-
TOPLAM	265	1325	100%	8	1√ (1,75)

1486 yılında Espiye’de halkın elinde bulunan toprak miktarının 8710 dönüm, 1515’te 5530 dönüm, 1520’de 4640 dönüm, 1554’te 5880 dönüm, 1583’te de 8540 dönüm olduğu görülmektedir⁹⁸. İşletmeye açık en fazla toprağın XV. asırda Alahnas, Bayramoğlu, Espiyalı ve Anduzlu’da bulunduğu yapılan hesaplamalardan ortaya çıkmaktadır. XVI. asrın sonlarında ise işletmeye açık toprağın sırasıyla Kaşderesi, Alahnas, Arpacı ve Espiyalı köylerinde olduğu tespit edilmektedir. XV. asırda işletmeye açık toprağın en

⁹⁵ Çift ve bennak hanelerin ellerinde kaç dönümlük arazi bulunduğu dair bk. Neşet Çağatay, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler”, *Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, V/5 (Ankara 1957), s. 497-498; İnalçık, “Osmanlılarda Raiyyet Rüşûmu”, *Belleten*, XXIII/92 (Ankara 1959), s. 581-582, 589-590.

⁹⁶ Emecen, *aynı eser*, s. 125.

⁹⁷ Bk. Tablo VII.

⁹⁸ Bk. Tablo VIII.

az Demircülü köyünde, XVI. asrın sonlarında da İncirlik ve Adabükü köylerinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

XV. ve XVI. yüzyıllarda bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde yaşayan halkın ellerinde tarım arazisi, bağ, bahçe ve fundalıklarla birlikte toplam 10 km² ile 15 km² arasında bir toprağın olduğu tahmin edilmektedir. Bunun da önemli bir yekûn teşkil etmediği ortaya çıkmaktadır. Nitekim kişi başına işletmeye açık toprak olarak 3 ila 5 dönümlük bir alan düşmektedir. Espiye’de bu dönemde toprağın yaklaşık % 4 ila % 6’lık kesimi işletmeye açık bulunmaktaydı.

1486’da halktan hane başına yaklaşık 7 akça ile 13 akça bennak resmi alınmaktaydı⁹⁹. 1515’te verimli topraklara sahip halktan 18 akça bennak vergisi alınırken, verimsiz toprakları ellerinden bulunduranlardan yılda 13 akça alındığı kaydedilmektedir¹⁰⁰. 1554’te bennak resminin 13 akça ve 18 akça olduğu görülmektedir¹⁰¹. 1583 yılında ise halktan hane başına 13 akça bennak vergisi alınmaktaydı¹⁰².

Caba resmine gelince; 1515’te halkın bir kısmından 8 akça, diğer bir kısmından da 13 akça hane başına vergi alınmaktaydı¹⁰³. 1554’te caba hane başına 8 ilâ 13 akça¹⁰⁴, 1583’te de hane başına 8 akça caba resmi verdikleri görülmektedir¹⁰⁵.

⁹⁹ BOA, *MAD*, nr. 828, s. 714-715. Alahnas köyü ile ilgili bennak resmi yekûnleri verilirken “*resm-i maktu*” ile birlikte verilmiştir. Bunları birbirinden tefrik etmek mümkün olmadığından reaya resmi hesaplanırken bunlar bennak vergisi içinde değerlendirilmiştir. Resm-i maktu’un ellerinde toprağı olmayan reayaya kiraya verilen topraklara karşılık alınan resim olabileceği düşünülmektedir (bk. Bostan, *aynı eser*, s. 472).

¹⁰⁰ BOA, *TD*, nr. 52, s. 614, 615, 696, 697, 698, 699, 700, 713, 714, 720, 721, 722, 724, 725, 740, 741, 742.

¹⁰¹ BOA, *TD*, nr. 288, s. 568, 569, 577, 580, 581, 588-589, 631, 632, 633, 634-635, 641, 642-644.

¹⁰² TK. KKA, *TD*, nr. 43, s. 67b, 69a, 69b, 70a, 70b, 71a, 78a, 79b, 63b, 84a, 85a, 87a, 87b, 98b, 99a, 127a, 129b, 130a.

¹⁰³ BOA, *TD*, nr. 52, s. 614, 615, 696, 698, 699, 700, 714, 718, 720, 721, 722, 724, 725, 740, 741, 742, 760.

¹⁰⁴ BOA, *TD*, nr. 288, s. 568, 569, 570, 577, 581, 588, 631, 632, 633, 634, 635, 642, 643.

¹⁰⁵ TK. KKA, *TD*, nr. 43, s. 68b, 69a-69b, 70a-70b, 71a, 78b, 82a, 83b, 84a, 84b, 85a, 87a, 87b, 91a, 98a, 98b, 99a, 112a, 120b, 121a, 127a, 129b, 132a.

1486 yılı kayıtlarına göre, halktan alınan raiyyet resminin tamamı bennak vergisinden oluşurken, 1515'te bennak resminin toplam raiyyet rûsumunun yaklaşık % 53'ünü, 1554'te % 56'sını, 1583'te de % 46'sını teşkil ediyordu. Caba resmi ise, toplam raiyyet vergisi içinde 1515'te yaklaşık % 18, 1554'te % 6 ve 1583'te de % 24'lük bir orana tekabül ediyordu¹⁰⁶.

Zemin tasarruf eden halktan 1515'te toplam 432 akça ve 1554'te 213 akça zemin öşrü alınmaktaydı¹⁰⁷. Bu verginin halktan alınan raiyyet resmi içinde önemli bir yekûn teşkil etmemekteydi.

Espiye ve çevresinde gayrimüslim halk olmadığı için XVI. asrın son çeyreğine kadar bölgeden zimmî hanelerden çiftlikleri karşılığında alınan ispençe vergisine rastlanmamaktadır. 1583 tarihli tahrir kayıtlarında yeni bölgeye yerleştikleri anlaşılan Hristiyanlardan toplam 160 akça ispençe resmi alınmaktaydı. Hane başına 25 akça vergi alındığı kayıtlardan ortaya çıkmaktadır¹⁰⁸.

Niyabet resmi, Trabzon sancağı kanunnamesine göre serbest olan timarlarda hane başına 6'şar akça, serbest olmayan timarlarda da 3'er akça olarak alınmaktaydı¹⁰⁹.

TABLO VII: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Bugünkü Espiye İlçesi'ndeki Çift, Bennak ve Cabaların Sayısı

Köyler	1486 Yılı			1515 Yılı			1520 Yılı			1554 Yılı			1583 Yılı		
	Çift	Bennak	Caba	Çift	Bennak	Caba	Çift	Bennak	Caba	Çift	Bennak	Caba	Çift	Bennak	Caba
Alahnas	32	19	-	11	56	30	2	80	26	5	83	27	9	108	76
Adabükü	-	-	-	-	3	-	-	3	-	3	2	-	-	5	4

¹⁰⁶ Bk. Tablo IX.

¹⁰⁷ BOA, *TD*, nr. 52, s. 615, 696, 697, 698, 699, 700, 714, 720, 722, 742; BOA, *TD*, nr. 288, s. 588, 643.

¹⁰⁸ TK. KKA, *TD*, nr. 43, s. 127a, 129b.

¹⁰⁹ Bk. BOA, *TD*, nr. 387, s. 715; BOA, *TD*, nr. 288, s. 5; TK. KKA, *TD*, nr. 29, s. 3b.

Ağruk	-	-	-	-	3	2	-	3	2	1	2	3	1	3	8
Anduzlu	29	-	-	13	10	4	6	16	4	2	3	-	3	15	7
Arpacı (Ayubükü)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	4	5
Atdutan	9	-	-	3	12	8	3	15	8	6	9	3	1	17	5
Bayramoğlu	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cebraıl	-	-	-	3	4	-	3	4	-	3	6	-	3	6	8
Çepniköy	-	-	-	-	8	6	-	8	6	10	12	2	-	9	3
Demircülü	3	-	-	2	6	1	2	9	1	3	4	-	2	11	7
Döğer (Dikmen)	-	-	-	1	18	18	1	19	18	3	17	15	-	19	31
Espiyalı	30	-	-	10	56	18	6	67	18	13	27	4	9	52	67
İncirlik me'a Depe	-	-	-	-	2	1	-	2	1	-	2	-	-	2	-
Kandavur	9	-	-	3	13	5	3	14	5	5	12	8	2	13	6
Kaşderesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	2	1
Keçiköy	-	-	-	1	2	3	2	2	3	-	3	-	1	3	3
Koz	-	-	-	1	9	5	1	9	5	1	9	3	-	9	8
Kurugeriş	-	-	-	1	4	4	-	4	4	-	3	2	2	4	6
Manastır	-	-	-	-	4	1	-	4	1	-	4	-	-	4	4
Oğulluca	-	-	-	2	25	16	-	25	16	2	27	14	-	18	14
Tafnal	-	-	-	-	6	1	-	6	-	-	5	1	-	6	3
Tafnalcuk	-	-	-	-	6	3	-	6	3	2	4	3	3	6	7
TOPLAM	142	19	-	51	247	126	29	296	121	59	234	85	88	316	273

TABLO VIII: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Bugünkü Espiye İlçesi'ndeki Halkın Elinde Bulunan Toprağın Dönüm Olarak Miktarı

Köyler	1486 Yılı		1515 Yılı		1520 Yılı		1554 Yılı		1583 Yılı	
	Dönüm	%	Dönüm	%	Dönüm	%	Dönüm	%	Dönüm	%
Alahnas	2110	24,23	1220	22,06	860	18,53	1130	19,22	1620	18,97
Adabükü	-	-	30	0,54	30	0,65	200	3,40	50	0,59

Ağruk	-	-	30	0,54	30	0,65	80	1,36	90	1,05
Anduzlu	1740	19,98	880	15,91	520	11,21	150	2,55	330	3,86
Arpacı (Ayubükü)	-	-	-	-	-	-	-	-	1120	13,11
Atdutan	540	6,20	300	5,42	330	7,11	450	7,65	230	2,69
Bayramoğlu	1800	20,67	-	-	-	-	-	-	-	-
Cebrazil	-	-	220	3,98	220	4,74	240	4,08	240	2,81
Çepniköy	-	-	80	1,45	80	1,72	720	12,24	90	1,05
Demircülü	180	2,07	180	3,25	210	4,53	220	3,74	330	3,86
Döğer (Dikmen)	-	-	240	4,34	250	5,39	350	5,95	190	2,22
Espiyalı	1800	20,67	1160	20,98	1030	22,20	1050	17,86	1060	12,41
İncirlik me'a Depe	-	-	20	0,36	20	0,43	20	0,34	20	0,23
Kandavur	540	6,20	310	5,61	320	6,90	420	7,14	250	2,93
Kaşderesi	-	-	-	-	-	-	-	-	2060	24,12
Keçiköy	-	-	80	1,45	140	3,02	30	0,51	90	1,05
Koz	-	-	150	2,71	150	3,23	150	2,55	90	1,05
Kurugeriş	-	-	100	1,81	40	0,86	30	0,51	160	1,87
Manastır	-	-	40	0,72	40	0,86	40	0,68	40	0,47
Oğulluca	-	-	370	6,69	250	5,39	390	6,63	180	2,11
Tafnal	-	-	60	1,08	60	1,29	50	0,85	60	0,70
Tafnalcuk	-	-	60	1,08	60	1,29	160	2,72	240	2,81
TOPLAM	8710	100	5530	100	4640	100	5880	100	8540	100

Espiye ve çevresi Trabzon sancağına tabi olmakla beraber 1554 ve 1583 tarihli tahrir kayıtlarında bu bölgeden hane başına 5'şer akça niyabet resmi alındığı görülmektedir¹¹⁰. Muhtemelen bu vergi hane başına 2 akça olarak alınan yaylak resmi ile birlikte değerlendirilmiştir¹¹¹. 1554 yılı kayıtlarına göre Espiye ve çevresinde 275 akça, 1583'te de 2605 akça niyabet vergisi alınmaktaydı. Bu vergi 1554'te toplam raiyyet resmi içinde yaklaşık % 5,

¹¹⁰ BOA, *TD*, nr. 288, s. 568-643; TK. KKA, *TD*, nr. 43, s. 67b-130a.

¹¹¹ Yaylak resmi ile ilgili olarak bk. BOA, *MAD*, nr. 828, s. 744.

1583'te de % 29'luk bir orana sahipti¹¹². Niyabet resimleri asayiş ve nizamın sağlanması için alınmaktaydı¹¹³. Trabzon sancağı'nda dolayısıyla Espiye bölgesinde alınan niyabet resmini bâd-ı hevâ gurubu içinde değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü bu vergi bölgede devamlı bir vergi haline gelmiştir. Devamlı bir vergi haline getirilen resimler bâd-ı hevâ gurubundan çıkmakta ve müstakil bir vergi olarak değerlendirilmektedir¹¹⁴.

TABLO IV: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Bugünkü Espiye İlçesi'nde Reâyâdan Alınan Vergiler

<i>Reâyâdan Alınan Vergi Çeşitleri</i>	1486 Yılı		1515 Yılı		1554 Yılı		1583 Yılı	
	<i>Akça</i>	%	<i>Akça</i>	%	<i>Akça</i>	%	<i>Akça</i>	%
Resm-i Bennak	654	100%	4173	53,31	3197	56,26	4218	46,16
Resm-i Caba	-	-	1423	18,18	351	6,18	2164	23,68
Öşr-i Zeminhâ	-	-	432	5,52	213	3,75	-	-
Resm-i İспенçe	-	-	-	-	-	-	150	1,64
Resm-i Niyabet	-	-	-	-	275	4,84	2605	28,51
Resm-i Cerayim	-	-	840	10,73	160	2,82	-	-
Resm-i Arusiyye	-	-	960	12,26	869	15,29	-	-
Bâd-ı Hevâ	-	-	-	-	470	8,27	-	-
Adet-i Deştbanî	-	-	-	-	148	2,60	-	-
TOPLAM	654	100%	7828	100%	5683	100%	9137	100%

Resm-i arusiyye ve resm-i cerayim vergilerine gelince; bunlar zuhurata bağlı vergiler olup, önceden ne kadar olacağını tespit etmek mümkün değildir. *Tahrir Defterleri*'nde bunlarla ilgili verilen rakamların tahmini olduğu düşünülmektedir. Nitekim bir iskan biriminde bir yıl içinde kaç kız ve kaç dulun evleneceğini, kaç kişinin suç işleyeceğini tespit etmek mümkün değildir. Resm-i arusiyye evlenen kızlardan ve evlenen dul kadınlardan alınan bir vergi idi. Resm-i cerayim ise halk arasında meydana gelen her türlü kavga, yaralama, adam öldürme ve zina gibi suçları işleyenlerden alınan bir vergidir. Zuhurata bağlı yani ârizî vergiler bâd-ı hevâ olarak da anılmaktadır. Ârizî vergilerden olan resm-i arusiyye 1515'te toplam raiyyet rüsumu içinde

¹¹² Bk. Tablo IX.

¹¹³ Barkan, *XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Mali Esasları, Kanûnlar*, I, İstanbul 1943, s. 268; Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi*, II, 3. bs., İstanbul 1979, s. 303 dñn. 1, 307-308, 310.

¹¹⁴ Bahaeddin Yediyıldız, *Ordu Kazası Sosyal Tarihi*, Ankara 1985, s. 127.

yaklaşık % 12, 1554'te % 15; resm-i cerayim de 1515'te % 11, 1554'te % 3'lük bir orana sahipti¹¹⁵.

Zuhurata bağlı vergilerden olan bâd-ı hevâ 1554 tarihli arşiv kayıtlarında Espiye ve çevresinde toplam 470 akçalık bir meblağa sahipti. Bu vergi toplam raiyyet rüsumu içinde yaklaşık % 8'lik bir orana tekabül ediyordu.

Adet-i deştânîye gelince; bu vergi de zuhurata bağlı bir vergi olup, zamanla düzenli vergilerden biri haline gelmiştir. Bu vergi önceleri herhangi bir şahsın at ve davarının başkasının ekinine girdiğinde ödediği para cezası iken, sonraları tarla, bağ, bahçe gibi ekili ve dikili alanları hayvanların ziyanından ve hırsızlardan korumak için tutulan kır bekçisine verilen düzenli bir vergi haline gelmiştir¹¹⁶. 1554 tarihli tahrir kayıtlarında adet-i deştânî Espiye yöresinde 148 akçalık bir yekûna sahip idi. Toplam raiyyet rüsumu içinde yaklaşık % 3'lük bir oran oluştuyordu¹¹⁷.

XV. ve XVI. yüzyıllarda Espiye yöresinde bulunan tarım alanlarında buğday, darı, arpa, pirinç, kuru soğan ve sebze gibi hububat ve bakliyat üretimi yapılıyordu. Bunlar “*öşür*” olarak vergilendirilmiştir. Dayanıklı zirai mahsullerin öşürleri aynî olarak alınmaktaydı. Ancak tahrir kayıtlarında bu mahsullerin vergi miktarı kile üzerinden hesaplanırken, bunların nakdi kıymeti de defterlere kaydedilmekteydi.

1486 yılı arşiv kayıtlarında Espiye yöresinde vergi alınan tahıl ürünlerinden yalnız darı (dihn-erzen)'ya rastlanmaktadır. Bu tarihte Espiye yöresinde ikamet edenlerden 118 kile darı vergi olarak alınmaktaydı¹¹⁸. Halkın ürettiği darının miktarının 1180 kile olduğu yapılan hesaplamalardan ortaya çıkmaktadır¹¹⁹. Darı üretimin Alahnas, Anduzlu ve Kandavur köylerinde yapıldığı görülmektedir¹²⁰. Kişi başına yılda yaklaşık 36 kg tahıl ürünü düşmekteydi. Bu kadar düşük miktardaki tahıl ürünü ile insanların hayatını sürdürmeleri mümkün değildir. Muhtemelen diğer köylerde de tahıl yetiştirilmekte, ancak buralarda yetiştirilen ürünün vergi alınacak miktarda

¹¹⁵ Bk. Tablo IX.

¹¹⁶ Yediyıldız, *aynı eser*, s. 122.

¹¹⁷ Bk. Tablo IX.

¹¹⁸ Tablo X.

¹¹⁹ Bk. Tablo XI.

¹²⁰ BOA, *MAD*, nr. 828, s. 62, 713, 714, 734, 742.

olmadığı düşünülmektedir. 1486'da darının tahrir kıymeti 4 akça idi¹²¹. 1515 yılında Espiye yöresinde tahıl ürünlerinden darının yanında arpa, buğday ve pirinç yetiştirildiği görülmektedir¹²². Arpa üretiminin Anduzlu, Atdutan, Çepniköy, Demircülü, Döğër, Espiyalu, Kandavur ve Oğulluca köylerinde yapıldığı ve toplam üretimin 1250 kile olduğu tespit edilmektedir¹²³. Buğday üretimi de Ağruk, Anduzlu, Atdutan, Cebrail, Demircülü, Döğër, Espiyalu ve Oğulluca köylerinde yapılmaktaydı¹²⁴. Bu tarihte üretimin 1800 kile olduğu ortaya çıkmaktadır. Pirinç üretiminin yalnız Adabükü köyünde yapıldığı¹²⁵ ve toplam üretimin 23 kileden ibaret olduğu anlaşılmaktadır¹²⁶. Piyaz (kuru soğan) üretiminden yalnız Espiyalu köyünde vergi alındığı¹²⁷ ve verilen vergiden üretimin çok düşük olduğu tespit edilmektedir¹²⁸. 1515'te Espiye yöresinde yetiştirilen tahıl ürününün 222912 kg olduğu, yılda kişi başına 93 kg düştüğü yapılan hesaplamalardan ortaya çıkmaktadır.

1554 yılı kayıtları incelendiğinde bugünkü Espiye sınırları dahilinde bulunan tarım alanlarında yapılan arpa üretiminin bir önceki tahrir orana % 51 oranında azaldığı tespit edilmektedir. Ancak bunun yanında darı üretiminin % 157 oranında artış gösterdiği gözlenmektedir. Buğday üretiminin de bir önceki tahrir orana 1800 kileden 280 kileye

¹²¹ Bostan, *aym eser*, s. 491.

¹²² Bk. Tablo X.

¹²³ Tablo XI.

¹²⁴ BOA, *TD*, nr. 52, s. 696, 697, 698, 699, 700, 714, 720, 721, 722.

¹²⁵ *Aym defter*, s. 713. Daha sonraki yüzyıllarda aynı köyde çeltik üretiminin yapıldığına dair bk. Yüksel, *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 277.

¹²⁶ Bk. Tablo XI.

¹²⁷ *Aym defter*, s. 696.

¹²⁸ Tablo X, XI.

TABLO XI: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Espiye Yöresi'nde Hububat ve Bakliyat Üretim Miktarı

Mahsuller	1486 Yılı			1515 Yılı			1554 Yılı		
	Öşr Yekûnü (Kile)	Üretim Yekûnü (Kile)	Kg Olarak Karşılığı	Öşr Yekûnü (Kile)	Üretim Yekûnü (Kile)	Kg Olarak Karşılığı	Öşr Yekûnü (Kile)	Üretim Yekûnü (Kile)	Kg Olarak Karşılığı
Arpa	-	-	-	125	1250	32070	61	610	15650,16
Darı	117,5	1175	30145,8	510,5	5105	144071,27	1303	13030	334297,68
Buğday	-	-	-	180	1800	46180,8	28	280	7183,68
Pirinç	-	-	-	2,3	23	590,088	-	-	-
Soğan	-	-	-	2	20	513,12	-	-	-

TOPLAM	117,5	1175	30145,8	819,8	8198	223425,28	1392	13920	357131,52

düşerek¹²⁹ beş misli azaldığı anlaşılmaktadır. Buğday üretimi yalnız Espiyalı ve Kandavur köylerinde yapılmaktaydı¹³⁰. Çeltikle ilgili kayıtlara 1554 yılı tahririnde rastlanmamaktadır. Muhtemelen bu dönemde elde edilen pirinç vergi alınacak düzeyde değildi. 1554 tarihli tahrir sonuçlarına göre bölgede 1392 kile tahıl ürünü vergi olarak alınmakta ve dolayısıyla üretim kapasitesinin 13920 kile olduğu ortaya çıkmaktadır. 13920 kile 357132 kg'a tekabül etmektedir¹³¹. Bu tarihte kişi başına 186 kg tahıl ürünü düşmektedir.

XVI. asırda Espiye yöresinde yetiştirilen tahıl ürünlerinin tahrir kıymetinde önemli oranlarda değişiklik olmamıştır. Nitekim bir kile buğdayın tahrir kıymeti 1515 ve 1554 tarihli kayıtlarda 8 akça olarak gösterilmiştir¹³². 1583'te bunun 12 akça değerinde olduğu görülmektedir¹³³. Darının kilesi 1486'da 4 akça iken 1515'te % 100 artarak 8 akçaya yükselttiği tespit edilmektedir¹³⁴. 1554'te bir önceki tahrirle oranla bir kilenin kıymetinde bir değişiklik olmamıştır¹³⁵. 1583'te 10 akçaya yükseldiği ortaya çıkmaktadır¹³⁶. Arpanın tahrir kıymeti 1515 ve 1554 tarihli kayıtlarda 7 akça iken¹³⁷ 1583'te 10 akçaya yükseldiği kaydedilmektedir¹³⁸. Kuru soğanın bir kilesinin tahrir kıymeti 1515 tarihinde 5 akça idi¹³⁹. 1515'te Adabükü köyünde yetiştirilen çeltiğin bir kilesinin tahrir kıymetinin 100 akça olduğu tahmin edilmektedir¹⁴⁰.

¹²⁹ BOA, TD, nr. 288, s. 589, 633; Tablo XI.

¹³⁰ XVIII., XIX. ve XX. yüzyıllarda Espiye ve çevresinde pirinç yetiştirildiğine dair bk. Temel Öztürk, "Trabzon'da Fiyatlar (1700-1750)", *Trabzon Tarihi Sempozyumu (6-8 Kasım 1998)*, s. 353; Yüksel, *Doğu Karadeniz Araştırmaları*, s. 132; a. mlf., *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 276-277; Sarısamancıoğlu, *aynı eser*, s. 109.

¹³¹ Tablo X, XI.

¹³² BOA, TD, nr. 52, s. 696, 697, 698, 699, 700, 714, 720, 721, 722; BOA, TD, nr. 288, s. 589, 633.

¹³³ TK. KKA, TD, nr. 43, s. 67b-130a.

¹³⁴ BOA, TD, nr. 52, s. 696-742.

¹³⁵ BOA, TD, nr. 288, s. 568-644.

¹³⁶ TK. KKA, TD, nr. 43, s. 67b-130a.

¹³⁷ BOA, TD, nr. 52, s. 696-742; BOA, TD, nr. 288, s. 568-644.

¹³⁸ TK. KKA, TD, nr. 43, s. 67b-130a.

¹³⁹ BOA, TD, nr. 52, s. 696.

¹⁴⁰ Bostan, *aynı eser*, s. 498.

Bir kg pirincin o tarihteki kıymetinin yaklaşık 4 akça olduğu ortaya çıkmaktadır.

1486 yılında tarımla uğraşan halkın elde ettiği tahıl ürününün 117,5 kilesi vergi alınmaktaydı. Bunun nakdi değeri 470 akçaya tekabül ediyordu. 1515'te ise 819,8 kile tahıl ve bakliyat ürünü olarak vergi verilmekte olup, bunun nakdi kıymeti 6639 akça idi. 1554'te tahıl üretiminin 1392 kilesi Espiye yöresinde vergi olarak alınmakta olup bunun nakdi değerinin 11451 akça olduğu görülmektedir¹⁴¹.

TABLO XII: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Bugünkü Espiye İlçesinde Hububat ve Bakliyattan Alınan Verginin Nakdi Değeri

Mahsuller	1486	1515	1554
	Akça	Akça	Akça
Arpa	-	875	428
Darı	470	4084	10799
Buğday	-	1440	224
Pirinç	-	230	-
Soğan	-	10	-
TOPLAM	470	6639	11451

XV. asır tahrir kayıtlarında bugünkü Espiye ilçesine tâbi yerleşim birimlerinde meyve yetiştirilip yetiştirilmediğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. XVI. yüzyılda ise bölgede üzüm, ceviz gibi meyvelerin yanında adı belirtilmeyen muhtelif meyvelerin yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Yetiştirilen üzümden Espiyalı köyünde 1515'te 600 sabur, 1554'te de 235 sabur üzüm sırası elde edildiği tespit edilmektedir¹⁴². Üretilen şıranın bir saburunun tahrir kıymeti 1515'te 7 akça iken 1554'te 20 akçaya yükseldiği yapılan hesaplamalardan ortaya çıkmaktadır.

1515'te Espiye yöresinde yaklaşık 500 kile ceviz üretilmişti¹⁴³. Bunun önemli bir bölümü sırasıyla Kurugeriş, Alahnas, Çepniköy, Espiyalı ve Oğulluca köylerinde elde edilmişti. Bu köylerin dışında büyük oranda olmamakla beraber Adabükü, Atdutan, Cebail, Demircülü, Döğeri ve

¹⁴¹ Bk. Tablo XI, XII.

¹⁴² BOA, TD, nr. 52, s. 699; BOA, TD, nr. 288, s. 589. Ayrıca bk. Tablo XIII.

¹⁴³ Bk. Tablo XIII.

Kandavur köylerinde de ceviz üretildiği görülmektedir¹⁴⁴. 1554 tarihli kayıtlarda yalnız Alahnas ve Espiyalu köylerinde cevizin kaydına rastlanmaktadır¹⁴⁵. Bu tarihte ceviz üretim miktarının yaklaşık 86 kile olduğu tespit edilmektedir¹⁴⁶.

¹⁴⁴ BOA, *TD*, nr. 52, s. 614-616, 696-742, 761.

¹⁴⁵ BOA, *TD*, nr. 288, s. 589, 643-644.

¹⁴⁶ Bk. Tablo XIII.

Espiye yöresinde yetiştirilen meyveler içinde muhtelif “meyve” olarak kaydedilenlerin önemli bir yekûn teşkil ettiği toplam meyve hasılı içinde 1515’te % 63, 1554’te de % 73’lük bir orana sahip olmasından anlaşılmaktadır.

XVI. yüzyılda Espiye çevresinde bir endüstri bitkisi olan kendir üretiminin yapıldığı muhtelif kayıtlardan ortaya çıkmaktadır. 1515’te Alahnas, Anduzlu, Atdutan, Cebrail, Çepniköy, Demircülü, Döğer, Kandavur ve Oğulluca köylerinde bu bitki yetiştirilirken¹⁴⁷, 1554 tarihli kayıtlarda yalnız Alahnas ve Espiyalı köylerinin kayıtlarında görülmektedir¹⁴⁸. 1515’te kendirden 409 akça vergi alınırken, 1554’te bunun 258 akçaya düştüğü dolayısıyla kendir üretiminin azaldığı ortaya çıkmaktadır¹⁴⁹. Nitekim 1515’te Espiye yöresinde 818 batman kendir üretilirken 1554’te bunun 516 batmana düştüğü tespit edilmektedir. 1515’te üretilen kendirin kilogram olarak karşılığı 18814, 1554’te de 11868 kg olduğu yapılan hesaplamalardan meydana çıkmaktadır¹⁵⁰.

Teknik işletmelere gelince: Bunlar köylerde bulunan değirmenler olup 1515’te 8, 1554’te 10 göz olduğu tespit edilmektedir¹⁵¹. 1515 yılında 8 değirmenden 5 adeti şahıslara ait (2’si vakıf), 3’ü de halkın ortak malı olduğu anlaşılmaktadır. 1554 yılı kayıtlarına göre toplam 10 göz değirmenin 4 adeti şahıs malı (biri vakıf), 6 adeti de halkın ortak malı idi¹⁵². 1554’teki değirmenlerden birinin çalışamaz durumda olduğu hasılı yazılmamasından anlaşılmaktadır¹⁵³. Her bir göz değirmen için yılda 20 akça vergi alınmaktaydı¹⁵⁴. 1515 yılında Alahnas, Anduzlu, Çepniköy, Döğer, Espiyalı, Keçiköy ve Oğulluca köylerinde değirmen bulunmaktaydı. 1554’te Adabükü köyünde 3, Alahnas köyünde 2, Döğer, Keçiköy, Koz, Manastır ve Oğulluca köylerinde birer adet değirmen vardı.

¹⁴⁷ BOA, TD, nr. 52, s. 614, 616, 697, 698, 699, 700, 714, 718, 720, 721, 722, 741, 761.

¹⁴⁸ BOA, TD, nr. 288, s. 589, 644.

¹⁴⁹ Bk. Tablo XIV.

¹⁵⁰ Tablo XIV, XV.

¹⁵¹ BOA, TD, nr. 52, s. 615-616, 696, 698, 718, 720, 721; BOA, TD, nr. 288, s. 570, 588-589, 628, 631, 632, 634, 643-644.

¹⁵² Bk. Tablo XIV.

¹⁵³ Aynı defter, s. 589.

¹⁵⁴ Tablo XIV.

TABLO XV: XVI. Yüzyılda Bugünkü Espiye İlçesi'nden Kendirden Alınan Öşrün Miktarı Üretim Yekûnü ve Kg Olarak Karşılığı

<i>Yıllar</i>	<i>Öşr Yekûnü (Batman)</i>	<i>Üretim Yekûnü (Batman)</i>	<i>Kg Olarak Karşılığı</i>
1515	81.8	818	18814 Kg
1554	51.6	516	11868 Kg

XVI. yüzyılda Espiye yöresinde koyun beslendiği alınan resm-i ganem vergisinden anlaşılmaktadır. İki koyuna bir akça vergi alındığına göre¹⁵⁵, 1515'te 670 baş koyun, 1554'te de 682 baş koyunun beslendiği ortaya çıkmaktadır. 1515'teki kayıtlara göre; Alahnas, Anduzlu, Atdutan, Cebail, Çepniköy, Demircülü, Döğer, Espiyalı, Kandavur, Kurugeriş ve Oğulluca köylerinde koyun beslenirken, 1554 tarihli kayıtlara göre yalnız Alahnas, Adabükü, Çepniköy, Döğer ve Espiyalı köylerinde beslenmekteydi¹⁵⁶. 1515'te en çok koyunun Alahnas ve Espiyalı köylerinde, 1554'te de sırasıyla Espiyalı, Alahnas ve Çepniköy'de olduğu ortaya çıkmaktadır¹⁵⁷.

XV. ve XVI. yüzyıllarda Espiye yöresinde “öşr-i kovan”, “resm-i kovan” ve “öşr-i asel” adıyla arıcılıkla ilgili vergi alındığı görülmektedir. 1486'da yalnız Alahnas ve Kandavur köylerinde, 1515 yılında 19 köyden 13'ünde, 1554'te ise 7 köyde arıcılık yapıldığı tahrir kayıtlarından ortaya çıkmaktadır¹⁵⁸. 1486'da en çok balın Kandavur köyünde, 1515'te Keçiköy'de, 1554'te de Alahnas köyünde üretildiği anlaşılmaktadır¹⁵⁹.

XV. ve XVI. yüzyıllarda Espiye çevresinde avcı kuşlarındandoğan (baz) ve atmacaya ait yuvalar mevcuttu. 1486'da üçü Bayramoğlu, ikisi Alahnas ve biri de Anduzlu'da olmak üzere toplam 6 kıt'adoğan yuvası kaydedilmiştir.

¹⁵⁵ Yediylıldız, *aymı eser*, s. 152.

¹⁵⁶ BOA, *TD*, nr. 52, s. 614, 616, 696, 697, 698, 699, 700, 714, 718, 720, 721, 722, 741-742, 761; BOA, *TD*, nr. 288, s. 580, 589, 631, 643-644.

¹⁵⁷ Bk. Tablo XVI.

¹⁵⁸ BOA, *MAD*, nr. 828, s. 62, 713, 714; BOA, *TD*, nr. 52, s. 614, 616, 696, 697, 698, 699, 700, 714, 718, 720, 721, 722, 740, 741, 742, 761; BOA, *TD*, nr. 288, s. 570, 577, 581, 589, 631, 643, 633, 634, 635, 641, 643, 644.

¹⁵⁹ Bk. Tablo XVI.

Her doğan yuvasından 50 akça olmak üzere toplam 300 akça vergi alındığı görülmüştür¹⁶⁰. 1515 yılında doğan yuvalarının 4 kıt'a, 1554'te de 7 kıt'a olduğu tespit edilmiştir¹⁶¹. XVI. asırda da her doğan yuvasından 50 akça vergi alınmıştır.

Atmaca yuvalarına gelince; bunların 1515'te iki kıta olarak Anduzlu köyünde¹⁶², 1554'te de bir kıta olarak Oğulluca köyünde olduğu arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır¹⁶³. Atmaca yuvalarının her bir kıtasından 20 akça vergi alınmaktaydı¹⁶⁴.

¹⁶⁰ BOA, *MAD*, nr. 828, s. 713, 719, 734, 742.

¹⁶¹ BOA, *TD*, nr. 52, s. 614, 616, 698, 720; BOA, *TD*, nr. 288, s. 589, 590, 631, 632, 641, 643.

¹⁶² BOA, *TD*, nr. 52, s. 698.

¹⁶³ BOA, *TD*, nr. 288, s. 632.

¹⁶⁴ Bk. Tablo XVI.

1554 tarihli tahrir kayıtlarında *Alahnas iskelesi* adıyla ve Hacı b. Veli'nin özel mülkü olduğu belirtilen bir iskele kaydına rastlanmaktadır. Bu iskelenin gelirinden vergi alınmadığı Alahnas köyünün hasılı yazılırken iskele gelirinin vergi dışında tutulmasından anlaşılmaktadır¹⁶⁵. 1583 tarihli kayıtlarda burası “*mezrea-i iskele der-karye-i Alahnas*” olarak geçmektedir. Gelevara ırmağı yakınında olduğu düşünülen bu iskeleye sandal ve melekse adıyla zikredilen kayıkların yanaştığı ve bu iskeleden nakledilen mallardan belirli bir vergi alındığı ve bunun toplam 1000 akça olduğu belirtilmektedir¹⁶⁶. 1583 tarihli *Tahrir Defteri*'ne sonradan eklenen 1767 ve 1768 tarihli iki ayrı belgeden Espiye iskelesinin, Tirebolu'dan 2,5 saat uzaklıkta olduğu ve Kürtün nahiyesine tâbi Alahnas köyü sınırları içinde bulunduğu ortaya çıkmaktadır¹⁶⁷. Daha sonraki yüzyıllarda Espiye iskelesi olarak kayıtlarda geçen bu iskelenin bölgede madenlerin işletmeye başlanmasıyla birlikte önemli bir konuma geldiği bilinmektedir. XVII. yüzyılın son çeyreğinde bugünkü Espiye ilçesi sınırları dahilinde bulunan iskan birimlerinde 164 avarız vergisi veren hane ile 101 muaf hane bulunuyordu¹⁶⁸. Alahnas köyünde 86 ve Espiyalı köyünde 15 hane avarız vergisi vermekten muaf tutulmuştu. Avarız tahrir kayıtlarına göre, Espiyalı köyündeki muaf zümreler Espiyalı camiinin tamir ve bakımını yapmak ve Gelevara köprüsü üzerinde at geçmeye imkan verecek köprü yapmakla yükümlüydü. Alahnas köyündeki kalabalık muaf gurubu Gelibolu adlı mahalden Harşit nehrine varıncaya kadar olan derbentleri tamir ve ihya etmekle görevlendirilmişlerdi¹⁶⁹. Muhtemelen bu iki köydeki avarızdan muaf zümreler Espiye ve Harşit çevresindeki madenlerin Espiye iskelesine nakil yollarını gözetlemek, yolları ulaşım açmakla yükümlü idiler. 1681 ve 1683-1684 tarihli *Avarız Defterleri*'nde yer alan bilgilere göre; bu dönemde en az çok avarız hanesi Dikmen ve Adabükü köylerinde, en az da Anduzlu ve Atdutun köylerindeydi¹⁷⁰. Bu da Gelevara (Espiye) ırmağı cihetindeki ve özellikle Espiye iskelesi ile ilişkili köylerin iktisadî açıdan daha iyi konumda

¹⁶⁵ *Aynı defter*, s. 644.

¹⁶⁶ TK. KKA, TD, nr. 43, s. 131b.

¹⁶⁷ *Aynı defter*, s. 120a.

¹⁶⁸ BOA, KK, MK, nr. 2697, s. 71b, 72a-72b, 78b-79a, 79b, 81a, 82b-83a, 83b; BOA, KK, MK, nr. 2703, s. 48a-48b.

¹⁶⁹ BOA, KK, MK, nr. 2697, s. 82b-83a, 83b.

¹⁷⁰ Bk. Tablo VI.

olduğunu düşündürmektedir. XVII. yüzyılın son çeyreğinde Espiye ve çevresindeki köylerde 20 hane 1 avarız hanesi sayılmaktaydı¹⁷¹. 1681 yılında Espiye yöresinde avarız hane sayısı yaklaşık 8 hane ve 2 rub' olduğu 1683-1684 tarihli avarız kayıtlardan ortaya çıkmaktadır¹⁷².

TABLO XVII: XV. ve XVI. Yüzyıllarda Bugünkü Espiye İlçesi Sınırları Dahilindeki Köylerden Alınan Vergi (Hasıl) Miktarı

Köyler	1486 Yılı		1515 Yılı		1520 Yılı		1554 Yılı		1583 Yılı	
	Vergi Hasıl	%	Vergi Hasıl	%	Vergi Hasıl	%	Vergi Hasıl	%	Vergi Hasıl	%
Alahnas	748	27,5	3499	17,33	6241	25,29	7093	31,11	18140	27,81
Adabükü	-	-	350	1,73	130	0,53	448	1,97	1750	2,68
Ağruk	-	-	266	1,32	266	1,08	266	1,17	419	0,64
Anduzlu	270	9,9265	824	4,08	1628	6,60	423	1,86	2950	4,52
Arpacı (Ayubükü)	-	-	-	-	-	-	-	-	3000	4,60
Atdutan	95	3,4926	1120	5,55	1120	4,54	1660	7,28	3650	5,60
Bayramoğlu	954	35,074	-	-	-	-	-	-	-	-
Cebrail	-	-	247	1,22	246	1,00	246	1,08	3000	4,60
Çepniköy	-	-	1006	4,98	1000	4,05	1399	6,14	1900	2,91
Demircülü	70	2,5735	483	2,39	649	2,63	180	0,79	740	1,13
Döğer (Dikmen)	-	-	1828	9,06	1826	7,40	2284	10,02	3285	5,04
Espiyalı	260	9,5588	4882	24,19	4630	18,76	2558	11,22	6203	9,51
İncirlik me'a Depe	-	-	104	0,52	104	0,42	124	0,54	200	0,31
Kandavur	323	11,875	931	4,61	931	3,77	993	4,36	2184	3,35
Kaşderesi	-	-	-	-	-	-	-	-	1700	2,61
Keçiköy	-	-	498	2,47	498	2,02	498	2,18	450	0,69
Koz	-	-	388	1,92	408	1,65	658	2,89	1377	2,11
Kurugeriş	-	-	535	2,65	468	1,90	574	2,52	813	1,25
Manastır	-	-	264	1,31	300	1,22	300	1,32	500	0,77
Oğulluca	-	-	2289	11,34	3479	14,10	2360	10,35	10161	15,58
Tafnal	-	-	204	1,01	204	0,83	286	1,25	1200	1,84
Tafnalcuk	-	-	467	2,31	554	2,24	448	1,97	1600	2,45
TOPLAM	2720	%100	20185	%100	24682	%100	22798	%100	65222	%100

¹⁷¹ Bk. BOA, KK, MK, nr. 2703, s. 48a-48b.

¹⁷² *Aynı defter*, s. 48a-48b. Ayrıca bk. Tablo VI.

Sonuç olarak bir Çepni Türkmenleri yurdu olan Espiye ve çevresinin XV. ve XVI. yüzyıllarda büyük çapta bir nüfus hareketliliğine sahne olduğu nüfusun yaklaşık bir asırda üç misli artmasından anlaşılmaktadır. 1486-1515 yılları arasında bölgede 13 yeni köyün kurulması Çepnilerin bölgeye yeni nüfus aktardıklarının bir göstergesidir. Nüfus yoğunluğunun özellikle XVI. yüzyılın sonlarına doğru, iskelesi ve madenle ilişkisi bulunan yerleşim yerlerine doğru kaydığı gözlenmektedir.

Bugünkü Espiye ilçesi yerleşim birimlerinde yaşayan halkın XV. yüzyıldan XVI. yüzyılın son çeyreğine kadar iktisadî yönden iyi bir konumda olmadıkları, halkın zaruri ihtiyaçlarını güçlüklerle karşıladığı tahrir verilerinin değerlendirilmesinden ortaya çıkmaktadır. Ancak XVI. yüzyılın son çeyreğinde nüfusun yanında vergi hasıllarının bir asırlık dönemde nüfusa oranla yirmi misli daha fazla artmış olması¹⁷³ bölgede iktisadî canlılığın başlangıcının bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Nitekim 1583 tarihli kayıtlarda Alahnas (Espiye) iskelesinin 1000 akçalık hasılı olması ve 1681 tarihli kayıtlarda 9 köyün avarız vergisi verebilecek konumda bulunması iktisadî canlılığın işaretleridir. Özellikle nüfus ve iktisadî bakımdan Alahnas ve Espiye köylerinin ön plana çıkması, Espiye (Alahnas) iskelesinin kurulup bir canlılık göstermeye başlaması, XVII. ve XVIII. yüzyılda Kürtün (Tirebolu) kazasının en büyük maden istihsal merkezlerinin Espiye ve Alahnas (Lahnas) bölgelerinin olması, Espiye iskelesinin bu yüzyıllarda Gümüşhane madenlerinin en önemli sevkıyat merkezlerinden biri bulunması Espiye kasabasının kuruluşunu sağlamıştır.

¹⁷³ Bk. Tablo XVII.

Handwritten musical notation on two pages, numbered ۷۸۵ and ۷۸۶. The notation consists of lines with various symbols and characters, likely representing musical notes and lyrics in a historical script.

Page ۷۸۵ (Left):

- Top line: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- First system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Second system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Third system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Fourth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Fifth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Sixth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Seventh system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Eighth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Ninth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵
- Tenth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۵

Page ۷۸۶ (Right):

- Top line: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- First system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Second system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Third system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Fourth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Fifth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Sixth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Seventh system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Eighth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Ninth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶
- Tenth system: $\frac{1}{2}$ ۷۸۶

Tirebolu Şer'iyeye Sicillerine Göre Espiye (1788-1914)

*Süleyman BEYOĞLU**

Şer'iyeye sicilleri, bir kaza merkezinde kadılar tarafından tutulan hüküm, hüccet, buyrultu, tezkere, temessük, ilâm, ferman, berat, tereke, vekaletnâme ve sâir hükümlerin kayd olunduğu defterlerdir. Her kadı şer'iyeye sicili tutmakla yükümlüdür. Bu defterlerde siyasî tarihin yanı sıra askerî, sosyo-ekonomik, kültürel, idarî, merkezle olan münasebetler ile günlük yaşam ve şahıslarla ilgili her türlü bilgiler bulunmaktadır. Bu sebeple yerel ve sosyal tarih araştırmalarında bütün ayrıntıların bulunabileceği bu defterler vazgeçilmez kaynaklardır. Günümüze ulaşan 10 adet Tirebolu Şer'iyeye Sicili 1805-1814 sıra numarasıyla Ankara Milli Kütüphane'de bulunmaktadır. Tirebolu Şer'iyeye sicillerinin 3'ü yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Bu sicillerden 1805 numaralı ilk sicil (1788-1858)¹, 1807 numaralı üçüncü sicil (1875-1879)² ve 1813 numaralı dokuzuncu sicil (1909-1910)³ yılları arasını kapsamaktadır. Söz konusu yıllarda Tirebolu'ya bağlı bir köy statüsünde bulunan Espiye ilgili kayıtlar kaza merkezi Tirebolu Şer'iyeye sicillerinde yer almaktadır. Bu

* Prof. Dr., MÜ Fen-Edebiyat Fakültesi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı Başkanı.

¹ Ayhan Yüksel tarafından İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak (2002) hazırlanmış ve 2003 yılında "*Tirebolu: Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788-1858)*" adıyla kitap olarak yayınlanmıştır.

² Bilge Bakkal tarafından İstanbul Üniversitesi'nde 1999 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

³ Jülide Çiftçi tarafından Marmara Üniversitesi'nde 1999 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

çalışmada Tirebolu Şer'îye sicillerinde rastlanılan Espiye ile ilgili bazı hükümler değerlendirilecektir.

Espiye, 1682'de 15 erkek nüfusa (yaklaşık elli kişi) sahip küçük bir sahil köyü idi. Bu köyde yaşayanlar Gelevera Deresi üzerinde atların da geçmesine uygun köprünün yapım ve bakımı yanında burada bulunan camiin tamiriyle de yükümlüydüler⁴. Espiye, daha sonraki yıllarda iskelesi, madenleri, tarıma uygun arazisi dolayısıyla büyüdü ve gelişti. Espiye madeni de Gümüşhane ve Harşit vadisi boyunca işletilen diğer madenler gibi Gümüşhane maden mukataasına bağlı idi. Bu madenlerin İstanbul'a naklinde Tirebolu ve Espiye iskeleleri kullanılıyordu. Espiye gümüşlü kurşun madeni ve iskelesinden yapılan taşımacılık dolayısıyla her zaman önemli yerleşim yeri olmuştur⁵. Nitekim Espiye'den maden sevki ile ilgili 1728 tarihli bir fermanın olması da bu durumunu teyit etmektedir⁶. XVII.yüzyıl başlarında Görele kazası mukataası reayasından olan Çepni taifesinden bazı kimseler yerlerini terk ederek etrafa dağılmışlardır. Bunlar Trabzon-Giresun arasında halka bazı zararlar vermişlerdir. Yapılan şikayetlerden sonra üzerlerine asker sevk edilince Çepni taifesi kış şartlarından yararlanarak Espiye madenine kaçmışlar ve buraya yerleşmişlerdir. 1732 yılında Espiye madeni eminine gönderilen bir emirde bu Çepni taifesinin eski yerleri olan Görele kazasına yerleştirilmeleri istendi⁷. 1742-1743 tarihlerinde Espiye maden ocakları, Gümüşhane mülhakatına bağlı diğer ocaklardan üretim bakımından çok verimliydi. Espiye madenlerinden aynı yıl 149.553 dirhem gümüş, 5.197,5 dirhem altın ve çok miktarda bakır elde ediliyordu⁸.

⁴ Feridun Emecen, *Doğu Karadenizde İki Kıyı Kasabasının Tarihi: Bulancak-Piraziz*, İstanbul 2006, s. 24.

⁵ XVIII. yüzyıllarda en faal maden ocakları arasındaki Espiye madenlerinin yeri hakkında bk. Osman Köse, "XIX. Yüzyılda Gümüşhane Madenleri", *Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu (3-5 Mayıs 2001)*, Trabzon 2002, s. 295-297.

⁶ Ahmet Refik, *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri (966-1200)*, İstanbul 1989, s. 30.

⁷ Aynı eser, s. 188-189.

⁸ Mustafa Altunbay, "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Gümüşhane ve Yöresindeki Madencilik Faaliyetleri", *Trabzon Tarihi Sempozyumu Bildirileri (6-8 Kasım 1998)*, Trabzon 2000, s. 388-389.

Tirebolu âyanlarından Kelalioğulları şekavet ile ortaya çıkarak 1750'den itibaren Gümüşhane Esbiye madeni ile irtibatlı bulunan Tirebolu voyvodalığını ele geçirmişti⁹. Aynı tarihte Espiye madeninden 237 iş gününde 3,805 kg. altın, 85,8 kg gümüş elde edilmekteydi¹⁰. Mesela 1790 yılında Espiye'ye bağlı madenlerde üretilen 3082 vukiyye (bir okka: 1282 gr.) ve 116 külçe bakır Tirebolulu Osman Reisin gemisi ile İstanbul'a sevk edildi. 25 Eylül 1790 tarihindeki bir fermanan anlaşıldığına göre; Trabzon, Esbiye ve Tirebolu iskelelerinde maden çıkarma ve ticaret izni olmayanların bakır kaçakçılığı yaptığı anlaşılmaktadır¹¹. Vilayete gönderilen fermana yetkisi olamayanların bir vukiyye bile olsa gemilerle bakır götüremeyeceği ve kaçakçılık yapanların cezalandırılması istenmiştir. Nitekim 1 Mayıs 1791'de çıkan başka bir fermanla Gümüşhane Eminî Hafız Mehmed Efendi'ye Espiye madenlerinin işletilmesi emri verilmiştir. 1793-1794 yıllarında Espiye Maden Emininin iki yıllık maaşı 2000 guruştur¹². Şer'iyye sicillerindeki başka bir hükümden anlıyoruz ki, Espiye ve sair madenlerden *tutar* bakırın batmanı 120 para ve *tutmaz* bakırın batmanı 100 paraydı. Ancak madenciler fırında bakırdan çok miktarda kayıp verdiklerinden zarar ediyorlardı. Hatta kendilerine maden imali için verilen sermayeleri dahi ödeyemiyorlardı. Böylece Darbhane-i Amire'nin sermayesinin de ziyan olmasına neden oluyorlardı¹³. Devletin ve madencilerin zararlarını önlemek için 1224/1839 senesinden itibaren gümüşün her dirhemine 4'er para zam ile 12'ser paraya, iki çeşit bakıra da 25'ser para zam ile tutar bakırın batmanı 140'ar ve tutmaz bakırın batmanı 125'ser paraya yükseltildi. Başka bir hükümde ise Espiye köyünden bazı kimselerin yaptığı hizmetlere karşılık olsa gerek vergiden muaf oldukları anlaşılmaktadır. Espiye'de Yavuz Sultan Selim'in tayin kurduğu Gülbahar Hatun Tekkesi Vakfı da bu yerleşim yeri için çok önemlidir. Bu vakıf ve mukataasıyla ilgili Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde ayrı bir defter bulunmaktadır. Gülbahar

⁹ Feridun Emecen, "Doğu Karadeniz'de Âyanlık: Tirebolulu Kethüdazade Mehmed Emin Ağa", *Belleten*, LXV (Nisan 2001), s. 197.

¹⁰ Halil Sahillioğlu, "Altın", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* [=DİA], II, İstanbul 1989, s. 535-536.

¹¹ Ayhan Yüksel, *Tirebolu: Bir sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788-1858)*, İstanbul 2003, s. 34-46.

¹² M. Altunbay, "aynı makale", s. 387.

¹³ A. Yüksel, *aynı eser*, s. 163.

Hatun Vakfı Mukataasına bağlı bölgede otuz adet yayla vardı. Ayrıca fındık bahçesi, hayrat olarak bir çalılık, bir mezarlık bulunuyordu. Yine Espiye’de Gülbahar Hatun Camii ile buraya bağlı Yağlıdere-Tekke köyünde 1544 tarihli Hacı Abdullah Halife Camii, zaviyesi, türbesi, misafirhanesi vardı. Yine burada 1334 (1918)’den önce yapılan Kunduz Mahallesi Camii, 1295 (1879)’te inşa edilen medrese, Sınır köyündeki medrese vakıf statüsünde idi¹⁴.

Espiye’li Hacı Mahmud-oğlu Halil Ağa kendi toprağında oturan göçmenlerden senelik hane başına 10 guruş almaktaydı¹⁵. Halil Ağa’nın göçmenlerden gerek kışlak ve gerek salyane vergisi olarak ev başına 10’ar guruştan fazla alamayacağı 20 Mayıs 1805’de hükme bağlandı. Yine Tirebolu, Yağlıdere, Lahnas, Dikmen, Çukur, Boynuyoğun, Karakaya, Mursal, İsrail, Danışman, İnköy, Köşeler, Ağcakinise, Eymür ve Esbiye’den nezire bend olup hüccete kayd olunan şahısların isimleri yer almaktadır. Bu isimler arasında Esbiye’den nezire bend olarak Halil Bölükbaşı, Siyami-oğlu Ahmed İhtiyar, Hacı Mahmud-oğlu Halil Ağa sayılmaktadır¹⁶.

Şer’iye sicillerindeki başka bir kayıt 19 Şevval 1258/28 Ağustos 1872 tarihinde Ordu’da ticaret yapan ve memleketi Trabzon’a giderken Espiye yakınlarında denizde boğulan Mollaoğlu Ruşen’in veraset davası ile ilgilidir. Boğulan Ruşen’in denizden çıkan sandığında bulunan eşya ve parası varisi olan amcası Mustafa’ya teslim edilmiştir¹⁷. 12 Mayıs 1295/24 Mayıs 1879’da Esbiye köyünde bulunan Karadere Ormanı’nda da otlayan 300 guruş değerindeki 1 öküz halen tutuklu bulunan Fakoğlu Ali ile kimliği bilinmeyen bir arkadaşı tarafından kaçırılıp kesilmişti. Öküzün yalnız derisini alan zanlılar kaçarken çoban Köpek oğlu Panayot tarafından görülmüştü. Çoban Köpek oğlu Panayot da Fakoğlu Ali tarafından dövülmüştü. Öküzün sahibi

¹⁴ Naci Yüngül, “Giresun’un Espiye İlçesinde Yavuz Sultan Selim’in Tesis Ettiği Gülbahar Hatun Tekkesi Vakfına Ait Vesikaların Değerlendirilmesi”, *Vakıflar Dergisi*, XV (Ankara 1982), s. 101-116; Haşim Karpuz, “Giresun Espiye ilçesine Bağlı Tekke Köyü’ndeki Gülbahar Hatun Hacı Abdullah zaviyesine Bağlı Yapılar” *Vakıflar Dergisi*, XV (Ankara 1982), s. 117-125; Sadi Bayram, “Giresun İli Vakıflarına Toplu Bir Bakış”, *Giresun Tarihi Sempozyumu (24-25 Mayıs 1996)*, İstanbul 1997, s. 367-377.

¹⁵ A. Yüksel, *aynı eser*, s. 203.

¹⁶ A. Yüksel, *aynı eser*, s. 208-209.

¹⁷ A. Yüksel, *aynı eser*, s. 29.

Esbiye'den Rum milletinden Keşişoğlu Konstantin'in şikayeti üzerine Fakoğlu Ali yakalandı. Fakoğlu Ali tutuklandıktan sonra verdiği ifadesinde olayı inkâr etti. Daha sonra çoban Panayot'un ifadesi ve Fakoğlu Ali'nin sabıkası dikkate alınarak öküzü çaldığı ve telef ettiği anlaşıldı. Diğer görgü şahitleri de Fakoğlu Ali'yi elbiselerinden teşhis ettiler. Esbiyeli Abidinoğlu Molla Bilal, Mıcıkoğlu Hacı Osman, Kürneoğlu Hüseyin verdikleri ifadelerle öküzün Fakoğlu Ali ve arkadaşı tarafından çalındığı ve telef edildiğini beyan ettiler. Suçlulardan kimliği belirlenemeyen şahsın Bereket Han'ında kaldığı öğrenildi. Yapılan duruşma sonunda 9 Mayıs 1879 tarihinden Fakoğlu Ali'nin ceza kanunun 224. Maddesine göre 2 ay hapisle cezalandırılması ve öküzün 300 guruşluk bedelinin Fakoğlu Ali'den tazmin edilerek Hacı Konstantin'e verilmesine karar verildi¹⁸.

Esbiye'den Hacaoğlu Salih kızı Zeliha Hatun, Hacıoğlu Mahmud b. Mahmud Ağa ile 351 guruş mehr-i müeccel ile evlenmişti. Ancak Mahmud uzun yıllardan beri kumar oynamayı alışkanlık haline getirmişti. Hanımının ısrarı üzerine Hacıoğlu Mahmud 1315/1898 tarihinde bir daha kumar oynamayacağına söz vermişti. Mahmud, eğer sözünü tutmaz ise karısı Zeliha'dan talak-ı selâse ile boşanmayı da kabul etmişti. Kısa bir süre sonra Hacıoğlu Mahmud tövbesini tutamayarak tekrar kumar oynamaya başlamıştı. Zeliha Hatun kocasının sözünü tutmaması üzerine evinde bulunan 60 guruş kıymetinde bir yorgan, 50 guruş kıymetinde bir adet döşek ve yastık, 20 guruş kıymetinde bir adet çul ve 30 guruş kıymetinde bir adet nühas (bakır) güğüm, 10 guruş kıymetli bir adet nühas kazgan, 10 guruş kıymetinde bir adet bakır tencere, 15 guruş kıymetinde üç adet nühas sahan eşyalarının bedeli ile kendisine vaad edilen mehr-i müecceli de isteyerek boşanma talebinde bulundu. Tirebolu mahkemesi, Esbiye imamı Ali Efendi ibn-i Halil, Muhtar İbrahim Efendi ibn-i Osman yine aynı köyden Mıcıkoğlu Molla İbrahim b. Hacı Osman ve Kürtünoğlu Hasan Ağa ibn-i Şaban adlı şahitlerin huzurunda Hacı Ahmedoğlu Halil ibn-i Ahmed, Siyamioğlu Mustafa Ağa ve ibn-i Osman ve Kabagözoğlu ibn-i Emin, İzzetoğlu Mehmed Ağa ibn-i İzzet Efendileri de dinleyerek iddiacı Zeliha Hatunun doğru söylediğini tasdik ederek boşanmanın

¹⁸ Bilge Bakkal, *1807 Numaralı Tirebolu Şer'îye Sicili (1292-1296/1875-1879)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1999, s. 94-95.

gerçekleştirilmesine Hacıoğlu Mahmud'un, 351 guruş mehr-i müecceli ödemesine karar verdi (29 Şevval 1316/12 Mart 1899)¹⁹.

Espiye Köyü'nde vefat eden Feyzioğlu İbrahim Ağa ibn-i Süleyman'ın mirası karısı Aziz kızı Bahşiş Hatun ve kızları Zeynep, Fatma ve reşit olmayan kızı Asiye Hatunlarla erkek kardeşi Abdullah arasında şöyle taksim edilmiştir. 72 hisseden 9 hissesi karısı Bahşiş Hatun'a, 16'şar hissedenden toplam 48 hisse kızları Zeynep, Fatma ve Asiye'ye; 15 hissesi erkek kardeşi Abdullah'a verildi (9 Şaban 1317/13 Aralık 1899). Feyzioğlu İbrahim Ağa'nın terekesinde bulunan taşınabilir ve taşınmaz malları:

<u>Eşya</u>	<u>Fiyat (Guruş)</u>
Mısır (kile)	350
2 çuval	25
2 Sahan	10
1 Destar	20
1 Yorgan	20
1 Yastık	5
2 Kazgan	30
1 Tava	3
1 Tencere	10
1 Nühas tas	5
1 Kazma	2

Taşınmazlar

Espiye'deki evin yarısı

Bir serender

Bir fındık bahçesinin yarısı

Toplam 480 guruş

Masraflar

Kıymet resmi 12 guruş

Dellaliye 9

Kaydiye 20 para

Yol bahası 20

¹⁹ Tirebolu Şer'iye Sicili nr. 1810, s. 11, hüküm [=h], 182.

Mirasdan dağıtılacak olan 458 guruştan Bahşiş Hatun'a 57 guruş 10 para; Zeyneb'e 101 guruş 31 para; Fatıma'ya 101 guruş 31 para; Asiye'ye 101 guruş 31 para; Abdullah'a 96 guruş 16 para, kusurat olarak da bir para geriye kaldı²⁰.

18 Teşrin-i evvel 1315/30 Ekim 1899 tarihinde vefat eden Meryemoğlu Hacı Osman Ağa ibn-i Hüseyin'in mirası karısı Ahmed kızı Ayşe Hatun, oğulları Ali ve Mehmed ve kızları Emine ve Famişe (?) ve Güllü'ye kalan mirası 8 hisseye bölünüp 1 hissesi Ayşe hatuna 2'şer hisseden 4 hissesi Ali ve Mehmed'e 1'er hisseden 3 hissesi Emine, Famişe ve Güllü'ye verildi (16 Recep 1317/ 20 Kasım 1899).

<i>Eşya/Mal</i>	<i>Fiyat (Guruş)</i>
2 Kazgan	30
1 Tencere	10
2 Tava	10
3 Sahan	15
1 Baş ester (katır) hayvanı	300
1 Baş karasığır öküzü	150
1 Destâr	30
2 Kıl çuval	50
1 Sandık	10
50 Pirinç batmanı	500
100 Kile mısır	1200
2 Kile fasulye	30
1 Adet Anbar	5
1 Saban demiri	2
2 Kazma	4
2 Orak	3
1 Balta	3
1 Kantar	15
1 Girebi (Küçük Balta)	2

Taşınmaz Mallar

1 Ev	1000
1 Ev	600
1 Serender	200
1 Fındık Bahçesi	500

Bütün taşınır ve taşınmaz malların toplamı 2369 guruş.

²⁰ *Tirebolu Şer'iyye Sicili* nr. 1810 s. 11, h. 664.

Mahkeme masrafları düştükten sonra kalan 2259 gurusdan:

Ayşe hatuna	282 gurus 15 para
Emine hatuna	282 gurus 15 para
Famişe hatuna	282 gurus 15 para
Güllü hatuna	282 gurus 15 para
Ali	564 gurus 30 para
Mehmed	564 gurus 30 para paylaştırılmıştır ²¹ .

Siyamioğlu Molla İbrahim Efendi ibn-i Osman, Hüseyin Ağa ibn-i Aziz, Kel Salihoğlu Ömer Ağa ibn-i Mehmed, Sedelikoğlu Osman Efendi ibn-i İbrahim, Kürtünoğlu Mehmed bin Hüseyin ve sair birçok kimse Tirebolu kazası hükümet konağında idare meclisi odasındaki toplantıda, bütün idare heyeti ve Evkaf muhasebecisi vekili Naibzade el-Hac Ömer Efendi ibn-i Osman hazır oldukları halde yapılan görüşmelerde, “ahalisi bulunduğumuz Esbiye köyü civarında bulunan köylerde Cuma ve Bayram namazı kılınacak cami bulunmadığından kış günlerinde ve baharda özellikle yaşlıların büyük sıkıntı çektiklerinden” bahsettiler. Köy ahalisinden Uzun Alioğlu Ali Ağa ibn-i El-Hac İbrahim’in Allah rızası için yaptırdığı mescit köy ahalisine yetecek büyüklükte olmadığından şiddetli ihtiyacımız olan büyük köyümüze ve kalabalık ahalisine Ali Ağa tarafından düzenlenen vakfiye hücceti gereğince bağışladığı 1000 gurus paranın gelirinden senelik şart ve tayin ettiği 70 gurus vazife ile bu meclisin seçtiği Abbaszade Ali Efendi ibn-i Hüseyin’e tevcih, izin ve icazeti havi ferman çıkmasını istediler. Esbiye’nin 140 hanesinin birinci numarasında kayıtlı 1262 (1875-1876) senesinde doğan kura ve bakaya fırarisi olmayan Ali Efendi uygun olduğu yapılan sınav sonucu anlaşılacak mescitte minber olmadığından Cuma ve Bayram namazı kılınmak üzere Ali Efendi’ye berat verilmesi istendi (24 Zilkade 1317/26 Mart 1900)²².

Esbiye köyünden Çakıroğlu Ahmed oğlu Ahmed’in küçük kızı Güllü’nün vasisi Emmizade Çakır Ahmedoğlu Temel Ağa ibn-i Mustafa Gelevera nehri kenarında bulunan bir kıta dokuz hissede bir buçuk hisse itibariyle 1500 gurus kıymetindeki tarlayı Güllü’nün yaşının ve tarlanın küçük olması ile nehrin

²¹ *Tirebolu Şer’iye Sicili* nr. 1810, s. 253, h. 665.

²² *Tirebolu Şer’iye Sicili*, nr. 181, h. 23.

taşmasıyla tarlanın zarar göreceğini ileri sürerek tarlanın sümnn (8/1) misliyle başkasına satılarak iyi bir yerden yeni bir tarla alınması için mahkemeden yetki aldı (30 Ekim 1909). Esbiye köyünden Çakır Ahmedoğlu Ahmed b. Hasan'ın karısı Hüseyin kızı Emine Hatun'un oğlu Hasan ve kızı Ayşe Fâmiş'e annelerinin vefatından kalan emlak ve arazilerden 625 guruş kıymetindeki hisselerinin varisleri olan babaları Ahmed Ağa'ya verilmesi istendi (7 Zilkade 1327/20 Kasım1909)²³. Esbiye'de Osmanlı ihtiyat askerlerinden olup, mahkemeye başvuran Hacıoğlu Salih b. Temel, aynı köyde oturan Mıcıkoğlu Hasan kızı Hatice, 25 Safer 1327/18 Mart 1909 tarihinde Hacıoğlu Ali'nin hanesinde amcası Hacıoğlu Emin b. Hüseyin, Mıcıkoğlu Mahmud ve İmamoğlu Hüseyin huzurlarında vekil yaparak, Hatice hatunu 350 guruş mehr-i müccel ve altı yüz guruş mehr-i muaccel karşılığı olarak Esbiye İmam vekili Kara Veli oğlu Halil nikâh kıyarak Hacı oğlu Temel'le evlendirmiştir. İddiaya göre Hatice Hatun on beş gün kadar koca evinde kaldıktan sonra annesinin evine dönmüştür. Hacıoğlu Temel karısının eve dönmesini istemiştir. Ancak Hatice Hatunun mahkemeye verdiği ifade de; kocası Kâzım b. Temel'in 16 Safer 1327/9 Mart 1909'da öldüğünü, 25. günü köyün çeşmesine su almak için gittiğinde Hacıoğlu Temel ve üç-beş arkadaşının zorla Hacıoğlu Ali'nin evine götürerek kendisine evlenme teklif ettiği, bu isteği kabul etmediğini ve kocasının vefatından dokuz gün sonra kendisini kaçırdığını, kendisinin nikâha izin vermediğini ve hatta nikah olsa bile adeti bitmediğinden dolayı evliliğin geçersiz olduğunu ileri sürmüştür. Mahkemede dinlenen diğer şahitler ve Esbiye imamı Süleyman Efendi İbn-i Halil'in beyanlarından sonra nikahın feshi kararlaştırıldı (2 Muharrem 1328/12 Ocak 1910)²⁴.

Espiye'den Hacı Mahmud-oğlu kızı ve Kabagöz-oğlu Temel b. Mustafa'nın karısı Ömer kızı Fatma Hatun mahkemeye başvurarak dört yaşında bir kızları olduğunu halde kocası Temel'in kendisini döverek dışarı attığını aç ve çaresiz olduğundan nafaka istediğini beyan etmiştir. Mahkeme şahitlerin dinlenmesinden sonra Fatma Hatun haklı görülerek günlük 2'şer guruş nafaka

²³ J. Çiftçi, *aynı eser*, s. 31-32.

²⁴ J. Çiftçi, *aynı eser*, s. 55-56.

ve kisve bağlanmasına karar verdi (8 Muharrem 1328/20 Ocak 1910)²⁵. Hasan kızı Fatma Hatun'un vefat etmiş ve arkasında Hasan, Emin, Dudu ve Hatice adında dört çocuğu kalmıştı. Çocukların vasisi ve babaları Uzun Ali-oğlu Tahsin b. Ali Ağa mahkemeye başvurarak, karısının mirası olan Osman Kârânî civarındaki dört hisse olan fındık bahçesinin gelirinin masrafını karşılamayacağı, bahçenin bakılmadıkça ağaçlarının çürüyeceği gerekçeleriyle satılıp parasıyla çocukların nafakalarının sağlanması, paranın kalanının ise faize (istirbah) yatırılmasını istedi. Bu talep uygun görülerek gereğinin yapılmasına karar verildi (25 Rebiülevvel 1328/6 Nisan 1910)²⁶. Esbiye köyünde bulunan medrese müderrisine verilmek üzere hayır sahipleri tarafından bağışlanan paranın vakıf senedine uygun olarak kullanılması için medreseye bir müteveli ve nazırının tayini lazımdı. 27 Mart 1326/9 Nisan 1910 tarihli Esbiye köyünden gelen bir şehadetnameden anlaşıldığına göre kendilerine her bakımdan güvenilir Küçüköğlu Molla Mehmed b. İbrahim müteveli ve onun üzerine de nazır olarak Kürtünoğlu Süleyman Efendi ibn-i Halil ve Siyamioğlu İbrahim b. Halil tayin edilmişlerdi. Bu görevliler vakıf gelirlerinin değerlendirilmesi, toplanması, vakıf gelirlerini vermeyenlere mahkemeye vermeye, vakıfla ilgili bütün işlemleri ve yazışmaları yapmaya yetkili kılındılar (9 Rebiül-ahır 1328/20 Nisan 1910)²⁷.

Esbiye ile ilgili diğer bir hükümde Hacıoğlu Salih b. Temel ile Mıcık oğlu kızı Hatice binti Hasan'ın boşanma davalarıdır. Mahkemede hazır bulunan taraflar Hatice Hatun kendi malından ve parasından kocasına verdiği beş adet Osmanlı altını karşılığı boşanma gerçekleştirildi. Hacıoğlu Salih boşanma bedelini aldıktan sonra eski karısına hiçbir müdahalesinin olamayacağını ve istediği yere gidebileceğini şahitler huzurunda ifade etti. İki tarafın anlaşmasıyla gerçekleşen bu boşanmayla evlilik hukukuna ait her türlü iddiadan vazgeçildiği beyan edildi (23 Rebiülevvel 1328/4 Nisan 1910)²⁸. Yine Esbiye köyünden Kürtünoğlu Hüseyin b. Ahmed'in ölmesi üzerine oğulları Enes, Ahmed, Mustafa, Harun'un anneleri Halil Kızı Guguş Hatun oğullarına

²⁵ Aynı eser, s. 59.

²⁶ Aynı eser, s. 98.

²⁷ J. Çiftçi, aynı eser, s. 59.

²⁸ Aynı eser, s. 115

babalarından kalan iki findık bahçesinin gelir getirmemesi sümn misliyle yani sekizde birinin başkasına satılarak, sağlanan paranın bir kısmını çocukların nafakasına, bir kısmıyla da verimli bir yerden bahçe satın alınması için mahkemeden izin istedi. Bu istek yerinde görülerek 23 Mayıs 1326/5 Haziran 1910 tarihinde Guguş Hatun'a yetki verildi²⁹. 7 Haziran 1326/20 Haziran 1910 tarihli bir hükümde, Esbiyeli Kazgancı Manuel veled-i Yor, İmam Süleyman Efendi ibn-i Halil ve Nehil oğlu Manuel veled-i Lemmas'ın Oyraca köyünden Kazgancı oğlu Yar veled-i Todorun mirasının paylaştırılması ve alacak davasına da şahit olarak bulunduğunu görüyoruz³⁰.

Esbiye köyündeki eski caminin imamlığına beratla sahip olan Kürtünoğlu İsmail Efendi ibn-i Ali'nin ölmesi üzerine boşalan imamlık görevine 169 numaralı evde oturan, 1302/1885 doğumlu ve askerlikle bir ilişkisi olmayan İdare Meclisinde yapılan sınavda imamlık yapmaya ehliyeti olduğu anlaşılan eski imamın oğlu Haşim Efendi 29 Rebiülevvel 1330/18 Mart 1912 tarihinde atandı³¹.

Yine Esbiye'den Osmanlı Devleti'nin Rum Milleti'nden Panayot oğlu Veled-i Kozma mahkemeye başvurarak bütün taşınır ve taşınmaz varlıkları için Tirebolu Hamam Mahallesinden Abdülkadir oğlu Halilbeyzade Abdullah Efendi'ye genel vekaletname verdi (2 Cemaziyelahir 1331/9 Mayıs 1913). Bir Rum Osmanlı vatandaşının bir Müslüman'a umumi vekâlet vermesi iki etnik gurup arasındaki güven ve iyi komşuluk ilişkilerini göstermesi açısından çok güzel bir örnek olsa gerektir³². Yine aynı tarihlerde Esbiye'den Kel Ahmedoğlu Yusuf b. Safer, Hacı Mustafa Kızı Guguş Hatun'la bir sene önce beş yüz elli bir guruş mehr-i müeccelle evlenmişti. Fakat nüfus kaydına yanlışlıkla kocasının ismi olarak Resul isimli şahıs yazılmıştı. Yanlışlığın anlaşılmasından sonra yapılan duruşmada Resul ve Guguş Hatun birbirlerini tanımadıklarını beyan ettiler ve mahkeme kayıtlardaki yanlışlığı düzeltti³³.

²⁹ Aynı eser, s. 144-145.

³⁰ Aynı eser, s. 161.

³¹ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1814, s. 90-91, h. 396.

³² *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1814, s. 147.

³³ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1814, s. 129, h. 33.

1788-1914 tarihleri arasında 1805-1814 numaralı Şer'iyye Sicili kayıtlarını tahlil ettiğimiz bu makalede kasabalaşma sürecine girmiş olan Espiye'nin sosyal dokusu hakkında yeni bilgilere ulaşılmıştır. Bu ise XX. yüzyılda gelişecek Espiye'nin sosyal ve ekonomik dinamiklerinin mahiyeti hakkında belirleyici özelliğe sahiptir.

Ekler

1788-1858 Tarihli Tirebolu Şer'îye Siciline göre Espiye'den verilen salyane listesi

<i>Tarih Hicri/Miladi</i>	<i>Miktar</i>	<i>Verilen Yer</i>	<i>Tarih Hicri/Miladi</i>	<i>Miktar</i>	<i>Verilen Yer</i>
1181/1798	570 guruş	Gümüşhane	1234/1849	190	Gümüşhane
1203/1818	460,5	”	1234/1848	960	”
1207/1822	240,5	”	1234/1848	900	”
1207/1823	—	”	1235/1849	915	”
1207/1823	208	”	1235/1849	30	”
1208/1823	178	”	1236/1850	770	”
1210/1825	550	”	1236/1850	260,5	”
1210/1825	750	-	1237/1851	700	”
1210/1825	810	Gümüşhane	1237/1851	570	Erzurum
1210/1825	820	”	1238/1852	325	Gümüşhane
1211/1826	2600	”	1238/1853	403	”
1211/1826	190	”	1238/1853	403	”
1212/1828	190	”	1239/1853	860	”
1214/1829	387	”	1239/1853	698,5	”
1214/1829	160	”	1239/1853	650	Gümüşhane
1215/1830	100	”	1240/1854	800	”
1217/1832	300 nısf	”	1240/1854	750	”
1217/1832	300 nısf	-	1240/1855	750	”
1218/1833	500	Gümüşhane	1240/1855	800	”
1219/1834	350	”	1245/1860	723	”
1221/1836	550	”	1252/1866	938	”
1222/1837	770	”	1253/1867	1184	”
1222/1837	1404	”	1254/1868	1236,5	”
1225/1840	150	”	-	1434	”
1229/1844	620	”	-	700	”
1234/1848	915	”			

XIX. Yüzyıl Sonlarında Espiye’de Tereke Kayıtlarındaki Fiyatlardan Örnekler

Tarla ve bahçe işlerinde kullanılan malzemelerin fiyatları:

Aletler	Fiyatı (Guruş)	Aletler	Fiyatı (Guruş)
Kazma ¹	2	Demir Çapa	5
Sandık	10	Gübre	5
Anbar	5	Sivri Kazma	2
Saban Demiri	2	Kebir Burgu	5
Orak	1,5	El Demiri (2 Adet)	32
Balta	3	Kese	5
Girebi	2	Dalduz Demiri	12
Kantar ²	15	Çuval Çift	50
Çul	25	Sergi Çulu (3 Adet)	20
Tekne	2	Fener	10
Kırma	1	Cila	300
Bel Demiri ³	3	Köstüre	1
Hızar	20	Hartama (192 adet)	30
Sac ayağı	6	Keser	5
Satır	6	Testere	5
Sicim	40	Köstüre Taşı ⁴	10
Sandal (1/4)	1000	Tüfek	60
Kırma Balta	20		

¹ Tirebolu Şer’iye Sicili nr. 1810, h. 664.

² Tirebolu Şer’iye Sicili nr. 1810, h. 665.

³ Tirebolu Şer’iye Sicili nr. 1810, h. 668.

⁴ Tirebolu Şer’iye Sicili nr. 1806, s. 81.

Temel ihtiyaçlar için kullanılan malzemelerin fiyatları:

<i>Eşya</i>	<i>Fiyatı (Guruş)</i>	<i>Eşya</i>	<i>Fiyatı (Guruş)</i>
Çuval	12,5	Güğüm	20
Sahan	5	Keçe	20
Yorgan	10	Kilim	20
Destar	10	Pekmez tavaşı (1-20)	200
Yasdık	5	Kulplu kazan (3-77)	105
Kazgan	15	Yağ Tavaşı	4
Tava	3	Ağızlık	3
Tencere	10	Nühas sini	20
Bakır Tas ⁵	5	Çay Tenceresi (10 Adet)	10
Döşek ⁶	30	Çorba Kazganı (5 Adet)	75
Yünden Mamul Çuval ⁷	20	Kepçe	50
Kıl çuval ⁸	25	Yeni Abani Sandık ⁹	100

Büyük baş hayvan fiyatları:

<i>Hayvanın Cinsi</i>	<i>Fiyatı (Guruş)</i>
Ester Hayvanı (Katır)	250
Kara Sığır ineği	100
Kara sığır öküzü ¹⁰	150
Camış	300
Esb (At) ¹¹	250

Bazı bakliyat fiyatları:

<i>1 Kile 1 Batman</i>	<i>Fiyatı (Guruş)</i>
Mısır	12
Pirinç	10
Fasulye ¹²	15

⁵ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1810, h. 664.⁶ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1810, h. 668.⁷ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1810, h. 669.⁸ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1810, h. 665.⁹ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1806, s. 81¹⁰ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1810, h. 665; hayvan fiyatları öküzün ve sığırın cinsine ve yaşına göre değişiklikler göstermektedir.¹¹ *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1806, s. 81.¹² *Tirebolu Şer'îye Sicili*, nr. 1810, h. 665.

Espiye Tarihine Dair Notlar (XIX-XX. Yüzyıllar)

Ayhan YÜKSEL*

1836'lı yıllarda buradan geçen Ispartalı Seyranî tarafından “*andan binip biz yolumuzu seçtik/Espiye bellerin yel gibi geçtik*” dizeleri ile anlatılan Espiye, Osmanlı döneminde Tirebolu kazasına bağlı bir köy statüsünde iken bir iskele-pazar olarak önem kazanıp gelişme göstermiş ve XX. yüzyılda tam anlamıyla bir kasaba ve Cumhuriyet döneminde de ilçe merkezi haline gelmiş bir kıyı kasabası özelliği taşımaktadır¹. Espiye hakkında bilhassa XIX. yüzyılın ikinci yarısına doğru arşiv belgeleri çoğalmakta ve buranın sosyal yapısına dair bilgi edinmek mümkün olabilmektedir. Bu yazıda hususiyle söz konusu yüzyılda Espiye tarihi konusunda ne gibi bilgilere ulaşılabildiğini gösteren, tarafımdan tespit edilmiş belgelere temas edilecektir. Ayrıca, XX. yüzyıla ait elde edilen bilgilere de burada yer verilecektir.

XIX. yüzyıl başlarında Espiye, Tirebolu voyvodalarının/âyanlarının hakimiyet sahası içinde idi. Nitekim, Tirebolu voyvodası Kelalioğlu Ali Ağa, Tuzcu-oğulları ile birlikte hareket ettiği, zamanında vergilerini göndermediği için takibata uğrayınca, Ordu mütesellimi Salih Ağa, yanında Giresun âyanından Dizdar-oğlu Ali ve Laçın-oğlu Mustafa Ağa ve askerleri olduğu halde Kelali-oğlu'nun üzerine yürümüş, Armelik geçidi civarında Kelali-oğlu Ali Ağa'nın kuvvetlerini bozguna uğratmışlardı. Bunun üzerine Yağlıdere ve

* Araştırmacı-Yazar

¹ Ayhan Yüksel, *Tirebolu: Bir Sahil Kasabasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1788-1858)*, İstanbul 2003, s. 34; Necmettin Aygün, *Onsekizinci Yüzyılda Trabzon'da Ticaret*, İstanbul 2005, s. 310; Feridun M. Emecen, *Doğu Karadeniz'de İki Kıyı Kasabasının Tarihi: Bulancak-Piraziz*, İstanbul 2006, s. 24.

Lahnas ile birlikte Espiye alınmış, Tirebolu'nun her tarafı ele geçirilmişti (3 Zilkade 1223/21 Aralık 1808)².

Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da kaldırılmasından sonra yeni ordu kurma çalışmaları başlayınca memleketin vergi kaynakları ve insan sayısının tespit edilmesi için 1830'da bütün Osmanlı topraklarında nüfus sayımı ve emlak tespiti yapılması kararlaştırılmıştı. Sayımdan güdülen amaç, Anadolu ve Rumeli'nde erkek nüfusun tespit edilmesi idi. Bu sebeple, 1831 yılında Osmanlı Devleti'nde maliye, nüfus ve istatistik işlerine bakmak üzere Ceride Nezareti kuruldu. Eyalet ve sancak merkezlerinde ise buna paralel olarak nüfus işlerine bakacak Defter Nazırlığı oluşturulmuştu. Defter nazırlarının başlıca görevleri, kentlerinde ve bağlı kasaba ve köylerde doğanları, başka yerden gelip yerleşenleri günü gününe defterlerine kaydetmek, ölen ve göç edenleri de defterden silmekti. Defter Nazırları, nüfus hareketlerini üç ayda bir Ceride Nezaretine bildirmekle yükümlü idiler³. Espiye'nin de bu çerçeveye içinde nüfus yoklama kayıtları mevcut bulunmaktadır.

Ceride Nezaretine gönderilen 1 Receb-29 Zilhicce 1255 (10 Eylül 1839-4 Mart 1840) tarihli *Tirebolu Nüfus Yoklama Defteri*'ne göre Espiye köyünde 19 numaralı hanede kayıtlı, sarı sakallı 45 yaşında Mehmed oğlu Hüseyin'in Mustafa; 31 numaralı hanede kayıtlı, kara bıyıklı 40 yaşında İsmail oğlu Ali'nin Hasan; 50 numaralı hanede kayıtlı, kara bıyıklı 35 yaşında Mahmud oğlu Hüseyin'in Ali; 54 numaralı hanede kayıtlı, 35 yaşında kara bıyıklı Hasan oğlu Hüseyin'in Ali; 81 numaralı hanede kayıtlı, kara sakallı 38 yaşında Mustafa oğlu Hüseyin'in Mustafa; 114 numaralı hanede kayıtlı, ter bıyıklı 25 yaşında Süleyman oğlu Mehmed'in Hüseyin; 122 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu ak sakallı 68 yaşında Ali oğlu Salih'in Emin adlı çocukları olmuştu. 124 numaralı hanede kayıtlı, kara bıyıklı 50 yaşında İbrahim oğlu Abdullah ise vefat etmişti. Vefat/kayıt tarihi 29 Zilhicce 1255 (4 Mart 1840) idi⁴. 1

² Faruk Sümer, *Tirebolu Tarihi*, İstanbul 1992, s. 110; F. Emecen, "Doğu Karadeniz'de Âyânlık: Tirebolulu Kethudazâde Mehmed Emin Ağa", *Belleten*, LXV/242 (Nisan 2001), s. 200.

³ Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Ankara 1991, s. 44; Cevdet Küçük, "Ceride Nezâreti", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* [=DİA], VII (İstanbul 1993), 409-410.

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye Nezareti Ceride Muhasebesi [=BOA, ML. CRD], nr. 345.

Muharrem-30 Cemaziyelevvel 1262 (31 Aralık 1845-26 Mayıs 1846) tarihli *Tirebolu Nüfus Yoklama Defteri*'ne göre Espiye köyünde şâbb-ı emred (henüz bıyığı, sakalı çıkmamış olan genç) eşkâlleriyle tanıtılan, 40 numaralı hanede kayıtlı, 15 yaşında İbrahim oğlu Hasan'ın Osman; 79 numaralı hanede kayıtlı, 18 yaşında İbrahim oğlu Ali'nin Hasan; 110 numaralı hanede kayıtlı, 18 yaşında Hasan oğlu İbrahim'in Ali; 121 numaralı hanede kayıtlı, 15 yaşında Halil oğlu Emin'in Ali adlı çocukları olmuştu (13 Rebûlahir 1262/10 Nisan 1846). Aynı dönemde 56 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu ak sakallı 70 yaşında Halil oğlu Ahmed (13 Rebûlahir 1262/10 Nisan 1846); 108 numaralı hanede kayıtlı, kara bıyıklı 35 yaşında Mehmed oğlu Hüseyin; 118 numaralı hanede kayıtlı, kara bıyıklı Halil oğlu Ali; 127 numarada kayıtlı, kara bıyıklı 30 yaşında Ömer oğlu Mehmed ise 11 Rebûlahir 1262'de (8 Nisan 1846) vefat etmişlerdi⁵. 1 Şevval 1262-30 Rebûlevvel 1263 (23 Eylül 1846-17 Mart 1847) tarihli *Tirebolu Nüfus Yoklama Defteri*'ne göre Espiye köyünde doğan olmamıştır. Bu süre içinde 17 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu, kara sakallı 51 yaşında Dilki-oğlu Ebubekir Memiş; 49 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu, kara bıyıklı 26 yaşında Koç Ali-oğulları'ndan Hasan oğlu Mehmed; 52 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu kara bıyıklı 36 yaşında Çakır Ahmed-oğulları'ndan Mehmed oğlu Ahmed; 111 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu sarı sakallı 60 yaşında Molla-oğulları'ndan Mehmed oğlu Hasan vefat etmişlerdi. Hepsinde de vefat/kayıt tarihi 15 Safer 1263'dür (1 Şubat 1847)⁶. 1 Rebûlahir-30 Şaban 1263 (18 Mart-18 Ağustos 1847) tarihli *Tirebolu Nüfus Yoklama Defteri*'ne göre 5 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu kumral sakallı 40 yaşında Kürtün-oğulları'ndan Memiş oğlu Süleyman'ın Şaban; 74 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu sarı bıyıklı 38 yaşında Abbas-oğulları'ndan Halil oğlu Hüseyin'in İbrahim; 79 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu sarı sakallı 45 yaşında Şih-oğlu Molla Ali'nin İbrahim; 33 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu kara bıyıklı 37 yaşında Kabagöz-oğlu Abdülaziz'in Ali adlı çocukları olmuştu. 24 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu ak sakallı 70 yaşında Kabagöz-oğulları'ndan Mustafa oğlu Mahmud ile 82 numaralı hanede kayıtlı, orta boylu ak sakallı 69 yaşında, Uzun Ali-oğulları'ndan İbrahim oğlu

⁵ BOA, ML. CRD, nr. 940.

⁶ BOA, ML. CRD, nr. 1028.

Mehmed vefat etmişlerdi. Vefat/kayıt tarihleri 11 Cemazıyelevvel 1263'dür (27 Nisan 1847)⁷.

Yukarıda zikrolunan 1839-1847 yıllarına ait yoklama defterlerinde Espiye'nin nüfusu hakkında bilgi edinilememekle birlikte hane sayısı numaralarından hareketle burada 130'a yakın hanenin varlığı söz konusu olabilir. Bu da yaklaşık 450-500 kişiye tekabül eder.

30 Teşrîn-i evvel 1291'de (11 Kasım 1875) Sadaret'e çekilen bir telgrafta Espiye muhtarı olarak Halil'in adı geçmektedir⁸. 1876 yılında Espiye köyü 169 hanede 525 erkek nüfusa sahipti. Bu da yaklaşık 800-900 nüfus eder. Bu yılda yıllık vergisi 7.861 kuruş, âşar bedeli 32.168 kuruş kadardı. Köyde iktisadî bir varlık olarak 149 koyun, 260 keçi, 60 at, 20 kısarak, 5 merkep, 60 manda, 125 inek, 80 öküz bulunuyordu⁹.

Gümüşhane ve Espiye madenlerinin bir sevk iskelesi olan, o zaman Tirebolu kazasına üç saat mesafede bulunan Espiye köyünde pazar kurulmasının bir hayli eski yıllara dayanır. Espiye gümüşlü kurşun madeniyle ilgili 1141 (1728) tarihli bir fermanın bulunması, maden sevkleri, konumu itibariyle birçok köyün merkezi olması, Espiye pazarının kuruluş tarihine dair önemli bir işaret olmalıdır¹⁰. Nitekim, ileriki yıllarda içinde ondört yolcunun bulunduğu kayığın battığını bildiren, Trabzon valiliğinin 5 Ramazan 1279 (23 Şubat 1863) tarihli yazısında "*Espiye pazarı nâm iskeleden*" söz edilir¹¹. Espiye'de hafta pazarı önceleri Pazar günü kuruluyordu¹². Daha sonraki yıllarda Pazartesi günü kurulmaya başlandı. Buna sebep ise gayrimüslim

⁷ BOA, ML. CRD, nr. 1108.

⁸ A. Yüksel, *Tirebolu*, s. 209; BOA, Şurâ-yı Devlet [=ŞD], nr. 1829/18.

⁹ *Salnâme-i Vilâyet-i Trabzon*, Trabzon 1293, s. 116-117.

¹⁰ Ahmed Refik, *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri*, İstanbul 1931, s. 30, nr. 46.

¹¹ BOA, Bâb-ı âlî Evrak Odası Vilâyât Gelen-Giden Defteri [=BEO, VGG. d], nr. 187, s. 82.

¹² *Salnâme-i Vilâyet-i Trabzon*, Trabzon 1286, s. 82. Pazar kurulması, burada ibadet edilebilecek bir caminin varlığına işaret eder. 29 Rebîulevvel 1333 (14 Nisan 1915) tarihli bir hüküm, Espiye'de "*Âtik Cami'-i Şerîf*", yani eskiden yapılmış ve ibadete açık bir cami bulunduğuna, imam-hatibi Kürtünlü-oğlu İsmail Efendi'nin vefatına daırdır (*Tirebolu Şer'iyye Sicili*, nr. 1814, s. 11).

vatandaşların Pazar gününü ibadet ve dinlenme günü olarak seçmeleri, yani ticaret yapamamalarıdır¹³.

Espiye pazarının Pazar gününden başka bir güne alınmasına dair ilk önce 17 Teşrîn-i evvel 1295'te (29 Ekim 1879) Ermenilerin ruhani vekili Papaz Kirkor ile Rumların ruhani vekili Papaz Hristo müracaatta bulunmuşlardır. Espiye pazarının Pazartesi günü kurulması gerektiğine dair gerekçeler Trabzon Valisi Sırrı Paşa'nın Tirebolu'yu ziyaretlerinde kendisine anlatılmış, kaza erkanından kaymakam Mehmed Râşid, naib Mehmed Şefî', müftü Mehmed Şâkir, mal müdürü İbrahim, belediye reisi Sâmi' [?] Efendilerin, kaza idare meclisi azâlarının, Rum ve Ermeni tüccarların, Türk tüccarlardan Mehmed Emin ve Osman Nuri Efendi gibi isimlerin yer aldığı 18 imzalı tutanak ile Trabzon vilayetine müracaat edilmiş (4 Mart 1296/16 Mart 1880), Ermeni murahhasa ve Rum metropoliti de Trabzon vilâyetine buna dair bir dilekçe göndermiştir (1 Nisan 1296/13 Nisan 1880).

Konu, Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nde görüşülmüş, Rum metropolit ve Ermeni murahhasanın verdikleri yazının yanında diğer tutanaklarla birlikte bilgi için Bâbîâlî'ye arz edilmesi kararlaştırılmış (5 Nisan 1296/17 Nisan 1880); ayrıca Espiye pazarının Pazartesi günü kurulacağı Trabzon Valisi Sırrı Paşa'nın, Rum ve Ermeni metropoliti ve murahhasanın, hâkimin, defterdarın, azâların imzaları bulunan bir yazı ile Dâhiliye Nezâreti'ne bildirilmiştir (19 Nisan 1296/1 Mayıs 1880)¹⁴. Espiye'de hafta pazarının Pazar günü yerine

¹³ Espiye'de olduğu gibi, imparatorluğun diğer yörelerinde de “*ahâlî-yi gayrimüsliminin Pazar günü icrâ-yı ayîn ede geldikleri, yortu gününe tesâdüf eylediği, bu sebeple ahz ü î'tâ edemedikleri*” gerekçesiyle Pazar günü kurulmakta olan pazarların başka bir güne alınmasına dair pek çok örnek bulunmaktadır. Bk. M. Akif Erdoğan, “18-19. Yüzyıl Osmanlı Panayırıları ve Hafta Pazarlarına Dair Belgeler”, *OTAM*, sayı: 5 (Ankara 1994), s. 49-50; Ömer Şen, *Osmanlı Panayırıları*, İstanbul 1996, s. 10.

¹⁴ BOA, Şûra-yı Devlet-Dahiliye [=ŞD, DH], nr. 1832/8. Dâhiliye Nezâreti'ne yazılan yazıda aynen şöyle denilmektedir: “*Tirebolu kazasında vâki' Esbiye nâm mahalde Pazar günleri ikâme edilen pazarın Pazartesi günlerine tahviline müstedî kazâ-yı mezkûrdan mevrûd mazbata-yı umûmiye ile Trabzon Rum ve Ermeni metropolidi ve murahhasa efendilerin verdikleri müşterek takrîrleri leffen kılınmış ve mahallinin tensib ve iş'ârı vechile Pazar-ı mezbûrun Pazartesi günleri ikâme olunmak üzere yevm-i mahsûsun tahvili menfâ'at-ı umûmiyyeyi müstelzim idüğü anlaşılmakla bu sûret meclis-i âcizânemizce de bi't-tasvib icâbının ifâsı cevâben mahalline bildirilmiş idüğünden takrîr ve devamı zımında bu bâbda*

Pazartesi günü kurulması teklifi merkezi hükümet tarafından kabul ve tasdik edilmiş, sonuçta Esiye hafta pazarı Pazartesi günü kurulmaya başlanmıştır¹⁵.

Esiye köyünde 1295'te (1877) yeni medrese inşa edilmişti. 1888 yılında Esiye medresesinde 78 talebe öğrenim görmekteydi¹⁶.

Trabzon Vilayetinden Dâhiliye Nezâretine yazılan 13 Nisan 1314 (25 Nisan 1898) tarihli bir arzdan öğrenildiğine göre Tirebolu kazasıyla Esiye pazarı arasındaki Gelevara deresi üzerine yapılacak demir köprü ve Esiye pazarına getirilecek su yolu masrafına karşılık olmak üzere 25.000 kuruşluk bilet bastırılmıştı. Yardım için bastırılan bu biletlerle hali vakti yerinde olanlara başvurulacak, fakir-fukaraya yardım istemek için asla müracaat edilmeyecekti¹⁷.

XX. yüzyılın başlarında, 1904 yılında Esiye'de rüsûmat memuru Ahmed Efendi, düyûn-ı umûmiye memuru Ali Efendi, orman ondalık memuru Ahmed Efendi, orman korucusu Hüseyin Efendi, reji memuru Temel Efendi idi. 1912'de Esiye'de rüsûmat memuru Osman Nuri Efendi idi ve ayrıca bir muhafaza memuru kadrosuna sahipti¹⁸. Şer'iyye sicil defterindeki kayıtlara göre Esiye köyünde 26 Zilkade 1317-5 Rebûlevvel 1324 (27 Mart 1900-29 Nisan 1906) tarihleri arasında, altı yıllık süre içinde 32'si kadın, 33'ü erkek olmak üzere toplam 55 kişinin nikahı akdedilmişti¹⁹.

Esiye'de adlî olaylar da meydana gelmiyor değildi. Bunlar arasında 18 Aralık 1913'te öldürmek kastıyla yaralamak, 10 Mart 1914'te silahla ev basarak kadın kaldırmağa teşebbüs ve kurşunla yaralamak, 15 Mart 1914'te öldürmeye teşebbüs olayları yaşandı. Suçlular hakkında takibat yapıldı²⁰.

şeref-taallûk buyurulacak irâde-i âliye nezâret-penâhîlerinin lütfen emr ü iş'ârı bâbında emr ü fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir".

¹⁵ *Salnâme-i Vilâyet-i Trabzon*, Trabzon 1321, s. 486.

¹⁶ Sadi Bayram, "Giresun İli Vakıflarına Toplu Bir Bakış", *Giresun Tarihi Sempozyumu (30-31 Mayıs 1996)*, İstanbul 1997, s. 377; *Salnâme-i Vilâyet-i Trabzon*, Trabzon 1305, s. 122.

¹⁷ BOA, ŞD, nr. 1850/13.

¹⁸ *Salnâme-i Vilâyeti Trabzon*, Trabzon 1322, s. 313; *Rüsûmat Salnamesi*, İstanbul 1330, s. 106.

¹⁹ Ayhan Yüksel, "Tirebolu kazası Nikâh Kayıtları (1861-1906)", (Basılmamış Çalışma), İstanbul 2006, tür. yer.

²⁰ BOA, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umûmiye Müdiriyyeti-Muhaberrât ve Tensikât Kalemi [=DH. EUM. MTK], nr. 39/3, 47/11.

Espiye, asıl önemli olayları Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) ve Millî Mücadele (1919-1922) yıllarında yaşadı. 1915 yılı başından itibaren inşa halindeki bazı savaş gemilerini de devreye sokan Rusya, Trabzon ve Zonguldak limanlarını topa tutarak tahrip etmiş, İstanbul'dan güvenle nakliyat yapılmasını engellemiştir. Rus donanması, 1915 yılı içinde Karadeniz kıyılarında özellikle Hopa'dan Şile'ye kadar hemen bütün iskeleleri bombalamış, rast geldiği deniz araçlarını batırmıştır. Giresun, Ordu, Rize, Sinop ve Tirebolu özellikleri bombalanan yerlerin başında gelmiştir.

26 Şubat 1330'da (11 Mart 1915) İstanbul'dan hareket ederek Trabzon'a gelmekte olan Yunan bandıralı bir posta vapurunun Zefre açıklarında iki Rus torpidosu tarafından tutularak getirildiği Trabzon limanında batırıldığı haberi geldi. Yunan Sefaretine atfen Hariciye Nezareti tarafından sorulan geminin akıbeti konusunda Trabzon Valisi Cemal Azmi Bey, 4 Mart 1331 (17 Mart 1915) tarihli cevabi yazıda, "*Rus donanmasının Trabzon limanında batırdığı vapurun Amerikan bandıralı Vaşinton [=Washington] vapuru olduğunu, batırılan vapurun aynı gün aynı donanmanın Görele açıklarında rast geldiği Yunan bandıralı bir başka posta vapuru olduğunu*" Dahiliye Nezareti'ne bildirdi²¹.

Rus torpidoları 17 Ağustos 1331'de (30 Ağustos 1915) Giresun ve Tirebolu'ya bir saldırıda bulundu. Bu saldırıda Tirebolu'yu muhtelif yerlerinden bombalamış, saldırıda limanda bulunan iki boş kotra, karada çekili sekiz kayık, Kaledibi ve Kumyalı'da karaya çekili ve iyice gizlenmiş kayıklar, Espiye ve Zefre köylerindeki gemiler tahrip olmuştu. Düşman torpidolarının karaya çekilen ve iyice gizlenmiş bir vaziyette bulunan kayıkları liman içlerine kadar sokularak arayıp bulması, torpidolarda limanların vaziyetlerini çok iyi bilen casusları olduğunu akla getiriyordu. Belgelere göre bu casuslar arasında yerli Rumlar'ın bulunması muhtemeldi²².

1916 yılı Trabzon'un Rus işgaline uğradığı yıl oldu. Rusların bölgeyi işgali ahalinin yeni bir muhaceretine sebep oldu. Harşit deresinin batı

²¹ BOA, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti 2. Şube [=DH. EUM. 2. Şb], nr. 6/6.

²² Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, *Trabzon'un Yakın Tarihi*, Trabzon 1986, s. 16; BOA, Dahiliye Nezareti İdare-i Umûmiye Dâhiliye Müdüriyeti [=DH. İUM], nr. 89-3/1-31].

yakasında kalan Tirebolu'nun köyleri ile sınır teşkil eden dereye yürüyüş adımlarıyla bir saat mesafede bulunan Tirebolu kasabası halkı da, harp sahası içinde bulunduğundan hükümet tarafından mecburî göçe tâbi tutuldu²³.

O günleri yaşayanlardan Trabzonlu Mediha Kayra, "...az sonra latif bir sahilden geçiyorduk ki, yalının biraz uzağında zümrüt renkli çayurlar, ormanlarla örtülü olduğundan başka güzelleşmiş olan dağlar dikkatimizi çekiyordu. Burasını döndüğümüzde Esbiye Bucağı önümüze çıktı ki ahalisinin çoğu Urum [Rum] olduğundan hiç de hoşumuza gitmedi..." diyerek endişelerini dile getirir, daha sonra kayıklarıyla Zefre limanına sığındıklarını, burada bir oda kiraladıklarını, ocağa bir iki kucak odun atarak soğuktan biraz da olsa korunduklarını, açlığın karınlarına kâr ettiğini, ev sahibinin güç hal ile iki okka mısır unu bulup getirdiğini, hemen yoğurup sacda pişirildiğini, kayıktan da peynir getirilip birlikte yediklerini, daha sonra ailesi tarafından bir kayığın ekmek almak üzere Espiye'ye gönderildiğini, getirilen beyaz ekmeğin iyi pişmemiş, hamur halinde de olsa pişirdikleri sac pidesinin yanında "*ballı börek*" gibi geldiğini, Şubat'ın on ikinci günü Zefre yalısından ayrıldıklarını hatıralarında anlatır²⁴.

Trabzon Valisi Cemal Azmi, Dahiliye Nezaretine gönderdiği 9 Mayıs 1332 (22 Mayıs 1916) tarihli bir raporda, Yağlıdere üstüne demirden bir köprünün inşasına başlandığı, birkaç köylünün tamir için kereste temin ettiğini ifade etmiştir²⁵.

1916 yılı Mayıs ve Haziran aylarında Ordu kazalarında ve Espiye'de günde ortalama 5-6 kolera vakası görülüyordu. Trabzon Valiliği, 14 Temmuz 1916'da Dahiliye Nezaretine gönderdiği şifre telgrafta, hastalığın Giresun'dan gelen muhacirler tarafından getirildiğini ve gerekli tedbirlerin alınmakta olduğunu bildirdi²⁶.

²³ BOA, DH. İUM, nr. 3-1/1-57.

²⁴ Mediha Kayra, *Hoşça Kal Trabzon*, İstanbul 2005, s. 61, 65-66.

²⁵ BOA, DH. İUM, nr. 78/3-24.

²⁶ Mehmet Temel, "Türkiye'deki Bulaşıcı ve Zührevî Hastalıklara Karşı Alınan Önlemler", *İlmi Araştırmalar*, sayı: 6 (1998), s. 230.

Savaş şartları nedeniyle görülen lüzum üzerine, Posta ve Telgraf ve Telefon Nezareti, Tirebolu merkezini geçici olarak kapatarak, 17 km kadar batısında bulunan Espiye’de 23 Eylül 1332’de (6 Ekim 1916) yeniden bir posta merkezi kurdu²⁷.

14 Ağustos 1916 ve 19 Ekim 1916’daki tertiplenmeye göre 3. Orduya bağlı 37. Kafkas Piyade Tümeninin Tirebolu’da olan karargahı, 1916 yılı sonunda Arpacık köyüne intikal etti²⁸.

Rusların bölgeyi işgali sırasında, tayyarelerinin de gözetme uçuşları yaptıkları oluyordu. Trabzon Valisi Cemal Azmi Bey, 14 Nisan 1917 günü bir düşman tayyaresinin Espiye üzerinde birkaç defa dolaştıktan sonra gittiğini Tirebolu Kaymakamlığına atfen Dahiliye Nezaretine bildirdi²⁹.

Savaş yıllarındaki iâşe sıkıntısı Espiye’de de kendisini gösteriyordu. Espiye köyü imamı Hafız Bilâl ve âza Lütfî, Dahiliye Nezâretine çektikleri telgrafla ziraat mevsimi geçtiği halde çiftçiye tohum verilemediğini, bu nedenle ziraat yapamadıklarını bildiriyor, bunun sonunda ahalinin aç kalacağını, bu durumun büyük haksızlık olacağını ifade ediyorlardı (23 Mayıs 1917)³⁰.

28 Mayıs 1917’de Espiye’de yine kolera vakası görüldü³¹.

Hükümet, 18 Ağustos 1917’de çıkarılan kararname ile ordu ve halkın iâşesini sağlama görevini Harbiye Nezaretine verdi ve İâşe Umum Müdürlüğü oluşturuldu. 3. Ordu Mıntika İâşe Heyeti bölgedeki iâşe sıkıntısını gidermek amacıyla 22-23 Kasım 1918 tarihleri arasında Amasya’da bir toplantı yaptı. Bu toplantıda iâşe mıntikasında yetiştirilen pirincin öşrü ve iki katı ordu ve bir katı halkın iâşesi için alındıktan sonra, üreticilerinin elinde kalacak ve miktarın yarısı da tohumluk ve iâşe ihtiyacı için bırakılarak, geriye kalanın ordu adına

²⁷ BOA, DH. EUM, nr. 29/12, 29/17.

²⁸ *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi: Kafkas Cephesi 3. Ordu Harekatı* (yay. Genelkurmay Başkanlığı), II, Ankara 1993, s. 383, 397, 403.

²⁹ BOA, DH. EUM. 5. Şb, nr. 35/38.

³⁰ BOA, DH. İUM, nr. E-33/2, lef: 2.

³¹ BOA, Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus [=DH. KMS], nr. 44-2/3, lef: 1

satın alınması kararlaştırıldı. Yine, toplantıda alınan karar gereğince bu uygulamadan Espiye muaf tutulacaktı³².

Cephe gerisi olmasına rağmen, kolera salgını yüzünden iyice sarsılmış olan Espiye ve çevre köyleri halkı, açlık ve sefaletten şikayetçi idiler. Kocaları ve evlatları askerde olan Kurucalı köyünden Derviş-oğlu Ali ailesi Hatice ve dört arkadaşı, Derviş-oğlu Osman ailesi Hanife, Adabük köyünden Aydın oğlu eşi Zeynep, Orholoz-oğlu [?] Temel eşi Penbe, Bodur-oğlu Hasan eşi Ayşe, Çakır-oğlu Hasan eşi Kezban, Dikmen köyünden Firid-oğlu Mustafa eşi Ayşe, Çent-oğlu Hasan eşi Fatma, Espiye köyünden Hacı-oğlu kızı Fatma çektikleri telgrafla durumlarını Dâhiliye Nezâretine arz ettiler (1 Aralık 1917). Telgrafa göre ahali tohumluk azlığından zamanında ziraat edememişti. Asker kaçakları ve muhacirlerin arasında bulunan bazı kimseler henüz olgunlaşmadan fındığın tamamını, mısırın bir kısmını çalmışlar ve yağma etmişlerdi. Geriye kalan mahsul ise ihtiyaçlarını ancak dört ay karşılayabilirdi. Buna rağmen, hükümet kendilerinden yine de mısır talep etmekteydi. Motor ve takalarla Tirebolu ve Espiye'ye gelen erzak ve mühimmat, sahilden karlı ve yüksek tepelerin eteklerine kadar kadın ve çocuk sırtında taşınıyordu. İhtiyarlar ve çocuklar bir buçuk seneden beri arkalarında köylerin uzaklığına göre 2.000 kilodan 5.000 kiloya kadar ücret almadan 5 saatten 12 saatlik mesafeye erzak taşımaktaydılar. Taşıdıkları erzak noksan çıktığında tayınları kesilmekte idi. Çok kimselerin evleri asker tarafından kullanıldığından ahali serender altlarında ve ağaç diplerinde yatmaktaydı. Değirmenlere de asker el koyduğundan köylü ancak el değirmenlerinde zahirelerini öğütemekteydi. Kaza merkezi Tirebolu'da fındığın kıyyesi 30, tuz 30, pirinç 50, sabun 400, bir endaze basma 70, bir çember 130, bir peştamal 400, bir kutu kibrit 5, bir giyim çarık 70, bir iğne 1 kuruşa satıldığı halde asker tarafından fındığın kilosu 8, pirincin kilosu 10 kuruşa, mısır 30 paradan satın alınmaktaydı. Ahalinin ayakları çıplak, başları açık, elbiseleri ise giyilemeyecek kadar eskimişti. Vazifelerinin askerlerden daha da ehemmiyetli olduğuna işaret edilen telgrafta kadınlar mubayaadan afv edilmelerini talep etmekteydiler³³.

³² Tuncay Ögün, *Kafkas Cephesinin I. Dünya Savaşındaki Lojistik Desteği*, Ankara 1999, s. 75-76.

³³ BOA, DH. İUM, nr. 20-11/3-1.

Bu sırada, Çam Burnu ile Zefre Burnu arasında görülen bir torpilin karaya çekilerek imha edildiği Tirebolu Kaymakamlığına atfen Canik Mutasarrıflığınca Dahiliye Nezaretine bildirildi (23 Aralık 1917)³⁴.

Rus Karadeniz filosu, kıyılardaki Türk yerleşme merkezlerini bombardımana devam etmekteydi. Giresun ve Espiye havalisinde kıyı savunmasında kullanılmak üzere 8 mantelli toptan oluşan bir sahra topçu taburu ile 8 makineli tüfeğin 37. Kafkas Piyade Tümeni emrine verilmesi düşünülmekte ise de 37. Kafkas Piyade Tümeni Komutanı mantelli topları, etkili bir iş göremeyecekleri gerekçesiyle istemedi³⁵.

Dertlerine çare arayan kadınlar, üçüncü defa durumlarını hükümet merkezine bildirdiler (31 Aralık 1917). Adabük köyünden Aydın-oğlu Ali ailesi Zeyneb ile sekiz kadın tarafından çekilen, öncelikle tohum azlığından söz eden telgrafta, bilinen ama çözüm bulunamayan dertler sıralanmakla beraber ilaveten katır, beygir, koyun, keçi, sığır gibi hayvanlarını da askeriye; pirinç hasılatlarının tamamını ve mısırın sekizde üçünü hükümete verdiklerini söylüyorlardı. Mubayaa etmeye ve iâşe vermeye güçleri olmadıkları halde, şimdi de tahsildar jandarmalar iâşelerini almakta, iâşeleri bulunmayanların da kazan gibi ev eşyalarına el konulmaktaydı. Bir hayli kırgın olan, umudunu yitirmiş gözüken, “bizlerde ırz, namus, hayâ kalmamıştır” diyen Espiye ve diğer çevre köyleri halkı, hükümetten “ya bir tarafa nakledilmelerini, ya da denize dökülmelerini” istiyorlardı³⁶.

Bolşevik İhtilali ile birlikte Kasım 1917 sonlarında Rus kuvvetlerinin çözülmesi, Türk birliklerinin 12 Şubat 1918’de ileri harekatı Rusların bölgeden çekilmesini sağladı. Rusların çekilmesinden sonra yörede Pontus Rum Devleti kurmaya yönelik hareketler, Rum çetelerinin faaliyetleri ve bunlara karşı direniş başladı³⁷.

Rusların çekilmesinden sonra da halkın ve muhacirlerin başta açlık ve salgın hastalıklar olmak üzere yaşadıkları sıkıntılar devam etmekteydi. Arageriş köyü muhtarı Abdurrahman, Çeğel köyü muhtarı Ali Osman, Adabük

³⁴ BOA, DH. EUM, 6. Şb, nr. 28/13.

³⁵ *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi: Kafkas Cephesi*, s. 421.

³⁶ BOA, DH. İUM, nr. 20-2/2-13, lef: 2.

³⁷ Daha geniş bilgi için bk. Sebahattin Özel, *Millî Mücadelede Trabzon*, Ankara 1991.

köyü muhtarı Muhsin, Çukur köyü muhtarı Ahmed ile ahaliden Hasan, Ali, Mustafa ve Mehmed adlı şahıslar Espiye'den çektikleri telgrafta, geçen yıl yeterli miktarda tohumluk verilmediğinden aç ve çaresiz kaldıklarını söylüyorlar, halkın mahv ve perişan olmaması için yeterli miktarda tohumluk verilmesini Dahiliye Nezaretinden talep ediyorlardı (17 Nisan 1918)³⁸.

Gelevera Deresi, yöredeki diğer dereler gibi doğal yatağından taşarak çevredeki kuru alanları basardı. Bu taşkınlıklar bazen insan kaybına ve hayvan telefine sebep olurdu. Böyle bir taşkınlık 17 Mart 1919 Pazartesi günü meydana gelmişti. Anlaşılan o gün Espiye'de kurulan hafta pazarına gitmekte olan ve dereden kayıkla geçmekte bulunan altı kişi kayığın devrilmesi sonucu suya kapılmışlar ve boğularak ölmüşlerdi. Tirebolu kaymakamlığından verilen bilgiye göre boğularak ölenler Hacı Ali-oğlu Hakkı, Güni [=Güney]-oğlu Osman, Çon-oğlu Ömer, Usta-oğlu Abdullah ile ismi belirlenemeyen bir kadın ile bir çocuktu³⁹.

Trabzon valisi, 23 Mart 1919 tarihli bir yazı ile Espiye'de silah atarak etrafı rahatsız eden sarhoşları yakalamaya giden karakol kumandanı Hayri Çavuş'u yaralayanların suç aletleriyle birlikte ele geçirildiğini Dâhiliye Nezaretine bildirdi⁴⁰.

Temmuz 1919 sonlarında sahil kesimi büyük bir sel felaketi ile karşı karşıya kaldı. Derelerin taşması sonucunda meydana gelen sel baskınından dolayı Adabük köyünde 9 hane, 1 serender yıkıldı, ekili araziler bundan büyük zarar gördü⁴¹.

İstiklâl Savaşı yıllarında, 16 Temmuz 1921'de şehit olan Köse-oğulları'ndan 1312 doğumlu, 45. Alaydan Şükrü oğlu Arif; 28 Ağustos 1921'de şehit olan, 1312 doğumlu, 47. Alaydan Salcı Hüseyin oğlu Emin; 26 Haziran 1921'de şehit olan 1308 doğumlu, 42. Alaydan Mehmed Bayraktar; 3 Eylül

³⁸ BOA, DH. İUM, nr. 20-3/2-20, 1ef: 2.

³⁹ BOA, Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umûmiye Müdiriyyeti Asayiş Şubesi [=DH. EUM. AYŞ], nr. 2/46.

⁴⁰ DH. EUM. AYŞ, nr. 1/70.

⁴¹ BOA, DH. İUM, nr. 19-9/1-6.

1921’de şehit olan, Koz-oğulları’ndan 1312 doğumlu, 41. Alaydan İbrahim oğlu Hüseyin Espiye’nin şehit erlerinden birkaç tanesidir⁴².

Cumhuriyetin ilk yıllarında Espiye’nin belli başlı meseleleri arasında ulaşım geliyordu. Yol yapımı ve ulaşım araçları işletilmeye açılmadan önce Giresun, Bulancak, Görele, Espiye, Tirebolu ve Eynesil arasında ulaşım motorlu kayıklar vasıtasıyla yapılıyordu. Bu yolculuklar azgın dalgalarla mücadele, motorunu gaz kokusu ve uzun sürmesi sebebiyle oldukça meşakkatliydi. Bu yıllarda geçmişte olduğu gibi Tirebolu ve Espiye iskelelerinden fındık ihracatı devam etmekteydi⁴³.

Yolağzı-Espiye yolunun genişletilmesi çalışmalarına 1927 yılında hız verilmiştir. Bu yolun kayalıklarının kırılması uzun zaman ve büyük maliyete sebep olmuştur. Yağlıdere-Espiye yolunun açılmasındaki en önemli güçlük iki yerleşimdeki derelerin aşılmasıydı. 1929 baharında Espiye’nin Demircili köyü civarındaki kayalıkların kırılması devam etmekteydi. Yolun bu kısmının açılması 1930 yılına kadar sürecektir. Trabzon yolunun Espiye-Tirebolu kısmı genellikle kumsalı takip etmekte ve on beş kilometre uzunluğundaydı. Bu yolun yapımı 19 Kasım 1928 günü 120 metre uzunluğundaki Gelevera Köprüsü’nün açılmasıyla tamamlandı. 1929 yılında Espiye’ye bir sıhhiye memuru tayini ile sağlık hizmetleri yürütülmeye çalışılıyordu⁴⁴.

Kurtuluş Savaşının kazanılıp Cumhuriyetin ilanından sonra, Mirza Gökgöl’ün araştırması, özellikle eğitimci A. Süreyya İşgör’ün, 1937’deki Espiye’nin sosyo-ekonomik ve kültürel durumunu yansıtan makalesi önemli bilgiler verir. Bu zamanda Espiye, doğudan Çamköy, batıdan Sakarya [=Arıdurak], güneyden Cibril köyleri ve kuzeyinden ise Karadeniz ile çevrilidir. Köy, 188 evli, 513 kadın ve 443 erkek olmak üzere 956 nüfustur. Köyün önemli sorunları arasında köy odasının ve mezbahanenin yapılması, odaya bir radyo alınması, umumî helâ inşa edilmesi, ahırların evlerin altından çıkarılması, köye içecek ve su getirilmesi, köy içindeki yolların düzenlenmesi geliyordu. Köy halkını toplayan ve elbirliği yaparak imece çalışmağa sevk eden işlerin başında yol, okul, köprü yapılması, andal denilen sulak yerlerin

⁴² A. Yüksel, “Giresunlu İstiklâl Harbi Şehitleri”, *Giresun Tarihi Yazıları*, İstanbul 2002, s. 132.

⁴³ Sadık Sarısan, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1939) Giresun*, İstanbul 1999, s. 109.

⁴⁴ S. Sarısan, *aynı eser*, s. 153, 158.

kurutulması işi geliyordu. Köy halkı, Tirebolu kasabasının yaşayış tarzından etkilenmiş olduklarından kadınların giyimleri birçok köylerin kadınlarının giyimlerinden üstündü. Burada emprime giyen kadınlar bile vardı. Kadınlar başlarına yaşmak ve çember örter, yün, tire ve ipek çorap kullanırlardı. Hatta, saçlarını kesip kasabalı kadınlara benzemeğe çalışan kadınlar bile vardı. İktisadî durumu iyi olanlar iskarpin, diğerleri çapula giyerlerdi.

Erkekler, Temmuz ve Ağustos aylarını yaylalarda geçirirler, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Eylül, Ekim ve Kasım aylarında da bahçelerde çalışırlardı. Diğer aylar ise vakitlerinin çoğu kahvelerde kumar oynamakla veya rakı içmekle geçirdi. Giyinişleri de oldukça iyiydi. Ceket ve ekseriye kilot pantolon giyerlerdi. Köy halkının sayımdan 244 lira 15 kuruş; araziden 881 lira 46,5 kuruş; kazançtan 95 lira 59 kuruşu olmak üzere toplam 921 lira 20,5 kuruş borçları vardı. Ziraat Bankası'ndan 8000 liradan fazla borç para alınmıştı. Şahıslara olan borçlarının tutarı ise 15.000 liradan fazlaydı. Köyde kurulan kooperatifin 157 üyesi vardı. Yılda ortalama 5 evlenme olurdu. Üç yıl içinde boşanan olmamıştı. İki evli olan erkeklerin sayısı 7 kadardı.

Yine, aynı tarihte Espiye'de 5 sınıflı bir ilkokul vardı. Okulda 3'ü kadın, 3'ü erkek olmak üzere 6 öğretmen görev yapmakta, 89'u kız, 231'i erkek olmak üzere 320 öğrenci öğrenim görmekteydi. Erkek çocuklarının sayısının kız öğrencilerden fazla olması, okulun aynı zamanda yatılı olmasından ve çevre köylerden de erkek çocukların gelmesinden kaynaklanıyordu. Yatılı çocuk sayısı 50 kadardı. Bunların masrafı da köylüler tarafından karşılanıyordu. Yıllık masraf, çocuk başına 30-33 lira kadardı. Okulda yemekhane, hamam, yatakhane bulunmaktaydı. Yüksek tahsil görmüş kimse yoktu. Yalnız, Galatasaray lisesine iki, ortaokullara dört genç kaydedilmişse de, her nedense bu çocuklar okula devam etmemişlerdi. Köye iki adet *Ulus*, iki adet *Cumhuriyet*, dört adet *Akşam*, bir adet *Son Posta*, iki adet *Tan*, iki adet *Köroğlu*, sekiz adet *Yeşil Giresun*, on iki adet *Akgün*, iki adet *Ülkü* ve iki adet *Yurt* gazetesi gelmekteydi. Gerek bu gazeteler, gerek mektuplar Tirebolu Postahanesi'ne gelmekte, oradan da köye gidip-gelenlerle gönderilmekteydi. Köyde ancak birkaç evde gramofon vardı. Erkeklerin hemen hepsi, kadınların da bir kısmı İstanbul, Samsun, Trabzon gibi büyük şehirleri görmüşlerdi. Kadınların arasında sinema ve tiyatroya gidenler de bulunmaktaydı.

Köyün yanında bulunan Adabük köyünde pirinç andalları vardı. Bu andallar, Giresun vilayetinde bulunanların en büyüğü idi. Bu yüzden birçok kimse sıtmaya yakalanmıştı. Hükümet bu andalların kurutulmasını istemiş ve pirinç ekilmesini yasaklamıştı. Şahıslar, kendi temizliğine ve mesken, köy temizliğine de oldukça önem veriyorlardı. Çamaşır değiştirilirken sabunla ve sıcak suyla yıkanma âdeti vardı. Evler ekseriya iki katlı idi. Birinci kat, bazı evlerde ahır olarak kullanılmakta idi. İkinci katta bazen iki, bazen de üç-dört oda bulunmaktaydı. Köydeki merak sayısı 32 kadardı. Kışın evler sobalarla ısıtılmaktaydı. Aydınlatma aracı olarak lüks ile şişeli ve şişesiz finnuri denilen lambalar kullanılmakta, köyde 10 evde lüks, 110 evde şişeli lamba, diğer 68 evde şişesiz adî idare lambası bulunmaktaydı.

Hemen her evde yatak takımı, 35 evde de karyola takımı vardı. Sandalye, masa da ev eşyaları arasına girmektedir. Birkaç evde sivrisinekten korunmak için cibinlik kurulmuştu.

Süt ve yoğurt diğer köylere göre fazla tüketilmiyordu. Sebze olarak kara pancar başta geliyordu. Sabahları pancar çorbası, diğer zamanlarda da yine pancardan yapılan yemekler yeniliyordu. Yemekler arasında helle, unlama, dible, turşu kavurması, kiraz tuzlusu, sırgan, otlama (otluk), hamsi tuzlaması sofralardan eksik olmuyordu. Eylül ayının sonuna doğru, İstanbul'da "*Kartal çalı*" adıyla bilinen fasulyeden daha güzel "*çalı fasulyesi*" satılmakta idi.

Köy halkının başlıca geçim kaynağı findık ziraatıydı. Bunun yanında mısır ziraatı da yapılmakta idi. Yılda ortalama 3000-4000 kantar findık üretilmekteydi. Pirinç tarlalarının yerini findık bahçeleri almaktaydı. Köyde 291 koyun, 157 keçi, 59 manda, 75 öküz, 198 inek, 17 at, 23 kısırak, 6 eşek, 17 katır bulunmaktaydı. Bazı aileler, bilhassa kış aylarında atları yıldıza bırakmaktaydılar.

Köyde yüze yakın evde kadınlar tarafından dastar dokunmaktaydı. Küçük san'at erbabından 3 demirci, 2 çapulacı, 1 terzi, 2 saatçi, 2 kalaycı, 3 taşçı, 4 berber, 1 doğramacı, 4 dülger, 1 semerci, 6 kahvehane, vardı.

Espiye'de 19 bakkal ve manifatura dükkânı, 3 fırın bulunmakta, bu dükkanlarda hem köyün, hem de pazara gelen civar köylülerin ihtiyaçlarını karşılayacak şeyler satılmaktaydı. Hafta pazarına Trabzon ve Vona arasındaki

kasabalardan birçok satıcı gelmekteydi. Fındığın pazara indiği sırada kurulan hafta pazarında 100.000 liraya yakın alış-veriş yapılır, 300'den fazla hayvan kesilir ve tamamen satılırdı. Bir yılda köydeki dükkanlarda 13.200 kg şeker, 7.130 kg sabun, 1.366 kg zeytinyağı, 36.100 kg petrol, 24.695 kg. demir, 67.855 kg çimento, 40.000 kg tuz satılmaktaydı.

Köyde orman yoktu. Ancak, halkın ağaç sevgisi iyiydi. Halkın uğraşı fındık ziraatı idi ve hemen her taraf fındık bahçeleriyle çevrilmişti. Balıkçılıkla ve kayıkçılıkla meşgul olan yok denecek kadar azdı⁴⁵. Köyde herkesin toprağı vardı. Toprağı az olanların bir kısmı dükkan açmış, ticaret yapmaktaydı. Yeterli toprağı olmayan aile sayısı 20 kadardı. En çok toprağı olan aile sayısı 5-6 kadardı. Diğerlerinin arazileri kendilerine yeterli gelmekteydi ve bunlar da tarla ve bahçelerinde bizzat çalışmaktaydılar. Köyün en zenginlerinin eline yılda 1000-1500 lira geçmekteydi. Orta hallilerin yıllık gelirleri ise 500-600 lira arasındaydı. Fakirlerin geliri ise 50 liradan fazla değildi. Bunlar da 60 aileden oluşmaktaydı. Nüfusu bu köyde olmadığı halde işi ve bahçeleri için yılın 8-9 ayını burada geçiren bir kişi vardı ve bunun da yıllık kazancı 10.000-15.000 lira kadardı⁴⁶.

Bir iskele olarak kurulup gelişen Espiye, sözlü anlatıma göre 1910'da nahiye olmuş, 1912'de belediye teşkilatı kurulmuştur⁴⁷. İçişleri Bakanlığının

⁴⁵ Bu görüşe katılmak mümkün değildir. 1920'li yıllarda başta yunus, hamsi, zargana, kalkan, barbunya vs olmak üzere Espiye'de 30.000 altın kuruş değerinde 25.000 kg balık avlanmıştı bk. Karakin Devciyan, *Türkiye'de Balık ve Balıkçılık* (çev. Erol Üyepazarcı), İstanbul 2006, s. 591.

⁴⁶ A. Süreyya İşgör, "Giresun'un Espiye Köyü", *Ülkü Dergisi*, sayı: 91 (Eylül 1940), s. 55-63; Mirza Gökgöl, *Doğu-Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma Gezisi*, İstanbul 1937, s. 42, 59.

⁴⁷ Aydın Çakır, *Espiye İlçesi Monografyası*, (Basılmamış Lisans Tezi), İstanbul 1964-1965, s. 15; *Resmî Gazete*, nr. 9644 (27 Haziran 1957). 1926'da Espiye belediyesinin geliri 2.030 lira, 1927'de 2.260 liradır (*Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi, 1925-1926*, İstanbul 1926, s. 815; *a.e.*, (1927), s. 1177. Mediha Kayra'nın anılarında Espiye'den "bucak" olarak bahsetmesi, sözlü anlatımı teyit eder mahiyettedir (Kayra, *aynı eser*, s. 61). Trabzon vilayetinden Dahiliye Nezareti'ne gönderilen bir defterde (3 Temmuz 1916) Espiye'den nahiye olarak bahsedilmekte, elli iki köyü bulunduğu kaydedilmektedir. Bk. A. Yüksel, "Yer Adlarını Değiştirme Girişimleri ve Giresun'daki Uygulaması (1916)", *Giresun Tarihi Yazıları*, s. 20.

kayıtlarına göre Espiye, 1926 yılında nahiye statüsüne kavuşturulmuş, 19 Haziran 1957 tarihli 7033 sayılı kararla ilçe haline getirilmiştir⁴⁸.

Bugün Keşap, Tirebolu, Güce ve Yağlıdere ilçeleri arasında, 8 mahalle, 27 köyden ibaret bir idari bölgenin gittikçe gelişme gösteren bir merkezi özelliğini kazanmıştır.

⁴⁸ TC İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 21.9.1984 tarih-514/5815 sayılı yazısı.

XVIII. Yüzyılda Espiye Madenleri

*Mustafa ALTUNBAY**

Doğu Karadeniz'in önemli maden yataklarına sahip alanlarından biri, hiç şüphesiz, Espiye yöresidir. Bakır, gümüş, altın ve kurşun rezervleri bakımından oldukça zengin olan yöre, ortaya çıkarılan belge ve bulgulardan da anlaşılacağı gibi, yüzyıllardan beri madencilik faaliyetlerinin sürdürüldüğü ender yerlerdendir. XVIII. yüzyıl olarak sınırlandırdığımız bu tebliğde, Espiye yöresinde madenciliğin hangi boyutta olduğu, devletin bu bölgeye bakışı, beklentileri ve aldığı çeşitli önlemler, bölgedeki yerel güçlerin kendi aralarındaki üstünlük mücadelelerinin madenlere yönelik olumsuz etkileri gibi bir takım konulara Başbakanlık Osmanlı Arşivi kaynakları çerçevesinde açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin kendine özgü madenciliğinin ana havzalarından biri olan Gümüşhane Maden Mülhakatının¹ sınırları içerisinde yer alan Espiye yöresi; Gümüşhane'deki maden rezervlerinin tükenmeye yüz tutmasıyla birlikte önemini artırmıştır. Dağlık ve yer yer derin vadilerle ayrılmış olan Espiye Maden Havzası, günümüzde Giresun Vilayetinin doğu kesimindeki 7 ilçeyi ihtiva etmektedir². XVIII. yüzyılda Gümüşhane Maden Mülhakatının kuzey kısmını teşkil eden Espiye maden ocakları; Yağlıdere,

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

¹ XVIII. yüzyılda Gümüşhane Maden Mülhakatı, Gümüşhane ve Espiye madenleri dışında, Keban, Ergani, İspir/Erzurum, Milas (Mesudiye)/Ordu, Pazarsuyu/Giresun, Ardaneu/Artvin ve Mamirevan/Erzurum madenleri gibi geniş bir alanı kapsamaktaydı.

² Bunlar Espiye, Tirebolu, Görele, Çanakçı, Doğankent, Güce ve Yağlıdere ilçeleridir.

Gelevera Deresi, Harşit Çayı, Çanakçı Deresi ve Görele Deresi vadilerinde yer almakta olup; Espiye, Espiye-i Cedid, Lahnas, İsrail, Cücen, Örüce, Çoğrak, Eğrikar, Şadi, Hisarcık, Komaniyurdu, Karaerik, Karabörk, Tirebolu, Kızılkaya, Killik, İseli, Ağalık ve Karakaya mevkilerinde işletilmekteydiler.

XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı idaresine geçen Gümüşhane ve Espiye maden yöreleri, devlet hazinesinin önemli gelir kaynaklarından birini teşkil etmesi sebebiyle idare ve işletim hususunda gereken özen gösterilmiştir. Bu işletme, ticari, iktisadi ve sinai değer taşıyan mukataalar gibi “*dirlik*” olarak devlet görevlilerine terk edilmemiş, yine devletin ön gördüğü şartlar çerçevesinde, genellikle “*Emanet*” sisteminde idare edilmiştir³.

Emanet sisteminde; işletmenin başında geniş yetki ve sorumluluklar üstlenen, belirli bir maaş karşılığında direkt devletçe atanan bir “*Emin*” bulunmaktaydı. Bu yetki ve sorumluluklar eminin idaresindeki ocakların ve orada istihdam edilen madencilerin sevk, idaresi ve ocaklarda gelir gider dengelerinin sağlanması gibi bir takım hususlardan ibaretti⁴. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Gümüşhane Maden Mülhakatı Emanetine tâbi Espiye maden ocaklarının bir çoğunda, Gümüşhane Emni tarafından yine ona bağlı olarak görevlerini sürdüren eminler tayin olunarak istihdam edilmişlerdir.

³ XVIII. yüzyılda bazı zamanlarda İltizam/Malikane sisteminde, XIX. yüzyılda ise çoğunlukla İhale sistemi gereklerine uygun olarak işletilmişlerdir.

⁴ Mustafa Altunbay, “Klasik Dönemde Osmanlı’da Madencilik”, *Türkler*, X, Ankara 2002, s. 791.

TABLO I: Bazı Tarihlerde Espiye Maden Ocakları Eminlerinin Maaşları (Guruş Olarak)

Eminler	Yıllar			
	1773-1774	1776-1777	1784-1785	1793-1794
	MAD. 19397	D.BŞM. 4623	D.BŞM. 5363	D.BŞM.ERG. 17239
	Maaş	Maaş	Maaş	Maaş
Gümüşhane	10.000	10.000	10.000	10.000
Espiye	2.500	2.500	3.663	1.000
Lahnas	300	300	2.775	950
Kızılkaya	100	100	(Lahnas ile beraber)	950
Ağalık	-	150	(Espiye ile birlikte)	-
Cücen	-	100	1.200	650
Örüce ve Fol	450	450	900	1.100
Karakaya	-	140	-	-
Karaerik	-	150	-	-
İsrail	-	-	-	850

Gümüşhane Maden Mülhakatında yaygın olmasa da uygulanan bir başka işletme tarzı “*İltizâm*” ve onun uzantısı olan “*Malikâne*” usulüdür. İltizam Sistemi, düzenli gelir getiren işletmelerin, yıllık gelirinin asgarî ve azamî değerleri de düşünülerek açık artırma usulüyle ve peşin olarak alınan belli bir meblağ karşılığında ve belirli taahhütler çerçevesinde mültezimlere devredilmesidir. İltizam Sistemi, XVII. yüzyıl sonlarında devlet ekonomisinde görülen bunalım nedeniyle işletmeleri müzayede ile elde eden mültezimlere “*kayd-ı hayat*” şartıyla “*Malikâne*” olarak verilmeye başlanmıştır⁵. İncelenen arşiv vesikalarından, Gümüşhane Maden Mülhakatına bağlı maden ocaklarının, XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde Keskin İsmail Ağa’nın “*ber vech-i malikâne*” tasarrufunda olduğu açık biçimde anlaşılmaktadır⁶. Gümüşhane ve Espiye madenlerinde Malikâne Sisteminden kesin olarak ne zaman tekrar Emanet Sistemine geri dönlüğü tespit edilememiştir. Aynı yüzyılın ikinci

⁵ Malikâne Sistemi hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Genç, “Osmanlı Maliyesinde Malikâne Sistemi”, *T.İ.T.S.*, 1975, s. 231-296.

⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliyeden Müdevver Defterler [=BOA. MAD], nr. 9906-246/1 (15 Cemaziye’l-evvel 1132/25.03.1720).

yarısından itibaren Espiye yöresindeki verimli maden ocakları genellikle mülhakat içerisindeki görevlilere iltizama verilerek işletilmişlerdir⁷.

Osmanlı döneminde reaya bulunduğu yörenin sosyo-ekonomik durumu göz önüne alınarak çeşitli alanlarda istihdam edilmekteydi. Kendi iç şartlarına uygun olarak belirli bir muafiyet sistemi geliştirilerek, karşılığında söz konusu reayanın mükellef olduğu vazifesini yerine getirmesine imkan tanınmaktaydı. Bu durum madencilik alanında da kendini göstermiş, teşkil edilen “*madenciyan taifesi*” seçilirken sektöre yatkınlıklarına ve “*kadimden beri*” maden işleriyle uğraşan sınıftan olmalarına dikkat edilmiştir. Ayrıca; bu şartlara uygun madencilerin görevlerini ırsen varislerine intikal ettirmesi için esnek bir politika izlenmiştir⁸.

Espiye madenlerinde görevli madenciyan taifesi de bu şartlar dahilinde teşkil edilmiştir. Sidrekapsi, Kratova, Gümüşhane ve bağlı köylerdeki madenlerde çalışanlara yönelik yoklama/tahrir defterleri mevcut olmasına rağmen, Espiye madencilerine ait bu tip kayıtlara rastlanılamamıştır⁹. Bundan dolayı Espiye madenleri çalışanlarının sayısı ve dini mensubiyetlerinin tespiti ile hangi köylerin madene bağlandıklarına dair bilgilerden yoksunuz. Fakat,

⁷ Örneğin arşiv belgelerine göre XVIII. yüzyılın sonlarına doğru; Karakaya Madeni bazı taahhütler karşılığında Ustabası Kirkor oğlu Konstantine, BOA. Darphane Tahrirat [=D. DRB. THR], nr. 14/26 (Selh-i Muharrem 1213/14.07.1798); Örüce Madeni her yıl taraf-ı devletlerine 85 batman bakır teslimi karşılığında Gümüşhane Maden Emmini Musa Beğ, BOA. D. DRB. THR., nr. 14/26 (25 Zi'l-ka'ade 1212/11.05.1798); İsrail Madeni yıllık 900 kantar bakırın taraf-ı miriye teslim ve yine maden ocağı yakınında hafr-ı mağara ile cevher bulunulursa onu da işlemek şartıyla Gümüşhane Emmini Musa Beğ, BOA. D. DRB. THR., nr. 13/18 (20 Rebi'ü'l-ahire 1212/12.10.1797); Espiye ve Ağalık Madenleri 1300 batman bakır karşılığında Gümüşhane Maden Emmini Musa Beğ, BOA. D. DRB. THR., nr. 13/18 (13 Rebi'ü'l-ahire 1212/05.10.1797) ve son olarak Lahnas Madeni yıllık 600 batman bakır taraf-ı miriye teslim ve Killik ve Kızılkaya madenlerini de işletmek şartı ile Gümüşhane Maden Emmini Musa Beğ, BOA. D. DRB. THR., nr. 13/18 (3 Zi'l-hicce 1212/19.05.1798) iltizama verilmiştir.

⁸ Altunbay, *a.g.m.*, s. 791.

⁹ Gümüşhane Madenlerine ait 1725-1726 tarihli bir tahrir defterinde; Gümüşhane yakınlarındaki ocaklarda görevlendirilen madencilerden 53'ü askeri, 160'ı reayadan olmak üzere 213'ünün müslüman; 353'ü Rum, 153'ü Ermeni olmak üzere 506'sının gayri müslim; dini mensubiyeti belirtilmeyenlerden 345'inin reaya; 43'ünün haric ez-defter (kayda ilk kez geçmiş); 13'ünün ise oduncu (hattab) olduğu kayıtlıdır. Deftere göre toplam madenci sayısı 1.120'dir. Aynı defterde büyük çoğunluğu müslüman olmak üzere maden ocaklarına mensup yardımcı gruplardan 299'unun kömürcü, 47'sinin ahengir (demirci), 154'ünün tomrukçu, ve 351'inin derbentçi ve köprücü olduğu kayıtlıdır. BOA, Kamil Kepeci [=KK], nr. 2601.

Espiye maden ocaklarında çalışanların tıpkı Gümüşhane’de olduğu gibi müslüman ve gayri müslimlerden oluştuğunu ve rezerv açısından ocakların zenginliği çok sayıda madencinin burada istihdam edildiğini düşündürmektedir. XVIII. yüzyıldan itibaren Gümüşhane maden rezervlerinin azalmaya başlamasıyla birlikte, buradan da Espiye taraflarına göçlerin yaşanması bu görüşü destekler mahiyettedir. Çünkü, aynı dönemde Espiye yakınlarındaki bir çok yeni ocağın keşfedilip işletilmeye açılmış olması, Gümüşhane Madenlerine mensup madenciler için yeni bir çekim merkezi haline geldiğini doğrular niteliktedir¹⁰.

Madenci tayin edilen gruplar muafiyetleri gereği “*ber vech-i serbestiyet üzere*” eminleri tarafından idare edilmiş, “*Ehl-i Örf*” mensuplarının bunlara müdahale etmeleri devamlı engellenmiştir¹¹. İktisadi açıdan bir tür koruma politikası olan bu tutum, Gümüşhane Maden Mülhakatı dahilindeki Espiye Madeni gibi Osmanlı genelindeki bütün maden ocakları için de geçerlidir. Değerlendirilen belgelerde madenci gruplarına çeşitli bahanelerle müdahale edilerek idareci sınıfın bir takım taleplerde bulunması şiddetle yasaklanmıştır. Örneğin, Erzurum Valisine ve Gümüşhane Kadısına gönderilen 1705 tarihli bir hükümde; Gümüşhane madenleri çalışanlarının “*...mefruzü’l-kalem ve maktu’u’l-kıdem bi’l-cümle cürm-i cinâyet ve zemm-i din ve salb-i siyâset*

¹⁰ Örneğin Gümüşhane kadısına gönderilen 1697 tarihli bir hükümden, Tirebolu’ya 3,5 saat mesafedeki İsrail’de maden cevherlerinin ortaya çıktığı, bundan numune alınarak “*Çeşni*” yani kalitesine bakıldığı, orada çalışanların Gümüşhane Mülhakatına bağlı madencilerden olup olmadığı sorgulanıp “*...sahih-i hakikati üzere...*” bilgi verilmesi istendiği anlaşılmaktadır. Bu durum devletin sürekli reayayı kontrol altında çeşitli alanlara sevk ettiğinin ve konuya çok hassas yaklaştığının bir kanıtıdır. BOA. MAD., nr. 3462-440/3 (23 Zi’l-hicce 1108/13.07.1697).

¹¹ Konuyla ilgili hükümlerde genellikle, “*... Gümüşhâne ve Kebân ve Ergani ma’âdininde i’ mâl ve istihdam olunan madenciânın mülhâkâtta olan nevâhi ve kurra re’âyâsının zuhur iden de’âvi ve nizâları ve ahz u habs ve gayri güşmâlleri vesâ’ir cüz’i ve küllî umur ve hususları ber vech-i istiklâl ma’den eminleri ma’rifetiyle şer’le görölüb etrâf ve havalisinde vaki’ olan vülât ve mütesellimin vesa’ir ehl-i örf ta’ifesinden birisi hilâfına harekete ...*” şeklinde açıklamalar bulunmaktadır. BOA. Darphane Defterleri [=D. DRB], nr. 968-133/4-134/1 (16 Cemaziyel’ahire 1154/29.06.1741). Ayrıca bk. Mustafa Altunbay, “XVIII. Yüzyılın İkinci yarısında Gümüşhane ve Yöresinde Madencilik Faaliyetleri”, *Trabzon Tarihi Sempozyumu Bildirileri (6-8 Kasım 1998)*, Trabzon, 1999, s. 384. Madencilere yönelik serbestiyet sistemine dair daha geniş bilgiler için bk. Ali Aslan, “Osmanlı İmparatorluğu Maden Teşkilatında Serbestiyet Sistemi”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı: 43 (Eylül 1988); devamı için bk. Aslan, *a.g.m.*, II, sayı: 47 (Ocak 1989).

vesâ'ir bâd-ı hevâsı serbestiyet üzere Gümüşhâne eminleri tarafından zapt olunub hilâf-ı şer' Trabzon Beğlerbeğisi ve mütesellimler ve zü'emâ ve erbâb-ı timâr vesa'irleri minba'ad müdâhale eylememek üzere ..." rahatsız edilmemeleri, müdahale etmek isteyenlerin def edilmesi belirtilmiştir¹².

Madencilere yönelik suiistimaller bunlarla sınırlı değildi. Özellikle, savaş ve savaş sonrası dönemlerde vergi talebi açısından, bu tür eylemlerde büyük bir artış yaşanmaktaydı. Bu durum sık sık madenci taifelerinin dağılmalarına, dolaylı olarak da devletin zarara uğramasına neden olmuştur. Nitekim, 1701 tarihli bir hükümden; Gümüşhane maden emininin, madenlere bağlı kömürcü, madenci, ahengir, tomrukcu ve derbentçi gibi reayanın hizmetleri karşılığında avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiyyeden muaf olmalarına rağmen; birkaç senedir "*takviyyet-i miri*" namıyla üçer kese akçelerini aldığını; bu baskılar nedeniyle de madenci reayalarının dağıldıklarını öğrenmekteyiz. Bu durum karşısında madenci reayasına Erzurum'dan "*... perâkende ve perişân olanların kadimi yerlerine iskân ettirmek için mütâlebe olan takviyyet-i miri minba'ad alınmamak ...*" şeklinde emir verilmiştir. Fakat, usûlsüzlüğün araştırılması için Ahkâm Defterlerine bakıldığında, Gümüşhane Mülhakatı reayasının madencilikten başka bir gelirleri olmadığından, bu uygulamanın "*tekâlif-i zulmiyyeden*" sayıldığı, zaten 6-7 senedir de Gümüşhane reayasından toplanmasının yasaklandığı, ortaya çıkarılmıştır¹³.

Madenlerde faaliyetlerin sürekliliğini temin etmek için, madencilere destek amacıyla çeşitli gruplar görevlendirilmiştir. Kömürcü, tomrukçu, ahengir, derbentçi ve köprücü şeklinde tasnif edilen reaya, genellikle maden ocaklarına yakın mahallerden seçilmiştir. Bunlar da tıpkı madenciler gibi muafiyet sistemine dahil edilip, idareleri bağlı bulundukları maden eminlerine

¹² BOA. MAD., nr. 9894-193/2 (25 Rebi'ü'l-evvel 1117/17.07.1705).

¹³ BOA. MAD., nr. 9889-177/2-178/1 (17 Rebi'ü'l-ahire 1113/22.08.1701). Yine 1719 tarihli benzer bir hükümde; Gümüşhane Mülhakat reayasının kadimden beri madenci oldukları, yerine getirdikleri yükümlülükleri karşılığında muaf sayıldıkları; fakat bu tarihlerde muafiyetlerine aykırı olarak çeşitli tacizlere maruz kaldıklarını ve sürekli bu tür suiistimallerle rencide edildikleri belirtilerek; yeni bir düzenleme gerektiği ve reayayı rahatsız eden yeniçeri ve sair askeri taifelerinin müdahalelerine son verilmesi açıklanmaktadır. BOA. MAD., nr. 18351-22/2 (7 Receb 1131/26.05.1719).

bırakılmıştır¹⁴. Gümüşhane Maden Mülhakatının dahilindeki Espiye maden ocaklarının kömürcü, tomrukçu derbentçi ve köprücü taifeleri ise genellikle Tirebolu ve Görele gibi çevre kazalardan seçilip istihdam edilmişlerdir¹⁵.

Espiye madeninin yardımcı grupları da avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiyyeden statüleri gereği muaf olmalarına rağmen, sık sık ehl-i örf sınıfının tacizleriyle karşı karşıya kalmaktaydılar. Ağır baskıların yoğunluk kazanması çoğu kez İstanbul'a şikayet konusu olmuş, akabinde bu gruplar maden eminlerinin idarelerine bırakılarak müdahalelerin önüne geçilmeye çalışılmıştır¹⁶. Benzer bir durum, 1733 yılında Tirebolu ile Torul Kazaları arasında yaşanmıştır. Başlıcaları Aktaş, Hacılar, Kozluca ve Akçalı olmak üzere Tirebolu'ya ait 22 adet köy, Gümüşhane-Espiye madenlerine hizmet etmeleri nedeniyle, adı geçen kazadan ayrılıp Gümüşhane'ye ilhak edilmiştir¹⁷.

Kömürcü, tomrukçu, derbentçi ve köprücü amelelerinin yıllık çalışma temposu, maden üretimini olumlu ya da olumsuz biçimde yönlendirebilecek

¹⁴ Buna rağmen, ehl-i örfün suiistimallerine dair, madenci ve tedarikatçı grupları tarafından merkeze bildirilen şikayetlerden aykırı davranışların sıkça yaşandığı anlaşılmaktadır. BOA, KK, nr. 2499-73/1 (5 Zilhicce 1139/24.07.1727).

¹⁵ Fakat, kömürcülerin yetersiz kaldığı dönemlerde bölgenin farklı kesimlerinden de kömürcülerin temin edildiği bilinmektedir. Örneğin, 1727 tarihli bir hükümde, Gümüşhane mülhakatının kömürcü gruplarının bir kısmının geçici olarak Keban ve Ergani madenlerine gönderilmesi nedeniyle yeni arayışlara girilmiş, sonuçta, Maçka kazası ahalisi ve Yomra nahiyesine bağlı Öz-Santa karyesi ahalisi bu görev için seçilmiş ve Trabzon'dan ayrılarak Mülhakata dahil edilmiştir. BOA, MAD., nr. 8465-276/1 (17 Rebi'ü'l-evvel 1140/02.11.1727).

¹⁶ Örneğin, 1738 tarihli bir kayıta, Tirebolu reayası "...cem'i tekâlifden mu'af ve müselleme ve vechen mine'l-vücuha vülât ve hükkâm tarafından müdahale olunmayub mefruzü'l-kalem ve maktu'ü'l-kadem serbestiyet üzere Trabzon Sancağından ifrâz ve cümle umuru voyvodaları tarafından müstakilen görülmek babında ..." emir verildiği; ayrıca Espiye madenleri kömür amelelerinin buradan tayin edildiği; buna rağmen sürekli ehl-i örf baskısı yaşadıkları belirtilmiştir. Sonuç olarak, "... Gümüşhane Mülhakatından Tirebolu vesa'ir kazaların mu'tâd-ı kadim üzere ber vech-i istiklâl kâfe-i umuru ve umur-ı şer'iyyeleri Gümüşhane eminleri ma'rifetiyle şer'le ..." görülmesi hükmüyle kargaşalar giderilmiştir. BOA, KK, nr. 2515-85/1-86/1 (18 Zi'l-hicce 1750/08.04.1738).

¹⁷ BOA, KK, nr. 2886-241/1 (11 Şevval 1145/27.03.1733). Aynı şekilde 1732 tarihinde, Harşit (Doğankent) köyü ahalisi Gümüşhane Mülhakatına bağlanarak kömürcü ve prustad olmuşlardır. BOA, KK, nr. 2886-120/2 (29 Rebi'ü'l-ahire 1145 / 19.10.1732).

nitelikteydi¹⁸. Çünkü, madenci amelesinin ocaklardan çıkardığı cevherlerin miktarı ne olursa olsun, ayrıştırılması için yakılan fırınların ihtiyacı olan odun kömürünün zamanında tedarik edilip gönderilmesi gerekliydi. Bunun temini ise öncelikle yardımcı grupların emniyet içinde vazifelerini yapmalarına imkân tanınmasına bağlıydı. Ormanlardan karşıladıkları odun kömürü ve tomrukların güvenli biçimde hazırlanmasında ve maden ocaklarına ulaştırılmasında yaşanabilecek olumsuz bir durum üretimi sekteye uğratabilmekteydi.

Espiye yöresinin coğrafi yapısı ve iklim şartları sürekli aksaklıkların yaşanmasına neden oluyordu. Maden nakliyatı ve maden reayasının ulaşımını sağlayan yolların bakımı, derbentçi ve köprücülerin denetimindeydi. Üretilen cevherin ocaklardan iskelelere naklinin zamanında yapılabilmesi, yolların her zaman açık olmasına bağlıydı¹⁹. Bu nedenle, ulaşımın sağlıklı biçimde yapılabilmesi için gerekli özenin gösterilmesine dikkat edilmekteydi. Bazen de sözü geçen tüm bu yardımcı gruplar, ocaklarda cevherin bollaştığı anlarda veya yoğun savaşların yaşandığı dönemlerde -örnek uygulamaları az olsa da- maden çıkarımına memur edildikleri olmuştur²⁰.

Espiye madenlerinde üretilen cevherler daha önce de belirtildiği gibi bakır, gümüş, altın ve kurşundan ibaretti. Eminlerin tayin ettiği ustabaşı prustadlar nezaretinde, madenciyan taifesi tarafından ocaklardan çıkartılan ham cevherler, su vasıtasıyla taş ve topraktan ayıklandıktan sonra, kömürçüler tarafından yakılan fırınlarda “*Rušt İşlemi*” denilen işlemde geçerek türlerine göre ayrıştırılmaktaydılar. Özellikle; gümüş, altın ve kurşunun arıtımında bu

¹⁸ 1727 tarihli bir hükümde, Espiye madeninde kömürçü amelesi sıkıntısı çekildiğinden, Görele Kazası reayalarından bazıları nüzul ve avarız vergilerinden muaf tutulmak suretiyle bu vazifeyle görevlendirilmişlerdir. Fakat bir süre sonra bunların kömürçülük hizmetinde selâhiyetleri olmadığı anlaşıncıca eski konumlarına geri döndürülmüşlerdir. BOA. MAD., nr. 8590-62/4 -63/1 (15 Safer 1140/02.10.1727).

¹⁹ Mesela, 1739 tarihinde, Tirebolu’ya bağlı Karaçukur köyü yakınlarındaki Manastır Köprüsü onarılmıştır. BOA, KK, nr. 2894-175/3 (Gurre-i Muharrem 1152/10.04. 1739).

²⁰ Buna uygun bir durum, 1693 tarihli bir belgede kayıtlıdır. Yöredeki derbentçi ve köprücülerin cevherin bol olduğu dönemlerde ocaklarda görevlendirildiği, bir süre sonra bunların ocakları terk ettikleri belirtilmiştir. Bunun üzerine Gümüşhane eminine emrindeki reayayı yeniden organize ederek asıl vazifeleri neyse orada istihdam edilmeleri yönünde talimat verilmiştir. BOA. MAD., nr. 9876-180/4-181/1 (5 Cemaziye’l-ahire 1104/14.02.1693).

işleme başvurulmaktaydı. Ayırıştırılan cevherler ardından tartılmak suretiyle kalhanelere gönderilmekteydi²¹.

Cevherlerin ayırıştırılması için kullanılan fırınlar, maden ocaklarının hemen yakınında tesis edilmekteydiler. Yürütülen tüm faaliyetler iş bölümü yapılarak yine ustabaşı olan prustadlar gözetiminde yerine getirilmekteydi. Arşiv kaynakları, Espiye madenlerinde bakır, kurşun, gümüş ve altın cevherlerinin ayırıştırılmasının gerçekleştirildiği fırınların ocaklara göre dağılımı hakkında bir takım fikirler vermektedir. Örneğin, gümüş ve altın üretimi için 1751 yılında, Espiye Madeninde 371, Lahnas Madeninde 149, Karakaya Madeninde 14, Espiye-i Cedid (Ağalık olabilir) Madeninde 224, Kızılkaya Madeninde 490, Cücen Madeninde 117 ve Örüce Madeninde 132 fırın; aynı biçimde bakır üretimi için 1751 yılında, Espiye Madeninde 326, Kızılkaya Madeninde 271, İsrail Madeninde 125 adet fırın kurulmuş olduğu kayıtlıdır²². Bu fırınlar, üretimin yoğunluğu hakkında bilgi vermekle birlikte, bunların yıl içerisinde iklim şartlarının elverdiği süreçte birkaç kez kurulduğunu düşündürmektedir. Fakat aynı arşiv kaynaklarında, Espiye maden ocaklarında bakır istihali hususunda yakılan fırınlara dair belirgin bilgilerin olmaması, üretimin boyutu hakkında sadece tahmini fikir ileri sürülmesine neden olmaktadır²³.

TABLO II: Bazı Tarihlerde Espiye Madenlerinde Teşkil Edilen Fırınlar (Altın ve Gümüş Fırınları Sim Hanesinde Belirtilmiştir).

	<i>Yıllar</i>						
	1724	1738	1740	1744-45	1752	1763-64	1776-77

²¹ Osmanlı devrinde kullanılan maden teknolojisi için bk. Rhoads Murphey, “Mineral Exploration in the Ottoman Empire”, *E.I.*, V, Leiden, 1986, s. 973-984.

²² BOA. D. BŞM., nr. 3130.

²³ XVIII. yüzyılda bölgeyi ziyaret eden Fransız seyyah Peyssonnel’e göre, Osmanlı ülkesinde yıllık üretilen bakırın % 25’nin buradan karşılandığını, önemli bir kısmının İstanbul’a hatta her yıl 2.500 kantar civarında bakırın da Kırım’a gönderildiğini seyahatnamesinde belirtmiştir. Murphey, a.g.m., s. 985. Bazı yıllarda Espiye maden ocaklarından üretilip hums-ı miri ve mübayaa olarak İstanbul’a gönderilen ham bakır aşağıdaki oranlarda seyretnmiştir; 1744-1745 tarihinde 143.358 kıyye (bu bakırın önemli bir kısmı Karaerik, Kızılkaya ve İsrail Maden ocaklarına aittir), BOA. D. BŞM., nr. 2871; 1750 tarihinde 181.859 kıyye, 1752 tarihinde 219.324 kıyye, BOA. Baş Muhasebe Defterleri [=D. BŞM], nr. 3130; 1776-1777 yıllarında ise 152.397 kıyye, BOA. D. BŞM., nr. 4623.

<i>Ocaklar</i>	<i>Sim</i>	<i>Bakır</i>	<i>Sim</i>	<i>Bakır</i>	<i>Sim</i>	<i>Bakır</i>	<i>Sim</i>	<i>Bakır</i>	<i>Sim</i>	<i>Bakır</i>	<i>Sim</i>	<i>Bakır</i>	<i>Sim</i>	<i>Bakır</i>
Espiye	311	-	1340	-	1975	-	1043	-	546	417	399	-	86	237
Lahnas	553	-	131	-	-	-	25	-	297	-	524	-	126	51
İsrail	128	-	48	-	13	-	-	-	-	134	-	-	-	209
Cücen	-	-	429	-	325	-	416	-	288	-	327	-	15	-
Örüce	35	-	46	-	-	-	21	-	266	-	325	-	49	-
Kızılkaya	-	-	-	-	32	-	190	-	-	331	107	-	-	39
Eğrikar	218	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karabörk	74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tirebolu	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağalık	-	-	-	-	-	-	237	-	-	-	-	-	-	43
Karaerik	-	-	-	-	-	-	69	-	-	-	-	-	-	33
Karakaya	-	-	-	-	-	-	78	-	496	-	-	-	89	-

Baş Muhasebe Defterleri kayıtlarında Espiye madenlerindeki üretime dair istatistik bilgiler mevcuttur. Ancak bu veriler daha çok devletin payı olan “*hums-ı miri*” ve yine devlet tarafından madencilerden “*mübayaa*” ettiği (satın aldığı) oranları belirttiğinden, gerçekleşen üretimin düzeyini tam olarak değilse bile tahmini olarak yansıtabilmektedir. Sadece resmi kurumlara ait veriler kayda geçildiğinden, tüccarların madencilerden ne miktarlarda ham cevher satın aldığı hakkındaki bilgiler oldukça yetersiz kalmakla birlikte, gerçek üretimin kayıtlara geçen miktardan daha fazla olduğu rahatlıkla söylenilebilir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Muhasebe Defterlerinden derlenen XVIII. yüzyıldaki bazı yıllara ait verilere göre; Espiye Madenlerinden devletin sahip olduğu hak ve yine madencilerden satın aldığı gümüş ve altın oranları, aşağıda iki ayrı tablo halinde sunulmuştur²⁴. Bu veriler ışığında, Gümüşhane Maden Mülhakatındaki üretimin önemli bir kısmının Espiye madenlerinden gerçekleştirildiğini gözler önüne sermektedir. Özellikle bazı yıllarda gümüşün neredeyse tamamının buradan karşılanması, Gümüşhane’nin gerilemeye başladığını bariz biçimde yansıtmaktadır.

²⁴ Arşiv kayıtlarında ağırlık birimi olarak dirhem kullanılmıştır. 1 dirhem ise yaklaşık 3.1 gram dolayındadır.

Tablo III: Espiye Madenlerinde Üretilen Gümüşün Bazı Yıllara Göre Dağılımı (Hums-ı Miri ve Mübayaa Edilen)²⁵

<i>Yıllar</i>	Espiye Madenleri	Gümüşhane Mülhakatı	Mülhakatda Espiye Madenlerinin Oranı	<i>Kaynak</i>
	<i>Dirhem</i>	<i>Dirhem</i>		
1715	-	860.850	Belirsiz	D.BŞM.1277
1725-1726	1.878.261	2.503.792	% 75.01	D.BŞM.1546
1727	707.610	774.310	% 91.34	D.BŞM.1546
1728	468.482	566.518	% 82.69	D.BŞM.1546
1733	506.335	-	Belirsiz	D.BŞM.1743
1734	-	1.011.076	Belirsiz	D.BŞM.1792
1738	1.549.414	1.805.307	% 85.82	D.BŞM.2048
1740	2.136.193	2.560.008	% 83.44	D.BŞM.2293
1742-1743	291.977	497.236	% 58.72	D.BŞM.ESM.1724
1744-1745	1.014.003	1.260.373	% 80.45	D.BŞM.2871
1748-1749	542.264	796.541	% 68.07	D.BŞM.3099
1750	273.750	528.407	% 51.80	KK.5194
1751	537.565	785.203	% 68.46	KK.5194
1752	594.395	781.038	% 76.10	KK.5194
1755-1756	138.630	452.274	% 30.65	D.BŞM.3370/A
1757-1758	165.195	-	Belirsiz	D.BŞM.3453
1764-1765	553.135	1.208.872	% 45.75	D.BŞM.3708
1776-1777	101.104	119.044	% 84.92	D.BŞM.4623

TABLO IV: Espiye Madenlerinde Üretilen Altının Bazı Yıllara Göre Dağılımı (Hums-ı Miri ve Mübayaa Edilen)

<i>Yıllar</i>	<i>Altın (Dirhem)</i>	<i>Kaynak</i>

²⁵ Keban ve Ergani madenleri hariç, Gümüşhane Maden Mülhakatının geri kalan kısmıyla mukayeseli olarak.

1724	5.412,5	D.BŞM., 1541
1725-1726	23.421,5	D.BŞM., 1546
1727	20.196,5	D.BŞM., 1546
1728	16.813	D.BŞM., 1546
1738	46.075	D.BŞM., 2048
1740	27.450	D.BŞM., 2293
1742-1743	8.786,5	D.BŞM.ESM., 17254
1744-1745	5.572	D.BŞM., 2871
1748-1749	15.122,5	D.BŞM., 3099
1750	5.531,5	KK., 5194
1751	7.146,5	KK., 5194
1752	7.455,5	KK., 5194
1169	2.186,5	D.BŞM., 3370/A
1764-1765	14.337,5	D.BŞM., 3708
1776-1777	4.003	D.BŞM., 4623

TABLO V: Espiye Maden Ocaklarında Bazı Yıllardaki Cevher Üretimi (Dirhem Olarak)

Ocaklar	Türü	Yıllar				
		1738	1740	1744-45	1751	1752
		<i>D.BŞM., 2048</i>	<i>D.BŞM., 2293</i>	<i>D.BŞM., 2871</i>	<i>KK., 5194</i>	<i>KK., 5194</i>
Espiye	<i>Altın</i>	40.742,5	25.229,5	161,5	4.922	4.337
	<i>Gümüş</i>	1.348.827,5	1.992.090	315.898	83.135	140.403
Lahnas	<i>Altın</i>	3.649	-	535	2.141,5	3.118,5
	<i>Gümüş</i>	22.614	-	3.498	24.593,5	39.256,5
İsrail	<i>Altın</i>	316	2.220,5	-	-	-
	<i>Gümüş</i>	9.903	41.907	-	-	-
Cücen	<i>Altın</i>	-	-	-	-	-
	<i>Gümüş</i>	146.179	94.696	119.616	371.729	311.666
Örüce	<i>Altın</i>	-	-	-	-	-
	<i>Gümüş</i>	5.615	7.500	2.107	56.006	103.070
Ağalık	<i>Altın</i>	-	-	1.600,5	-	-
	<i>Gümüş</i>	-	-	480.164	-	-
Kızılkaya	<i>Altın</i>	-	-	1.368,5	83	-
	<i>Gümüş</i>	-	-	35.211	2.052	-
Karakaya	<i>Altın</i>	-	-	-	-	-
	<i>Gümüş</i>	-	-	36.548	<i>Cücen'le birlikte</i>	<i>Cücen'le birlikte</i>
Karaerik	<i>Altın</i>	-	-	1.906,5	-	-
	<i>Gümüş</i>	-	-	20.961,5	-	-

Tablolardan anlaşılabacağı gibi bazı yıllarda maden üretiminde belirgin artış ve azalmalar göze çarpmaktadır. Bu durumu etkileyen nedenler arasında, mevcut cevher damarlarının tükenmeye yüz tutması, ehl-i örf yetkililerinin madenci reayasına karşı yürüttüğü suiistimallerin sürekliliği, yörede zaman zaman ortaya çıkan ve büyük yıkımlara yol açan kargaşa ortamının varlığı sayılabilir. Bu problemlerin ortak sonucu olarak çoğu kez asayiş bozulmakla birlikte, reaya meşguliyetini terk ederek başka yörelere göç etmekteydi.

Devlet, madencilerden mübayaa ettiği bakır, kurşun, gümüş ve altın cevherlerinin belirli ölçülerindeki fiyatlarıyla ilgili gerekli düzenlemeleri yaparak yürürlüğe koyuyor ve bu durumu yakından takip ediyordu. Bu

düzenlemeler çerçevesinde resmi kurumlara¹ ve tüccarlara yönelik satışlar gerçekleştirilmekteydi. Devlet, madencilerden satın aldığı cevheri, tüccara oranla daha ucuza mal etmekteydi². Bu durum bazı tarihlerde, özellikle de savaş dönemlerinde³, devlet ile madencileri karşı karşıya getirmekte ve çeşitli sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktaydı. Örneğin, 1720 Nisanında, Gümüşhane Emni Keskin İsmail'in Divan-ı Hümayuna gönderdiği arzında; Espiye yakınlarındaki Karaerik ve İsrail madenlerinde imal edilen altın ve gümüşün her bir çekisinin 9 guruşa, âdi gümüşün ise 8 guruşa mübaya'a olunduğu mu'tâd iken; madencilerin satıştan kazançlarının az olduğunu ileri sürerek aykırı hareketlere giriştiklerini belirtmiştir. Hazine-i Amire'deki Baş Muhasebe Defterlerinde durumun tedkikiyle birlikte altın ve gümüşün 100 dirheminin 9, âdi gümüşün 8 guruşa satışa sunulması benimsenmiştir⁴.

¹ 1712 tarihinde Trabzon Valisine gönderilen bir hükümde, Tophane-i Amire'de bakır yokluğu nedeniyle üretimin sekteye uğradığı, bu yüzden, bundan dolayı madenciler ve iskelelerde bulunan tüccarların ellerindeki bakırların "*narh-ı cârî*" üzerinden satın alınarak hak sahiplerine ödemelerinin yapıldığı kayıtlıdır. BOA. MAD., nr. 2777-26/1 (12 Receb 1124/15.08.1712).

² 1742'de devlet tarafından, madenciyan taifesinden mübaya'a edilen bakırın cebren düşük fiyata alınması, maden reayası tarafından şikayete konu olmuştur. BOA. MAD., nr. 2831-82/3 (25 Ramazan 1155/23.11.1742). Devlet bazı dönemlerde madencilerden satın aldığı cevherin ödemelerini, mübaya'a ettiği cevherlerden de karşıladığı olmuştur. Nitekim 1707 tarihinde, Espiye madenlerinden Tophane-i Amire için mübaya'a edilen 1506 kantar bakırın karşılığı olan tutarı, top dökümüne uygun olmayan bakırın yine işçilere satılması suretiyle ödemiştir. BOA. MAD., nr. 3878-191/1 (15 Rebi'ü'l-ahire 1119/16.07.1707).

³ 1690 tarihli bir hükümde, devletin askeri kurumlar için haddinden fazla ham bakıra ihtiyaç duyması nedeniyle, Gümüşhane ve Küre-i Nühâs madenlerinde işçilerin ücretleri mukabilesinde aldıkları bakırların tüccarlara satışlarının durdurulması, işçilerin rencide edilmeden, bu bakırların devlet tarafından satın alınması gerektiği kayıtlıdır. BOA. MAD., nr. 7610-41-A/1 (5 Cemaziye'l-ahire 1101/16.03.1690). 1769 tarihli bir hükümde ise Çarlık Rusyasına yönelik savaş nedeniyle, Gümüşhane ve Espiye maden ocaklarında üretilen cevherlerin tüccarlara satışının durdurulması, gerek ocaklarda ve gerekse iskele ve diğer ticari merkezlerdeki bakırın acilen İstanbul'a nakl edilip askeri tesislerdeki silah üretimine yön verilmesi emredilmektedir. BOA. MAD., nr. 9999-211/2 (4 Zi'l-ka'ade 1183 / 01.03.1770).

⁴ BOA. MAD., 9906-295/2 (13 Cemaziye'l-ahire 1132/22.04.1720). Başka bir hükümde ise Espiye ve Gümüşhane madenlerinde eminlerin 100 dirhem gümüşü tüccarlara 15 kuruşa sattıkları, bu durum merkeze şikayet edilmesine rağmen, sonuç olarak maden eminlerinin kararları, devlet tarafından kabul gördüğü kayıtlıdır. BOA. MAD., nr. 9889-263/3 (Gurre-i Cemaziye'l-ahire 1113 / 04.10.1701).

Espiye madencileri ile devlet arasındaki sorunlar bunlardan ibaret değildi. Bazen ferdi⁵, bazen de bir grup ustabaşının yürüttüğü hareket genişleyip bütün madenciyan taifelerini kapsayabiliyordu. Nitekim; 1742 yılında Espiye Madeni işçileri toplanıp keyfi olarak, gümüş yerine bakır ocaklarını işlemek için ısrar etmeleri ve devletin verdiği sermayenin de yetersizliğini iddia ederek daha fazla talepte bulunmaları ocaklarda gerilime yol açmıştır. Hatta ürettikleri bakırdan “... *hums-ı miriyi virdikden sonra küsurunu dilediğimiz mahalde fûruht eylemek üzere ruhsat virilmediği halde cümlemiz Âsitâne-i Sa’adete gideriz ...*” şeklinde, ocakları terk etme hususunda tehditvari tutumlar içerisine girmişlerdir. Bu durum gerekli mercilere bildirilmiş karşılığında merkezden, işçiler arasında ihtilal çıkartanların yakalanıp Faş Kalesine kalebind edilmeleri ve maden nizamına aykırı hususların düzeltilmesine yönelik tedbirler alınması için emir verilmiştir⁶.

Osmanlı döneminde maden ocaklarına Darphane-i Amire’den her yıl düzenli olarak belirli miktarlarda sermaye aktarımı yapılmaktaydı. Bu durum, bazı dönemlerde özellikle de savaş hazırlıklarının yoğunluk kazandığı zamanlarda miktar olarak azalabilmekteydi⁷. Bu tip olumsuzluklara rağmen, devlet rezerv ve kalite bakımından kıymetli ocaklara karşı her zaman olumlu bir yaklaşım sergilemiştir⁸. Bazen de merkezden gönderilen maden sermayesi,

⁵ 1706’da madenci başlıardan Tanaş isimli bir zimmi, emrindeki işçileri etkin biçimde organize edemediğinden dolayı, madenlerin atıl kaldığı ve işçilerin dağıldığı, hatta canib-i miriye ait hums-ı miriyi vermediği ve “... *re’âyâya da’imâ ihtilâl virüb fesâda sa’i ve şirrete sâlik ...*” olduğu, üstelik devlete büyük ölçüde borçlandığı ve öyle bir durumda iken öldüğü; bunun üzerine borçlarının silinmesi için mülklerinin Sûk-ı Sultanide satılması kararlaştırılmıştır. BOA. MAD., nr. 9895-237/2 (Selh-i Zi’l-ka’ade 1117/15.03.1706).

⁶ BOA. D. DRB., nr. 968-214/1 (18 Safer 1155/24.04.1742) ve 214/4 (6 Ramazan 1155/04.11.1742).

⁷ Örneğin, Darphane-i Amire aracılığı ile Espiye Madenlerine nakit olarak, 1725’de 388.700 kuruş, 1726’da 170.749 kuruş ve 1727’de 104.750 kuruş; Gümüşhane Madenlerine nakit olarak, 1724’de 193.500, 1725’de 154.695; 1726’da 146.438, 1727’de 138.165 kuruş ve 1728’de ise 209.961 kuruş sermaye aktarımı yapılmıştır. BOA. D. BŞM., nr. 1546.

⁸ Bazı dönemlerde ise madencilerin sermaye talepleri devletin öngördüğü miktardan daha fazla olabilmekteydi. Örneğin 1742 tarihli bir hükümde, Gümüşhane ve bilhassa da Espiye madenlerinde gümüşün tükenme aşamasına geldiği ve bakırın çoğaldığı, bu bahane ile 40 fırın için 350 keselik aktarıma ek olarak fazladan 30 fırın için 250 keselik yardım edilmesi belirtilmiştir. Fakat devlet, “... *nizâm-ı kadim celb-i birle miriye 400-500 kise akçe kesr ü zarar irâsî bedihi olmağla nizâm-ı sabıka hâlel gelmemek üzere zer ü sim sermâyesi için mevcut olan sermâye yine zer ü sim bahası virilmek şartıyla ...*”, ve sadece maden işleri için

ocaklarda planlı biçimde harcanmadığı zaman bir takım sorunlar yaşanabilmekteydi. Mesela, 1751 tarihili bir hükümde, Karakaya madeni emininin, sermayeden 12.000 kuruşu alarak kömürcü amelesine harcayacağını belirttiği ve kömürcülerin hizmetlerini gereği gibi yerine getirmede özenli olmamalarından dolayı, madenin işletilemez hale gelerek devletin zarara uğratıldığı bildirilmiştir⁹.

Gümüşhane ve Espiye madenlerine, devlet tarafından verilen maden sermayesine ilave olarak civardaki bazı mukataaların gelirleri de irad kaydedilmiştir. Şiran, Torul, Maçka, Bayburt, Kürtün, Kemah, Refahiye, Bedreme Kalesi, Sürmene ve Gümüşhane vs. yörelere ait mukataa gelirleri, gerekli maden harcamalarında her yıl düzenli olarak kullanılmıştır¹⁰. Adı geçen bölgelerin bir kısmı da “*kadimden beri*” Gümüşhane Maden Mülhakatının madenciyan taifesine zahire tedariki için görevlendirilmiştir¹¹.

Gümüşhane ve Espiye madenlerine Darphane-i Amire’den sermaye aktarımı her yıl düzenli biçimde yapılırken, madenlerden de Darphane’ye yoğun miktarlarda gümüş ve altın “... *ecnâs-ı nükud kat’ etdirilmek için ifrâzcılara teslim ...*” edilmiştir. Gümüşhane ve Espiye maden ocaklarının altın ve gümüş hasılatı Darphane-i Amire’ye genellikle kara yolu ile gönderilmekteydi¹². Devletin ödenek olarak ayırdığı maden sermayesi ile

kullanılması kaydıyla, 300 keselik miktarda sermaye verildiği kayıtlıdır. BOA. D. DRB., nr. 968-162/1 (13 Zi’l-ka’ade 1155 / 09.01.1743)

⁹ BOA. MAD., nr. 7847-29A/1 (28 Şevval 1164/19.09.1751). Aynı şekilde, Espiye Madeni emini de yine kömürcü ve madenci ameleleri için “... *kefil-i bi’l-mâl ...*” olmak üzere Mülhakat eminden 28.000 kuruş aldığı ve bu miktarın ölümünden dolayı geri ödenmesinde zorluklar yaşandığı kayıtlıdır. BOA. MAD., nr. 7847-29-A/2 (28 Şevval 1164 / 19.09.1751).

¹⁰ 1784-1785 yılları için bu mukataalardan 8.457,5 kuruş aktarımı gerçekleşmiştir. Aynı dönemde maden sermayesi olarak da 124.510 kuruş ödenek ayrılmıştır. BOA. D.BŞM., nr. 5363. 1793-1794 tarihli maden sermaye defterine göre aynı mukataalardan madenlere 227.561 kuruş aktarılmıştır. Altunbay, Gümüşhane, s. 386.

¹¹ Örneğin, Bayburt ve Tercan sözü geçen madenlerin zahire ihtiyacının karşılandığı bölgelerdendi. BOA. D. DRB., nr. 968-180/1 (12 Safer 1149/22.06.1736). Bu ihtiyacın tam olarak karşılanmadığı zamanlarda uygun olan yörelerden tedarik edilerek gönderildiği de olmuştur. Nitekim, Espiye madenciyan taifesine gerekli iâşe için Keşan Kazasından “*ber vech-i peşin*” olmak üzere 5.000 İstanbul kilesi buğday, deniz yoluyla yöreye ulaştırılmıştır. BOA. D. DRB., nr. 968-177/4 (30 Rebi’ü’l-ahire 1150/26.08.1737).

¹² 1773-1774 tarihli Gümüşhane ve Espiye’ye dair bir maden defterinde, Gümüşhane ile Üsküdar arasındaki güzergahta altın ve gümüşten ibaret hazineyi taşıyacak olanlara ve

madenlerden gönderilen hazinenin İstanbul'a naklinde karayolunun tercih edilmesinin en önemli sebebi güvenliğin daha uygun biçimde sağlanabileceği ihtimalidir. Çünkü, hazinenin geçeceği güzergahta yer alan sancak ve kazalardaki idari yetkililer, bu yolculuk esnasında gerekli kolaylığın gösterilmesi hususunda uyarılmaktaydılar. Hatta maden ocaklarından Darphane-i Amire'ye yönelik teslimatın aynı yıl içerisinde birkaç kez yapılması kullanılan yolun güvenlik açısından sürekli kontrol altında tutulduğunu düşündürmektedir. Aşağıdaki tabloda özellikle XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında Darphane'ye teslim edilen altın ve gümüş oranları belirtilmiştir.

TABLO VI: Gümüşhane ve Espiye Madenlerinden Darphane-i Amire'ye Teslim Edilen Gümüş ve Altın Miktarları (D.BŞM.DRB. verilerine göre)

<i>Yıllar</i>	<i>Gümüş</i> Dirhem	<i>Altın</i> Dirhem	<i>Kaynak</i>
1754	285.250	833,5	11/7
1755	98.520	1137	11/36
1756	141.134	1.131,5	11/58
1756	106.786	2.072,5	11/69
1758	143.905	1.508	12/3
1759	115.597	3.479	12/35
1760	123.782	3.297	12/46
1761	117.351	2.760,5	12/56
1762	69.046	2.419,5	12/128
1764	115.660	3.763	13/35
1765	160.100	2.706	13/41
1766	160.990	10.108	13/52
1767	393.175	9.471,5	13/96
1768	219.280	3.229	13/95
1774	138.290	2.818	14/63
1776	135.679	5.097	14/95

Espiye Madenlerinde üretilen ham bakır ve kurşun cevherlerinin İstanbul'da bulunan Tophane-i Amire, Tersane-i Amire, Cebehane-i Amire ve Hasköy Kârhanesindeki askeri endüstriye dayalı tesislere nakli büyük ölçüde

muhafızlara harcırah olarak 1980 kuruş ödendiği kayıtlıdır. BOA. MAD., nr. 19397/5. BOA. Cevdet-Darphane [=C-DRB], nr. 2997 (18 Cemaziye'l-ahire 1192/14.07.1778)

deniz yolu ile sağlanmaktaydı. Ordunun donanımı için bu tesislerde çeşitli tiplerde üretilen topların hammaddesinin tedarikinde Espiye madenlerinin yeri inkar edilemez boyutlardadır. Konuya yönelik arşivde rastlanılan belgelerin çoğunda, sözü edilen kurumlara yapılacak nakliyatın hangi şartlarda gerçekleştirileceği, taşınan cevherin miktarının ne olacağı, kaç geminin bu hususta görevlendirileceği ve nelere dikkat edileceği kayıtlıdır.

XVIII. yüzyıl itibariyle, gerek Espiye ve gerekse Gümüşhane madenlerinden İstanbul'daki askeri kurumlara nakliyat genellikle; Trabzon, Espiye ve Tirebolu iskelelerinden gerçekleştirilmiştir. Özellikle seferberlik esnalarında bu iskelelere, civardaki Giresun, Akçaabat, Ünye gibi iskeleler de dahil olabiliyordu¹³. İlgili iskelelerden İstanbul'a deniz yolu nakliyatından önce maden ocaklarında üretilen cevherler, karayolu ile sahile ulaştırılmakta ve mahzenlere yerleştirilerek muhafaza altına alınmaktaydı.

Sözü geçen yüzyıl ortalarına dek resmi kurumlara deniz yolu nakliyatı için sadece Trabzon ve Tirebolu iskelelerinin isimleri geçmektedir. Espiye ve çevre madenlerinde üretilen bakırın devlete ait olan hums-ı mirisi ve yine devlet tarafından gerekli kurumlar için satın alınan ham bakır ve kurşun¹⁴, ocaklarda ayrıştırıldıktan sonra çevreden temin edilen mekkâri vasıtasıyla Tirebolu veya Trabzon İskelesine ulaştırılmaktaydı. Bu işi yerine getiren taşıyıcılara, yüküne ve gideceği yolun durumuna göre belirli miktarlarda ödemeler yapılmaktaydı. Örneğin, Hicri 1150 (1737-1738) tarihli bir muhasebe defterine göre; madenlerden Trabzon'a nakledilen 81.316 kıyyelik ham bakırın taşınma ücreti toplam 2032,5 esedî kuruş; Tirebolu İskelesine nakledilen 60.550 kıyyelik ham bakırın taşınma ücreti ise 1009 esedî kuruş

¹³ Altunbay, Gümüşhane Madenleri, s. 389.

¹⁴ Espiye maden ocaklarında üretilip nakledilen kurşun hakkında sınırlı da olsa bilgiler mevcuttur. Örneğin 1716 tarihli bir hükümde, Trabzon İskelesindeki mahzenlerde depolanan 102.000 vukiyye bakır ve 40.000 vukiyye kurşunun taşınmasında yerli gemiler isticar yoluyla görevlendirilmiş olmalarına rağmen bu konuda gerekli ihtimamı göstermediklerinden, sert biçimde uyarılmış ve deniz mevsiminde harekete geçilmesi yolunda emir verilmiştir. BOA. MAD., nr. 6549-56/2 (29 Muharrem 1128/24.01.1716). Yine aynı biçimde Cebahane-i Amire'de kurşun eksikliğinin giderilmesi için Gümüşhane ve Espiye madenlerinden temin edilen 6.000 kantar kurşunun acilen gönderilmesi hususunda hüküm verilmiştir. BOA. MAD., nr. 9913-510/2 (20 Şevval 1135/24.07.1723)

tutarındaydı¹⁵. Aynı deftere göre, Gümüşhane'den Trabzon'a nakledilen 225.000 kıyyelik ham bakırın taşıyıcılarına 3750 esedî kuruş; Gümüşhane'den Tokat'a nakledilen 92.890 kıyyelik ham bakırın taşıyıcılarına 3870 esedî kuruş tutarında ödeme yapılmıştır¹⁶. Taşınan bakırın miktarına ve gidecek olduğu güzergaha göre mekkârilere ödenen tutarlar haliyle değişim göstermektedir. Ayrıca Trabzon ve Tokat'ta ham bakırın İstanbul'a naklinden önce depo-landığı üçer adet mahzen bulunmaktaydı ve bunların kira bedelleri ise 108'er esedî kuruşa tekabül etmekteydi¹⁷. Sonraki dönemlerde bu tür uygulamalara devam edilmiştir¹⁸.

Espiye iskelesinin gümrük hususunda İstanbul veya Trabzon Gümrük Mülhakatından hangisine dahil olacağı tartışmalarının¹⁹, XVIII. yüzyıl ortalarına doğru çözüme kavuşturulmasından sonra, buradan İstanbul istikametine, öteki iskelelere oranla daha yoğun biçimde maden sevkıyatı söz konusu olmuştur²⁰. Özellikle Gümüşhane madenlerinin rezerv bakımından

¹⁵ BOA. D. BŞM., nr. 2048.

¹⁶ BOA. D. BŞM., nr. 2048.

¹⁷ BOA. D. BŞM., nr. 2048.

¹⁸ 1740 tarihinde, İsrail ve Karakaya madenlerinden mübayaa edilip Trabzon iskelesine gönderilen 140.300 vukıyyelik ham bakırın taşınma ücreti 1753 esedî kuruş tutarında idi. BOA. D. BŞM., nr. 2293. Başka bir kayıta ise (1742-1743 tarihli), aynı ocaklardan yine Trabzon İskelesine gönderilen 150.000 kıyyelik mübayaa ham bakıra 2500 esedi kuruş taşıma ücreti ödenirken; Gümüşhane'den aynı iskeleye gönderilen 150.000 kıyye ham bakıra 1878 esedi kuruş harcanmıştır. BOA. Darphane Başmuhasebe Espiye Madeni Mukataası Defteri [=D. BŞM. ESM], nr. 17254.

¹⁹ 1754 tarihli bir kayıttan, Espiye iskelesinin Trabzon Gümrük Mülhakatına dahil edildiği ve gerekli gümrük düzenlemeleri yürürlüğe koyulduğu anlaşılmaktadır. BOA. MAD., nr. 10196-182 (15 Rebi'ü'l-evvel 1167/10.01.1754); Ayrıca 1755 tarihli bir kayıta da benzer düzenlemeler gözlemlenmiştir. BOA. MAD., nr. 9979-32/2 (16 Muharrem 1169/22.10.1755). Fakat, yaklaşık 12 yıl sonra (1767) bu kez aynı gümrük için, Giresunlu Divan-ı Hümayûn katiplerinden Hüseyin isimli kişi duruma itiraz edip İstanbul'a şikayette bulununca, yeni bir tartışma ortaya çıkmıştır. Yapılan tahkikat sonrasında bu gümrüğün "... *kadimü'l-eyyâmdan berü iskele-i mezbureye diyâr-ı aherden sefine ile gelen emti'a ve eşyanın resm-i gümrükleri Trabzon gümrük emini tarafından ahz u kabz oluna gelüb kâtib-i merkurum iddi'ası hilâf-ı inhâ olduğunu bi'l-ittifak âli tarikü'ş-şahid haber virdiklerine binâen ...*" adı geçen Gümrük Emanetine bağlı olduğu beyan edilmiştir. BOA. Trabzon Ahkâm Defteri, nr. 2-131/1 (Evahir-i Cemaziye'l-evvel 1182 / 02-12.10.1768)

²⁰ Trabzon Valisi El-Hacc Abdurrahman Paşa'nın merkeze bildirdiği bir kayıttan Espiye İskelesinin maden nakliyatında ne kadar değer taşıdığı ortaya çıkmaktadır. "... Gümüşhane Madenleri hasılâtından olan nühâs ber mu'tâd-ı kadim Espiye İskelesinde der mahzen

tükenme aşamasına gelmesi ve Espiye madenlerinin önem kazanması, konum olarak Espiye İskelesinin kuzeydeki ocaklara yakınlığı, nakliye açısından değerinin artmasına neden olmuştur. Böylece hem ulaştırmada sürenin azalması hem de daha fazla cevherin taşınabilme imkanının sağlanması, masraf yönünden daha iktisatlı bir durumu ortaya çıkarmıştır²¹. Nakliyat yoğunluğunun doğurduğu bir sonuç da gümrük sorununun çözülmesiyle eş dönemde Espiye kasabasında 1 veya 2 mahzenin kurulması olmuştur²².

Devlet denizyolu vasıtasıyla İstanbul'daki askeri tesislere cevher naklinde öncelikle Donanma-yı Hümayün'a ait kalyonları kullanma yolunu benimsemiştir²³. Fakat olağanüstü sefer dönemlerinde²⁴ ve bazı mecburi

mevcud ettirilüb ba'zı senelerde Espiye ve Trabzon iskelelerinde mevcut bulunan cedid sefineye vaz' ve iktizâ iden navlu Gümüşhane Emmini yedinden virilmek şartıyla ba'zı senelerde Gümrükçü Ağa ma'rifetiyle bir münâsib sefine icâr ve irsâl ve tahmil ve Âsitâne-i Sa'adetime tesyir ve teslim ettirilgelmiştir ...". BOA. Başmuhasebe Erzurum Gümüşhane Mukatâası Defteri [=D. BŞM. ERG], nr. 29/61 (3 Ramazan 1176/15.08.1763).

²¹ Espiye iskelesinin işlerlik kazanması ile maden nakliyatı uzaktaki Trabzon veya Tirebolu yerine buraya kanallize olmaya başlamıştır. Mesela, 1755-1756 yıllarına ait bir muhasebe defterine göre; Espiye madeninden İskeleye taşınan 58.500 kıyye ham bakır için 97,5 kuruş; Kızılıkaya madeninden 49.512 kıyye bakır için 342 kuruş; Lahnas ve İsrail madenlerinden toplam 42.552 kıyye bakır için 295 kuruş ve diğer madenlerden 70.776 kıyye bakır için 491,5 kuruş mekhariklere ödenmiştir. BOA. D. BŞM., nr. 3370/A. 1776-1777 yıllarında ise İskeleye çeşitli ocaklardan yapılan nakliye ücretleri ise aşağıdaki gibidir: Espiye madeninden 9952,5 batman bakır 497,5 kuruşa; Lahnas'tan 3878,5 batman bakır 161,5 kuruşa; Kızılıkaya'dan 1367,5 batman bakır 57,5 kuruşa; Ağalık'tan 1412,5 batman bakır 58,5 kuruşa; İsrail'den 7703 batman bakır 385 kuruşa ve Karaerik'ten 1086 batman bakır 54,5 kuruşa. BOA. D. BŞM., nr. 4623.

²² 1755-1756 yıllarında Espiye mahzenlerindeki kira masrafı 130 kuruş; BOA. D. BŞM., nr. 3370/A; 1776-1777 yıllarında ise toplam kira 125 kuruş tutarında idi. BOA. D. BŞM., nr. 4623.

²³ 1749 yılında Tirebolu iskelesinde biriktirilen ham bakır miri kantarla vezn edilerek donanma gemilerinden Feyz-i Hüda isimli kalyonla İstanbul'daki kurumlara taşınmıştır. BOA. MAD., nr. 9967-30/A-2 (10 Cemaziye'l-ahire 1162/28.04.1749). Aynı kalyon, 1754'de Trabzon iskelesinde mahzene indirilmiş olan bakırları almak için görevlendirilmiş hatta artan cevherin isticar edilen sivil bir gemiye yükletilmesi emredilmiştir. BOA. D.BŞM., nr. 3251-1/1. 1780 tarihinde, Espiye ve çevre madenlerinde üretilip, hums-ı miri ve devlet tarafından adi ve gayri adi şeklinde mübayaa edilen ham bakırdan Espiye iskelesinde mevcut olan miktarın memur edilen iki donanma kalyonu ve kiralanan sivil gemilerce gönderilmesi emredilmiştir. BOA. C-BH., nr. 9333 (25 Ramazan 1194 /24.09.1780).

hallerde çevre iskelelerde kayıtlı ya da ticari amaçla bölgede bulunan çeşitli türlerdeki sivil gemiler de kiralama “*İsticâr*” usulüyle sıklıkla kullanılmıştır²⁵. Kiralanan gemilere taşıtılacak yük oranında belirli miktarlarda ödeme yapılmaktaydı. “*Navlun*” adı verilen bu ödeme, çoğu kez cevherin yüklendiği iskelelerde Gümüşhane Maden Mülhakatı emînleri tarafından peşin olarak²⁶ veya İstanbul’da kurumlara ulaştırıldığında hak sahiplerine teslim edilmekteydi²⁷. Yüklenen madenlerin miktarı, gemi reislerinin ve bunlara kefil olanların isimleri hüccet-i şer’iyyeye kaydı yapılan diğer işlemlerdi²⁸. Bu işlemin en önemli sebebi devletin kaçakçılığı önleme, askeri kurumlarda ham

²⁴ 1788 tarihinde Gümüşhane emini, Samsun ve Trabzon kadılarına gönderilen bir hükümle; “...bi’l-kudret sâdır olan evâmîr-i şer’iyyem mantuklarınca iki tarafa vaki’ olan sefer-i hümayûn sebebiyle ...” inşa edilen “...Donanma-yı Hümayûn kalyonları ve şaykaları ve sâl-ı sefâin ...” için gerekli askeri teçhizat nedeniyle, Tophane-i Amire’de ısgaları tertip olunan topların hammaddesi için gerekli bakırın, Gümüşhane madenlerinden tedarik edilerek acil biçimde Trabzon ve diğer çevre iskelelerden İstanbul’a ulaştırılması bildirilmiştir. BOA. MAD., nr. 10040-23/2 (4 Ramazan 1202/08.06.1788)

²⁵ 1757 tarihinde, Tirebolu ve Espiye İskelelerindeki mahzenlerde bulunan ham bakırın, isticar edilen Melekse türü gemilere yükletilerek navul ücreti miri fiyat üzere verilmek şartıyla, İstanbul’a gönderilmesi, geri kalan ham bakırların ise izin verilmedikçe başka gemilere yüklenmemesi tenbih edilmiştir. BOA. D. BŞM. ERÇ., nr. 27/67 (17 Şevval 1170/05.07.1757). Bazen de çevre iskelelerdeki yerli gemiler başka görevler için memur edildiğinden daha farklı yörelerden gemiler temin etme işine girilirdi. Örneğin 1699 tarihinde, Trabzon’da yerli sefineler Abaza tarafına memur edildiğinden, iskeledeki 10.000 batman bakır aher taraftan sağlanan gemilerce Tophaneye taşınıp teslim edilmişti. BOA. MAD., nr. 9885-4/1 (Gurre-i Muharrem 1111/29.06.1699).

²⁶ 1693 tarihli kayıttan, top yapımında kullanılmak üzere, Trabzon’dan İstanbul’a gönderilen 30.000 vukiyye bakırı taşıyan gemilere navulları Gümüşhane Emîni tarafından peşin ödendiğini öğrenmekteyiz. BOA. MAD., nr. 9876-119/1 (7 Receb 1104/14.03. 1693). Aynı şekilde 1787 tarihinde 200.000 kıyye bakır, Espiye iskelesi üzerinden navulları Gümüşhane Maden Mülhakatı Emîni tarafından ödenen yerli gemilerce, peyderpey biçimde İstanbul’a taşınmıştır. BOA. KK, nr. 2372-541/3 (22 Zi’l-ka’ade 1201/05.09.1787)

²⁷ Bu durumu destekleyen bir uygulamayı 1779 tarihli bir belgede görebilmekteyiz. Gümüşhane madeni hasılatından devlet tarafından satın alınan 318.688 kıyye ham bakır, Espiye üzerinden “... sagir ve kebir sefâin isticâr ve peyderpey ...” İstanbul’a gönderilmesi istenmiştir. Ayrıca kiralanan gemilerin temini için Giresun’dan Rize’ye kadar olan iskelelere emirler gönderilerek, kiralanan gemilere bakırın yüklenmesi ve navullarının ise peşin verilmeyip “... ber vech-i mu’tâd beher kantar-ı nühâsın sekizer pare olmak üzere ...” yolculuğun sonunda resmi kurumlara tesliminde ödeneceği belirtilmiştir. BOA. MAD., nr. 10021-190/3-191/1 (22 Cemaziye’l-ahire 1193/07.06.1179).

²⁸ Altunbay, a.g.m., s. 389.

bakır yokluğunun yarattığı sıkıntıyı gidermeyi düşünmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Örneğin 1754 yılına ait bir hükümde, Trabzon'dan gemilerine bakır ve bakır eşya yükleyerek İstanbul yönüne hareket eden Hacı Eyüboğlu ve Nikola isimli reislerin iki adet üç direkli gemiler ile başka tüccarlara ait iki adet şayka türü gemilerin İstanbul yerine Burgaz iskelesine geldiklerinin ihbar edildiği kayıtlıdır. Bunun üzerine gönderilen hükümle, gemilerin yüklerinin boşaltılmasına müsaade edilmemesi, şayet boşaltılmışsa yüklerin Rumeli içlerine gönderilmemesi emredilmiştir²⁹.

Nakliyat öncesinde ve esnasında bir takım aksaklıklar ortaya çıkabilmekteydi. Bu aksaklıkların başında, merkezdeki askeri kurumların belirtilen miktarlardaki ihtiyacını giderecek derecede ham bakırın üretilip iskelelerde sevke hazır halde bulundurulmasında, bu işe yetkili kılınan memurların ihmalleri gelmektedir. Örneğin 1788 tarihinde, donanma kalyonlarına top dökümü için Espiye yöresinden yüksek oranda ham bakıra ihtiyaç duyulduğu belirtilerek, sülûsânî âdî ve gayri âdî biçimde mübayaa edilmek suretiyle, Cebehane-i Amire'ye 120.000 kıyye, Tophane-i Amire'ye ise 200.000 kıyye gönderilmesi emredildiği halde, hali hazırda her hangi bir işlem yapılmadığı ve "... edâvât-ı seferiyyenin ta'tiline bâdi ve Donanma-yı Hümayûn kalyonlarının techizleri ibtâline bâ'is bir keyfiyyet olduğundan ..." bu tür aksamalara meydan vermemek için derhal harekete geçilmesi emredilmiştir³⁰.

²⁹ BOA. D. BŞM., nr. 3254-1/2 (17 Receb 1167/11.02.1754). Özellikle XVIII. yüzyıl boyunca Espiye yöresinden Rumeli panayırlarına bakır kaçakçılığı süreklilik arz etmektedir. Devlet çoğu kez başarısız olmasına rağmen bunun önüne geçmek için çeşitli girişimlerde bulunmaya çalışmıştır. Nitekim 1782 yılında Trabzon Valisine gönderilen bir hükümden, Espiye İskelesinden 1218 külçe ham bakırın çalınarak Sinop'a götürüldüğü, hırsızlığı yapanın kim olduğunun ortaya çıkarılamaması sonucunda da bu miktarın yine Giresun, Tirebolu, Görele ve Keşap ahalisinden karşılandığı anlaşılmaktadır. BOA. KK, nr. 2370-93/2-94/1 (8 Cemaziye'l-evvel 1196/21.04.1782); BOA. C-DRB., nr. 2996 (20 Rebi'ü'l-ahire 1196 / 04.04.1782)

³⁰ BOA. MAD., nr. 10040-20/2 (5 Cemaziye'l-evvel 1203/01.02.1789). Benzer bir durum da 1700 tarihinde gerçekleşmiştir. Beher batmanı 3,5 kuruşa olmak üzere 60.000 kıyyelik ham bakırın Trabzon üzerinden Tophaneye gönderilmesi hususunda söz veren iltizam sahiplerinin, yalnızca iki gemiyle 12.085 kıyyeyi sevk ettikleri, geri kalan 47.915 kıyyenin vaktinin geçmesine rağmen, hâlâ teslim olunmadığı belirtilerek, Gümüşhane Mülhakatında yılda ne kadar bakır üretildiği sorgulanmıştır. BOA. MAD., nr. 9885-192/3-193/1 (2 Ramazan 1111/21.02.1700).

Bazı olağanüstü savaş yıllarında ise Donanmaya ait gemilerin ham bakır taşıma hususunda yetersiz kalması ve askeri kurumlardaki maden ihtiyacının da artması, daha çok fazla geminin kiralanarak bu işe sevk edilmesini beraberinde getirmiştir³¹. Nitekim, 1770 tarihli bir kayıтта, inşası devam eden 10 adet Donanma-yı Hümayun kalyonların toplarının dökümü için gereken yeterli ham bakırın mevcut olmamasından dolayı, 150.000 kıyye bakırın Gümüşhane Mülhakatından tedarik edilerek, Espiye iskelesi üzerinden yine bölgede bulunan findık yüküyle birlikte İstanbul'a gelecek olan melekse türü gemiler kiralanarak, her birine tonilatolarına göre 4-5'er yüz kantar³² bakır yüklenerek gönderilmesi istenmiştir³³.

Ham bakırın İstanbul'daki askeri tesislere nakli esnasında bir takım kazalar da yaşanmıştır. Genellikle "*mevsim-i deryâ-i gûzer*" olarak adlandırılan dönemde nakliyat yapılmaktaydı. Fakat zaruri hallerde denizin yolculuğa uygun olmamasına rağmen, nakliyat yapılmak zorunda kalılabiliyordu. 1707 yılı kışında yaşanan bir kazayı, Şile Nâibine ve diğer yetkililerine yazılan bir hükümden öğrenmekteyiz. Giresun İskelesinden Seyyid Mehmed Reis isimli kaptanın gemisi 342 külçe bakır alarak İstanbul'a doğru seyrederken, gemi "... *şiddet-i rûzigârdan kasaba-i mezburun önünde karaya urub sekte olmağla* ...", içerisindeki bakır külçelerle birlikte battığı; külçelere Tophane-i Amire'de ihtiyaç olmasından dolayı İstanbul'dan gönderilen dalgıçlar vasıtasıyla çıkartılarak başka bir gemiye yüklenmesi ve yerine ulaştırılması bildirilmiştir³⁴.

³¹ 1770 tarihli bir hükümde, Top dökümü için, Espiye İskelesinden 155.000 vukiyye ham bakırın taşınması için 5 adet melekse türü geminin kiralandığı kayıtlıdır. BOA. Cevdet-Askeriye [=C-AS], nr. 45578 (24 Rebiü'l-evvel 1184/18.07.1770) Başka bir kayıтта, 1746 tarihinde 101.429 kıyye mübayaa edilmiş bakırın bir tonbaz kalyon ile İstanbul'a taşındığı bildirilmektedir. BOA. C-AS., nr. 17973 (29 Ramazan 1159/15.10.1746).

³² 1 kantar yaklaşık 56 kilograma eşittir.

³³ "... *Giresun havalisinden findık humulesiyle Âsitâne-i Sa'adetime gelecek melekse ve sefâin-i sâire re'islerini huzur-ı şer'e ihzâr ve findık humulesi ahz iden her bir sefineye tahmillerine göre dörder beşer yüz kantar nühâs-ı hâm tahmil* ..." BOA. MAD., nr. 9999-292/6 (25 Rebi'ü'l-evvel 1184/19.07.1770) ve nr. 299/7 (25 Rebi'ü'l-evvel 1184/19.07.1770).

³⁴ BOA. MAD., nr. 2960-375/1 (9 Şevval 1118/14.01.1707). Aynı şekilde, 1794 tarihli bir belgede de, Trabzon iskelesine bağlı melekse türü bir geminin, 355 külçe (8875 vukiyye) bakır yüküyle İstanbul'a gelirken Karasu (Adapazarı) açıklarında "... *muhâlif rûzigâra tesâdüfi birle* ..." battığı açıklanmaktadır. BOA. Darphane Defterleri [=D. DRB], nr. 156-13/1 (7 Cemaziye'l-evvel 1209/30.11.1794).

Espiye madenleri, XVIII. yüzyıl boyunca yerel beylerin çekişme sahası olması nedeniyle³⁵ güvenlik açısından sürekli çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu üstünlük mücadelelerinde, arazinin dağlık ve ormanlık oluşu yerel beyler ve taraftarlarına büyük avantajlar sağlamakla birlikte, maden ocaklarının da bu arazide mevcut oluşundan dolayı buraları kontrol etmek fikri ön plana çıkmaktaydı³⁶. İç çekişme ve hesaplaşmalar yaşanırken, hiç şüphesiz en büyük zararı madencilikten başka gelir kaynağı olmayan ahali görmüştür³⁷. Yerel beyler arasında sürekli bir ihtilafın olması ya da keyfi olarak yürüttükleri yağmalamalar, zorla mali açıdan taleplerde bulunmaları hatta ölümlerle sonuçlanan baskıcı davranışları³⁸, arada kalan madenciyan taifesinin zaman zaman dağılıp başka mahallere göç etmeleriyle neticelenmiştir³⁹.

³⁵ Bölgedeki âyanların etkinliği ve birbirleriyle olan sürtüşmeleri hakkında geniş bilgi için bk. Feridun M. Emecen, "Doğu Karadeniz'de Ayanlık: Tirebolulu Kethüdazade Mehmed Emin Ağa", *TTK Belleten*, sayı: 242 (Nisan 2001), s. 193-215.

³⁶ 1770 tarihinde Gümüşhane Emni ve kadısına gönderilen hükümde; Tirebolu voyvodası Ali Reşid, Giresunlu Dizdaroğulları ve Göreleli Kuğuzadeler müttefik olarak, madenciyan taifesine yardımcı olacağına; "... kurb-i civârlarında olan sim ma'denleri emânetlerini Gümüşhane emînlerinden ahz ve Darphane-i Amireme gelecek simleri kendü umurlarına sarf-ı istihlâk ile canib-i miriye hasarât-ı külli eyleyüb ma'den-i mezburlar kendülerine verilmediği surette ma'âdin-i saire hüddâmlarını ta'ciz ..." edeceklerini bildirmişlerdir. Hatta Tirebolulu Ali Reşid, Örüce madeni ve yakınındaki madenleri işgal ederek, çalışanlarından resm-i kışlak namıyla vergi talebinde bulunması karşısında, asayişin sağlanması ve nakliyatın düzenli biçimde sürdürülmesi için gerekenin yapılması; derebeylerin kontrol altına alınarak huzurun temin edilmesi emredilmiştir. BOA. MAD., nr. 9999-323/2 (3 Cemaziye'l-ahire 1184/24.09.1770). Bir başka kayıta, Torul âyanı Üçüncüoğlu Süleyman, Tonya âyanı Hacısalıhoğlu Ömer ve Kürtün voyvodası Hacı Alioğlu kuvvetlerini birleştirerek Gümüşhane kasabasını basıp türlü kötülükler yaptıklarından dolayı bunların yakalanarak gereken cezaya uğratılması istenmiştir. BOA. D. DRB. THR., nr. 7/7 (7 Rebi'ü'l-evvel 1209/02.10.1794). Devlet, zaten Espiye madenleri civarındaki çekişmeler nedeniyle, maden ocaklarına yaklaşan ya da sığınmaya çalışan eşkıya gruplarına karşı gereken tavrı takınıp onları bu ocaklardan uzak tutmayı amaçlamaktaydı. BOA. Cevdet-Dahiliye [=C-DH], nr. 10907 (Evasıt-ı Şevval 1145/27.03-05.04.1733).

³⁷ 1760 yılında Espiye, Lahnas ve Kızılkaya madenlerinin Çepni eşkıyasının baskısına maruz kaldıkları, madencilerin ve tedarikatçı kömürcülerin korunması için Alıncak Köyünü tımar olarak uhdesine alan Dizdaroğlu Hüseyin memur edildiği kayıtlıdır. BOA. Trabzon Ahkâm Defteri, nr. 2-12/1 (Evail-i Zilhicce 1173/15-24 06.1760).

³⁸ Örneğin 1708-1709 (Hicri 1120) yılına ait bir belgede, Keşap kazası sakinlerinden Hüseyin isimli eşkıya reisinin, yandaşlarıyla Yağlıdere Vadisinin yukarılarındaki Hisarcık ve Çoğrak madenlerini basıp yağmaladığı ve bunun üzerine madencilerin dağıldığı ve perişan oldukları belirtilmektedir. Yağmalama sonrasında Tirebolu ve Görele kazalarındaki bazı grupların da "... birkaç seneden berü cem'iyet ve şekâvet-i âdiye müstemelereleri olmağla ..." madenlere yakın köyleri haraca bağladıkları, bu durumun kontrol altına alınması için Trabzon

Bu çekişmeler yaşanırken, Devlet, kontrolü sağlamak askeri ve mali kurumların ana kaynaklarından sayılan Gümüşhane ve Espiye madenlerinin ve çalışanlarının korunması hususunda gerekli özeni göstermeye çalışmıştır⁴⁰. Bölgedeki huzurun sağlanması⁴¹, maden üretimini direkt etkileyeceği gibi madenin İstanbul'daki kurumlara nakliyatının da güven içerisinde gerçekleşmesine imkan tanıyacaktı. Çünkü maden ocaklarının dağlık ve ormanlık sahalarda oluşu, özellikle eşkıyacılığın faal olduğu dönemlerde hem üretimi hem de üretilen cevherin en yakın iskeleye naklini sekteye uğratabilecek nitelikteydi. Örneğin 1740 tarihli bir kayıtta, Espiye madenlerine kömürcü tayin edilen Tirebolu ahalisinin Çepni taifesinin yağmalamalarına maruz kaldıkları, maden işlerinin aksadığı, ahaliden bir kısmının Erzurum taraflarına göç ettiği, bölgede tehlikenin henüz ortadan kalkmadığı

Beylerbeyine emir verilmiştir. BOA. Cevdet-Zaptiye, nr. 812 (1120/1708-1709). Aynı şekilde Gümüşhane Eminine gönderilen 1781 tarihli bir hükümde; Gümüşhane madenlerine bağlı olan Espiye, Ağalık gibi 7 adet maden ocağında çalışan madencilerin birkaç seneden beri voyvodalık isteği ile serkeşlik eden Kelalioğlu Derviş Mustafa ve Trabzon sakinlerinden Kuşuoğlu Süleyman'ın birleşerek, topladıkları 700-800'ü aşkın adamlarıyla sözü geçen madenlere saldırdığı, yağma ve zulümler yaptığı belirtilmiştir. Espiye maden emininin öldürülmesi, Tirebolu kadısına ait mal ve eşyaların yağmalanması, madenlerin uzun süreden beri muattal kaldığı bu zulümler arasında yer almaktadır. Eğer durum kontrol altına alınmaz ise hazinenin sarsılacağı, bu nedenle, asayişin sağlanması hususunda gereğinin yapılması emredilmiştir. BOA. Trabzon Ahkâm Defteri, nr. 2-245/3 (Evasıt-ı Cemaziye'l-evvel 1195/05-14.05.1781). Ayrıca bk. Altunbay, a.g.m., s. 385.

³⁹ Örneğin, 1750 tarihli bir kayıtta; Gümüşhane Maden Mülhakatına bağlı olan Tonya'da yerli ağalardan Hacısalihoğulları ve Hacıkerimoğulları'nın madenci taifelerine ve diğer reaya "..." *katl-i nüfus ve fi'il-i şen'i ve gasb u gâret* ..." şeklinde yaptıkları baskı neticesinde kasabanın harabeye döndüğü ve halkın başka bölgelere göç ettiği bildirilmektedir. BOA. Trabzon Ahkâm Defteri, nr. 1-118/2 (Evail-i Muharrem 1164/30.11-09.12. 1750).

⁴⁰ 1723 tarihli bir hükümde, devletin bölgedeki huzursuzluğun giderilmesi ve eşkıya karşısında madencilerin can güvenliklerinin sağlanması için Giresun, Görele, Tirebolu kadıları, voyvodaları ve ileri gelenlerini sert biçimde uyararak bu hususta merkezin bilgilendirilmesinin tembih edildiği anlaşılmaktadır. BOA. MAD., nr. 9918-168/4 -169/1 (25 Rebi'ü'l-ahire 1139/03.01.1723).

⁴¹ Huzurun sağlanmasında bazen, yine böyle huzur bozan olaylara isimleri karışmış etkin ayan ailelerinden yararlanıldığı olmuştur. 1738 yılında Göreleli Çepni eşkıyalarının kontrol altına alınması ve madenlerde güvenliğin sağlanması için Torullu Üçüncüoğlu Ömer Ağa memur edilmiştir. BOA. D. DRB., nr. 968-179/1 (2 Şevvâl 1150/23.01. 1738).

vurgulanarak, Erzurum Valisine de bölgeye gelenlerin tekrar Tirebolu'ya yani "... *mülca-i kadimelerine* ..." döndürülmeleri gerektiği bildirilmektedir⁴².

XIX. yüzyıla girildiğinde Gümüşhane Maden Mülhakatına bağlı Espiye maden ocaklarında önemli derecede bir verim düşüklüğü kendini hissettirmeye başlamıştır. Bunun en büyük nedeni, işlemekte olan ocaklarda teknolojik yoksunluktan dolayı derinde kalan cevherin çıkarılmasında bir takım zorlukların yaşanması gelmektedir. Ocaklardaki mağaraların (galeri) suyla dolması ve mevcut drenaj sisteminin bu durum karşısında yetersiz kalması, ayrıca ocaklarda biriken zehirli gazların işçilerin faaliyetlerini engellemesi yöre madenlerinde üretimi etkileyen önemli faktörlerden olmuştur. Bütün bunların bir sonucu olarak madencilik sektöründen başka gelir kaynağı olmayan halkın zor duruma düşmesine sebep teşkil etmiştir⁴³.

XIX. yüzyılın ilk çeyreğine gelindiğinde Osmanlı Devleti, Avrupa'da olduğu gibi hukukî ve teknolojik açıdan çağın şartlarına uygun bir madencilik anlayışına sahip değildi. Fakat büyük değişimleri beraberinde getiren Tanzimat sonrasında, hemen her alanda olduğu gibi madencilik alanında da bir takım modernleştirme hareketlerine girilmiştir. İlk olarak 1846 yılında ülkedeki bütün maden ocaklarının idaresi Darphane-i Amire'den ayrılarak Hazine-i Hassa'ya bırakılmıştır⁴⁴. Böylece, Espiye Madenlerinin de içinde bulunduğu ve derinden etkilendiği bu gidişat karşısında yeni bir devre açılmış oluyordu.

Arşiv kayıtlarında Espiye Madenlerinin o dönemdeki perişanlığını yansıtan bilgiler mevcuttur. Nitekim, 1850 yılında Trabzon Vilayetini ziyaret eden Ticaret Nazırı İsmail Paşa, İstanbul'a geri dönüşünde sadrazam aracılığı ile Padişah Abdülmecid'e, vilayet dahilindeki madenler hakkında muhtevalı bir rapor sunmuştur. 17 Temmuz 1851 tarihli bu raporda, tümüyle Tirebolu Kazasına bağlı Espiye Maden Ocaklarına dair son derece önemli bilgiler bulunmaktadır. Rapora göre:

⁴² "... *fesâd ve şekâvet üzere olanlar dahi ol havâlide sâkin olmalarıyla ol bahârda gelüb tarik-i caddeleri sedd u bend ve mirür ve 'ubur iden ebnâ-i sebin emvâl ve eşyâların gasb u gâret idecekleri zâhir olmağla* ...". BOA. MAD., nr. 7608-76/B-4 (27 Safer 1153/24.05.1740).

⁴³ BOA. C-DRB, nr. 2666 (15 Zilhicce 1226/31.12.1811)

⁴⁴ Abdullah Saydam, "Osmanlı Madenciliği ve XIX. Yüzyılın Ortalarında Trabzon'daki Maden Ocakları", 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı: 6 (Samsun 1991), s. 257.

- Tirebolu Kazasına bağlı İseli Madeninin bölgedeki en işlek ve zengin ocaklara sahip olduğu, haftada 7 fırın işlendiği, çıkarılan cevherin arıtımındaki eksiklikler nedeniyle layıkıyla işletilemediği şimdilik yıllık 50-60 bin batman⁴⁵ bakır üretimin gerçekleştirildiği, eğer bir takım ıslahatlar yapılabilirse bu üretimin yıllık 150-200 bin batmana çıkabileceği ayrıca nakliyatında da sorunların yaşandığı belirtilmektedir.
- Tirebolu Kazasına bağlı Kân Madeninde⁴⁶ eskiden gümüş üretiminin yapıldığı bu ocağın mağarasını (galerilerini) su basmış olduğundan uzun süreden beri atıl olduğu, ayrıca buraya bağlı Coğrak (Çoğrak) mevkiindeki gümüş madeni ocaklarının da yıllardır metruk olduğu kayıtlıdır.
- Tirebolu Kazasına bağlı İsrail Madeni, halen işletiliyor olmasına rağmen galerilerinde biriken zehirli gaz nedeniyle içine tam olarak girilemediği, eğer iki ayrı baca açılmak suretiyle gazın tahliyesi sonucunda ziyadesiyle bakır istihsal edilebileceği bildirilmektedir.
- Tirebolu Kazasına bağlı Ağalık Madeninde bakır çıkartıldığı ve ocağın masrafını karşılayamadığı belirtilmektedir.
- Tirebolu Kazasına bağlı Lahnas Madeni; bakır madeni çıkartılan bu ocakta bir takım ıslahatlar gerçekleştirilebilirse eskisinden daha fazla üretim yapılabilceği, yakınlarında yeni keşfedilen Killik Madeninin ise gelirinin masraflarını karşılayamadığından 5-10 senedir atıl durumda bulunduğu bildirilmiştir.
- Tirebolu Kazasına bağlı Kızılkaya Madeni; bakır üretimi gerçekleştirilen bu ocakta biriken suların tahliyesi ve bir takım ıslahatlarla yeniden ziyade bakır işlenebileceği kayıt edilmiştir.
- Tirebolu Kazasına bağlı Örüce Madeni; birkaç yıldır işletilmeyen bu bakır madeninin metruk halde olduğu, yakın civardaki Taşlık bakır madeninin ise su basması nedeniyle atıl durumda olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca genel olarak yöredeki ocaklarda rezervin gayet nemalı, gerekli odun kömürünün sağlandığı ormanların bolca mevcut olduğu, iskelelerin yakınlığı nedeniyle nakliyat açısından elverişli bir konumda bulunduğu

⁴⁵ 1 batman yaklaşık olarak 7-8 kilograma eşdeğerdir.

⁴⁶ Kân Madeni Harşit Çayının denize döküldüğü mevkide Trabzon tarafında kalan adacığın olduğu yerdir.

bildirilerek, cevherlerin arıtımı için mühendis tayin edilip kullanılan teknolojinin ıslah edilmesi için önerilerde bulunulmuştur⁴⁷.

Rapordan da anlaşıldığı gibi XIX. yüzyılın başında işleme açılan İseli Madeni yörede bakır üretiminde önem kazanmıştır. Diğer ocaklar verim açısından gözle görülür bir gerileme yaşarken bu ocak ön plana çıkmıştır. Bu nedenle üretilen bakırın arıtımı için ocağın hemen yakınında bir “kalhane” kurulması hususundaki istekleri kabul görmüştür. Çünkü, İseli’de çıkarılan bakır cevherinin arıtım için başka bir yere nakli ve gerekli kiraların yıllık masraf olarak büyük bir yekun teşkil etmesi kalhane inşasının gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur⁴⁸. 1850 sonrasında İseli Madeninde bakır üretimine düzenli biçimde devam edilmiştir⁴⁹.

Espiye madenleri XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra ihale usulü ile girişimciler tarafından işletildikleri karşılaşılan belgelerden anlaşılmaktadır. Nitekim 1865 tarihli bir vesikaya göre; İseli, Karakaya, Şadi, İsrail, Lahnas, Killik, Ağalık ve Karaerik maden ocaklarının, yıllık 123.000 kuruşluk peşin ödeme suretiyle ve bazı şartlar çerçevesinde Nafia Nezaretince, yine belirtilen şartları yerine getiren talipilerine ihale edildiği kayıtlıdır⁵⁰.

Osmanlı Devleti’nde madenlerin mülkiyeti ile ilgili çağa ayak uydurabilecek ilk modern düzenleme 1858 tarihli Arazi Nizamnamesi ile sağlanmış, ardından 17 Temmuz 1861 tarihinde yeni bir “Maadin Nizamnamesi” hazırlanmıştır. Bu düzenlemeyle madenlerin mülkiyeti, işletilme hususları, devletin payı, vergilendirme ve teftişi hususlarında yeni kararlar yürürlüğe girmiştir. 1869 tarihinde ise çağın şartlarına cevap verebilecek 98 maddelik yeni bir Maden Nizamnamesi hazırlanarak yürürlüğe koyuldu.

⁴⁷ BOA. İrade-i Dahiliye, nr. 14318 (18 Ramazan 1267/17 Temmuz 1851). Ayrıca bk. Saydam, a.g.m., s. 265-270.

⁴⁸ İseli madeninde üretilen bakırın Espiye gibi uzak bir yerde artılması için yıl içerisinde yapılan harcamalar 56.000 kuruş tutmaktaydı. Fakat hazineye 25.000 kuruşa mal olacak inşaatın tamamlanmasıyla harcamaların neredeyse yarı yarıya düşeceği hesaplanmıştır. BOA. İrade-i Dahiliye, nr. 8128 (15 Şevval 1263/26.09.1847).

⁴⁹ 1853 tarihli bir belgede, İseli madeninde üretilip İstanbul’daki Yalı Köşkü mahzenine nakledilen 44.000 kıyye bakır, kıyyesi 12 kuruş üzerinden gayri müslim bir tüccara satıldığı kayıtlıdır. BOA. İrade Meclis-i Vâlâ [=İ. MVL], nr. 286/11328 (5 Muharrem 1270/08.10.1853)

⁵⁰ BOA. İ. MVL., nr. 541 / 24318 (9 Cemaziye’l-ahire 1282/30.10.1865)

Yayınlanan bu son kanunla yabancılara Osmanlı Devleti sınırları içerisindeki maden ocaklarını işletme hakkı verilmiştir⁵¹.

II. Abdülhamid devrinde madencilik alanında yeni düzenlemeler yapılarak, maden ocaklarının idaresi kurulan “Orman, Maâdin ve Ziraat Nezareti”ne bağlandı. Ardından yabancı unsurlara yeni madenler arama ve işletme için imtiyazlar verilmiştir. 1887 yılında imtiyaz sahiplerine 99 yıla kadar varan uzun süreli kontratlar sağlanmıştır. Hazineye vergi vermek yerine çıkartılan madenin % 25’inin devlete bırakılmasına imkan tanınarak konulan ek bir arazi vergisi ile de devletin gelirinin artırılması hedeflenmiştir⁵². Bu bağlamda Osmanlı Devleti son yıllarında Espiye maden ocaklarından bazılarını imtiyazlı yabancı uyruklu sermaye sahiplerine 99 yıllığına ihaleye vermiştir. Örneğin, bugün Tirebolu Kazası sınırlarında yer alan İsrail ve Karakaya bakır madenleri, İngiltere vatandaşı Henry Edwin Peary’ye mukavelename “*kontrat*” karşılığında ihale edilmiştir⁵³.

Sonuç olarak; XVIII. yüzyılda rezerv ve üretim bakımından gayet verimli olan Espiye yöresi madenleri, sözü geçen dönemde Osmanlı Devleti’nin önemli gelir getiren sahalarından biri konumunda kalmıştır. Askeri ve mali tedarikin sürekli biçimde temin edildiği bu yöre, bağlı olduğu Gümüşhane Maden Mülhakatı üretimindeki payı, çoğu kez en yüksek düzeyde olmuştur. Aynı dönemde Espiye madenleri yerli ağaların mücadelelerine sahne olmuş ve yoğun eşkıya baskısına maruz kalmıştır. Bu durum madenler ve çalışanlarını

⁵¹ M. Bülent Varlık, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Madenlerde Çalışma Koşulları Üzerine Bir Deneme/Derleme”, *Ekonomik Yaklaşım*, II, Ankara, 1981, s. 198; Saydam, a.g.m., s. 257-258.

⁵² Saydam, a.g.m., s. 258.

⁵³ İmtiyazın verilmesinden sonra düzenlenen mukavelenamede; kontratın kaç yıl geçerli olacağı, maden çıkartılacak arazinin yüz ölçümü, işletme hususları ve devlete verilecek vergi ve harçların miktarları, madencilik dışında her hangi bir faaliyetin yapılamayacağı, ihalenin fesh edilebilme nedenleri, tazminat talebi hakları, kullanılacak teknoloji ve Devletin kanunlarına harfiyen uyma ve uygulama gibi bir takım hususlar belirtilmektedir. BOA. İrâde Meclis-i Mahsus [= İ. MMS], nr. 1331 R 12 (27 Rebi’ü’l-ahire 1331/05.04.1913) ve BOA. İ. MMS., nr. 1331 Ş 29 (29 Şa’ban 1331/03.08.1913).

olumsuz biçimde etkilemiş, devletin uyguladığı himaye politikasına rağmen zaman zaman maden üretimini aksatmıştır.

Madenler, yöre insanlarına istihdam açısından imkan tanırken, İstanbul'daki resmi kurumlara yönelik yoğun nakliyat nedeniyle de Espiye İskelesinin gelişmesine ve yerleşimin büyükçe bir kasaba haline gelmesine önemli bir katkı sağlamıştır. XIX. yüzyılda Espiye madenleri, teknoloji ve sermaye eksikliği nedeniyle gerilemeye başlamıştır. Cevherlerin derinde kalması, işler durumdaki ocakların çeşitli sebeplerle zamanla atıl hale gelmesine zemin hazırlamıştır. Tanzimat'la birlikte başlayan modernleşme, madencilik hususunda da kendini göstererek bazı gerekli düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Fakat Espiye madenleri bu durumdan pek nasiplenememiş, bölgedeki madencilik sektörünün çöküş süreci hızlanmıştır.

Ekler

EK I. Gümüşhane Maden Emininin Merkeze Gönderdiği Espiye Madenleri Hakkındaki Arzıhal

Devletlü ‘inâyetlü mürivvetlü ref’etlü veliyü’n-ni’am efendim Sultânım hazretleri

Devlet-i ikbâl ve sa’âdet-i iclâl ile sağ olsun ‘arzıhâl-i çâkerleridir ki müddet-i emânet-i çâkeride Gümüşhâne ma’deninden hâsıl olan nühâsın mâhiyyet ve mikdârı ve mevzu’ olduğu mahalde ma’rifet-i şer’le defter olunub Der ‘Aliyyeye irsâle mübâderetden sonra matbuhlarını evvel be evvel ba’is ve irsâle dikkat hâmlarını tabha sarf ve sa’i mukadderet olunmak ve ba’de izn hâsıl olacak nühâsdan bir dirhem tüccâr vesâ’ire fûrûht olunmâyub taht-ı zâbıtaya rabtı bâbında Gümüşhâne Nâ’ibi efendi dâ’ilerine ve bu kullarına ve hâlâ Gümüşhâne ve Erzurum Gümrük Emni ‘izzetlü Hâcî Süleymân Ağâ kullarına hitâben şerefbağş sūdûr iden fermân-ı celilü’ş-şânın mazmûn itâ’at makrûnu bi’l-cümle ahâli ve ma’denciyâna ba’de’l-ifâde elyevm i’ mâl olunan Espiye ve Lahnâs ve Kızılkaya ve İsrâ’il nâm nühâs ma’denlerine ber mantûk-i emr-i ‘âli taraf-ı çâkeriden ve halefimiz kulları tarafından mü’ekkid tezkereler ile mu’temet-i aliyye yarar adamlarımız kulları irsâl olunub ba’de müddet emânet-i çâkeride hasıl olan hums-ı miri ve mübâya’a-i ‘âdi ve gayriden Âsitâne-i ‘Aliyyeye bu ana kadar irsâl olunan dört yüz altmış dokuz bin üç yüz yetmiş dokuz buçuk vukiyye nühâsdan gayri bu defa Fâşdan ‘avdet ve Gümüşhâneye vusûlüm ‘akabinde tedârik olunan voyvoda sefinesine yigirmi iki bin altmış altı vukiyye nühâs-ı hâm vaz’ ve tahmil ve hüdâ-yı müte’âl hazretlerine vedi’aten Der Aliyyeye irsâl olunduktan sonra bi-lütf-i sübhâne te’âla elyevm hazır ve amâde olub kabân sefinelerinden Hâcî Veli nâm Re’isin üç direkli sefinesine pek kıt’a nühâs vaz’ ve cend-i rûz zarfında tahammülü mikdârı vaz’ u tekml ve Der Aliyyeye tesbil olunacağı haberi kabzımâllarımız kulları taraflarından taraf-ı çâkeriye vürûdu ‘akabinde emr-i çelilü’ş-şân-ı şerefbağş vürûd itmekle derhâl Trabzon ve Pulathâne ve Görele vesâ’ir iskelelere adamlar ta’yin ve navl-ı sefine rû’esây-ı sefâ’inin matlûbları üzere virileceği iskele-i merkûmun söz sâhiblerine tahrir ve İsrâ’il ma’deni nühâsı ma’deninde tabh olunmakda ‘üsret olduğundan Trabzona nakl ve tabh ettirilmek ‘âdet iken bu sene-i mübârekede medine-i merkumda serdengeçti bayrakları küşâdı takribiyle ‘askeri zümresinden kömürcü tâ’ifesi havf-ı haşiyet üzere olub kömür getirmekden mütehâşşilerine binâen ma’den-i merkum hâsılâtı dahi Espiye İskelesine nakl ve iskelede olan kârhânelerde tabh ettirilmekle mecmu’u nühâslar Espiye ma’deninde ve iskelesinde olub mahall-i aherde olmadığı ve bu kulları Devlet-i Aliyye-i daimi’l-kararın hân-ı kesiri’l-tuvâ-linden iktisâb nasîb eylediğümü müte’arif-i abd-i kemterlerinden olduğum ecilden

böyle hengâm killetinde bir hidmet-i nâcîzde bulunmak ümidiyle Trabzonda olan tüccârdan nühâs-ı matbûh tedârîki içün dahi medine-i merkum sâkinlerinden Şatırzâde İbrâhim Ağa kullarına mahsûs adam irsâl olunmağla bi-tevfikallahu te‘âla müddet-i kalîle zarfında nühâs-ı mirinin matbûhu sefâ‘ine vaz‘ ve hâmları dahi matbûh ve te‘âkiyen irsâl olundukdan sonra sâlifü’z-zıkr Trabzon tüccârlarından dahi kalîl ve kesîr tedârik olunanlarda vaz‘-ı sefâ‘in olunmadıkça bu taraftan hareket olunmayacağı ma‘lûm-i devletleri buyurulmak içün ‘arzıhâl-i tahrir ve merfu‘-ı hâkpây-ı devletmüserrileri kılındı inşâllahu te‘âla reside-i dest-i devlet-i huzûr-ı ri‘âyet ‘inâyet ref‘etlü buyurulub keyfîyyet-i i‘lâm-ı şer‘iyye ve defter-i mümzi dahi malum-ı ‘âlileri buyuruldukda emr ü fermân devletlü ‘inâyetlü mürüvvetlü veliyü’n-ni‘am efendim Sultânım hazretlerindir. Fi 13 Rebi‘ü’l-evvel 1188. (BOA. Cevdet Askeriye, nr. 13930/2)

EK II: Gümüşhane Maden Emininin Merkeze Gönderdiği Espiye Madenleri Hakkındaki Arzıhalin resmi.

Osmanlı Yol Sistemi İçinde Yağlıdere Derbendi ve Anduz Kalesi

Mehmet FATSA*

1- Derbent Teşkilâtı

Osmanlıca belgelerde XV. yüzyıldan itibaren yaygın olarak kullanılmaya başlanan *derbend* kelimesi, Farsça geçit anlamına gelen *der*; tutmak anlamına gelen *bend* imlâsının terkihiyle oluşturulmuş ve kısaca umumi yollarda seyahat edenlerin emniyetinin sağlanması için bir nevi küçük kale şeklinde tesis edilmiş karakol¹ ifadesiyle tanımlanmaktadır. Yöre halkı arasında *devred* veya *derved* imlâsıyla halen kullanılmakta olan kelimenin Türkçe'deki karşılığı ise *belendir*².

Müstahkem bir derbent, etrafı surla çevrili küçük bir kale/palanka görünümünde olur; müstemilatında dükkan, cami, han, hamam, imâret ve bazen de zâviye/mektep bulunurdu. Yol ve ticaret emniyetinin sağlanması, bozulan yol ve köprülerin tamirâtı için düşünülmüş olan derbend yapıları, genellikle yolların kavşak noktalarına; eşkıya/korsan baskınına uğrama ihtimali olan ıssız geçit ve limanların hakim noktalarına kurulmuştur. Giresun yöresinin vergi envanterleri olan tahrir defterlerinde beş önemli derbentin varlığından haber verilir. Bunlar Aksu vâdisi üzerinde yer alan Yakup Halife derbendi, Keşap'tan başlayıp iç kesimlere doğru uzanan yol üzerindeki Vanazid derbendi, Piraziz (Bendehor) kalesinden başlayıp Karatepe üzerinden yaylalara

* Araştırmacı-Yazar.

¹ Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara 2003, s. 173; a. mlf., "Derbend", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* [=DİA], IX, 162; Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı*, İstanbul 1990, s. 9; M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, İstanbul 1993, s. 425.

² Giresun yöresinde, eski umumi yolların geçtiği güzergahlarda yer adı olarak *Devred yokuşu*, *Arpa beleni*, *Devred durağı*, *Hapan beleni*, *Belen yaylası* şeklinde çok sayıda ismin varlığından haberdarız. Geniş bilgi için bk. Mehmet Fatsa, *XV ve XVI. Yüzyıllarda Giresun Kır-salının Sosyal ve İdâri Tarihi*, Ankara 2005, s. 509.

ulaşan Yoğunyokuş derbendi, Harşit vadisi ile Bedreme kalesi etrafında şekillenen Tirebolu derbendi³ ve bu mütevazı çalışmanın konusunu oluşturan Yağlıdere derbendi. İlginç ve incelemeye değer bir başka konu da, bu derbentler ile zâviyelerin iç içe olmasıdır. Derbentlerin koruduğu ve imar ettiği yolların muhtelif yerlerinde, “*âyende ve revendeye it’âm-ı tâ’am ve irşat*” hizmeti için kurulmuş olan zâviyelerin bu yönü ayrı bir inceleme konusudur.

Karadeniz bölgesi engebeli arazisi ve gür ormanları ile Anadolu’nun iç kesimlerini deniz sahiline bağlama konusunda zor bir coğrafyaya sahiptir. O nedenle bahse konu bu derbentler dağlar arasında güçlükle geçilebilen, ıssız, tehlikeli ve gayet sarp umumi yolların güvenliğini sağlamak ve bakımını yapmak için kurulmuştur. Aslında umumi yollar üzerinde bu hizmetleri yerine getiren kurumlar kervansaraylardır. Ancak, kullanılan umumi yolların yoğun olmamasıyla ilgili olsa gerek, Giresun ve çevresinde kervansaray niteliğinde bir yapılanmaya rastlayamıyoruz. Zaman içinde ortaya çıkan ihtiyacı karşılamak üzere, bölge şartlarına uygun yapılandırma ile küçük derbentler ve zâviyeler bu görevi yerine getirmiştir. Tüccarlar ve sair yolcular için konaklama ve yolculuk boyunca güvenliği sağlama işini *derbentçiler* ve *zâviyedârlar* sağlamıştır⁴.

2- Yağlıdere Derbendi

Osmanlı döneminde Anadolu’nun muhtelif yerlerinden geçen umumi yolların, merkezî otoriteyi sürekli kılmak gibi siyasi; Avrasya ticaretini taşımak gibi iktisâdî bir sisteme tabi olduğu anlaşılmaktadır. Devletin idâri ve iktisâdî yapısına uygun tarzda İstanbul’dan başlayan yollardan biri Rumeli’ye diğeri ise Anadolu’ya uzanmaktadır. Anadolu’daki ana güzergahın en önemlisi de kuzeyden Üsküdar-Gebze-Bolu-Tosya-Merzifon ve Şebinkarahisar-Tercan üzerinden Tebriz’e kadar gitmektedir⁵. Bu güzergahın işlerlik kazandığı ve

³ Bu derbentler için bk. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defteri [=BOA, TD], nr. 387, s. 748-750; nr. 52, s. 654, 668; BOA, Maliyeden Müdevver Defterler [=MAD], nr. 299, vr. 156; Güce yakınlarında bulunan Şaban Kalesi ile Boynuyoğun köyünde kurulmuş olan Kasım Dede zâviyesinin, böyle bir umumi yol üzerinde kurulmuş olması, burada da bir küçük derbentin olabileceği fikrini akla getirmektedir.

⁴ Mehmet Öz, *XV-XVI. Yüzyıllarda Canik Sancağı*, Ankara 1999, s.141.

⁵ Yusuf Halaçoğlu, *a.g.e.*, s. 165; *ayr. bk.* Ali Ata Yiğit, “*Tarihi Süreci Işığında Kelkit Vâdisi ve Sivas-Şebinkarahisar-Giresun Ticaret Yolu*”, Orta Karadeniz Kültürü (yay. Bahaeddin Yediylıldız-Hakan Kaynar-Serhat Küçük), Ankara 2005, s.489.

Şebinkarahisar madenlerinin istihsal edildiği⁶ zamanlarda Tirebolu ve Giresun limanları da kayda değer canlanma yaşamıştır. İşte söz konusu ticari emtianın taşınması ve hayvan sürülerinin daha güneyde bulunan yaylaklara/otlaklara çıkarılması sırasında yaşanan sirkülasyon, umumi yolların bakımı ve güvenliğini de önemli kılmıştır. Zefre ile Yılgın Burnu arasında geniş bir koy ve doğal liman görünümü olan Espiye'den, batıda yer alan Anduz kale/palankasına yakın bir noktadan başladığı anlaşılan umumi yolun diğer ucunun Şebinkarahisar'a ulaştığı bu gün de bilinmektedir.

Yöre halkının anlattıklarından mülhem olarak bu yolun Yağlıdere'den güneye doğru uzanan kısmını işaret eden köprü ve hanlar şöyle sıralanmaktadır: Sevinç Köprüsü, Ağanın Köprüsü, Umutbükü Hanı, Koçlu Köprüsü, Kızıllar Hanı, Harava köprüsü⁷, Emradın Köprüsü, Kozbükü Totor Hanı, Zabunlu Köprüsü, Sınır Hanı ve köprüsü, şimdi yıkık olan Sarıhasan Köprüsü, Kaya Köprü, Çakrak Köyü girişinde Zincirli-çeşme Köprüsü, Saydere, Avutmuş ve nihayet Şebinkarahisar kasabası⁸. Artık halkın hafızasından silinmeye yüz tutmuş olan bu tarihi yol üzerindeki nişanlar durumundaki köprüler ve yol döşemeleri taştan inşa edildiği için günümüze kadar gelebilmiştir. Ancak hanlar ahşaptan yapıldığı için o kadar şanslı değildir⁹. Köprülerin hangi tarihte ahşap malzemeden taş malzemeye dönüştürüldüğü konusunda net bilgilere ulaşabilmiş değiliz. Ancak, Tirebolu âyanından Kethüdâ-zâde (Kahya-oğlu) Mehmed Emin Ağa tarafından XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde bahse konu yolun onartılıp çok sayıda taş kemer köprü yaptırıldığı bilgisine sahibiz¹⁰.

⁶ Şap madenin işletilmesi konusunda bk. Şerafeddin Turan, *Türkiye-İtalya İlişkileri*, I, İstanbul 1990, s. 334.

⁷ Bu köprü ahşap çatısı nedeni ile “*üstü örtülü köprü*” diye de anılmıştır.

⁸ Bu bilgiler, Çağlayan köyü eski muhtarı Mehmet oğlu Ali Önal'dan (1933) alınmıştır. Söz konusu han ve köprülerin adları daha çok XIX. yüzyıldan kalmaz. Daha eski isimler unutulmuştur.

⁹ Her tarihi eseri azınlık malı zannedip onda hazine arama bilinçsizliği, tarihi değerlerimizi hızla yok etme ameliyesine dönüşebilmektedir. Acilen ilgililerin, bir envanter çalışması ile halkı bilgilendirme gereği vardır.

¹⁰ Feridun M. Emecen, “Doğu Karadeniz’de Ayânlık: Tirebolulu Kethudazâde Mehmed Emin Ağa”, *TTK Belleten*, LXV (Nisan 2001), s. 207; F. Sümer, *a.g.e.*, s. 115; Yöre halkının *Ağanın Köprüsü* diye andığı Yağlıdere kasaba merkezinden 4 km güneydeki muhteşem köprü üzerindeki mermer kitabede “*Kethüdâzâde Emin Ağa hayrâtıdır. Sene 1232 (1817)*” ifadesi yer almaktadır. Diğer köprüler üzerinde ise ne yazık ki şahide yoktur.

Söz konusu yol üzerindeki kale, köprü, imâret/zâviye gibi kurumların tarihini daha eski zamanlarda aramak mümkün olsa da¹¹, elde bulunan en eski ve somut bilginin tarihi 1515'tir. Bahse konu yolun en kuzey noktasını dikkate alarak ifade edecek olursak; 1515'te yapılan vergi kayıtlarında Anduzlu köyünde mukim 28 vergi mükellefinin adı verilmiştir. Bunların içinde yer alan 13 kişi askeri zümreden sayılmış ve vergi muafiyeti zikredildikten sonra, bunların Yağlıdere ırmağı üzerine köprü yapmak ve *Yağlıdere Derbendi* imlâsıyla anılan kurumun *meremmetçisi* olmak gibi iki görevinden bahsedilmiştir. Bu bilgi 1554 tarihli mufassal vergi kaydında da benzer şekilde tekrar edilmiştir¹². Sözü edilen köprü ve derbendin yeri, defterlerde tarif edilmemiş olsa da görevli kişilerin Anduz köyünden oluşuna bakarak, şimdiki kale çevresinde teşkil edildiği; köprünün ise onun görüş alanına yakın bir yerde, Yağlıdere ırmağının aşağı noktasından birkaç kilometre içeride olabileceği sonucuna ulaşmak mümkündür. Derbent görevlisi 13 kişi içinde gayrimüslim olan kimse yoktur¹³.

3- Anduz Kalesi

Anduz kelimesi eski vergi-nüfus kayıtlarında “ولطودنا” şeklinde yazılmıştır. Türkçe sözlüklerde şehir dışında kalan çalılık yer, volkanik kaya anlamında *andız*, *andezid* imlâsıyla ifade edilmiştir¹⁴. Bölge iskana Türkler tarafından açıldığına göre bu isim sözlük anlamına uygun olarak, kalenin kurulduğu yekpare kaya kütlesinden oluşan tepenin çalılık oluşuna bakılarak

¹¹ Merhum Faruk Sümer'in çevrisini yaptığı 1486 tarihli vergi defterinde Anduzlu köyü 7 hânedir ve iki de emekli sipahi (asker) vardır. Bu durum bölgede askeri hizmet gerektiren bir yapılanmayı işaret etmektedir. Ayrıca bu yol üzerinde etkin hizmet verdiği anlaşılan Hacı Abdullah Halifenin babası Kasım Halife, Ahiçukuru adlı köyü ve zâviyesini bu tarihten önce kurmuş durumdadır. Bk. F. Sümer, *Tirebolu Tarihi*, İstanbul 1992, s. 59-60.

¹² BOA, TD., nr. 52, s. 698; 288, 591; 387, 753; *meremmet*, köprü ve yolların tamir ve onarım işi ile uğraşmak. Bk. F. Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1990, s. 741.

¹³ 1515 tarihli defter derbentçi yazılmış olanlar: Ali oğlu Mustafa, bennak/Halil oğlu Mahmut, bennak/oğlu Mehmet, bennak/Ömer oğlu Seydi, caba/İshak oğlu Mahmut, bennak/Hasan oğlu Yar Ahmet, bennak/İbrahim oğlu Hüseyin, caba/İsmail oğlu Dursun, caba/İbrahim oğlu Yusuf, caba/Hasan oğlu Ali, bennak/Emir oğlu Musa, zemini/Ahmet oğlu Ömer, zemini/Himmet, zemini. Bk. TD., nr. 52, s. 698.

¹⁴ BOA, TD. nr. 52, s. 698; 1530 tarihli defterde ise imlâsıyla yazılmıştır. Bk. TD., nr. 387, s. 753; D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul 1981, s. 55; F. Devellioğlu'nda bu isim geçmemektedir.

Türkler tarafından verilmiş olmalıdır. Kale bazen şehir anlamında da kullanıldığı için, buraya *palanka* demek daha doğru olur. Zira tarihte *palanka* korunması güç yerlerde inşa edilmiş istihkam veya küçük garnizonları ifade etmek için kullanılmıştır¹⁵.

Anduz palankasının derbent görevi taşıdığı kanaatini besleyen başka bir durum da, bölgenin Zefre ile Yılğın Burnu arasında geniş bir koy ve doğal liman görüntüsü vermiş olmasıyla ilgilidir. Yağlıdere ırmağının denize döküldüğü deltada şekillenmiş olan bu koy ile Espiye pazarının kurulduğu düzlüğe en çok hakim olan nokta kalenin konuşlandığı tepedir. Özellikle Zefre, batı rüzgarına karşı kayalık yarımada ve körfez şekli ile küçük gemiler için iyi bir sığınak olma özelliğine sahiptir. Burası vergi defterlerinde anılmamış olmasına karşın, zaman içinde düşük yoğunluklu küçük bir liman görevi yapmış olmalıdır¹⁶. Nitekim Espiye yöresinden istihsal edilen madenlerin, daha büyük ihraç limanlarına sevkıyatı için küçük gemilerin yanaştığı doğal koy/liman elzem olmak durumundadır¹⁷. M.Ö 180 yılında vefat etmiş olan Romalı yönetici Arrian, imparator Trayan'a yazdığı raporda bölgedeki limanlar hakkında bilgi verirken “*Ares adasından Zefre'ye (Zephyrion) 16 mil çeker. Burada gemiler için demir atacak yer vardır*”¹⁸...” demektedir. Bu ifadeler bize, Zefre'nin hem antik adını ve hem de çok eski bir liman olduğunu haber vermektedir.

1926-1927 tarihli Devlet Salnâmesinde, Giresun yöresindeki limanlar hakkında verilen istatistiklere Zefre limanı da girmiş ve 1500 tonilatoya kadar

¹⁵ Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı*, İstanbul 1990, s. 14, 28, 30, 85, 114 vd; D. Mehmet Doğan, age., s.385; *Trabzon Vilayet Salnâmesi*'nde “*kaza-i mezbûre dokuz saat mesafede Kuşhan karyesi derununda bir adet palanka..*” ifadesiyle, Dereli Kuşluhan köyündeki küçük kale kastedilmiştir. Bk. *Salname-i Vilâyet-i Trabzon*, Trabzon 1288, s. 177.

¹⁶ Trabzonlu Şakir Şevket, Giresun, Tirebolu ve Görele kalelerine ait bilgi verirken Zefre burnundan bahseder. Ona göre Zefre “*Tirebolu ile Giresun arasında küçük bir mahal olup letâfet-i hevâiyesi bulunmak cihetiyle buraya bâd-ı sabâ manâsına olan (zefûr) nâmı verilmiş olduğundan şimdi de Zefre denilmektedir*”. Bk. Şakir Şevket, *Trabzon Tarihi*, İstanbul 1294, s. 85.

¹⁷ 1750'de Espiye'de 237 iş gününde 1.116.5 dirhem altın, 26.745 dirhem de gümüş çıkarıldığı ifade edilmektedir. Espiye ve çevresinden istihsal edilen madenler için bk. H. Salihoğlu, “Altın”, *DİA*, II, 535.

¹⁸ F. Sümer, *Tirebolu Tarihi*, s. 9, dipn. 4.

olan gemilerin yaklaşabildiği bilgisi verilmiştir¹⁹. İşte Osmanlı tarihi içinde de aktif durumda olduğunu düşündüğümüz bu limanın gözetlenmesi ve başlangıçta küçük bir Türkmen panayırı işlevi görürken giderek devlet izni ile pazaryerine dönüşen Espiye köyünün, Kazak korsan şaykalarından korunması için, erken uyarı ve gözetleme amaçlı bir kale/palanka yapılmış olmalıdır. Tıpkı Tirebolu'daki Bedrama, Dereli'deki Kuşluhan, Piraziz'deki Bendehor ve Bulancak'taki Öksün palankaları gibi²⁰ burası da, Zefre limanını ve çevre köylerden gelen insanların kurduğu pazarı koruyan, ona nazır bir mevkide kurulmuştur.

Seyyahların verdiği bilgilerden de ilham alan merhum Faruk Sümer, Anduz kalesi ile ilgili olarak, buranın 90 adım uzunlukta ve 20 adımdan biraz fazla genişlikte küçük bir yapı olduğunu, içinde bulunan küçük taş binanın sanıldığı gibi sarnıç veya kilisecik değil, bir Türk beyine ait mezar olma ihtimalini gündeme getirir. Ayrıca kalenin yol güvenliği için yapılmış bir çeşit gözetleme kulesi olduğunu da kabul eder²¹.

Her ne kadar *kale* imlâsıyla ifade ediliyorsa da, içinde bir yerleşimin olmaması ve işlevleri bakımından burayı *palanga* olarak görmek daha doğru bir yaklaşım olur. Anduz kale/palankasının hangi tarihte kimler tarafından yapıldığını ise henüz bilemiyoruz. Ancak Trabzon Rum Devleti²² içinde yaşanan saray entrikaları sonunda, soylu derebeyi Pileles'in Zefre burnu yakınlarındaki *Kençrina* (*Kenchrina*) hisarına sürgün edildiği, burada iken

¹⁹ Ayhan Yüksel, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun", *Giresun Tarihi Yazıları*, 2. bs., İstanbul 2003, s. 139.

²⁰ Bk. Feridun M. Emecen, *Doğu Karadeniz'de İki Kıyı Kasabasının Tarihi: Bulancak-Piraziz*, İstanbul-2005, s. 40.

²¹ Bütün tarihi eserleri ve kaleleri Pontus kalıntısı olarak görme ve buralarda hazine arama alışkanlığına, merhumun yaklaşımı güzel bir cevap teşkil eder. F. Sümer, *a.g.e.*, s. 149; P. M. Bıjışkyan, *Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası*, 1817-1819, (trc. D. Andreasyan), İstanbul 1969, s. 38.

²² Ne yazık ki *Rum* kelimesinin Yunanlı anlamın geldiği kanısı, halk arasında, bazen akademik çevrelerde bile görülmektedir. Oysa bu kelime, *memleket*, *bölge* anlamında *Roma İmparatorluğunun hakimiyetini telmihan bütün Anadolu'ya delalet* etmektedir. Durum böyle olunca Trabzon ve çevresinde egemenlik kurmuş olan bir Yunan hanedanından da söz edemeyiz. Söz konusu devlet, Latin işgalinden kaçan Roma imparatorluk hanedanı tarafından kurulduğu için devlet de tebası olan halk da *rûm* adı ile anılmıştır. Bk. T. Gökbilgin, "15 ve 16. Asırlarda Eyâlet-i Rûm", *Vakıflar Dergisi*, VI (Ankara 1965), s. 51-61.

1352 yılı Temmuz ayında boğdurularak öldürüldüğü nakledilmektedir²³. Bahse konu hisarın, gayet sarp bir kaya üzerindeki duruşuyla sürgün ve hapis yeri olmaya son derece elverişli Anduz olduğundan kuşumuz yoktur. Bu durumda, tarihi eski çağlara kadar indiği anlaşılan Anduz kale/palankası, şu veya bu amaç için Müslüman Türklerin bölgeye gelişinden önce de kullanılmıştır ve mevcuttur. Fetih ve iskan hareketi sırasında muhtemelen metruk olduğu için orijinal adı kullanılmamış, sonradan Türklerce tesmiye olunmuştur.

4-Hacı Abdullah Halife İmâreti

Türk iskan metoduna uygun olarak, boş ve ıssız bir yerde Kasım Halife tarafından tesis edilen Ahi tekke/zâviyesi, önce etrafında dervişlerden müteşekkil bir iskan topluluğu oluşturmuş, boş araziler üretime açılmış, sonra da bu topluluğa bahse konu yolun *imâret* hizmeti verilmiştir. Önce kurucu şeyh Kasım Halifenin sonra da oğlu Hacı Abdullah Halifenin adıyla tesmiye olunan zâviye, eski adıyla Ahiçukuru, şimdiki Tekke köyünde faaliyet göstermiştir. Medrese, fırın, çeşme, değirmen ve cami gibi, o günlerin sosyal yaşamında elzem olan müessesler yanında; yolcular için düşünülmüş aşevi (*imâret*) hizmeti, konumuz açısından dikkat çekici niteliktedir. 1515 tarihli vergi defterinde zikredilen ve daha sonraki defterlerde de mükerreren bahsedilen şu kayıt bu konuda önemli bir değer taşımaktadır:

“Mezkur Hacı Abdullah Halife, sâlih ve mütedeyyin ve vâiz ve nâsih kimesne olup, mezkûr karyeyi vakfiyet üzere tasarruf eyleyip, öşür ve rûsûm vermeyip, âyende ve revendeye hizmet ettiğinden ber karar-ı sâbık emr-i âli mûcebince muaf kılınıp öşür ve rûsûm talep olunmaya ve avârız teklif olunmaya deyü defter-i sultaniye kayıt olundu²⁴”.

Bu ifadeden açıkça anlaşılmaktadır ki, bir Ahi şeyhi olan Hacı Abdullah Halifenin gelip geçen (*âyende ve revende*) yolculara aş ikram ettiği, barınma imkanı sunduğu, yükleri ve hayvanlarıyla burada konaklayan kişilere misafirlik sırasında *vâz u nasihatte* bulunup irşat görevi ile meşgul olduğu;

²³ F. Sümer, *Tirebolu*, s. 38

²⁴ BOA, TD, nr. 387, s. 762.

hizmetleri karşılığında da Ahiçukuru köyünün kendisine temlik edildiği anlaşılmaktadır²⁵.

5- S o n u ç

Bütün bunlar dikkate alındığında güney ucu Şebinkarahisar ve kuzey ucu da Zefre limanına ulaşan; Giresun limanına gelen yollar kadar yoğunluğu olmasa da bir umumi yoldan söz edebiliyoruz. Burası ticari emtia taşıyanların, yaylacılık yapan sürü sahiplerinin, hacı kabilelerinin, askeri birliklerin ve köyler arasında gidiş geliş yapan küçük grupların kullandıkları umumi bir yoldur. Kuşkusuz güzergahı boyunca köylere, farklı vadilere/yönlere sapan varyantlarından söz edilebilir. Ama genel olarak bu yolun Espiye sahilinden Yağlıdere kasabasına, oradan da Çakrak yaylası üzerinden Karahisar'a ulaştığını söylemek mümkündür.

XVI. yüzyıl vergi defterlerinde kaydı bulunan köprülerin, *Rum yapısı* olduğu bilgisinin bilimsel bir mesnede dayanmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Osmanlı yol sistemi içinde önceden beri var olduğunu vergi defterlerindeki kayıtlardan öğrendiğimiz bu köprüler, Osmanlının son yüzyılında, gayrimüslimlerin bölgeye gelmesinden az önce âyân ve eşraftan hayırsever kişiler tarafından yeniden inşa edilmiş birer Türk eseridir.

Yağlıdere ırmağının oluşturduğu vadiyi aşan yolun güvenliğinin sağlanması, bakım ve onarım işlerinin yapılması ve belli noktalarda ortaya çıkmış olan sosyo-ekonomik merkezlerin gözetlenmesi gibi görevleri olan Yağlıdere derbendinin günümüze ulaşan kalıntıları ise, Anduz kale/palankası, köprüler, han yıkıntıları ve Hacı Abdullah Halife imâreti olarak görülebilir. Biz bunları ön plana çıkarmakla, her eski eserin içinde hazine barındıran azınlık malı olarak görülmesi alışkanlığının önüne geçmeyi, tarihi derinliğimizi tescilleyen tapu senedi konumundaki bu kalıntıların ne anlam taşıdığını ortaya koymayı amaçlamış olduk. Umarız bu noktada küçük bir katkıyla da olsa ilgililerin dikkatini çekmiş oluz.

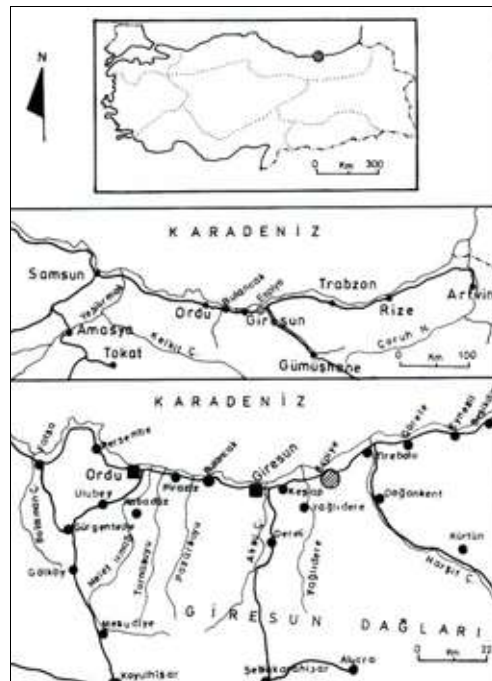
²⁵ Hacı Abdullah Halife zâviyesi hakkında geniş bilgi için bk. M. Fatsa, "Yağlıdere'de Hacı Abdullah Halife Zaviyesi", *Hacı Bektaş Veli*, Sayı: 35 (Güz-2005), s. 87-112. Ayrıca derbentçi dervişler için bk. C. Orhonlu, *a.g.e.*, s. 103

Espiye'nin Kentsel Nüfusu ve Özellikleri

Ünsal BEKDEMİR*

Giriş

Espiye, Giresun'un kıyı kesiminde yer alan sekiz ilçesinden birisidir. Doğusunda Tirebolu ve Güce, batısında Keşap ve Yağlıdere, güneyinde ise Şebinkarahisar ve Alucra ilçeleri bulunur. Yüzölçümü 230 km² (190 km²) olan Espiye'nin Giresun kentine uzaklığı 33 km kadardır (Şekil 1).

ŞEKİL 1. Espiye'nin Türkiye'deki yeri

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı.

Bilindiği üzere Doğu Karadeniz Bölümü ülkemizin topoğrafik özellikler yönünden en yüksek ve en engebeli alanları arasındadır. Bu nedenle, bölümün en büyük yerleşme merkezleri kıyı şeridinde, daima bir vadinin ağzında ve bu vadiyi takip ederek iç kesimlerden denize inen az veya daha çok önemli karayollarının bitiminde bulunurlar. Bu tipteki kıyı kentleri, yakın ve uzak hinterlandlarının ekonomik durumuna, nüfus sıklığına ve özellikle bitiminde kentin bulunduğu vadi yolunun önemine bağlı olarak gelişmişlerdir (Erinç, 1945:126). Kıyı kesimindeki taraçalar, koylar, küçük düzlükler veya az eğimli araziler kent ve kasabaların kuruluş ve yayılış sahası olmuştur (Ardel, 1963: 48–49).

Espiye de yukarıda belirttiğimiz özelliklere benzer bir şekilde Uluburun'un doğusundaki koyda, Yağlıdere ve Gelevera derelerinin arasında yer alır. Kent özellikle Gelevera (Özlüce) deresinin taban seviyesi ovasına doğru yayılış gösterir. Dolayısıyla Karadeniz kıyılarında hâkim olan dik yalıyarlı kıyı tipine Espiye kıyılarında pek rastlanmaz. Bunun yerini alçak plajlı kıyı tipi almıştır (*Fotoğraf 1*). Kentin zemini kıyıya yakın kısımlarda kumlardan, uzak kısımlarda dere ve yamaç sellerinin meydana getirdiği çökellerden oluşmuştur. Kenti güneyden sınırlayan yamaçlarda neojen yaşlı, kirli sarı renkli marnlar görülür (Tabban, 1980:155). Kentin kıyı kesimi ve hinterlandı ise daha çok Kretase yaşlı volkanik kompleksten müteşekkil dağ ve tepelerden meydana gelmiştir (Ardel, 1963:42). Yerey kalınlığı 1000–2000 m kadar olan ve altta asit, üste bazik üst Kretase ve Tersiyer lavları ve tipleri ile bunların arasında yer yer gözlenen kalker, marn ve gre banklarından oluşmuştur (Erinç, 1945:124). Vadi sıklığı çok fazladır ve yerey derin vadilerle geniş ölçüde yarılmıştır.

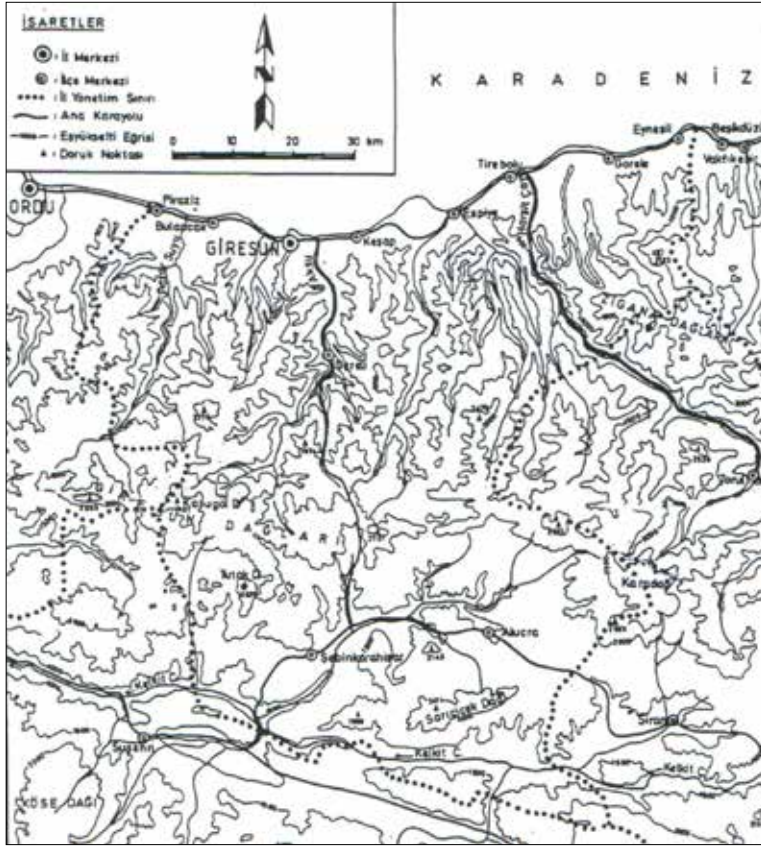
Kentin hemen güneyinden itibaren yükselti artmaya başlar ve uzak mesafelerde 2000 metrenin üzerine çıkarak; Giresun dağlarında 2500 metreyi (Zuhur Tepe 2528 m) bulur (*Şekil 2*). Giresun dağları da, diğer Karadeniz dağları gibi denize paralel uzanan, az geçit veren dağlardır. Adeta bir duvar gibi uzanan Giresun Dağları ancak belli noktalarda iç kesimlere geçişe imkân verir. Bunlardan en önemlisi, Tirebolu-Torul (Gümüşhane) arasındaki Harşıt çayı vadisi ve 2075 m yükseklikte Eğribel geçidi ile 2000 m yükseklikteki Şehitler geçididir. Dolayısıyla Espiye'nin iç kesimlerle bağlantısı söz konusu değildir.

FOTOĞRAF 1. Espiye'den genel bir görünüş

Espiye, dördüncü derecede tehlikeli deprem alanı üzerinde yer alır. Zaten Doğu Karadeniz Bölümü için faylı bir üslup kabul edilmişse de kendini gösteren önemli faylara pek rastlanmamıştır (Altınlı, 1946:135–136). Ancak Espiye de tüm kıyı kuşağı gibi Kuzey Anadolu fay hattınca uzanan deprem merkezleri etki bölgesi içinde kalmaktadır. 1939 ve 1943 depremlerinde kentin hafif de olsa hasar görmesi bunun bir göstergesidir (Tabban, 1980:155) Yerleşme sahasının zemininin gevşek dolgu malzemesinden oluşması ve yeraltı suyunun da yüksek bulunması nedeniyle, deprem şiddetini artırıcı rol oynayacağı bilinmelidir. Bunun için yapıların, deprem bölgelerinde yapılacak yapılar yönetmeliğine göre projelendirilmesi gerekmektedir.

Espiye'nin de içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz bölümü kıyı kuşağında, ılık kışları, çok sıcak olmayan yaz mevsimi, bütün yıla az-çok düzenli dağılmış bol yağışları ve özellikle yaz aylarında artan bağıl nem oranıyla kendini gösteren *nemli-ılıman iklim* tipi hüküm sürer (Nişancı, 1986:230). Bunun sonucu olarak da tüm bölgede olduğu gibi Espiye ve çevresi de gür ve tür bakımından oldukça zengin bir bitki örtüsüne sahiptir.

ŞEKİL2. Sahanın topografya haritası

1. Nüfusun Gelişimi

Espiye'nin nüfusunun gelişimi hakkında en sağlıklı bilgiler, kuşkusuz Cumhuriyet döneminde başlamış olan periyodik nüfus sayımlarının sonuçlarına dayanmaktadır. Bilindiği gibi Cumhuriyet döneminde ilk genel nüfus sayımı 27 Ekim 1927'de yapılmıştır. Bu yıllardan 1957 yılına kadar Espiye, Tirebolu ilçesine bağlı bir nahiye durumundaydı. Nahiye genelinin nüfusu 1940 yılında 23.472 kadardı ve bunun 1.117'si nahiye merkezinde yaşıyordu. Bundan da Espiye'nin bu yıllarda çarşısı, karakolu ve yanı başında camisi bulunan bir yol boyu köy yerleşmesi durumunda olduğu anlaşılır. En son yapılan 2000 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ise kent nüfusu 12.990'dır. Dolayısıyla Espiye'nin nüfusunda 1940 ile 2000 yılları arasındaki

60 yıllık sürede % 1003,7'lik, yani yaklaşık 11 katı bir artış söz konusu olmuştur.

Espiye'nin 1957 yılında ilçe merkezi olmasıyla birlikte, yönetim fonksiyonunun etkisiyle nüfusta az da olsa bir artış süreci başlamıştır. 1955'te 2.376 olan nüfusun % 74,6'lık bir artış (1.772) ile 1960'ta 4.148'e çıkması bunun bir göstergesidir. Zaten en fazla artış da bu dönemde olmuştur. Kentsel nüfusun artışında kuşkusuz bölgeyi kalkındırmaya yönelik yapılan yatırımların etkisi de olmuştur. Bunların başında bölge için çok önemli olan sahil karayolunun modern bir şekilde yapılması gelir. Böylelikle, Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerinin karayolu aracılığıyla da dış dünya ile bağlantısı sağlamıştır. Ayrıca 1950'lerden sonra kıyı yerleşme zonunda, fındık ürününün dış pazar ilişkilerinin güçlenmesi, yukarı yerleşme zonu ile kıyı yerleşme zonu arasında keskin sosyal ve ekonomik ayrıcalıklar doğurmuştur. Özellikle 1950'den 1970'li yıllara kadar bu kültür ürününe bağlı olarak kır nüfusundaki artışın yanında kıyı çizgisinde sınırlı da olsa bir kentleşme olayı başlamıştır (Kaptan, 1978:49). Kırsal alanda fındığa bağlı olarak zenginleşen insanlar, yavaş yavaş kentsel alana göç etmeye başlamışlardır. Bunun yanında, Espiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarında çalışmak üzere gelenlerin sayısı da azımsanmayacak ölçüye ulaşmıştır. Böylece Espiye, çevre kırsal yerleşmelerin ihtiyaçlarının karşılandığı ve aynı zamanda belediye teşkilatı (1956) olan bir kasaba yerleşmesi durumuna gelmişti. 1960 yılında ilçe yönetim alanındaki kırsal nüfus ise 33.283 kadardı (*Tablo 1, Şekil 1-2*).

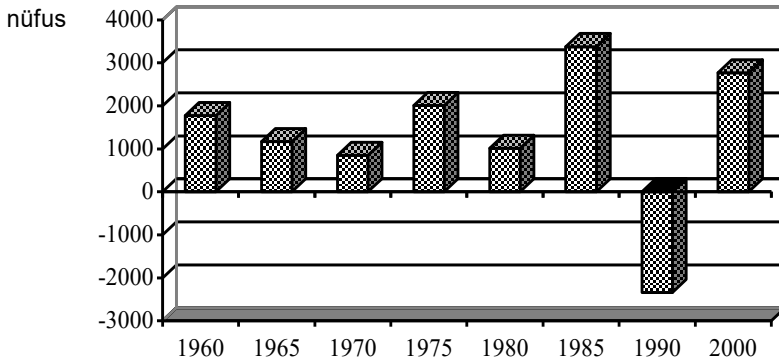
Tablo 1. Espiye ilçesi kentsel ve kırsal nüfusunun sayım dönemlerine göre durumu (1940–2000).

<i>Sayım Devresi</i>	<i>Espiye Kentsel Nüfusu</i>	<i>Artış Miktarı</i>	<i>Dönemlik Artış Hızı (%)</i>	<i>Kırsal Nüfus</i>	<i>Artış miktarı</i>	<i>Dönemlik artış hızı</i>	<i>Toplam nüfus</i>	<i>Dönemlik artış miktarı</i>	<i>Artış miktarı</i>

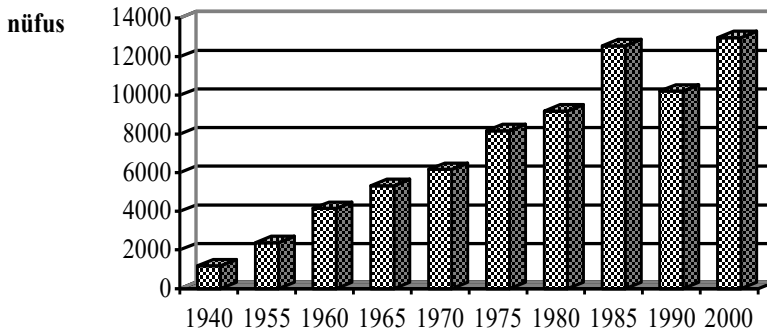
1940	1177	-	-	19728	-	-	20905	-	-
1955	2376	-	-	27038	-	-	29414	-	-
1960	4148	1772	74,6	33283	6245	23,1	37431	8017	27,2
1965	5318	1170	28,2	38778	5495	16,5	44096	6665	17,8
1970	6164	846	15,9	42181	3403	8,8	48345	4249	9,6
1975	8168	2004	32,5	41650	-531	-1,2	49818	1475	3,1
1980	9183	1015	21,4	43381	1731	4,1	52564	2746	5,5
1985	12561	3378	36,8	43341	-40	-0,1	55902	3338	6,3
1990*	10219	-2342	-18,6	17207	-26134	-60,3	27426	-28476	-50,9
2000	12990	2771	27,1	17577	370	2,1	30567	3141	11,4

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından hesaplanmıştır.

*Nüfustaki ani azalışın nedeni 1987 yılına kadar Espiye'ye bağlı nahiye olan Yalıdere'nin bu tarihte ilçe yönetim birimi olarak ayrılmasıdır.

ŞEKİL 1: Espiye kentinde sayım dönemlerine göre nüfusun değişim miktarı (1955–2000).

ŞEKİL 2. Espiye kent nüfusunun 1940–2000 arası gelişimi.

Espiye'nin hem kentsel hem de kırsal nüfusunun 1960'lı yıllardan itibaren düzenli bir şekilde artmaya başladığı söylenebilir. Bu artış neticesinde kentsel nüfus 1985 yılında 10.000'i aşmış (12.561), kırsal nüfus ise 43.000'i (43.341) bulmuştu. Böylelikle 10.000 nüfus kıstası esas alındığında, Espiye bu tarihte kentsel özellik kazanmıştır. Çünkü ülkemizde nüfus büyüklüğü kıstas alınarak yapılan kent-kır ayrımında, bu alanda çalışan birçok coğrafyacı bilim adamı (Doğanay, 1994; Darkot, 1968; Darkot-Tuncel, 1978; Tümertekin, 1973; Emiroğlu, 1975) 10.000 kıstasını esas almaktadır. Bu dönemde Samsun ile Hopa arasındaki kıyı kuşağında nüfusu 10.000'in üzerindeki kent yerleşmesi sayısı 22 kadardı. Giresun ili içerisinde ise Espiye'den başka Bulancak (19.885), Tirebolu (12.356), Şebinkarahisar (18.760), Alucra (10.470) ve Görele'nin (12.208) kentsel nüfusu 10.000'nin üzerindeydi. Bu yıllarda nüfusun artışı teşvik eden en önemli unsur ise doğal nüfus artışı ile birlikte, hiç kuşkusuz kentteki eğitim kurumları başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının sayısındaki artış ile kısmen sanayi ve ticaretteki canlanmaya bağlı olarak kırsal kesimden olan göçlerdir.

Espiye'nin kentsel nüfusunda, 1985–1990 dönemde % -18,6'lık (2.342) bir azalma meydana gelerek 12.561'den 10.219'a, kırsal nüfusu da % -60,3'lük (26.134) bir azalma ile 43.341'den 17.207'ye düşmüştür. Hem kentsel hem de kırsal nüfustaki bu ani ve oldukça fazla olan düşüşün temel nedeni, 1987 yılına kadar Espiye'ye bağlı bir bucak olan Yağlıdere'nin, sözü edilen tarihte ilçe yönetim birimi haline getirilerek Espiye'den ayrılmasıdır.

2000 yılında yapılan son nüfus sayımında Espiye'nin kentsel nüfusu % 27,1'lik artış ile 12.990'e ulaşmıştı. Sayım dönemi on yıllık bir süreyi kapsamasına rağmen kentsel nüfus bir önceki dönemin seviyesine ancak ulaşabilmiştir. Kırsal nüfus da % 2,1'lik artış ile 17.207'den 17.577'ye ancak yükselmişti. İlçenin toplam nüfusu ise 2000 yılı itibarıyla 30.567 idi. Burada özellikle 1970'ten buyana kırsal nüfusta dışarıya olan göçler nedeniyle sürekli bir azalmanın ya da çok az bir artışın olduğunu belirtmek gerekir.

Espiye 2000 yılındaki kentsel nüfusu ile Samsun-Hopa arası kıyı kuşağında yer alan ve nüfusu 10.000'in üzerindeki 29 kent yerleşmesinden biridir. Giresun ili içerisinde mevcut 15 ilçe içerisinde kentsel nüfusu 10.000

üzerinde sekiz kent yerleşmesi vardır ve bunlardan kentsel nüfusu Eynesil'den (10.667) sonra en düşük olandır. İlçelerin kırsal kentsel nüfus toplamında ise merkez ilçe bir kenara bırakıldığında, Bulancak (59.841), Görele (52.420), Şebinkarahisar (50.926) ve Tirebolu'dan (36.947) sonra beşinci sıradadır.

Genel bir değerlendirme ile Espiye'de nüfus artışı oldukça yavaş bir gelişim göstermiştir. İlçe yönetim birimi olmasından buyana geçen yaklaşık 50 yılda, kentsel nüfusu 10.000'i ancak aşmıştır. Bundan sonra da çok fazla bir artış olacak gibi görünmüyor. Öyle ki, kentsel nüfusun gelecekte 20.000'i dahi bulması oldukça güç. Kuşkusuz bunun ana nedeni sanayi ve ticaretin yeterince gelişmemesine bağlı olarak yöreden dışarıya olan yoğun göçlerin, bölge genelinde olduğu gibi Espiye'de de kentleşme sürecini olumsuz yönde etkilemesidir. Daha doğrusu Espiye, yönetim işlevine bağlı küçük bir hizmetler kenti olma özelliğini daha bir süre koruyacağı tahmin edilmektedir.

2. Espiye'de Nüfus Hareketleri

2.1. Doğum ve Ölümler

Öncelikle şunu belirtelim ki, Espiye'deki doğum ve ölümlerle ilgili yeterli veri bulunamadığı için bu konuda kesin bir yorumlamaya gidilememiştir. Yalnız 2000 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, il genelinde nüfusun doğurganlık düzeyi, köylerde bulunan 15–49 yaş grubundaki kadınların, il ve ilçe merkezlerinde bulunan aynı yaş grubundaki kadınlardan daha fazla çocuk doğurduğu görülmüştür. Bu durum, köylerde bulunan özellikle 20–24 yaş grubundaki kadınların, il ve ilçe merkezlerindeki aynı yaş grubundaki kadınlara göre daha yüksek doğurganlık düzeyine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. İl merkezi durumundaki Giresun'da 15–49 yaş grubundaki bir kadın 1,8 çocuk doğururken, ilçe merkezlerinde aynı yaş grubundaki bir kadın 2,28 çocuk, köylerde ise 2,57 çocuk doğurmaktadır. İl genelinde toplam doğurganlık hızı 2,31'dir (Nüfusun Sos. ve Eko. Nit. 2000, Giresun, 77). Türkiye genelinde ise toplam doğurganlık hızı 2,5'tir (GNS, 2000:72).

Toplumun gelişmişlik düzeyini yansıtan önemli göstergelerden biri olan bebek ölüm hızı Giresun kentinde % 29 civarındadır. İlçe merkezlerinde bu değer % 33, il genelinde ise % 38'dir (GNS, 2000:77). Dolayısıyla Espiye'de

de bebek ölüm hızı kabaca ‰ 33 kadar olsa gerek. Yani her 1000 bebekten yaklaşık 33'ü yaşını doldurmadan ölmektedir.

Diğer taraftan, DİE'nin 1995 yılı verilerine göre kentte 28 kişi ölmüştü. Dolayısıyla bu yıllarda kentteki kaba ölüm hızı ‰ 2,2 kadardı. Günümüzde de bu durumda pek değişiklik olmadığı sanılmaktadır. Türkiye'deki kaba ölüm oranının ‰ 4,4, Karadeniz Bölgesi'nde ‰ 3,6, Giresun ilinde ise ‰ 2,9 civarında olduğu göz önüne alındığında (DİE, 1995:41) kentte ölüm hızının oldukça düşük olduğu anlaşılır. Bununla birlikte az önce belirttiğimiz üzere, elde yeterli istatistikler olmadığından kentteki ölüm oranıyla ilgili kesin bir rakam ortaya koymak pek mümkün değildir. Ancak, sağlık koşullarındaki iyileşmelere bağlı olarak, her doğan bebeğin yaşama şansının kentte günden güne arttığı da bir gerçektir.

Espiye'de 2000 yılı verilerine göre yıllık nüfus artış hızı ‰ 23,99'dur. Türkiye genelinde ise 2000 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre yıllık nüfus artışı hızı ‰ 18,3'tür. Bu da kentte doğal nüfus artışının Türkiye geneline göre nispeten yüksek olduğunun bir göstergesidir.

2.2. Göçler

Espiye kentini etkileyen göç olayı, temelde iki yönlü olarak incelenebilir. Bunlardan birincisi Espiye'ye yönelik göçler, diğeri ise ülkenin çeşitli yörelerine ve kısmen yurt dışına olan göçtür. Bu göçlerin haricinde, fındık tarımına ve sayfiye amaçlı yaylacılığa bağlı olarak oluşan nüfus hareketleri de (mevsimlik göçler) vardır.

Bilindiği üzere kentler, çeşitli fonksiyonların gelişmesine bağlı olarak sürekli nüfus çeken sahalardır. Her ne kadar büyük kentler kadar olmasa da küçük ve orta büyüklükteki kentler de az çok fonksiyonel etki bölgesi olan yerlerdir. Yani belli bir merkezi güce sahiptirler. Bu durum hizmet ve ekonomik fonksiyon bakımından böyle olduğu gibi, iç göç hareketinde de böyledir. Dolayısıyla, her büyük ya da orta büyüklükteki kent yerleşmesi, kendi çekim ve dağıtım bölgesi, başka bir ifadeyle fonksiyonel etki bölgesi

sınırları dâhilinde kalan daha küçük yerleşmelerden, az veya çok nüfus çekmeye devam etmektedir (Doğanay, 1991:143).

Bu bağlamda Espiye'ye yönelik olarak çevresindeki kırsal alanlar başta olmak üzere değişik yerlerden az da olsa bir göç hareketinin olduğu izlenmektedir. Özellikle, kırsal alandan Espiye'ye yönelik göçler esasen 1957 yılından itibaren yönetim işlevinin etkisiyle başlamıştır ve 1985 yılına kadar artarak devam etmiştir. Bu tarihten sonra iş imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle önemli ölçüde azalmıştır. Kentsel nüfus artışıdaki azalma bunun bir göstergesidir. Diğer taraftan, kente gelen bu insanların büyük bir kısmının tarımsal toprağı olup kırsal alandan tam anlamıyla bağlarını koparmamışlardır. Yani, kent ile köy arasında *ikili bir yaşam tarzını* benimsemişlerdir. Bu ailelerin önemli bir kısmı varlıklı olup kentin sosyal donatısından yararlanmayı amaçlamaktadırlar. Diğer taraftan, Almanya başta olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinde çalışan işçilerin aileleri, Espiye'nin kentsel gelişimine önemli katkı yapmaktadır. Ayrıca, bütün bunlara ilave olarak, kentte iş olanağı bulabilen çok sınırlı bir düzeyde aile grubunun da kente göç ettiğini belirtmek gerekir. Bunlar, daha çok yüksek dağ köylerinde geçim sıkıntısı çeken kişilerdir.

Espiye'den ülkenin çeşitli yerlerine olan göç hareketine baktığımızda, her şeyden önce Karadeniz Bölgesi'nden özellikle de Doğu Karadeniz Bölümü'nden İstanbul başta olmak üzere belirli bazı merkezlere, iş alanlarına doğru yoğun bir nüfus akışının olduğu bilinmektedir. Göçlerle ilgili yapılan birçok çalışmada (Tandoğan, 1989–1990; Tümertekin, 1977; Yener, 1977; Öngör, 1959) bu durum belirtilmiştir. Yörede gurbetçilik, geçici iş gücü göçü birbirinin devamı, birbirini bütünleyen tarihi bir olgu olarak tanımlanır. Temelde ekonomik nedenlere dayanan bu göç hareketi sanayi ve ticaretin de gelişmediğinin, daha doğrusu ekonomik geriliğin bir göstergesidir.

Bununla birlikte Espiye'den dışarıya göç eden nüfusu belirlemek zor, hatta imkânsızdır. Çünkü ülkemizde göç hareketlerini 1927'den bu güne kadar net bir şekilde izleyebilmek pek mümkün olmamıştır. Bunun nedeni Türkiye'de nüfus hareketlerini belirlemede başlıca kaynak kurum olan TİK'in istatistiklerinde sadece ilden ile göç konusunda veri bulunmasıdır. Ancak şu bir gerçek ki, Espiye geçmişten günümüze dışarıya en fazla göç veren yerler

arasındadır. Giresun ilinden özellikle 1950' den bu yana dışarıya en fazla göç veren iller arasında sürekli ön sıralarda bulunması bunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Göç eden nüfusun illere dağılışı dikkati çeken en önemli husus, bu nüfusun yarısından fazlasının İstanbul'a yerleşmesidir. Kocaeli, Ankara, Zonguldak, Bursa, Samsun, Ordu, Trabzon ve Sakarya göç edilen diğer illeri oluşturur (Tandoğan, 1989:14). İl içerisinde ise Espiye'den en fazla Giresun kentine göç olmuştur. (Bekdemir, 2000:103).

Burada dışarıya olan göçün çoğunlukla kırsal kesimden olduğunu belirtmekte yarar var. Yani aslında direkt olarak Espiye kentinden dışarıya yoğun bir göç olayının gerçekleştiğini söylemek pek doğru olmaz. Çünkü zaten Espiye, çevresindeki kırsal alanda yaşayan, özellikle gelir seviyesi yüksek aileler için, az çok bir çekim merkezi olmuştur. Bunun yanında, kırsal kesimde ekonomik durumu iyi olmayan aileler ise Espiye'de sanayi ve ticaret yeterince gelişmediği için başka yerlere göç etmeyi tercih etmişlerdir. Daha sonra zenginleşen bu aileler Espiye kentinde konut edinerek Espiye'nin kentleşmesinde önemli rol oynamışlardır. Bu şekilde kentte yaşayan ailelerin birçoğunun başka illerle ya da kentlerle bağlantısı olmuştur. Ne var ki, son yıllarda işsizliğin artmasına bağlı olarak, kentteki genç nüfusun iş bulmak amacıyla büyük kentlere gitmeye başladıkları da bir gerçektir.

Kentteki birçok ailenin yurtdışı ile de bağlantısı vardır. Bilindiği gibi Türkiye'den dış ülkelere iş gücü arzı, 1950'li yıllarda başlar. Ancak, en belirgin duruma geldiği devre 1962–1963 yıllarıdır. 1961–1974 devresinde de dış ülkelere giden Türk iş gücü sayısı en yüksek rakamlara ulaşmıştır (Doğanay, 1994: 201–202). Espiye'den de yurtdışına olan göçler en fazla kuşkusuz bu dönemde olmuştur. Göç edilen ülkeler ise başta Almanya olmak üzere Fransa, İngiltere ve Hollanda'dır. Sadece, bu dönemde Giresun ilinden yurt dışına göç edenlerin sayısı 11.413'ü bulmuştur (Bekdemir, 2000:111).

Bununla birlikte Espiye'den direkt olarak yurt dışına pek göç olmamıştır. Zaten yurt dışına gönderilen iş gücü, ülke genelinde ağırlıklı olarak kırsal kesimden gerçekleşmiştir. Kentlerden yurt dışına gidenlerin oranı çok daha düşüktür.

Espiye’de gerçekleşen diğer bir göç hareketi de mevsimliklidir. Bu göç olayında fındık tarımının büyük etkisi vardır. Daha önce de belirttiğimiz üzere kırsal alandan kente göç eden ailelerin çoğunun tarım toprakları bulunur. Bu nedenle çoğu aileler kırsal alanla ilişkilerini tam anlamıyla koparmamışlardır. Yani ikili bir yaşam tarzını benimsemişlerdir. Dolayısıyla bu ailelerin büyük bir çoğunluğu yaz aylarında özellikle fındık hasat zamanı bir ya da iki aylığına köye çıkarlar ve burada kalırlar. Kıyıdaki çoğu kent yerleşmesinde olduğu gibi ailelerin ortalama % 50’den fazlasının, yaz aylarında köylerine gittikleri sanılmaktadır. Diğer bir ifade ile kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar, kente yakın olup günlük gidiş geliş yapanlar dışında kent halkının büyük bir bölümünün kırsal alana, mevsimlik olarak göç ettiğini söyleyebiliriz. Bununla bağlantılı olarak, bu aylarda kent nüfusunda önemli bir azalmanın olduğu ve kentteki ticari aktivitenin önemli ölçüde azaldığı dikkati çekmektedir. Bunun yanında, yurt içi ve yurt dışına göç edenlerin önemli bir kısmının da yaz tatillerini Espiye’de geçirdiklerini burada belirtmek gerekir. Bu durum kent ve çevresinde bir canlılığa yol açar.

Mevsimlik göçlerin bir diğeri de yaz aylarında yaylalara sayfiye amaçlı çıkma şeklinde gerçekleşmektedir. Kentin bunaltıcı havasından kaçmak isteyen kişiler günümüzde Çalal, Günlük, Karadoğa ve Karaovacık gibi yayla veya çevre oba yerleşmelerinde ikinci ev (sayfiye evleri) edinerek, yaz aylarını burada geçirmektedirler. Ancak bu gibi kişilerin sayısı çok fazla değildir.

Bunlardan başka, fındık toplamak için Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki bazı illerden gelenler, diğer bir mevsimlik göç hareketini oluşturur.

3. Kentsel Nüfusun Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yapısı

3.1. Nüfusun Cins ve Yaş Yapısı

Nüfustaki en önemli değişkenlerden biri olan nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı, yalnız demografik yönden değil sosyal ve ekonomik bakımdan da önemlidir. Nüfusun cins oranı; belli bir nüfus kitlesinde, 100 veya 1000 kadın başına düşen erkek sayısı şeklinde hesaplanır (Tümertekin, 1997: 263).

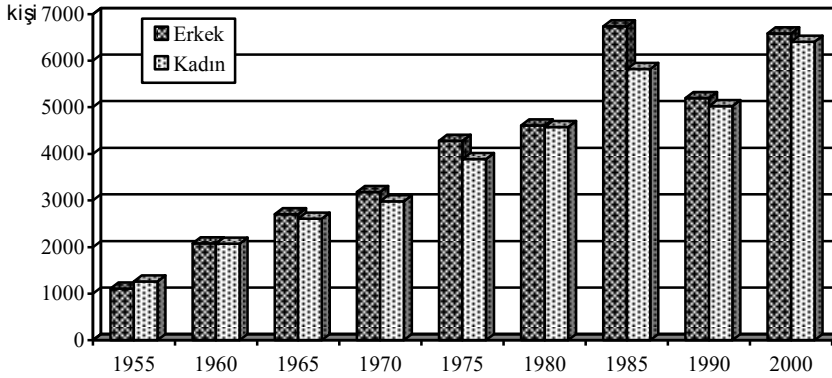
Espiye kentinin cinsiyet durumuna baktığımızda, sadece 1940 ve 1955 yıllarında kadın nüfusta fazlalık olduğu görülür. Bunun da en büyük nedeni,

bu yılların II. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasına denk gelmesidir. 1960'tan buyana ise daima erkek nüfusta fazlalık söz konusudur. Erkek nüfusun en fazla olduğu dönem % 116 ile 1985'e rastlar. En son yapılan 2000 yılı nüfus sayımına göre erkek nüfusta fazlalık olmakla birlikte, cinsiyet oranında %103 ile az da olsa bir dengenin olduğu görülmektedir (Tablo 2, Şekil 3). Yani 100 kadına 103 erkek düşmektedir. Bu da kırsal alanlardan kente daha çok erkeklerin göç ettiğinin bir göstergesidir. Bilindiği üzere göç veren yerlerde kadın fazlalığı, alan yerlerde ise erkek nüfus fazlalığı görülür.

TABLO 2. Sayım dönemlerine göre Espiye kent nüfusunun cins durumu (1940–2000).

<i>Sayım Yılı</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kadın</i>	<i>Toplam</i>	<i>Cinsiyet Oranı %</i>
1940	560	617	1177	91
1955	1113	1263	2376	88
1960	2078	2070	4148	100
1965	2706	2612	5318	104
1970	3183	2981	6164	107
1975	4278	3890	8168	110
1980	4608	4575	9183	101
1985	6738	5823	12561	116
1990	5196	5023	10219	103
2000	6587	6403	12990	103

Kaynak: DİE verilerinden hesaplanmıştır.

ŞEKİL 3. Sayım dönemlerine göre Espiye kenti nüfusunun cinsiyet durumu.

Bir yerleşme alanındaki toplam nüfus miktarı yanında onun çeşitli yaş gruplarına dağılımının da bilinmesi gerekmektedir. Çünkü nüfusun yaş yapısının incelenmesi özellikle çalışabilir yaştaki nüfus, nüfusta bağımlılık oranları, çalışabilir işgücü kapasitesi, aile tipleri, eğitim ve sağlık gibi ekonomik kaynaklarla ilişkili sosyal planlamaların yapılabilmesi gibi demografik ve de iktisadi olayların açıklanması bakımından oldukça önemlidir.

Espiye kentinin nüfusu dar aralıklı yaş grupları bakımından incelendiğinde, dikkati çeken en önemli özelliği 15 yaşından küçük kuşaklarda yaş küçüldükçe o kuşakların nüfusunun azalmasıdır. Bu da kentte doğurganlık hızının gittikçe azaldığının bir göstergesidir (Tablo 3, Şekil 4). Daha doğrusu kentin nüfus piramidi erkek ve kadın nüfus miktarının birbirine eşit olduğu dar bir temel ile başlamakta ve 15–19 yaş grubuna kadar genişleyerek yükselmektedir (Şekil 4). Bu durum, 1980-1985’li yıllardan itibaren ekonomik ve kültürel gelişmeye bağlı olarak kentte doğum oranlarının düzenli olarak azaldığının bir göstergesidir. Zaten 10–14 ve 15–19 yaş dilimleri, toplam %23,8’lik değeri ile nüfusun en fazla orana sahip olduğu gruplardır. 15–19 yaş grubundan sonra nüfusta düzenli bir azalma başlamakta ve ilerleyen yaş dilimlerinden itibaren de belirgin bir düşüş gözlenmektedir. Bu piramidin bir diğer önemli özelliği de, ölüm oranındaki azalmaya bağlı olarak ileri yaşların nüfusundaki azalmanın geçmiş yıllara göre oldukça yavaş olmasıdır.

Belirtilen bu özellikler ile Espiye kent nüfusu, yaş yapısı ve doğurganlık oranında dikkati çeken hızlı bir düşüşün olduğu gelişmiş ülkelerin piramidine benzer bir yapı göstermektedir.

Dar aralıklı yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımına baktığımızda 50 yaşa kadar hemen her yaş diliminde erkek nüfusta az da olsa bir fazlalık dikkati çeker. Ancak kadın nüfus 50 ve daha yukarı yaşlarda erkeklere göre daha fazladır. Dolayısıyla buradan, kentte kadınların erkeklerden daha uzun süre yaşadığı anlaşılmaktadır.

Geniş aralıklı gruplandırmaya göre Espiye kent nüfusunun % 30'u çocuklardan (0–14 yaş), % 62,1'i yetişkinlerden (15–64 yaş grubu) ve % 7,5'i de yaşlılardan (65 ve daha yukarı yaş grubu) oluşur (Tablo 4, Şekil 5). Bu yaş grubu içerisinde 0–14 ve 15–64 yaş grubunda erkek, 65 ve daha yukarısı yaş grubunda ise kadın nüfusta fazlalık vardır.

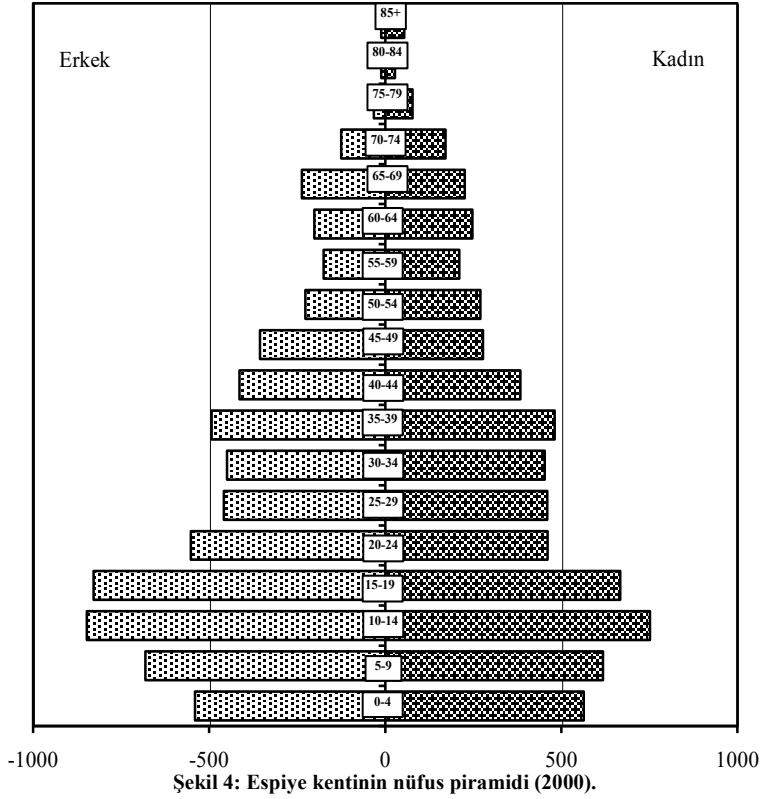
TABLO 4. Espiye kent nüfusunun yaş gruplarına göre dağılışı.

<i>Yaş Grupları</i>	<i>Erkek</i>	<i>%'si</i>	<i>Kadın</i>	<i>%'si</i>	<i>Toplam</i>	<i>%'si</i>
0-4	540	4,1	564	4,3	1104	8,4
5-9	631	4,8	618	4,7	1249	9,5
10-14	847	6,5	752	5,8	1599	12,3
15-19	828	6,4	667	5,1	1495	11,5
20-24	552	4,2	461	3,5	1013	7,7
25-29	458	3,5	460	3,5	918	7,0
30-34	449	3,5	453	3,5	902	7,0
35-39	493	3,8	481	3,7	974	7,5
40-44	414	3,2	384	2,9	798	6,1
45-49	356	2,7	278	2,1	634	4,8
50-54	227	1,8	270	2,1	497	3,9

55-59	175	1,3	210	1,6	385	2,9
60-64	201	1,5	248	1,9	449	3,4
65-69	237	1,8	226	1,7	463	3,5
70-74	125	0,96	171	1,3	296	2,26
75-79	32	0,2	78	0,6	110	0,8
80-84	11	0,08	28	0,21	39	0,29
85+	11	0,08	54	0,41	61	0,49
TOPLAM	6587	50,7	6403	49,3	12990	100

KAYNAK: 2000 GNS nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri, Giresun s. 82-84'den hesaplanmıştır.

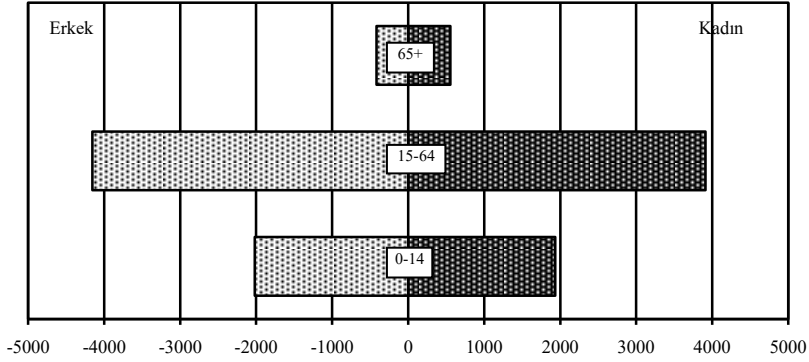
Bilindiği üzere 15–64 yaş grubundaki nüfus aktif nüfus, 0–14 ile 65 ve daha yukarı yaş grubundaki nüfus ise bağımlı veya çalışmayan nüfus olarak kabul edilir. Dolayısıyla, geniş aralıklı gruplandırma, aynı zamanda nüfusun bağımlılık oranını, yani çalışma çağındaki nüfusun belirlenmesi bakımından önemlidir. Espiye’de bağımlılık oranı yaklaşık % 61 olup, bu Samsun-Hopa arası kıyı kuşağında yer alan 29 kent yerleşmesi içerisindeki en yüksek orandır. Buna karşın hem Giresun ili (% 67,5), hem de Türkiye geneline göre (% 64,7) ise düşüktür.

TABLO 5: Espiye kent nüfusunun geniş aralıklı yaş grupları.

<i>Yaş Grubu</i>	<i>Erkek</i>	<i>%'si</i>	<i>Kadın</i>	<i>%'si</i>	<i>Toplam</i>	<i>%'si</i>
0-14	2018	15,5	1934	14,9	3952	30,4
15-64	4153	32	3912	30,1	8065	62,1
65+	416	3,2	557	4,3	973	7,5
TOPLAM	6587	50,7	6403	49,3	12990	100

KAYNAK: 2000 GNS nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri, Giresun 'dan.

ŞEKİL 5: Espiye kent nüfusunun geniş aralıklı olarak gruplandırılması (2000).

Bununla birlikte kent nüfusu için belirlenen % 61'lik değer potansiyel bağımlılık oranını tam anlamıyla yansıtmaz. Bilindiği üzere bir nüfus kitlesi içerisinde aktif nüfus kabul edilen 15–64 yaş grubundaki nüfusun tamamı çalışıyor anlamına gelmez. Bu grup nüfus içerisinde yer almasına rağmen, herhangi bir işte çalışmayan orta ve yüksek öğretim öğrencileri, iş bulamayan veya ülkemizde oldukça yaygın olduğu gibi çok genç yaşta erken emeklilik hakkı kazananlar bulunabilir. Bunun yanında 15 yaşından küçükler kentteki atölye tipi sanayi kuruluşları başta olmak üzere çeşitli şekillerde çalıştığı gibi 65 yaşından sonra da çalışmaya devam edenler olabilir. Nitekim kentteki ailelerin önemli bir kısmının kırsal kesimle bağlarını koparmamış olmaları, özellikle üst yaş grubuna dâhil olan insanların halen daha çalışmayı sürdürmesine imkân sağlamıştır. Dolayısıyla yukarıda belirttiğimiz nedenlerle kentte, 15–64 yaş grubu içerisinde yer aldığı halde herhangi bir işi bulunmayan nüfusun yanında, bu yaş grubu içerisinde yer almayıp aktif, yani üretime katılan bir nüfus kitlesinin de mevcut olduğunu bilmek gerekir.

3.2. Aile Büyüklükleri

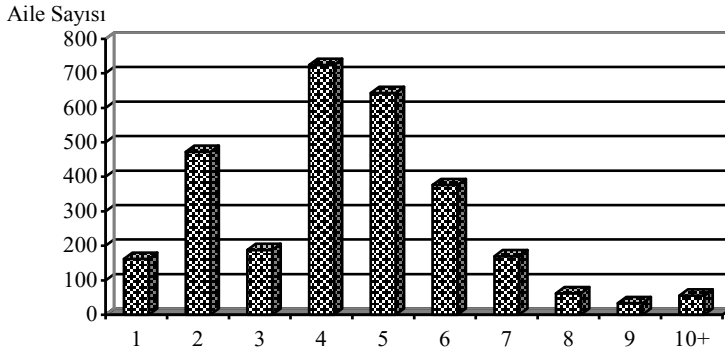
Espiye kentinde 2000 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam yerleşik nüfus 13.546, hane halkı sayısı ise 3.187 kadardı. Buna göre kentteki ortalama aile büyüklüğü yaklaşık 4,2'dir. Bu değer hem Giresun ili ortalamasından (4,8) hem de Türkiye ortalamasından (4,5) düşüktür. Aynı zamanda Espiye, Bulancak ile birlikte il genelinde en düşük aile büyüklüğüne sahip kent yerleşmesidir.

Espiye’de 2000 yılı itibariyle bu ailenin % 20’si (634) bir-iki, % 38’i (1.212) üç-dört, % 31,9’u (1.019) beş-altı, % 7,2’si (234) yedi-sekiz ve % 2,9’u (90) da sekiz ve üzeri nüfusu olan ailelerden oluşuyordu (Tablo 5, Şekil 6).

Tablo 6:Espiye kent nüfusunun aile büyüklüklerine göre dağılımı.

<i>Aile Nüfus Büyüklüğü</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10+</i>	<i>Toplam</i>
Aile Sayısı	162	472	488	724	643	376	170	62	34	56	3187
%’si	5,1	14,9	15,3	22,7	20,1	11,8	5,3	1,9	1,2	1,7	100
%’si	20		38		31,9		7,2		2,9		100

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri - Giresun’dan.

ŞEKİL 6. Espiye kent nüfusunun aile büyüklüklerine göre dağılımı.

3.3. Nüfusun Eğitim Durumu

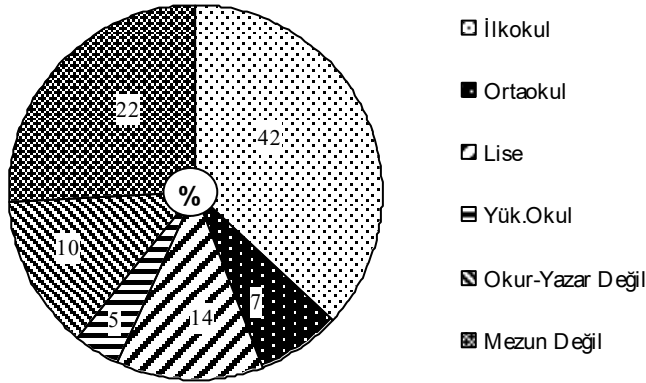
Nüfusun eğitim durumu deyimi ile okur-yazar olan veya olmayan nüfus anlaşılmaktadır. 2000 yılı itibariyle altı yaşın üzerinde 11.661 olan nüfusun % 86,7’si (10.112) okuma yazma bilenlerden oluşmaktaydı. Buna karşın okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise % 13,3 (1.548) kadardı (Tablo 6, Şekil 7). Türkiye’de okuma yazma bilenlerin oranı 2000 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre % 87 kadardı. Bu oran il merkezlerinde % 92, ilçe merkezlerinde de % 88’dir. Dolayısıyla Espiye’de okuma yazma bilenlerin oranı hem il hem de ilçe merkezlerinden düşüktür.

Cinsiyete göre bir değerlendirme yaptığımızda, kentte erkeklerin % 95,5'i (5 666), kadınların ise % 77,7'si (4 446) okuryazardır. Türkiye'de bu oran erkeklerde % 94, kadınlarda ise % 81'dir (GNS, 2000). Kentte erkeklerde okuma yazma bilenlerin oranı neredeyse % 100'e yaklaşmışken, kadınlarda hala % 80'lere dahi ulaşamamıştır. Bunda okuryazar olmayan erkek nüfusun bir kısmını askerlik görevi sırasında okuma yazma öğrenmesine karşılık, kadın nüfus için bunun mümkün olmaması başlıca rolü oynamıştır. Ayrıca, özellikle geçmiş dönemlerde kız çocuklarının çeşitli nedenlerle okutulmak istenmemesinin de önemli derecede etkisi olmuştur.

Tablo 7: Espiye kent nüfusunun eğitim durumu (2000).

		Okuma Yazma Bilen			Bir Öğretim Kurumundan Mezun Olan				Genel Toplam
Cinsiyet	Ok. Yaz. Bilme.	Bir Öğ.Kur. Mez.Oлма.	Bir Öğ.Kur. Mez.Olan	Toplam	İlkokul	Ortaok.	Lise	Y.Okul	
Erkek	268	1479	4187	5666	2353	611	898	325	5934
%'si	4,5	24,9	70,6	95,5	56,2	14,6	21,4	7,8	
Kadın	1280	1533	2913	4446	1940	247	582	143	5727
%'si	22,3	26,8	50,9	77,7	66,6	8,5	20	4,9	
Toplam	1548	3012	7100	10112	4293	858	1480	468	11661
%'si	13,3	25,8	60,9	86,7	60,5	12,1	20,9	6,6	

Kaynak: DİE 2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Giresun'dan.

Şekil 8. Espiye kent nüfusunun eğitim durumu (2000).

Kent nüfusunda okuma yazma bilmeyenlerin oranları yukarı yaş gruplarına doğru yükselmekte, kadın ve erkek nüfus arasında önemli farklar

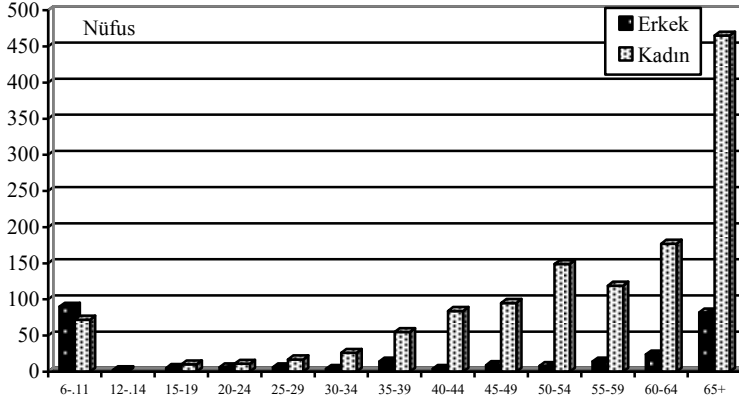
oluşmaktadır (Tablo 8, Şekil 9). Okuma yazma bilmeyenlerin sayısı sadece 6–11 yaş diliminde kadınlarda erkeklerden daha düşüktür. Diğer bütün yaş dilimlerinde ise kadınların aleyhine aradaki farkın hızla açıldığı görülür. Kısacası, okuryazar olmayanların % 82,7'sini (1.280) kadınlar, % 17,3'ünü (268) de erkekler oluşturmaktadır.

Öğretim kurumlarına göre okuryazarlık oranları ele alındığında, kent nüfusunun % 60,5'i (4.293) ilkökul mezunlarından oluşmaktadır. Bunu % 20,9 (1.480) oranla lise ve % 12,1 (858) ile de ortaokul mezunu takip etmektedir. Yüksekokul mezunu ise % 6,6 (468) ile en düşük düzeydedir. Buna karşın her geçen gün nüfustaki lise ve yüksekokul mezunu sayısının artması, kentin kültürel açıdan daha da geliştiğinin bir göstergesidir. Diğer taraftan, Espiye'de büyümüş ve yüksek öğrenim görmüş nüfus, muhtemelen bu değerden çok daha fazladır. Ancak kentte branşına uygun yeterli iş alanları bulamayan yüksek öğrenimini tamamlamış bu nüfus başka kentlere göç etmektedir.

Tablo 8: Espiye'de okuma yazma bilmeyen nüfusun yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımı (2000)

<i>Yaş Grubu</i>	<i>Kadın</i>	<i>%'si</i>	<i>Erkek</i>	<i>%'si</i>	<i>Toplam</i>	<i>%'si</i>
6-11	72	44,4	90	55,6	162	10,5
12-14	-	-	2	100	2	0,1
15-19	10	66,7	5	33,3	15	1
20-24	11	64,7	6	35,3	17	1,1
25-29	17	73,9	6	26,1	12	1,5
30-34	26	86,7	4	13,3	30	1,9
35-39	55	79,7	14	20,3	69	4,4
40-44	84	95,4	4	4,6	88	5,7
45-49	95	91,3	9	8,7	104	6,7
50-54	149	94,9	8	5,1	157	10,1
55-59	119	89,5	14	10,5	133	8,6
60-64	177	88,1	24	11,9	201	13
65+	465	85	82	15	547	35,4
Toplam	1280	82,7	268	17,3	1548	100

KAYNAK: DİE 2000 genel nüfus sayımı nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri, Giresun'dan.

ŞEKİL 9. Espiye’de okuma yazma bilmeyen nüfusun yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımı (2000).

3.4. Kentteki Faal Nüfusunun Sektörel Dağılımı

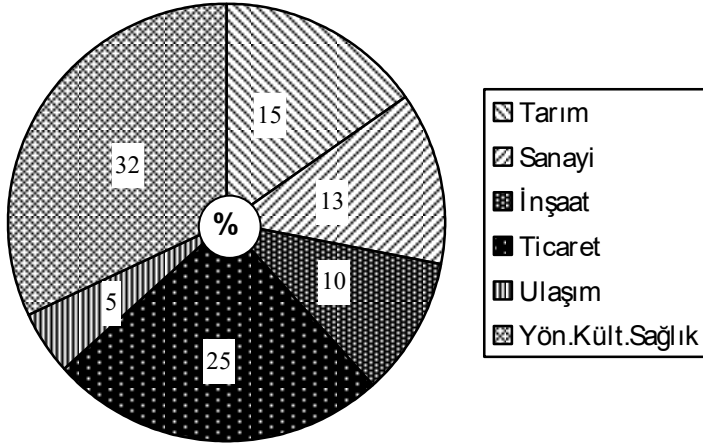
Espiye’de 2000 yılı itibariyle faal nüfus 2.512 kişiydi. Aynı yıl çalışma çağındaki (15–64 yaş dilimi) 8.065 nüfus dikkate alındığında, çalışabilecek nüfusun ancak % 31,1’inin faal durumda olduğu anlaşılır. Bu durum, Espiye’deki faal nüfus oranının oldukça düşük olduğunun bir göstergesidir. Kuşkusuz, kentte istihdam olanaklarının kısıtlı olması ve çalışma çağındaki nüfusun bir bölümünün de öğrenim faaliyetlerinde bulunması bunun temel nedenidir.

Kentte faal nüfusun % 72,0’ı (1.808) hizmetler sektöründe, % 12,4’ü (317) sanayi ve % 15,6’sı (387) da tarım sektöründe çalışmaktadır (Tablo 9, Şekil 10–11).

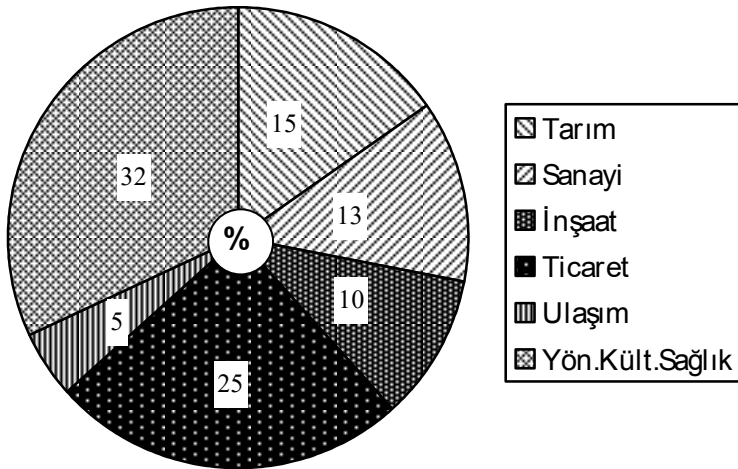
Tablo 9. Espiye kentinde faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı (2000).

Fonks.	Tarım	Hizmetler				Sanayi	TOPLAM
		Yönetim, Kültür, Sağlık	Ulaşım	Ticaret	İnşaat		
Çalışan Nüfus	387	803	120	623	262	317	2 512
%’si	15,6	31,9	4,7	21,8	10,4	12,6	100.0
TOPLAM	387	1 808				317	2 512
%’si	15,6	72,0				12,4	100.0

KAYNAK: 2000 genel nüfus sayımı, nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri-Giresun’dan.

ŞEKİL 10: Espiye’de çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı (2000).

ŞEKİL 11: Espiye’de çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı (2000).

Görüldüğü üzere kentte en fazla nüfus hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Hizmetler sektörü içerisinde ise en yüksek pay % 31,9 ile (803 kişi) yönetim, eğitim ve sağlık alanına aittir. Çünkü Espiye ilçe yönetim birimi olması nedeniyle bünyesinde topladığı çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri, idari fonksiyonun uygulayıcısı olarak kentin genel manzarasının değişmesinde önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla en fazla istihdam da bu alanda sağlanmıştır. Ayrıca eğitim kurumları ve mevcut devlet hastanesi bunu önemli ölçüde desteklemiştir. Kentteki kamu kurumlarının sayısının artması ile nüfus birikimi de artmış ve böylelikle başta ticaret olmak üzere genel hizmetler fonksiyonları (ulaşım, sağlık, eğitim, kültür, inşaat vb.) canlılık kazanmıştır. İdari hizmetlerin etkinlik kazanması ile Espiye'den dışarı olan göçler nispeten yavaşlamış, buna karşın kırsal yerleşmelerden merkeze olan göçlerde artış olmuştur. Doğaldır ki bu da Espiye'nin kentleşme sürecini hızlandırmıştır.

Ticaret alanında çalışanların oranı % 24,8 (623) ile tüm sektörler içerisinde ikinci sırada gelir. Daha ziyade perakende ticaretin geliştiği kentte, ticari faaliyetleri büyük ölçüde yörenin en önemli tarımsal ürünü olan fındık yönlendirir. Ticareti %10,4'lük (262) oranla inşaat ve onu da %4,7 (120) ile ulaşım izler.

Sanayi sektöründe çalışanların oranı %12,4 (317 kişi) kadardır. Daha çok küçük sanayi işletmelerinin bulunduğu kentte, fındığa dayalı faaliyette bulunan iki tesis en önemli sanayi kuruluşlarıdır.

Espiye'de tarım sektöründe çalışanların oranı %15,6 (387) olup, bu oran oldukça yüksektir. Kuşkusuz bunun en önemli nedeni kentin kasaba özelliğinden daha yeni çıkmış olmasıdır.

Bilindiği üzere ülkemizde çoğu kent yerleşmesinin hala çevresindeki tarım alanlarının merkezi durumunda olduğu bilinmektedir (Karaboran, 1989:91). Hatta bu gibi kentler *tarıma dayalı kentler* olarak da nitelendirilmektedir (Keleş, 1973:50). *Tarıma dayalı kent deyimi ile çevresindeki tarım alanlarının üretimini pazarlayan ve bu pazarlamadan aldığı pay ile yaşamına süreklilik kazandıran kentler* anlatılmaktadır. Ülkemizde, sanayide ihtisaslaşmaya yönelik metropollerin dışında, sözü edilen bu kentlerin ülke bütünü içindeki yaygınlığı tartışılmaz bir olgudur (Keleş, 1973:55). Doğu Karadeniz

kıyı kuşağındaki kent yerleşmeleri *tarıma dayalı kentler* içinde genel anlatılan özelliklerin, ülke genelindeki en karakteristik örneklerini gösterir.

Bölgede 1950’den bu yana fındığın tek ürün niteliği kazanması sonucu, alivire satış düzeni üzerinde - üretici + manav + tüccar + fabrikatör – ihracatçı – hiyerarşik kademelenmesinin geliştiği izleniyor. Bu pazarlama düzeni, özellikle Giresun, Ordu başta olmak üzere fındık kuşağı kent merkezlerinin iş gücü seyrini şartlandığı gibi kentin mekânsal gelişiminde de en önemli faktörü oluşturmuştur (Kaptan, 1983:245).

Bu yapı içerisinde Espiye kenti, hinterlandındaki tarımsal faaliyetlerin kente getirdiği işlevler açısından tarıma dayalı kentlerin karakteristik bir örneğini yansıtır. Gerçekten de Espiye’de 1960’lı yıllardan itibaren başlayan ve 1980’lerde nispeten hızlanan kentleşme sürecinde fındık tarımının çok büyük rolü olmuştur. Daha önce belirttiğimiz üzere, kırsal kesimde fındık ürününe bağlı olarak zenginleşen insanların kentin sosyal yaşantısından yararlanmak için buraya göç ettikleri bilinmektedir. Ancak, bu insanlar kırsal alanla bağlarını tam anlamıyla koparmamakta ve kent ile kır arasında ikili bir yaşam tarzı benimsemektedirler. Nitekim kentte yaşayan ailelerin çoğunun az ya da çok tarım topraklarının olduğu bilinmektedir. Öyle ki fındık toplama sezonunda kentin nüfusu önemli ölçüde azalmakta, ekonomik ve sosyal yaşamda bir durağanlık meydana gelmektedir.

Bunlardan hareketle kıyı kuşağındaki çoğu kent yerleşmesinde olduğu gibi Espiye kentinin gelişmesinde de, daha doğrusu gerekli kaynakları sağlayan faaliyetlerden biri olması bakımından, tarım fonksiyonunu kent fonksiyonlarından biri olarak değerlendirmek gerekir. Kaldı ki, her ne kadar günümüzde kent içerisinde tarım ile uğraşan nüfus azalmışsa da ilçe yönetim alanında fındık başta olmak üzere tarımsal faaliyetler, Espiye kentindeki sosyal ve ekonomik hayatı önemli ölçüde yönlendirmektedir.

Günümüzde kentin ekonomik hayatında, özellikle de başka yerlerle olan ticari bağlantılarda kuşkusuz en büyük pay fındık tarımına düşer. Espiye ilçesi, yıllık ortalama 7–8 bin tonluk fındık üretimi ile Giresun ilinin merkez, Bulancak ve Tirebolu ilçelerinden sonra en fazla fındık üretimi yapan dördüncü ilçesidir. Ayrıca fındığın yanı sıra çay tarımı ile balıkçılık ve arıcılık faaliyeti de önemlidir.

Bütün bu açıklamalardan, kent yerleşim alanında tarımsal faaliyetlerin pek önemli olmamasına karşın, hinterlandındaki tarımsal aktivitenin kent için çok daha önemli olduğu ortaya çıkar. Çünkü Espiye çevresindeki tarım alanlarında üretilen fındık ve az miktarda orman ve diğer ürünleri pazarlayan ve bu pazarlamadan aldığı pay ile yaşamına süreklilik kazandıran bir kent yerleşmesi durumundadır. Kentteki ticari hayattaki canlılık, özellikle o yılki fındığın fiyat durumundan ve miktarından önemli ölçüde etkilendiği de bir gerçektir. Bunlara kırsal kesimde fındık tarımına bağlı olarak zenginleşen ve kentte oturan tüketici durumundaki insanları da ilave etmek gerekir. Dolayısıyla her ne kadar tarım fonksiyonunun kent içerisinde direkt etkileri görülme de, çevredeki tarımsal faaliyetlerin kentteki mevcut sosyal ve ekonomik hayatı önemli ölçüde etkilemiş ve diğer fonksiyonların da gelişmesine büyük ölçüde katkı sağlamıştır.

4. Espiye'nin Etki Alanı ve Ülke Yerleşme Sistemi İçindeki Yeri

Bilindiği üzere, belediye sınırları dışında uzanan her faaliyet merkezi yeri tanımlar. Fonksiyonların bir yerdeki çeşitliliği ve çokluğunu kentsel merkezliyetin ilk karakteri olarak kabul etmek mümkündür. Yani bir yerde pazarlar, adliye teşkilatı, yönetim etkisi belediye sınırlarının ötesine uzanan idari kurumlar, ticari iş yerleri, sağlık ile ilgili kurumlar varsa, orası merkezi bir yerdir (Gottmann, 1976:1). Sırasıyla nahiye merkezi, 1956'da belediye teşkilatının kurulması ve nihayet 1957'de ilçe yönetim birimi haline getirilmesi Espiye'nin merkezliyet gücünü arttırmıştır. Yönetim fonksiyonunun etkisiyle zamanla Espiye'de nüfus birikimi olmuş, sanayi ve ticaretle birlikte sosyal ve kültürel fonksiyonlarda önem kazanmaya başlamış ve böylelikle belli bir alanın merkezi durumuna gelmiştir.

Espiye kentinin yönetim alanı 190 km² olup, bu alan içerisinde 29 köy yerleşmesi bulunur. İlçe yönetim alanında toplam 30.567 kişi yaşamaktadır. Kentin sağlık, ticaret, sanayi ve eğitim fonksiyonları etki alanı ise sözü edilen yönetim alanındaki nüfus ve yerleşmelerle sınırlıdır.

Kısacası Espiye kenti, ticari açıdan taşıdığı özellikler, haftalık kurulan pazar, sağlık, eğitim-kültür ve idari fonksiyonlar açısından bir hizmet ve

ticaret merkezi durumundadır. Kent bu özelliklerinden dolayı D.P.T tarafından 1982’de yayınlanan *Türkiye’de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi* adlı çalışmada ikinci kademe merkez olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada Samsun, bölgenin tek metropoliten kenti durumunda olup beşinci kademe merkez durumundadır. Espiye idari, ticari ve endüstriyel açıdan hem Samsun, hem de Trabzon’un etki sahasında, yani her iki kentin paylaşım alanında bulunur (DPT, 1982:149). Ancak kent sağlık ve ticari açıdan önemli ölçüde Trabzon kentinin etki sahasına dâhil olmaktadır. Zaten hastalar ileri tetkik ve tedavi amacıyla önce Giresun’a daha sonra Trabzon ve Samsun’daki Tıp Fakültesi hastanelerine sevk edilmektedirler. Kent 14 km doğudaki Giresun’un, il merkezi olması nedeniyle yönetim açısından ve az da olsa eğitim, ticaret ve sağlık açısından etkisi altındadır.

D.T.P’nin 2004 yılında yayınladığı *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasında* ise Espiye dördüncü dereceden gelişmişlik grubu içerisinde yer almakta olup 872 ilçe içinde 541. gelişmişlik sırasındadır. *Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi* ise -0,39516’dır (<http://ekutup.dpt.gov.tr/bölgesel/gösterge/2004/ilçe.pdf>). Giresun ili içerisindeki 15 ilçe arasında ise dokuzuncu sırada olup, kıyıdaki en az gelişmiş ilçe konumundadır.

S o n u ç

Espiye 13.000’i bulan kentsel nüfusuyla, 2000 yılı verilerine göre ülkemizdeki 517 kent yerleşmesinden birisidir. Ne var ki ülkemizin sosyal ve ekonomik açıdan az gelişmiş ilçeleri arasındadır. Daha doğrusu kent ve yönetim alanında sanayi ve ticaret gibi tarım dışı sektörler gelişmemiş; sağlık ve eğitim gibi sorunlar da hala tam anlamıyla çözümlenememiştir. Ayrıca kentte istihdam olanaklarının kısıtlı olması, tüm bölgede olduğu gibi Espiye’den de batıya sanayi kentlerine doğru yoğun bir göç olgusunu doğurmuştur. Dolayısıyla en azından mevcut nüfusun refah düzeyini arttırmak ve iyi koşullarda yaşamasını sağlamak ve göçü durdurmak amacıyla birtakım tedbirlerin alınması zorunludur. Kuşkusuz bunların başında da yörenin mevcut kaynaklarının tüm bölge ile birlikte iyi bir şekilde kullanılması ve bunların yatırıma dönüştürülmesi gelir.

Böylelikle mevcut sorunları halledilmiş, kültürel ve sosyal donatıları tamamlanmış, modern ve daha da önemlisi doğal çevre ile uyumlu bir Espiye kenti, kuşkusuz hepimizin dileğidir.

KAYNAKÇA

- anthony bryer-david winfield, 1985, *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontus*, I, Washington.
- ardel, a., 1963, “Samsun ile Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahedeler”, *İst. Üniv. Coğrafya. Enstitüsü Dergisi*, cilt: 7, sayı: 13, İstanbul.
- atik, m., 1962, *İç İskan ve Köylerimizin Birleştirilmesi*, A.Ü.S.B.F. Yay. Ankara.
- bekdemir, ü., 2000, *Giresun Kent Coğrafyası*, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi. Erzurum
- _____; 2003, “Karadeniz Sahil Yolunun Standardını Yükseltme Çalışmalarının Kıyı Turizmine Olan Etkileri, Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003)”, *Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü Sempozyumu 2. Ege Üniv. Fen Ed. Fak. Yay.*
- çezik, a., 1982, *Kent Eşiği Araştırması (Türkiye İçin Kent Tanımı)*, DPT Yay. No: 1838, SPB: 350, Ankara.
- die., 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1975, 1980, 1985, 1990, 1997, 2000 *Genel Nüfus Sayımı Sonuçları*.
- die, 1997, 1990 *Genel Nüfus Sayımı, Daimi İkametgâha Göre İç Göçün Sosyal Ekonomik Nitelikleri*, Ankara.
- die, 1998, *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Giresun*, Ankara.
- dpt, 1999, *Doğu Karadeniz Gelişme Planı (DOKAP)*, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.
- dpt, 1982, *Türkiye’de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi*. DPT Kalkınmada Öncelikli Yörelere Başkanlığı Yayını No: 27, Ankara
- darkot, b-tuncel, m., 1978, *Ege Bölgesi Coğrafyası*, İst. Üniv. Yay. No: 2365, Coğrafya. Enstitüsü. Yay. No: 99, İstanbul.
- darkot. b., “Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriteri”, *İst. Üniv. Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, sayı: 17, İstanbul.
- doğanay, h., 1991, “Türkiye ‘de İç Göçler ve Başlıca Sonuçları”, *Atatürk Üniv. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı: 2, Erzurum.
- _____; 1994, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Gazi Büro Kitapevi, Ankara.
- erinç, s., 1945, “Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri”, *Türk Coğrafya Dergisi*, sayı: 7-8, İstanbul.
- gottman n, j., 1976, *Şehirs el Merkeziyetin Gelişmesi*. (Çeviri: Nazmiye Özgüç). İst. Üniv. Yay. No: 2087, Coğrafya Enstitüsü. Yay. No: 8, İstanbul.

<http://www.dpt.gov.tr/bgyu/seg/iller 2003.htm>

imar iskan bakanlığı-planlama ve imar genel müdürlüğü bölge planlama dairesi, 1972, *D.K.B. Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme Düzeni*, Ankara.

kaptan, h., 1978, *Doğu Karadeniz Kırsal Alan Yerleşme Düzeni ve Tarımsal Üretim İlişkileri*, Basılmamış Doçentlik Tezi, İDMMA Mimarlık Bölümü, İstanbul.

_____; 1983, *Doğu Karadeniz Bölgesi Fındık Kuşağında Kentleşme Sorunları, Ordu İli ve Yöresinin Tarımsal ve Sosyo-Ekonomik Sorunları ve Çözüm Yolları Sempozyumu (3-4-5 Ağustos 1983)*, Ordu.

keleş, r.,1973, *Şehirleşme Süreci*, A.Ü.S.B.F. Yay. No: 358, Ankara.

nişancı, a., 1988, “Karadeniz Bölgesi’nin İklim Özellikleri ve Farklı Yörelere”, *Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak, Samsun*.

öngör, s., 1959, “Türkiye’de Dahili Muhaceretler Hakkında”, *Türk Coğrafya Dergisi* sayı: 18-19, İstanbul.

tabban, a., 1980, *Kentlerin Jeolojisi ve Deprem Durumu, İmar ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü*, Ankara.

tandoğan, a., 1990, “Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminde Yer Alan İllerin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki Yeri”, *İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri*, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak., Samsun.

tümertekin, e., 1994, *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, İ.Ü. İletişim Fak. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.

İl Yıllıklarında Espiye

*Oktay KARAMAN**

İl yıllıkları, Osmanlı Devleti zamanında olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de şehir tarihleri için önemli kaynak eserlerdir. Giresun Valiliği, bugüne kadar 1967, 1973 ve 1998 yıllarında olmak üzere üç yıllığı çalışması yapmıştır. Bu yıllıkların en kapsamlısı ve hacimlisi 1973 il yıllığıdır. Bu çalışmada, üç il yıllığının içerisinde Espiye ile ilgili yer alan bilgiler değerlendirilecektir.

Fatih döneminde Osmanlı topraklarına katıldıktan sonra idarî taksimatta Dikmen Melikliği olarak yer almıştır. Önceleri Tirebolu ilçesine bağlı bir nahiye olan Espiye 1957 yılında çıkarılan bir kanunla ilçe olmuştur.

Yüzölçümü 230 km² olan ilçe, Keşap, Tirebolu, Güce ve Yağlıdere ilçeleri arasında sahilde kurulmuştur. En yüksek noktası 2528 rakım ile Zuhur tepesidir. Arazi genel olarak derin vadilerle yarılmış, çok engebeli bir yapı arz etmektedir. Yüksek kesimlerinden Karaovacık vadisinde önemli düzlükler yer alır. Önemli tepeleri, Zuhur Tepesi, Çakıldağı, Sırataş tepesi, Yanıklı, Kürün, Olucar, Keldağı ve Top tepesidir. En önemli akarsuyu Gelevera (Özlüce) deresidir. Bitki örtüsü yönünden zengin olana yörede 17.464 hektarlık alan ormanlıktır. Başlıca ağaç türleri, kestane, meşe, kayın, köknar, sarıçam ve ladindir¹.

* Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ 1998 Giresun İl Yıllığı, Ankara 1998, s. 196.

İdarî Yapı ve Nüfus

Espiye 1957 yılında ilçe olmuştur. Yüzölçümü 46.300 hektar, rakımı 10 metredir. 1960 yılı sayımına göre 4.148 şehir, 33.283 köy olmak üzere toplam nüfusu 37.431'dir. 1965 yılında ise 5.269 şehir, 38.179 köy, toplam nüfus 43.988 olmuştur. 1967 yılında Yağlıdere adlı bucağının 31, Espiye'nin 19 olmak üzere 50 köyü ve ilçe merkezinde 3 mahallesi vardır².

Köylerin Nüfus Durumu³
(1967)

<i>Köyün adı</i>	<i>Nüfusu</i>
Adabük	1.184
Aralıcak	603
Arıdurak (Sakarya)	781
Arpacık	714
Çalkaya (Manastır)	641
Çepni	730
Dikmen	869
Gebeli	706
Gülburun (Zefre)	511
Hacıköy	927
Hacımahmutlu	1.048
Keçiköy	927
Kozköy	777
Kurugeriş	724
Seydiköy	486
Şahinyuva	568
Taflancık	710
Tikence	856
Yeşilköy	645

² 1967 Giresun İl Yıllığı, Ankara 1967, s. 113-114.

³ 1967, s. 34.

Yağlıdere Bucağına Bağlı Köylerin Nüfus Durumu⁴

<i>Köyün adı</i>	<i>Nüfusu</i>
Palaklı	693
Ahallı	555
Akdarı (Gönyan)	1.216
Akköy	918
Alaca (Kızıllarakcakilise)	604
Avluca	1.007
Çağlayan	535
Demircili	600
Dereköy	349
Elmabelen	849
Ericek (Avlucaericek)	975
Günece (Talipköy)	572
Hisarcık	836
Kanlıca	517
Kaşdibi	909
Kızılelma	809
Koçlu (Vakfıkızıllar)	820
Kuruçalı	1.219
Oruçbey	752
Ömerli	1.033
Sınır	2.510
Sinanlı	342
Tekke	394
Tepeköy	1.048
Tuğlacık (Harava)	710
Üçtepe	827
Umutbükü	486
Yazlık	877
Yeniköy (Avlucayeniköy)	883
Yeniyazlık (Gönyanyazlık)	189

⁴ 1967, s. 35.

Mahalle ve Köy Muhtarları⁵

<i>Muhtarlığın adı</i>	<i>Muhtarın adı</i>	<i>Muhtarlığın adı</i>	<i>Muhtarın adı</i>
Espiye Mahallesi	Dursun Uzun	Kanlıca	Mehmet Özdemir
Çam Mahallesi	Mahmut Özen	Kaşdibi	Resul Demir
Cibril Mahallesi	Hasan Aydın	Keçiköy	Hüsnü Güdük
Adabük	İbrahim Öksüz	Kızılelma	Mustafa Reisoğlu
Ahallı	İbrahim Top	Koçlu	Mustafa Karakuş
Akkaya	Hasan Kılıç	Kozköy	Yakup Oflu
Akköy	Ömer Bıyıklı	Kuruçalı	Sadettin Yılmaz
Alaca	Mustafa Gökçe	Kurugeriş	Osman Keleş
Aralıcak	Hüseyin Arpacık	Oruçbey	Osman Çayan
Arıdurak	Osman Çelik	Ömerli	Talip Orhon
Avluca	Ali Sarıbaş	Palaklı	Emin Kumaş
Çağlayan	Fevzi Akıllı	Seydiköy	Resul Topal
Çalkaya	Ali Aslan	Sınır	Hasan Koca
Çepni	Niyazi Usta	Sinanlı	Muammer Oral
Demircili	Şerif Karal	Şahinyuva	Tahsin Bölük
Dereköy	Ömer Akar	Taflancık	Adem Çelik
Dikmen	Yakup Kavran	Tekke	Ahmet Ünal
Elmabelen	Ali Aydın	Tepeköy	Ahmet Çolak
Ericek	Ömer Camcı	Umutbükü	Mehmet Kütük
Gebelli	İhsan Yılmaz	Üçtepe	Hasan Akyüz
Gülburun	Mustafa Özkaya	Yazlık	Osman Özdemir
Günece	Ali Hamurcu	Yeniköy	Mustafa Şahin
Hacıköy	Dursun Yıldırım	Yeniyazlık	İbrahim Bektaş
Hacımahmutlu	İbrahim Bayram	Yeşilköy	Mustafa Aydın
Hisarcık	Ali Kaşık		

1970 yılında 6.614 şehir, 42.181 köy nüfusu olmak üzere toplam 48.345'e yükselmiştir⁶. 1987 yılında Yağlıdere bucağı ilçe olmuştur⁷.

⁵ 1967, s. 20.

⁶ 1973 *Giresun İl Yıllığı*, Ankara 1974, s. 40.

⁷ 1998, s. 39.

1990 yılında 10.219 şehir, 17.207 köy olmak üzere toplam 27.426⁸, 1997 yılında ise 12.246 şehir, 16.349 köy olmak üzere toplam 28.595 olmuştur⁹. 1998 yılında köy sayısı 27, mahalle sayısı ise 8'dir¹⁰.

Eğitim ve Öğretim Durumu: Espiye'de İlköğretimin durumu¹¹

<i>Yıllar</i>	<i>Okul sayısı</i>		<i>Öğretmen sayısı</i>		<i>Öğrenci sayısı</i>		<i>Toplam</i>
	Köy	Şehir	Köy	Şehir	Köy	Şehir	
1965	27	1	26	11	3.162	813	3.974
1966	31	2	31	12	3.470	765	4.235
1967	48	4	90	25	4.411	856	5.267

Espiye Ortaokulu Öğrenci Durumu¹²

<i>Yıllar</i>	<i>Öğrenci Mevcudu</i>
1961-1962	167
1962-1963	185
1963-1964	200
1964-1965	210
1965-1966	238
1966-1967	262

1964 yılında 4 köyde, 1965'te 2, 1966'da şehirde 1, köyde 2, 1967'de 3 köyde ilkokul inşa edilmiştir¹³.

1966-1967 eğitim-öğretim yılında Espiye ilçesinde 42 köyde 48 ilkokul mevcut olup, 8 köyde okul bulunmadığı görülmektedir¹⁴.

⁸ 1998, s. 35.

⁹ 1998, s. 34.

¹⁰ 1998, s. 39.

¹¹ 1967, s. 237-238.

¹² 1967, s. 239.

¹³ 1967, s. 239.

¹⁴ 1967, s. 233.

1965 yılında ilçedeki okuma-yazma oranının cinsiyete göre dağılımı¹⁵:

Erkek nüfus	Kadın nüfus	Toplam
17.132	17.773	34.905
<i>Okuma yazma bilen erkek nüfus</i>	<i>Okuma yazma bilen kadın nüfus</i>	<i>Toplam</i>
8.095	1.384	9.479
<i>Okuma yazma bilmeyen erkek nüfus</i>	<i>Okuma yazma bilmeyen kadın nüfus</i>	<i>Toplam</i>
9.021	16.374	25.395

1972-1973 eğitim-öğretim yılında ilçede 1 lise, 2 ortaokul; şehir merkezinde 8, köylerde ise 57 ilkokul mevcuttu¹⁶.

1972-1973 eğitim-öğretim yılında öğretmen ve öğrenciler¹⁷

Öğretmen mevcudu			Öğrenci mevcudu		
<i>Şehir</i>	<i>Köy</i>	<i>Toplam</i>	<i>Şehir</i>	<i>Köy</i>	<i>Toplam</i>
37	203	240	2.004	5.832	7.836

Espiye Lisesi 1972-1973 dönemi öğretmen-öğrenci dağılımı¹⁸

Öğretmen mevcudu			Öğrenci mevcudu		
<i>Erkek</i>	<i>Kadın</i>	<i>Toplam</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kız</i>	<i>Toplam</i>
2	1	3	50	12	62

Espiye Ortaokulu 1966-1967 eğitim-öğretim yılı öğretmen-öğrenci mevcudu¹⁹

Öğretmen mevcudu			Öğrenci mevcudu		
<i>Erkek</i>	<i>Kadın</i>	<i>Toplam</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kız</i>	<i>Toplam</i>
6	2	8	449	107	556

¹⁵ 1967, s. 42.

¹⁶ 1967, s. 75.

¹⁷ 1967, s. 77.

¹⁸ 1967, s. 77. Lise binası 1969'da inşa edilmiştir.

¹⁹ 1967, s. 77. Bina 1969'da inşa edilmiştir.

Yağhdere Ortaokulu öğretmen-öğrenci mevcudu²⁰
(1967-1968 eğitim-öğretim yılı)

Öğretmen mevcudu			Öğrenci mevcudu		
<i>Erkek</i>	<i>Kadın</i>	<i>Toplam</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kız</i>	<i>Toplam</i>
4	–	4	242	38	280

Okuma-Yazma Kursları ve Bu Kurslara Katılanlar²¹
(1970)

<i>Kurs sayısı</i>	<i>Erkek kursiyer</i>	<i>Kadın kursiyer</i>	<i>Toplam</i>
31	594	22	616

Mezun olanlara dair tablo
(1970)

<i>Erkek kursiyer</i>	<i>Kadın kursiyer</i>	<i>Toplam</i>
386	20	406

1997-1998 eğitim-öğretim yılında ilçede 2 lise, 48 ilköğretim okulu mevcuttur²². Aynı eğitim-öğretim yılında taşınmalı ilköğretim uygulamasında 5 merkez oluşturulmuş ve 9 okul taşınmıştır²³. 5.149'u ilköğretim olmak üzere 5.967 öğrenci bu okullarda öğrenim görmektedir. 601 öğrenci kapasiteli kız ve erkek yurdu mevcut olup, yeni pansiyon açılması çalışmalarına devam edilmektedir²⁴.

²⁰ 1973, s. 80. Bina 1968'te inşa edilmiştir.

²¹ 1973, s. 83.

²² 1998, s. 78.

²³ 1998, s. 76.

²⁴ 1998, s. 196-197.

Ekonomik Durum, Tarım, Hayvancılık ve Maden

Espiye İlçesinin arazi dağılımı²⁵
(1967)

<i>Arazinin cinsi</i>	<i>hektar</i>
Çayır, mera, otlakiye	5.550
Çaylık (taahhüde alınan)	60
Fındıklık	10.000
İstifade edilmeyen arazi	4.130
Meyvelik ve bağ	150
Orman ve fundalık	22.400
Sebzelik	60
Tarla ziraatı arazisi	4.000

Fındık sahası ve üretimi²⁶

<i>Yıllar</i>	<i>Fındık sahası/hektar</i>	<i>İstihsal/ton</i>
1960	10.000	1.500
1961	10.000	3.000
1962	10.000	5.500
1963	10.000	4.000
1964	10.000	7.000
1965	10.000	3.250
1966	10.000	7.200
1967	10.000	1.200

Fındık ocakları sayısı²⁷

<i>Yıllar</i>	<i>Ocak sayısı</i>
1960	5.000.000
1965	5.700.000
1966	5.700.000
1967	6.000.000

²⁵ 1967, s. 181. Yağlıdere bucağı dahildir.²⁶ 1967, s. 181.²⁷ 1967, s. 182.

Yıllara göre Espiye’de Hububat Üretimi²⁸

<i>Hububat</i>	<i>Yıl</i>	<i>Hektar</i>	<i>Üretim/ton</i>
Arpa	1960	2	2
Buğday	1960	4	6
Mısır	1960	4.000	6.000
“	1965	5.500	11.750
“	1966	4.500	6.725
“	1967	4.500	6.000

**Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı²⁹
(1967)**

<i>Hayvanın cinsi</i>	<i>adet</i>
At	530
Katır	250
Keçi	4.185
Koyun	16.700
Manda	290
Merkep	163
Sığır	17.200

Arı Kovanları³⁰

<i>Yılları</i>	<i>Yerli Kovan/adet</i>	<i>Fenni Kovan/adet</i>
1960	1.000	—
1961	2.000	—
1962	1.000	1
1963	1.500	8
1964	2.000	10
1965	2.000	10
1966	500	400
1967	400	400

²⁸ 1967, s. 183-184.²⁹ 1967, s. 186.³⁰ 1967, s. 186.

Kümes Hayvanları ve Yumurta Üretimi³¹
(1967)

<i>Tavuk ve Horoz/adet</i>	13.000
<i>Yumurta/adet</i>	1.000.000

Meyve Ağaçları³²
(1967)

<i>Ağacın cinsi</i>	<i>adet</i>
Armut	9.000
Ayva	660
Ceviz	4.000
Dut	2.000
Elma	12.000
Erik	2.000
Kızılcık	200
Kiraz	1.100
Şeftali	1.200
Üzüm (asma)	12.000
Vişne	400

Yaş Çay Üretimi³³

<i>Yıllar</i>	<i>kg</i>
1964	15.000
1965	21.281
1966	16.800
1967	43.891

³¹ 1967, s. 186.

³² 1967, s. 190.

³³ 1967, s. 191.

Madenler :

Şahinyuva köyünün iki farklı noktasında pirit madeni tespit edilmiştir. 26.000.000 ton ve 6.000.000 ton rezervlere sahiptir³⁴.

1973 yılında arazi dağılımı³⁵

<i>Arazinin nevi</i>	<i>hektar</i>
Tarla arazisi	2.500
Fındık alanı	12.000
Meyve bahçesi	120
Sebze bahçesi	30
Çay bahçesi	180

**Hububat ve endüstri bitkileri ekim ve üretimi³⁶
(1961-1972 ortalaması)**

<i>Ekilen bitki</i>	<i>Hektar</i>	<i>Üretim/ton</i>
Mısır	3.488	6.440
Çay	164	103
Fasulye	7	8
Patates	15	86
Sarımsak	3	4
Soğan	32	113

**Çay dikim alanı ve üretimi³⁷
(1972)**

<i>Köy sayısı</i>	<i>Çiftçi sayısı</i>	<i>Taahhütlü alan</i>	<i>Dikim alanı/hektar</i>	<i>Üretim/ton</i>
20	1.026	181	164	103

³⁴ 1967, s. 194.

³⁵ 1973, s. 181.

³⁶ 1973, s. 187, 188.

³⁷ 1973, s. 189.

Meyve ağacı sayısı³⁸
(1972)

<i>Meyvenin adı</i>	<i>sayısı</i>
Armut	16.250
Ayva	845
Ceviz	4.200
Dut	3.000
Elma	11.400
Erik	1.050
İncir	3.100
Kızılcık	215
Kiraz	3.150
Mandalina	1.450
Nar	230
Portakal	460
Şeftali	1.680
Vişne	550

Fındık üretimi³⁹
(1968-1972)

<i>Yıllar</i>	<i>Üretim/ton</i>
1968	3.500
1969	6.000
1970	8.100
1971	3.150
1972	5.400

Toprak Dağıtımı⁴⁰
(1938-1943)

<i>Aile sayısı</i>	1.002
<i>Köy sayısı</i>	21
<i>Dağıtılan miktar</i>	12.723 dekar
<i>Parsel sayısı</i>	1.027

³⁸ 1973, s. 194.

³⁹ 1973, s. 198.

⁴⁰ 1973, s. 201. 1956 yılında ise 10 köyde 28 parsel üzerinden 1.260 dekar toprak dağıtılmıştır (1973, s. 202).

Büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı⁴¹
(1972)

<i>Canlı hayvanlar</i>	<i>adet</i>
At	355
Katır	1.250
Kıl keçisi	8.140
Koyun	32.470
Manda	1.010
Merkep	40
Sığır	19.900
Tavuk-horoz	17.000*
TOPLAM	63.165

* Yumurta/adet: 1.750.000

Canlı hayvanlardan alınan ürünler⁴³
(1972)

<i>Ürün</i>	<i>Üretim/kg</i>
Beyaz peynir	185.000
Dana	8.800
Keçi eti	600
Kıl	3.256
Koyun eti	14.100
Sığır	28.400
Yağ	79.000
Yün	48.705

Arı Kovanı ve Bal Üretimi⁴⁴
(1972)

<i>Arıcı köy sayısı</i>	<i>Arı Kovanı</i>		<i>Bal üretimi</i>	<i>Bal mumu</i>
	<i>eski</i>	<i>yeni</i>	<i>ton</i>	<i>ton</i>
31	380	450	5	2

⁴¹ 1973, s. 218, 220, 223.

⁴² 1973, s. 220-221.

⁴³ 1973, s. 220.

⁴⁴ 1973, s. 229.

Orman Alanının Dağılımı⁴⁵
(1972)

İlçe alanı/hektar	46.300
Orman alanı/hektar	34.926
İlçe alanına oranı (%)	75

Orman Alanının Orman Rejimine Göre Dağılımı⁴⁶
(1972)

Koru normal	18.131 hektar
Bozuk	13.483 hektar
Baltalık	3.312 hektar
<i>TOPLAM</i>	34.926 hektar

Orman Köyleri
(1972)

Orman içi	27
Orman bitişiği	11
10 km içinde	8
10 km dışında	2
<i>TOPLAM</i>	48

MTA’ca tespit edilen madenler: Şahinyuva, Lahanos, Kızılkaya ve Karaerik mevkilerinde bakır madeni tespit edilmiştir. 1972 yılında kurşun (4), çinko (5), bakır (9), demir (6), pirit (3), altın (1) olmak üzere toplam 28 ruhsat verilmiştir. İşletme talepli ruhsatname sayısı 2 bakır ve 4 pirit olmak üzere 6’dır. 1972 yılına kadar 150 ton manganez imrar olunmuştur⁴⁷.

Sanayi Türleri ve Sayıları⁴⁸

⁴⁵ 1973, s. 233.

⁴⁶ 1973, s. 234.

⁴⁷ 1973, s. 239, 241.

⁴⁸ 1973, s. 243.

(1972)

Gıda Sanayi		Ağaç İşleme Sanayi	
<i>Teşebbüs sayısı</i>	<i>Çalışan sayısı</i>	<i>Teşebbüs sayısı</i>	<i>Çalışan sayısı</i>
2	33	8	20

Fındık Tarım Satış Kooperatifi⁴⁹

Açılış tarihi	1958
Ortak sayısı	1.653
Yüklendiği kapital/TL	1.374.050.-
Ödenen miktar/TL	945.169.-

Giresun Ticaret ve Sanayi Odasına Kayıtlı Ticarethaneler⁵⁰
 (1972)

<i>Ticaretanenin nevi</i>	<i>adet</i>
Ticaretane	92
İthalatçı firmalar	1
İhracatçı firmalar	3
Türlü şirketler	3
Kooperatif şirketler	3
Müessese	1

Esnaflık ve Sanatkarlar Kooperatifi⁵¹

<i>Kuruluş</i>	<i>Ortak Sayısı</i>	<i>Plasman</i>
1962	214	1.150.000

Tarım Kredi Kooperatif⁴⁹ 1973, s. 249.⁵⁰ 1973, s. 264, 266.⁵¹ 1973, s. 280.

<i>Kooperatif Sayısı</i>	<i>Ortak sayısı</i>	<i>Plasman</i>
2	2.986	6.200.000

1973 Mali Yılında Köylerin Birleşik Bütçe Durumu⁵²

<i>Köy sayısı</i>	<i>Salma geliri/TL</i>	<i>Salma dışı geliri/TL</i>	<i>Toplam/TL</i>
48	34.395.-	97.563.-	131.958.-

**Tarımsal Köy Kalkınma Kooperatifi⁵³
(1972)**

<i>Merkezi</i>	<i>Kuruluş</i>	<i>Ortak Sayısı</i>	<i>Proje Tutarı/TL</i>	<i>Devlet Yardımı/TL</i>
Sınır Köyü	1968	320	1.800.-	215.-

Espiye ilçesinin ekonomik temeli fındığa dayalı olup, fındık yöre çiftçilerinin başlıca geçim kaynağıdır. Tarıma elverişli arazinin % 80'inde, ilçe alanının % 35'inde fındık yetiştirilmektedir. 8.596 hektar alanda yetiştirilen fındığın yıllık rekoltesi 6.000 ton civarındadır. 5.200 aile fındık tarımını ile uğraşmakta, bahçelerin verimim yıldan yıla düşmektedir. Yine, 860 dekar alanda çay yetiştirilmekte, 1.824 hektar alanda mısır yetiştirilmektedir. 93 hektarlık alanda başta patates olmak üzere yörenin ihtiyacını karşılayacak ölçüde sebze üretilmektedir. İlçe merkezi ve köylerinde yıllık 400 tona yakın meyve yetiştirilmektedir. 8.700 civarında büyük baş hayvan, 12.500 civarında küçük baş hayvan yetiştirilmektedir. İlçede yıllık 1.000 ton civarında deniz balığı avlanmaktadır. Arıcılık günden güne gelişmekte, yıllık bal üretimi 90 tona yaklaşmaktadır. 4 kooperatif kuruluşu, 3 banka şubesi, 1 maden işletmesi yörenin ticarî hayatına canlılık getirmektedir⁵⁴.

Yatırımlar

⁵² 1973, s. 287.

⁵³ 1973, s. 290.

⁵⁴ 1998, s. 198.

I. Beş Yıllık Kalkınma Plânı Döneminde Yapılan Yatırımlar⁵⁵

<i>Proje adı</i>	<i>Başlangıç Tarihi</i>	<i>Bitiş Tarihi</i>	<i>Keşif Bedeli/TL</i>	<i>Yapılan Harcama/TL</i>
Sağlık Okulu ve Lojman, 4 adet	1966	1968	1.108.000.-	1.083.000.-
Yağlıdere B. Taşından Koruma	1963	1965	562.000.-	562.000.-
Adabük-Hacıköy Taş. Kor.	1963	1963	350.000.-	98.000.-
Suni Tohumlama İs.	1963	1964	95.000.	83.000.-
Espiye-Harşit Köprübaşı Yolu	1964	1967	Emanet	17.210.000.-
Gelevera Köprüsü, I 25 M	1966	1967	—	644.000.-
Gelevera Köprüsü, II 25 M	1966	1967	—	543.000.-
Merkez İçme Suyu	1963	1966	458.000.-	458.000.-
Kaymakam evi	1965	1966	260.000.-	260.000.-
Espiye Bel. Turistik Lok.	1965	1966	138.000.-	144.000.-
Yol ve Parke Yapımı	1966	1967	28.000.-	28.000.-
WC inşaatı	1967	1967	55.000.-	52.000.-

II. Beş Yıllık Kalkınma Plânı Döneminde Yapılan Yatırımlar⁵⁶

<i>Proje adı</i>	<i>Başlangıç Tarihi</i>	<i>Bitiş Tarihi</i>	<i>Keşif Bedeli/TL</i>	<i>Yapılan Harcama/TL</i>
Espiye Ortaokulu, 8 derslik	1968	1969	431.000.-	484.000.-
Sağlık Evi (6 köyde)	1968	1973	627.000.-	617.000.-
Adabük-Hacıköy Taş. Kor.	1968	1968	3.400.000.-	1.742.000.-
Adabük Drenaj	1968	1968	309.000.-	249.000.-
Espiye-Harşit Köprübaşı Yolu	1968	1969	—	4.500.000.-
Espiye-Kanlıca K.	1969	1970	100.000.-	100.000.-
Espiye-Kozbükü K.	1969	1970	64.000.-	57.000.-
Espiye Elektrik Şehir Şebekesi	1968	1971	1.248.000.-	1.348.000.-
Yağlıdere, 48 dükkan	1968	1972	Yardım	472.000.-
Espiye PTT binası	—	—	1.115.000.-	—
Yol ve Parke Yapımı	1969	1972	213.000.-	209.000.-
Elektrik Santral Binası	1973	1973	34.000.-	28.000.-
Balıkthane İnşaatı	1973	1973	136.000.-	108.000.-

Köy Yollarının Durumu⁵⁷ (1973)⁵⁵ 1973, s. 297-302.⁵⁶ 1973, s. 302-308.

<i>Köy sayısı</i>	<i>Kaplamalı yol/km</i>	<i>Tesviyeli yol/km</i>	<i>Ham yol/km</i>	<i>Toplam/km</i>
48	46	101	190	337

Taşıt Durumu ⁵⁸ (1972)

<i>Taşıtın nevi</i>	<i>adet</i>
Kamyon	45
Kamyonet	6
Otomobil	18
Otobüs	7
Minibüs	23
Motosiklet	2
Jeep	10
TOPLAM	114

Rasatları yapılan akarsular:

Espiye-Camiyanı (Yağlıdere) Taşkından Korunması: 1961-1967 yılları arasında toplam 635.000.- TL sarfıyla 365 m kıyı koruma duvarı, 770 m tahkimli sedde ve 3 adet mahmuz yapılarak bucak merkezi taşkından korunmuştur⁵⁹.

Espiye, Hacıköy ve Adabük Köyleri Taşkın Koruma Tesisi: 1963-1970 yılları arasında toplam 1.840.000.- TL sarfıyla 1.770 m tahkimli sedde yapılarak 2 köy ve arazileri taşkından korunmuştur⁶⁰.

**Toprak-Su Tarafından Gerçekleştirilen Yatırımlar ⁶¹
(1964-1972)**

Toprak muhafaza-drenaj projesi	5 adet
Yatırım süresi	1964-1970
Projeler bedeli	371.000.- TL
Proje alanı	7.331 dekar
Yararlanan çiftçi aile sayısı	605

İl Özel İdare Müdürlüğünce Köylere Yapılan Yardım ⁶²

⁵⁷ 1973, s. 314.

⁵⁸ 1973, s. 317.

⁵⁹ 1973, s. 182.

⁶⁰ 1973, s. 183.

⁶¹ 1973, s. 204.

(1997)

Yardım Yapılan Köy Sayısı	Yapılan Yardım/TL
26	2.100.000.000.-

Beton Yol İnşaatları Yatırımı⁶³

<i>Espiye-Taflancık- Avluca, Çalkaya yolu</i>	<i>Keşif Bedeli/TL</i>	<i>1998 Yılı Ödeneği/TL</i>
1560 m	16.000.000.000.-	21.000.000.000.-

Yol Durumu⁶⁴
(1998)

Asfalt	5 km
Beton	3 km
Yolu Olmayan Köyü	Gümüşdere
Yapılacak Yol	6.5 km

Yağlıdere bucak merkezinde Yağlıdere'nin taşması sonucu 62 ev ve dükkan zarar görmüş ve bunlardan dükkan isteyenlere bakanlıkça emanet usulüyle 48 adet dükkan yaptırılarak 1970 yılı sonunda kendilerine dağıtılmıştır. Toplam 427.000.- TL harcanmış, borçlanma 10.000.- TL üzerinde % 4 faiz ve 15 yıl vade ile yapılmıştır. Mesken isteyenlere henüz bir yardım yapılmamıştır⁶⁵.

Giresun il merkezine 33 km mesafede bulunan ilçe, 010 No'lu Devlet Karayolu ulaşımında kullanılan en önemli yoldur. Bu yolun Karadeniz Sahil Yolu Projesi içinde ıslah çalışmaları hızla devam etmektedir. Bir kısım köy koylarının betonlaşması çalışmalarına devam edilmektedir. İlçe, Karadeniz kıyısında olmasına rağmen iskele ve limanı olmaması dolayısıyla deniz yolu kullanılmamaktadır⁶⁶.

⁶² 1998, s. 42.⁶³ 1998, s. 45.⁶⁴ 1998, s. 141.⁶⁵ 1973, s. 164.⁶⁶ 1998, s. 198.

Sağlık Hizmetleri

Sağlık Personelinin Durumu⁶⁷

Yıl	Pratisyen doktor	Sağlık memuru	Köy/Ebesi	Hemşire	Sağlık teknisyeni
1967*	1	3	3	—	—
1973	1	4	21	4	—
1998	12	—	—	—	29

*Espiye merkez, Dikmen, Koçlu ve Yağlıdere Sağlık Ocakları tamamlanmıştır.

Sağlık Kuruluşları⁶⁸

Yıl	Sağlık Ocağı	Doktor sayısı	Sağlık Evi sayısı	Ayakta tedavi	Devlet Hastanesi	Sağlık İstasyonu
1973	4	1	20	3.684	—	—
1998	4	—	—	—	1 (40 yataklı)	1

1997 yılında yeşil kart sahipleri sayısı 11.942'dir⁶⁹.

Espiye Belediyesinin Kuruluşu ve Hizmetleri

Espiye'de belediye teşkilatı 1953 yılında kurulmuş, 1954 yılında faaliyete geçmiştir. Belediye sınırları içinde 4 mahallede 6.164 kişi oturmaktadır. 1973 malî yılı bütçesi 1.479.942.- liradır. Gelir tahmininin 700.585 lirası vergi gelirlerine, 779.357 lirası vergi dışı gelirlere aittir. Gider bütçesinin 852.739 lirası cari harcamalara, 479.368 lirası yatırım harcamalarına ve 147.835 lirası sermaye teşkili ve transfer harcamalarına ayrılmıştır.

Belediyenin 1967 yılı genel bütçesi 845.597 liradır. Belediyenin gayrimenkulları; 1 adet belediye binası, 1 adet hükümet binası, PTT dairesi, sahil yolu üzerinde turistik 1 adet lokanta ile 10 adet dükkan ve çarşı içinde muhtelif yerlerde arsaları vardır.

Belediye hizmetleri: Belediye hizmet olarak kasaba içinde lüzumlu yerlerin parkeleriyle, kanalizasyon tertiplerini ikmal etmiştir. Ayrıca, bir asrî

⁶⁷ 1967, s. 218-219; 1973, s. 151; 1998, s. 126.

⁶⁸ 1973, s. 152; 1998, s. 129.

⁶⁹ 1998, s. 129.

mezarlıkla hamam ve balıkthane hizmetlerinin de yapılması düşünülmektedir. Belediyenin bir elektrik santrali mevcut olup, 2 adet motorla kasaba aydınlatılmaktadır. Harşit Hidro-elektrik geçişinde Çam ve Espiye mahalleleri de faydalanacaktır. Belediyeye ait bir adet D 7 Catarpiller buldozer ile bir Dodge kamyon ve bir adet Dodge pikabı mevcut olup bu vasıtalarla mahalle yolları ve kasabanın güzelliği bakımından çalıştırılmaktadır. Kasabanın içme suyu mevcut olup ihtiyacı şimdilik karşılamaktadır. Belediyenin itfaiye teşkilatı olmayıp kurulması düşünülmektedir. Yeni sahil yolunun tamamlanmasıyla kasayı daha da güzelleştireceği aşîkârdır⁷⁰.

İmar plânı 17 Ağustos 1962 tarihinde yapılmış ve 1969 yılında değişikliğe uğramıştır. Elektrik enerjisi TEK'den alınmaktadır. Kasabasının içme suyu, menbalardan ve keson kuyulardan sağlanmakta olup yeterlidir. Belediye, imkân ölçüsünde kanalizasyon şebekesini genişletmeğe çalışmaktadır.

1967 yılında Espiye belediye ile Adabük, Hacıköy ve Arıdurak köyleri arasında “Espiye Umumi Banyo Yaptırma ve İşletme Birliği” kurulmuş ve ilçe merkezinde bir hamam inşaatına başlanmıştır. Adları geçen köyler, İliler Bankası'nın köy kalkınma paylarından yararlandırılmışlardır. Tesisin keşif bedeli 245.000.-TL'dir⁷¹.

1973 yılında ilçenin iki enerji kaynağı mevcuttur. Biri 1962'de kurulan ve dizel ile çalışan işletme; diğeri ise 1971'de yararlanılan hidro-elektrik enerjisidir. İçme suyu 1966 yılında inşa edilmiş, ancak yetersizdir. 1963 yılında inşa edilen mezbaha ise yeterlidir⁷².

Belediyeye genel bütçeden 1996 yılı için 26.500.000.000.- TL, 1997 yılı için 58.000.000.000.- TL, 1998 yılı için 141.000.000.000.- TL ödenek verilmiştir. Gerek kendi imkanları ile ve gerekse ayrılan ödeneklerle ilçede 71.000.000.000.- TL tutarında çeşitli yatırım, su ve kanalizasyon şebekesi, yol asfaltlama, betonlama, park, sosyal yardım ve temel belediye hizmetleri, araç-gereç alımı gibi hizmetler gerçekleştirilmiştir⁷³.

⁷⁰ 1967, s. 218.

⁷¹ 1967, s. 333-334.

⁷² 1973, s. 169.

⁷³ 1998, s. 48.

Radyo ve Telefon Durumu

Radyo sayısı⁷⁴

Yıllar	Merkez	Bucak ve Köyler	Toplam radyo sayısı	Toplam Nüfus	Radyo/kişi sayısı oranı
1967	—	—	1.863	—	—
1970	—	—	1.100	—	—
1971	—	—	1.380	—	—
1972	850	1.250	2.100	48.345	23

Telefon sayısı⁷⁵

Yıllar	Santral kapasitesi	Abone sayısı	Düşünceler
1970	—	51	—
1971	—	63	—
1972	200	110	—
1998	3.720 (Dijital santral)	3.451	Bunun dışında 6 merkeze konuşlandırılmış telefon santralleri bulunmakta, bölgede cep telefonu hizmeti sağlanabilmektedir.

Sonuç: Espiye 1957 yılında ilçe olmasına rağmen özellikle eğitim-öğretim, iletişim, ulaşım, nispeten sağlık ve bütçe gelirleri konusunda bir gelişme göstermiştir. Ancak, tarım, hayvancılık, maden ve nüfus oranında eskiye nazaran bir azalma mevcuttur. Bunun da sebebi Espiye değil, Doğu Karadeniz Bölgesinin kaderidir. Yıllar boyunca istihdamın gerçekleştirilememesi bu sonucu doğurmuştur.

⁷⁴ 1967, s. 263; 1973, s. 89.

⁷⁵ 1973, s. 150; 1998, s. 198.

Kadro Defterine Göre Espiyе Mektebi’nin Kuruluşu ve Eğitim

*Ahmet GÜRSOY**

Cumhuriyetin kuruluşuna kadar idari bakımdan köy olma özelliğini sürdüren Espiyе’nin eğitim ile ilgili geçmişi çok parlak sayılmaz. Çünkü Espiyе hem köy statüsünde bir yerleşim yeridir ve hem de okul açacak resmi devlet binasının kurulması epey zaman almıştır.

İdari bakımdan 1929’da Tirebolu ilçesine bağlı bir nahiye durumunda olan Espiyе’de ilköğretime yönelik nitelikli bir atılımın izlerine 1921–1922 öğretim yılında rastlıyoruz¹. Gerçi Türk eğitim tarihinde batılı anlamda okullaşmanın başlaması çok eski değildir. 1839’lu yıllara kadar Şeyhülislamlık makamına bağlı olarak yürütölen öğretim faaliyetleri, 1857’de Maârif-i Umûmiyye Nezâreti’nin kurulmasına kadar sürmüş ve ancak 1869’da yayınlanan görev lahiyasından sonra yavaş yavaş düzene girmiştir. II. Meşrutiyetin (1908) ardından 1913 yılında çıkarılan “Tedrisat-ı İptidaiye Kanûn-u Muvakkati (Geçici İlköğretim Kanunu)” ile hem yeni okullar açılması emredilmiş hem de eğitim sistemi anaokulları, ilköğretim, idadiler ve sultaniler (liseler) olarak gruplandırılmıştır². Böylece Eğitim sistemi içerik kazanarak, sistem bütönlüğü sağlanmışır. Aynı zamanda ilköğretim kurumlarının maaş ve ödeneklerinin il özel idarelerince ödenmesi kanunlaşmıştır.

Tedrisat-ı İptidaiye Kanûn-u Muvakkati’nin yürürlüğe girmesinden 8 yıl sonra o günlerde idarî bakımdan Tirebolu kazasına bağlı köy statüsünde olan

* Giresun Üniversitesi, Öğr. Gör.

¹ *Maaş [Kadro] Defteri*, sene 1338-1341. Arşivinde bulunan maaş defterinden yararlanmamı sağlayan Ayhan Yüksel’e teşekkür ederim.

² Ahmet Gürsoy-Ali Rıza Terzi, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara 2003, tür. yer.

Espiye’de ilkokul açıldığı sözlü açıklamalardan anlaşılmaktadır. Mustafa Bey adındaki öğretmenin görevlendirildiği okulun o günkü adı Espiye İptidai Mektebi idi³. Hacısalihoglu Salih Ağa’nın özel mülkünde açılan okul, büyük ihtimalle tek sınıflı ve tek devreli idi. Bir yıl sonra 1922’de ise Espiye Erkek Mekteb-i İptidaisi oldukça geniş bir kadroya sahip oldu. Okulun öğretim yapacağı bina da değiştirildi. Hacıeminzade Arif Bey’in evinde faaliyete başlayan okulun kadrosu şöyle idi⁴.

TABLO 1: Espiye mektebinin öğretim kadrosu

<i>Görevli İsmi</i>	<i>Görevi</i>	<i>Göreve Başlama Tarihi</i>
İstanbul-Eyüplü Zahid Efendi	Başmuallim	16 Eylül 1338
Tirebolulu Halil Rifat Efendi	Başmuallim	1 Eylül 1339
Tirebolulu Hafız İbrahim Efendi	Başmuallim	16 Eylül 1340
Tirebolulu Halil Rifat Efendi	İkinci Muallim	6 Eylül 1338
Hafız İbrahim Efendi	İkinci Muallim	15 Eylül 1338
Mahmud Efendi	İkinci Muallim	6 Şubat 1340
Şevki Ağa	Hademe	1 Teşrin-i evvel 1339
Esbiyeli İzzet oğlu Abdullah	Hademe	11 Eylül 1340
Kürdoğlu Ali Ağa	Hademe	10 Teşrin-i evvel 1340

Tablonun incelenmesinden anlaşılabacağı gibi Espiye Mektebi’nin kadrosunda 3 başmuallim (öğretmen), 3 yardımcı muallim ve bir memur, üç hizmetli bulunmaktadır. Bu kadrodan başmuallim Eyüplü Zahid Efendi ile Halil Rifat ve Hafız İbrahim Efendiler’in 1338’de (1922) göreve başladıkları görülmektedir. Demek ki okul ilk açıldığının ertesi öğretim yılına bir başmuallim ve üç yardımcı öğretmen kadrosu ile girmiş. Ertesi yıl 1923’de bir baş öğretmenin daha görevlendirildiği bunun yanında bir memur ve hizmetlinin de kadroya dahil edildiği anlaşılmaktadır.

Espiye Mektebi’nin kadrosunun güçlendirilmesiyle hizmetli sayısı da artırılmıştır. Böylece tek öğretmenle başlayan sürecin sonunda okulun eğitim-öğretim ihtiyaçları olması gereken en uygun hale getirilmiştir diyebiliriz.

TABLO 2: Espiye Mektebi personelinin maaş kadro durumu

³ “Espiye Merkez İlkokulu Tarihçesi”, (basılmamış çalışma), Espiye, ts.

⁴ *Kadro Defteri*, s. 26, 30.

<i>Görevli İsmi</i>	<i>Doğum Yılı</i>	<i>Maaşı [Kuruş]</i>	<i>Maaş Yılı</i>	<i>Görevi</i>	<i>Gör.Baş. Tarihi</i>
İstanbul-Eyüplü Zahid Efendi	1307 (1891)	800	1338	Başmuallim	16 Eylül 1338
Tirebolulu Halil Rifat Efendi	-	800	1338	Başmuallim	1 Eylül 1339
Tirebolulu Hafız İbrahim Efendi	-	700	1338	Başmuallim	16 Eylül 1340
Tirebolulu Halil Rifat Efendi	1305 (1889)	600	1338	İkinci Muallim	6 Eylül 1338
Hafız İbrahim Efendi	-	600	1338	İkinci Muallim	15 Eylül 1338
Mahmud Efendi	-	600	1340	İkinci Muallim	6 Şubat 1340
Şevki Ağa	-	500	1339	Hademe	T.Evvel 1339
Esbiyeli İzzet oğlu Abdullah	-	500	1338	Hademe	11 Eylül 1340
Kürdoğlu Ali Ağa	-	500	1338	Hademe	1 T.Evvel 1340

Tablodaki veriler incelendiğinde görülecektir ki 1922–24 öğretim yılında görev yapan öğretmen, memur ve hizmetli kadrosunda çalışanların maaşları birbirine eşit değildir. Başöğretmenler arasında bile eşit maaş ve ücretlendirme yoktur. Bunun nedeni öğretmenlerin yaşlarından çok kıdemleri ve çalışma süreleriyle ilgili olabilir.

1926 yılından sonra yeniden bina değiştirmek zorunda kalan Espiye mektebi, bu defa Kürtünoğlu Süleyman Efendi'nin evinde eğitim öğretime devam etmek zorunda kalır⁵. Faaliyete başladıktan sonra bu üçüncü yer değiştirmesi olacaktır. Bu arada Espiye çevresinde bazı köylerde de mektepler açılır.

TABLO 3: Tirebolu Kazası 1926-27 senesi maarif istatistiğine göre mevcut mektepler⁶

<i>İsmi</i>	<i>Sınıf</i>	<i>Dershane</i>	<i>Muallimi</i>	<i>Talebesi</i>
Merkez Erkek mektebi	5	7	7	177
Merkez Kız mektebi	5	4	4	66
Espiye Mektebi	3	3	2	80
Camiyanı mektebi	3	2	2	93
İlit Mektebi	4	1	1	35
Orta cami Mektebi	5	1	1	32
Bada Mektebi	3	1	1	34
Boynuyoğun Mektebi	-	-	-	-
Tekke Mektebi	2	1	1	34
Arageriş Mektebi	3	1	1	63
Dikmen mektebi	3	1	1	40
Adabük mektebi	1	1	1	37
TOPLAM	36	23	22	691

⁵ “Espiye Merkez İlkokulu Tarihçesi”, *aynı yer*.

⁶ Ayhan Yüksel, “Ömer Lütfi Rasim Bey’den Tirebolu: Tarihi ve Bilhassa Coğrafi ve Harsî Tedkikler- II”, *Giresun Dergisi*, sayı: 214 (Kasım 2005), s. 45.

Tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı gibi 1926–1927 senesinde Espiye Mektebinin sınıf sayısı 3’tür. Buradan da anlaşılacağı gibi Espiye Okulu tek devresi yani üçüncü sınıfı bitirenlere diploma veren bir okuldur. Ayrıca bu istatistikten anlayacağımız önemli bir özellik de şudur: Espiye Mektebinin öğretmen sayısı azalmıştır.

Yine tablodan anlaşılacağı gibi, Adabük ve Dikmen köylerinde de bir mektep açılmıştır. Ayrıca o tarihteki Tirebolu kaza yönetimine göre Espiye Köyü ile İlit, Bada, Orta Cami, Boynuyoğun vb. köylerin pek farkı yoktur.

1926-1927 tarihli istatistik verilerine göre o tarihte Espiye Mektebi, 2 öğretmenli, 3 derslikli ve üç sınıflı 80 öğrencisi bulunan bir okuldur. Kendisi gibi bir köy olan ve fakat bugün Espiye’ye bağlı bulunan Adabük ve Dikmen Köylerinde birer okul açıldığı da ayrıca dikkat edilmesi gereken bir husustur. 1926–1927 öğretim yılında Dikmen Mektebinin 3 sınıfı bir dersliği, Adabük’ün ise bir dersliği ve bir sınıfı bulunmaktadır. Dikmen’de 40, Adabük’te 37 öğrenci okumaktadır.

Bir devlet okulu olmasına rağmen kendi binasına henüz taşınamamış olan Espiye mektebinde tüm yurt genelinde başlatılan okuma-yazma seferberliği çalışmaları sürdürülmüştür. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Milli Eğitimde önemli başarılar sağlayan Mustafa Necati döneminde Türk Öğretmenler Birliği toplantısında gündüz kadınlara gece erkeklere olmak üzere “Halk Dershaneleri” açılarak okuma-yazma kursları düzenlenmesi kararı ve 1926 yılında “Halkı Okutma Mektepleri Genelgesi”nin yayınlanması, ardından 1927 yılında yine “Halk Dershaneleri ve Konferansları Tüzüğü”nün yayınlanmasıyla⁷ birlikte birbiri ardınca açılan kurslar Giresun’da da açılmıştı. Giresun’da o günlerde yapılan çalışmaları vilayet arşivi⁸ olmadığı için büyük ağırlıkla, mevcut sayılarından hareketle *Yeşilgireson* ve *Işık* gazetelerinin haberlerinden öğreniyoruz.

Halk Dershanelerini iki döneme ayırmak mümkündür. Birinci dönem, Atatürk’ün 9 Ağustos 1928 günü Sarayburnu’nda “Yeni Türk Harflerini” ilan

⁷ Rıfat Okçabol, *Halk Eğitim (Yetişkin Eğitimi)*, İstanbul 1996, s. 97.

⁸ Sözlü beyanlardan anlaşıldığına göre Vilayet arşivi, Giresun’da bulunan Seka Aksu Kağıt Fabrikasına satılarak yok edilmiştir.

ettiği güne kadar olan eski harflerle okuma-yazma kursları dönemi; ikinci dönem bu tarihten sonra yine Atatürk'ün ilk defa yeni Türk harflerini öğretmeye başladığı gün olan 11 Ağustos 1928'den millet mektepleri açılıncaya kadardır. İkinci dönem ayrıca kendi içinde Millet Mektepleri ve Halk Dershaneleri dönemi olarak yine ikiye ayrılabilir.

Atatürk'ün İstanbul Sarayburnu'nda halka ilan ettiği Yeni Türk Harflerinin (9 Ağustos 1928) öğretilmeye başlanmasına kadar (11 Ağustos 1928) devam eden Arap harfleriyle (Elifba) okuma-yazma öğretimi bu tarihten sonra durdurulmuş, Böylece Türk eğitim sisteminde yeni bir döneme girilmiştir. Hal böyle olunca Halk Dershaneleri, nitelik değiştirmiştir. Amaç okuma-yazma olsa da mahiyet farklılaşmıştır⁹.

15 bin adet basılarak yurdun dört bir yanına gönderilen Millet Mektepleri Talimatnamesi her ilin valisi, maarif müdürü ve kaymakamları tarafından okunarak derhal gerekli düzenlemeler başlatılmıştı. Söz konusu Nizamnamenin eksik yönleri de bir taraftan Ankara'ya bildiriliyordu. Bunun üzerine 56 madde olarak yeniden düzenlenen talimatnameye göre, hafta tatili olan Cuma günün haricinde her gün ders yapılması hükme bağlanmış, ders süresinin 2 saati kıraat ve tahrir, 2 saati hesap, bir saat de sağlık bilgisine ayrılmıştır. Ayrıca Yurt Bilgisi derslerinde milli tarih ve coğrafyaya yer verilmesi isteniyordu¹⁰.

Yeni Türk Harflerinin halka öğretilmesi 21 Eylül 1928 gününden itibaren Türk Ocağı şubesinde Giresun milletvekili Musa Kazım Bey'in saat 20'30'da ilk dersi vermesiyle başlamıştır¹¹. Giresun mebusu Musa Kazım Bey, 17 Eylül 1928 Pazartesi günü Giresun'da hemen faaliyete başladı. Önce Vali Vekili Şevket, Milli Eğitim Müdürü Murat Bey'in içinde bulunduğu kendilerinden istifade edilebilecek öğretmenlerden oluşan bir heyet kuran Kazım Bey, daha sonra Halk Fırkası binasında 18 Eylül Salı günü saat 15.00'de kendi başkanlığında aynı heyeti toplayarak o güne kadar yapılan çalışmalar hakkında

⁹ Ahmet Gürsoy, *Tek Parti Döneminde Giresun'da Eğitim* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2000, s. 108.

¹⁰ Mücteba İlgürel, "Millet Mektepleri", *Doğumunun 100. Yıldönümünde Atatürk'e Armağan*, İstanbul 1981, s. 25.

¹¹ *Yeşilgireson*, nr. 131 (20 Eylül 1928).

bilgi aldı. Ardından bir dizi kararlar alarak çalışmalara yön verdi. Alınan karar gereği kurslar öncelikle iki kısımda mütalâa edildi. Buna göre hanım ve beyler ayrı ayrı dershanelerde yeni harflerin okuma-yazmasını öğrenecek, mevcut okullar şubelere ve mıntıkalara ayrılacaktı¹². Bu amaçla Espiye mektebinde umuma (tüm halka) yönelik bir kurs açıldı¹³. Kurs sonunda katılanlara belge verildi. Böylece yeni Türk harflerinin öğretilmesi süreci başlatılmış oldu.

Hem okulların gelişmesi ve hem de Espiye'nin köy statüsünden idari bakımdan önce nahiye ve sonra da ilçe statüsüne yükseltilmesi Cumhuriyetin İlanından sonra gerçekleşmiştir.

Özel şahıslara ait binada eğitim-öğretimi sürdüren Espiye Mektebi'nin¹⁴ kendi binasına taşınması Cumhuriyetin 10. yıl kutlama törenleriyle gerçekleşmiştir¹⁵. Cumhuriyetin 10. yılı kutlamaları tüm yurttaki özel bir törenle kutlanmış, Ankara'dan verilen talimatlar doğrultusunda her vilayetin hazırlayacağı törenler yapılmıştır. Bu sebeple Cumhuriyetin 10. yılında Espiye nahiyesi ile birlikte Keşap, Bulancak, Dereli mektepleri de açılmıştır¹⁶.

Bu tarihten sonra Espiye Mektebi gelişerek bugünkü konumuna gelmiştir: Ayrıca Espiye'de 1959'da Ortaokul ve 1972'de de lisenin açılmasıyla eğitim faaliyetlerinde nitelik yönünden yükselme sağlanmıştır.

¹² *Yeşilgireson*, nr. 131 (20 Eylül 1928).

¹³ Gürsoy Ahmet, *Tek Parti Döneminde Giresun'da Eğitim*, s. 69.

¹⁴ Bugünkü Şehit Hüseyin Tahmaz İlköğretim Okulu.

¹⁵ *1923, Büyük Tarihi Yapan ve Yaratan Büyük Gaziye Giresun Halkı'nın Sonsuz Sevgi, Saygı ve Şükran Duygularıyla*, (Halkevi Özel Yayını), Giresun 1923.

¹⁶ *a.g.e.*, s. 46.

Espiye’de Eğitim-Öğretim

*Can EKİZ**

Toplumsal bir kurum olarak nitelendirebileceğimiz eğitim, en geniş anlamıyla kişinin toplum değerlerine ve toplumsal yaşama uyumu olarak tanımlanabilir. Tüm toplumlar kendi bireylerini toplumsallaştırabilmek, sosyal ve kültürel varlıklarını sürdürebilmek için eğitimi organize etmiş ve kurumsallaştırmışlardır. Toplumsallaştırma; bireylerin kültürlenmesi, grup tarafından özümlenmesi ve toplumun gerçek bir üyesi olarak kabul edilmeleridir. Çağdaş toplumlar kendi yurttaşlarını, toplumsallaştırabilmek için aile, eğitim, iletişim kurumları meydana getirirler. Bu kurumlar arasındaki iş bölümü, insanlar ve özellikle çocuk ve gençleri yetiştirmek, yönlendirmek ve bunları yapabilmek için gerekli bilginin toplanması ve öğretilmesinde kolaylık sağlar. (Küken, 1996).

Diyebiliriz ki; eğitim temel hedefi açısından bir kültü nakli niteliğinde bulunmakla birlikte, pratik düzlemde irdelendiğinde özellikle eğitimciler açısından bir tür sanat niteliğindedir. Yani her eğitici, eğitmekte olduğu neslin değişik derecelerdeki kabiliyet ve eğitimlerini geliştirme vazifesini yüklenir. Eğitilmemiş bir toplum maddi zenginlik kaynakları ne derece büyük olursa olsun yine de küçük kalmaya ve çaresizliğe mahkûmdur. (Küken, 1996).

Tarihte vücut bulmuş her medeniyet, her toplum kendine has bir yetiştirme sistemi oluşturmuştur. Hatta bugün şahit olduğumuz mesleki teşekküller, vakıflar, şirketler ve benzeri kuruluşlar sosyal yapının birer unsurudurlar. Bunlar idealleri ve amaçları doğrultusunda eğitime katkıda bulunurlar. Geçmişte de böyle olmuştur. Devlet de bir eğitim teşekkülüdür.

* Öğretmen.

Amaç ve misyonu doğrultusunda, sorumluluğu ölçüsünde eğitime mührünü vurur. Bütün bunlar insanda insanlık kaimdir, eğitilmiş, yetişmiş insanla, insanın ilişkiler çerçevesinde gelişimi, sosyal mirasa sahip olması da bir eğitim işidir. (Tozlu, 2003).

Dünyanın gelişmesine, değişimine ve dönüşümüne yön veren felsefi ekollerin de eğitim anlayışına sahip olması, bu açıdan baktığımızda konunun ne derecede önemli olduğunun bir işaretidir.

Eğitim, toplumu oluşturan aileler için de son derece önemli bir konudur. Russel'in (2001) de işaret ettiği gibi eğitim görmüş anne-babaların çocukları ayrıca zihinsel ve bedensel olarak da sağlıklı olurlar. Sağlıklı insanların oluşturacağı toplum, dolayısıyla devlet de sağlam olacaktır.

Bugün Giresun'daki eğitim-öğretim faaliyetleri anaokulundan üniversiteye, her kademeye yayılmış bir yapı arz etmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında daha çok ilkokul düzeyinde eğitimin varlığından bahsedilebilir. Cumhuriyetin ilk on yılında 215'i kız-2771'i erkek olmak üzere 2.986 öğrenci köy mekteplerinde eğitim görmüştür. Tam teşekküllü ilk mekteplerde ise bu sayı 362'si kız, 1.799'u erkek toplam 2.161'dir. Köy mekteplerinden mezun olan kızların % 4,35'i şehirde ise % 16,75 i mezun olmuştur. (Gürsoy, 1993).

Halkevlerinin 1934 yılı faaliyet raporlarına baktığımızda da 23 kişinin okuma yazma kursuna katıldığını görmekteyiz. (*Halk Evleri'nin 1934 tanesi Faaliyet Raporları Hülasası*, 1935).

Okullaşma ile ilgili bilgilere gelince 1926-1927 eğitim-öğretim yılına kadar olan süre ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır.

TABLO I: 1973 Yılında Giresun'daki Okullar

<i>Okullar</i>	<i>adedi</i>
İlkokullar	639
Orta Okul	27
Lise	6
Meslek Lisesi	7

KAYNAK: Cumhuriyetin 50. yılında Giresun, Ankara 1973

Yukarıdaki tabloda anlaşılağı üzere, Cumhuriyetin 50. yılında okulların her kademeye yayılmış ve sayıları artmış görölmektedir.

1973’de 1995–1996 eğitim–öğretim yılına kadar yurdumuzun hemen her yöresinde hızlı bir okullaşma süreci yaşanmıştır. Giresun’da bundan nasibini almıştır. 1996 yılına geldiğimizde karşımıza ilkokul, ortaokul ve meslek okullarının dışında ilköğretim okulu, yatılı ilköğretim bölge okulu, meslek yüksekokulu ve fakülteler çıkmaktadır.

TABLO II: 1995–1996 Eğitim Öğretim Yılında Giresun’da Okullar

<i>Okullar</i>	<i>Adedi</i>
İlkokul	627
İlköğretim Okulu	79
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	2
Lise	13
Anadolu Lisesi	1
Anadolu Öğretmen Lisesi	1
Endüstri Meslek Lisesi	4
Teknik Lise	1
Anadolu Teknik Lisesi	1
Çok Programlı Lise	1
Kız Meslek Lisesi	4
Ticaret Lisesi	4
Ticaret Turizm Çok Programlı Lise	3
Anadolu Ticaret Lisesi	1
İmam Hatip Lisesi	10
Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	1
Sağlık Meslek Lisesi	9

KAYNAK: T.C Devlet İstatistik Enstitüsü Ekonomik–Sosyal Göstergeler, 1995–1996.

Tabloya baktığımızda yüksek öğretim kurumlarını görememekteyiz. Bu okullara ek olarak meslek yüksek okulları ve eğitim fakültesini sayabiliriz. Bu güne geldiğimizde, bunlara ek olarak Ana Okulu, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisat Fakültesi, Sağlık Yüksek Okulu, Bulancak, Eynesil, Görele ve Aksu Anadolu Liseleri, Fen Lisesi ve T.B.M.M’sinde kabul edilen Giresun Üniversitesi ile eğitim alanındaki tüm birimlerinin tesis etmiş bir yapıya kavuşmuştur.

1957 yılına kadar Tirebolu ilçemize bağlı bir nahiye olan Espiye bu yıl içinde ilçe olarak ayrılmıştır (*Cumhuriyetin 50. Yılında Giresun*, 1973) ve 49 adet köyü bulunmaktadır. 1987'ye kadar Espiye'ye bağlı bir nahiye olan Yağlıdere bu tarihten itibaren ayrı bir ilçe olarak ayrılmıştır. (<http://www.yaglidere.gov.tr/>). Böylece köy sayısı 20'ye düşmüştür. Bunlardan Adabük 27.02.1971 tarih ve 9158 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla mahalle olarak Espiye Belediyesine bağlanmıştır. Bugünkü köy sayısı 19'dur.

TABLO III: 1973 Yılında Espiye'de Eğitim Durumu

<i>Okullar</i>	<i>İlkokul</i>		<i>Ortaokul</i>	<i>Lise</i>	<i>Toplam</i>
	<i>Köy</i>	<i>Şehir</i>			
Okul sayısı	57	8	2	1	68
Öğrenci sayısı	5832	2004	836	62	8734
Öğretmen sayısı	203	37	12	3	255
Derslik sayısı	-	-	-	-	-

KAYNAK: *Cumhuriyetin 50. Yılında Giresun*, Ankara 1973

Tablodan anlaşılabacağı gibi bu yıllarda ilçemizde Sanat Okulu ve Kız Meslek Lisesi bulunmamaktadır. Toplamda 34 öğrenciye 1 öğretmen düşmekte iken: Orta Okullarda 69 öğrenciye 1 öğretmen, Liselerde ise 21 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir.

Orta Okul öğrencilerinin 556'sı Espiye Orta Okulunda, 280'i de Yağlıdere Orta Okulunda öğrenim görmüşlerdir.

Espiye'ye bağlı olan 48 köyden 46'sında okul bulunmakta, 2'sinde de bulunmamaktadır. Bu köylerde 42'si resmi, 15'i geçici olarak 57 binada eğitim öğretim faaliyetleri yürütülmüştür.

Bu yıllarda Espiye ilçemizde Halk Dershaneleri, kurslar açmışlardır.

31 yerde açılan kurslara 594 erkek, 22'si kadın olmak üzere 616 kişi katılmıştır. Bunlardan 386'sı erkek, 20'si kadın 406 kişi belge alıp mezun olmuştur. (*Cumhuriyetin 50. Yılında Giresun*, Ankara 1973)

2000 yılı genel nüfus sayımı verileriyle Espiye'de tüm nüfusun eğitim durumunu baktığımızda toplam nüfus 11.661 kişi, okuma yazma bilenler

10.112 kişi, okuryazar olamayanlar ise 1.548 kişidir. Bitirdikleri okullara göre dağılımlar ise aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

TABLO IV: 2000 Yılı Espiye Nüfus Eğitim Durumu

<i>Bitirilen Okul</i>	<i>Mezun Sayısı</i>	<i>%'lık Payı</i>
İlkokul	3667	% 37
İlköğretim	626	% 7
Ortaokul	839	% 8
Ortaokul Dengi Meslek Okulu	19	% 02
Lise	1162	% 11
Lise Dengi Meslek Okulu	318	% 3
Yüksek öğretim	468	% 4
Okur Yazar	3013	% 30

KAYNAK: D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Giresun 2001.

2005-2006 Eğitim Öğretim Yılına geldiğimizde ise Espiye'nin eğitim-öğretim durumunu aşağıdaki gibi görmekteyiz

TABLO V: Günümüzde Espiye'de Öğretimin Genel Durumu

Okullar	İlköğretim		Orta Öğretim		TOPLAM
	<i>Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulları</i>	<i>Sekiz Yıllık İlköğretim Okulları</i>	<i>Çok Programlı Lise</i>	<i>İmam Hatip Lisesi</i>	31
	18	11	1	1	
Öğrenci Sayısı	713	4218	798	191	5920
Öğretmen Sayısı	27	151	50	15	243
Derslik Sayısı	50	137	16	12	215

KAYNAK: Espiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2006-2006 Eğitim-Öğretim Yılı Verileri

Tablodan anlaşıldığı gibi toplamda 24 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir. Bu oran birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında 26, sekiz yıllık ilköğretim okullarında 28, orta öğretim kurumlarında ise 16' dır. Derslik dağılımlarında ise toplamda 28 öğrenciye bir derslik düşmektedir. Birleştirilmiş sınıflarda 15, sekiz yıllık ilköğretim okullarında 31, orta öğretim kurumlarında ise 35 öğrenciye 1 derslik düştüğü görülmektedir.

Bu oranlar genel olarak hem derslik dağılımında hem de öğretmen dağılımında pozitif değerleri göstermektedir. Yalnız ortaöğretimde dersliklerin 30 kişiden fazla olduğu görülmektedir ki bu da olumsuz olarak değerlendirilebilir.

1973 yılına baktığımızda ise 32 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir. Köy ilk okullarında 28 öğrenciye 1 öğretmen, Şehir ilkokullarında 54 öğrenciye 1 öğretmen, Orta Okullarda 69 öğrenciye 1 öğretmen, Liselerde ise 20 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir.

Şehir ilkokullarında ve ortaokullarındaki öğrencilerin öğretmenlere göre dağılımını giderek daha iyi bir duruma geldiğini bu iki tablo değerlerini karşılaştırdığımızda görmekteyiz

Bugün ayrıca 9 merkezden 1117 öğrenci 60 araçla taşınmaktadır. Bunların tamamına sıcak yemek verilmekte yine bir araçla zihinsel özürli sınıfı taşınmaktadır. Taşınan öğrencilerden 70'i Atatürk İlköğretim Okuluna, 121'i Şehit Hüseyin Tahmaz İlköğretim Okuluna, 19'u Kaşdibi 60. Yıl Yatılı İlköğretim Bölge Okuluna, 83'ü Direkbükü İlköğretim Okuluna, 125'i Süleyman Demirel İlk Öğretim Okuluna, 275'i Soğukpınar İlköğretim Okuluna, 213'ü Güzelyurt İlköğretim Okuluna taşınmaktadır. Günlük taşıma giderleri 1937,41 YTL'dir. (Espiye ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2005–2006 Eğitim Öğretim yılı verileri).

Öğrencilerin Orta Öğretim Kurumlar Sınavı ve Öğrenci seçme sınavındaki başarı durumlarına geldiğimizde ise son üç Eğitim – Öğretim yılının verileriyle:

TABLO VI: Yıllara Göre Orta Öğretim Kurumları Sınavı Başarı Durumu

<i>Yıllar</i>	<i>Sınava Giren Öğrenci</i>	<i>Başarılı Olanlar</i>
2002 – 2003	373	105
2003 – 2004	399	140
2004 – 2005	405	179

KAYNAK: Espiye ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri.

Tablodan görüldüğü gibi hem sınava giren öğrenci sayısı hem de başarı olanları sürekli bir artış göstermiştir. Ancak, başarı durumuna bakıldığında

2002-2003 öğretim döneminde sınava giren öğrencilerin yarısından azı başarılı olmuştur.

TABLO VII: Yıllara Göre Öğrenci Seçme Sınavı Başarı Durumu

<i>Yıllar</i>	<i>Sınava Giren Öğrenci</i>	<i>Başarılı Olanlar</i>
2002 – 2003	159	31
2003 – 2004	215	40
2004 – 2005	246	28

KAYNAK: Espiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri.

Yine bu tablodan da gördüğümüz gibi sınava giren öğrenci sayısı artmış ancak başarılı olanlar giderek azalmıştır. Bunda Orta Öğretim Kurumları Sınavında başarılı olan öğrencilerin ilçe dışındaki okullarda öğrenimlerine devam etmelerinin payı olduğu düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler

İncelenmiş olduğumuz dönem içinde öğrenci sayısı bakımından bir düşüş gözlenmiştir. Yine taşınmalı öğretim sebebiyle açık okul ve öğretmen sayısında bir azalma göze çarpmaktadır. Özellikle okul sayısında % 50’lik bir azalma dikkat çekicidir. Öğrenci sayısında da % 35’lik bir azalma söz konusudur. Bu düşüşte Yağlıdere nahiyesinin 1987 yılında ilçe olarak ayrılması önemli bir faktördür. İlköğretimde kızların ve erkeklerin oranı birbirine yakınken, Orta Öğretimde bu dağılımda kızların oranı düşmektedir. Erkekler % 65’lik bir paya sahipken kızların oranı % 35’tir.

Bu güne geldiğimizde ilçemizde mesleki okulların (Endüstri Meslek Lisesi ve Kız Meslek Lisesi) eksikliği göze çarpmaktadır.

Yine özellikle öğrenci seçme sınavında başarı oranının giderek düşmesi dikkate şayandır.

Bu konuda yetiştirici kurslar, rehberlik hizmetleri ve basılı materyal temini yapılarak gerekli tedbirlerin alınması yerinde olabilir.

İlköğretimden mezun olan kız öğrencilerin % 30’luk bir kısmı da orta öğretime devam etmemektedir. Bu hususta da yetkililerin gerekli tedbirleri alması uygun olacaktır.

Kaynakça

1973 Giresun İl Yıllığı (yay. Giresun Valiliği), Ankara 1973.

Espiye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2005 Verileri

Gürsoy, Ahmet, “Cumhuriyetin İlk Yılında Giresun’da Eğitim ve Kültürel Değişim”,
Giresun Kültür Sempozyumu (30-31 Mayıs 1998), İstanbul 1998, s. 283-294.

Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet raporları Hıılasası, Ankara 1935.

[Http://www.yaglidere.gov.tr](http://www.yaglidere.gov.tr)

Küken, Gülnihal, *Felsefe Açısından Eğitim*, İstanbul 1996.

Russel, B., *Eğitim Üzerine* (çev. Nail Bezel), İstanbul 2001.

T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler,
Giresun 1994–1995.

Tozlu, Necmettin, *İnsandan Devlete Eğitim*, Ankara 2003.

Espiye’de Halk İnanışları

*Ali ÇELİK**
*Ahmet GÜRSOY***

Tüm inanışların ve buna dayalı davranışların temelinde hiç şüphesiz, sosyal çevrenin büyük etkisi bulunmaktadır. “Sosyal çevre” kavramının içini kavramın kendisinden ayrılmayacak derecede dolduran olgu ise kültürdür. Dolayısı ile insan davranışları daima kültürden etkilenir ve insan kültürlenmiş bir varlık olarak, sosyal kişilik kazanır¹. Sosyolojik anlamda bireyin içinde doğup büyüdüğü kültürü özümseyip, içinde var olduğu toplumla özdeşleşmesine “sosyalleşme”, eş deyişle sosyal toplumsal kişilik denilmektedir². Pek çok tanımı yapılan kültür, sosyal çevreyi oluşturan ve dünyaya gelen her bireyi kuşatan oldukça etkili bir kurumdur. Halk inanışlarının ve nesilden nesle aktarılan pek çok davranışı ve davranış kalıplarının temelinde bu vardır.

Türk sosyologu Ziya Gökalp’ın “hars” diye tanımladığı halkın temel değerleri, kültürün manevi kısmını³ oluşturmaktadır. Hars, millidir. Yerlidir. Manevi özellikleri itibarıyla yerli yani milli kültür daha çok sosyalleştiricidir. Halk inanmaları “nesilden nesle devam eden, öğrenme yoluyla intikal eden,

* Prof. Dr., KTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

** Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi.

¹ Mustafa Ergün, *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, Ankara 1992.

² Ahmet Gürsoy-Ali Rıza Terzi, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş: Eğitimin Toplumsal Temelleri*, Ankara 2005.

³ Nihat Nirun, *Sistemik Sosyoloji Açısından Ziya Gökalp*, Ankara 1981.

duyma, düşünme ve faaliyet tarzları neticesinde meydana geldiğinden” milli kültür kapsamındadır⁴.

Hiç şüphesiz “inanışları” kadar halkın kendisi ve geçmişi de önemlidir. Espiye halkı genel ekseriyeti itibariyle Oğuz Türk boylarından Çepniler’den oluşmaktadır⁵. “Tarihlere, ‘tarihleri yapan ve yazan han’ olarak geçen Ebülğazi Bahadır Han’ın” *Şecere-i Terakime* (Türklerin Soy Kütüğü) adlı eserinde Oğuz’un on altıncı torununun adının Çepni olduğu belirtilmektedir⁶. Dolayısı ile Espiye’de yaşayıp gelen halk inanışları Çepni Türkmen özellikleri göstermektedir.

Türk ailesi daha çok “baba ailesi” tipinde idi. Bu durum kadının yok sayıldığı anlamına gelmezdi. Eski Türk aile sisteminde kadın her şeyden evvel “evdeş” yani ev arkadaşı sayılmaktaydı⁷. Nitekim kadın da Türk Kültüründe oğlu-kızı sahibi olmanın önemi büyüktür. Soyun devam edeceğine, özellikle babanın yerini tutacağına inanılır. Dede Korkut öykülerinde olduğu gibi oğlu olanlar olmayanlar hem cinsiyet özelliklerine göre ve hem de çocuk sahibi olup olmama durumuna göre değerlendirilir. Yine Dede Korkut soylamalarında olduğu gibi çocuğu olmayanlar hoşlukla karşılanmaz. Bu sebeple oğlu-kızı olanlar olmayanlara göre daima muteber tutulur. Özellikle erkek çocuk sahibi olmakla soyun devam ettirileceğine inanılır⁸.

Aynı durum Espiye halk inançlarında da mevcut olup halen daha özelliklerini sürdürmektedir.

1. doğumla ilgili inançlar

Soyun sürmesi, hayatın devamı için doğum, özel bir öneme sahiptir. Doğurmayan kadın, çocuksuz erkek, çok muteber sayılmaz. Oğlu-kızı

⁴ Orhan Türkdoğan, *Milli Kültür Modernleşme ve İslam*, İstanbul 1996.

⁵ Faruk Sümer, *Çepniler: Anadolu’daki Türk yerleşmesinde Önemli Rol Oynayan Oğuz Boyu*, İstanbul 1992.

⁶ Ali Çelik, *Trabzon-Şalpazarı Çepni Kültürü*, Trabzon 1999.

⁷ Salim Koca, *Türk Kültürü’nün Temelleri*, Trabzon 2000.

⁸ Orhan Şaik Gökyay, *Dede Korkut Hikâyeleri*, İstanbul 1977.

olmayanlar bir anlamda acınacak kimselerdir. Bu sebeple Espiye ve bağlı köylerde doğum olgusu çok önemli kabul edilmektedir.

Öyle ki, genel bir kabul olmamakla beraber Espiye'nin çeşitli köylerinde çocuğu olmayan kadınlar kimi insanlar tarafından uğursuz sayılmaktadır.

a. Doğum Öncesinde

Espiye'de, oğlu kızı olmayanlar, kutsal sayılan yatırlara (mezar üstüne) gider, burada dua ederek 7 kere döner, duaların kabulü için dilek dilenir. Bunun yanında muska yazdırılması da adettendir. Yine çocuğu olmayanlar aç doyurur, yoksul giydiren, hayır hasenat yapar.

Ayrıca ısırgan veya süt kaynatılır. Çocuğu olmayan kadın, ısırgan veya sütün buğusuna durdurulur. Aynı şekilde çocuksuz kadın yeni doğum yapan kadının eşine oturtulur.

Kimi bölgelerde temizleyici olarak kül ve sarımsak karıştırılıp kadının rahmine konulduğu olur⁹.

Bir de çocuk olup olmayacağı ile ilgili inanışlar söz konusudur. Bununla ilgili uygulama Espiye merkez ve çevresinde şu şekilde olmaktadır. Halk arasında İbrahimşeyh Köyünde büyük bir kestane ağacının dibinde ocak bulunmaktadır. Bu ocak yanındaki kestane ağacının dibinde bulunan kovuğa kadın elini sokar. Eğer eline böcek gelirse çocuğu olacak; gelmezse olmayacak demektir.¹⁰

b. Çocuğun cinsiyetini tayin için;

Cinsiyet tayini ile ilgili adet ve gelenek davranışlarının temelinde deneme önem taşımaktadır. Bunun için hamile kadının oturabileceği minderlerden birinin altına bıçak, diğerinin altına süpürge konur. Hangisinin altında ne olduğunu bilmeyen hamile kadın rast gele birine oturur. Eğer süpürge olana oturursa kızı; bıçak olana oturursa oğlu olacağına inanılır.

⁹ Zehra Öztürk, Espiye Adabük mahallesinden.

¹⁰ Yalçın Korkmaz, İbrahimşeyh köyünden.

Buna benzer bir diğer inanma da hamile kadının süpürge üzerine oturması durumunda kızının çok; eğer ip üzerine oturursa doğum ağrılarının çok fazla olacağına inanılmasıdır.

Çocuğun cinsiyetini tayin ile ilgili olarak İslam öncesi Türk topluluklarındakine benzer inanışlar görülmektedir. İslam öncesi Türklerde tabiatla bir takım kuvvetlerin varlığına inanılır, dağ, tepe, vadi, ırmak, su kaynağı mağara, ağaç orman, volkanik göl, demir, demir kılıç ...vb kutsallaştırılır, ruhları olduğuna inanılırdı¹¹. Bunan gibi Espiye yöresinin bazı köylerinde geliştirilen bir inanç bulunmaktadır. Halk, Ahıl (Akıl) Baba Dağı'nda bir oyuk (kovuk) bulunduğunu, hamile kadınların bu oyuka elini soktuğunda, eğer eline böcek gelirse oğlu; solucan gelirse kızı olacağına inanmaktadır¹².

c. Doğum Sırasında

Doğum yapan kadının yanına çocuk girerse, çocuk kız ise eteği sökülür ya da iplik koparılır. Eteğin sökülmesinin bir diğer sebebi de bu eylemle birlikte doğumun kolay olacağına inanılmasıdır. Aynı şekilde örük yapılan saçlar çözülür.

Doğum yapan kadının yanına girenler, ayaklarını yere vururlar. “Ben geldim, sen çabuk gel” denilerek doğmak üzere olan çocuğa çağrı yapılır. Bunun yanında kadının beli ovulur¹³.

d. Doğum sonrasında

Doğum yeni bir hayatın habercisi olarak kabul edilir. Eve bet bereket geleceğine inanılır. Erkek çocuk soyun devamı kabul edildiğinden, daha bir sevinçle karşılanırsa da loğusa kadın değerinden bir şey kayıp etmez. O her türlü gizli ve açık tehdit karşısında korunur.

Öncelikle loğusa kadının 40 gün çamaşırları dışarı bırakılmaz. Çocukların bezleri değirmen bendi gibi, metruk sayılan yerlerde değiştirilmez,

¹¹ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul 2003, tür.yer.

¹² İsmail Tok, Çepniköy'den.

¹³ Pınar Kömürcü, Çepniköy'den.

yıkanmaz. Buna akşamüzerleri (dar vakti) de dâhildir. Çocukların dışarıkları (ecinli, kötü cinler, albasması vb.) tarafından ele geçirilmesine fırsat verilmez.

Bunların dışında doğum sonrasında üç önemli adet ve inanmadan söz edebiliriz: Birincisi basıklık, ikincisi al basması, üçüncüsü de çocuğa ad vermedir¹⁴.

1. Basıklık

Basıklık halk arasında oldukça tedirgin edici bir durum olarak algılanır. Basık olan çocuğun gelişmeyeceğine, yürüyemeyeceğine inanılır. Bunun için doğum sonrasında başlayan 40 günün özel bir önemi vardır. Buna göre eve et getirilmesi iyi sayılmadığı gibi silahla girilmesi de doğru sayılmaz.

Bebeğin basık olmaması için üstünden atlanılmaz; bir nesne veya eşya geçirilmez. Bunun yanında bir de su kültüne dayalı inanma ve gelenek vardır. Buna göre, seher vakti 7 gözeden ayrı ayrı su alınır veya dere ile denizin karıştığı yerden bir dalga atlanarak alınan su dua okunduktan sonra çocuk yıkanır, durulanır. Bu suyun kutsallığına arılığı ve duruluğuna inanılır.

Basık olan çocuk, süpürge den veya dikenden geçirilir. Mum veya kurşun dökülür eğer yere düşüp soğuyan mum, kurbağa şeklini alırsa bu çocuk kurbağa basığıdır. Annesi hamile iken kurbağaya basmıştır.

Eğer çocuk basık ise, herhangi iki arazinin sınırından geçirilir. Yalnız bu sınırdan geçilecek arazide sınır atlanırken, üzüm teveği, diken vb. bir nesnenin altından geçilecek şekilde olmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur: basık olan çocuğu kan bağı olmayan kişi sınırdan geçirmeli, altından geçtiği çalının, dikenin öbür tarafına geçmeye dikkat etmeli ve tüm bunlar olurken kesinlikle ardına bakmamalı, duraksamadan eve gelmelidir.

Yine yürüyemeyen ve basık kalan bir çocuğun ayak bağının kesilmesi gerekir. Bunun için de basık çocukla kan bağı olmayan biri bulunur. Bu kimse çocuğun arkasından gelerek iki ayağını kırmızı iple birbirine bağlar ve daha sonra dua ile ipi keser. Böylece yürüme güçlüğü çeken çocuğun ayağının yürümesini engellediğine inanılan bağ koparılmış olur. Ayak bağını kestiren

¹⁴ Mustafa Aslan, Çalkaya Köyünden.

anne, kimse ile konuşup söyleşmeden doğrudan eve gelmek zorundadır. Aksi halde işlem başarısız olacaktır¹⁵.

2. Al basması

Loğusa kadınların korkusu olan al basması, halen daha sakınılması gereken bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Al basan kadınların anlattığına göre al, ayakucundan gelip sonra bütün vücudu kaplar. Etraf bir anda kararır, eş zamanlı olarak boğulma ve daralma hissedilir. Sanki kişinin üstüne bir yük binmiş gibi olur¹⁶.

Söz konusu bu gizli güce karşı bir tedbir olarak düşünülen loğusalık döneminde geçirilecek 40 gün büyük önem taşır. Buna göre, loğusa kadın gece-gündüz beklenir. Geceleri yanında sürekli lamba yanık durur.

Kırklı çocuğun veya annesinin giysileri gece dışarıda bırakılmaz. Banyo suyu dışarı dökülmez. Kırk gün boyunca çocuk dağ-tepe, bağ-bahçe gibi yerlere götürülmez. Ayrıca loğusa kadının yastığının altına ekmek, çocuğun yanına da babasının giysisi, silahı veya *Kur'ân-ı Kerîm* konulur. Kimileri de yeni doğan bebeğin yastığının altına bıçak koyar. Böylece al basmasına karşı tedbir alanmış olur.

3. Çocuğa ad verme.

Yeni doğan bebeğin kulağına ezan okunur, ismi söylenir.

2. evlilik ile ilgili inançlar

Türk toplumlarında evlenme törenleri, göz aydınlığının, mürüvvetin, ev-bark olmanın ve dolayısı ile de sosyal hayat içinde ergin ve yetişkin sınıfına dâhil olmanın adıdır. Orta Asya'dan bu tarafa “özellikle erkek evlatların yetişmesi ve ailenin faaliyetlerine katılması, babanın yükünü büyük ölçüde hafifletir. Eski “Türklerdeki tay yetişirse at dinlenir, oğul yetişirse baba dinlenir”¹⁷ sözü Espiye ve çevresinde de geçerliğini halen daha korumaktadır.

¹⁵ Aynı şahıs.

¹⁶ Fatma Gürsoy, Espiye merkezden.

¹⁷ Salim Koca, *Türk Kültürünün Temelleri*, Trabzon 2000.

Evlilik aynı zamanda yetişkin sorumluluğu alma demektir. Bir yönüyle de namus sahibi olmak anlamına gelir. Evle erkek ya da kadın ile evli olmayan farlıdır.

Evlilikle ilgili inanmaları ve bağlı davranışları üç başlık altında inceleyebiliriz; bunlar;

- a. Düğün öncesi dönem.
- b. Düğün süreci
- c. Düğün sonrası dönem olmak üzere üç başlık altında incelenebilir.

- a. Düğün öncesi dönem.

Düğün öncesi geleneğinin en başında hiç şüphesiz kız isteme adet ve geleneği vardır. Özel istisnalar dışında evliliğin temelinde görücülük usulü söz konusudur. Öncelikle kızı oğlan tarafının kabullenmesi, sonra araçlarla kız tarafının iknası ve ön yoklaması yapılır; daha sonra Allah'ın emri Peygamberin kavliyle kızın istenmesine sıra gelir. Söz kesildikten sonra kahveler içilir.

Düğün öncesi önemli faaliyetlerinden biri düğüne çağırma (davet)tir.

Kız ve erkek tarafının hatırlı ve aynı zamanda çok yakını olanlar börek, lavaş gibi özel yiyeceklerle, ötekiler ise “babamın selamı var filan gün düğünümüz var” denilerek selam ile çağırılır.

- b. Düğün süreci.

Düğün evlilik adetlerinin sosyal paylaşım sürecini ifade eden en genel dışavurumudur. Bir başka ifade ile evliliğin sosyal paylaşım alanında ahenleştirilip meşrulaştırılmasıdır. Dolayısı ile düğün ile ilgili çabalar, bir yönüyle oğul-kız everen ailelerin toplum içindeki konumunu, öteki tarafıyla da oğlanın ve kızın birlikte yaşamalarını onaylamanın gösterimidir.

Günümüzde düğün süreci bir salonda yine birkaç saat içinde sonuçlanırken geçmişte üç gün sürerdi. Birinci gün özel bir gündü ve kız evinde yapılan tören oğlan evindekinden daha önemliydi. “Komşu gecesi” veya “kına gecesi” denilen ilk gün düğünü, adından da anlaşılacağı gibi tüm canlılığını akşam saatinden sonra gösterirdi. Kız evinin çevresinin toplandığı bu düğüne damat, bir grup arkadaşıyla katılır -ki çoğu kere bu sağdıçtır- kızın eline türküsü

eşliğinde kına yakılırdı. Kına yakmanın da kendine has özellikleri vardı. Kızın başı yüzünü kapatacak şekilde özel hazırlanmış bir örtü ile kapatır gösterilmezdi. Ayrıca kına yakılacak eli de açık tutulmazdı. Kızın eline kına yakabilmek için bahşiş gerekirdi. Damat veya annesi bahşişi verdikten sonra avuç açılır kına yakılırdı. Yakılan kınanın içine, ailenin ekonomik durumuna göre para, altın gibi şeyler konulur ve eli bağlanırdı.

Esas eğlence herkesin katılımıyla köy meydanında veya oğlan evinin findık harmanında ikinci gün yapılırdı. Buraya konu-komşu herkes katılır, geceli gündüzlü eğlence sürerdi.

Üçüncü gün gelin alma vaktidir. Gelinçi(ci) alayı hazırlanır gelini alıp damadın evine getirmek üzere yola koyulur. Çalgı eşliğinde silah atarak gelin evine gelinir, sonra teslim töreni başlardı. Gelin almak öyle kolay değildi. Bir taraftan çalgıcı, öte taraftan gelinin kardeşi yoksa en yakını bahşiş beklerdi. Gelin evden çıkmak üzereyken, kardeşi biline bir kuşak bağlar, bunun için bahşiş isterdi. Öte yandan çalgıcı ağlatma havası çalar, oğlan babası çağrılır, gelinin evden çıkması için bahşiş istenir, bundan çalgıcı da nasibini alırdı.

Espiye'nin kimi köylerinde kız evinin çatısına konulan yumurta veya şişeyi vuruncaya kadar silahla ateş ederler. Şişe ya da yumurta vurulmadan gelin dışarı çıkmaz. Benzer gelenek Espiye ve merkez mahallerinde evin bacasının vurulması şeklinde gerçekleştirilir.

Gelin teslim alındıktan sonra, çeyiz sandığı ve bohçası ile damat evine hareket edilir. Damat evine gelindiğinde de bir çok ritüel vardır. Damat gelinin başından şeker atar. Gelinin koltuğunun altına ekmek konulur, eli una batırılır, bolluk bereket getirsin diye. Tatlı yedirilir, dili tatlı, geçimi iyi olsun diye. Eşikten içeri girerken bir tas suyu devirmesi istenir, sular seller gibi aziz olsun diye. Ve içeri girince de kucağına bir erkek çocuk verilir oğlu-kızı olsun, soy sürdürsün diye.

Gerdek gecesinde kız tarafından iki yenge; erkek tarafından bir kimse sağdıç olarak bekler¹⁸.

c. Düğün sonrasında

¹⁸ Emine Öztürk, Adabük mahallesinden.

Düğün sonrasında, “söyletme” geleneği vardır. “Söyletme” geleneğinin iki boyutu vardır. Biri usluya karşı saygıdan dolayı gelinin dilini yani söz söylemesini edep çerçevesinde kontrol etmesi, ikincisi de dışardan biri olarak aileye katılmanın kapısını aralamaktır. Bu sebeple gelin kaynatasına karşı “söyletme” tutar. Hediyelerini almadan onunla konuşmaz.

Gelin oğlan evine eli boş gelmez. Ailenin her bir ferdine içinde giyecek, havlu, çorap, mendil gibi eşyalar bulunan birer bohça getirir.

Düğün sonrası uygulamaların biri de yedilik geleneğidir.

Damat'ın kız evini, gelinin de çocukluğunu yaşadığı evinin ve ailesini ziyaret amacıyla düzenlenir. Düğünden bir hafta sonra gidildiği için yedilik denilmiştir.

Yedilik geleneğinde damadı sürprizler bekler. Ayakkabısı, yemek yediği kaşığı saklanır. Damat kendi evine dönebilmek için ayakkabısını almak zorunda olup, bunun için bir bahşiş öder. Aynı şekilde kendisine pişirilen yumurtayı yemesi için kaşığa ihtiyacı olduğundan yine yumurta tabağının altına bahşiş koymak zorundadır.¹⁹

Bağlama ve Çözme

Düğün ve evlenme ile ilgili oldukça önemli konulardan biri de kız veya erkek hangisi olursa olsun cinsel birleşmeye mani bir durumla karşılaşmalarıdır. Bunun adına “bağlama” denilir. Halk inanışında “bağlama” büyü, sihir veya dışarıdan yapılacak herhangi bir sebebe bağlıdır. Bu sebeple çözümü de tedbiri de buna göre düzenlenir.

Gelin ve damat olacaklar daha nişanlılıktan itibaren bağlanmaya karşı korumaya alınır. Bunun için gelinin beline kalınca ip şeklinde kuşak bağlanır. Kuşak (ip) 7 kez düğümlenir. Ancak bu düğüm çözülebilecek niteliktedir. Çünkü, gerdek gecesi çözülür.

Oğlan içinde aynısı yapılır. Üç düğüm yapılır ve oğlanın cebine konulur. Gelin eve gelince çözülür. Çözme işlemi dua ile yapılır.

¹⁹ Pınar Kömürcü, Çepniköy'den.

Tüm bunlara rağmen gelin ya da damat bağlandı ise, hocaya götürülür, muska yazdırılır.

Gelin ve damat başkaları tarafından bağlandı ise, hocalara muska yazdırılır ve çözmek için çaba sarf edilir.

Düğün olmadan 3 gün önceden başlanarak düğüne kadar düğün evlerinde dikiş dikilmez.

3. ölümle ilgili inançlar

Baykuş ötmesi, köpek uluması ve karga sesi kötü haber geleceğini gösterir. Bir yakının öleceğine delalet eder. Ölünün ruhunun cuma akşamları evini ziyaret ettiğine inanılır. Bol dua okunursa evinde mutlu olacağına inanılır.

4. cenaze ile ilgili inançlar

Bir evde cenaze varsa o evde dizlere kadar kan olduğuna inanılır ve evdeki pişmiş yemekler dökülür. 3 gün boyunca cenaze evinde yemek yapılmaz, komşular yemek getirir.

Ceset şişmesin diye üzerine bıçak veya kılıç konur. Yine ceset atlak (atlanmış) olmasın diye üzerine saçma örtülür.

Cenazeye gelenlere dışarıda ekmek, zeytin vs. dağıtılır veya yemek verilir. Ölünün ardından 7 gün Kur'an okunur, 3 hafta Cuma akşamları "cumalık" bu törenlerde dua okunur, gelen misafirlere ikramlarda bulunulur. Ölü geçmişiyle iyi hatıralarıyla anılır. Ayrıca ölümden 40 gün sora 40'ıncı gün mevlit okunur, dualar edilir, Kur'an okunur..

Cenazede hapşırınca hapşırının eteği yırtılır veya üzerinden iplik koparılır.

5. diğer inanışlar

-Yazın, gök gürlediği zaman, ağrıların gitmesi için yere (toprağa) yatılır.

-Zemheri (Ocak) 7'sinde yıl başı tutulur. Başka bir yere gidilmez. Eve birisi geldiğinde, bu durum o yılın iyi mi kötü mü geçeceğini belirtir. Bunun için gelenin ayağı sınanır. Yılbaşı geldiğinde sabah eve su getirilip duvarlara

serpilir. Çünkü su temizliktir ve su getirilip serpilirse uğurlu uğursuz kim gelirse gelsin dikkate alınmaz. Zemheri bereketli bir yıl olsun diye pağaç-ekmek²⁰ yapılır veya hayvan alınır.

-Hidrellezde, sabah erken kalkılır. Dere varsa derenin kaşı tarafına, kuşlar için, “eğrice-büğrüse, kurdun kuşun yemini ekiyorum” deyip, mısır, kabak ve fasulye tohumu karıştırılıp ekilir.

Hidrellezde dal kesenin, o yıl çocuğu olursa sakat doğacağına inanılır.

Ayrıca hidrellezde kötülük dışarıda kalsın amacıyla, ekilen tohumlar düzgün bir sıra teşkil edecek şeklinde değil de zig-zaglı olarak ekilir.

-Guguk kuşu öttüğü zaman yere yatılır, “Benim gücüm toprağa toprağın gücü bana” denir.

-Cazı(cadı)lara inanılır. Cazılar erkek çocuklara (7 yaş civarı) musallat olurlar. Çocukların ciğerlerini alırlar. Bu durumda hocalara giderler, muska yazdırırlar ve çocuğu kurtarırlar. Ancak ilerlemişse çocuk ölür. 7 yıl boyunca 20 günde bir yirmilik yazılarak çocuklar korunabilir. Cazıların musallat olmasına aynı zamanda *erüşük* de denir.

-Mart 9’unda cazılar tahta kaşıklar da tırmalar (cırmalar)

-Süpürgeye basılması ve eşige oturmamak uğursuzluk getirir.

-Rüyada katır görmek uğursuz, at görmek iyidir.

-Ağaçların yeşerdiği zamana su zamanı denir. Bu zamanda ağaç kesilirse, ağaçtan inilti geldiğine ve su sızdığına inanılır. Bu durum inanışa göre ağacın acıdan ağladığını gösterir.

-Güneş tutulduğu zaman bir yıldız doğar. Bu durum ya bolluk ya da kıtlık olacağını gösterir.

-Mayıs ayında gök gürleyip ilk yağmur düşmeğe başladığında baş ağrısı gitsin diye bu yağmurda ıslanılır.

²⁰ Mısır unundan yapılır. Oldukça iri ve kabarık bir ekmektir. Hamur yoğrulduktan sonra mayalanır ve ocaklıkta iyice ısınan taşın üzerine konulur. Sonra üzeri mandalina veya karayemiş (taflan) ağacının yaptığı ile kaplandıktan sonra üzeri kül ile kapatılır. yaprağı ile kaplandıktan sonra üzeri kül ile kapatılır. Ekmek burada yavaş yavaş pişer.

-Mayıs yedisinde dere ile denizin karıştığı yerden sabah kuşluk vakti su alınıp yıkanılırsa zarar gelmeyeceğine inanılır. Ayrıca değirmen pendinde yıkanmanın iyi olacağına inanılır.

-Akşamüzeri (dar vakitte) elışı (oya, nakış vb.) yapılmaz, tırnak kesilmez. Bu durum uğursuzluğa işarettir.

-Çakal uluması (bu hayvanın sesi oldukça korkunçtur ve deli çakal da denilir) sırasında evin döşemesine “kara bıçak bağrına tass!”denilerek bıçak saplanır. Bu çirkin, acı ve bed sesin ölüme, uğursuzluğa sebep olacağına inanılır.²¹

²¹ Espiye’de her köyde kabul gören inanışlardır.

Karaovacık Yayla Şenlikleri ve Otçu Göçü Geleneği

*Beytullah DÖNMEZ**
*Gökhan HAMZAÇEBİ***

Türklerde Yaylacılık

Yayla kelimesi kısaca dağ tepelerindeki düzlüklere verilen addır. Bir tanıma göre ise yaylalar, farklı rölyef (yüzey şekli) üzerinde yer alan sürekli ve geçici yerleşme yerlerinde göçebe, yarı göçebeler, köy ve kasabalarda yaşayan insanların belli bir süre bulundukları yerlerdir. Ülkemizde halk arasında yayla sözcüğü ise yazın çıkıp oturulan serin yer, dağların üzerindeki yazlık yerleşim, yazlık mera anlamında kullanılmaktadır.

Yayla kelimesi Orhun Kitabelerinde “*Yaylag*” olarak yer alırken, Anadolu Türkçesinde yayla olarak yumuşamıştır. *Yaylag*, *kışlag* karşılığında mana bularak, yaz aylarında çıkılan yer anlamında kullanılmaktadır.

Anadolu’nun kuzey doğusunda sarp dağları, dik yamaçları, derin vadileri ve her mevsim yeşil bitki örtüsüyle güzel bir bölge uzanır. Bu bölge Doğu Karadeniz Bölgesi’dir. Fazla engebeli olmayıp düz ve otlaklarla kaplı, suyu bol bir yapıya sahip olan yaylalar büyükbaş ve küçükbaş hayvancılıkla geçimlerini sağlayan topluluklarca yılın belirli aylarında hayvanlarına taze ot temini sağlamak ve aynı zamanda hayvansal üretimlerini (süt, peynir, yağ gibi)

* Yrd. Doç. Dr. Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

** Okt. Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi

sağlamak amacıyla kullanılır. Hayvancılığın birinci geçim kaynağı olduğu yörelerde yaylacılık vazgeçilmez bir olgudur.

Göçebe hayatını en iyi bilen Türkler; yaylacılık geleneğini günümüze dek yoğun bir şekilde yaşamışlardır. Anadolu'nun her köşesinde yayla geleneği, otağ kurma ve şenlikler şeklinde hâlâ devamlılık arz eder. Tirebolulu Alparslan Bey, Ot Göçü için *“Çepni oymağından olan Tirebolu Türkleri eski törelerinden birini bugün bile korumakta ve yapmaktadır. İşte bu töre Ot Göçüdür”* demiştir. Espiye ve çevresini de Tirebolu havzasından ayrı düşünemeyeceğimize göre, bu durum Espiye içinde geçerlidir.

Giresun Yöresinde Yayla Kültürü

Giresun yöresinde köyler sahilden başlayarak 1500'lü metrelerce kadar konumlanmıştır. Bunun yanı sıra 1600–2300 m. arasında da yayla yerleşimleri yer alır.

“Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaylalar genelde 1300 m üzerindedir. Bu yüzdendir ki % 40'ı ağaç yetişme sınırı altında olup, dolayısıyla orman içinde kalmaktadır. % 60'ı ise 2000-2300 m yükseltideki ormansız alanlarda yer alır”.

Ülkemizde, dolayısıyla ilçemizi de kapsayan Doğu Karadeniz Bölgesinde yaylacılık faaliyetlerini günümüzde iki ayrı kategoride değerlendirebiliriz.

a) Göçebe hayvancılıkla geçimlerini sürdüren köy topluluklarının yaylacılık faaliyetleri,

b) Kökeninde yine göçebe hayvancılık olan ama üretim tekniklerini değiştirerek yerleşik tarıma geçme gibi bir nedenle yaylacılığı ekonomik bir faaliyet olarak değil de eski günlerin hatırlanması açısından yılın belirli bir zamanında yaylaya çıkma-yayla şenlikleri biçiminde sürdürülen yaylacılık faaliyetleri.

Yaylacılık faaliyetleri, ilçemizde önemli yer teşkil etmektedir. Tarıma geçilmiş olması hayvancılık ekonomisini tamamıyla yok etmemiş, hayvancılıkla beraber sürdürüle gelmiştir. Hayvancılık yapan köylü, kışlık ot temini için yaylalardan yararlanmaktadır.

En yüksek rakımdan başlayıp Karadeniz’de sonlanan dereler ve ırmaklar aynı zamanda birer yerleşim ve kültür havzalarıdır. Bu havzalara örnek olarak Aksu Deresi, Harşit Deresi, Gelevera Deresini örnek gösterebiliriz.

Anadolu köyleriyle Karadeniz bölgesindeki köyler arasında yerleşim özellikleri oldukça farklıdır. Bu özellik Giresun’da oldukça göze çarpar. Sahile bakan yamaçlardaki köyler dağınık ve evler arası uzaklık 2 ile 15 dakikadır. Anadolu yapısına benzer özelliği ise arka yamaçlardaki köy yapısında görmek mümkündür. Şebinkarahisar ve Alucra köyleri toplu yerleşim şeklinde yer alır.

Toplumun üzerinde yaşadığı doğal ortam, o toplum insanının kültür yapısını önemli ölçüde etkiler. Dağlık bölgelerde yetişen ve yaşayan insanlar, ortama uyum sağlamak için daha çevik, cesur ve girişken olurlar. Güçlü, sert olan bu doğa koşulları ve iklim tipi onları daha çok çabaya ve çalışmaya iter.

Yörede tarıma elverişli ekilebilen alan çok azdır. Bu nedenle Karadeniz insanı için toprak çok önemlidir. Topraktan azami yararlanmak için oğlan üstü gayret sarf edilir. Yöre insanı için bu mücadele kaçınılmazdır.

Giresun, yaylacılık geleneğinin yaşandığı bölgelerden biridir. Yaylaya çıkma, yılın belli aylarında ve günlerinde geçmişi kesin olarak bilinmeyen, ama zamanı geldiğinde mutlaka yapılması gereken törenlerden biri olmuştur. Örneğin; Espiye Karaovacık yaylası (Otçu Göçü). Her bölgenin bir yaylası ve özellikleri vardır. Anadolu’da görülen yaylacılık geleneği hayvancılıkla birlikte anılır. Bu yüzden hayvancılığın geçim kaynağı olduğu yörelerde hayvancılık geleneği görülmektedir. Yaylada yaşayan insanlarla, kıyı kesiminde yaşayan insanlar arasında yaşam tarzları açısından farklılıklar görülür. Bugün bilinen türküler, oyunlar, oyun havaları ve kıyafetlerin büyük çoğunluğu buralarda yaşayan ve bu geleneği halen sürdüren yöre insanına aittir diyebiliriz. Bazı yaylalar ağaç sınırı içinde yer alırken, birçoğu da çayır ve meralarda ağaçsız yerlerde yer alır. Bunun nedeni coğrafik etmenler ve büyük baş hayvanların beslenme zorunluluklarından kaynaklanmaktadır.

Folklorik açıdan, yaylacılık ve yayla geleneğini incelediğimizde ise bölge yaylalarında yayla; ekonomisinin, mimarisinin, yemeklerinin, el sanatlarının, edebiyatının ve büyük önem taşıyan yayla şenliklerinin ön plana çıktığını görmekteyiz.

Yayla ekonomisi, halk biliminin maddi unsurları arasında yer alır. Hayvansal ürünler ziyadesiyle üretilir (Peynir, tereyağı ve çeşitleri). Bu

ürünlerin yanı sıra yaylalarda insanlar günlük ihtiyaçlarını gidermek için de; süt, kaymak, ayran ve süzme yoğurt gibi ürünler üretirler.

Geçici bir süre oturulduğu için yayla evleri tek odalıdır. Bazen de süt ürünlerinin pişirildiği ve saklandığı “kiler ve sütlük” odası, yatak odası ve aşhanesi bulunan üç bölmeli yayla evlerine rastlanılır. Bu durum yayla mimarisinin özelliklerini gösterir.

Yörede iç ve dış turizmin ve kültürel yapının en önemli unsuru da yayla şenlikleridir. Yayla şenlikleri toplu olarak gösterişli ve törensel birlikteliğin sağlandığı, dayanışmanın vurgulandığı ve uçsuz bucaksız düzlüklerde yılda bir kez yapılan geleneksel eğlencelerdir. Toplu olarak oynanan karşılamalar ve horonlar, söylenen türküler, çalınan davullar-zurnalar, kemençeler bu geleneğin vazgeçilmesi mümkün olmayan olgusudur.

Folklorumuzu; doğal, tarihsel ve kültürel değerler oluşturur. Kültürel değerler içinde folklorik özellikler, ülkelerin farklılıklarını, kendilerine özgü karakterlerini yansıtan önemli birer öğedirler. Bu bağlamda; gelenek ve göreneklerine bağlı olan Giresun ve Espiye insanı, bozulmamış coğrafyası ve kültürüyle folklor için önemli bir kaynaktır.

Yayla Şenlikleri ve Ot Göçü

Ülkemizde, ulusal belirli günlerin dışında bir yöreye, bir ile, bir ilçeye ya da bir köye özgü; oranın yerel bir özelliğiyle, bir ürünüyle, bir geleneğiyle ilgili olarak kutlanan kutsanan, canlandırılan günler, haftalar vardır. Bu türden günler, haftalar kutlanırken şenlikler düzenlenmekte, yerel oyunlar oynanmakta, gelenekler canlandırılmaktadır. Bunların bir bölümü yerel takvimin gereği olarak artık oturmuş, süreklilik kazanmış, her yıl kutlanan ve kutsanan bir nitelik kazanmıştır. Bir bölümüyle son yılların turizm etkinlikleri içinde yer almakta, giderek bir geleneğe dönüştürülmek istenmektedir.

Ot göçü, köylünün hayvanlarını otlatmak maksadıyla yaylalara çıkması demektir. Giresun’da bu amaçla kullanılan belli başlı yaylalar Sıdağı, Panayır, Konakdüzü, Kavraz, Ağaçbaşı, Çakıl, Günlük, Karadoğa, Karaovacık, Kümbet, Kulakkaya, Tamdere, Çağman, Bektaş, Karagöl, Sırganlı vb, yaylalarıdır. Ot göçü’nde yaylaya gönderilen ilk kafiye Mart ayının sonlarına doğru hareket eder. Kış uzun sürerse yaylaya gidişte gecikme olabilir. Bu kafiye; hayvanları otlatılacak çobanlar ve aileler bulunur. Karlar

eriyinceye kadar hayvanlar, alçak bölgelerde otlatılır. Mayıs başlarında obalara geçilir.

Diğer taraftan genç nüfus bağ bahçe düzenlemek, mısır ekimini imece usulü ile gerçekleştirmek ve yabancı otları temizlemek için Temmuz ayı ortalarına kadar köyde kalırlardı. Bilahare bunlar da yaylalara hareket ederlerdi. Genç kızlar ve delikanlılar, yaylaya hareket edilirken düğün ve bayramlarda en temiz ve en yeni elbiselerini giyerlerdi. Yaylaya varıldığında ise obalar teşkil edilirdi. Bu arada yaylalarda büyük oba pazarları kurulurdu. Temmuz'da yaylaya çıkan gruplar bu defa fındık toplamak üzere geri dönerlerdi. Mart sonlarında yaylalara gidenler ise Eylül veya Ekim sonlarına kadar hayvanlarını otlamaya devam ederlerdi.

Espiye'de (Otçu Göçü) Karaovacık Yaylası

İlkbaharda ekilen mısırlar çapalama mevsimi gelince çapalanır. Mısırların dibindeki yabancı otlar ve bazı mısır fideleri seyreltilmek amacıyla sökülür. Mısırların çapalama zamanıyla fındıkların toplanma zamanı arsında 15–20 günlük bir zaman vardır.

Yaylaya çıkacak olan yerli halk, kışlak da denilen mekânlardan konaklar (topluluk, toplu halde yapılan eylem) halinde yaylalara dinlenmeye gelirlerdi. Yaylaya göçü (evi) olan da gelir olmayan da gelirdi. O dönemlerde araba olmadığından iki günde yaylaya gidilirdi. Her köyün, yayla yolu üzerinde bir gün konaklayacakları hanları vardı ve ilk günün akşamı buralarda konaklanırdı. Çok kalabalık durumlarda şayet hava da iyiye dışarıda çimenler üzerinde yatılırdı. Halk burada yer, içer, eğlenir ve ikinci günü yaylaya çıkardı.

O dönemlerdeki yayla yolları şimdiki gibi değil; sarp geçitler, patika yollar, geçit vermeyen orman içleriyle ulaşılması zor bir durumdaydı. Bu yolculukta, yaylaya gidecek olan kişiler yanlarında getirdikleri ve taşımakta zorluk çektikleri eşyaların bir kısmını bırakmak zorunda kalırlardı. Hatta bazı seferlerde çok yağın yağmur nedeniyle oluşan sel engeline takıldıkları da olurdu. Kimi zamanda yanlarında götürdükleri hayvanlar (at, inek gibi) patikalardan yuvarlanıp telef olurdu.

Üçüncü günün sabahında nihayet yaylaya varılırdı. Cuma gününün kutsallığı ve bereketine inanıldığı için o günde toplanılırdı. Bu sebepten dolayı da iki gün öncesi yani Çarşamba günü göç yoluna çıkılırdı.

Her köyün ayrı bir yaylası olmasına karşın, otçu göçü'nün Karaovacık'a gelmesi; farklı insanlarla alış veriş yapılması, tanışılması, birlik beraberliğin sağlanması açısından önemliydi.

Karaovacık yaylası dört bir yanı yüksek ortası düz bir çanak içindedir. Karaovacık; bir buluşma merkeziydi, bir Pazar yeriydi. Tirebolu, Espiye, Yağlıdere ve civar köylerinin otçu göçü burada toplanırdı. Yaylaya dört bir yamaçtan silahları ata yaka inen konaklar; en çok hangi konak silah yakmışsa, en çabuk hangi konak gelmişse Karaovacık'ın ağa konağıdır diye çevrede nam salınırdı. Ayrıca burası bir panayır yeri olduğundan alışverişler yapılırdı. Kazıkbeli, Kürtün, Şebinkarahisar, Harşit, Tirebolu, Espiye'den gelen ürünler burada satılır, değiş tokuş edilirdi.

Otçu göçleri üç Cuma sürerdi. Yani üç hafta her Cuma bu mekâna gelinirdi. Bu da yirmi güne denkti. Sahilden gelen köylüler fındık'a, Şebinkarahisar, Kürtün köylüleri ise, ekine giderlerdi.

Bugüne bakıldığında Cumhuriyet'ten bu yana teknolojik değişiklikler ve ekonomik şartların gelişmesi, bu yaylalara gidişi gelişi daha kolay hale getiriyor. Üç günlük zorlu yolculuklar artık arabalarla iki saatte aşıyor. Şekil değişse de burası için değişmeyen tek bir şey var; O da halkın aynı coşku ve aynı heyecanla bu geleneği sürdürmesi.

Karaovacık yaylasının tarihinin ne kadar eskiye ait olduğunu belirten ve eski yazıyı da (Osmanlıca) tercüme ettiğini söyleyen emekli Orman Muhafaza Memuru Ahmet KOÇ (63) şöyle diyor:

– “Benim elime üç tane hüccet (doküman, evrak) geçti. Bu hüccetler üçyüzseksen yıl öncesinden; kadı tarafından ferman şeklinde yazılmış, Trabzon vilayetinin Kürtün kazasında, Karaovacık mevkiinde iki köy arasında yer hususunda dava oluyor. Ve Kadı geliyor bu Karaovacık yaylasında dava kuruluyor ve haklı haksız ortaya çıkıyor”.

Bu belgelerden anladığımız kadarıyla yaklaşık dört yüz yıllık bir geçmişe sahip bu yaylalarda sosyal yaşam devam ede gelmiştir. Karadeniz'de yaşam

süren Rumlar, bulundukları dönemde yaylayı da kullanıyorlarmış. Şimdiki panayır yerinin Doğuya bakan sırtlarında yaylacılık yapıyorlarmış. Rumlar gittikten sonra, o dönemin yayla ağası denilen Kaayoğ (Kâhyaoğlu) tarafından bugünkü yerine, yani panayır alanının olduğu yere getirilmiştir.

“Yaşlılar, Otçu’nun eski görkemini kaybettiğini, şu an gördüklerimizin eskisinin sadece küçük bir kopyası olduğunu söylerler”. O eski Otçu göçlerini yaşamayanlar bugünkü yapılanları bir şey sanıyorlar. Gerçekte Otçu neredeyse bütün özelliklerini kaybedecek kadar değişmiştir. Biraz dikkat edilince, Otçu’daki bu değişiklikte, birçok faktörün yanında arabanın en önemli değiştirici unsur olduğunu görürüz. Atı olanlar atla, olmayanlar yaya olarak yaylaya gitmek zorundaydılar. Arabanın getirdiği rahatlık, Otçu’nun, bir kaç gün süren ve eğlenceli olduğu kadar yorucu da olan yolculuk kısmını kaldırmış, geriye sadece yaylada buluşma ve eğlence kısmını bırakmıştır.

Günü birlik gelen halk burada yer içer ve oynardı. Oyun olarak ekseri horon oynanırdı. Sallama horonu ve sık horonu. Halkalar kurularak oynanan bu oyunlar, kemençe eşliğinde, nadiren de davul zurnayla oynanırdı. Oyunu kadınlar ayrı, erkekler ayrı oynardı, karşılama oyunu da oynanırdı. Figür zenginliği Giresun’daki kadar geniş değildi. Ve kadın erkek bu oyunu da ayrı oynardı. Silahların da bol bol atıldığı bu yaylalar; kaza kurşunuyla hayatını kaybeden birçok kişinin anılarını bağrında saklar.

Görüldüğü üzere Karaovacık, yaşamın ayrılmaz bir parçası, yaşam tarzı ve yöre halkının olmazsa olmazıdır. Espiye ve çevresinde bu halk olduğu müddetçe Karaovacık ve otçu göçü hep olacaktır.

Yörede Yaylaya Çıkış Hazırlıkları

Yaylaya çıkış hazırlıkları bahar ortalarında başlar. Yayla evinin eksiklikleri giderilir. Aylardır ahırda kalan büyükbaş hayvanların güçsüzleşen kaslarını harekete geçirmek için hayvanlar yakın çevrede dolaştırılır, bir ölçüde de olsa uzun yayla yollarına alıştırılır. Yayla yollarının durumu ve yayladaki hava koşulları, karın kalkıp kalkmadığı incelenir ve her şey normal görülüyorsa yaylaya göç için gün tespit edilir. Bu tespit edilen gün cami ve kahvehaneden herkese duyurulur. Köyde çok önemli bir olay olmadığı sürece

bu tarih ertelenmez. Ancak hava şartlarındaki ani değişiklik veya bir ölüm olayı bu tarihin ertelenmesine neden olabilir.

Yaylaya çıkış bir şenlik havasıdır. Sabahın ilk ışıklarıyla köy, insan sesleri ve çan “kelek (büyük çan)” sesleriyle çınlar. Hayvanlar süslenir, bakımları yapılır ve kalabalık insan grupları, yüzlerce hayvan, gün ağarmaya yakın yola çıkarlar. Yanlarına sadece zorunlu eşyaları alırlar. Ev için alınan eşyalar at veya katırlara yüklenir. Şimdilerde bu işleri motorlu araçlar yapmaktadır.

Yaylaya Çıkış

Bir bölgenin yayla niteliğinde olması için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Yaylalar orman sınırının üzerinde bulunan yüksekliği ve fiziki yapısı tarım yapılmasına uygun olmayan ancak, bitki örtüsü açısından (çayır, hayvan yemi olabilecek bitkiler) zengin geniş alanlardır. Bu alanlarda her köyün sınırı bellidir.

Yaylaya çıkış tarihleri gün olarak köyden köye değişse de çok yüksek olmayan yaylalar için Mayıs ayının ortalarından başlayarak Haziran ayının ortalarına kadar sürer. Daha yüksek yaylalar için ise çıkış tarihleri hava şartlarına göre Temmuz ayı ortalarına kadar uzayabilir.

Yaylacılık, hayvancılığın temel fonksiyonlarından. Yaylanın otlarından yararlanılması amaçlanır. Kış boyunca ahırda beslenen hayvanlar, yazın yayladan toplanmış ot stoklarını ve yakın çevredeki otları bitirdiğinde yayla mevsimi de gelmiş demektir.

Mayıs ve Haziran aylarında köylüler gruplar halinde daha önceden belirlenen günde yaylaya gitmek üzere, bir hafta öncesinden hazırlıklara başlardı. Göç gününün akşamında gerekli olan eşyalar hazırlanır ve denkler tutulurdu. Hazırlanan malzemeler hayvanlara yüklenerek göç başlardı.

Yol boyunca konaklanacak mekânlara ‘düşün’ adı verilirdi. Köyde kalanlar, köy sınırına kadar göçü yolcu ederlerdi. Akşam olunca uygun yerlerde düşün edilirdi. Önce çadırlar kurulur ve ateş yakılırdı. Kazıklar çakılır ve hayvanlar bu kazıklara bağlanırdı. Her aile geceyi kendi çadırında geçirirdi. Sabah gün ağarırken yola devam edilirdi.

Karadeniz kültüründe yani kültürümüzde “yayla” adı köklü bir yere sahiptir. Yayla göçleri yavaş yavaş anlamını yitirerek unutulma noktasında. Bu nedenle, yayla göçleri zamanımızda az yaşanır oldu. Geçmişte mezere, oba gibi isimlerle adlandırılan yöresel isimler de unutulmaya başlandı. Espiye genelinde pek çok köyümüz insanları yazın yaylaya, kışın ise köye dönerlerdi. Bunun için yayla kelimesinin türkülerimizde, destanlarımızda büyük yeri vardır.

Ülkemizde yaylaların her türlü araştırması tam olarak yapılmamıştır. Hâlbuki yaylacılık ülkemizin coğrafi bölgeleri hatta illerine göre kendine has kuralları, coğrafi özellikleri, yaylaları konu alan bestelenmiş onlarca şarkısı, derlenmiş onlarca türküsü ve terminolojisi ile maddi ve manevi kültür birikimidir.

Sonuç

Doğu Karadeniz Bölgesindeki yaylalar, halkın yaz aylarında hayvanlarını otlatmak, yaşlıları ve çocukları sıcaktan korumak için gittikleri yerler olmaktan çıkmış, çeşitli nedenlerle gurbette yaşayan bölge insanının tatil için yaylalara olan ilgisini artırmış, yaz aylarında yapılan yayla şenliklerinin, etkisiyle doğal güzellikleriyle, halkının kültürüyle dikkat çeken turistik destinasyonlar (hedef, varış yeri) haline gelmiştir.

Yaylalar son yıllara kadar rekreasyonel (eğlenceye yönelik faaliyetler) ve turizm amaçlı kullanımdan çok o yörede yaşayan halkın ekonomik amaçlı kullanımına sahne olmuştur. Doğu Karadeniz Bölgesi’nde ve genellikle Espiye yaylalarında bu olgu geçerliliğini halen sürdürmektedir.

Yaylalar; üzerinde barındırdığı çok çeşitli otsu ve odunsu bitki varlığıyla, tarih boyunca oluşmuş kendine özgü malzemesiyle ve mimarisiyle, kaynak suları ve sessizliği ile günümüze kadar önemini korumuştur. Bu yüzdendir ki; Doğu Karadeniz yaylaları ve özellikle Espiye yaylaları çok çeşitli flora ve faunaları (hayvan varlığı) ile insan sağlığını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Giresun ve Espiye insanı kültürüne; rekreasyonel ve destinasyonel yönde sahip çıktıkça otantik anlamda folklorunu daha iyi yaşayabilecektir.

Geçmişten günümüze kadar gelen ve kullanılmadıkça kaybolmaya yüz tutan yöresel kelimeler gibi, yaylacılık ve yayla göçleri de unutulmaya

başlandığı görülmektedir. Fakat türkülerimiz ve destanlarımız da yayla kelimesi halen devamlılık arz eder. Anadolu köyleriyle Karadeniz bölgesindeki köyler arasında yerleşim özellikleri coğrafi ve sosyolojik yönden farklılık görülmüştür. Espiye ilçesinin birçok köyünde az da olsa insanlar yazın, yaylaya kışın ise köye döndüğü; Ot Göçü ve yaylacılık yaptığı görülmüştür.

Kaynakça

- Bilir, Ali, “Görelle Yöresi Yayla Hayatı”, *Görelle Kültür-Sanat Sempozyumu (20 Aralık 2003)*, İstanbul 2005, s. 61-69.
- Çelik, Ali, *Trabzon Şalpaazarı Çepni Kültürü*, Trabzon 1999.
- Göl, Metin, *Trabzon Halk Kültürü Araştırmaları*, Trabzon, ts.
- Gülay, Abdullah, *Ağasar Çepni Kültürü*, Trabzon 2001.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, I, Ankara 1991.
- Örnek, Sedat Veysi: *Türk Halk Bilimi*, Ankara 2001.
- Sarısaman, Sadık: *Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1930) Giresun*, Giresun 1999.
- Tirebolulu Alparslan, “Ot Göçü”, *Türk Yurdu*, sayı: 96 (1915), s. 122-126.
- Trabzon Halk Kültürü Araştırmaları*, (yay. Trabzon Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü), Trabzon 2004.
- Türkiye Belirli Günler Takvimi Name* (yay. Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları) Ankara 1973.
- Yüksel, Ayhan, “Yayla Şenliği”, *Espiye Gündemi*, nr. 5 (Haziran 1996), s. 5.

Sözlü Kaynak

- Koç, Ahmet: *Karaovacık Yaylası Şenlik Alanı* (Temmuz 2004).

Espiye'deki Osmanlı Mezar Taşları

*Gazanfer İLTAR**

Yöresel tarih araştırmalarında, arşiv belgeleri ve kitabeler başvurulması gereken en önemli iki kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih araştırması, birbirinin tamamlayıcısı durumunda olan bu kaynaklara dayandığı takdirde bilimsel nitelik taşıyabilir. Çünkü belgeye dayalı bilgi, tarih biliminin özü durumundadır. Bu açıdan bakınca, halkın duygu ve düşüncesinin, sanat zevkinin, estetik anlayışının yansıması olan mezar taşları, önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu taşlar, içerikleriyle tarih, sanat tarihi, edebiyat, sosyoloji gibi bilim dallarının ilgi alanlarına girmektedir. Giresun genelinde yaptığımız mezar taşı araştırmaları sonucunda Espiye İlçesinde karşılaştığımız birkaç mezar taşı ile ilgili bilgi, bu yazımızın konusu olmuştur. Bu araştırma, ilçe tarihiyle ilgili yapılacak olan çalışmalara kitabe yönüyle az da olsa destek olabilecek niteliktedir. Buradaki asıl amacımız ise çok az sayıda olan bu taşların belgelenmesidir.

Espiye İlçesinde yaptığımız araştırmalar sonucunda, çeşitli köylerde çok eski zamanlara ait olması gereken mezarlıklara rastlanılmıştır. Ancak bu mezarlıklarda kitabesi olan mezar taşlarının bulunmaması nedeniyle elde edilen bilgiler söylenceden ileriye gitmemiştir. Bahse konu mezarlıklarda karşılaştığımız mezarlar, taş çerçeveli olup, baş ve ayakuçlarına yazı bulunmayan düz taşlar dikilmiştir. Kitabesi bulunan mezar taşlarına ise sadece Hacı Mahmutlu ve Hacıköy Köylerindeki mezarlıklarda rastladık. Hacı Mahmutlu Köyünde bir örnekte, Hacıköy Mezarlığında ise beş örnekte, Osmanlıca kitabesi olan mezar taşı vardır.

Espiye ilçesine bağlı Hacı Mahmutlu Köyü mezarlığında 1170 tarihli El-Hac Mahmud'a ait bir mezar taşı vardır. Mermerden yapılan dikdörtgen kesitli ve düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının boyu 140 cm, eni mevcut hali ile 20

* Okt., Giresun Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.

cm, kalınlığı 7 – 13 cm’dir. Baklava dilimli yuvarlak başlıklı, çapraz eğimde dilimli sarık şeklindeki başlığının çevresi 83, yüksekliği 20-32 cm’dir. Bu başlığın bir benzeri Görele Çavuşlu beldesi mezarlığında bulunan 1765–66 tarihinde vefat eden Görele Mutasarrıflığında bulunan Kuğu-oğlu İbrahim’e ait mezar taşında da görülmektedir.

Yine Trabzon mezarlıklarında çok sayıda bu tipte başlığa rastlanılmaktadır. Mezar taşının gövdesinde sülüs hatlı altı satır yazı vardır. Satırlar dikdörtgen çerçeveler halinde düzenlenmiştir. Yazı, taşın kenarlarının tahrip olması nedeniyle tam olarak okunamamaktadır. Okunabilen kısımlara göre ilk üç satır ölüm sebebinin anlatıldığı bir manzum görünümündedir. Dördüncü satırdaki El-Hac Mahmud ve beşinci satırdaki 1170 tarihi ise rahatlıkla okunabilmektedir.

Bu mezar taşı ile ilgili halk arasında çeşitli rivayetler anlatılmaktadır. Köy halkına göre Hacı Mahmud isimli şahıs, köyün kurucusu olup, köy ismini bu şahıstan almıştır. Değirmenağzı mevkii ile Armelit arasında kalan arazinin tamamı bu şahsa aittir. Ayrıca, şimdiki mezarlığın yanında bulunan düzlükte bir de konağı vardır. Hacı Mahmud, köyün aşağısında bulunan Yağlıdere deresi civarında atının üzerindeyken vurulmuştur. Daha sonra atı koşarak köye gelmiş. Konağın önünde ilginç sesler çıkarmıştır. Hacı Mahmud’un ailesi evde yoktur. Komşuları atın halinden kötü bir şey olduğunu anlayıp atı takip eder. Yağlıdere’nin yakınlarına gelince Hacı Mahmud’un cesedi ile karşılaşır. At, Hacı Mahmud’un komşularını cesede yaklaştırmaz. Sonra ailesine haber verilir. Ailesi olay yerine gelince at cesedi bırakır. Sonrasında Hacı Mahmud şimdiki mezarına defnedilir.

Mezar taşının baklava dilimli yuvarlak başlıklı, çapraz eğimde dilimli sarık şeklindeki başlığı bundan 70 – 80 sene öncesinde köyün çocukları tarafından kırılmıştır. Kırılan bu başlık, bir akşamüstü çocuklar tarafından mezarın yakınındaki sarp araziden aşağıya yuvarlanmıştır. Sabah gelmişler ki başlık yine mezar taşının üzerinde durmaktadır. Çocuklar aynı hareketi birkaç akşam yine tekrarlamışlar ve sabah kalktıklarında başlığın yerinde olduğunu görmüşlerdir.

Bu söylentilerin gerçek olup olmadığını denemek isteyen Hasan Özer isimli köylü, mezar taşının başlığını alarak ahıra getirmiş ve üzerini sepet ile kapatıp, ağaç vs. ağırlıklarla bastırmış ve kapıyı kilitlemiştir. Sabah kalkıp ahıra geldiğinde kapının açık olduğunu ve ahırdaki bütün koyunların kurt tarafından kırıldığını görmüştür. Bunun üzerine hemen mezara koşmuş ve mezar taşının başlığının yerinde olduğunu görmüştür. Daha sonraki yıllarda bu tılsımın bozulduğu köylüler tarafından ifade edilmektedir.

Günümüzde mezar taşı oldukça tahrip olmuş durumdadır. Kırık olan başlığı ise boyun kısmından çimento harcı ile gövdeye tutturulmuş durumdadır. Ancak başlık, yanlışlıkla yan cepheye bakar vaziyette tutturulmuştur.

Osmanlı dönemine ait mezar taşı bulunan bir diğer mezarlık ise Hacıköy Mezarlığıdır. Mezarlıkta kitabesi bulunan beş mezar taşı vardır. Bunun dışında form ve teknik açısından değerlendirdiğimizde aynı dönemde yapılmış olan ancak kitabe kısmı boş bırakılan bir mezar taşı daha vardır. Bunların hepsi dikdörtgen kesitli ve düşey dikdörtgen gövdeli erkek baş taşı olup, bir tanesi 19. yüzyılın ilk yarısına, iki tanesi 19. yüzyılın ikinci yarısına aittir. Bir tanesinin ise kitabesi yoktur. İki örneğin kitabesi ise okunamamıştır.

Köy sakinleri, burada Osmanlı dönemine ait birkaç mezar taşının daha olduğunu, ancak bir kısmının mezarlık duvarı inşasında kullanıldığını ifade etmektedirler. Mezarlık, günümüzde kullanılır durumda olup, yeni gömüler mevcuttur.

Mezarlıktaki ilk örnek 1830-1 tarihli Yırtakzâde El-hac Hüseyin Ağa'ya ait olan mezar taşıdır. Mermerden yapılan dikdörtgen kesitli ve düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının boyu 108 cm, eni 25 cm, kalınlığı 12 cm'dir. Kısa başlıklı şeritli sarık şeklindeki başlığının çevresi 80, yüksekliği 20 cm'dir. Mezar taşının gövdesinde sülüs hatlı sekiz satır yazı vardır. Satırlar dikdörtgen çerçeveler halinde düzenlenmiş olup en üstteki "Hüve'l - Bâki" ve en alttaki tarih ibaresi oval kartuşlar şeklinde işlenmiştir. İstanbul üslubundaki mezar taşının kitabesi şöyledir:

Hüve'l- Bâki

Beni kıl mağfired ey rabb-i Yezdan

Bi-hakk-ı arş a'zam nur-ı Kuran

*Gelüb kabrim ziyaret eden ihvan
Edeler ruhuma bir fatiha ihsan
... tak Zade Merhum El-hac
Hüseyin Ağanın ruhuna Fatiha
Sene 1246*

İkinci mezar taşı 1857–58 tarihli olup Beyzâde Mustafa'ya aittir. Taş malzeme ile sarıklı, dikdörtgen kesitli ve düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının boyu 68 cm, eni 25 – 27 cm, kalınlığı 9 - 11 cm'dir. Kısa başlıklı şeritli sarık şeklindeki başlığının çevresi 76, yüksekliği 18 cm'dir. Yöresel özellikler gösteren taşın gövdesine yatay dikdörtgen şeklinde iki çerçeve yerleştirilmiş, nesih yazı ile birincisinin içine Beyzâde Mustafa, ikincisinin içine 1274 yazılmıştır.

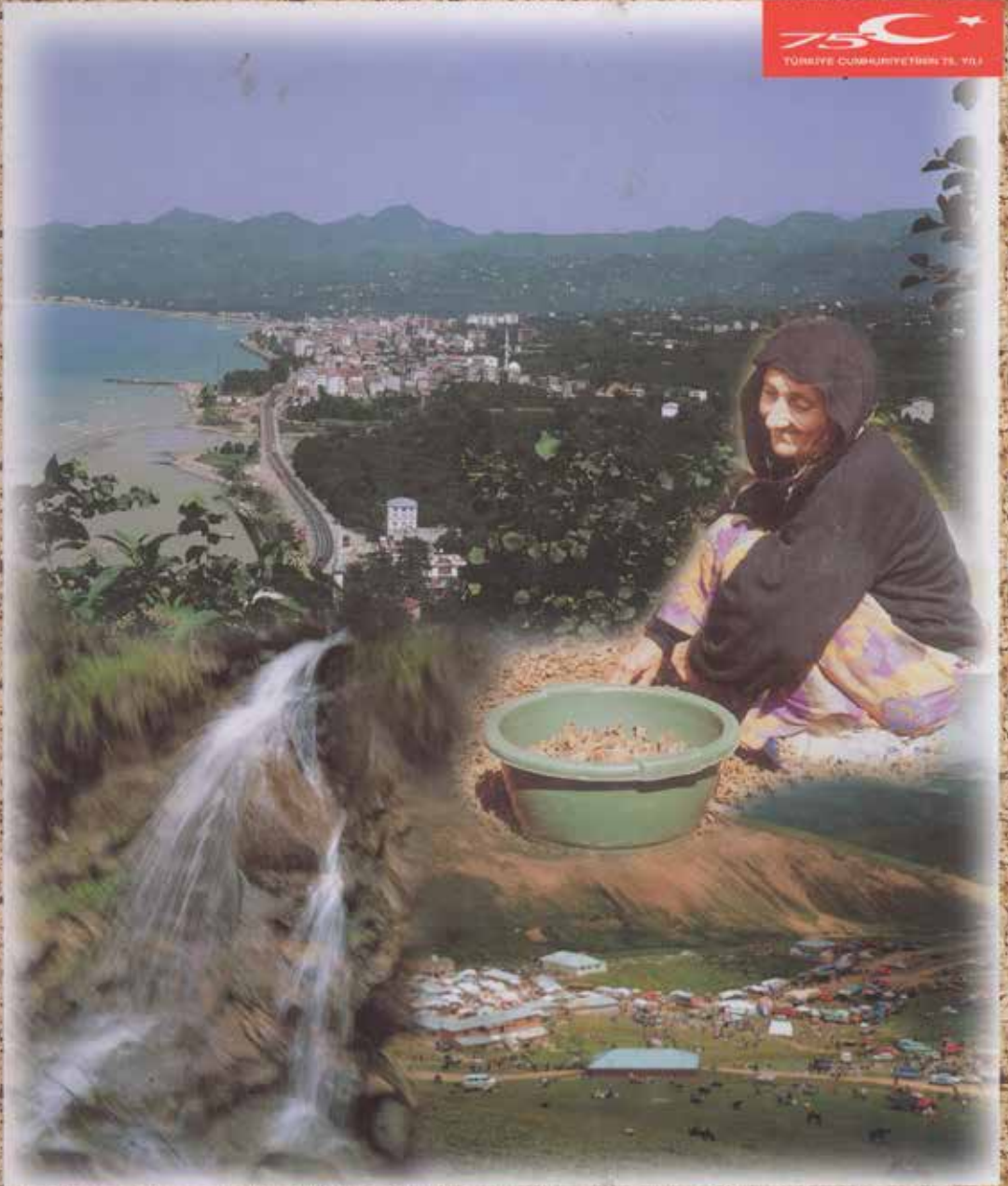
1860–61 tarihli üçüncü mezar taşında isim belirtilmemiştir. Taş malzeme ile sarıklı, dikdörtgen kesitli ve düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının boyu 90 cm, eni 25 – 27 cm, kalınlığı 9 – 11 cm'dir. Kısa başlıklı şeritli sarık şeklindeki başlığının çevresi 76, yüksekliği 20 cm'dir. Yöresel özellikler gösteren taşın gövdesine yatay dikdörtgen şeklinde bir çerçeve yerleştirilmiş, içine nesih yazı ile sadece “sene 1277” ibaresi yazılmıştır. Çerçevenin üzerinden başlığa doğru üçgen biçimli bir çıkıntı vardır

Dördüncü mezar taşının üzerinde nesih hatlı iki satırlık bir yazı olmasına karşın okunamamaktadır. Beşinci mezar taşında herhangi bir yazı yoktur. Altıncı mezar taşında ise sadece Mustafa kelimesi okunabilmektedir.

Görüldüğü üzere Eşiye'de Osmanlı dönemine ait mezar taşı sayısı oldukça azdır. Burada kitabesi olan mezar taşları sadece iki mezarlıkta mevcuttur. Bu mezar taşlarından Hacı Mahmutlu Köyü'ndeki Hacı Mahmud'a ve Hacıköy Köyü'ndeki Yırtakzâde Hacı Hüseyin Ağa'ya ait mezar taşları İstanbul üslubundaki örnekler olup, benzerlerine Türkiye'nin birçok yerindeki mezarlıklarda rastlanmaktadır. Diğer örnekler ise yöresel malzeme ile yöre ustaları tarafından yapılmış basit işçilik örnekleridir. Bu örneklerin benzerleri, Eşiye'ye komşu birkaç mezarlıkta daha görülmektedir. Bulundukları yerlerin bir çeşit tapu kaydı olan bu mezar taşlarının korunması temennimizdir.

Kültür, Sanat, Tarih, Turistik Yerleri ve Ekonomik Potansiyeli

ESPiYE-99

EKREM ÇALIK

Kaymakam

ÖNSÖZ

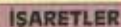
Karadeniz'in en şirin ilçelerinden biri olan Espiye'nin sahip olduğu harikulade güzel-liklerinin yeterince tanınmadığı düşüncesiyle ilçemizi tanıtmak üzere bu kitap hazırlanmıştır.

Bu kitap; bir ucu yeşilin her tonunun denizin mavisiyle buluştuğu, bir ucu yaylalara uzanan, geleceğin dağ ve yayla turizminde önemli bir yer tutarak gelişme ve büyüme potansiyeli içinde bulunan ilçemizin tanıtımı için ilk adımdır. Yaylalarımız gelecekte her türlü doğa sporunun yapılabileceği birer turizm merkezi olacaktır. Deniz kenarındaki sıfır rakamından 3000 m.'ye varan yaylalara uzanırken el değmemiş doğal güzelliklerle iç içe olmak mümkündür.

Cumhuriyetin 75. yılı etkinliklerinden olmak üzere planladığımız bu kitabı finansman zorlukları nedeniyle 1999 yılında basıyoruz. Kitabın hazırlanmasında yoğun emek sarfeden İlçe Tarım Müdürü Dursun KILIÇ, Sağlık Grup Başkanı Dr. Ahmet KILIÇ, Halk Eğitim Merkezi Müdürü Mehmet KARAMAN, İmam Hatip Lisesi Müdür Yardımcısı Muhammet KURU-OĞLU'na ve diğer emeği geçenlere başarılı ve gayretli çalışmalarından dolayı teşekkür eder, kitabın ilçemize hayırlı olmasını dilerim.

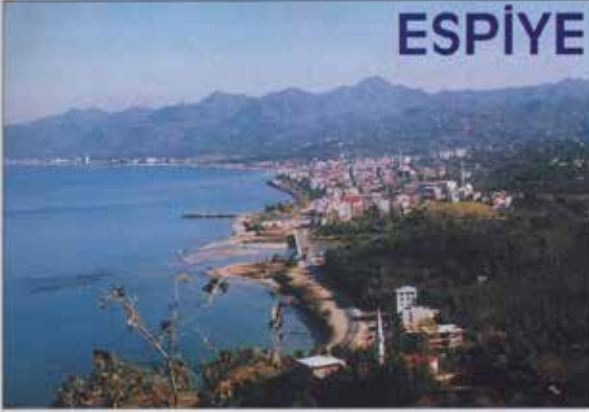
Ekrem ÇALIK
Espiye Kaymakamı

KARADENİZ

- Bu Haritanın Telif Hakkı: **Gebze Hizmet Ajansı** Aittir. İzinsiz Kullanılamaz.
Grafik: Özlem Sarıcaoyulu Tasarım: İsmail Kahraman - Yuhus Kahraman

ESPIYE İLÇESİNİN TARİHİ

Eski çağlarda Espiye adı bölgede yaşayan halk tarafından bilinmiyordu. Daha doğrusu, yağlıdere suyu Gelevare deresi arasındaki geniş düzlüğün adı henüz konulmamıştı. Bu yöreye ad verilmesi, Müslüman Türklerin gelmesi ile birlikte olacaktı. O günlerde (M.Ö.656) Espiye düzlüğünün hemen yanı başında yükselen Andoz Kalesi vardı. Andoz Kalesi, Tirebolu merkez kalesi vardı. (TRİ-POLİS=ÜÇ ŞEHİR) adına temel teşkil ettiği tarihçilerce söylenir.

Antik çağlarda Tirebolu'yu kuran halkın Miletoslu'lar olduğu dolayısıyla Espiye arazisine bu halkın hakim olduğu belirtilmektedir. Tirebolu'yu Milestoslu'ların kurduğunu, M.S.1. yüzyılda Pilius'un yazdığı "Natural History" adlı eserden anlıyoruz. Yine aynı eserden Milatolu'ların Karadeniz'de 90 kadar şehir kurdukları yazılmaktadır. Atina'lı Kesnephon (M.Ö.430-355) "Anabasis" adlı eserinden, M.Ö.401'de Doğu Karadeniz Bölgesinde Kolh'ların, Driller'in, Halib'lerin, Tibaren'lerin, Drille'in Kıpçak Türklerin ataları olan Kimmerler'in bir boyu olduğunu belirtmektedir. Hatta Tirebolu adının "Dırıbolu" biçiminde burdan geldiğini iddia etmektedir. O günlerde Tirebolu'ya bağlı olan Espiye'nin eski sakinlerinden birinin de Driller olabileceğini bu açıklamalar ışığında söyleyebiliriz.

Espiye daha sonraları, Pontus Krallığı, Roma ve bizans hakimiyeti altında kalmıştır.

Tarihi Andoz Kalesi (İç Görünümü)

1204 yılında Haçlı Ordularının İstanbul'u işgal etmeleri ile İstanbul'dan kaçan Aleksios'un Trabzon'a gelerek burada Trabzon Rum İmparatorluğunu kurması üzerine bu devletin sınırları içinde yer almıştır. Espiye'nin Türk yurdu olması Oğuz türkleri'nin bir kolu olan Çepniler'in bölgeye gelmesiyle başlar. Oğuz Han'ın üç oğlundan biri olan Çepniler XII ve XIV Kürtün bölgesine gelmesiyle Karadeniz kıyıları Türkleşmeye başlamıştır. Çepniler'e, Ordu, Mesudiye bölgesinde hacı Emirliği Beyliğini kurmuşlardır.

Onbinden fazla atlı orduya sahip olan Emirli beyliği, Doğu Karadeniz bölgesinde hakim olan Trabzon Rum İmparatorluğuna pek çok akınlar düzenleyerek İmparatorluğa sıkıntılı günler yaşattılar. O tarihte tüm karadeniz sahillerine Rum'lar hakim, dağlık kesime de Türkler hakim idiler. Bir müddet sonra Hacı Emirli Beyliği'nin başına Hacı Emir Beyin oğlu Süleyman bey geçti.

Süleyman Bey, ilk iş olarak uzun süredir zaptetmeyi düşündüğü Giresun'a 397 yılında bir sefer düzenledi. Zorlu mücadeleden sonra Giresun şehrini zaptetti. Bu sebeple ona Giresun Fatihî ünvanı verildi. Ancak Giresun'un zaptı ile Espiye Türklerin eline geçmemişti. Trabzon Rum devletinin sınırları buradan başlıyordu. Giresun'un fethi ile, Keşap, dereli ve Giresun Merkez Türk hakimiyetine girmişti. Aradan geçen 64 yıl sonra Trabzon Rum İmparatorluğuna son verecekti. Bu zaferle birlikte Espiye ve tüm Karadeniz ebedi Türk yurdu oldu. Osmanlı hakimiyetinin ve Karadeniz'de o güne kadar var olan Rum hakimiyetinin devamında Çepniler çok büyük rol oynamışlardır. Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon Rum İmparatorluğu'na son vermek üzere düzenlediği sefere çok önceden bölgeye yerleştikleri ve bildikleri için yardım ettiler. Bu sebeptir ki, Osmanlı'lar

Andoz Kalesinin Genel Görünümü

Çepniler'i pek çok vergiden muaf tutmuşlardır. Espiye, adına ilk defa "Espiye'lü" şeklinde Osmanlı tahrir defterlerinde rastlıyoruz. 1515 tarihli defterde "Çepni eli" olarak belirtilen Espiye, "Eşter(2) oğlu Mustafa bey Zeameti" olarak kayıt edilmiştir. Bu nedenle Espiye adının menşei buradan arıyoruz. Espiye Kelimesi, farsça "Esb" kelimesinden türemiş-

tir. Hayat büyük Türkçe sözlükte "Esb" kelimesi, "At, Beygir" anlamına gelmektedir. Bu kelimeye eklenen "i-yelü" eki, iki anlamda ifadelendirilebilir. Birincisi "Atlık atların bol olduğu yer" anlamında müteala edilebilir. İkincisi de "Yelü" sözcüğünün "yalu-yalı" biçiminde ses ve şekil değiştirmesinden yola çıkılarak "yalı atı" şeklinde olabileceğidir. Her iki durumda da Espiye Kelimesi Türkler'in tanımlamasıdır. Çünkü, Türk töresinde "at, avrat silah" kutsallık derecesinde önemli kavramlardır. Eski Türkler, at üstünde uyur ve at üstünde yer içerdi. Bu durumda Espiye, ister "yalı atı" ister se "atlık" anlamına gelsin, Türklerce çok kıymetli bir isimle anılmıştır. 1515 tarihli kayıtlardan anladığımıza göre o günlerde "Espiye'lü'nün 16 haneden, Andoz'un ise 6 haneden oluştuğunu anlıyoruz. Bunun anlamı Espiye o günkü nüfusunun yaklaşık 80-90 kişi olduğudur. Bu durum gösteriyorki Espiye, 480-500 yıllık bir toplu yerleşim yeridir.

Andoz kalesi ise, Espiye'ye göre bu kalede halk yaşamıyordu. Hocanın verdiği bilgiye göre, Andoz Kalesinin uzunluğu 90 adım, genişliği ise 20 adımdır. Böyle bir kalede elbetteki halk yaşamaz. Olsa olsa denizi ve yolları gözetleme yeri olabilir.

Espiye gerek Osmanlılar, gerekse Pontus ve Trabzon Rum İmparatorluğu dönemlerinde idari bakımından il olarak Trabzon'a ilçe olarak da Tirebolu'ya bağlı kalmıştır. XVI. yüzyılda bölgenin idari yapısı nahiyelere ayrılmıştı. Çepni bölgesinde 7 nahiye kurulmuştu. Bunlar Yağlıdere, Bayramoğlu, Karaburun, Üreğir, Eskiyoğlu, Alahnas ve Kürtün nahiyeleri idi. O dönemde Espiye, Cibril, Andoz, Adabük ve Akköy, Yağlıdere nahiyesi içinde, dikmen, Keçiköy, Oğulca (Avluca), Kozköy, Tağnalcuk (Taflancık), Manastır-ı, İslam, Çepniköy ve kurugeriş köyleri de Bayramoğlu nahiyesi içinde yer almıştır.

Tarihi Taş Köprü

Tarihi bakımından en az Espiye kadar eski olan bu köyler, bu günü hala aynı adlarla anılmaktadır. Burada dikkatinizi çeken bir hususu belirtmekte yarar vardır. O da Espiye'nin o tarihler de bir köy olduğudur. Espiye 1957 yılında ilçe olmuştur. 1. Dünya savaşı sırasında tüm Anadolu gibi sıkıntılı günler geçiren Espiye Rus'ların Harşit Çay'ına gelmesiyle düşmana karşı Osman Ağa komutasında gönüllüleri ile katılmıştır. Birinci Dünya savaşı sonrası devam eden kurtuluş savaşında da bir taraftan askerlik şubesi kanalı ile diğer taraftan Osman Ağa'nın Giresun'da kurduğu gönüllü birlikler vasıtasıyla katılmıştır. Öte yandan aynı zamanda Espiye'li olan o günlerin Giresun askerlik Şubesi Reisi binbaşı Hüseyin Avni Alpaslan'ın gönüllü birliklerine yazılmıştır.

Bugün Espiye'ye bağlı kurugeriş Köyünde doğan Hüseyin Avni Alpaslan, 1. dünya Savaşına Şarkta katılmıştı. Aynı zamanda bir fikir adamı da olan Binbaşı Hüseyin Alpaslan, Türk yurdu Dergisinde Milliyetçi yazılar yazmış "Otçu göçü" ve çepni boyunu inceleyen makalalar kaleme almıştır. Giresun'da kurulan iki gönüllü alaydan 42. Piyade alayının teşekkülünü sağlamış. Sakarya-Dumlupınar savaşlarına çağrılarak cepheye gitmiş 30 Ağustos 1921 günü Mangaltepe sırtlarında şehit olmuştur. Espiye, Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1947 yılında Tirebolu'dan ayrılarak ilçe olmuştur. Yakın tarih içinde 1947 yılına kadar pirinç ekilen Espiye'de bu tarihten sonra sıtma hastalığının artması ile pirinç hükümet tarafından kaldırılmıştır.

Espiye İlçesinin yüzölçümü 230 Km.karedir.Karadeniz sahiline 7 Km'lik kıyısı bulunmaktadır.Doğusunda Tirebolu ve Güce, Batısında Keşap-Yağlıdere, Kuzeyinde Karadeniz, Güneyinde Şebinkarahisar ve Alucra İlçeleriyle çevrilidir. İlçe merkezinin batısında Yağlıdere Deresi, doğusunda Gelevare deresi denize dökülmekte olup, bu dereler doğudan ve batıdan ilçemizin sınırlarını oluşturmaktadır.

Doğu Karadeniz bölgesinin genel arazi yapısına uygun taşıyan ilçenin sahilden 5-10 Km. iç kısımlarında rakım 500 m'nin üzerine çıkmaktadır. En yüksek nokta Zuhur Tepe (Akıl baba) 2528 m, en alçak nokta (0) m deniz seviyesidir. Arazi genel olarak derin vadilerle yarılmış çok engebeli bir yapı arz etmektedir.

Arazi genellikle dağlık olup çok yüksek dağlık kesimlerde olsa (Karaovacık vadisi) yüksek düzlükler bulunmaktadır. Belli başlı yükseklikler (Akıl baba 2528 m), (Çakıl Dağı 2476 m), (Sırataş tepe 2211 m), (Olucak Tepe 1500 m). Espiye İlçesi karadeniz iklim kuşağı içerisinde yer alması dolayısıyla ılıman bir iklim kuşağında yer almaktadır. Her mevsim bol yağışlıdır. Bu nedenle ilçe toprakları bitki örtüsü yönünden zengindir. Ormanlar ilçemizde geniş yer kaplamaktadır. İlçe de 17464 hektar orman alanı mevcut olup, belli başlı ağaç türleri kestane, kızılgağaç, kayın, köknar, sarıçam ve ladindir.

Küçük Orta ve büyük ölçekli imalat sanayi kuruluşları üretim kapasiteleri çalıştırdıkları personel sayısı ürünleri (var ise) ihracat kapasiteleri.

İlçemizde bulunan Karadere tarım Ürünleri Gıda Sanayi ve Ticaret limited Şirketinin 75 işçisi bulunmakta ve günlük 50 ton kabuklu fındığı kırıp iç fındık haline, Özoğlu Gıda Mad.İthalat-İhracat Tic.Lim.Şti.'nin 30 işçisi bulunmakta ve günlük 20 ton fındığı kırıp iç fındık haline getirmektedir.

Yılmazlar Çay sanayi ve Tic.Ltd.Şti.'nin 15 işçi ve 3 idare personel olmak üzere 18 personeli bulunmakta ve günlük 30 ton yaş çay işlemesi gerekirken üçte bir kapasite ile çalıştıklarından yılda ortalama 150 ton kuru çay üretmektedir.

TİCARET VE ZANAAT

İlçemizde 18 marangoz atölyesi, 15 demir doğrama, 13 fırıncı, 40 lokantacı 100 çayocağı ve kahvehane, 8 elektrikçi, 10 berber, 3 yorgancı, 3 mobilyacı, 3 pastaneci 15 oto tamircisi, 9 terzi, 12 konfeksiyon-tuhafiye, 6 manifatura, 10 ayakkabıcı ve tamircisi olmak üzere yaklaşık 500 esnaf ve sanatkar bulunmaktadır.

EKONOMİK KURUMLAR

İlçemizde Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Ziraat odası, Fındık Tarım Satış Kooperatifi, Tarım kredi Kooperatifi, Esnaf ve Sanatkarlar Kooperatifi, Halk Bankası, Ziraat Bankası, Akbank ve demir Export şirketi bulunmaktadır.

Bakır Madeni

MADENCİLİK

İlçemizde Şahinyuva köyünde Bakır-Çinko madeni işletilmektedir.

ORMANCILIK

Espiye ilçesi Karadeniz iklim kuşağı içerisinde yer alması dolayısıyla ılıman bir iklim kuşağında yer almaktadır. Yağış her mevsime dağılmış ve yeterli miktardadır. Bu nedenle ilçe toprakları bitki örtüsü yönünden zengindir. Ormanlar da ilçede geniş yer kaplamaktadır. İlçede 17464 Ha. orman alanı mevcut olup belli başlı ağaç türleri kestane, Kızılağaç, Meşe Kayın, Gökmar, Sarıçam, ve Ladindir.

Karavacık Yayla Şenliğinden
yöremiz sanatçısı Kamıl Sönmez
birbirinden güzel türkülerıyla
şenliğe renk kattı.

TURİZM

İlçemizde Turizm açısından yeniden doğal haliyle rest edilen Andoz kalesi görülmeye değerdir. Ayrıca yayla turizmi büyük gelişme kaydetmektedir. Bu yıl düzenlenen 1. Otçugöçü Karaovacık yayla şenliği başarıyla tamamlanmıştır.

Tarihi yönünden zengin olan ilçemizde birçok tarihi eserlerin olması turizm açısından önemli bir etken.
Bu tarihi eserlerden birisi de Taş Köprü.

İlçemizde doğal yeşilliğin bol olması Turizmin gelişmesinde çok büyük rol oynamakta.

Devlet Yolları ve Nitelikleri

Espiye-Giresun İl merkezi arası 33 Km.olup 010 Devlet Karayolu ve asfalttır.İlçeye bağlı 29 köy bulunmaktadır.Bu köylerin 28'inin stabilize yolları mevcut olup tamamı köy merkezine ulaşmaktadır.Seydiköy köyünün yol çalışmaları devam etmekte olup köy merkezine ulaşmak üzeredir.

ULAŞIM ARAÇLARI

İlçe merkezinde minübüs yolcu taşımacılığı ile ilgili 3 adet kooperatif mevcut olup il merkezi, Yağlıdere ve Tirebolu ilçelerine düzenli yolcu taşımacılığı yapmaktadır.İlçemizden büyük kentlere yolcu taşımacılığı yetki belgeli Kaptanoğlu,FındıkTurizm,Metro,Ulusoy,Fındıkkale,Öz Yağlıdere,Sema,Süzer,Toramanlar ve Kanberoğlu firmaları adı altında 10 adet firma yolcu taşımacılığı yapmaktadır.

DENİZ YOLU ULAŞIMI

İlçemizde deniz yolu taşımacılığı yapılmamaktadır.

TELEFON VE HABERLEŞME DURUMU

Şehir merkezi Santrali; Şehir merkezi,Arıdurak köyü,Hacıköy Köyü,İbrahimşeyh Köyü, Gülburnu Köyü, Adabük mahallesi, çam mahallesi, Esentepe mahallesi, Karadere Mahallesi ve Kaleboynu mahallesi alt kısımlarını lokal şebeke içine alan 3720 hat kapasiteli dijital santral ve 3451 çalışan abonesi vardır. Cibril Santrali; Tikence Köyü, Cibril mahallesi, Ağılık Madeni Mahallesi, Karadere Mahallesinin üst kısımları ve Kaleboynu Mahallesinin üst kısımları içerisine alan 500 hat kapasiteli 424 çalışan aboneli elektronik santrali vardır. Kaşdibi Santrali; Aralıcak ve Gebeli köylerini lokal şebeke sınırlarına alan 288 hat kapasiteli 238 çalışan aboneli olan santral vardır. Kurugeriş santrali; Kurugeriş ve Güzelyurt köylerini lokal şebeke sınırları içerisine alan 312 hat kapasiteli 208 çalışan aboneli olan santral vardır. Dikmen Santrali; Dikmen, kozköy,Yeşilköy ve Taflancık köylerini lokal şebeke sınırları içerisine alan 488 hat kapasiteli 316 çalışan aboneli olan santral vardır.Ericek Santrali; Ericek köyünü lokal alan içine alan 250 hat kapasiteli santral vardır.Şebekesi yok, şehirler arası irtibatı sağlamak üzere bakır devre çekilmesi çalışmalarına başlamıştır.

CEP TELEFONLARI

Merkezimizde Türksel ve Telsim'e ait vericiler hizmet vermekte olup, abone bilgileri yoktur.

TV VE RADYO YAYINLARININ DURUMU

TV ilçe merkezine TRT 1-2-3 yayınları mevcut olup iyi şekilde izlenmektedir. Ancak belediye ve halk tarafından müşterek olarak alınan basit sahra tipi uydu antenleri ile özel TV'ler izlenmektedir. (TGRT, STV, Mesaj, ATV, Star, Kanal D ve Show TV) arazi yapısının engebeli oluşu nedeniyle köylerimizde TV yayınları sağlıklı bir şekilde izlenememektedir. İmkani olan vatandaşlar uydu anteni ile yayınları izlemektedir. Genelde imkanı olan vatandaşlar uydu anteni almaktadır. Radyo yayınları; İlçemizde radyo yayınları normal olarak dinlenmektedir. Ayrıca ilçemizde 1 adet Akra-FM radyo aktarıcısı bulunmaktadır.

Geleneklerimiz, Göreneklerimiz

Mayıs Yedisı Geleneği: "Mayıs yedisı" adı rumi takvime göre konulmuştur. Halen uygulanan miladi takvime göre her yıl Mayıs ayının 21. günüdür. Mayıs yedisı geldiğinde dere ile denizin sularının birbirine karıştığı yerden su alınır. Özellikle yeni doğmuş çocuklar ile nazara, sihire, büyüye yakalandıklarına inananlar yıkanır. tabi gelecek yılki Mayıs yedisine kadar nazarlanmamak isteyenler bu su da yıkanır. Mayıs yedisinde dere ile denizin karıştığı yerden su alabilmek için genellikle seher vakti seçilir. Yıkanırken de

dualar okunur. Bu gelenek denize uzak yerleşim yerlerinde de uygulanır. dere ile denizin sularının karıştığı yerden su alama-yanlar seher vakti arkasına bakmadan besmeleyi çekerek yedi gözden (kaynakta) kaplarını su ile doldururlar. Yine nazara, sihire, büyüye karşı bol su ile yıkanır. Bu geleneğe bağlı olarak derler "kim ki büyüden kurtulmak istiyorsa yedi suyun üzerinden geçsin."

MART DOKUZ GELENEĞİ

Mart dokuzu geleneği ölüm-hayat ile ilgili olarak devam ettirilir. İnanılır ki Martın dokuzu geldiğinde tüm cadılar toplanır. Kimi kedi, kimi sinek, kimi köpek şeklinde kılık değiştirerek kırkını aşmış çocukları yerler. Bu sebeple Martın dokuzunda kırkını aşmış çocuklar korunur. Yemek kaşıkları suya bırakılır (tahta olanlar) bundan maksad cadıların yemek yenilen kaşıklara ağız sürüp kirlenmeleridir.

AYAK BAĞI KESME

Kimi yürüme güçlüğü çeken çocukların ayaklarının adımını önleyen bir bağ var olduğu sayılır. Bunun için çocuklar ya üzüm teveğinden yedi kere geçirilir, yada herhangi bir ailenin ilk doğmuş çocuğu ayak bağından kurtulmuş sayılır.

TÜRKÜLERİMİZ

Espiye'nin bilinen ve hala düğünlerde çalınıp, söylenen en önemli türküsü hiç şüphesiz kendi adıyla anılandır. Çoğu aşk ve sevdâ nağmelerini kapsayan türkülerimi, kültürümüzün önemli bir parçasıdır. "Espiye deresi" adını taşıyan bu türkümüzün iki dörtlülüğü şöyledir.

Espiye Deresine
Taş Köprü kurulacak
Ben hakime danışdım
O yar benim olacak

Yaylanın çimeninde
Kuzu yayılır kuzu
Günde bu günkü gündür
Sallan yosmanın kızı...

Bu türküde sözü edilen "Espiye Deresi"nden kast edilen Gelevara deresidir. bulunduğu gibi Espiye Deresinin üstünde daha önceleri tahta köprü vardı. Bu sebepten olsa gerek türküyü besteleyen aşık "taş köprü kurulmasını istiyor.

İklim ve Arazi Yapısının Tarıma Etkisi

Kıyı şeridinin çok dar, tarıma elverişli düz arazi parçalarının sahil kısmında ve çok az bulunduğu ilçede sahilde bulunan yerleşim yerleri ile 5-10 Km. içerde bulunan yerleşim yerleri arasında sosyal ve ekonomik bakımdan büyük farklılıklar bulunmaktadır. Sahilde 1 dekar fındık bahçesinden ortalama 80-100 Kg. ürün alınabilirken iç kesimlerde bu miktar 20 Kg. dekara düşmektedir.

Yıllık ortalama nem ve yağışın çok yüksek oluşu ekonomik olarak yetiştirilebilecek birçok tarımsal ürüne sınırlar getirmektedir. İlçe genelinde sebze ve meyveler aşırı nem ve yağış nedeniyle hastalık ve zararlılara karşı devamlı ilaçlama getirmekte olup, aile işletmesi aile tarzında yapılan sebzeçilik çiftçiler için ekonomik olmamaktadır. Ayrıca tarımda çalışan faal nüfusun büyük bir kısmı yaz mevsiminde yaylaya gittiğinden mevsimlik ürünlerden çok yıllık ürün veren bitki yetiştiriciliği tercih edilmektedir.

Giresun ili genelinde olduğu gibi ilçemizde de tarıma elverişli arazi alanının dar olduğu ve yetiştirilebilecek tarımsal ürünlerin sınırlı oluşu nedeniyle özellikle tarımda çalışabilecek 20-40 yaş arası nüfusun sanayi işçiliği için ilçemizden göç ettiği görülmektedir. Bu nedenle tarımda verimliliği arttırmak için yapılacak çalışmalarda yeniliği benimseyebilecek aktif insanların son derece az olduğu görülmektedir. Daimi takip ve bakım isteyen tarımsal faaliyetlerin yapılması zorlaşmaktadır. İlçede çayır, mera alanlarının az oluşu ve kültür dışı arazilerin çalılık ormanlık arazi olması mera alanlarının bulunduğu az sayıdaki köylerin ulaşımın yetersiz olması nedeniyle hayvancılık ancak ailelerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılabilmekte, bu ise aileye ek gelirden çok kaba ve konsantre yemin dışarıdan temini dolayısıyla ek maddi yük getirmektedir.

Tarımsal Üretim Miktarı ve Kaynakları

1-SİĞİR MEVCUTLARI					
İrki	2.Yaş Küçük Dişi İnek	2.Yaş Büyük	2. Yaşından büyük Boga	Öküz	Toplam
Saf Kültür İrki	-	-	-	-	-
Küçük Melez	800	1600	-	-	2.400
Yerli Sığı	990	4530	60	240	5.820
				Toplam:	8.620

2-KOYUN MEVCUDU			
1 Yaş Küçük	1 Yaş Yukarı Dişi	1 Yaş Yukarı Erkek	Toplam
1.785	10.180	280	12.195

3-KEÇİ MEVCUDU			
1 Yaş Küçük	1 Yaş Yukarı Dişi	1 Yaş Yukarı Erkek	Toplam
80	350	12	442

4-MANDA MEVCUDU			
2 Yaş Küçük	2 Yaş Yukarı Dişi	2 Yaş Yukarı Erkek Boga	Toplam
90	542	23	655

5-TEK TIRNAKLI MEVCUTLARI				
Cins	3 Yaş Büyük	3 Yaş Büyük Dişi - Erkek	3 Yaş Yukarı İdiş - Aygır	Toplam
At	24	41	55	122
Katır	118	287	-	405
Eşek	2	24	-	26

6-KÜMES HAYVANLARI MEVCUDU	
Cins	Miktar(Adet)
Tavuk	24.825
Honuz	2.900

NEVİ	ÇEŞİTİ	MIKTARI HEKTAR	TOPLAM TARIM ALAN ORAN%	İLÇE ALANINA ORAN%
Tarla Arazisi	Hububat	1.824	17	7,57
Sanayi bitkisi		26	0,24	0,10
Yem bitkisi		4,5	0,04	0,02
Toplam		1854,5	17,28	7,69
Bahçe Arazisi	Fındık	8.596	80,11	35,67
	Çay	188	1,73	0,77
	Sebzecilik	93	0,86	0,38
	Meyvecilik	-	-	-
Toplam		8.875	82,71	36,83
Tarım Elverişli Arazi Toplamı		10.729,5	100,00	44,53

Tarımsal Üretim Durumu

1-FINDIK YETİŞTİRİLCİĞİ:

Espiye ilçesinin ekonomik temeli fındığa dayalı olup, fındık; yöre çiftçilerinin başlıca geçim kaynağıdır. Tarıma elverişli arazinin % 80'inde ilçe alanının %35'inde fındık yetiştirilmektedir. İlçede 8596 hektar sahada yetiştirilen fındığın üretim miktarı çeşitli etkenlere göre değişmekle ortalama yıllık 6 bin ton civarındadır. İlçede çiftçi ailesi başına 15-16 dekar fındık bahçesi düşmektedir. 5150 aile fındık yetiştiriciliği yapmaktadır.

Fındık alımı özel sektör ve fiskobirlik yapılmaktadır. Devletçe verilen taban fiata ve piyasa fiatına göre yetiştiriciler ürünlerini satmaktadırlar. İlçede Fiskobirlik Müdürlüğü bulunmaktadır. İlçemizde halen 3 adet fındık kırma fabrikası faaliyette bulunmaktadır. Fındık bahçelerinin yıllık ortalama verimi 70 Kg./dekardır. Verim; sahil kolda 120-150 Kg./dekara çıkabilmekte fakat yüksek kolda 20 Kg./dekara düşebilmektedir. Bunun sebebi olarak fındık bahçelerinin ekonomik ömrünü tamamlamış olması bakım ve mücadele işlerinin yeterli yapılması yıllık iklim değişiklikleri yüksek kolda toprak ve iklim yapısının fındık yetiştiriciliğine fazla elverişli olmaması gösterilebilir.

2-ÇAY YETİŞTİRİCİLİĞİ

İlçemizde 16 köy ve mahallede çay yetiştiriciliği yapılmaktadır. 1860 dekar sahada yapılan çay yetiştiriciliğinde yıllık ortalama verim 1800 ton civarındadır. Toprak ve iklim yapısı itibarı ile sahil ve sahile yakın yerleşim bölgelerinde çay tarımı yapılabilmektedir. Çayın iklim ve toprak isteği olarak çok seçici bir bitki olması nedeniyle sahilden 15 Km. içeride çay ekonomik olarak yetiştirilmemektedir.

Çay yetiştiriciliğinin en fazla yapıldığı köyler İbrahimşey, Hacımahmutlu, Hacıköy, Demircili ve Cibril mahallesidir.

Bölge olarak Tirebolu ilçesinde bulunan çay fabrikasına bağlı olan yetiştiriciler yeşil çayların köylerde bulunan alım yerlerinden ÇAYKUR'a verilmektedir.

3-MISIR YETİŞTİRİCİLİĞİ

İlçemizde hemen tüm mahalle ve köylerde mısır yetiştirilmektedir. 1824 hektar sahada yetiştiriciliği yapılması, fındıktan sonra ikinci tarımsal ürün olarak ekonomik öneme sahiptir. Yıllık ortalama mısır üretimi 4000 ton, mısır sapı üretimi 8000 tondur. Mısır genellikle aile içi tüketimde insan ve hayvan gıdası olarak kullanılmaktadır. Önceki yıllarda daha fazla yetiştirilen mısır, fındığın ekonomik önemi arttıkça

üretim miktarı ve alanı olarak yıldan yıla azalmıştır. Özellikle sahil ve sahile yakın köy ve mahallelerde mısır ekili alanlara fındık bahçesi tesis edilerek mısır yetiştirilebilen saha azaltılmıştır. Köylere ulaşım ko-

laşlaştıkça buğday unu tüketimi artmış, mısır daha çok hayvan yemi olarak kullanılmıştır. Halen üretilen dane mısırın büyük çoğunluğu hayvan yemi olarak kullanılmakta; mısır sapı ise tamamen kaba yem olarak hayvan yetiştiriciliğinde kullanılmaktadır. Ortalama mısır verimi sahilde 300 Kg./Dekar, yüksek köylerde 100-150 Kg./Dekar civarındadır. Daha çok hayvan yemi olarak yapıldığından mısır da verimi artırıcı çalışmalar yetiştiricilerin fazla ilgisini çekmemektedir.

4-SEBZECİLİK, SANAYİ BİTKİLERİ, PATATES ÜRETİMİ:

İlçemizde 93 hektar sahada sebze üretimi 26 hektar sahada patates üretimi yapılmaktadır. Yetiştirilen başlıca sebzeler kara lahana, taze fasulye, domates, salatalık, biber ve patlıcandır. Ancak ilçemizde patates ile ilgili bir sanayi tesis olmadığından bu ürün yemeklik olarak tüketilmektedir.

Sebze üretimi özellikle sahil ve sahile yakın köylerde yapılmaktadır. Daha çok aile içi tüketim için yetiştirilen sebzeler sahilin yanındaki köylerde ise mısır tarlası içinde ve etrafında yetiştirilmektedir. Mısır tarlası içinde yapılan sebze yetiştiriciliğinde bakım ve mücadele işleri zor olmakta, dolayısıyla verim düşük olmaktadır.

Yıllık ortalama üretim patates 440 ton, salatalıkta 75 ton, biber ve patlıcanda 20 tondur. İlçe tarım müdürlüğünce yapılan çalışmalar sonucu

sebzeciliğe ilgi yıldan yıla artmaktadır. 1997-1998 yılları içinde çiftçilere dağıtılan 100'er metrekarelik 15 adet naylon serada sebze fideleri yetiştiriciliği yapılmaktadır. İlçemizde 3 köyde 6 çiftçiye çilek yetiştiriciliği yaptırılmaktadır. Müdürlüğümüzce her yıl çiftçilere ihtiyaçları olan muhtelif sebze tohumu ve fideleri temin edilmektedir.

5-MEYVECİLİK

İlçemizde üretimi yapılan başlıca meyvelere elma, armut,kiraz,vişne,dut,incir,ceviz,şeftali,erik,ayva,mandalin ve portakaldır.Toplu meyve bahçesi tesisi yok denecek kadar azdır.İklim yapısı itibariyle meyve bahçelerinden görülen hastalık zararlılar bölgemizde yoğun zarara neden olmakta, bunlarla mücadele

ise maliyeti artırmaktadır.Bu durum çiftçilerimizde meyvecilikten çok fındık yetiştiriciliğini cazip hale getirmektedir.Devamlı bakım ve mücadele gerek-tirmesi yıllık iklim değişikliklerinden fazla etkilen-mesi nedeniyle yetiştiricilerimiz ancak fındık bah-çesi içinde veya kenarında aile içi tüketim içinde çi-şetli meyve ağacı yetiştirmektedir.

İlçemizde bazı meyvelerin üretim durumu şöyledir: Armut 15 ton,elma 128 ton, kiraz 19 ton, ceviz 24 ton, erik 20 ton, dut 5 ton, incir 6 ton, mandalina 14 ton, portokal 8 tondur.

İlçe Tarım Müdürlüğünce her yıl çiftçilerimize istek-leri doğ-

rultusunda meyve fidanı dağıtımı ya-pılmakta, köy ziyaretlerinde yetiştir-ciilere teknik ve pratik bilgi verilmekte-dir.İklim ve toprak yapısı itibariyle uy-gun oluşu nedeniyle turuncgil yetiştir-ciliğini 1997 yılı içinde 15 köyde 58 çiftçiye aşılı mandalina fidanı dağıtı-mı yapılmıştır.Ayrıca 1996 ve 1997 yılları içerisinde 1542 adet ceviz fida-nı dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

6- HAYVANCILIK

İlçemizde 8020 baş sığır, 11935 baş koyun, 655 baş manda, 442 baş keçi, 553 baş tek tırnaklı (At, katır,eşek) yük hayvanı bulunmaktadır.

a) SIĞIRCILIK VE ÇAYIR-MER'A YEM BİTKİLERİ

İlçemizde 8020 baş sığır bulunmaktadır.Küçük aile işletmeciliği şeklinde yapılan sığır yetiştiriciliğinde çiftçi aileleri tarımsal üretimleri sonucu elde ettikleri kaba yemi değerlendirmek ve aile içi ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla genellikle bir iki baş süt sığırı yetiştirirler.Önceki yıllarda hemen hepsi yerli kara sığır-

lardan oluşan işletmelerin yapılan sun'i tohumlama çalışmaları sonucu bugün ortalama 1/3 kültür melezi yapılan bu tohumlama çalışmaları sonucu süt verimi yıldan yıla artmakta, yetiştiricilik daha ekonomik hale getirilmektedir.Yine İlçe Tarım Müdürlüğü elemanları tarafından her yıl şap aşısı, yanıkara aşısı ve sığır vebası aşısı uygulanmaktadır.Yıllık ortalama süt üretimi 8690 ton, peynir üretimi 225 ton, tereyağ üretimi 212.5 ton olup bu ürünlerin %99'u aile içi tüketim kullanılmakta ve çok az bir kısmı azarlanmaktadır.Sığır yetiştiriciliğinde kaba yem ihtiyacı aileler tarafından kendi arazilerinden karşılanır veya satın alınır.Yaz aylarında hayvanların büyük çoğunluğu sahiliden 50-60 km. içerde bulunan yaylalara çıkarılır ve meralarda düzensiz olatmaya tabi tutulur.Düzensiz olatma sonucu bozulan bu meraların ıslahı gerekmektedir.İlçemizde çayır alanları Ericek,Avluca,Yeniköy,Akkaya,Bayrambay,Seydiköy köylerinde sahipli çayırılar olmak üzere 2000 dekar civarındadır.Çayırılardan ortalama kuru ot verimi 200 Kg./dekar'dır.İlçemizde köylerin ortak merası bulunmamaktadır, ancak yaz aylarında gidilen yaylalar mera olarak yetiştiriciler tarafından ortak kullanılmaktadır.Bu meraların toplam miktarı 961 hektardır.Düzenli olatma yapılmaması nedeniyle bozulan bu meraların ortalama ot verimi çok düşüktür.

b) KÜÇÜKBAŞ HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ

İlçemizde 12.195 koyun, 442 Kılkeçisi bulunmaktadır. Koyunların tamamı Karaya cinsindedir. Koyun yetiştiriciliği kozköy, Kurugeriş, Güzelyurt, Ericek, Seydiköy göbö yüksek köyler başta olmak üzere tüm ilçede yapılmaktadır. Ancak sahile yakın köylerde 5-10 koyunluk sürüler halinde yapılan yetiştiricilik yüksek köylerde 40-50 koyunluk sürüler halinde yapılmaktadır.

Otlamaya elverişli arazilerin az oluşu nedeniyle koyunculuk gelişmemektedir. Koyunların kaba yem ihtiyaçları fındık bahçelerinden temin edilebilmektedir. Yaz aylarında çıkılan yaylalarda da meran yeterli ot olmaması nedeniyle üreticiler zor durumda kalmaktadır.

İlçe Tarım Müdürlüğünce koyunlara her yıl Entrotoxemie aşısı uygulanmaktadır. Koyuncululuğun geliştirilmesi için yöremizde koyunculukta ürete kontrolü yöntemi ili kuzu doğumlarının aynı döneme getirilmesi uygulamasına geçilmelidir. Düzensiz otlatma sonucu bozulan meralar ıslah edilmelidir.

7-ARICILIK

İlçemizin arazi varlığının %35'ten fazlası fındık bahçeleriyle kaplıdır. Fındığın en önemli zaralı olup fındık kurdu'na karşı yapılan ilaçlı mücadele zamanı olan mayıs ayı arıcılıkta da çiçeklerin açmaya başladığı arının en faal olduğu döneme rastlamaktadır.

İlçemizde arıcılık 5-20 kovanlık işletmeler halinde dir. İlaçlama mevsiminde bu sayıdaki kovanların seyyar arıcılığın nakli ekonomik olmadığından ilaçlama yapılmayan bölgelere arılar nakle edilmemektedir. Fındık kurdu ilaçlamasının yapıldığı mayıs ayı içinde gelişmesi doruk noktada olan arı kolonilerindeki tarlacı arı mevcutlarında fındık kurdu ilaçlaması ile %50-75 oranında zayıflamaktadır. Böylece Haziran ayının ilk haftasında başlayan büyük

yük nektar akışına güçsüz kolonilerle girilmekte, alınması gereken bal verimi büyük oranda düştüğü gibi kovanların da iç dengesi bozulmaktadır. İlçemizde mevcut kestane ormanları arıcılık için çok uygun zirai ilaçlamanın zararlarından uzak olmasına rağmen düzenli bir ulaşım ağının olmaması nedeniyle bu sahalardan yeterince istifade edilmemektedir. Ayrıca yayla sahalarının bitki florası olarak arıcılığa uygun olmasına rağmen yine ulaşım elverişli olmamasından bu bölgelerden de yeteri kadar faydalanılmamaktadır. İlçemizde bulunan 7759 arı kovanının tamamı fenni kovandır. Bu kovanların 3565 tanesi Bayrambey, Avluca, Çalkaya, Ericek ve Kozköy köylerinde bulunmaktadır. Bu köylerde ilçenin gelir seviyesinin en düşük olduğu köylerdendir. İlçenin yıllık ortalama bal üretimi 84.5 ton, bal mumu üretimi 1600 kg.'dır. Müdürlüğümce 1997 yılı içinde 14 köyde 137 çiftçiye 685 adet arılı kovan dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

9-KÜMES HAYVANLARI ÜRETİMİ

İlçemizde halen 5000 tavuk kapasiteli bir yumurta tavukçuluğu işletmesi bulunmaktadır. İlçemizde aile işletmesi şeklinde 21.825 tavuk ve horoz bulunmaktadır. Aileler kendi içinde tüketmekte, bazende pazarlamaktadırlar. Yıllık yumurta üretimi 2.109.000 adettir. Müdürlüğümüzce 1997 yılı içinde 9 köyde 517 çiftçi ailesine 10.000 adet civciv ve 5000 Kg. civciv yemi dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

10-EL SANATLARI-EV EKONOMİSİ-MANTAR ÜRETİMİ ÇALIŞMALARI

İlçemizde tarım kaynaklarının yetersiz olduğu, iş gücünün atıl kaldığı köylerimizde ağırlıkta olmak üzere 680 adet halı tezgahı bulunmaktadır. Ancak tezgahı

bulunan ailelerin bir kısmının halı dokuyacak çağdaki çocuklarının evlenerek ayrılması, göç ve dokunan halıların düzenli olarak pazarlanamaması gibi nedenlerle tezgahların bir kısmı atıl olarak durmaktadır.

Son yıllarda sümer halı A.Ş. halıcılık fabrikası Giresun Bölge Müdürlüğü'nün İlçemiz köylerinde bulunan mevcut tezgahları halı siparişi ve halıcılık yapmak isteyen ancak tezgahı olmayan köylere tezgah

temin etmesi nedeniyle kısmi bir çözüm yoluna girilmiştir. Sözü edilen çalışmanın daha da genişletilmesi halinde halıcılığın temel problemi olan iplik, desen, tezgah ve pazarlama sorunları çözülerek büyük bir ekonomik katkı sağlamak mümkün olacaktır. Çiftçi ailelerine çocuk bakımı, sağlıklı beslenme, gıda muhafaza, dikiş-nakış gibi muhtelif konularda yardımcı olmak amacıyla İlçe Tarım Müdürlüğünde 1 ev ekonomisi teknisyeni bulunmakta ve gerek ev ziyaretleri, gerekse çeşitli kurslarla çiftçi ailelerinin rehberi olmaktadır.

İlçemizde kültür mantarcılığını teşvik için Müdürlüğümüzce kompost tesisi kurulmuş olup mantar üretimi yapmak isteyen çiftçilerin kompost ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ayrıca Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı ile işbirliği yapılarak mantar üretimi yapacak çiftçilere klima cihazı ve üretim araçları temin edilmektedir. 1998 yılında 6 dönem mantar kompost üretimi yapacak çiftçilere Klime cihazı ve üretim araçları temin edilmektedir. 1998 yılında 6 dönem mantar kompost üretimi yapılmış olup 18 çiftçiye 12 Kg'lık torbalar halinde 3700 torba mantar kompostu ekimi yapılarak dağıtılmıştır.

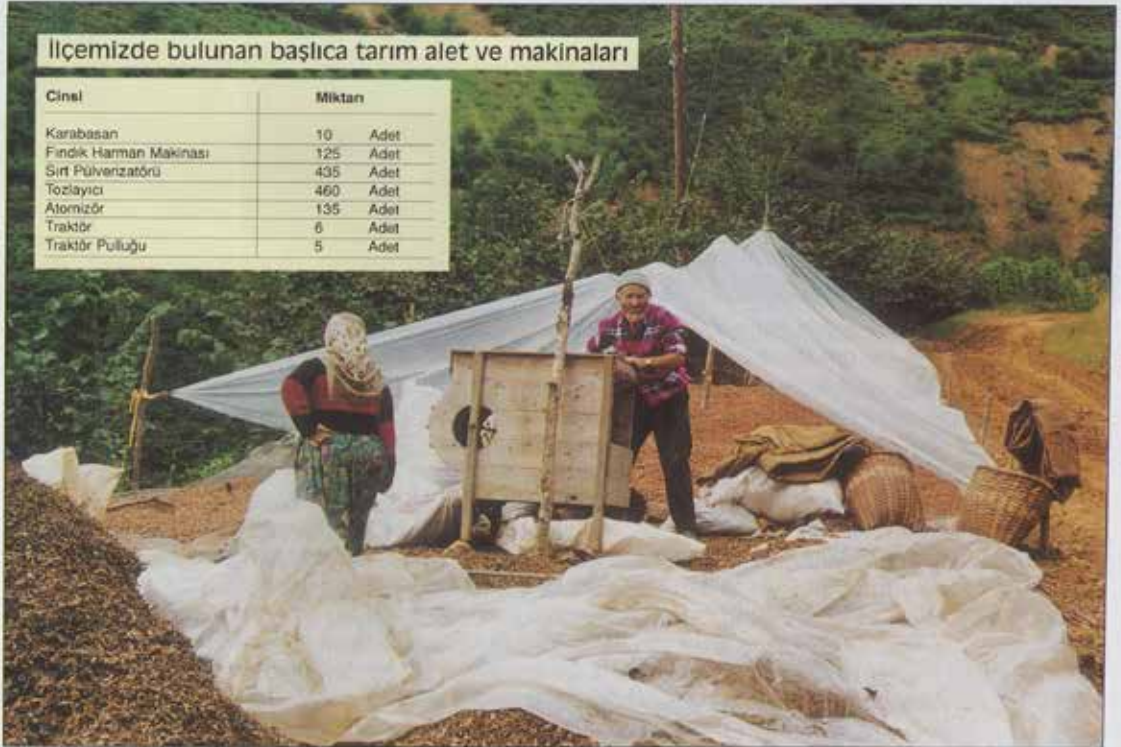
8- TARIM ALET VE MAKİNALARI DURUMU

Esipye ilçesinde arazi yapısının çok dalgalı ve kırık oluşu, sahil kısmı haricinde düz arazi olmaması, tarımsal üretim yapılan arazi parçalarının küçük aile işletmesi halinde bulunması sonucu mevcut yapı makinalı tarıma elverişli değildir. İlçede 6 traktör, 5 pulluk bulunmaktadır. Toprak işleme bel ve kazmalarla el emeği ile yapılmaktadır. Ortalama 10 çiftçiye karabasan bulunmakta ve toprak işlemede kullanılmaktadır. Ayrıca fındığın harmanlanması için elle çalışan 125 harman makinası bulunmaktadır. Hasat edilen fındığın zürüflarından ayrılmasında kullanılan 50-60 patoz hasat ve harmanlama döneminde ilçe dışından gelmektedir. İlçemizde özellikle fındık bahçelerinin ilaçlanmasında

ve kısmen diğer meyve ve sebze ilaçlamasında kullanılan 435 sırt pülverizatörü, 460 tozlayıcı, 135 atomizör bulunmaktadır.

İlçemizde bulunan başlıca tarım alet ve makinaları

Cinsel	Miktar
Karabasan	10 Adet
Fındık Harman Makinası	125 Adet
Sırt Pülverizatörü	435 Adet
Tozlayıcı	460 Adet
Atomizör	135 Adet
Traktör	6 Adet
Traktör Pulluğu	5 Adet

Bitkisel Üretim Miktarı

Cins	Miktarı(Dekar)	Yıllık Ortalama Üretim (Ton)
Fındık Bahçesi	85.960	8.000
Mısır Tarlası	18.240	4.000
Sebzeli Bahçesi	930	-
Kara Lahana	380	180
Taze Fasulye	250	130
Domates	100	108
Salatalık	100	75
Biber	50	20
Papuçan	50	25
Potajesi	260	440
Yem Bitkisi (2.Ürün)	200	52
Çay	1.860	1.800

TOPLU VE DAĞINIK MEYVE AĞACI	Cins	Meyve veren (Ad)	Meyve vermeyen(Ad)
	Armut	4.044	1.561
	Elma	4.361	1.229
	Kiraz	1.431	729
	Viyane	101	54
	Dut (Meyveli)	465	240
	İncir	270	91
	Ceviz	706	1.490
	Şeftali	312	160
	Erik	950	276
	Armut	300	86
	Kızılcık	136	63
	Mandalina	1.160	2.150
	Portakal	477	127

Hayvansal Üretim Miktarı

Ürün Cins	Yıllık Ortalama Üretim (Ton)
Süt	8.691
Peynir	325
Tereyağı	212,5
Yün	24
Keçi Kılı	0,4
Bal	84,5
Bal mumu	1,6
Yumurta	2.109.000 Adet

KAYMAKAMLIK

Cumhuriyetimizin ilanından sonra yapılan mülki taksimatla Tirebolu ilçesine bağlı bir nahiye olan Espiye 19.06.1957 tarihinde 7033 sayılı kanunla ilçe olmuştur. İlçe merkezimizin toplam nüfusu 11.844'tür. Köylerimizin toplam nüfusu ise 16.248'dir.

KAYMAKAMLIK TEŞKİLATI

Kaymakam, Yazı İşleri müdürü, 1 VHK İşletmeni ve 1 Şoför ile görev yapmaktadır. İlçemizin kurulduğu tarihten bu yana ilçede görev yapan kaymakamların isim listesi ve görev yaptığı tarihler şöyledir.

Görev Yapan Kaymakamlar

Adı Soyadı	Görevi	Tarihleri	Adı Soyadı	Görevi	Tarihleri
Recep Ceylan	Kaymakam	1957-1958	Nazmi Kahraman	Kaymakam	1973-1977
Hasan Uysal	Kaymakam V.	1958	Ö.Lütfi Özaytaç	Kaymakam	1977-1978
Alaaddin Sarp	Kaymakam V.	1958	Aziz Sevinç	Kaymakam	1978-1980
Sadettin Önder	Kaymakam	1959	Şerefnur Oktay	Kaymakam V.	1980
Mehmet Halis Şener	Kaymakam	1960-1961	Aziz Sevinç	Kaymakam	1981
Naim Ural	Kaymakam	1962-1963	Hidir Kahveci	Kaymakam V.	1981-1982
Ömer Bıçkıcıoğlu	Kaymakam	1963	Necati Küçükdumlu	Kaymakam V.	1982
Yaşar Kırımlı	Kaymakam V.	1963	Zübeyir Kemelek	Kaymakam V.	1982
Erdoğan Alkan	Kaymakam	1963-1964	Yaşar Dursun Yılmaz	Kaymakam	1983-1984
Altay Ukan	Kaymakam V.	1964	H.Volkan Köksal	Kaymakam V.	1981-1985
Muzaffer Yüce	Kaymakam V.	1964	Yusufoğlu Odabaş	Kaymakam	1985-1988
M.İhsan Mumbuç	Kaymakam	1964-1965	Erdoğan Gürbüz	Kaymakam V.	1988-1989
Mustafa Gönül	Kaymakam	1965-1966	A.Haydar Öner	Kaymakam V.	1989-1990
Doğan Ulusoy	Kaymakam	1966-1968	Ziya Güler	Kaymakam	1990-1995
Mahmut Kaya	Kaymakam	1968-1969	İsmet Bayhan	Kaymakam	1995-1997
M.İlyas Aksoy	Kaymakam	1969-1971	Ekrem Çalık	Kaymakam	1997
İsmail Aydın	Kaymakam	1971-1973			devam ediyor.

Espiye İlçesi İdari Yapı

Kaymakam	Ekrem ÇALIK	Orman İşletim. Müdürü	Ahmet AKBULUT
Gümrük Kontrolçü Yard.	Ömür Cem GÖN	İlçe Öz. İd. Müd.	Hasan KARTANCI
Beklediy. Başkanı	İbrahim ONAL	El. İk. B. Müd.	Osman DUMAN
Cumhuriyet B. Başkanı	Abdullah YERMEK	S. S. K. Sağ. İşlet. Tbb.	Dr. Zeynep AKGÜL
Ö. Savcısı	Kemal AYAZ	TEDAS Şefi	Feyzullah TEKBE
Hakim	Ezgi KAYABALI	Sag. Oc. Tbb.	Dr. Cavit AKGÜN
Hakim	Ali ERTAN	Halk Kütüphanesi Mem.	Mustafa GÜNAY
Hakim	İ. Ahmet PEKTE	Ziraat Bankası Müd.	Nazmi YILMAZ
Müdür	Fausto MAYA	Halk Bankası Müd.	Mustafa VAYNI
Tapu Sicil Müdürü V.	İbrahim YANIK	Akbank Müdürü	Erdoğan SEVİNÇ
İlçe Jan. Böl. Kom.	Emine SAYGILI	Tarım Krd. Koop. Müd.	Ziya BİYİK
İlçe Emniyet Amir V.	Selma	Ziraat Odası Bşk.	Yusufoğlu KILIÇ
Yazı İşleri Müdürü	Mehmet OKUR	Esnaf Sanat Odası Bşk.	Mehmet SEVGİ
Ngüs. Müdürü	Hüseyin ERYILMA	Esnaf Krd. Koop. Bşk.	Murat ONAL
Mar. Müdürü	Pekmez ÇAN	Kay. Hizmetleri Şefi	Esret ÖZTÜRK
İlçe Milli Eğit. Müdürü	Sabah DÜRMÜŞ	S. Y. D. Vakfı Müd.	Durmüş SAYIN
İlçe Genç. ve Sp. Müd. V.	Abdül YILMAZ	Sporler Odası Bşk.	Erdal BALADIN
Sağlık Grup. Başkan V.	Dr. Ahmet KILIÇ	Noter	Layla DENİZALT
Posta Mhk. Müd. V.	Kadir AYDIN	Kızılay Der. Bşk.	Ahmet OKSUZ
T.K.B. İlçe Müdürü	Dursun KILIÇ	Türk Hava Kur. Bşk.	Mahmut KABAG

ASKERLİK ŞUBESİ BAŞKANLIĞI

Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan mülki taksimata Giresun ili Tirebolu ilçesine bağlı bir nahiye olan Espiye 19 Haziran 1957 gün ve 7033 sayılı kanun ile ilçe durumuna getirilmiştir.

02 kasım 1959 tarihine kadar vatandaşların askerlik işlemleri Tirebolu Askerlik Şubesi Başkanlığınca yürütülmüştür.

Espiye Askerlik Şubesi Başkanlığı 02 Kasım 1959 tarihinde Espiye'de konuşlandırılmış ve faaliyetlerine müstakil olarak 01 Ağustos 1971 tarihine kadar sürdürmüştür. 1971 yılı reorganizasyonu sonucu 01 Ağustos 1971 tarihinde söndürülerek Tirebolu Askerlik Şubesi Başkanlığı bünyesine alınmış ve faaliyetlerini 15 Ağustos 1991 tarihine kadar burada sürdürmüştür.

Espiye Askerlik Başkanlığı 15 Ağustos 1991 tarihinde Tirebolu Askerlik Şubesi Başkanlığı bünyesinden ayrılarak, Espiye'de şu anki binasına taşınmıştır. Espiye Askerlik Şubesi Başkanlığının sorumluluk alanında bulunan 8 mahalle ve 29 köyün nüfusuna kayıtlı 12.007, Yağlıdere Askerlik Şubesi Başkanlığının sorumluluk alanında bulunan 2 mahalle ve 27 köyün nüfusuna kayıtlı 9161, toplam 21.168 erkek vatandaşımızın askerlik işlemleri Espiye Askerlik Başkanlığınca yürütülmektedir. Halen Espiye Askerlik Şubesinde, Askerlik Şubesi başkanı Per.Yüzb. Ümit Cem Gönal'ın başkanlığında 1 astsubay, ve 5 sivil memur görev yapmaktadır.

JANDARMA KOMUTANLIĞI

Espiye İlçe Jandarma komutanlığı 20 Nisan 1984 tarihinde şu anki yeni binasına taşınarak hizmetine devam etmektedir. Yeter sayıdaki Personel, Silah, Araç ve Hizmet binası ile Askeri, Adli,

ve mülki görevlerini yerine getirmektedir. Espiye İlçesinin yüzölçümü olan 222 km. karenin 200 Km. karesi Jandarma sorumluluk bölgesidir. Bölgemizde 29 köy mevcut olup, bu köylerdeki toplam nüfus 19.775'dir. Bu kadar geniş alan ve

güç arazi şartlarında İlçe Jandarma Komutanlığı görevini en iyi şekilde yapmaktadır. Komutanlık olarak temennimiz karşılıklı sevgi ve saygılarına mahzar olduğumuz Espiye'li vatandaşlarımızın her daim manevi desteklerinin devamıdır.

BELEDİYE BAŞKANLIĞI

Kuruluş Tarihi: 1957

Kuruluşundan bu zamana kadar görev yapan Belediye Başkanlarının isimleri

S.No.	Adı Soyadı	Görevi
1	Hafız Özku	Başkan
2	Kazım Baykal	Başkan
3	Fuat Önal	Başkan
4	Kemal Şahan	Başkan
5	Mümtaz Tepealan	Başkan
6	Soner Kahraman	Başkan
7	Fuat Önal	Başkan
8	İbrahim Önal	Başkan halen göreve devam etmektedir.

PERSONEL DURUMU

Belediyemizde 1 Belediye başkanı, 10 Belediye Meclis Üyesi, 1 Yazı İşleri Müdürü, 1 Hesap İşleri Müdürü, 1 Fen İşleri Müdürü, 1 Zabıta Amiri, 1 Zabıta Komseri, 2 Zabıta Komser Yardımcısı, 2 Zabıta memuru, 1 Trafik şefi, 1 Trafik Memuru, 1 Muhasebe Şefi, 1 Tahakkuk Şefi, 2 Tahsildar, 1 Fen memuru, 1 Daktiloğraf, 1 Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni, 3 memur, 3 Şöför, 1 İtfaiye Eri, 87 işçi.

1998 Yılı Gelir ve Giderleri

1998 yılı Gelirleri (Milyon TL.)

	ÖDENEK	KESİN
1000 Vergi Gelirleri	260.000	240.730
2000 Vergi Gelirleri	130.000	131.913
3000 Özel Yatırım	5.400	8.500
	395.400	381.143

1998 yılı Harcamaları (Milyon TL.)

HARCAMA KIDEMI	ÖDENEK	KESİN
100	190.700	187.500
200	938	195
300	57.082	49.837
400	57.800	53.867
500	200	183
600	26.630	23.667
700	34.500	34.252
800	400	346
900	27.150	20.406
	395.400	370.282

1997 Yılı Gelir ve Giderleri

Giderleri

100 Personel Gideri	: 83.778.830.000
200 Yolluklar	: 168.700.000
300 Hizmet Alımları	: 21.359.159.000
400 Tüketim Malları Alımı	: 31.194.566.000
500 Demirbaş Alımı	: 129.129.730.000
600 Makina Teh.Büyük Onarım	: 9.425.091.000
700 Yapı Tesis	: 11.825.193.000
800 Diğer Ödemeler	: 164.985.000
900 Transferler	: 21.274.992.000
	179.289.246.000

Gelirleri

1000 Vergi Gelirleri	: 73.605.822.000
2000 Vergi Dışı Gelirler	: 74.957.250.000
3000 Devlet Özel Yardımlar	: 6.830.000.000
	155.393.072.000

ÖZEL İDARE MÜDÜRLÜĞÜ

Kendine ait Hizmet Binasında 1 Müdür, 1 Memur, 1 hizmetli olmak üzere 3 kişilik kadrolu personeliyle hizmet vermektedir.

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI

İlçemiz Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Başkanlığı 25 Ağustos 1986 tarihinde faaliyete başlamıştır. Kuruluş amacı Sosyal adaleti pekiştirmek, Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık almayan fakir ve muhtaç ailelerine aynı ve nakti olmak üzere yi-

Durmuş SAYIN
Vakıf Müdürü

yecek, giyecek, yakacak, sağlık, eğitim, barınma, geçimini temin edici yardımları yapmaktadır. Vakfımızın kuruluşundan bu güne kadar yıllar itibariyle yapılan yardım miktarı aşağıdaki gibi olmuştur.

Yılı	Yardım Yapılan Kişi Sayısı	Yardım Miktarı (TL.)
1986	1244 Kişiye Aynı ve Nakdi	10.756.394
1987	6829 " " "	83.249.267
1988	" " "	58.569.155
1989	" " "	71.230.555
1990	923 " " "	115.184.408
1991	1085 " " "	130.996.91
1992	652 " " "	134.790.785
1993	1510 " " "	256.878.350
1994	870 " " "	289.151.000
1995	572 " " "	661.260.000
1996	3061 " " "	5.987.041.000
1997	7018 " " "	26.710.860.000
		TL. olmak üzere

YEKÜN: 23.764 Aileye (Şahısa) 34.509.967.828.TL. Yardım yapılmıştır. İlçemizdeki fakir ve muhtaç ailelerin gelir düzeylerini yükseltmek, aile bütçelerine katkı sağlamak amacıyla projeler uygulanmıştır.

Projenin Adı	Verilen Malzeme	Aile Sayısı	Prj.Yap.Harcama (TL.)
1- İpek Böcekçiliği	2000 Ad. Dut Fid.	10 Aile	15.000.000
2- Aşılı Ceviz Fid.	2500 Ad.Fidan	28 Aile	2.500.000.000
3- Yumurtacı Cıvcıv	10900 Ad. Cıvcıv	557 Aile	1.568.000.000
4- Arıcılık	685 Arılı Kovan	137 Aile	7.342.274.000
5- Aşılı Mandalina	3900 Ad.Fidan	155 Aile	900.000.000
6- Süt Sığırcılığı	51 Ad.İnek	51 Aile	2.550.000.000
7- Kültür Mantarı	4 Ünite	4 Aile	2.971.000.000
8- Halıcılık	4560 Kg.İplik	120 Aile	2.582.000.000
9- Kivi Yetiştiriciliği	900 Fidan	60 Aile	900.000.000

UYGULANACAK PROJELER

1-Kivi Yetiştiriciliği: Proje bedeli 3 milyar TL. olup proje 1998 yılı sonbahar döneminde uygulamaya koyulacaktır.Uygulamak üzere başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan 15.600.000.000 TL. tutarlı 400 aile için halıcılık projesi 6.840.000.000 TL. tutarlı 1.500 aile için yumurtacı Cıvcıv projesi ve 3.000.000.000 TL. tutarlı 200 aile içinde aşılı ceviz fidanı projesi hazırlanmış ve tutarı istenmiştir.

VAKFIMIZIN MAL VARLIĞI

Vakfımıza ait Adabük Mahallesi ve Esentepe Mahallesinde 2 Adet öğrenci yurdu yaptırılmış olup, Mülkiyeti Vakfımızda kalmak şartıyla 49 yıl süreyle kullanım ve işletme hakları Milli Eğitim Müdürlüğüne devredilmiştir.

Vakfımızın 1 Adet 1996 model Lada Niva marka jipi vardır. Vakfımızın 2 adet sözleşmeli personel görev yapmaktadır.

ADLİYE

Espiye Adliyesi 1959 yılında kurulmuştur. İlk yıllar ve uzun yıllar şahıs binalarında kira ile kaldı, 1976 yılında ise Espiye hükümet Konağının birinci katında, 2 C. Savcısı, 3 Hakim 1 Müdür, 4 katip, 2 Mübaşir, 1 müstehdem ve 1 kalorifer görevlisi ile adalet hizmeti vermektedir. Ayrıca 1 müdür, 1 katip ve 1 müstehdem görevlileriyle Seçim Müdürlüğü hizmeti verilmektedir; 1 İcra Müdürü bulunmaktadır. Espiye Adliyesinde, görevli C. Savcısı Suzan (Bayraktaroğlu) Evgin, C. Savcısı Kemal Ayaz, hakim İ. Ahmet Pekdur, Hakim Fatih Kayabalı halen görev yapan Hakim ve Savcıların ilk görev yerleridir. Karadeniz sahil yolu içinden

Abdullah Vermez
Espiye C. Başsavcısı

geçen ilçemizde adli olayların büyük bölümüne trafik kazalarının sebebiyet verdiği görülmektedir. Adli yönden çok sorunlu olmayan bir ilçemizdir. Her yıl savcılık hazırlığı 550 civarında kapanmaktadır. Adli personeline hizmet vermekte olan ilçe merkezine 3 Km. mesafede 6 dairedaki kaloriferli lojman vardır. İlçemizde Cezaevi bulunmadığından tutuklu ve hükümlülerimiz Keşap Cezaevine gönderilmektedir. İlçemiz C. Başsavcılığımız emrinde keşif tutuklu ve hükümlülerin sevk ve diğer idari hizmetlerin yürütülmesinde kullanılmak üzere mazda marka münübüs aracı vardır.

ESPIYE EMNİYET AMİRLİĞİ

TMK'ya göre ilçemiz Emniyet Amirliği (b) tipi (c) standartı Emniyet Amirliği, 1957 yılına kadar Tirebolu ilçesine bağlı küçük bir bucak iken 1957 yılında ilçe olmuştur. 1967 yılına kadar Jandarma teşkilatı ile idare edilmiş, 1967 yılında Emniyet Komserliği kurularak polis Teşkilatına kavuşmuştur. 13.10.1987 tarihli Bakanlık

onayı 1 ile Emniyet Amirliği hüviyetine kavuşmuştur. Amirliğimiz bünyesinde (1) adet (B) tipi merkez karakolu bulunmaktadır.

ARAÇ DURUMU

1 Adet 1982
madel Renald
taksi 1 Adet
1998 Model
Ford Transit
Minübüs

ASAYİŞ HİZMETLERİ

Emniyet Amirliğimiz sorumluluk bölgesinde yılda ortalama 30 adet olay meydana gelmekte olup, Asayiş yönünden ilçemiz genelde sakin geçmektedir.

TRAFİK HİZMETLERİ

Emniyet Amirliğimiz 3 Trafik polisi bu hizmeti yürütmekte olup, yılda ortalama 45 adet trafik kazası meydana gelmektedir.

YERLEŞİM

İlçemiz Emniyet Amirliği ve Merkez karakolu, Amirliğimizin müstakil bir hizmet binası bulunmadığından ilçemiz hükümet konağında hizmet vermektedir.

LOJMAN

Mülkiyeti Emniyet Genel Müdürlüğüne ait ve 1987 yılında tamalanmış, 2 blok halinde kaloriferli (20) dairelik lojman bulunmaktadır.

Emniyet hizmetleri 1 Komiser Yardımcısı Emniyet amiri vekili 20 polis memuru, 10 çarşı ve Mahalle bekçisi ile yürütülmektedir.

Sağlık Gurup Başkanlığı

ESPiYE DEVLET HASTANESİ

Espiye İlçesi Sağlık Gurup Başkanlığını Espiye Devlet Hastanesi Başhekimi Dr. Ahmet Kılıç yürütmektedir.

1- Sağlık Gurup Başkanlığına Bağlı Kurumlar

- a) Espiye Devlet Hastanesi b) Espiye Merkez sağlık Ocağı
c) Avluca Sağlık Ocağı d) Dikmen Sağlık Ocağı e) Demircili Sağlık Ocağı

2- Sosyal Sigortalar Kurumu a) Espiye SSK İstasyonu

3- Özel Sağlık Kurumları a) Özel Espiye Sağlık Merkezi

1- a) Espiye Devlet Hastanesi : 17.10.1995 yılında Hükümet Konağı yanında Espiye Belediyesine ait bir binada 40 hastane olarak hizmete girmiştir. 416 m2 arsa üzerinde 5 katlı bina olarak kurulmuştur. Hastanemizin hizmet verdiği nüfus toplam 28.200 dür, Hastanemiz Espiye ilçesi dışında komşu ilçelerimiz olan Yağlıdere ve Güce ilçelerine de hizmet vermektedir. Hastanemizde halen 5 Partiyen Hekim, 23 Hemşire, 9 Ebe, 4 sağlık Memuru, 9 Laboratuvar Teknisyeni, 2 Röntgen teknisyeni, 3 idari Memur, 11 Hizmetli, 1 Şoför, 1 Terzi, 1 Teknisyen Memur ile görev yapmaktadır. Hastanemizin 1. Adet Ambulansı mevcuttur.

Hastanemizin 1997 Yılı İstatitiki Bilgileri (Yıllık)

Yatan hasta sayısı	:	276
Poliklinik sayısı	:	160095
Acil Servis	:	7837
Röntgen	:	4210
Kan Tranfzyonu	:	52
Labarutar Çalışması	:	20196
T3-T4-TSH (Guatr)	:	600

Hastanemizin 1998 Yılı İstatistiki Bilgileri (Yıllık)

Yatan Hasta Sayısı	:	325
Poliklinik sayısı	:	12925
Acil Servis	:	19644
Röntgen	:	3291
Kan Transfüzyonu	:	30
Labarutar Çalışmaları	:	7986
T3-T4-TSH (Guatr)	:	410
Kan Grupları Tayini	:	1092

Başka Sağlık Kuruluşlarına Hata Sevki :

Acil Servis	:	968
Poliklinik	:	809

Espiye Devlet Hastanesi Gelir-Gider Tablosu

	1997 Yılı	1998 Yılı
Gelir :	9.000.000.000 TL.	30.718.673.000 TL.
Gider :	8.500.000.000 TL.	23.150.462.000 TL.

1-b Espiye Merkez Sağlık Ocağı : 4. Ad. Doktor, 28 Personel ile hizmet vermektedir. 1959 yılında 4.000 m2 arsa üzerine kurulmuş Sağlık ocağı binasında hizmet vermektedir. Lojmanı mevcuttur, 1. Ad. Ambulansı vardır, yıllık ortalama poliklinik sayısı 22.000'dir. Espiye Sağlık Ocağı bünyesinde acil ilkyardım ve Kurtarma İstasyonu 1997 yılında faaliyete girmiştir. Tıbbi araç ve gereç durumu ocak standartlarına göre yeterlidir.

1-c) Avluca Sağlık Ocağı
Kendisine ait binası yoktur, geçici olarak köy evinde kurulmuştur ancak personeli olmadığından hizmet vermemektedir.

1-d) Dikmen Sağlık Ocağı
Kendisine ait binası ve lojmanı mevcut olup, 1 Sağlık memuru görev yapmaktadır.

1-e) Demircili Sağlık Ocağı
1 Çevre Sağlık Teknisyeni, 1 Hemşire, 1 Ebe, ve 2 Hizmetli personelle kendisine ait binada hizmet vermektedir. 1992 yılın-

da hizmete girmiştir.

2-a) Espiye SSK İstasyonu : 1 Doktor ve 1 Memur personeli ile hizmet vermektedir. Yıllık ortalama 11.000 poliklinik yapılmaktadır.

3- İlçede yaygın şikayet konusu olan hastalıklar romatizmal hastalıklar, kalp-damar hastalıkları, Guatr, Çocukluk çağı bulaşıcı hastalıkları, Mevsimsel olarak görülen bulaşıcı enfeksiyon hastalıklarıdır.

TARIM VE KÖY İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

1- İlçe Müdürlüğü Personel Durumu :

İlçe Müdürü	1 Ad. (Veteriner Hekim)
Teknisyen	7 Ad.
Veteriner Sağlık Teknisyeni	3 Ad.
Ev Ekonomisi Teknisyeni	1 Ad.

Şöför	2 Ad.
Anbar Memuru	1 Ad.
Tarım İşçisi	1 Ad.

2- İlçe Müdürlüğü Taşıt Durumu :

Anadolu Pikap	1. Ad.
Renault STV	1. Ad.

3- İlçe Müdürlüğü Bina Durumu :

İlçe Müdürlüğüne bağlı tüm şubeler yani binada olmak üzere, ilçe merkezinde müstakil binada görev yapmaktadır. Kullanım hakkı ilçe Müdürlüğüne ait olan 46.000 M2 arazi üzerinde mantar kompost üretimi ve fidan yetiştiriciliği çalışmaları yapılmaktadır.

4- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İlçe Müdürlüğünün Çalışmalarını :

1- Bitkisel üretimi geliştirmesi :

- a) Girdi Temini ve dağıtımı b) Çiftçi Eğitimi Faliyetleri

II) Bitki Koruma :

- a) Yönetimli Çiftçi Mücadelesi b) Kontrol Hizmetleri

III) Hayvancılığı Geliştirme ve Hayvan sağlığı :

- a) Girdi Temini ve Dağıtımı b) Yetiştiricilere ücretli Aşı Temine
c-) Koruyucu Aşılamalar d) Kontrol, Tarama, Muayene Hizmetleri
e) Eneme Hayvan Sevk Hizmetleri
f) Sunu Tohumlama Hizmetleri ana başlıkları altında hizmetler yürütülmektedir.

MAL MÜDÜRLÜĞÜ

Espiye Hükümet konğında hizmet vermektedir. Espiye Malmüdürlüğümüz 5 birimden oluşmuş olup toplam 18 personel ile görev yapmaktadır. Müdürlüğümüzün 1 Ad. Iantrover marka hizmet aracı vardır. Çalışma Programı :
a) Malmüdürlüğümüzün 1997 yılı vergi gelirlerinden yapılan tahakkuk ve tahsilat oranları şöyle ger-

çekleşmiştir.

Tahakkuk : 376.061.284.000 Tahsilat : 328.407.820.000

998 yılına devir : 47.633.464.000 Oran % : 87.33

b) Malmüdürlüğümüzün 1997 yılı sonu itibariyle bütçe gelir ve giderleri :

Bütçe Geliri : 322.912.636.000

Bütçe Gideri : 541.431.311.000

c) Malmüdürlüğümüzde Nisan-1998 ayı sonu itibariyle mükellef dağılımı :

Gerçek : 245, Götürü : 615, Serbes Meslek : 6, Kurumlar: 48, Kooperatif : 13, GSM İradı : 13, Toplam : 940 Mükellefimiz vardır.

d) Malmüdürlüğümüzün 15 Mayıs-1998 ayı sonu itibariyle bütçe giderleri 289.177.090.000 TL. Bütçe Gelirleri 157.768.522.000 TL. 'dir.

ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ

Kuruluşu :

Espiye Orman İşletme Müdürlüğü 1975 yılına kadar Tirebolu Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Orman İşletme Şefliği ike 05.06.1975 tarih ve 16 sayılı Bakanlığın oluru ile Orman İşletme Müdürlüğü statüsüne kavuşmuştur.

Alanı :

Espiye Orman İşletme Müdürlüğünün, Espiye -Yağlıdere, Alucra, ve Dereli ilçeleri hudutları dahilinde kalan Espiye, Karaduğa, Esenli, Ekindere, Yağlıdere ve Tohumluk Orman İşletme Şefliklerinin 45.437.0 Ha. ormanlık alanı 49.292.0 Ha. Ormansız alanı olmak üzere toplam 94.729.0 Ha. dir.Espiye orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Orman İşletme Şefliklerinin ormanları koru ve baltalıktır.

ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ

Personel Durumu :

İşletme Müdürü	: 1. Ad.
İşletme Müd. Yard	: 1. Ad.
İşletme Şefi	: 7. Ad.
Tali Personel	: 91. Ad.
Daimi işçi	: 16. Ad.
Mevsimlik işçi	: 65. Ad. olmak üzere toplam 181 personel görev yapmaktadır.

Yol Durumu : Espiye Orman İşletme Müdürlüğü'nün Espiye ve Yağlıdere İlçeleri hudutları dahilinde kalan tüm Orman İşletme Şefliklerinin tüm yol tulü 887+300 Km. dir.

Faaliyet Programı :

- 1- Üretim Faaliyetleri :** Espiye Orman İşletme Müdürlüğü'nün 1998 yılında 29.000 M3 orman emyali üretmesi programlanmıştır.
- 2- Silvikültür Faaliyetleri :** Espiye Orman İşletme Müdürlüğü'nce 1998 yılında 1500 Ha. alanda bakım çalışmaları yürütülecektir. 115 Ha. alanda ise gençleştirme yapılması planlanmış olup, 100.000 Ad. fidan dikilecektir.
- 3- Yol Faaliyetleri :** 1998 yılında 4 ayrı yerde olmak üzere 6. Km. yeni or-

man yolu yapılması planmış olup, 600 Km. ci-varında orman yolunda bakım yapılacaktır.

Espiye İlçesi Müftülüğü

İlçe Müftülüğü 19.06.1957 tarihinde Kurulmuştur. Müftülük hizmetleri 1- Müftü, 2- Memur, 1- Şoför, 2- Hizmetli ile yürütülmektedir. İlçemizdeki köyler ile birlikte 47 İmam-Hatip 4 Müezzin-Kayyın 3 Kuran Kursu öğreticisi olmak üzere 60 kadro ile hizmetler yürütülmektedir. İlçemiz merkezinde 1 Erkek Yatılı Kuran Kursu ile 1 Kız Kuran Kuru bulunmaktadır. İlçemiz de yapımına devam eden bir de camii inşaatı bitmek üzeredir.

Espiye İlçesi Nüfus Müdürlüğü

Espiye Hükümet Konağında hizmet vermektedir. 1. Müdür, 3 veri Hazırlama ve kontrol işletmeni, 1 hizmetli personeli vardır. İlçemize bağlı 8 mahalli, 29 köy vardır Toplam nüfus 28.082 dir.

Espiye İlçesi Tapu Sicil Müdürlüğü

Tapu Sicil Müdürlüğü Hükümet Binasında hizmet vermektedir. Müdürlüğün görev alanında 8 Mahalle ve 29 köy mevcuttur. Bunlardan Merkez Mahallesi, Esentepe Mahallesi, Adabük Mahallesi, Sağlık Madeni Mahallesi, Kaleboynu Mahallesi, Çam Mahallesi, Karadere Mahallesi, ve Cibril Mahallesiyle Arıdurak Köyü, Demircili Köyü, Hacı Köy, İbrahimşeh Köyü, ve Şahinyuva Köyü kısmen Kadastro görmüştür. Müdürlüğümüzde Tapu sicil Müdürlüğüne vekaleten V.H.K.İ. İbrahim Yanık yürütmekte olup, 1 Ad. V.H.K. İşletmeni ve 1. ad. Hizmetlisi bulunmaktadır.

Espiye İlçesi Halk Kütüphanesi Memurluğu

A- Personel Durumu

İlçemiz Halk Kütüphanesi Memurluğunda; 1 Kütüphaneci, 1 Memur, 1 Hizmetli olmak üzere toplam 3 personelle kiralık binada hizmet vermektedir.

1997 yılı içinde yapılan çalışmalar

1- Okuyucu Hizmetleri :

a) **Müracaat Hizmetleri** : 1997 yılı içinde Kütüphanemize toplam 9391 okuyucu müracaat etmiştir.

b) **Ödünç Verme Bölümü** : 1997 yılı içinde toplam 3386 okuyucu ödünç kitap almıştır.

c) **Üye Kayıt Durumu** : 1997 yılı içinde toplam 508 okuyucu üye olmuştur.

2- Kültürel Eğitici Faaliyetler

a) **Konferans ve Toplantıları** : 04.01.1997 tarihinde "Enerji Tasarufu" konulu konferans. 22. 02.1997 tarihinde "Çağın Savaş Teknolojileri karşısında Sivil Savunmanın Önemi" konulu konferans. 15.03.1997 tarihinde Ömer Seyfettin ve

Türk Hikayeciliği "konulu konferans. 12.04.1997 tarihinde " Mimar Sinan ve Türk -İslam Mimarisi " konulu konferans. 26.04.1998 tarihinde "Telif Hakkı" konulu konferans. 14.06.1997 tarihinde "Türk Kültürünü Hıdırellez " konulu konferans. 14.06.1997 tarihinde " Çevre ve Bilim konulu konferans, 15.08.1997 tarihinde "Ağustos ayı ve Türkler " konulu konferans, 17.09.1997 tarihinde "Kış ve Çevre Kirliliği " konulu konferans. 25.10.1997 tarihinde "Cumhuriyetin Getirdiği Yenilikler" konulu konferans, 14.11.1997 tarihinde "Kültürümüzün Temel Vastı Hoşgörü" konulu konferans 27.12.1997 tarihinde "Mehmet Akif'in Hayatı " konulu konferans

b) **Sergiler** : 01.04.1997 tarihi ile 05.04.1997 tarihi arasında "Kitap ve Kütüphane " konulu kitap sergisi.22.04.1997 tarihi ile 26.04.1997 tarihi arasında "Ulusal Egemenlik " konulu kitap sergisi.19.05.1997 tarihi ile 24.05.1997 tarihi arasında "Atatürk ve Gençlik " konulu kitap sergisi.28.10.1997 tarihi ile 01.11.1997 tarihi arasında "Cumhuriyet" konulu kitap sergisi.11.11.1997 tarihi ile 16.11.1997 tarihi arasında "Çocuk Kitapları" sergisi.

Espiye Posta İşletme Merkezi Müdürlüğü

Bina Durumu : 1971 yılında inşa edilen Müdürlük binamız Bodrum, zemmin,

1. kat be lojman katından oluşmaktadır. Hizmet bakımından herhangi bir sıkıntıımız yoktur.

Personel Durumu : Müdürlüğümüzde hizmetlerin aksatılmadan yürütülmesinde 1- Şef, 1- Veznadar, 7- Memur, 5- Dağıtıcı, 1- Hizmetli olmak üzere toplam 15 kişilik kadroyla hizmetleri yürütmektedir.

SPOR

Araç Gereç Durumu : Müdürlüğümüz adına kayıtlı motorlu veya motorsuz araç bulunmamaktadır.

Hizmetlerimiz : Müdürlüğümüz mektup, APG, küçük paket, basılmış kağıtlar, ile köylere özgü yazılar, hertürlü haberleşme niteliği taşıyan gönderilerin yasalar ve posta tüzüğü çerçevesinde kabul, nakil ve alıcılarına teslimini sağlarken; Telekomünikasyon hizmetlerinin abone, tahsil, kabul, kayıt, tahakkuk ve tahsilat işlemleri hizmet payı karşılığında yürütülmektedir.

Gelir Gider Durumu : 1998 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla 15.391.543.145. T1 gelire karşılık 22.147.753.386. TL. giderle 6.766.216.241. TL. zararlıdır.

İlçe Gençlik ve Spor Kulüpleri

İlçemizde Espiye Spor Kulübü bulunmaktadır. 1959 yılında kurulmuştur. Yıllarca ikinci amatör de oynamış şu anda birinci amatör liginde devam etmektedir. Espiye Spor Kulübü devamlı olarak birinci amatör ligde üst sıralarda şampiyonluk için mücadele etmektedir.

Espiye Spor Kız Voleybol takımı 1995-

1996 yılında ilk defa katıldığı yıldızlar bayan voleybol liginde salonu ve çalışma sahası olmamasına rağmen Giresun il birincisi olup Giresun'u temsilen Tokat'da Türkiye şampiyonluğu gurup maçları mübakalarına katıldı. 1996-1997 yılında yine Giresun birincisi olmuştur.

EĞİTİM

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Personel Durumu :

Müdür : 1
Şube Müdürü: 2
Şef : 2
Memur : -
Hizmetli : 2

Bağlı Bulunan Okul Öğretmen Öğrenci ve Derslik Sayıları :

Merkez ve Mahalle
İlköğretim Okul Sayısı: 7
Köy İlköğretim Okul
Sayısı : 35
Taşınmalı Eğitim Yapan Okul
Sayısı : 8

Bu Okulların Öğretmen Sayıları :

Sınıf Öğretmeni : 135

Branş Öğretmeni: 87

Öğrenci Sayıları :

	Erkek	Kız	Toplam
Merkez İlköğ. Okulları	744	759	1503
Köy İlköğretim Okulları	1065	1038	2103
Taşınmalı Eğitim Yapan Öğrenci Sayısı : 218			
Derslik Sayıları : 142			

Espiye İlçesi Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü

Kuruluş Tarihi : 1968

Personel Sayısı : 1-Müdür, 1- Müd. Yard., 1-Memur, 1-Hizmetli

Bina Durumu : 2 katlı, kendi hizmet binası

Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğünün Amaçları ve Görevleri

Müdürlüğümüz her yaşta, her meslekte, okulda veya okul dışında kalan bütün vatandaşlar ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda sunulacak hizmetleri, imkânları ölçüsünde karşılamaya çalışır. Kısacası vatandaşların yetiştirilmelerini istediği her konuda onları yetiştirmek, onlara yararlı olmak ülke ve yurt ekonomisine katkıda bulunmalarını sağlamak Müdürlüğümüzün amaçlarıdır.

HALK EĞİTİMİ

1997-1998 Yılında Yapılan Faaliyetler

Müdürlüğümüz 1997-1998 Eğitim ve Öğretim yılında, İlçe Merkezi ile İlçeye bağlı köylerimizde, 3.Ad. Biçki-Dikiş, 3. Ad. Halıcılık olmak üzere toplam 18. Ad. kurs açmış olup, bu kurslardan 164 kişi belge almıştır.

Ayrıca; 23. Nisan-1998 günü akşamı ilçemizde şehit ve Malül Yakınları yararına kermes düzenlenerek Şehit ve Malül ailelerine yüksek miktarda maddi yardım toplanmıştır. İlçemize bağlı yüksek köylerimizde fakir olduğu tesbit edilen ailelerin çocukları için sünnet şöleni düzenleyerek 450 çocuk sünnet edilmiştir.

OKULLARIMIZ

**Şehit
Hüseyin
Tahmaz
İlköğretim
Okulu**

Kuruluş Tarihi : 1921

Tarihçesi: İlçemizde ilk defa Eğitim-Öğretim 1921 yılında Mustafa bey isminde bir öğretmen tarafından başlatılmıştır. O zaman okulun adı "Erkek İptida-i Mektebi'idi" 14 Mayıs 1982 yılından bugünkü binasına taşınan okul 1991-1992 öğretim yılından itibaren ilköğretim okulu olarak Eğitim ve Öğretime devam etmektedir.

Bina Sayısı	: 1	Isınma Şekli	: Kalerifer-Kömür
Öğretim Şekli	: Tekli Öğrt.	Personel Sayısı	: 36
Derslik Sayısı	: 16	Öğrenci Sayısı	: 650
Mezun Olan Öğrenci Sayısı	: 88		

**Kaşdibi
YİBO
İlköğretim
Okulu**

Cumhuriyetin ilanının 60. yılında bitirildiğinde ve de Espiye İlçesine bağlı Kaşdibi Köyü sınırları içerisinde yer aldığından, Kaşdibi 60. Yıl YİBO adı verilmiştir.

Eğitim ve Öğretime 17 Aralık 1984 tarihinde toplam 170 öğrenci ile başlayan okulumuz, her yıl artan talep üzerine kapasitesini artırarak 551 yatılı olmak üzere toplam 620 öğrenciyle eğitime devam etmektedir. Okulumuz ilk mezununu 1987-1988 öğretim yılında 14 kız, 40 erkek olmak üzere toplam 54 öğrenci mezun etmiştir. Kaşdibi 60. Yıl YİBO'nun 1 adet derslik, 1 adet Pansiyon binası, 1 adet Sosyal bina, 2 adet 28 daireli Lojman, 1 adet Garaj binası, 1 adet bekçi kulübesi, 1 adet Kesun Kuyu, 1 adet Ek Bina olmak üzere toplam 9 adet binası mevcuttur. Okulumuzun bir adet futbol sahası ve basket sahası vardır.

Kaşdibi 60. Yıl YİBO'nun 27 idareci ve öğretmen olmak üzere toplam 42 personeli mevcuttur.

Kuruluş	: 1984	Derslik Sayısı	: 15
Şube sayısı	: 17	Eğitim Şekli	: Normal-Yatılı
Mezun Olan Öğr.Say.	: 949	Bina Sayısı	: 6
Isıtma Şekli	: Kalerifer	Lojman Sayısı	: 28

Espiye İmam Hatip Lisesi

Kuruluş Tarihi	: 1997-1998 Öğretim Yılı		
Derslik Sayısı	: 15	Öğrenci Sayısı	: 400
Şube Sayısı	: 15	Eğitim-Öğretim Şekli	: Normal
Personel Sayısı	: 28 Öğretmen, 2 Memur, 4 Hizmetli		
Mezun Olan Öğrenci Sayısı	: Lise Kısmı 920 Orta Kısmı 2032		
Bina Sayısı	: 2 Ad.	Isıtılma Şekli	: Kaloriferli

Espiye Çok Programlı Lisesi

Okulun Bölümleri : Endüstri Meslek Lisesi - Elektrik Kız Meslek Lisesi-Giyim, Ticaret Meslek Lisesi-Muhasebe, Genel Lisesi- Fen, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilimler			
Kuruluş Tarihi : 1995	Derslik Sayısı	: 20	
Öğrenci Sayısı : 523	Kız	: 146	
Erkek : 377	Şube Sayısı	: 18	
Eğit. -Öğrt. Şekli : Normal	İdreci Sayısı	: 4	
Öğretmen Sayısı : 22	Memur	: 1	
Teknisyen : 1	Hizmetli	: 4	
Mezun Olan Öğrenci : 77	Bina Sayısı	: 2	
Isınma Şekli : Kalorifer (Kömürlü)	Pansiyon Kapasitesi	: 120 Öğrenci	

Süleyman Demirel İlköğretim Okulu

Kuruluş Tarihi	: 1998	Derslik Sayısı	: 21
Öğrenci Sayısı	: 750	Şube Sayısı	: 18
Eğitim Öğretim Şekli	: Normal	Mezun Olan Öğrenci Sayısı	: Yok
Bina Sayısı	: 1 (5 katlı)	Isıtılma Şekli	: Kaloriferli

Atatürk İlköğretim Okulu

Kuruluş Tarihi	: 1959
Derslik Sayısı	: 8
Öğrenci Sayısı	: 350
Şube Sayısı	: Ek Şube 1
Eğitim-Öğretim Şekli	: Normal
Mezun Olan Öğrenci Sayısı	: 4000
Bina Sayısı	: 1Ad.
Isıtılma Şekli	: Kaloriferli

Hasan Ali
Yücel
Pansiyonlu
İlköğretim
Okulu

Kuruluş Tarihi	: 1949
Derslik Sayısı	: 12
Öğrenci Sayısı	: 512
Eğitim-Öğretim Şekli	: Normal
Mezun Olan Öğrenci Sayısı	: 1168
Bina Sayısı	: 1Ad.
Isıtılma Şekli	: Kaleriferli

Cibril
İlköğretim
Okulu

Kuruluş Tarihi	: 1946
Derslik Sayısı	: 5
Öğrenci Sayısı	: 160
Eğitim-Öğretim Şekli	: Normal
Mezun Olan Öğrenci Sayısı	: 1090
Bina Sayısı	: 1Ad.
Isıtılma Şekli	: Sobalı

Espiyne İlçesine Bağlı Belediyeler ve bu Belediyelere Bağlı Mahalleler ile Espiyne İlçesine Bağlı Köyler ve Bu Köylere Bağlı Mahalleler

Belediyenin Adı

ESPIYE MERKEZ

Köylerin Adı

ARALICAK KÖYÜ

ARIDURAK KÖYÜ
ARPACIK KÖYÜ
AVLUCA KÖYÜ

AKKAYA KÖYÜ
BAYRAMBEY KÖYÜ
ÇALKAYA KÖYÜ
ÇEPNİKÖYÜ
ERİCEK KÖYÜ

DİKMEN KÖYÜ
DEMİRCİLİ KÖYÜ
GEBELLİ KÖYÜ
GÜLBURNU KÖYÜ
GÜMÜŞDERE KÖYÜ
GÜNEYKÖY KÖYÜ
GÜZELYURT KÖYÜ
HACIKÖY
HACİMAHMUTLU KÖYÜ
İBRAHİMŞEYH KÖYÜ

KOZKÖY KÖYÜ
KURUGERİŞ KÖYÜ
KAŞDİBİ KÖYÜ
SEYDİKÖY
ŞAHİNYUVA KÖYÜ
TAFLANCİK KÖYÜ

TİKENCE KÖYÜ
YEŞİLKÖY KÖYÜ

YEŞİLYURT KÖYÜ
YENİKÖY KÖYÜ

Bağlı Mahallelerin Adı

1-Adabük 2-Ağalık 3-Cibril 4-Çam 5- Esentepe
6-Kaleboynu 7- Karadere 8- Merkez

Bağlıların Adı

Gezinli, Eevli, Külcülü, Mamakevyanı, Gölyanı,
Kıran, Karakaş, Arpagerişi.
Kunduz, Andoz, Yakaağzı, Abanozlu, Hacaklı, Tepeçubuk, Aktaş.
Merkez, Düzmahalle, Haçbey, Kızıldere.
Aşağı, Sasu, Yahyalı, Ortaalan, Cami, Buruşlu,
Püllü, Güney, Saley, Tamdüzü
Merkez, Hendekaltı, Hendeküstü.
Merkez
Merkez, Tepe, Düz, Çukur, Saz, Yaygın.
Merkez, Kuzbahçe, Öteköy, Şalçı, Kuyuyanı, Ağaçlık, Davutlu.
Merkez, Şemer, Maşatbeleni, Töngelcik, Orta
Alakökner, Değirmenardı, Kireççik, Tezderesi,
Hanyanı, Karşıköy, Kökdiken, Kayadüzü, Çardakgüney.
Merkez, Tuygun, Yaygın, Orta, Karakışla, Boğuzdüzü, Gülmahalle.
Sarımahmutlu, Alttutam.
Konarkınar, Orta, Ayvazlı, Kıran, Kayadibi, Arduç, Portakallı, Aşağı.
Civek, Liman, Kıran, Henek, Aktaş, Yenimahalle.
Gegecek, Boğmalık.
Okulyanı, camıyanı, Kırantarla, Tikence.
Çiftlikkıranı, Çay, Güney, Sarnuç, Ortaburun.
Gedikli, Velipili, Neel, Bük, Marazlı, Kuzmahalle.
Merkez, Bocullu, Harşıtlı, Salihli, Tepeköy, Kayadibi.
Cennetli, Cinalı, bekirli, Hızarcıoğlu, Alaşerit,
Göbüllü, Yenimahalle.
Düzağzı, Kasapçayırı, Kaşaltı, Yağcı, Kavuryatağı, Gürkenli, Yatak.
Kireççik, Harman, Keleşli, Köprübaşı.
Yarlık, Camışlık, Tepekoru, Konakkıran, Çaykara.
Merkez, Belençardağı, kızilot.
Merkez, Balıklı, Maden, Bitene.
Merkez, Kuşsağman, Direkbükü, Düzhozan, Yukarıköy,
Tepeköy, Kertilyatak
Merkez, Kabakçukuru, Sülükgölü, Güney.
Cevizlik, Kızılcukur, Pangal, Avruk, Salman, Alican, Emecan,
Macarlı, Tepeağzı, Topculu.
Aralıcak, Keçigeriş.
Hidroğlu, Kandahur, Kıranmahalle, Kuzmahalle.

Sıra No	Belde Mahalle ve Köyün Adı	Muhtarının Adı	Telefonu	İlçe Uzaklığı	Nüfusu	Hane Sayısı
1	Merkez Mahallesi	Halil Aydın	611 45 96		3152	
2	Adabük Mahallesi	Ersin Bahadır	611 43 65	2	1833	
3	Ağalık Madeni Mahallesi	Adnan Cebeci	611 47 50	6	215	
4	Cibril Mahallesi	İsmail Kırca	616 70 61	8	943	
5	Çam Mahallesi	Mustafa Önal	611 46 83	17	91	
6	Esentepe Mahallesi	Yılmaz Gecal	611 45 89		2727	
7	Kaleboyu Mahallesi	Yaşar İlhan	611 33 01	4	282	
8	Karadere Mahallesi	Aziz Özlürk	611 24 65	3	541	
Mahalleler Toplamı					11.844	
1	Soğukpınar Bel. (Dikmen-Kozköy)					
2	Akkaya Köyü	Seyfullah Kılıç	618 80 07	33	363	150
3	Aralacak Köyü	Osman Elevli	621 21 66	13	303	110
4	Arduçak Köyü	Mehmet Yavuz	611 37 78	2	477	100
5	Arpacık Köyü	Milat Bayhan	619 20 01	12	402	180
6	Avluca Köyü	Fazıl Taşçı	618 80 05	33	363	420
7	Bayrambey Köyü	İsmail Dur	Yok	35	274	30
8	Çalkaya Köyü	Mustafa Özlürk	619 20 03	16	400	100
9	Çepniköy Köyü	Seyfettin Kaya	619 20 02	18	446	150
10	Demirci Köyü	Hüseyin Türkmen	617 62 57	10	204	159
11	Eriçek Köyü	Eşref Uçar	611 36 26	38	1.213	200
12	Gebeli Köyü	Halil Kuruca	621 21 27	13	324	125
13	Gülburnu Köyü	Mehmet Küçük	611 44 55	6	269	190
14	Gümüşdere Köyü	Rahmi Kılıç	Yok	30	178	50
15	Güneyköy Köyü	Halil Gökçe	619 20 01	14	316	70
16	Güzelyurt Köyü	Mehmet Tığ	619 20 10	31	1.046	186
17	Hacıköy Köyü	Esmen Zivalı	611 40 86	5	574	190
18	Hacımahmutlu Köyü	Kemal Iyıcı	617 61 06	11	540	140
19	İbrahimşeyh Köyü	Muhtin Demir	611 26 75	6	449	150
20	Kaşdibi Köyü	Orhan Cantürk	617 60 38	12	946	150
21	Kuruges Köyü	Hayri Danacı	619 80 46	22	610	115
22	Seydiköy Köyü	Mehmet Ali Akgün	454 41 30	24	383	85
23	Şahinyuva Köyü	Abdurrahman Kandemir	671 24 25	17	587	125
24	Tatlıca Köyü	Mehmet Tiryaki	619 20 28	23	811	210
25	Tikence Köyü	Halil Osmanoglu	616 70 41	11	386	160
26	Yeniköy Köyü	Necati Aydın	616 80 06	33	902	100
27	Yeşilköy Köyü	Mustafa Bal	619 20 07	18	670	106
28	Yeşilyurt Köyü	Mehmet Bekçi	Yok	12	168	43
	KÖYLER TOPLAMI				16.246	
	YEKÜN TOPLAM				28.082	

KOZKÖYÜ (Soğukpınar Beldesi)

TARİHÇESİ:

Köyümüz resmi bil belge olmamasına rağmen köyde yaşayan yerleşik halkın 1800-1810 yılları arasında yerleştikleri köydeki yaşlıların ifadelerinden anlaşılmaktadır. O tarihten önce köyde yaşayan rumlar yaşamlarını köyümüzde bulunan kızılkaya madeninde bakır işleyerek sürdürmüşlerdir. Yerleşim yerleride kızılkaya, düzağız mah. ve kasapçayırı mahallesidir. Kasapçayırında kiliseler bulunmaktadır (yıkılmış). Son kalan rumlar ise 1900'lü yıllarda köyde yaşayan türk halkı tarafından kovulmuşlardır. Köyümüz önemli bir tarihçesi olmamasına rağmen ilçemizin arazi ve nüfus bakımından büyük köylerinden biri olup şu anda Dikmen köyü ile birleşerek belde belediyesi olmayı hak kazanmıştır.%60 yol sorunu çözülmüş olan köyümüzde halen 5 sınıflı okul bulunmaktadır. Ebe evi yapılmış halen hizmete açılmamıştır. Köy nüfusunun %95'i köyde ikamet etmektedir. Başlıca geçim kaynağımız fındıktır. Yaklaşık 200 ton fındık üretilmektedir. Hayvancılık gelişmemiştir, arıcılık gelişmemiştir.

Neler Yapılabilir:

Köyümüzde bulunan Kızılkaya madeni bakır ve pirit yönünden çok zengindir. Madenimiz çalışırsa bir çok kişiye istihdam sağlayabilir. Yaklaşık 4 km. uzunluğunda tatlısıyı olan deremizde gerek hakiki Alabalık veya suni alabalıkçılık yapılabilir. Arıcılık ve hayvancılık geliştirilebilir. tarım arazisinin bir kısmında çay ve kivi üretilir.

Soğukpınar Beldesi İçişleri Bakanlığının 20 Ağustos 1998 tarih ve 98/49560 sayılı kararı ile belde olmuş henüz Belediye Başkanı seçimi yapılmamıştır. Ancak ilk seçimlerde Belde Belediye başkanı için seçim yapılacaktır.

SOĞUKPINAR BELDESİ

Toplam Nüfusu : 2091 Hane Sayısı :250 İlçeye Uzaklığı : 48 km.

Dikmen

Dikmen köyü Espiye İlçesine dökülmekte olan Gelevera deresi güzergahında sahilden 25 km. uzaklıkta, Gelevera Deresine dökülmekte olan Dikmen Çayının çevreleyen geniş arazi üzerine kurulmuştur. Toygun diye bir de mahallesi vardır. Dikmen köyü 350-400 yıl önce geniş bir ormanlık yapıya sahiptir. Dikmen Köyü Cumhuriyet döneminde okulunu yapmıştır. 1960 yıllarında halkın elbirliği ile yol yapımını gerçekleştirmiştir. Sağlık ocağı vardır. 1980 yılından sonra köy nüfusuna göç nedeniyle azalmaya başlamıştır. Köyün geçim kaynağı fındık tarımıdır.

Kozköy

AKKAYA

Seyfullah Kılıç

Nüfusu :
363
Hane Sayısı :
150
İlçeye Uzaklığı :
33 km.
Telefon :
618 80 07

Bayrambey olarak bilinmektedir. Tarihi Bayramoğulları beyliğine dayanır. Avluca tarihi ile birdir. Avluca'ya bağlı bir köy iken daha sonra ayrılarak Akkaya Köyü adı altında isim almıştır. Bu ismi çevresindeki Akkaya Dağı'ndan almıştır. İlçeye 25 km. uzaklıktadır. Köyde armut yetiştirilmektedir.

ARALICAK

Osman Elevli

Nüfusu :
303
Hane Sayısı :
110
İlçeye Uzaklığı :
13 km.
Telefon :
621 21 66

Aralıcak köyü ismini etrafı dağlarla çevrili olduğundan "aralık" kelimesinden almıştır. Köye ilk gelenler "Odabaş" soyisini alan ailelerin büyükleridir. Köyün en önemli tarihi eseri kurtuluş Savaşında askerlere mısır unu öğüten Aralıcak değirmenidir. Köyün geçim kaynağı fındık ve mısırdır. Köyden dışarıya işsizlik nedeniyle göç olmaktadır. Köyün yaylası Baldıran yaylasıdır. Köylüler yazın yaylaya çıkmaktadırlar.

ARIDURAK

Mehmet Yavuz

Nüfusu :
477

Hane Sayısı :
100

İlçeye Uzaklığı :
2 km.

Telefon :
611 37 78

Köyümüzün eski ismi Sakarya olup, daha sonra Arıdurak olarak değiştirilmiştir. Eskiden aracılık fazla yapılmış bu nedenle ismini buradan aldığı söylenmektedir. Köyümüz İlçe Merkezinin bitişiğinde yer alır Tarihi Andoz Kalesi ile tanınır. Halkın Turistik ve Mesire yeridir. Son yıllarda onarılmış ve hizmete açılmıştır. Trabzon tabiat ve kültür Koruma kararları gereği birinci derecede doğal sit ilan edilmiştir. Köyümüz dağınık mahallelerden oluşur. 140 hane ve 100 nüfusludur. Halk balıkçılık ve fındıkçılık yapıyor. İlçe merkezinde esnafımızda mevcuttur.

ARPACIK

Mitat Bayhan

Nüfusu :
402

Hane Sayısı :
180

İlçeye Uzaklığı :
12

Telefon :
619 20 01

Köyün kuruluş tarihi çok eskidir. kurucusu "Ocak Dede" denilen bir zattır. Bu zatın mezarı halen köyde bulunmaktadır. Köyde çok eski tarihli bir cami bulunmaktadır. Son yıllarda restore edilmiştir. Köyün kurucusu olan Ocak dede "benim köyümde acı olan hiç bir ekin ekilmeyecetir." sözü üzerine halen köyde biber, soğan ve sarmısak bitkilerinin tarımını yapmamaktadırlar. 1960 yılında devlet tarafından ilkokul yapılarak eğitim ve öğretim başlamıştır. Daha önceki yıllarda aynı köyden Rasim BODUR adlı kişi öğretmenlik yaparak bir kısım köylüye okuma yazma öğretmiştir. Espiye'nin köyleri içinde en çok göç veren köydür. Halkın geçim kaynağı fındık tarımıdır.

AVLUCA

Fazıl Taşçı

Nüfusu :

363

Hane Sayısı :

420

İlçeye Uzaklığı :

33 km.

Telefon :

618 80 05

Asıl adı Avulu'dur. Daha sonra Avluca olarak kaynaklara geçmiştir. Kuruluşu Cenevizliler ve Pontus Rumları zamanına rastlamaktadır. Köyün ilk kurucuları Buruşoğulları halen köyde yaşamaktadırlar. Köyün 1952 yılında yapılan bir okulu mevcuttur. 2 camisi vardır. Geçici bir binada sağlık ocağı vardır. Halkın geçim kaynağı hayvancılık ve az miktarda fındık tarımıdır. Bilindiği kadarıyla 1955 yılından bu yana yaklaşık 400 hanenin üzerinden köy halkı başka illere göç etmiştir.

BAYRAMBEY

İsmail Dur

Nüfusu :

274

Hane Sayısı :

30

İlçeye Uzaklığı :

35 km.

Telefon :

Yok

Karaova deresinin güneyinde, Sağman dağının ve Kapıkayadağının eteklerinde kurulmuş bir köydür. Köyün adı, Avluca'ya bağlı Sancak beyi Bayrambey'in burada konaklamasından dolayı Bayrambey olarak kalmıştır. Köyde ören ve Sarıbaş mahalleleri bulunmaktadır. Köy 50 haneli ve 350 nüfusludur. İlçeye 30 km. uzaklıktadır. Geçim kaynakları, arıcılık, halı dokacılığı ve yaylalarda yapılan hayvancılıktır.

ÇALKAYA

Mustafa Öztürk

Nüfusu :
400
Hane Sayısı :
100
İlçeye Uzaklığı :
16 km.
Telefon :
619 20 03

Çalkaya köyünün eski ismi Manastır olarak geçmektedir. Köyün eteğinden Kızıldere geçmektedir. Köyün bazı yerlerinde kilise kalıntısı bulunmaktadır. Bunlar Alemağaç Tepesinde eski kilise kalıntıları ve ayrıca Tiryaki Tepesinde hemen hemen kaybolmuş durumda olan kalıntılardan ibarettir. Köydeki Rumlar Osman Ağa Çeteleri tarafından sürülmüştür. Köyden Kurtuluş Savaşına katılan tek kişi 15 yıl önce vefat etmiştir. Köyün geçim kaynağı fındık tarımıdır. Bunun yanı sıra arıcılık ile uğraşan ailelerde vardır. Köyün yaylası Karaobacık'a yakın olan Çorak yaylasıdır. Köyün okur-yazar oranı çevre köylere göre daha ileridir. Köyün nüfusu 400-500 civarındadır.

ÇEPNİKÖY

Seyfettin Kaya

Nüfusu :
446
Hane Sayısı :
150
İlçeye Uzaklığı :
18 km.
Telefon :
619 20 02

Oğuzların Çepni boyundan gelen Çepniler tarafından 1071 Malazgirt savaşından sonra Anadolu'nun kapıları Türklere açılmasından sonra Çepniler tarafından kurulmuş bir köydür. Tarihi çok eski olan bu köyün coğrafi yapısı tanıma elverişlidir. Vadi arasında dört tarafı komşu köylerle çevrili güzelyapılı bir köy olup, komşu köylerin ortasında kaldığından, ulaşım ve haberleşmede üstün olması nedeniyle buraya 8 yıllık bir temel eğitim okulu yapılmasında büyük bir fayda vardır. Köyde 670 tarihli bir cami bulunmaktadır. Köyün geçim kaynağı fındık tarımıdır. Köy dışarıya göç vermektedir. Şu andaki nüfusu 900-1000 civarındadır.

DEMİRCİLİ

Köy adını, Bizans döneminde demircilerin burada ikamet etmesinden ismini almıştır. Köy Armelit dağı eteğine kurulmuştur. 2 mahallesi bulunmaktadır. Köye ilk gelenler Kirmanoğlu Hasan ve Türkmenoğlu Molla Mehmet'tir. Daha sonra da Velişhoğlu gelmiştir. Halen bunların torunları köyde oturmaktadır. Köyden Çanakkale Savaşı'na Türkmenoğlu Mehmet, Kirmanoğullarından Yakup ve Durmuş katılmış ve bir daha da geri dönmemişlerdir. Köyde Armelit Tepesinde kale kalıntıları mevcuttur. Köyün geçim kaynağı fındık ve çay tarımıdır.

Hüseyin Türkmen

Nüfusu :

204

Hane Sayısı :

159

İlçeye Uzaklığı :

10 km.

Telefon :

617 62 57

ERİCEK

Eşref Uçar

Nüfusu :

1213

Hane Sayısı :

200

İlçeye Uzaklığı :

38 km.

Telefon :

311 36 26

Köyün kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte çok eski bir yerleşim yeri olduğu sanılmaktadır. Mitolojiye göre ilk gelen insanlar Hanyanı denilen yere yerleşmişlerdir. Daha sonra Ericeklilik adı verilen yere yerleşmişler ve buranın ismini Ericek olarak değiştirmişlerdir. Köyün içinden geçen derenin üzerinde tarihi bir taş köprü bulunmaktadır. 3 tane harabe han vardır. İsimleri; ericek hanı, Ardıç Hanı ve Palçık hanı'dır. Ayrıca 25 km. uzunluğunda taş döşemeli yol bulunmaktadır. Bu yol ilçeyi ve köyleri iç kesimlere ve yaylalara bağlayan bir yol olduğu bilinmektedir. Köyün ilçeye uzaklığı 42 km.'dir. Ericek balı meşhurdur. Bir çok hastalığa devadır. Köyün geçim kaynağı, ormancılık ve arıcılıktır. Köyün tabi manzarası çok güzeldir. İç ve dış turizme açılmayı beklemektedir.

TAFLANCIK

Mehmet Tiryaki

Nüfusu :
811
Hane Sayısı :
210
İlçeye Uzaklığı :
23 km.
Telefon :
619 20 28

Çok eski bir tarihi yerleşim yeridir. yaşlıların söylediklerine göre bu çevreye 3 kardeş gelmiş, kardeşlerden birisi buraya yerleşmiştir. Daha sonra buraya taflan ağacı dikmiş ve köyün ismi Taflancık Köyü diye kalmıştır. Diğer köylere nazaran bu köyde daha çok taflan bulunmaktadır. Halkın geçim kaynağı fındık ve mısır tarımıdır. Hayvancılıkta yapılmaktadır.

HACIKÖY

Esmeri Zıvalı

Nüfusu :
574
Hane Sayısı :
190
İlçeye Uzaklığı :
5 km.
Telefon :
611 40 86

Köy adını köyde çok bulunan hacılardan almıştır. Önceleri Hacılar Köyü olan köyün ismi daha sonra Hacıköy şeklinde değiştirilmiştir. yapılan incelemeye göre köyün tarihi kesin olarak bilinmiyor. Köy halkının önemli bir bölümünün Gümüşhane ve Bayburt tarafından gelerek buralara yerleştikleri söylenmektedir. Köyde sığınak olarak kullanılmıştır. Köyün çok büyük bir bölümü dağlık ve engebelidir. Köyün ilçeye uzaklığı 3 km.'dir. Ormanlık olan yerlerin yerini fındık bahçeleri almıştır. Köyün geçim kaynağı fındık ve çay tarımıdır. Mısır ekimi ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Köyde sağlık ocağı yoktur. ebe vardır. Köyde yarıdımlaşma imeceler şeklinde yapılmaktadır. Köy halkı eğitim ve öğretime büyük önem vermektedirler.

GÜLBURNU

Mehmet Küçük

Nüfusu :
269
Hane Sayısı :
90
İlçeye Uzaklığı :
6 km.
Telefon :
611 44 55

Çok eski bir tarihi yerleşim birimidir. Cenevizlilerle beraber başlar. Köyün asıl adı halk tarafından "Zefre" olarak bilinmektedir. Bu isim de Zefiros adlı bir kadının isminden gelmektedir. Burada daha önce yaşayanlar üzüm yetiştirirlermiş, üzümden de şarap elde ederlermiş. Bugün dahi şarap kuyularına rastgelmektedir. Daha sonra Erzurum ve Gümüşhane'nin Torul ilçesinden gelip yerleşen insanlar olmuştur. Yerleşen insanlar fındıkçılık ve balıkçılık ile geçimlerini sağlamışlardır. Köyün bulunduğu semt 1950 yıllarından önce Giresun'un doğal limanlarına sahiptir. Bu liman "Zefre Limanı" olarak Karadeniz'in en önemli üç limanından biri olarak bilinmektedir. Köyün 2 camisi vardır. Köyde kayık yapmak için atölyeler ve balık ağı yapan ustalar mevcuttur.

SEYDİKÖY

M. Ali Akgün

Nüfusu :
383
Hane Sayısı :
85
İlçeye Uzaklığı :
24 km.
Telefon :
454 41 30

Seydiköy Giresun'un en uzak köylerinden biridir. Adı ise Cumhuriyet döneminden beri hiç değişmemiştir. Seydiköy'nün arazi yapısı ise dağlık bir arazi yapısına sahiptir. Seydiköy'nün bir mahallesi vardır, o da Kızılot mahallesi. Ayrıca Seydiköy'nden Karaobacık deresi akmaktadır. Bu dere Seydiköy ile Güce'nin köylerini birbirinden ayırır. Köyde ayrıca tarihi eser olarak, bir mağara olduğu biliniyor. Köylünün geçim kaynağı ise gelinde hayvancılıktır.

YEŞİLKÖY

Mustafa Bal

Nüfusu :
670
Hane Sayısı :
106
İlçeye Uzaklığı :
18 km.
Telefon :
619 20 07

Kurugeriş Köyünün Mahallesi iken, bağımsız köy olmuştur. Adını çevrenin Yeşil olmasından almıştır. Dağınık, Fındık bahçeleri ve ormanla kaplıdır. Kızılmakuş,Avruk,Topçu,Tepen kız,Acem,Pangal ve Salman Mahallelerinden meydana gelir. 100 haneli olup 800 nüfusa sahiptir. Tarihi Kurugeriş köyü ile birdir. Halk fındıklık ve hayvancılıkla geçinir. Su değirmenleri mevcuttur. Arada mısır öğütülür yaylacılık yapılır.

YEŞİLYURT

Mehmet Bekçi

Nüfusu :
168
Hane Sayısı :
43
İlçeye Uzaklığı :
12 km.
Telefon :
Yok

Çepni köyü tarihi ile bir olup, Çepni Boylarının buraya yerleşmesiyle köyün kurulduğu söylenmektedir. Eski adı Çepni Aralıcak mahallesi olup merkez köye hayli uzaklıktadır. Bu nedenle de köy, 1997 yılında Yelişyurt ismini almıştır. İlçe merkezi sınırlarındadır. Köyün geçim kaynağı fındık tarımıdır.

ŞAHINYUVA

Şahinyuva Köyü'nün kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber, çok eski bir yerleşim alanı olduğu sanılmaktadır. Köy, Şahinyuva ismini halktan birinin vermesi neticesinde almıştır. İlçeye uzaklığı 17 Km.'dir. Köyün deniz seviyesinden yüksekliği 600 m. civarındadır. Arazi yapısı dağlık ve engebeldir. Halkın geçim kaynağı fındık ve mısır tarımına dayanır. Hayvancılıkta yapılmaktadır. Köyde madencilik sektöründe çalışan birçok insan vardır. Bu maden sayesinde köy halkı gurbete pek göç vermemiştir. Şahinyuva köyü 3 mahalleden oluşmuştur. Köyde yaklaşık 165 hane mevcut olup köyün nüfus 850 civarındadır. İlkokul 1960 yılında yapılmış olup halen okulda eğitim ve öğretim yapılmaktadır. Okur yazarlık oranı %85'in üzerindedir. Köyde sağlık ocağı ve birde ebe bulunmaktadır.

**Abdurrahman
Kandemir**

Nüfusu :
587
Hane Sayısı :
125
İlçeye Uzaklığı :
17 km.
Telefon :
671 24 25

GEBELLİ

Halil Kuruca

Nüfusu :
324
Hane Sayısı :
125
İlçeye Uzaklığı :
13 km.
Telefon :
621 21 27

Gebelli köyü Aralıcak köyünün bir mahallesi iken daha sonra bu köyden ayrılmıştır. Köy ismini, çok önceleri burada yaşayan gebe bir kadının doğum yapmak üzere hastahaneye giderken yolda ölmesi ve köyünün çok engebeli bir arazi üzerinde kurulu olmasından almıştır. Köy halkının çoğu Baldıran yaylasına gitmekte olup bir kısım ailelerde Kırk yaylasına gitmektedirler. Köyün geçim kaynağı fındık ve mısırdır. Köyün en yaşlısı 90 yaşında olun Hakkı Çukur'dur.

TİKENCE

Halil Osmanoğlu

Nüfusu :
386
Hane Sayısı :
160
İlçeye Uzaklığı :
11 km.
Telefon :
616 70 41

Trabzon'dan gelen osmanoğulları ailesinin yerleşmesi ile kurulan köy; dikenli, çalılık ve ormanlık bir arazi üzerine kurulmuştur. Köy ismini de bu özelliklerinden almıştır. Köyün ilçeye olan uzaklığı 12 km.'dir. Verimli ve çok değerli arazisi olmasına rağmen azlığı nedeniyle köyün nüfusunun üçte ikisi başka illere göç etmiştir. Köyün geçim kaynağı fındık tarımına dayanır. Az miktarda mısır ve fasulye üretilmektedir. Besi hayvancılığı yapan ailelerin ekonomiye katkısı vardır. Köyde bir sağlık ocağı vardır. Halkın en çok şikayet ettiği hastalık romatizmadır. Köyün evleri genellikle ahşap yapıldır. Yeni yapılan evler ve binalar ise betonarmedir.

HACİMAHMUTLU

Kemal İyice

Nüfusu :
540
Hane Sayısı :
140
İlçeye Uzaklığı :
11 km.
Telefon :
617 61 06

Köyün tarihini anlatan tarihi bir kaynak yoktur. Köy yaşlılarının anlattıklarına göre köyün kurucusu Hacı Mahmut Eynesil'den gelip Kahyaoğlu Derebeyinin yanında kalmış, daha sonra köye gelerek kendi ismiyle anılan köyü kurmuştur. Zamanla Beşikdüzü, Şalpazarı, Eynesil, Vakıfkebir ve Yağlıdere'den insanlar gelerek bu köye yerleşmişlerdir, tarihi eserleri yoktur. Yalnız 1827 yılında yapılmış bir camisi vardır. Nüfusu 750 civarındadır. Eğitim düzeyi oldukça yüksektir. 650 ilkokul, 60 ortaokul, 35 lise ve 20 yüksekokul mezunu bulunmaktadır. Yerleşim şekli dağınıktır. 7 tane mahallesi vardır. Arazinin %20'si ormanlarla kaplıdır. Yaylacılık yapılmaktadır. Yaylaları; Zengeç, Sarıççek, Meşat, Beleni, Bocullu Çamı ve Susuzluk yaylasıdır.

GÜMÜŞDERE

Rahmi Kılıç

Nüfusu :
178
Hane Sayısı :
50
İlçeye Uzaklığı :
30 km.
Telefon :
Yok

Yeniköy tarihi ile birliktedir. Yeniköyün Gegecek mahallesi olarak anılmakta iken 1994 yılında ayrılarak Gümüşdere ismini almıştır. Köyün ismini köy muhtarı Rahmi KILIÇ vermiştir. Köyün İhtiyarlar ağaç kaşıkçılığı yapmaktadır. Köyün tamamı dağlık ve bayırdır. Köyde ihtiyarlar ağaç kaşıkçılığı yapmaktadır.

GÜNEYKÖY

Halis Gökçe

Nüfusu :
316
Hane Sayısı :
70
İlçeye Uzaklığı :
14 km.
Telefon :
619 20 01

Arpacık köyü ile birlikte kurulmuştur. Aynı köyden 1995 yılında ayrılarak ayrı bir köy olmuştur. Köyün tarihi Arpacık köyü ile aynıdır. Köyde çok eski bir tarihi mezarlık bulunmaktadır. Durmuş Köse ismindeki vatandaş kurtuluş savaşına katılarak 12 yıl sonra köye dönmüş ve daha sonra vefat etmiştir. Eminoğullarından Ömer ve İbrahim Gökçe Çanakkale Savaşına katılmışlar ve bir daha geri dönmemişlerdir. Köyün geçim kaynağı fındık tarımına dayanır.

KURUGERİŞ

Hayri Danacı

Nüfusu :
610
Hane Sayısı :
115
İlçeye Uzaklığı :
22 km.
Telefon :
619 80 46

Bayramoğlu nahiyesi içinde yer almıştır. tarihi bakımdan Espiye kadar eskidir. Köyün geçim kaynağı hayvancılık ve azda olsa fındık tarımıdır. Köyün en önemli şahsiyeti Binbaşı Hüseyin Avni Alparslan beydir. 1877 yılında kurugeriş köyünde doğmuş Giresun'lu Osman Ağa ile birlikte Rum Pontus'lularla mücadele etmiş 42. Alay komutanı olarak Sakarya ve Dumlupınar Savaşlarına katılmış, 1921 yılında aynı savaşta şehit olmuştur.

KAŞDİBİ

Orhan Cantürk

Nüfusu :
946
Hane Sayısı :
150
İlçeye Uzaklığı :
12 km.
Telefon :
617 60 38

Kaşdibi köyünün tarihi yaklaşık 300 yıl öncesine dayanmaktadır. Kaşdibi Demircili köyü ile birlikte iken, yaklaşık 80 yıl önce 1. Dünya savaşı yıllarında iki köy birbirinden ayrılmışlardır. Köyün ilk yerleşen aileleri Çöğürçüoğulları ve Kahyaoğullarıdır. Kaşdibi'nde şu anda yaklaşık 200 hane mevcuttur. Kaşdibinin adı (kaşın altındaki göz anlamındadır). Kaşdibi halkı Eğitime önem vermiştir. Bunun en büyük örneği ise yaklaşık 99 dönem arazisini Kaşdibi 60. yıl YİBO'ya bağışlamıştır.

GÜZELYURT

Gelevera deresi kenarından dağ eteklerine mahalleler şeklinde kurulmuş olan bir köydür. 3 mahallesi bulunmaktadır. Eski adı Keçiköy'dür. bu ismi çok fazla keçi beslenmesinden dolayı almıştır. Güzelyurt denmesinin sebebi burada Çepnilerin oturmasından kaynaklanmaktadır. Geçim kaynakları, fındık, mısır ve hayvancılıktır.

Mehmet Tığ

Nüfusu :
1046
Hane Sayısı :
186
İlçeye Uzaklığı :
31 km.
Telefon :
619 20 10

İBRAHİMŞEYH

Muhittin Demir

Nüfusu :
449
Hane Sayısı :
150
İlçeye Uzaklığı :
6 km.
Telefon :
611 26 75

Köy ismini üç kardeşten biri olan İbrahimşeyh'ten almıştır. Köy erleşim şekli genelde dağınıktır. Bazı toplu mahalleler de vardır. Köyün nüfusu sayımına göre 583 kişidir. Eğitim düzeyi olarak halkın çoğu ilkökulu bitirmiştir. Köy halkının ekonomik durumu genelde iyidir. Halkın geçim kaynağı başta fındık ve çay tarımıdır. Bunun yanı sıra gurbetçilik ve esnafılık ve hayvancılık yapan insanlar mevcuttur. Köy muhtarı köye kadastro getirmiş olup çalışmalar sürdürülmektedir. Köyde sağlık ocağı yoktur. Köyden bakıldığında Espiye ilçesinin ve sahilin manzarasına doyum olmaz. Köyün halkı eğitime büyük önem vermektedirler.

YENİKÖY

Necati Aydın

Nüfusu :
902
Hane Sayısı :
100
İlçeye Uzaklığı :
33 km.
Telefon :
616 80 06

Avluca köyünden ayrılmıştır. Tarihi 7 değirmeni ile anılır. Değirmenler Patlaksu Deresi üzerindedir. Patlaksu'da köyün diğer tarafından Çay Derenin kuruması nedeniyle meydana gelmiştir. Çay deresinin sularında, bir gelinin boğulması nedeniyle köylülerin dereye bedduası sonucu derenin kuruduğu halk arasında yaygın bir söylentidir. Köyün istiklal Savaşı gazileri Hacı Ali Şahin ve İbrahim Aydın'dır. Köyün geçim kaynağı fındık ve mısırdır.

MAHALLELERİMİZ

MERKEZ MAHALLESİ

İlçemizin tek mahallesi iken iki ayrı mahalle olarak bölündü ilçe merkezinin doğu kısmını teşkil eder. Nüfus ve hane olarak ilçenin yarısını alanı içine alır. Hükümet binası, Belediye, Devlet Hastanesi, Şehit Hüseyin Tahmaz İlköğretim Okulu mahallemiz sınırları içindedir. Ayrıca Süleyman Şah Parkı bulunmaktadır.

Nüfusu : 3152
İlçeye Uzaklığı :
Telefon : 611 45 96

Halil Aydın

ADABÜK MAHALLESİ

Adabük'ün tarihini belirleyen sağlam kaynaklar bulunmakla birlikte yaşlılardan edinilen bilgilere göre çevresi yüksek olup ortada düz bir mevki olduğundan düzlük anlamına gelen "bük" kelimesi ile "ada" kelimesinin birleşmesiyle Adabük adını almıştır. 1970 yılı sonunda köy merkeze bağlı bir mahalle olmuştur. Mahallenin yol, su, elektrik ve diğer hizmetleri tamamlanmıştır. Mahallede Orman İşletme Müdürlüğü, 2 adet özel çay fabrikası ve bir adet fabrikası mevcuttur. Köy halkının geçim kaynağı; fındık, mısır, çay ve hayvancılıktır. Mahallede 495 öğrenci kapasiteli Pansiyonlu Yatılı İlköğretim okulu bulunmaktadır. Mahalle halkı yazın yaylalara çıkar. Başlıca yaylalar; Ağaçbaşı, Karaovacık, Kazıkbeli, Delmece ve Güven-de yaylalarıdır.

Nüfusu : 1833
İlçeye Uzaklığı : 2 km.
Telefon : 611 43 65

Ersin Bahadır

AĞALIK MADENİ MAHALLESİ

Cumhuriyetin ilk yıllarında işletilmeye başlanan ve bölgede çok zengin olan madenden dolayı bu ismi almıştır. Halen maden kalıntıları ve ocaklar mevcuttur. Espiye'nin merkez mahallesidir. İlçeye uzaklığı 8 km'dir. Geçim kaynakları fındık tarımıdır.

Nüfusu : 215
İlçeye Uzaklığı : 6 km.
Telefon : 611 47 50

Adnan Cebeci

ESENTEPE MAHALLESİ

Merkez İlçe mahallesidir. Şehir merkezinin yarısını teşkil eder. Eski ismi Mangalis olarak bilinmektedir. Halen birçok vatandaş Mangalis olarak hitap etmektedir. Espiye 75.Yıl Çok Programlı Lisesi, Esentepe Talebe Yurdu, Sağlık Ocağı bu mahallemiz sınırları içindedir. İlçemizin oto tamircileride mahallemizdedir. Halkın yeri olan Esentepe Parkı Mahallemizdedir.

Nüfusu : 2727
İlçeye Uzaklığı :
Telefon : 611 45 89

Yılmaz Gecal

CİBRİL MAHALLESİ

Cibril mahallesine, 1500 ve 1600 yıllarının başlarında Gümüşhane ilinden Ağcaoğulları ve Hocaogulları gelerek, bugünkü Kırcaahmet semtine yerleşmişlerdir. Arazinin cıllarla kaplı ve bataklık olmasından dolayı adının CUBRUL olduğu söylenmektedir.

Eğitim Düzeyi:

- 1- İlkokulu bitirenlerin sayısı: 1090
 - 2- Ortaokulu bitirenlerin sayısı: 360
 - 3- Liseyi bitirenlerin sayısı : 100
 - 4- Üniversiteyi bitirenlerin sayısı:30
- Mahalle halkının geçim kaynağı fındık tarımıdır.

Nüfusu : 943
İlçeye Uzaklığı : 8 Km.
Telefon : 616 70 61

İsmail Kırca

ÇAM MAHALLESİ

İlçemiz Merkezindedir. İsmi eskiden Çamlık bir mevki olmasından almıştır. 350 hane ve 2000'den fazla nüfusu vardır. Mahallemizde yeni yapılan 750 öğrencilik Süleyman Demirel İlköğretim Okulu bulunmaktadır.

Halk Fındık ve Çay tarımı ile uğraşır. İlçemiz merkezinde esnafımız mevcuttur.

Nüfusu : 91
İlçeye Uzaklığı : 17 km.
Telefon : 611 46 83

Mustafa Önal

KALEBOYU MAHALLESİ

Mahallemizin tarihini anlatan yazılı bir kaynak yoktur. Mahalle yaşlılarının anlattıklarına göre Kaleboynu Vadisi içinde kurulmuş olup ilçe merkezine 6 km. uzaklıktadır. Eski konumuyla Çam köyü olarak bilinen Kızıldere, şimdiki konumuyla Kaleboynu mahallesi olarak bilinmektedir.

Kaleboynu olarak bilinmekte ise de halen köy konumunda bir yerleşim birimidir. Mahalle halkının geçim kaynağı fındık ve mısırdır.

Nüfusu : 282
İlçeye Uzaklığı : 4 km.
Telefon : 611 33 01

Yaşar İlhan

KARADERE MAHALLESİ

İlçeye 2 Km. uzaklıkta olup dağınık yerleşim yerine sahiptir. Mahallenin ortasından akan Karadere'den ismini almıştır. Mahallemizde çok eskiden itibaren bilinen bakır madeni yatakları mevcuttur. Hatta Cumhuriyetten sonraları 1940 yıllarında uzun yıllar maden işlenmiş ve Tirebolu'ya Liman'a nakil yapıldığı bilinmektedir. Halk fındıkçılıkla geçinir, az da olsa İlçe Merkezinde esnafımız bulunmaktadır.

Nüfusu : 541
İlçeye Uzaklığı : 3 km.
Telefon : 611 24 65

Aziz Öztürk

Gürüş-Metiş Özışık ORTAKLIĞI

Tekelli Mh. Melikmen Burnu Mevki PK 7 Düzköy Kocaeli / İstanbul
Tel: (0454) 647 22 38-47-48 Faks: (0454) 647 22 32

Giresun Espiye Karadeniz
Sahil Devlet Yolu İnşaatı

Email:

gmosnt@aidata.net.tr

Cumhuriyetimizin 75. Yılında İlçemizde Yapılan Yatırım ve Etkinlikler

KÖY HİZMETLERİ

1- ESpiye-Direkbükü,Ericek köy grup yolunun 10400 metrelik kısmı 450.000.000.000 TL. keşifle ihale edildi. Yılı ödeneği 80.000.000.000 TL.

2- Kaymakamlık ile Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü arasında yapılan protokol sonucu Kaymakamlık Dozeri ile Ericek,Çakıl Yayla yolu açılmıştır.

3- Aynı Dozerle Ericek Köyüne bağlı 5 km.lik mahalle yolu açılmıştır.

4- Kaymakamlığa ait Dozer ile Gülburnu,Aktaş,Aktaş mahallerine ait 1500 m. bağlantı yolu yapılmıştır.

5- yolu bulunmayan Seydiköy'ün yol çalışması bitirildi. Gümüşdere köyü yol yapım çalışması başladı.

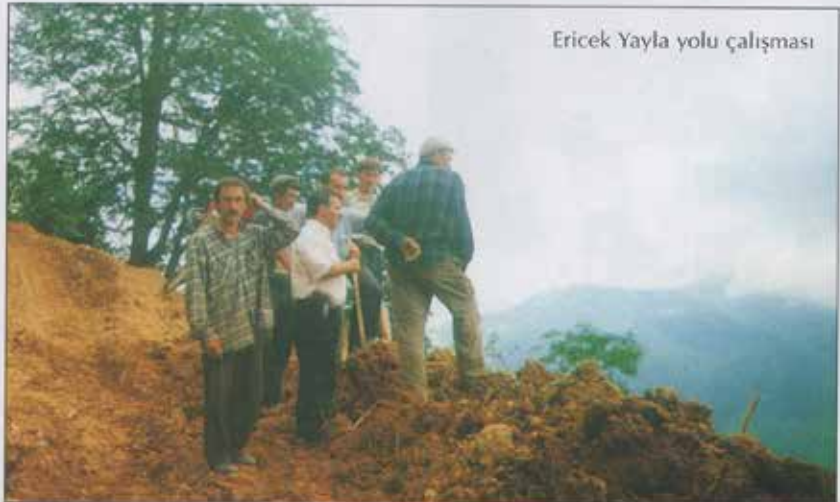
6-Kozköy Mahalle yollarının açılması çalışması devam etmektedir.

7- İbrahimşeyh, Demircili, Aralıcak, Dikmen, Kaşdibi, Taflancık, Tikence ve Hacımamutlu köy yollarında betonlama çalışması yapıldı.

8- Çok sayıda köy yollarının malzemeli bakımı yapılmıştır.

KARAYOLLARI:

Giresun-Espiye sahil otoyolu ve Espiye-Çarşıbaşı otoyolu yatırım çalışmaları devam etmektedir.

Ericek Yayla yolu çalışması

Kaşdibi YİBO İlköğretim Okulu

MİLLÎ EĞİTİM:

1-28 Derslik Süleyman Demirel İlköğretim Okulu ve Taflancık Köyü Birleştirilmiş sınıf ilköğretim okulu bitirilerek hizmete aılmıştır. S. Demirel İlköğretim Okuluna modern bir salon ve çevre düzenlemesine yapılmıştır. Güzelyurt köyünde yapımına başlanan ilköğretim okulu ise bitirilme aşamasındadır. Hasan Ali Yücel İlköğretim okulunun tüm demirbaş ve mefruşatı temin edilerek açılmıştır.

2- Kaşdibi Yatılı İlköğretim Bölge Okuluna 34.000.000.000 TL ödenek harcanarak büyük

onarımı yapılmıştır.

3- Atatürk İlköğretim okuluna 15.000.000.000 TL harcamayla kaloriferi doğraması ve çatısı yenilenmiştir.

4- Öğretmen ihtiyacı tam olarak karşılanmış, 8 yıllık eğitim başarıyla uygulanmış ve 13 köy okulunun taşınması sağlanmıştır.

Süleyman Demirel İlköğretim Okulunun Açılışı

SAĞLIK:

1- İlçemiz Devlet Hastanesine 10.000.000.000 TL harcama yapılarak onarılmış ve yurtdışındaki vatandaşlarımızca 20.000 Mark değerinde otomatik kan sayım cihazı bağışlanmıştır.

2- Sağlık Ocağına tam donanımlı bir ambulans verilmiştir.

KÜLTÜR-TURİZM-SPOR VE SOSYAL ÇALIŞMALAR:

1- İlçemizde bulunan arihi Andoz kalesi surlarının restorasyonu için 14.000.000.000. TL harcama yapılmıştır. Burada il Çevre Vakfının yardımıyla umumi WC yapılarak bitirilmiştir.

2- İlçemiz futbol sahasının altyapı düzenlemesi için İl Özel İdaresince 3.000.000.000 TL harcanmıştır.

3- İlçemiz yaylalarını tanıtım ve turizme açılmasını sağlamak, yaylaları turizme kazandırmak ve altyapı sorunların gündeme getirmek amacıyla geniş katılımın sağlandığı Karaovacı Otçugözü yayla şenliği ilk defa düzenlenmiştir.

4- 450 çocuk sünnet ettirilerek 2 köyde şenlik düzenlenmiştir.

5- Futbol ve Voleybol spor turnuvaları düzenlenmiştir.

6- Şehit ailelerine yardım amacıyla kermes düzenlenmiştir.

7- İlçemizin tanıtım amacıyla elimizdeki kitap bastırılmıştır.

8- Cumhuriyetin 75. Yılı çok sayıda etkinlikler düzenlenerek coşkuyla kutlanmıştır.

DİĞER ÇALIŞMALAR:

1- İl Özel İdare İşhanı 145.000.000.000 TL keşif bedeliyle ihale edilmiştir.

2- Mantar üretimi kompost tesisi bitirme aşamasındadır.

3- Vakıflar Genel Müdürlüğünden yapımı devam eden Camiler için 1.500.000.000. TL yardım yapılmıştır.

4- DSİ tarafından Yağlıdere ve Gelevera derelerinde taşkından ve selden korunmak için ıslah çalışmaları yapılmıştır.

5- SYD Vakfı 1998 yılında vatandaşlarımıza ayni ve nakdi yardım olarak 44.250.000.000.000 TL. harcamıştır. Taşınalı öğretimin yemek bedeli olarak ayrıca 6.000.000.000 TL. harcanmıştır. Sağlık, eğitim, yakacak, gıda, giyim ve nakdi yardımların yanında mandalina, kivi, ceviz fidanı, kültür mantarı, süt ineği, halı ipi ve tezgahı dağıtım projeleri başarıyla uygulanmıştır. Ayrıntı cetvelde gösterilmiştir.

**01.01.1998 / 31.12.1998 TARİHİ İTİBARIYLA
ESPIYE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
VAKFININ FAALİYET ÇİZELGESİ**

YARDIMIN TÜRÜ		Kişi Sayısı	Tutarı (TL.)	Açıklamalar
YİYECEK YARDIMI	Nakdi	58	511.000.000.-	
	Ayni	3418	14.426.600.000.-	
GİYECEK YARDIMI	Nakdi	73	891.000.000.-	
	Ayni	4	57.672.000.-	
YAKAÇAK YARDIMI	Nakdi	11	190.000.000.-	
	Ayni	200	1.800.000.000.-	
SAĞLIK YARDIMI	Nakdi	185	2.213.500.000.-	
	Ayni	1707	7.564.223.000.-	
GEÇİMİNİ TEMİN EDİCİ YARDIM	Nakdi	51	2.550.000.000.-	51 Kişiyi Süt Sığırcılık projesi y.
	Ayni	179	4.025.000.000.-	58 kişiyi Kivi projesi ve 121 kişiyi ağ. ceviz fid. y.
BARINMA YARDIMI (Ev Onarımına Katkı)	Nakdi	31	650.000.000.-	
	Ayni	82	4.832.578.000.-	
ÖĞRENCİLERE AYNI EĞİTİM YARDIMI		Ayni	2909	1.669.300.000.-
BURS	Orta Öğretim	Nakdi		
	Yüksek Öğretim	Nakdi		
EĞİTİM İÇİN PARA YARDIMI	Bir Defaya Mahsus	Nakdi	224	2.126.500.000.-
	Periyodik Ödeme	Nakdi		
DİĞER (Sünnet v.s.)	Nakdi	28	145.000.000.-	
	Ayni	430	595.000.000.-	
	Nakdi			
	Ayni			
	Nakdi			
	Ayni			
TOPLAM	Nakdi	661	9.277.000.000.-	
	Ayni	8929	34.970.873.000.-	

Genel Toplam: 9590 kişiyi 44.247.873.000.- TL. ayni ve nakdi yardım yapılmıştır. Bu yardımların 6.575.000.000.-TL.'si vakfımızca uygulanan süt sığırcılığı, kivi yetiştiriciliği ve asılı ceviz fidanı projesi bedelidir.

Şehitlerimiz

Adı Soyadı	Fatih Çaput	Ömer Bayrak	Özgün Özdemir	Hüseyin Tahmaz	Alihan Keskin
Baba Adı	: Tirmel	Nazım	Rıza	Mahmut	Hasan
Doğum Tarihi	: 05.03.1965	15.10.1968	01.08.1969	08.07.1972	17.10.1976
Doğum Yeri	: Tallançık Karadere	Dikmen	Merkez	Avluca	
Rütbesi	: J.Er.	J.Kom.Er. J.Er.	J.Er.	J.Er.	
Tertibi	: 1967/4	1968/2	1972/1	1972/2	1976/1
Şehit Ol. Tarih	: 22.04.1988	24.08.1989	13.09.1992	30.08.1992	12.09.1996
Şehit Düş. Yer	: Şendinli Pazarlık	Aktütün	Alan	Bigli Köyü	
Açıklama	: Teröristlerle çıkan çalışmada şehit olmuştur.	Kalınmammaraş	Şendinli	Şendinli	Eruh-Sirt
			Karakol baskınında şehit olmuştur.	PKK saldırısı sonucu şehit olmuştur.	PKK örgütüne mensup teröristlerce çıkan çalışmada.

Espiye'nin Önemli Telefonları

Dairenin Adı	Telefon	Fax
Kaymakamlık	611 40 04	611 39 10
Garnizon Komutanlığı	611 29 83	611 35 39
Belediye Başkanlığı	611 43 70	611 42 74
Cumhuriyet Başsavcısı	611 40 29	611 35 84
Müftülük	611 40 60	611 35 72
Tapu Sicil Müdürlüğü	611 41 18	611 41 18
İlçe Jandarma Komutanlığı	611 42 07	-
Emniyet Amirliği	611 43 69	611 43 69
Nüfus Müdürlüğü	611 40 58	611 29 11
Özel İdare Müdürlüğü	611 40 75	-
Mal Müdürlüğü	611 40 06	611 43 50
Milli Eğitim Müdürlüğü	611 43 84	611 43 84
Halk Eğitim Müdürlüğü	611 43 19	61 43 19
İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüğü	611 22 09	-
Espiye Devlet Hastanesi	611 20 33	611 50 37
Espiye Sağlık Ocağı	611 40 22	-
Posta Merkezi Müdürlüğü	611 41 22	611 41 23
T.K.B. İlçe Müdürlüğü	-	-
S.S.K. Sağlık İstasyonu	611 41 55	-
Tedaş İlçe İşletme Şefliği	611 41 55	-
Halk Kütüphanesi Memuru	611 24 99	-
Orman İşletme Müdürlüğü	611 41 59	611 45 10
Ziraat Bankası Müdürlüğü	611 43 47	611 43 47
Halk Bankası	611 42 35	611 21 72
Fiskobirlik Müdürü	611 40 00	611 40 09
Esnaf Kef. Koop. Başkanlığı	611 47 00	-
Esnaf San. Od. Başkanlığı	611 25 79	-
Akbank Şube Müdürlüğü	611 26 77	611 40 11
Köyhizmetleri Şefliği	611 23 55	-
Karayolları Bakım Evi	611 40 79	-

ĞİRESUN EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI TÜRKİYE GENELİNDE ARAŞTIRMA YAPTI

ÜNİVERSİTELERDE GÖREV YAPAN ĞİRESUN'LU ÖĞRETİM ÜYELERİ'NİN LİSTESİNİ AÇIKLADI...

1. Dünya harbi, İsyanlar ve Kurtuluş savaşları ile adını Türk kamuoyununa duyuran Giresunlular öğretim üyeleri ve ilim adamları ilede gurur duyuyor. Giresun Eğitim ve Kültür Vakfının çalışmaları ile Çeşitli üniversitelerde görev yapan ilim adamlarımızı gururla kamuoyuna duyuruyor başarıları'nın devamını diliyoruz.

ĞİRESUNLU İLİM ADAMLARI'NIN ADI ,SOYADI VE GÖREV YERİ

- 1- Doç. Dr. Mustafa BALIOĞLU Kırıkkale Üniv. Eğitim Fak. İlköğretim Böl. KIRIKKALE
- 2- Prof. Dr. Emin AKTAŞ İ.T.Ü. Fen Fakültesi Öğretim üyesi AYAZGAZI/İSTANBUL
- 3- Prof. Dr. İbrahim BALIOĞLU Cerrahpaşa Tıp Fak. Pikiyatri Böl. CERRAHPAŞA/İSTANBUL
- 4- Öğrt. Gör. Birsen ALTAY 19 Mayıs Üniv. Meslek Y.O. Samsun
- 5- Dr. Soncar Başay (Patoloji) 19 Mayıs Üniv. Tıp Fak. Patoloji Anabilim Dalı Samsun
- 6- Prof. Dr. Aziz Turtan (Ortopedi) İstanbul Üniv. Caba Tıp Fak. Ort. Böl.
- 7- Prof. Dr. Dünden Alpay (Ekonomist) Boğaziçi Üniv. İstanbul
- 8- Doç. Dr. Ahmet Başvıtaoğlu GATA, Ankara
- 9- Doç. Dr. Erhan Alacan Hacettepe Üniv. Ankara
- 10- Doç. Dr. Mustafa Yılmaz İhtisat Hastanesi Ankara
- 11- Öğr. Gör. Berna Beyazıt Boğaziçi Üniv. (Ekonomist) İstanbul
- 12- Aras. Gör. Halis Aygün Kocaeli Üniv. Fen Edebiyat Fakültesi Kocaeli
- 13- Yrd. Doç. Dr. Hüsnü Baynal 18 Mart Üniv. Fen Edeb. Fak. Astronomi Böl. Çanakkale
- 14- Okutman Kemal Bakar (Tarihçi) Kocaeli Üniv. Tarih Böl. Kocaeli
- 15- Prof. Dr. Nurettin Bulut İTÜ Kimya Fakültesi Kimya Yardımcısı İstanbul
- 16- Doç. Dr. Enver Badur İstanbul Üniv. TDI Gen. Md. Yrd. İstanbul
- 17- Prof. Dr. İsmail Cengiz Kocaeli Üniv. Rektör Yrd. Kocaeli
- 18- Prof. Dr. Hayrettin Cebeci İstanbul Üniv. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İstanbul
- 19- Doç. Dr. Sabri Çakar S. Demirel Üniv. Sosyoloji Böl. Burdur
- 20- Doç. Dr. Mustafa Çankıroğlu SSK Samatya Hos. Başhekimisi Samatya İstanbul
- 21- Yrd. Doç. Dr. Yılmaz Can 19 Mayıs Üniv. İlahiyat Fak. İslami Bil. Samsun
- 22- Doç. Dr. Muzaffer Elmas (İnc. Müh.) Sakarya Üniv. Dekan Yrd. Adapazarı
- 23- Prof. Dr. Erol Demirel Gazi Üniv. Diş Hekim Fak. Böl. Bşk. Ankara
- 24- Prof. Dr. Feridun Emecen İstanbul Üniv. Edeb. Fak. Tarih Böl. İstanbul
- 25- Dr. Hayrettin Erkinen Arif Paşa Kurusu Cınar Apr. 11/1 Bebek-İstanbul
- 26- Yrd. Doç. Dr. Beytullah Dörmek Cumhuriyet Üniv. Beden Eğit. Böl. Sivas
- 27- Doç. Dr. Bülent Erdoğan Ankara Numune Hos. Başhekimisi yrd. Ankara
- 28- Yrd. Doç. Dr. Cengiz Elcin (Patoloji) Kocaeli Üniv. Tıp Fakültesi Patoloji Böl. Kocaeli
- 29- Öğr. Gör. Neriman Eriş (Sağlık) Kocaeli Üniv. Sağlık Y.O. Kocaeli
- 30- Öğr. Gör. Cengiz Dikmen (İktisat) Kocaeli Üniv. İktisat - Sosyal Yn. Böl. Kocaeli
- 31- Yrd. Doç. Dr. Nedim Dikmen Ünye İktisat İ.D. Bil. Fak. Dekan Yrd. Ünye-Ordu
- 32- Aras. Gör. Güray Erenler 19 Mayıs Üniv. Ziraat Fak. Zooloji Böl. Samsun
- 33- Doç. Dr. Himmət Gürdör (Resimci) Gazi Üniv. Gazi Eği. Fak. Resim Böl. Ankara
- 34- Prof. Dr. İsmet Gedik K.T.Ü. Jeoloji Müh. Böl. Öğr. Üyesi Trabzon
- 35- Prof. Dr. Emir Henden Ege Üniv. Fen Fak. Dekanı İzmir
- 36- Prof. Dr. Sedat Işık Gazi Üniv. İbn-i sina Hos. Ankara
- 37- Yrd. Doç. Dr. Rifka Henden (Fizikçi) Kora Elmas Ü. Alaplı Meslek Y.O. Alaplı-Zonguldak
- 38- Prof. Dr. Ahmet İncekara İstanbul Üniv. İktisat Fak. İstanbul
- 39- Prof. Dr. Asım İşler (Resimci) Mimar sinan Üniv. Resim Böl. Kocatepe İstanbul
- 40- Öğr. Gör. Ahmet İbrahim (Bedenci) 19 Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Spor Böl. Samsun
- 41- Prof. Dr. Nurdan İvan (Jeoloji) Cumhuriyet Üniv. Jeoloji Böl. Sivas
- 42- Prof. Dr. Selim İnan (Jeoloji) Cumhuriyet Üniv. Jeoloji Böl. Sivas
- 43- Prof. Dr. Zeynel Kılıç Ankara Üniv. Fen Fak. Ankara
- 44- Prof. Dr. Ahmet Karadeniz (Tıp) İnönü Sok. İnönü Yokuşu NO: 37 Bebek-İstanbul
- 45- Yrd. Doç. Dr. Ahmet Aydın Kaptan 19 Mayıs Üniv. Eğt. Fak. Resim Böl. Dekan Yrd.
- 46- Öğr. Gör. Perihan Keskin 19 Mayıs Üniv. hemşirelik Y.O. Samsun
- 47- Öğr. Gör. Sengi Kızılcık (Sağlık) 19 Mayıs Üniv. Sağlık Y.O. Samsun
- 48- Prof. Dr. Mele Kasım 19 Mayıs Üniv. Tıp Fak. Dekanı Samsun
- 49- Doç. Dr. Halil Korkmaz (matematik) 19 Mayıs Üniv. Fen Edeb. Fakültesi Samsun
- 50- Öğr. Gör. Fahri Sokal 19 Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Tarih. Böl. Samsun
- 51- Prof. Dr. Özer Sezgin İstanbul Devlet Senfoni Ork. Müd. Ata. Kült. Mrk. Taksim-İstanbul
- 52- Prof. Dr. Yildirim Kumova Çukurova Üniv. Ziraat Fakültesi Çukurova
- 53- Prof. Dr. Yildirim Kumova Çukurova Üniv. Ziraat Fakültesi
- 54- Prof. Dr. Taner Karahasanoğlu Marmara Üniv. İktisat Fak. Nişantaşı-İstanbul
- 55- Aras. Gör. Eyyüp Nefis 19 Mayıs Üniv. İlahiyat Fak. İslami Bil. Samsun
- 56- Doç. Dr. İshak Özkan (Pikiyatri) Söğüt Üniv. Tıp Fak. Pikiyatri Böl. Konya
- 57- Doç. Dr. E. Malayalıoğlu 19 Mayıs Üniv. Tıp Fak. Doğum Böl.
- 58- Prof. Dr. Akın Önbayrak Gazi Üniv. İbn-i Sina Hos. Ankara
- 59- Prof. Dr. Fazıl Öktem İstanbul Üniv. Modern Fak. Öğr. Üyesi Maslak-İstanbul

- 60- Prof. Dr. Hasan Can Okutan İ.T.Ü. Kimya Böl. İstanbul
- 61- Doç. Dr. Cemal Özkan K.T.Ü. Endüstriyel BİL. Trabzon
- 62- Prof. Dr. Ayhan Özdemir İpekçilik Caddesi 17, Selçukpaşa
- 63- Doç. Dr. Turgut Özlük 19 Mayıs Üniv. Ziraat Fak. Kültür Teknik Böl. Samsun
- 64- Öğr. Gör. Gülşen Sucu 19 Mayıs Üniv. Tıp Fak. Öğr. Gör. Samsun
- 65- Yrd. Doç. Dr. Sebahat Özman 19 Mayıs Üniv. Ziraat Fak. Bilişim Kurumu Böl. Samsun
- 66- Öğr. Gör. İlyas Sener (Müzikçi) 19 Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Müzik Böl. Samsun
- 67- Öğr. Gör. Fahri Sokal (Tarihçi) 19 Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Gen. Tarih Kürsüsü Samsun
- 68- Prof. Dr. Necdet Nirk (Jeoloji) Ege Üniv. Mühendislik Fak. Jeoloji Böl. İzmir
- 69- Prof. Dr. Aydın Türüdü K.T.Ü. Orman Fakültesi Trabzon
- 70- Doç. Dr. Nedim Urtan Marmara Üniv. İlahiyat Fakültesi İstanbul
- 71- Öğr. Gör. Sumer Türkler Yıldız teknik Üniv. Mimarlık Fak. Beşiktaş
- 72- Yrd. Doç. Dr. Bülent Vural Kocaeli Üniv. Tıp Fak. Kadın Doğum Uzm.
- 73- Yrd. Doç. Dr. Nurettin Varolan Celal Bayar Üniv. Öğr. Üyesi Manisa
- 74- Prof. Dr. Torcan Yılmaz İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Sanat Tar. Böl. Bayraktar
- 75- Prof. Dr. Yücel Yılmaz İ.T.Ü. Jeoloji Böl. Başkırı Aydoğan-İstanbul
- 76- Doç. Dr. Faik Yılmaz (Jeoloji) 19 Mayıs Üniv. Tıp Fak. Uroloji Böl. Samsun
- 77- Doç. Dr. Halit Zevceviz Marmara Üniv. İlahiyat Fak. İstanbul
- 78- Prof. Dr. Hamdi Yılmaz (İktisat) Kocaeli Üniversitesi Kocaeli
- 79- Yrd. Doç. Dr. Nürşen Yüksel (İktisat) Kocaeli Üniv. Tıp Fak. Kocaeli
- 80- Doç. Dr. M. Ali Yılmaz, 19 Mayıs Üniv. Tıp Fak. Ortopedi Böl. Samsun
- 81- Öğr. Gör. MKİhat Vuel K.T.Ü. Trabzon
- 82- Prof. Dr. Ali Perçin (Fizikçi) K.T.Ü. İktisat Bilimler Fak. Trabzon
- 83- Doç. Dr. Murat Elvili (oc. Sağlığı) Kocaeli Üniv. Çoc. Sağ. ve Hast. ana Bil. Dalı
- 84- Yrd. Doç. Dr. Fahri Çalk Tokat Beden Eğitimi Tokat
- 85- Doç. Dr. Feray Karadeniz Ankara Üniv. Ziraat Fak. Gıda Mühendisliği
- 86- Yrd. Dr. İsmail Kırca (Nazar) Ankara Hukuk Ankara
- 87- Doç. Dr. Arzu Türkmen Boğaziçi Üniv. Tarih Böl. İstanbul
- 88- Yrd. Doç. Dr. Ethem Nakipoğlu Trakya Üniv. Eğt. Fak. Öğr. Üyesi Edirne
- 89- Can Karahasanoğlu Trakya Üniv. Eğt. Fak. Öğr. Üyesi Beşiktaş
- 90- Doç. Dr. Akif Karan İstanbul Üniv. Caba Tıp Fak. İstanbul
- 91- Prof. Dr. Atilla Kesim K.T.Ü. İktisat Fakültesi Trabzon
- 92- Yrd. Prof. Dr. Ahmet Hacı İbrahimoglu KK.T.Ü. İktisat Fakültesi Trabzon
- 93- Prof. Dr. Muhammed Kepçioğlu
- 94- Prof. Dr. Mihai Özhan Hos Üniversitesi İstanbul
- 95- Doç. Dr. Eyyüp Akaryıldız Yıldız Tekn. Üniv. Mak. Müh. Fak. İstanbul
- 96- Prof. Dr. Osman Tanyeli İstanbul Üniv. Müh. Fak. İstanbul
- 97- Doç. Dr. Bayram Özlük İstanbul Üniv. Su Ürünleri Fak. İstanbul
- 98- Doç. Dr. Osman Abbasoğlu Hacettepe Üniv. Tıp Fak. (Genel cerrahi) Ankara
- 99- Prof. Dr. Tekin Dursun Hacettepe Üniv. Tıp Fak. (Kadın doğum) Ankara
- 100- Prof. Dr. Gül Öngen İstanbul Üniv. Cerrahpaşa Üp Fak. Göğüs Hastalıkları
- 101- Prof. Dr. Mehmet Pul Trakya Üniv. Tıp Fak. Edirne
- 102- Doç. Dr. Ahmet Kızır İstanbul Üniv. Caba Tıp Fak. Onkoloji Böl.
- 103- Doç. Dr. Yahya Gülçin İstanbul Caba Tıp Fak. KBB İstanbul
- 104- Prof. Dr. Nihat Özyardımcı Uludağ Üniv. Tıp Fak. Bursa
- 105- Prof. Dr. Şehit Durum İstanbul Üniv. Cerrahpaşa Tıp Fak.
- 106- Hüseyin Özhan Ankara Üniv. Tıp Fak. Pikiyatri Ankara
- 107- Doç. Dr. Fahri Bayram Erciyes Üniv. Tıp Fak. Kayseri
- 108- Prof. Dr. Orhan Duman Hacettepe Üniv. Tıp Fak. Ankara
- 109- Doç. Dr. Fahri Özcan KTÜ Tıp Fak. Trabzon
- 110- Doç. Dr. Ömer Çn Uşakdağ İstanbul Üniv. Cerrahpaşa Tıp
- 111- Prof. Dr. Cemolettin Yazgan GATA Ankara
- 112- Doç. Dr. Mustafa Turan İTÜ İnşaat Fak.
- 113- Prof. Dr. Mustafa Usta KTÜ Orman Endüstrisi Böl. Trabzon
- 114- Doç. Dr. İbrahim Güler Muğla Üniv. Tarih Böl. Bşk. Muğla
- 115- Yrd. Doç. Dr. Murat Bayhan Muğla Üniv. Fizik Böl.
- 116- Öğr. Gör. Sinan Nalcacı (Yük. İrsen) Muğla Üniv. Eğitim Bil. Bölümü
- 117- Hülya Çantürk (Yük. Lisans öğrencisi) Muğla Üniv. Tarih Anabilim Dalı/Turizm

NOT: "Giresun Tanıtım Lobisi" olarak, Merkezi Giresun'da bulunan "Giresun Eğitim ve Kültür Vakfına" teşekkür ediyor, Listede ismi geçmeyen bildiğiniz Öğretim üyeleri'nin adlarını vakıf merkezi veya Tanıtım Lobisine bildirilmesini bekliyoruz. Lobi iritabat Tel: 0262.6414399 Fax: 0.262.6414605

Fadime Halanın
doğum yeri
Dikmen
Köyünün
Karakışla
Mahallesi

Fadime Hala

Eğitim ve Kültür Hizmetleri Derneğinden Duyuru

Derneğimiz Giresun tarihi kitabı hazırlıyor. Elinizde Giresun tarihine ışık tutacak bilgi, belge, döküman ve fotoğraflar bulunan hemşehrilerimizin elindeki bu tarihi belgeleri bir kitapta toplamak istiyoruz.

Giresun tarihini tüm detayları ile kamuoyuna açıklamak üzere bu kitaba bilgi ve destekte bulunmaya çağırıyoruz.

Giresun'un kültür ve turizmüne ekonomik ve turizm potansiyelinin tanınmasına hizmet etmeyi amaçlayan derneğimizin çalışmalarına tüm hemşehrilerimizi destek vermeye çağırıyoruz.

Fadime Hala Eğitim ve Kültür Hizmetleri Derneği tarafından yapılan kültür hizmetlerinden bazıları;

- Giresun ve İlçeleri Broşürü •
- Giresun ve İlçeleri Takvimi •
- Espiye Haritası • • Giresun Ajandası •
- Bazı Giresunlu öğrencilere burs ve hayır kurumlarına yardım •
- Giresun TV Belgeseli hazırlanmasına katkı •
- Espiye ve Karavacık yayla şenliklerinin basın ve medyaya duyurulmasına katkı •

NOT: Fadime Hala Eğitim ve Kültür Hizmetleri Derneği, Giresun'un Espiye İlçesi Dikmen Köyünde (Soğukpınar Beldesi) 1914 yılında dünyaya geldi. Babası Hasan oğlu İbrahim'in 1917 yılında Sivas Süsehrinde şehit olmasıyla öksüz ve yetim olarak büyüdü. Kendisini yakınlarına feda eden 1997 yılında Kocaeli'nin Gebze ilçesinde vefat eden Fadime Kahraman'ın (Gandazoğlu) ismini yaşatmak için kurulan evlatlığı İsmail Kahraman başkanlığında kurulmuştur. Dernek önümüzdeki yıllarda Vakıf haline dönüştürülecektir.

Dernek Merkezi: SULTAN ORHAN MAHALLESİ 1113 SOKAK NO:15 GEBZE/KOCAELİ
TELEFON: (0262) 641 43 99 - 641 47 71 FAX: (0262) 641 46 05

Giresun Tanıtım Lobisi araştırmak yaparak derneklerimizin listesini hazırladı.

Giresun İl, İlçe ve Köy Derneklerinin Listesi

DERNEĞİN ÜNVANI

TELEFON

DERNEĞİN ÜNVANI

TELEFON

Akçay Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Piraziz)
Arnavutköy Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Bayrampaşa Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Berlin Giresunlular Kültür ve Yar. Derneği (Almanya)
Esenler Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Espiye ve Köyleri Yardımlaşma Derneği
Gebze Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Güngören Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Güzellepe Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
İkizelli Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Kadıköy Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Kartal Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Kurtköy Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Küçükçekmece Giresunlular Kültür ve Yar. Derneği
Pendik Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Sakarya Giresunlular Derneği
Tuzla Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Ümraniye Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Zeytinburnu Giresunlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Balıncak ve Yöresi Kültür ve Yar. Derneği (Eyüp)
Çanakkale İlçesi Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Dereli Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Levent)
Dereli ve Çevre Köyleri Kültür, Day. ve Yar. Derneği
Doğankent Sosyal Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Eynesil Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Göreliler Derneği (Medidyeköy)
Göreliler Derneği (Zeytinburnu)
Göreliler Derneği (Kavacık)
Göreliler Derneği (Üsküdar)
Güce ve Köyleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Keşap Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Sirinevler)
Keşap Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Hisarüstü)
Piraziz ve Balıncaklılar Kültür ve Yar. Derneği (İkizelli)
Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Zeytinburnu)
Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Kadıköy)
Yağlıdere ve Köyleri Kültür ev Yardımlaşma Derneği
Görelle Lisesi Mezunları Topuluğu
Armutlu Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Tekgöz Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Aktepe Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Armutlu ve Yöresi Sosyal, Kültür Yar. Derneği (Keşap)
Ardı Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Ardı Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Ardı Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Arpacık Köyü Kültür ve Yar. Derneği (Espiye)
Ataköy Yardımlaşma, Kalp. ve Kültür Derneği (Görelle)
Balıklısu Köyü Yardımlaşma ve Güz. Derneği (Keşap)
Bahçeli Köyü Dayanışma ve Kalp. Derneği (Balıncak)
Balıclı Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Eynesil)
Babapınar Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Baltalımar Derneği
Beyazıt Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Boğalı Köyü Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Boyluca Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Cibiri Mahallesi Sosyal Yardımlaşma Derneği (Espiye)
Çakmak Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Çakraklılar Sosyal Yardımlaşma Derneği (Alucra-Z.Burnu)
Çakraklılar Sosyal Yardımlaşma Derneği (Alucra-Y.Pınarı)
Tikençe Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Espiye)
Çavuşlu Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Çavuşlu Orta Mahalle Derneği
Çengelköy Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Dereli)
Danışman Köyü Yardımlaşma Derneği (Tirebolu)
Daylı Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Demiröz Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Doludere Köyü Sosyal Yardımlaşma Köyü (Alucra)
Eğrihan Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Dereli)
Esenler Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Gebelli Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Espiye)
Güngözü Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Gülburnu Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği (Espiye)
Gülbül Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Gökçebel Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Hacıhasan Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Hacı Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Hisarüstü Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Keşap)
İldecek Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Giresun ve İlçeleri İ.H.L. Mezunları Vakfı
Tamdere Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Giresun)

0454 664 47 46
0212 597 61 53
0212 501 44 28
49.306.216.171
0212 568 82 40
665 32 73
0262 744 32 45
0212 553 51 53
0262 744 96 34
0212 529 22 24
0216 347 31 34
0216 306 10 34
0261 378 80 28

0216 397 80 46
0264 278 40 35
0216 423 35 78
0216 412 65 86
0212 665 52 93
0212 563 59 53
0212 553 31 53
0212 278 58 47
0216 412 39 93
0212 847 18 62
0212 614 47 41
0212 275 50 74
0212 572 62 36
0216 413 90 68
0216 391 49 99
0212 508 09 96
0212 506 21 19
0212 235 91 50
0212 696 22 64
0212 582 91 17
0216 346 71 27
0212 547 80 80
0216 418 48 21
0212 240 10 24
0216 413 70 60
0212 538 48 18
0212 562 33 38
0212 542 20 59
0212 235 90 32
0212 235 90 32
0212 558 97 17
0216 413 37 30
0212 665 79 20
0212 538 79 54
0212 289 01 33
0212 238 68 39
0212 646 64 64
0216 423 40 40

0212 250 57 34
0212 547 93 10
0212 524 01 80
0212 547 37 36
0212 617 01 72
0212 558 94 01
0212 677 32 38

0212 618 00 77
0212 628 66 14
0212 238 69 69
0212 238 13 80
0212 235 91 91
0212 539 25 68

0212 679 03 87

0212 568 03 94
0212 237 01 79

0212 557 68 99
0216 345 33 07
0212 235 91 50
0212 253 01 98
0212 544 86 75
0212 433 71 19

Karabörk Köyü Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Karabörk Köyü Yardımlaşma Derneği (Çanakkale)
Karadere Köyü Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Karlıbel Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Kemal Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Kemerli Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Koyunhamza Köyü Derneği (Görelle)
Köküce Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Kuşoğlu Köyü Derneği
Kuşçulu Köyü Kalkındırma ve Güz. Derneği (Görelle)
Maksutlu Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Meşeliyatak Köyü Kalkındırma Derneği (Dereli)
Ortaköy Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Sipahi Köyü Kültür ve Yar. Derneği (Şebinkarahisar)
Subaşı Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Suyurdu Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Sofullu Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Şahinyuva Köyü Derneği (Görelle)
Şakalı Köyü Yardımlaşma Derneği (Görelle)

Alucra Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Alucra Kültür Derneği (Okmeydanı 4. Yol)
Balıncak ve Pirazizliler Derneği (Zeytinburnu)
Balıncak ve Pirazizliler Derneği (Tuzla)
Yeşilyurt Köyü Sosyal Day. ve Güz. Derneği (Alucra)
Akçelik Köyü Kalkındırma Derneği (Alucra)
Akçaya Köyü Kalkındırma ve Kültür Derneği (Dereli)
Akçık Köyü Kalkındırma ve Yar. Derneği (Çanakkale)
Uğurca Köyü Yardımlaşma Derneği (Şebinkarahisar)
Çalış Köyü Yar. ve Dayanışma Derneği (Görelle)
Çamlıyayla Sosyal Yardımlaşma derneği (Alucra)
Çatakönü Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Topukonak Köyü Yardımlaşma Derneği (Şebinkarahisar)
İnancık Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)
Kaledibi Köyü Sosyal Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Karaağaç Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Karabulduk Bel. ve Köyleri Köy. ve Yar. Derneği (Keşap)
Toppam Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Alucra)
Şenlik Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği (Görelle)

0212 238 58 81
0216 332 27 43
0216 331 30 64

0212 256 10 95

0216 425 01 03
0212 237 64 97
0216 308 68 31
0212 248 56 71
0212 264 56 71
0212 299 28 28

0212 233 09 12
0212 253 69 01
0212 254 89 63
0216 413 50 45
0216 266 65 11

0212 252 42 31
0212 238 13 58
0212 664 70 45
0216 423 01 59
0212 237 03 22
0212 538 48 18
0212 508 43 04
0216 346 05 35
0212 246 30 87
0216 331 40 41
0212 252 83 43
0212 289 18 18
0216 256 99 69
0212 504 28 43
0212 550 51 42
0212 238 13 58

0212 886 67 77

Giresun Tanıtım Lobisi ve Faaliyetleri

İstanbul'da kurulu Radyo, Televizyon ve Gazetelerde görev yapan Giresunlu gazetecilerimiz yapılan toplantılar sonucu, Giresun ilimizin daha iyi tanıtılması amacı ile Giresun Tanıtım Lobisi oluşturulmuştur. İlminin tarihi, turistik yerlerini, doğal güzelliklerini, ekonomik potansiyelini ülke içinde ve dışında en iyi şekilde tanıtmak, göç eden insanlarımızı Giresun umuzu unutturmamak amacındadır.

GİRESUN TANITIM LOBİSİ 'nin yaptığı faaliyetlerden bazıları
1-Giresun ve ilçelerimizin belgesini hazırlaması.2-Afyon'da bulunan Giresun Şehitliğinin Türk kamuoyuna tanıtılması.3-Espiye ile Afyon İlçeşehir ilçesinin kardeş şehir olmasını sağlanması.
4-Tirebolu,Espiye,Yağlıdere,Güce ve Doğankent ilçelerimizin Kaymakam ve Belediye Başkanlarının destekleri ile 1. Uluslararası Karaovcak Otçu Göçü yayla Şenliklerinin organize edilmesi.5-Çeşitli tarihlerde Giresunlu gazetecilerle toplantılar düzenlenmesi.6-Findıklı insan sağlığına faydaları ile ilgili özel çalışmalar yapılması ve uzmanlarına raporlar hazırlanması.7-ABD'li bir öğrencinin Giresun'da göç kültürü ile ilgili doktora tezini ulusal basında duyurulması. 8-Espiye-Karaovcak yayla yolunun açılmasının sağlanması için çalışmalar yapılması ve buna benzer faaliyetler.

GİRESUN TANITIM LOBİSİ olarak, 1999 yılı içinde Giresun ilimizin sınırları dahilinde yapılacak Yayla Şenliklerinin, Festivallerin ve Afyon Giresun Şehitliği tarihlerinin bir broşürde resimli olarak bastırılması ve gurbette bulunan hemşehrilerimizde ücretsiz olarak dağıtılmasını düşünüyoruz. Bu sayede insanlarımızın tatillerini Giresun'da geçirmelerini teşvik edilmesi, dolayısıyla ilimize ekonomik girdi sağlamayı hedefliyoruz. Hiçbir siyasi, sosyal ve ticari amaç gütmeyen, gönüllü olarak, ilimizin en güzel şekilde tanıtımının yapılması için fikirler üretmeyi ve uygulamayı amaçlıyoruz.

GİRESUN TANITIM LOBİSİ ORGANİZATÖRLERİ

İsmail Kahraman
Araştırma Gazeteci-Yazar ve Tiyatro - AGRT Yayıncılık Birliği Genel Başkanı
Adres: Sultan Orhan Mahallesi 1113 Sokak Gebze/KOCAELİ
Tel: (0262) 641 43 99-641 47 71 Fax: 641 46 05

Halil Kütük
Giresun Dernekleri Birliği Yür. Kur. Üyesi - Giresun Dergisi Yazarı
Adres: Ovaklar Paşmakçı Çayırı Caddesi No:3 34030 Eyiüp/İSTANBUL
Tel: (0212) 544 77 00 (10 hat) Fax: 567 33 32 - 577 00 79

Gebze'nin Gazetecilik Okulu, Anadolu medyası için örnek çalışmalar yapan

Yeni Gebze

Gazetesi

1985'ten Beri Gebzelinin Konuşan Dili, Gören Gözü ve İşiten Kulağı oldu...

Yeni Gebze Gazetesi 800 Anadolu Gazetesi arasında örnek çalışmaları olan, Çıraklık Eğitim Merkezi ile anlaşarak kendi Teknik Personelini kendisi yetiştiren bir medya kuruluşu...

Gebze

Gazetesi'nin Basın -Yayın Faaliyetleri

Yeni Gebze

Hizmet ve Anadolu Dergileri yayımladı
Türk Basın Birliği Kocaeli Şubesi üyesi
Kocaeli Gazeteciler Cemiyeti kurucu üyesi
Anadolu Basın Birliği ve AGRT Yayıncılar Birliği üyesi
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Basın konseyi Üyesi

Gebze

Aldığı Ödül ve Üye Olduğu Meslek Kuruluşları

Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü GAP Projesi birincilik ödülü, Türk Kooperatifçilik Kurumu İnceleme-Araştırma ikincilik ödülü, Çeşitli, Haber, Yazı ve Araştırmalarından dolayı, Yeni Gebze gazetesine Birçok basın yayın ve meslek kuruluşu tarafından çeşitli derecelerde 25 ödül ve başarı belgesi verildi. Kocaeli Sanayi Odası Meclis Üyesi, Gebze Sanayici ve İş Adamları Derneği İstişare Kurulu Üyesi, Kocaeli Aydınlar Ocağı Üyesi, Giresun İşadamları Derneği üyesi

Gebze

Yurtiçi ve Yurtdışında Katıldığı Seminer ve Toplantılar

Gazetecilik, basın meslek kuruluşları ile, meslek odaları ve çeşitli resmi kurumların davetlisi olarak yurt içinde 60'ın üstünde vilayet ile , yurt dışında (Fransa, Polonya, Romanya ,Bulgaristan ,KKTC, Abhazya, Birleşik Arap Emirlikleri ,Maldiv Adaları, Singapur , Tayland,Kazakistan,Kırgızistan,Özbekistan, Ukrayna, Almanya, Hollanda, Belçika, Avusturya, Lüksemburg,Belçika, Mısır ve İsrail , devletleri'nin çeşitli Eyalet ve başkentlerinde bir çok toplantı seminer ve inceleme gezilerini Gebze kamuoyunu temsilen katıldı. Yurt içi ve yurt dışı gezileri ile ilgili yayınlanan araştırma yazıları " Avrasya Yayıncılık" tarafından kitap haline getirilecek.

Güneydoğu Anadolu Projesi GAP ile ilgili yaptığı araştırmalardan dolayı , Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından 1. ödülüne laik görülen Yeni Gebze Gazetesine , zamanın Cumhurbaşkanı Turgut Özal plakettini verirken.

Yeni Gebze Gazetesinin Kurucusu İsmail Kahraman kimdir?

1960 yılında Giresun'un Espiye İlçe Dikmen köyünde (Soğukpınar beldesi) doğumlu. İlk , orta ve lise eğitimini tamamladıktan sonra sonra 1978-1980 yılları arasında Kocaeli'de öğretmenlik yaptı. Asker dönüşü 1982 yılında Kocaeli'de aktif gazeteciliğe başladı. TRT ve Anadolu Ajansı başta olmak üzere Tercüman, Hürriyet Haber Ajansı, Türkiye gibi ulusal basın kuruluşlarının Gebze temsilcilik ve muhabirliğini yaptı. 1985 yılında Gebze'nin ilk vasıflı yerel gazetesi "Yeni Gebze" gazetesini kurdu , 1988 yılında uluslararası sarı basın kartı aldı. Bu gazete ile birlikte " Yerel yayın'da Anadolu, Hizmet, körfez, dergilerini yayımladı, Gebze ve Kocaeli Belgeseli Kitaplarını hazırladı. Gebze'nin ilk radyosu Hizmet Fm'in kurdu . 20 yıldır Gebze'de oturan Kahraman evli ve iki çocuk babasıdır.

Belgesel #1

GİRESUN'dan
KURTULUŞ SAVAŞINA'na
**GÖNÜLLÜ
ALAYLAR**

Belgesel #2

100. yılında
**SAKARYA
ZAFERİ**
ve
**İSTİKLAL
MARŞI**

Harşitten Sakarya Nehri'ne Zaferler Tarihimiz Akar

İlim, Kültür, Tarih ve Teknoloji Araştırmaları Merkezi

www.iktav.com